שו״ת · אחרונים · ערוגת הבושם

ערוגת הבושם על יוד - א

רבי משה גרינוולד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ערוגת הבושם על יוד - א

רבי משה גרינוולד

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ערוגת-הבושם-על-יוד-א/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמת בן המחבר 5
סימן א 15
סימן ב 19
סימן ג 20
סימן ד 22
סימן ה 23
סימן ו 24
סימן ז 27
סימן ח 31
סימן ט 33
סימן י 35
סימן יא 37
סימן יב 39
סימן יג 40
סימן יד 42
סימן טו 43
סימן טז 79
סימן יז 101
סימן יח 110
סימן יט 137
סימן כ 144
סימן כא 150
סימן כב 151
סימן כג 156
סימן כד 160
סימן כה 161
סימן כו 163
סימן כז 166
סימן כח 167
סימן כט 168
סימן ל 172
סימן לא 179
סימן לב 183
סימן לג 191
סימן לד 198
סימן לה 200
סימן לו 203
סימן לז 203
סימן לח 205
סימן לט 209
סימן מ 211
סימן מא 214
סימן מב 217
סימן מג 218
סימן מד 221
סימן מה 227
סימן מו 231
סימן מח 234
סימן מח 236
סימן מט 237
סימן נ 238
סימן נא 239
סימן נב 245
סימן נג 246
סימן נד 246
סימן נה 247
סימן נו 249
סימן נז 252
סימן נח 255
סימן נט 262
סימן ס 267
סימן סא 270

סימן סב 273
סימן סג 281
סימן סד 282
סימן סה 289
סימן סו 291
סימן סז 300
סימן סח 302
סימן סט 303
סימן ע 304
סימן עא 307
סימן עב 310
סימן עג 311
סימן עד 312
סימן עה 331
סימן עו 336
סימן עז 353
סימן עח 359
סימן עט 368
סימן פ 369
סימן פא 375
סימן פב 383
סימן פג 389
סימן פד 392
סימן פה 394
סימן פו 399
סימן פז 401
סימן פח 410
סימן פח 422
סימן צ 424
סימן צא 426
סימן צב 430
סימן צג 432
סימן צד 433
סימן צה 434
סימן צו 435
סימן צז 436
סימן צח 439
סימן צט 451
סימן ק 462
סימן קא 463
סימן קב 465
סימן קג 469
סימן קד 470
סימן קה 475
סימן קו 477
סימן קז 481
סימן קח 482
סימן קט 486
סימן קי 488
סימן קיא 489
סימן קיב 511
סימן קיג 518

הקדמת בן המחבר

הקדמת בן המחבר במעלות המחדש חידושי אורייתא מדבר יתברך היושב ברום גבהי שמים וישתבח הבורא לאדם ניב שפתים:

תנן ב"ז אומר איזה חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי (אבות פ"ד) ולהבין עומק כוונתם נ"ל בס"ד עפ"י אמרם ז"ל (יבמות צ"ו) אמר ר"י א"ר מה דכתיב אגירה באהלך עולמים וכי אפשר לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר ר"י משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר עי"ש והנה אצל הצדיקים ות"ח ישנו ב' כיתות:

הכת הא' אשר יושבים בדד לעצמם ולומדים תוה"ק ועושים נח"ר ליוצרם אבל אינם מלמדים תורה לאחרים להורותם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשין ואף גם זאת אם חוננם השי"ח לחדש חי' אורייתא אינם מעלים עלי ספר בדיו כדי להניח גם לדורות הבאים אחריהם כי רק להשלים את עצמם כל כוונתם וע"ז רמזו רז"ל בפרקא דחסידא (אבות פ"ב) כל תורה שאין עמה מלאכה ר"ל מלאכת הכתיבה סופו בטלה כי תורתו משתכחת ובמותו יקח הכל, הכת הב' הנה הת"ח וצדיקים אשר כל מגמתם להרבי"ץ תורה ויראת שמים ולהרחיב גבול הקדישה להעמיד תלמודים הגונים להורותם הדרך ילכו בה דרך תורה ויראת שמים ואורחותם צדיקים ומעלים גם את חידושיהם והנהגותיהם הטובים במוסר ויראת שמים עלי ספר בדיו למען יהי' רשימם ניכר גם לדורות הבאים אחריהם וההבדל בין ב' כיתות הללו כי הכת הראשונה אף בעודם חיים ע"פ האדמה יוסיפו כח בנפשם להעלותה למדרגה גדולה רם ונשא וגבה מאד ויהי' כרוביהם פורשי כנפים למעלה אבל במותם תרפנה כנפיהם ויעמדו על מעמדם ובין העומדים האלו מקומם ולא ירד אחריהם כבודם כי במותם יקחו הכל ובזאת המדריגה אשר זכו בשעת מותם שם ינוחו ולא יזיזו אפי' זוז כ"ש כל ימי עולם לא כן הכת הב' כי גם אחרי מותם הלוך ילכו תמיד מעלה מעלה ממדריגה למדריגה ומחיל אל חיל בכל עת ובכל רגע כי כל מה שילמדו תלמודיהם ותלמודי תלמודיהם עד סכה"ד את תורתן אשר הניח אחריו או יעשו מעשים טובים וישרים לכל זה הוא הי' המסבב מאור תורתו אשר האיר בהם ונטע ושתל בתוכם וממיילא זכרו לא יסף לעד ולעולם כי הכל יודעים אשר תורתו הוא וכהייג מצינו (יבמות צ"ו) ר"א אמר לשמעתא בי' מדרשא ולא אמרה משמי' דר"י שמע ר"י איקפד החונן לאדם בינה דיעה כל הים מכסים המים המעדני לזכות רבים בהלכות מזוקקות שבעתים וכי' על לגבי ר"י ב"א א"ל כתיב כאשר ציוה

ד' את משה עבדו כן ציוה משה את יהושיע וכן עשה יהושיע לא הסיר דבר מכל אשר ציוה ד' את משה עבדו וכי על כל דבר שאמר יהושיע הי' אומר להם כן אמר לי משה אלא יהושיע הי' יושב ודורש סתם והכל יודעים שתורתו של משה הוא אף ר"א תלמודך יושב ודורש סתם והכל יודעים כי שלך הוא עי"ש וממילא בכל למוד ומעשים טובים אשר עושים תלמודיהם ותלמודי תלמודיהם עד סכה"ד הכל על שמו נקרא ומוסיף אור והשפעה גם על נפש הרב ההוא נמצא כשהוא בעוה"ז היא בבחי' רב ומשפיע מחכמתו ויראתו לאחרים ולעתיד כשהוא שוכן בקבר ואומרים דבר הלכה משמו נתעורר חיות חדש להצדיק ההוא וטועם מטעם חכמתו אשר חלק ליראיו בעודו בחיים חיותו ע"י שאומרים דבר הלכה משמו וכאן המתים יורשים את החיים והרי זה בא ללמד בעוה"ז ונמצא למוד בעוה"ב ותלמודיו נעשים לו כרבותיו ומזכירים לו את תורתו אשר למד עמהם בחיו וזה שאמר ב"ז איזה חכם הלומד מכל אדם כי משאיר אחריו ברכה חי' תורה בעוה"ז ועי"ז הוא לומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי ר"ל מכל הלומדים חי' תורתי השכלתי כי עדותיך שיחיה לי כי אף כשאני בשיחה הנקרא עוה"ב כטעם והקיצות הוא תשיחך בעוה"ב (אבות פ"ו) ג"כ עדותיך לי כי גם שמה הוא עולה מעלה מעלה עי"ז והוא מתאים ג"כ עם המאמר איזה חכם הרואה את הנולד ר"ל שרואה את העתיד והבן, והיינו דארז"ל סוף ברכות תלמודי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל ובדיוק נקטו בלשונם הזהב תלמוד"י חכמים ר"ל אותן חכמים אשר לאחר מותם נעשו תלמידים לתלמודיהון אותן דוקא אין להם מכוחה בעוה"ב כי ע"י שאומרים דבר הלכה משמם המה עולים מעלה מעלה ומחיל אל חיל ילכו וא"ש בס"ד:

ובזה יש להבין פסוקי (מלכים א' סי' ב') ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמור אנכי הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש ושמרת את משמרת ד"א ללכת בדרכיו וגו' דלכאורא פסוקים הנ"ל אין להם שים הבנה דלשון ציוה איננו נופל על המאמר אנכי הולך בדרך כל הארץ גם האי לאמור אין לו הבנה דמאי יאמר אבל עפ"י הנ"ל יבואר ע"נ דאם אומרים דבר הלכה מפיו אזי שפתותיו דובבות וגם לאחר מותו הוא בבחי' הולך כי הולך הוא מחיל אל חיל כאמור לעיל וכמו כן אם בניו וביתו אחריו הולכים בדרך השם ג"כ אביהם מתעלה למעלה עליונה (ועיי' ספה"ק הכנה דרבה אות ב' מאמר רבינו הקדוש לבניי אני צריך) וזה שאה"כ ויצו את שלמה בנו לאמור ר"ל שיאמר תמיד הלכות משמו ועי"ז אנכי הולך בדרך כל הארץ ר"ל אף שאהי' בדרך כל הארץ ג"כ אהי' בבחי'

הולך ועוד גם זאת ושמרת את משמרת ד"א ללכת בדרכיו עי"ז ג"כ תעלה אותי לבחי' הולך וא"ש בס"ד:

ועפי"ז יש לפרש מאחכז"ל (ברכות ח') גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים דאלו בנהנה מיגיעו כפו כתיב אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב ואולי בירא שמים וטוב לך לא כתיב והקושי' מבוארת מעצמה ממנפ"ש אם הנהנה מיגיעו כפו הוא ג"כ ירא שמים פשיטא דעדיף דאית בי' תרתי ואם הנהנה מיגיעו כפו אננו ירא שמים רק עבריין הוא היתכן לומר שהוא גדול מירא שמים אבל הכוונה נ"ל דהנה ארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמידו בידו (פסחים ל') וצריך להבין הלשון תלמידו בידו וכי בידו הוא מביא את תלמידו הלא במחו הוא מביאו ויותר הול"ל ותלמידו עמו אולם כבר ביאור לנו דבר זה רבינו המהרש"א ז"ל בקיצור וכוונתו נ"ל דלכל אדם צריך לרשום בכתב את חי' תורתו אשר זכהו השי"ת לחדש באורייתא כדי שגם אחרי מותו לא ישתכח תורתו ויאמרו תמיד הלכות משמו וז"ל ספר חסידים סימן תק"ל וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבו ויכול לכתוב הרי גוזל מי שגילה לו כי לא גילה לו אלא כדי לכתוב כדכתיב סוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם וכתיב יפוצו מעיינותך חוצה עכ"ל וזה שאמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמידו בידו ר"ל שכתב ורשם בכתב ידו את חידושיו אשר ע"כ נקראו חכמים סופרים (עיי' חא"ג ב"ב י') והנה מבואר בזוה"ק גודל מעלות המחדש חי' אורייתא עד שהקב"ה משתעשע עמהון ומנשק להון ובורא מהם שמים חדשים ולעומת זה להיפך גודל הפגם ועונש המחדש חי' אורייתא שאינם אמיתים ובורא מהם שמים שוא וז"ל הזוה"ק בהקדמה דף ד' ר' שמעון פתח ואמר ואשים דברי בפיך כמה אית לי' לבר נש לאשתדלא באורייתא יממא ולילה בגין דקוב"ה ציית לקליהון דאינון דמתעסקין באורייתא ובכל מלה דנתחדש באורייתא ע"י האי דאשתדל באורייתא עבוד רקיע חדא תנן בהאי שעתא דמלה דאורייתא אתחדש מפימי דבר נש האי מלה סלקית ואתעבדית קמי קוב"ה וקוב"ה נטל להאי מלה ונשק לה ועטר לה בשבעין פטורין וכו' עד וכן כל מלה ומלה דחכמתא אתעבדין רקיעין קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין והוא קרי לון שמים חדשים וגו' ואי תימא דמלה דכל בר נש דלא ידע עביד הכי ת"ח ההוא דלאו אורחא ברזי דאורייתא וחדש מילין דלא ידע על בוריין כדקיאות ההוא מלה סלקא ונפקא לגבי ההוא מלה איש תהפוכות מגוי ניקבא דתהום רבה וגו' יעבוד בי' רקיע דשוא דאיקרא תהום וחס בההוא רקיע ההוא איש תהפוכות וגו' ועל דא כתיב הוי משכי עון בחבלי שוא אמר ר' שמעון לחברייא במטותא מנייכון דלא תפקין מפימייכין מלה דאורייתא דלא ידעתין ולא שמעתין מאילנא רברבא כדקיאות בגין דלא תהוין גרמא להההוא חטא לקטלא אוכלסין

דבר נש למגנא פתחו כלהון ואמרו רחמנא לשיזבין עכל"ק ואחר ההתבוננת הלז איך יערוב לבו לעיין בעומק חכמת התורה בהעלותו על לבו את אשר חטא על הנפש מיום היותו על האדמה ולא יעלה מורא על ראשו פן ח"ו תורתו שיתחדש יתעבד מהם ח"ו שמים שוא ויהי' גדול עונו מנשוא וכבר הירגש בזה כ"ק אאמו"ר הגה"ק המחבר זצל"ה בספרו ערוגת הבושם עה"ת דף ו' וכתב דלכאורא צריך להבין מה זה דקאמר ובצל ידי כסותיך והל"ל ובצל כנפי דענין צל שייך יותר על לשון זה כדכתיב ובצל כנפיך תסתירנו אבל י"ל כיון דהשי"ת רוצה בתשובה ואין לך דבר העומד בפני התשובה וארז"ל אין ועתה אלא תשובה וענינו משום דכל מצוה ומצוה לא פרחות לעילא אלא בכח רחומא ודחולא שבה ועד שהמצוה מגיע למעלה מתבחנות בכמה בחינות אם הוא ראוי להעלותה משא"כ בתשובה דכתיב בי' וידי אדם מתחת כנפיהם דדרז"ל זה ידו של הקב"ה שהוא פשיטה לקבל שבים וזה מליצות ידו פשיטה לקבל שבים וממיילא אין לך דבר שעומד בפני התשובה לבלתי העלותה למכון בית אל ית"ש והיינו דאה"כ ובצל ידי כסיתיך בצל ידי דייקא דקאי על ידו של הקב"ה הפשיטה לקבל שבים היינו דמכסה עליך שתזכה בתורתיך לנטוע שמים ויוסד הארץ עכל"ק ולענ"ד י"ל דהוא הנותנת מחמת שאם לומד ומחדש ח"ת שלא לשמה נעשה פגם בעולמות העליונים ונבראו ע"ז שמים שוא ע"כ העצה היעוצה לתקן זאת לכתוב ולהפיץ את חידושיו והוא עפ"י דאמרינן (במס' גיטין נ"ד שבת ק"ד) דשם נכתב שלא בקדושה מעביר עליו קולומוס ומקדשו הה"נ אם למד שלא לשמה וברא עי"ז שמים שוא יתקן זאת ע"י שיכתוב ויפיץ את חידושיו אולי ימצא ברבות העיתים אחד שילמוד בספרו לשמה וידלה מרגניתא מתיק חספתו ויקדשם ע"ז והוא כעין העברת קולמוס וממילא יתעלו כל למידיו למפריע ויהי' נבראים משמים שוא שברא שמים חדשים ע"ד בעושה תשובה מאהבה זדונותיו נעשין לו כזכיות והבן וי"ל עוד עפי' פשטות דאם כל איש יחוש לעיין ולהעמיק בתוה"ק מחמת חשש שיברא שמים שוא א"כ תורה מה תהי' עליה וח"ו ישתכח תורה מישראל ומהיי"ט התירו ג"כ איסור דאורייתא לכתוב תורה שבע"פ משום עת לעשות לד' הפרו תורתיך (גיטין ס') ודוגמא לזה אמרינן (ברכות י') בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדית איבעי לך למעבד רק יתפלל להשי"ת שיתן בלבבו להבין ולהשכיל והשי"ת השומע תפילת כל פה בודאי יעזריהו על ככה לחדש תורת אמת לנטוע בהם שמים חדשים והנה ירא שמים נקרא מי שלומד תורה וירא לנפשו לחדש חי' אורייתא וככתבם מחמת יראת שמים שוא אשר יברא ע"י תורתו ונהנה מיגיעו כפו נקרא מי שרושם חי' תורתו בכתב יישר דברי אמת זה נהנה גם לעוה"ב מיגיעו כפו שהולך מחיל אל חיל ושפתותיו דובבות וכאמור לעיל

וזה שאמר גדול הנהנה מיגיעו כפו שיגע ועמל לרשום את חידושיו יותר מירא שמים ר"ל ונמי שירא משונים שוא אשר יברא ע"י תורתו וא"ש בס"ד:

ובזה יש לפרש הגמרא (כתובות ק"ד) בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר רבש"ע גלוי וידיע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה יה"ר שיהי' שלום במנוחתי והלשון הוא מחוסר הבנה קצת וכי יגיעות התורה באצבעות הוא הלא יגיעות התורה הוא בדיבור ובמחשבה בלב ובמוח אבל לא באצבעותיו אבל לפי הנ"ל יתבאר יפה כמין חומר בקודש דהנה כל בר דעת לנבון נקל דכל מעלות ועליותיו של האיש המחדש חי' אורייתא הוא דוקא אם כוונתו רצויה בלתי לד' לבדו להגדיל תורה ולהאדירה להנות בהם בני אדם אבל אם כוונתו להנאות עצמו להתגדל בחידושיו לעשות לו שם בארץ או קרדם לחפור בה לא מבעי' דאינו מעלהו אלא אדרבא ירודה הוא לו לעילא ועיי' תשי' ח"ס או"ח סי' ר"ח ששופך בוז וסוללה:

על הכותבים ומדפיסים חי' תורה שלא לש"ש וז"ל ואני אומר כל המחבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו רבצה בו כל האלה האמורה במילי דאבות נגיד שומא אבד שמא ומלבד זה הוא עובר באיסור דאורייתא דברים שבע"פ א"א רשאי לכתבם ולא התירו אלא משום עת לעשות לד' הפרו תורתיך ואם אנכי עושה לש"ש הרי איסורו במקומו עומד עיי"ש וחוץ מזה ג"כ אין שלום במעונתו כמבואר בזוה"ק שהבאתי לעיל דבורא בזה רקיע שוא ונפקית מיד אשת זנונים ואתקיפות בהאי רקיע דשוא וקטלית כמה אלפין עיי"ש וזה שזקף רבינו הקדוש עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר רבש"ע גלוי וידיע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ר"ל באצבעותיו ממש שטרח ויגע וכתב וסידור את המשניות והכל הי' בלתי לד' לבדו להגדיל תורה ולהאדירה ולא נהניתי הנאות עמי אפי' באצבע קטנה ע"כ יה"ר שיהי' שלום במנוחתי וא"ש בס"ד:

ועפי"ז יתבארו על נכון פסוקי פ' ואתחנן את הדברים האלה דיבר ד' אל כל קהלכם צהר מתוך האש הענן וערפל קול גדול ולא יסף וגו' ותאמרו הן הראני ד"א את כבודו ואת גדלו וגו' היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ד"א ומתני וגו' קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ד"א ואת תדבר אליני ופירש"י התשתם כחי כנקיבה ויאמר ד' אלי הטיבו את אשר דיברו מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור כל מצותי כל הימים והפסוקים הנ"ל המה מקושי הבנה דהכתובים סותרים עצמם דתחילה אמר היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי ואח"כ מנו"ב אמר ועתה למה נמות אם יוספים אנחנו לשמוע עוד ומתנו וכל מפרשי התוה"ק דרכו בזה דרכים שונים ועפ"י הנ"ל יבואר

הדבר על נכון דהנה אם אומרים דבר הלכה משמו אז וחי לעולם ואינו בבחי' מת כי שפתותיו דובבות בקבר והנה קודם כתיב את הדברים האלה דיבר ד' וגו' קול גדול ולא יסף כלומר לא פסק כי דברי אלקים חיים וקיימים לעולמי עד א"כ אם הי' שומעים את כל התוה"ק מפי הגבירה אז הי' משיגים את התוה"ק בכל פרטי' ודיקדיקי' ואפי' מה שתלמוד ותיק עתיד לחדש כדאחכז"ל הראה הקב"ה למשה דיקדוקי תורה ודיקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש (מגילה י"ט) והיינו לפי ששמע את התוה"ק מפי הגבירה ע"כ הישיג את זאת וממיילא לא הי' שים מקום לפילפולא אורייתא להוציא הדין לאמיתו כי היו משיגים הכל בהשגתם הגדולה וגם השכחה לא הי' גוברת כי את דברי אלקים חיים לא היו שוכחים וממילא לעולם לא היו באים לידי כך שיהי' צריכין לומר דבר הלכה משום איש וממיילא הי' מיתתם מיתת עולם כי אחרי כלות ימיהם בקבר שפתותיהם לא היו שוב דובבות וזה שאמרו הן הראנו את גדלו וגו' היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי כלומר הדבורים של הקב"ה המה חיים וקיימים א"כ אם ימות האדם תהי' מיתתו מיתת עולם ע"כ אמרו ועתה למה נמות קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר די"א ואת תדבר אלינו וא"כ לא יהי' הדבורים נצחיות ויוגבר ג"כ השכחה וממיילא יהי' השעה צריכה לכך לומר דבר הלכה מפי ת"ח ויהי' שפתותיהם דובבות וחי יחי' לעולם אף לאחר מיתתם ע"י שיאמרו דבר הלכה מפיהם ויתעורר בהם חיות וא"ל משה אם כדבריכם כן יהי' א"כ התשתם כחי כנקיבה כי ע"י שיאמרו הלכות אחרי ויתעורר בי על ידכם חיות ואהי' אח"כ כתלמודכם מקבל בחי' נקיבה אבל השי"ת אמר הטיבו את אשר דיברו מי יתן והי' לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים אז באמת הי' השגתם גדולה כ"כ ושכחה ג"כ לא הי' גוברת בהם שיצטרכו לומר הלכות משום איש אבל ראה הקב"ה שלא יעמדו באמונתם ועתידין לחטוא ויפלו ממדריגתם והשגתם הגדולה והשכחה יתגבר עד שיהי' השעה צריכה לכך לומר הלכות מפי ת"ח א"כ מוטב שתדבר אתה עמהם ויאמרו תמיד שמיעות והלכות מפי ת"ח למען לא תשכח התוה"ק מפי זרעם וא"ש בס"ד:

ועיי' בספר ישמח משה ס"פ ברכה עה"פ ויתמו בכי אבל משה אהא דאמרינן (תמורה ט"ז) דשלש מאות הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וכי' צא וטרדן במלחמה עפ"י הירושלמי (שקלים פ"ו) דהארון עם שברי לחות הי' הולך לפניהם דהנה ארז"ל (נדרים ל"ח) דפילפול התורה ניתן למשה לבדו והוא נהג בהם טובת עין ונתנה לישראל וזה מה שארז"ל גילה הקב"ה למשה כל מה שתלמוד ותיק עתיד לחדש בשכל אנושי ובודאי כך מסר לישראל בטובת עין וא"כ לא הי' מקום לחדש ומרוב אהבה שאהב השי"ת את

ישראל וחדי בפילפולא דידהו ורצה שיתחדש תורה ע"כ נשכח מהם כדי שיתחדש ע"י הפילפול ועי"ז תבין דלא נתגלגל חוב ע"י אבלו של משה רבע"ה ולרמז זה הי' הארון של שברי לחות מהלך לפניהם שדימו רז"ל (מנחות צ"ט) זקן ששכח תלמידו לשברי לחות ר"ל דע"י השכחה שהוא כשברי לחות הוי הנצחון במלחמה והיינו דאמר הקב"ה למשה צא וטרדן במלחמה ויראו דארון של שברי לחות מנצח לפניהם במלחמה ומזה יבינו דהשכחה הוי מרחמי שמים ולא יכעיסו עליך עכדה"ק וש"י ועפי"ז יש ליתן טעם לשבח על מרע"ה ששיבר את הלוחות כשירד מן ההר וראה שישראל עשו אותה מעשה עפ"י מה שמבואר בספה"ק דע"י הפילפול ועומק העיון השי"ת חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה איך לתקן מעשיו ולכונן מחשבותיו לשבר כח הקליפות ועיי' לשון קדשו של אאמו"ר הגה"ק המחבר זצל"ה בספרו הקדוש הכנה דרבה אות י' בשם הרב הקדוש מהר"ש מקארלין זי"ע וז"ל למה נקרא שמו גמרא שהוא מלשון גומרא דאשא כי בשעת שאדם לומד גמרא לשמה בוער לבו להשי"ת למסור נפשו ורוחו ונשמתו אליו והה"נ דיש לומר דע"י גומרא דאשא הבוער בקרבו רשפי אש שלהבת יה מתבערים כל הקוצים והחוחים הסובבים את כוונתו הרצויה ומחשבותיו הטהורים באופן שא"א לחבר הכוונה עם המעשה ע"ד נרגן מפריד אליף וע"י גומרא דגמרא תוקד בקרבו רשפי אש של התוה"ק בבחי' הלא כה דברי כאש נאם ד' לבער המסיכים המבדילין בינו לבין קונו ובזה יש לפרש הא דאמרו גמרא גמור זמורתא תהי דהאי זמורתא מלשון זמור עריצים כמו שאנו מתפללים ביה"ר קודם אמירת תהלים ויעמוד לנו זכות פסוקי תהלים וגו' ולזמר עריצים עי"ש דב"ק מלהבות אש ועד"ז פירש ג"כ בספרו ערוגת הבושם פ' חי' דף נ"ח הא דארז"ל (מגילה ל"ב) כל הקורא בלא נעומה ושינה בלא זמרה עהכ"א גם אני נתתי להם חוקים ומשפטים בל יחי' בהם דע"י כח התורה ביכולת האדם להמשיך עליו נועם עליון ולשבר הקליפות ולזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה עליונה והיי"ד כל הקורא בלא נעומה שאינו ממשיך עליו נועם עליון בקריאתו ושונה בלא זמרה שאינו מזמר עריצים במשנתו עהכ"א גם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים בל יחיו בהם דייקא שאין בהם חיות עיי"ש ועיי' בהקדמות ספר איגלי טל כהגה"ק מסאכעטשעוו זצלה"ה ז"ל כי תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה וביותר בלימוד התורה בעיון עפי"מ ששמעתי מאדמו"ר זצל"ה בפי' דברי הזוה"ק שעל חטא שז"ל אינו מועיל תשובה משום דתשובה היא מלב כדכתיב ולבבו יבין ושב וכי' ופגם שבזרע הוא במוח והרי הקילקול למעלה ממקום התיקון וכן מבואר בספר זרע קודש וע"כ עיון הלכה שהיא במוח וכש"כ מי שמחדש חידושים הרי התיקון ג"כ במוח וכי'

ואף שלאו כל אדם זוכה ללמוד תורה לשמה כבר שלא מחכז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ובלבד שלא ילמוד לקנתר ח"ו שבזה מוסיף עוד כח בחיצונים חלילה והוא ממש חטא שז"ל ר"ל עכל"ק ואני מצאתי דוגמתו ממש בסה"ק פלא יועץ ערך חידוש וז"ל ידוע מעלות המחדש חי"ת שהוא חשיב מאוד בשמים ממעל עד שאמרו בזוה"ק שבונה בשמים מעליותיו ובונה שמים חדשים ועהכ"א לנטוע שמים וכי' וכל אדם אינו חייב אלא כשיעורו רק שיעמול בכל כחו לחדש חידושי תורה דהיינו להקשות ולתרץ בתנ"ך ובש"ס או לפרש פירושיהם בפרד"ס על תנ"ך וש"ס והוא תיקון גדול לכל עון ולכל חטאת ובפרט לעון פגם הברית שהזרע יוצא מן המוח ותיקונו שיטריח במוחו לחדש ח"ת ובפרט בשבת חשוב מאד כשמחדש ח"ת כאשר הפליג בשבחו בזוה"ק הכי כתבו המפורשים עכשיו שאין ביהמ"ק קיים ואין קרבנות הכותב ח"ת מכפר עליו כאלו הקריב קרבנות ואסמכיהו אקרא עולה וחטאה לא שאלת אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי עיי"ש עכ"פ מבואר מכל זה דע"י פילפול ועומק העיון בתוה"ק יש בכח האדם לתקן את מעשיו ולשבר הקליפות המונעים את האדם מלילך בדרך טובים והנה ישראל כשעשו אותה מעשה ראה משרע"ה עד היכן כחו של היצה"ר מגיע ע"כ חשש פן לא יהי' בהם כח לשבור מלתעות רשע משו"ה הי' ההכרח לשבור הלחות דזה גרם שכחת התורה כדארז"ל (עירובין כ"ד) אילמלי לא נשתברו לחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל ואם לא הי' שיכחה לא הי' שום מקום לפילפולא ולחדש חידושים באורייתא דהכל הי' מקובל אצלם הלכה ברורה למשה מסיני וממילא הי' במה לשבר כח הקליפות ולזמר עריצים ולתקן את מעשיו המכוערים ועכשיו ע"י השכחה ע"כ צריכין לפילפולא ולעומק העיון בתוה"ק וממיילא חרב פיפיות בידם להכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה ובזה יבואר כמין חומר בקודש הא דדרז"ל (שבת פ"ז) פסל לך שני לחות אבנים כראשונים אשר שברת יישר כח אשר שברת לכאו' מ"ט נטר הקב"ה להחזיק טובה הזאת לאמור יישר כח עד העידנא שאמר לו פסל לך כראשונים ומ"ט לא החזיק טובה הזאת מיד אחר שבירות הלחות אבל לפי הנ"ל ניחא דמתחילה לא הוצרך משה לאקרורי דעתא דהא ידע בנפשי' דשפיר עבוד לטובת ישראל כדי שיהי' להם כלי זיין לזמר עריצים כדפרישית אבל השתא דא"ל תשי"ת פסל לך שני לחות אבנים כראשונים סבר משה דהני כמי כראשונים יהי' דאית בהו הני מילי מעליותא שלא ישכחו התוה"ק וא"כ לאו שפיר עבוד דשיבר הלחות הראשונים דלא אהני מעשיו כיון דלא נצמח מזה תכלית המכווין לזה הוצרך הקב"ה לאקרורי דעתי' ולאמור לו יישר כח ששברת וא"ש בס"ד:

ועפי"ז יש לקשר סוף התורה לתחילתה דהי דנצמח טובה גדולה ומכיפלת ע"י שבירת הלחות דגרם שכחת התורה וממילא ההכרח לעיין ולפלפל ולחדש ח"ת והוא גירא בעינא שיטנא כאמור לעיל אמנם כן מצד אחר נצמח גרעיתא דעי"ז רבתה מחלוקת בישראל ע"י תלמודים שלא שימשו כל צרכן כדארז"ל (סוטה מ"ו) משרבו תלמודי הילל ושמאי שלא שימשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשה התורה כשני תורות ואם אין שלום אין כלום דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום והנה הכלי יקר פי' הפסוק ויקרא אלהים לרקיע שמים לא רצה הקב"ה שיקרא בשם רקיע כי שם זה מורה על פירוד ומחלוקת שהוא מסך המבדיל כי אם בשם שמים שהוא מורה על השלום כי נעשו מאש ומים ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם וזה שארז"ל כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופו להתקיים ר"ל כהוראות שם שמים עיי"ש ובזה א"ש המשך סיום התורה לתחילתה דהתורה מסיימת אשר עשה משה לעיני כל ישראל ופירש"י שנשאו לבו לשבור הלחות והיינו לתכלית הנ"ל שיוגרם שכחת התירה כדי שיהי' ההכרח עי"ז לעיין ולהעמיק ולחדש מדעתם וממיילא יהי' להם חרב פיפיות נגד היצה"ר מיהא כדי שלא יוגרם עי"ז להרבות מחלוקות בישראל ע"י שהרשות נתונה לכל או"א להעמיק ולחדש עד מקום שיד שכלו מגעת לזאת אמר בראשית ברא אלהים את השמים ולא אומר את הרקיע כדי להורות בראשית התורה גודל מעלות השלום אשר ע"ז מורה שם שינים וא"ש בס"ד:

והנה אנכי נותן לפניכם היום ברכה שו"ת וחי' הלכות על היו"ד ואתם כל אוהבי תורה ושוחרי' בכלל ותלמידי רבינו הגה"ק בפרט בטח תשמחו עלי גיל כמוצא שלל רב עלי הספר הזה אשר אנכי נותן לפניכם יתרוו ממנו נחת מלוא חפניים כי מתוק היא מדבש ותאוה הוא לעינים והי' הדברים האלו לנו נחמה בכפליים חדא בהיות שפתי צדיק דובבות על ידינו וימליץ טוב בעדנו להשפיע חסרים טובים עלינו והכה בגמ' (כריתות ו') א"ל רב משרשי' לבניו כי יתבותין קמי רבכון חזי לפימא דרבכון דכתיב והי' עינך רואות את מורך ולכאורא צריך להבין מה נפק"מ אי יחזי לרבו בפומי ופי' כ"ק אאמו"ר הגה"ק המחבר זצלה"ה עפ"י הגמ' (תענית ז') הרבה למדתי מרבותי וגו' ומתלמודי יותר מכולם והכוונה דתלמיד הגון מחכים את רבו ומחדדו ומסעיהו עי"ז לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא כמובן והנה תלמוד אשר אכנו בבחי' הזאת להחכים את רבו ולחדדו אז ההשפעה ההיא אשר רבו משפיע לו והאציל מחכמתו עליו כמתנת חינם נחשבת אצלו וממיילא אין ביכולתו להביט בפני רבו כמאחז"ל בירושלמי מאן דאכיל לאו דלי' בהית לאסתכולי באפי' אבל אם תלמוד הגון הוא ומחדד ומחכים את רבותיו אזי ההשפעות רבו

עליו אננו מתנת חינם כי גם הוא נתן לו תמורתו את חדידו ומחכימי וממילא יכול להביט בפני רבו והיינו דאמר ר' משרשי' לבניו כי יתובין קמי רבכון חזי לפימי דרבכון ר"ל שתהי' מאותן התלמודים המחכימים את רבותיהם ומחדדם וממיילא תוכלו לאסתכולי באפי רבכון עכדה"ק ושפ"י וזאת אני אומר ג"כ אפי' אם בחיו לא היינו כדאים לאסתכלי באפי דיוקנא קדישא שלו מחמת שהשפעתו שהשפיע עלינו הי' מתנת חינם אבל כעת אם נלמוד בחי' תורתו ונלך באורחותיו הקדושים להעלותו מעלה מעלה שיהי' שפתותיו דובבית אזי כאשר יעלה ויבוא בזכרוננו דמות דיוקנא קדישא שלו כמאחכז"ל לעולם יראה אדם עצמו כאלו בעל השמיעה עומד לפניו אזי נוכל ליתן את לבבנו אל תורתו ועינינו אל צורתו כי נחזר לו תונירת נתינתו אשר נעלנו מעלה מעלה אל מעונתו:

ועוד זאת כי לא לבד לנשמת הצדיק דבר זה מועלת אבל גם לנו יהי' כצמח מזה רב תועלת עפ"י דברי הגה"ק בעל יש"מ ס"פ תולדות שכ' לבאר הא דאחכז"ל כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם עפ"י הגמ' יבמות הנ"ל דכשאומר דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר דהיינו שמתעורר חיות להצדיק וע"כ נחשב להדור והיינו שדרשו אגירה באהליך עולמים דהיינו כדר בעוה"ז והבן והנה הבכ"ש במס' ר"ה כתב ותו"ד דכשהצדיק קבוע במקומו נאה להם ובאה לעולם דכל קבוע כמע"מ ואז ורב חסד משא"כ כשהוא נע ונד עיי"ש והנה דבריו נכונים דקיימ"ל נכבשינהו דניידו מיהא לפי"ז כל החיים מתנועעים תמיד ממקום למקום לכן באמת אמרו העולם נידון אחר רובו ולא כמ"ש הוא ז"ל אך אחר המות הרי הגוף בקבר עד עת התחי' וא"כ אז הוה קביע וכמע"מ אבל אז לא נחשב בין החיים אבל כשאומרים דבר הלכה משמו מתעורר חיות להצדיק ואז נחשב בין החיים וגם הוא קביע וא"כ אף אם הי' העולם אינם ומהיגנים ח"ו אז ורב חסד נטה כלפי חסד לכך שפיר ודאי מביא גאולה לעולם עכדה"ק ושפ"י ומעתה נשמע מזה דכשהעולם מתעוררים בהצדיק וזכרו לא יסיף מלוח לבם ואומרים הלכות בשמו אז גם הצדיק נתעורר בקבר ונתעורר בו חיות חדש כשזוכרים דבר הלכה משמו וא"כ הוא נחשב בין החיים ומשפיע עלינו חסדים טובים: ועתה טרם השער אסגור כפי פרישות לשוכן שמים אשר עד כה הי' בעזרי לעשות לאבי הגה"ק מאוה"ג זצלה"ה מטעמים ולבשם את העולם בעריגותיו ערוגת הבשם כן יעזרני גם להלאה ויגמור בעדי לטובה שאזכה להוציא לאור גם את יתר חידושיו לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה שיהי' שפתותיו דובבות בקבר וזכיתו יעמוד לי שאזכה לשבת בית ד' לאורך ימים לעבדו באמת ובתמים מתוך נחת והרחבת הדעת דקדישה ויתקיים בי מאמר הכתיב לא ימישו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עדי ביאת גואל צדק בב"א, כעתירת הצעיר באלפי ישראל:

ה"ק יקותיאל יהודא גרינוואלד אבדק"ק יארע יע"א חופק"ק אונגוואר יע"א בלא"א הגה"ק מו"ה משה זצלה"ה אבדק"ק חוסט יע"א בעהמ"ס ערוגת הבשם שו"ת עד"ח שי"ע ועה"ת ועוד ש"ס בן הה"ג מו"ה עמרם ז"ל מטשארנע יע"א חתן הגביר מו"ה שלמה געשטענטגער ז"ל בן מו"ה ליב ז"ל בן מו"ה יצחק ז"ל בן הגאון מו"ה בנימין ז"ל אבדה"ק לאקענבאך בן הגאון הנורא רשכבה"ג מו"ה מאיר זצלה"ה אבדק"ק אייזנישטאדט בעהמ"ס שו"ת פנים מאירות עד"ח שי"ע ועל מסכתות וס' כתנות אור וס' אור הגנוז ועוד ש"ס בן מו"ה יצחק חתן אחותו של הש"ך זצ"ל בתו של הגאון האמיתי מו"ה מאיר כ"ץ זצל"ה אבי הש"ך זצל"ה:

סימן א

שלוכ"ט לכבוד הרב הה"ג וכו' מו"ה משה רייך נ"י האבדק"ק סאס מעדיעש יע"א ע"ד השו"ב דקהלתכם שהוא זקן בן ס"ט שנים, שנחלה לפני כמה חדשים במחלת אסטמא שהוא כבדת הנשימה הבאה מן מחלת הלב, וכבר חלפו ימים וחדשים וכחותיו הולכות ודלות וזקנה קופצת עליו, הנה דבר זה אי"צ לפנים:

דהנה כבר מבואר בתשו' מאיר נתובים סי' ע"ו דבדורות הללו שמזלשו הכתות ראוי ונכון לכל אשר בידו למחות לתקן תקנה למגדר מילתא שעכ"פ משבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם אף שמרגיש שעדיין הוא בכחו משום לא פליג כיון דרובא דרובא באותן השנים כבר בטל כח ההרגש ראוי והגון למגדר מילתא ולתקן תקנה זו, גם עד שבעים שנה צריך בדיקה גדולה ומחוייבין הרבנים והמורה הוראות להשגיח ע"ז שהשוחטים הבאים בימים יבואו לפניהם לפרקים לנסותם אם עומדים על חזקתם בהרגשה כיקרוב הדבר מאוד להתקלקל עכ"ל, הובא מקצתו בפת"ש, ומזה מבואר דלאו דוקא בן שבעים שנה ממש אלא כל שראינו בו סימני זקנה, ונראה כי אזלת ידו, ותש כחו הרי הוא כבן שבעים, ובתשו' מהר"ם שיק סי' יו"ד אסברא לה שפיר כיון דבא לימי ירידה מדינא אינו נקרא תו מוחזק דומיא דמקוה שמימיה מתמעטין דקיימ"ל בסי' ר"א דאין לסמוך על חזקתה דהו"ל חזקה הראוי להשתנות דאין סומכין עליה להוציא מידי חזקה אחרת, א"כ ה"נ כיון דבשנים הנ"ל אז הולך ומתמעט ומשתנה שוב אינו נקרא מוחזק א"כ כש"כ בהאי דקמן, שתשות כחו נראה בעליל, לא עדיף ושו"ב שידיו מרתתין שמבואר בנודב"י מהדו"ת סי' א' ובתשו' דבר"ח ח"ב סי' ג' כתב שלא יגרע משיכור שאבריו כבדים עליו אסור לשחוט לרוב הפוסקים, א"כ כש"כ בשו"ב הנ"ל, והנה מבואר ברמ"א סי' א' ס"ג דמי שהוא רגיל להתעלף ואומר ברי לי שלא נתעלפתי מהימן

והקשה מהר"ם שיק שם דהא קיימ"ל נגד חזקה אין ע"א נאמן אלא א"כ הוא בידו, והכא אינו בידו ואמאי נאמן נגד חזקת איסור שאינה זבות, ומשתי' דאפשר שהוא בידו לשמור עצמו שלא יתעלף: לא נהירא כלל, וראיתי בתשו' טו"ס ידעת להגאון מהרש"ק מהדו"ג סי' י"ג שהוקשה לו ג"כ קושי' זו, ותי' דזה אינו מחמת נאמנות רק מכח חזקה דאם הוי טרפה לא היה מאכילה לנו, וא"כ אינו בגדר עדות, וע"כ לא אמרינן דע"א אינו נאמן נגד חזקת האיסור אלא היכא דבעינן אמירתו ובלא אמירתו הוי אסורה אבל כאן אף בלא אמירה מכח חזקה אנו מתירין שאינו נופל בגדר ע"א נאמן באיסורין, ומהיי"ט ס"ל להשיך דאפי' שותק ואננו אומר כלום נמי מהני דאלו הוי שהה או דרס לא היו מאכילה לנו ואף להחולקים על הש"ך וס"ל דבעינן חמירה דוקא:

מ"מ גם הם מודים דיש כאן חזקה דאם היו מתעלף הי' אומר רק דהם ס"ל דלא אלים חזקה זו מחזקת איסור דבהמה בחיי' ועדיין סליק חזקה כנגד חזקה וספק איסורא לחומרא:

אך לפי"ז שוב מהני אמירה שלו כיון דסליק חזקה כנגד חזקה שוב הוי כאין לו חזקה ונאמן ע"א ולפענ"ד דבריו בזה תמוהים א"כ בכ"מ דאתחזק איסורא ואננו בידו נימא הכי דיש כאן חזקה דאלו הי' אסור לא הי' מאכילה לנו, ואמאי אמרי' דא"נ אלא היכא דבידו: וזהו באמת שיטת הרא"מ שהובא בהג"א ריש חולין דהא דאין ע"א בא"ב נגד חזקה היינו דוקא בסתם ב"א אבל במי שהוחזק בכשרות נאמן, אבל רוב ראשונים דס"ל דאינו נאמן אלא משום דבידו ע"כ ל"ס להו האי סברא, ואינו דומה למש"כ התוס' בכתובות דף כ"ב ד"ה הבא עליה בא"ת קאי דחזקה דייקא ומנסבא מרעא לה לחזקת א"א, שהביא בתשו' טוטו"ד הנ"ל ראי' לדבריו דה"נ כ"כ חזקה זו שאם היו מתעלף היה אומר לנו מרעא לחזקת אינו זבוח, דהתם האי חזקה דדייקא ומנסבא עם עדות הע"א הם שני דברים נפרדין משא"כ הכא הכל חד, דהא דאם הי' טרפה לא הוי מאכילה לנו, עם מה שאומר בפירוש ששחט שפיר אי"א להחשיבם לשני עניינים ע"כ נראה ברור דהא דמהני הכא ברי לי שלא נתעלפתי היינו עפי' מש"כ הפנ"י בריש חולין כיון דחזקה זו של איסור שאינו זבוח כבר אתרע ע"א נאמן, ונהי דרש"י בגיטין דף ב' ע"ב ותוס' שם וביבמות דף פ"ח ע"א והג"א פ"ק דחולין שהקשו קושי' זו ע"כ ל"ס להו כפנ"י הנ"ל היינו היכא דצריכין לדין שמא לא נשחט כלל, בזה ס"ל דלא איתרע חזקת איסור של בהמה כלל, כיון דמחזקינן מאיסור לאיסור ובלא מעשה השחיטה עלילה הבהמה לכך שסופה לבא לידי איסור נבלה, אבל היכא דבודאי נעשה מעשה השחיטה אלא שמספקא לן אם לא אירע לו איזה דבר המפסיד השחיטה בזה הכל מודים לסברת הפנ"י הנ"ל דכבר איתרע

חזקת איסור שאי"ז, ומדינא ע"א נאמן ושוב ראיתי בתרמ"ג בפתיחה כה"ש שהוקשה לו כיו"ב בהא דקתני במתני' וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן בלשון המשנה י"ל דמיירא בשנים:

אבל הרמב"ם פ"ד מה"ש נקיט בהדיא בלשונו ששחטו בפני יודע משמע חד נמי מהני, והקשה נמי כקושי' הנ"ל הא ע"א אינו נאמן במקום דאתחזק איסורא אלא היכא דהוי בידו והצע"ג ולכאורה משמע מהפרמ"ג דכל שאינו בידו של העומד ע"ג ולא הי' בידו איה"נ דבעי' שנים:

וצ"ע דבסו"פ לולוב הגזול מבואר להדיא דבקטן גדול עומד ע"ג מהני משמע אפי' חד וכן משמע מלשון רש"י בחולין דף י"ב ע"ב עיי"ש, מיהא לפימש"כ נתיישב שפיר קושיי' הפרמ"ג:

כיון דידעי' שנעשה מעשה השחיטה, אלא דמספק"ל אם אירע לו הפסד בשחיטה עכ"פ כו"ע מודו לסברת הפנ"י הנ"ל דכבר אתרע חזקת איסור של הבהמה, וממילא ע"א נאמן, וה"נ לעניין אם רגיל להתעלף ואמר ברי לי שלא נתעלפתי, וההד"נ בנו"ד לעניין לאסור למפרע שחיטות שכבר הוציא מתח"י, ואמר ששחט שפיר, לא גרע מדינו של הרמ"א הנ"ל, וכ"ז לעניין מה שכבר שחט, אבל פשיט וברור דלכתחילה אסור לו לשחוט אפי' בגדול עומד ע"ג, כמבואר בשמ"ח סעי' כ"ג דמי שרגיל להתעלף לא ישחוט כלל אפי' בגדול עע"ג כמבואר הטעם שם בתב"ש ס"ק ל"ח וכן במי שידיו מרתתין מבואר כן בנודב"י סי' א' ובשונ"ח סעי' י"ח מבואר ג"כ דזקן מופלג ידיו כבדות וסיים דהכל לפי מה שהוא אדם וכן הוא בשו"ע התניא ס"ק מ"ח, וא"כ בשו"ב שאנו דנין עליו שכבר קרוב לשבעים, והוא ידוע חולי של כובד הנשימה והוא הולך ומתחלש ברור ופשיט שאין להניחו לשחוט עוד, ולענין אם יש להשו"ב הנ"ל טענה נגד הקהל במה שרוצה למסור חזקת שלו לבחור א' שישא את בתו וילמוד אצלו שחיטות ובדיקות, אולם רוב אנשי הקהל ממאנים בזה, ועתה נפשם לשאול הגיע, אם הדין עם השוב ב או לא, והנה בעיקר הדין אם יש לשו"ב טענת חזקה, הגם דבמג"א סי' נ"ג הביא בשם תשו' רמ"ע מפאנו ומתשו' הרשד"ם דמינוי של תורה ושל קדושה אין בה דין ירושה, והא דאמרי' בהוריות דף י"א למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, דירושה היא לכם וכן בספרי פ' שמיני ובילקוט שם סי' תקכ"ה ובנים לא הי' להם אלו היה להם בנים היה הם קידונן:

וכל הקודם לנחלה קידם לכבוד, היינו דוקא מינוי של שררות כמו מלך וכה"ג אבל של תורה ושל קדושה אין בה דין ירושה, וראיתי כמה תשו' אחרונים שמדמין גם חזקת שו"ב

לזה, אלא דממש"כ בתשו' רשד"ם הטעם מפני שכתר תורה הפקר וכל הרוצה לזכות בה יבא ויזכה משמע דס"ל דוקא היכא דשייך האי טעמא משא"כ בשו"ב וש"ץ דעיקר התמנותו הוא להיות משועבד לקהל לעשות צרכיהם לקהל בענייני הזביחה אין לו עניין להאי דמהרשד"ם וא"כ הדרן לכללא דילפי' מלמען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו וכן מבואר בתשו' מבי"ט סי' כ' לחלק עיי"ש ובתשו' דברי ריבות סי' קי"ו, אלא דלעומת זה איכא ג"כ חבלו' תשובות אחרונים דס"ל אפי' למאן דס"ל דגם ברבנות אית בי' תורת ירושה וחזקה אין זה אלא בדבר שהוא מילי דמכבדותא ועניין השתררות, משא"כ בשו"ב דאינו דבר של שררה אלא כמו פועל שמשועבד לקהל, וכ"מ פשטות לשון תשו' הרשב"א המובא במג"א סוס"י כ"ג בדין ש"ץ דתלי' לה במכרגא, ות"ל משום דילפי' לה מקרא א"וו דבקרא הנ"ל לא מיירא אלא בדבר של שררה וכבוד, ועיי' בתשו' מרן הח"ס חאו"ח סי' י"ב וי"ג וכן מבואר בתשו' דבר שמואל סי' מ"ז וכן הוא בתשו' גינו"ו ומייתא לה בס' דע"ת דס"ל לדבר פשוט דשו"ב אין לו חזקה לעניין ירושת בנו דאינו אלא כפועל ואין בו שום צד שררות, עוד הביא שם בשם תשו' שם אריה חחו"מ סי' ל"ט דשו"ב אין לו רק דין פועל, ואין לו חזקה מדינא להנחיל בניו אחריו כ"א מצד מנהגא:

והנה אם צריך הסכמות הציבור לאותו שרוצה לבא בטענת חזקה או אם נימא דיכול להחזיק בשירות אביו אפי' נגד רצון הקהל, הנה בתשו' שו"מ והדי"ק ח"ב סי' י"ז רוצה להביא ראי' מפי' המשניות להרמב"ם דאפי' היכא דאיכא מחלוקת נמי בנו קודם, אבל כבר ביארתי במק"א והעלתי ראי' ברורה מש"ס פ"ק דכריתות דף ה' ע"ב דבזמן דאיכא מחלוקת אינה ירושה, ואכ"מ להאריך וכבר הורה זקן הגאון מהר"ם שיק בתשו' חיור"ד סי' רכ"ח דבעי' בזה הסכמת הציבור ע"ש דמייתא ראי' מש"ס פ"ק דר"ה ונהי דמסיים שם דאם הוא הגון וממלא מקום אבותיו עושים הציבור שלא כד"ת במה שממאנים בו, התם בחזקת רבנות מיירא, אבל במינוי של שו"ב וש"ץ כיין דכבר מבואר לעיל בשם כמה מרבותינו האחרונים דאין בו דין חזקה מדינא כלל אלא משום מנהגא א"כ פשיטא דלא שייך בזה מנהגא היכא דרוב הציבור אינם מסכימין, ושוב ל"ש לומר בזה דהציבור עושין בזה שלא כד"ת, ולכל זה אין אנו צריכין לאתוי אלא אם השו"ב עומד על משמרתו כל ימי חיו, ואח"כ רוצה הבן לזכות בו מכח ירושה אבל בנו"ד שהשו"ב איצטרך לעזוב משמרתו מחמת אתילד בי' רעותא דאין אנו צריכין לכל הנ"ל דפשיטא דא"א להוריש לבנו מילתא דאיהו בעצמו אבד זכותו, ומ"מ נ"ל ומהיות טוב שהקהל ינהגו בו טובת עין ויקיימו ועשית הישר והטוב לכנוס עמו לפנים משוה"ד לפייסו בממון, וגמירי דצבור

לא מיעני, ועד כמה תכבד העבודה ומה יהי' הסך שיתנו לו לשם פיוס על זה יבצעו תמימים, וממשביח שאון ימים, ינטה עליכם רב שלומים, וברכות ממרומים:
עד אחרית הימים כאו"כ ונפש הדושו"ט וש"ת ע"ע:

סימן ב

שלוכ"ט וי"ר לכבוד הרב המופלג בתוי"ש כבוד מו"ה אברהם פאללאק נ"י בשבת תחכמוני בק"ק הערמאנשטאדט יע"א יקרת מכתבי נראה אלי בזמנו: וע"ד אשר שאל אם ישרש ת להקהל דשם לאסור איסור על השוחט שיקבלו להם בעלי הזעלכפאבריק דשם המוכרים בשר ונעישן למקומות רחוקים, הואיל ועיקר מסחר שלהם הוא מכירת בשר למקומות אחרים, הנה מראשית כזאת עלה במחשבה לפני למשוך את ידי מלהשיב בזה, כי בכיו"ב אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר:
דמעיקר הדין פשוט וברור דרשאין הקהל לאסור איסור שלא ישחוט אלא טבח ידוע כמבואר בשו"ת הרא"ש ובשו"ע סי' א' ואף אם אמת נכון הדבר דאין כח בשום קהל לאסור איסור על מי שהוא חוץ לאגודתם היינו אם באנו לדון על הבשר שכבר שחוט, אבל פשיטא שחל תקנתם על כל מי שהוא דר באותו העיר, ואף אם ירצו לעשות תחבולה ולהביא שוחט ממק"א מ"מ הא מבואר בהגהות רמ"א סי' רכ"ח סעי' ל"ג דאסור לעבור על חומרי המקום כ"ז שהוא בתחום העיר וע"כ אפי' במי שאינו דר באותו עיר דהא ראיתי המרדכי היא מהאי דרמי בר תמרי בפ' כל הבשר יעיי"ש, א"כ כל שוחט שיבא לשם אסור לו לשחוט לעבור על תקנת אותי מקום, ואף דמשמעות כל הדינים המבוארים בענינים אלו משמע דוקא היכא דתקנת הקהל נעשה בחרם מ"מ נראה דבעיקרא דמילתא אין חילוק, ויש לקהל כח לעשות תקנה אף בלא חרם, ובפרט כיון שמה שמונעים להטיל חומר החרם הוא מטעם הממשלה יצ"ו אפשר דלענין איסורא מיהא תקנתם יש להם תוקף כאלו נעשה כנ"ל דאל"כ בטלת בזמנינו כל תקנת הקהל א"וו פשוט דהחיוב לקיימן אפי' לא נעשו בתוקף החרם: וכל מש"כ מעל"כ בזה דה"מ היכא דהתקנה הוא למגדר מילתא, אבל לא היכא לענין ממון איכא רוחא לזה ופסידה לזה דבזה א"א לעשות תקנה להפסיד ממון של המיעוט, הן אמת שבנדון זה נפלו ברברבתא, ותלי' בפלוגתתן של אבות העולם שלא הכריע הרמ"א זיל בחו"מ סי' ב' ובסי' קנ"ו אבל אין ענינו לכאן אלא היינו באם באנו לדון בדבר גביית הגאבעללע מהפאבריק, אי יש להקהל כח עליהם, אבל פשיטא שבשביל הפאבריק לא יוגרע כח הקהל לאסור איסור ולעשות תקנה סתם, שלא ישחוט אלא הממונה מהקהל וממילא כל שהוא בתוך התחום

מחויב לקיים התקנה, ונהי דבדיעבד מסקנת הנודב"י ביו"ד סי' א' שאין לאסור הבשר לעיר אחרת היכא דלא נעשה בחרם והשוחט לא עבר ע"ז אבל אכתי אין אנו דנין על איסור הבשר אלא על איסור השוחט, ופשיטא שכל נפש היפה ראוי לו למנוע מלאכול משחיטות שוחט שעובר במזיד על דין המפורש בשו"ע, ומש"כ מע"כ בזה משום דבני עירו אינם יראי השם אהובי ידידי:

מעיקר הדין אין לחלק בין קהל לקהל וכבר ארז"ל בספ"ב דר"ה אם באנו לדון אחר ב"ד של ר"ג צריכין אנו לדון ע"כ ב"ד וב"ד שעמד מימות משה עד עכשיו ושקל הכי שלשה קלי עולם עם שלשה גדולי עולם ללמדך אפי' קל שבקלים שנתמנה פרנס על צבור יהי' שקול בעיניך כאביר שבאבירים, ונהי שכבר קבלו עליהם כל היראים שבמדינתינו לאסור על נפשם הוראות ושחיטות כל מי שאינו באגודה של הארטשדאקסען דאקסען כפי התקנות שנתיסדו מרבותינו מוסדי דור שלפנינו ז"ל, אבל קהל ועדה שיכנסו באגודה זו תקנתם קיימת, ואין אנו לדון אחריהם אם הם ראוים לעשות תקנה זו בפרט בתקנה שהמנהג כן בכל מקומות משכנית ישראל שאוסרין כל שחיטת שאינו ממונה מהעדה, ומה"ט גופא גם בענין הראות סכין לחכם אין שייך לחלק בזה מעיקר הדין אם לא שיתברר עפ"י גב"ע כהלכה לאסור הוראתו של מרא דאתרא אז אין לחוש לכבודו:

אבל זו"ז א"א לתת בזה דברים לשיעורין:

זה נ"ל פשוט וברור מעיקר הדין, ואין צורך להאריך בזה:

ומ"מ הואיל והדור פרוץ ונפשי יודעת מאד דבכמה קהילות אפי' מהמכונים ארטהאדאקסען הני מסטרא אב' מסגיין בריש עדרי צאן קדושים ואם באנו לעשות בזה מסמרות קבועים:

התקנה אית בי' תקלה לנפשות היפות אשר יחוסו על נפשם לבילתי היגאל בפתגי שוחטים ריקים מיר"ש השכיחים בעו"ה בדורינו, ע"כ גדר גדרתי בזה וסכתי בעדי לבלתי אמור בענין זה ובכיו"ב לא איסור ולא היתר, ומה"ט גופא אחרתי עד כה להשיבו בתשובה שלימה, אמנם אחר שמע"כ הפציר בי עד בוש ובפרט ע"י גיסו הרבני החסיד מו"ה ישעי' נ"י אמרתי ויהי' מה אמהר ואחיש להודיע חו"ד בזה:

סימן ג

שלוכ"ט לכבוד הה"ג החכם השלם:

ספיר ויהלום:

וכו' כ"ש מו"ה כ"ש אשר חכשיל האפפמאנן נ"י האבדק"ק בוענאס איירעס תע"א ומדינת ארגענטיניען באמעריקא יקרת מכתבו הגיעני ע"נ, ואמהר ואחיש להשיב בלי איחור כדי לאפרושי מאיסורא ע"ד השוחטים דשם פרצו גדר ועברו חוק ושוחטים מתחת לצואר באופן שהבהמה העומדת לשחיטה עומדת על רגליה ובשעת זביחתה מתנענעת לכל צד וצד:

ומעכ"ת צווח עליהם ככרוכיא ולית דמשגח בי' והשו"ב נותנים כתף סוררת לבלתי שמוע, הנה הדין זה מבואר בשמלה חדשה סי' ו' סוף סעי' ז' דאפי' מעביר הסכין מתחת לצואר הבהמה לא שרי רק כשראש הבהמה קשורה למעלה דאז אין לחוש שתכביד על הסכין, אבל אם עומדת כדרכה או מונחת יש לאסור בדיעבד מטעם דרסה, וכן הוא בהדיא בלבוש עט"ז סעי' ו', וכן מבואר בדרישה, והובא בתב"ש ס"ק ט"ו, ועיי' רש"י חולין דף ט"ז ע"ב ד"ה סכין למטה וצואר בהמה למעלה דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט ובהמה תלויא באויר וזה מוליך ומביא הסכין, מדנקט תלויא באויר מוכח דדוקא אם הוא קשורה בראשה למעלה באופן שאי"א לה להכביד כלל, אבל בהמה שאינה קשורה לא, והכי דייק בתבו"ש שם מפירש"י, ונראה פשוט וברור דאפי' אומר השוחט ברי לי שלא דרסתי לא מהני בזה דאפי' אם אירע פ"א שלא דרס חיישי' שמא ידרוס פעם אחרת כמש"כ הרא"ש ושאר פוסקים לעניין דין המבואר בשו"ע ס"ד וכמש"כ הש"ך ס"ק ט' עיי"ש, והגם דבחי' מהרא"ל צינץ ס"ק ה' האריך בעניין זה וכתב דאין להחמיר בדיעבד אפי' העביר הצואר על הסכין כל שהסכין תלושה היכא דקים לן שלא דרס עיי"ש, מ"מ פשיט וברור דאף הוא לא אמרה אלא אם אירע כן פ"א באקראי אבל לעשות כן בתמידות פשיטא דלא יעשה כן בישראל, ופיק חזי מאן גברא רבא קמסהיד הלא הוא בעל מנחת הזבח שהי' בעצמו שו"ב כמה קהלות גדולות, ושם בספרו כלל ג' בעשרון סוס"ק כ' כתב וז"ל היודע מהות העניין דכשהבהמה עומדת וצוארה למעלה, אזי מיד כשמתחילין לשחוט נרתעת, וחלישות אוחזתה ליפול לארץ ומכבדת על הסכין ויש בה דרסה גמורה, וגם בקל לעשות שהיה ושאר קלקולים עכ"ל, ע"כ יש לגעור בשו"ב הנ"ל בנזיפה שלא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה, ואם לא ישמעו ויאזינו ראויים להעבירם מאומנתם, וחוששני להם שלא יארע להם כהאי עובדא דאיתא בירושלמי פ"ח מתרומות הי"ג מעשה בטבח א' יעיי"ש, ועל מנהלי הקהל הדבר מוטל למחות בשו"ב הנ"ל ביד חזקה ובכל תוקף ועוז ותעצומות, להרים מכשול מדרך הרבים, ובזכות זה יזהיר להם שמש ההצלחה כזוהר הרקיע ויזכו לעלות לציון מכלל יופי אלקים עת יופיע לקץ הימין כי יגיע כנה"ר ונפש הדושו"ט וש"ת בלונפ"ח מע"ע חוסט ד' במדבר מ"א למב"י תרס"ד:

סימן ד

בימי הספירה, יעמוד לו השי"ת לעזרה, ויהי עליו סתרה, הכא השתא ובתדורה, כבוד הרב הגאון ערוגת הבושם מו"ה שמעון פאללאק נ"י האבדק"ק בעלעניעש יע"א יקרת מכתבו, עם כל ההעתקית מתשובות הגאונים שהגיעוהו, אודות השו"ב שבעירו שכבר הגיע לימי הירידה והוא בן ס"ב שנים והדר"ג תהה על קנקנו ומצאו פגום במה שהראה לו כמה פעמים סכין של שחיטה פגומה בחזקת בדוק, וגם ריחו כבר נמר, [כפי מה שמבואר בדברי מעכ"ת שנמצאו בו עניינים שאינם ראויים לשו"ב] רוח דעת וי"ש, השביעני במרורים והרוני לענה, עד כמה ירדנו פלאים בדור עני הלזה אוי לדור ששופטים את שופטיהם, ורוצים לחפש ולחפות בזכותו של שו"ב אשר הרב אומר עליו שאבד הרגשתו, אילמלא ראיתי לא האמנתי כי כבר הגיע הדור לדיוטא תחתונה כזו, השי"ת ירחם, ובעיקר הדין מה לי להוסיף על דברי הרבנים הגדולים שכבר קדמוני דשחיטתו של שו"ב הנ"ל אסורה הן מחמת עדותו של הדר"ג הרב מארא דאתרא, שהמחוהו עליהם ונאמן כבי תרי כמבואר בתשו' שיבת ציון סי' כ"ג ובתשו' דבר"ח סי' ז' ובתשו' מהרי"ם שיק סי' י"א, ומבואר שם שאין הרב צריך להעיד כן בפני ב"ד דזה לא בעי עדות בפני ב"ד כלל, ומה שטוען השו"ב שהרב יש לו טינא בלבו עליו, מלבד מה שמבואר בחו"מ סי' ז' שאין הבע"ד נאמן לומר כן אאפי' בדינ"מ עד שיביא ראי' אף את"ל שיביא ראי' לדבריו בזה מ"מ הוא נסתר מחמת עצמו דממה שחתם א"ע בשבועה שבכתב ידו שלא ישחוט עוד מר"ח אייר ואילך אין לך רגלים לדברי הרב יותר מזה:

וגם מצד השבועה שבכתב מצ"ע הי' ראוי לאסור איסור על נפשו ועל שחיטתו שרוב רבותינו האחרונים החמירו בה, ובאר הגולה סי' רל"ב הביא מתשו' הרשד"ם בשם רבנו יוסף הלוי ומבואר שם שחייב לקיים שבועתו:

א"כ פשיט וברור ששחיטת השו"ב אסורה מחמת תרי טעמא שכל א' כראי לעצמו, כש"כ בהצטריף שניהם הוי תרתי לרעותא, ותקותי חזקה שבודאי שארית ישראל לא יוסיפו להן כתף סוררת, ויכיפו ראשם לשמוע בקיל הורים ומורים:

ואז יזכו לשמוע קול מבשר בראש ההרים:

עת קרן עמו ירים בקיבוץ נדחי כל הנפזרים כנה"ר ונפש הדושו"ט ושתה"ק בכונפ"ח ע"ע:

סימן ה

שלוכ"ט לכבוד הרבני הנגיד מו"ה פלוני בק"ק פלוני על דבר שו"ב שלהם שיצא מכשול מתח"י בדבר שאפי' תינוקת של בית רבן יודעין דהיינו ששחט צבי א' והורה בטעות שחלבו וגידו מותר ואכלו את הבשר של הצבי הנ"ל כלו בלי ניקור כלל והוכשלו רבים על ידו באכילת גיה"נ אכן נודע הדבר לאחר כמה שבועות איך שנתגאלו באכילת גיה"נ שאסור מה"ת והקהל רובם ככולם ע"ה ומיד רצו לחרוץ משפט השו"ב לשלחו חנם אין כסף בלי דין ומשפט עד שמע"כ ביקש מהם להמתין עד שיציע הדבר לפני, ועתה נפשו לשאול הגיע איך להתנהג עם השו"ב אם להעבירו או לקנסו באיזה ענין וגם מה משפט הכלים, ונראה לפענ"ד דאין לדמות דין זה לדין המבואר בשמ"ח סי' ב' בטבח שהוציא טרפות מתח"י בחזקת כשר וכן למה שמבואר בשו"ע סי' ס"ד בטבח שנמצא חלב אחריו וכן בשו"ע סי' קי"ט ובסי' של"ה בטבח שהוציא טרפות מתח"י דהו"ל הא' מכ"ד דברים שב"ד מנדין אותו הגם דמבואר בש"ך סי' קי"ט סעי' י"ז דאין לו התנצלות לומר שוגג הייתי, מ"מ לפי המבואר בש"ך שם ס"ק ל"ג באדם שידוע שהוא יר"ש ומדקדק במעשיו כתב בתשו' מהרי"ו דאין מעבירין אותו ומה גם שמבואר שם ברמ"א סעי' י"ח שאם נוכל לומר דבטעות נעשה כלו סגי בקבלת דברי חברות, והגם שמבואר בשמ"ח סי' ב' סעי' י"ט שאפי' אם נראין הדברים שהי' בשגגה ושהוא מוחזק בשאר דברים לאדם כשר באופן שאין לאסרו למפרע ולא להבא והכל לפי ראות עיני המורה מ"מ כתב דראוי להעבירו על חודש או שתים ולהחזירו אח"כ עפ"י קבלת זהירות ודברי חברות עיי"ש, מ"מ נ"ל, דכל הדברים הנ"ל לא נאמרו אלא במי שיצא מכשיל מתח"י במידי דנוגע לאומנתו כגון שו"ב שנכשל בעניין שחיטות ובדיקות וכן מנקר בענייני ניקור חלבו אבל בדבר שאין לו שייכות עם אומנתו כלל, ולא רמיא עליו כלל להורות בו או"ה, אין זה אלא כשאר אדם מישראל שאירע תקלה על ידו ונכשל בשגגת הוראה שינחוייב לפשפש במעשיו ולעשות תשובה ולהתחנן לפני השי"ת לכפר על חטאתו, אבל אין זה עניין להעבירו בשביל כך מאומנתו, וא"כ בנדון הנ"ל כיון שהוראה זו שהורה אין לו שייכות כלל עם אומנת שחיטות ובדיקות של השו"ב והוא טעות בדבר משנה שאפי' דרדקי דבי רב יודעין אותו ואין לתלות כ"א בשגגה וטעות וגם אין מקום לחשוד שעשה בשביל איזה נגיעת ממון:

או שאר הנאה דאתיא לו מזה אין להחמיר עליו להעבירו אפי' על זמן קצר, ע"כ נ"ל דהשו"ב יתודה ברבים בשבת"ק לאחר קריאת התורה, ויאמר דאירע לו מכשול הנ"ל והוא מבקש מחילה סליחה וכפרה מהשי"ת, וגם מהציבור שאירע להם תקלה זו על ידו,

ויקבל עליו תענית בה"ב ושב ורפא לו: ולענין הכלים שבישלו בהם הנה הלכה רוחית ביור"ד סי' ס"ד דאין בגידין בנו"ט אמנם משום שמנו של גיד וקנוקנות שהם אסורים מדרבנן צריך להגעיל כל הכלים שנשתמשו בהם בכלי ראשון אם לא שידוע שהי' ס' בתבשיל נגד האיסור, ותי לא מידי דברי הדושו"ט:

סימן ו

שלום וכ"ט לכבוד תלמודיי האהובים הר"ב החריף ובקי המופלג בתוי"ש מו"ה יקותיאל יהודא ראזענבערג שליט"א (כעת הרב המאה"ג אבדק"ק דיערעש בעהמ"ס שו"ת תורת יקותיאל) ולהרבני המופלג בתוי"ש מו"ה משה ניימאן נ"י בק"ק מאראש וואשארהעלי יע"א:

יקרת מכתבם הגיעני לנכון, וע"ד אשר נפשכם לשאול הגיע היות כי השו"ב דשם זה זמן לא כביר, נודע לכם כי דרך שחיטתו משונה מדרך כל השוחטים, במה שעושה הולכה והובאה באויר למעלה הרבה מעל צואר העוף הנשחט ואח"כ נראה כמכה הסכין על הצואר והתחלת שחיטתו לעשות הולכה והבאה באויר ואח"כ כמכה בהסכין על הצואר וממש נראה כדרסה ואינו שוחט בדרך משיכה כלל באופן כי זר מאוד שחיטתו בעיני כל רואה, ומסתבר לכם כיון שעושה ההולכה וההבאה למעלה באויר ע"כ בהניחו הסכין למטה על הצואר תו הוי כמו שמוריד הסכין מלמעלה למטה ומוכרח לבא בכח וזה הוי ממש חשש דרסה, ושוב אינו מועיל אפי' יעשה הולכה במקצת חדא דכפי הנראה אין ניכר ונראה כלל שיעשה כלל הולכה למראית עין ואפי' אם נאמר אפשר שעושה מקצת מן המקצת כהרף עין שאינו ניכר כ"כ להרואה סוף כל סוף באותו מקצת א"א לשחוט בלי צירוף מזה, וחוץ מזה י"ל זה גופא הוי דרסה שמניח הסכין להיות יורד מלמעלה כמטה, ואפילו נימא דאינו דרסה ממש, מ"מ כיון שאינו עושה דרך שחיטה, אלא מלמעלה למטה י"ל שבכה"ג אין בכחו לעצור ידו שלא ידרוס, אתו"ד במה שנוגע להצעת הענין כמות שהוא, ואען ואומר, מה שנראה בעיניכם לדבר פשיט דמה שעושה הולכה והובאה למעלה מצואר העוף הוא דבר מוזר וא"א שלא יעשה דרסה בתחילת שחיטתו בשעה שיורד עם הסכין מלמעלה ועד צואר יגיע, לא כן הוא, ואדרבא מבואר בס' דעת קדושים דלכתחלה ראוי לעשות כן, וז"ל בסי' כ"ד סס"ד קודם שמקרבין הסכין להצואר לשחוט צ"ל הולכות והובאות כדי שרגע אחד בהגיע סכין אל הצואר יהי' דרך הולכה והבאה דאל"כ יש לחוש שהגעה ראשונה לצואר חותכת בכ"ש מהושט שלא בהולכה והבאה עכ"ל, הרי בהדיא שלא כמו שאתם מדמין, אמנם מה שכתבתם דאינו

ניכר ונראה כלל שיעשה כלל הולכת, הוא מילתא באפי נפשי' ואננו תלי' כלל במה שעושה הולכה והובאה למעלה מצואר, דהוא מצד עצמו דבר שצריך חקירת חכם, ואם כדבריכם כן הוא ודאי לית דין ולית דיין דהשוחט בלא הולכה ובלא הובאה כלל דרסה גמורה היא ואין צריך לכל האריכות שכתבתם בזה דזיל קרי בי רב, אבל רחוק בעיני דשו"ב שיש לו קבלה, וגם הודעה משוחטים מומחים, ורבנים מובהקים, וגם כבר אמתחי ואתחזק כמה שנים הוא כמעט מן הנמנע שיהא רגיל לשחוט באופן זה שלא יהי' ניכר בשחיטתו שום הולכה או הובאה, ואפשר מחמת שהיה פשיט בעיניכם דהולכה והובאה שעושה קודם השחיטה הוא דבר מוזר עד שא"א שלא ידרוס בתחילת השחיטה ע"כ נדמה לכם כן, מ"מ היכא דאיכא לברורי מבררינן ובקל אפשר לברר כזאת ע"י שוחטים מומחין ובקיאין:

ועכ"פ מתוך דבריכם משמע מיהת דהולכה וגם הובאה שניהם כאחד ודאי אינו עושה, ובזה כבר נחלקו האחרונים, אי רשאי לשחוט לכתחילה בהולכה או בהובאה לחודא, התו"ח בפ"ב דחולין והובאו דבריו בפר"ח סי' כ"ד ובתב"ש סי' ח' ס"ל דלכתחילה צריך הולכה והבאה, אפי' בסכין ארוכה, אבל במשל"מ פ"ב מה"ש ה"ט הביא דברי תשו' המבי"ט ח"א סי' כ"ו דגם לכתחילה מותר בהולכה או בהבאה בלבד, ובפר"ח סי' כ"ד הביא תוספתא מפורשת דלא כהמבי"ט, דתני' בהדי' בתוספתא פ"ק דחולין מצות שחיטה מוליך ומביא הביא ולא הוליך הוליך ולא הביא כשר אלמא דלכתחילה בעי' מוליך ומביא, ומש"כ מורי הגאון בכ"ס בתשו' סי' י"ג ליישב עיי"ש, כ"כ בס' דע"ת יור"ד סי' ח' דהמעיין בתשו' המבי"ט יראה דאין תי' מספיק, והנה מורי הגאון בעל כתב סופר הנ"ל העלה בדין שו"ב שרגיל לשחוט בהולכה בלבד מפני שהורגל כן באומנתו:

וא"א לו לשנות הרגלו:

לפימש"כ השמ"ח ס"ה דבנתכוין לשחוט בסכין קטן בהולכה והבאה אע"ג שנשחט בהולכה לחודא מ"מ כשר, מכש"כ בסכין גדול כשעושה בלא כוונה, אלא שאומנתו והרגלו גרם דבר זה אין לחוש שמא ידרוס ומותר לשחוט לכתחלה עיי"ש, ומה שכתבת לפקפק על זה ולחלק בין האי לבין דינו של התב"ש הנ"ל, דאינו אלא בנזדמן ששחט בהולכה לבד, משא"כ במי שהורגל בכך לשחוט רק דרך הולכה דיש לחוש כיון שידו קשה דוחק הסכין שוחט בדרסה, אין דבריך נראין כלל, דאדרבא י"ל מחמת שהוא אומן נהיר והסכין חד נשחטו הסמנים בהולכה או בהבאה לבד, וגבי שו"ב שכבר נתמנה להיות שו"ב גם בשוחט לכתחילה דינו כדיעבד אם באים להעבירו ומותר לשחוט לכתחילה במקום שמותר בדיעבד עיי"ש א"כ כש"כ בזה כיון דלשי' המבי"ט הנ"ל

שוחט אף לכתחילה בהולכה או בהבאה לבד, וכן משמע דס"ל להש"ך בסי' כ"ד ס"ק ב' שהקשה על השו"ע דנקט לשון דיעבד גבי שוחט שני ראשים כ"א דהא מוכח בש"ס דאפי' לכתחילה ומתני' נקט לשון דיעבד משום דבקדשים מיירא, והקשה הפרימ"ג דלפי מש"כ התו"ח דבעינן לכתחילה הולכה והבאה, א"כ שפיר נקט המחבר לשון דיעבד:

א"וו דס"ל כשיטת המבי"ט הנ"ל ושפיר קאמר הש"ך דאין לומר דנקט לשון דיעבד משום הולכה או הובאה בלבד דאי משום הא לא ארי' אע"כ משום שני ראשים, ושפיר הקשה הש"ך, עכ"פ מוכח מזה בהדיא דס"ל כשיטת המבי"ט הנ"ל, ואפשר דלא חשו לתוספתא הנ"ל דמייתא הפר"ח והתו"ח דכבר כתב הרא"ש בשמעתא דהחליד במיעוט סמנים בפ"ב דחולין דכל תוספתא שלא הביאו חכמי הש"ס בגמרא לאו דסמכא הוא, וכש"כ דפשטא דגמרא בהא דרבא בדיק להו גירא לר"י ור"ח ושחטו בהו משמע דאפי' לכתחילה שרי למשחט אע"ג דא"א שיהי' בזה הולכה והובאה ומש"כ הפר"ח בסי' כ"ד דש"ה דא"א בעניין אחר צ"ע אטו לא סגי דלא ישחוט עוף הפורח, גם מש"כ התב"ש בסי' ח' דלא חיישינן לדרסה בהוליך ולא הביא אלא כשהסכין בידו יש לחוש כיון שרוצה לשחוט בהולכה לבד יעשה דרסה משא"כ בחץ שכבר יצא מתחת ידו והולכת בעצמה בהמשכה מהיכ"ת ניחוש לדרסה עיי"ש וקשיא לי דהא בודאי פשוט וברור דהאי דרבא בדיק להו גירא ושחט בה ע"כ צידי הגירא היו נמשך דרך הלוכו על צואר העוף דאי כנראה מפשטות דראש החץ היו רחב קצת ונכנס לתוך הסמנים, אין לך דריסה גדולה מזה, וא"כ אמאי לא נגזר אם מעביר צידי החץ על הצואר פן ישחוט בראש החץ וזה ודאי הוי דרסה, ודוחק לומר משום דמילתא דל"ש היא ול"ג בה רבנן, דודאי על מה דקאי התב"ש שם דלא גזרינן בזה שמא ישחוט בהולכה בלא הובאה בסכין קטן שאין בו שמלא צואר חוץ לצואר שפיר י"ל דכל כהי"ג ל"ג דהוא מילתא דל"ש, אבל כיון דבאותו אופן דשחיטה גופה איכא גוני דפסול השחיטה ודאי הו"ל למיגזר שלא לשחוט לכתחילה (בהולכה גרידא משוש חשש) ע"י גירא, ואיס"ד דגזרו שלא לשחוט לכתחילה בהולכה גרידא, משום חשש שמא ידרוס גם הכא הו"ל למגזר נהי דהחשש שמא ידרוס הוא באופן אחר מ"מ כיון דשחיט מיהת בהולכה גרידא, וישנו במציאות לעשות דרסה גם בכה"ג ממילא הו"ל בכלל הגזירה, אשוו משמעות האי עובדא דבדיק להו גירא, דלא כתוספתא הנ"ל ש"מ דהש"ס לא חש לה, וכהאי כללא דכייל לן הרא"ש שהבאתי דכל תוספתא שלא הביא חכמי הש"ס בגמרא לאו דסמכא היא ועיי"ש, סוף דבר אם יתברר שהשו"ב עושה עכ"פ הולכה או הבאה בשעה שמתחיל להגיע סכינו על צואר העוף

אפי' אם עושה הולכה והבאה למעלה באויר קודם שהסכין נוגע בצואר העוף, אין כאן בית מיחוש ואין להרהר אחריו, כנלע"ד בס"ד:

סימן ז

ערוגת הבושם - סימן ז:
בחודש אדר שלמא אשדר לבקודש נאדר לכל חסידיו הדר, כבוד יד"ע וידי"נ הרב הגאון הצדיק המפורסם נ"י ע"ה פה"ח וכו' מו"ה יהודא גר"וו נ"י האבדק"ק סאטמאר יע"א:
על דבר איסור שחוטי חוץ שכבר אקבע איסורא בעירו מקדמת דנא מטעם האקרו"ט בהסכמת חבר עיר המנוח ז"ל, ולא נאסר אז לחלוטין אלא לזמן קבוע, ובמלאת הימים ההם רצון האקרו"ט לחדש האיסור, הנה עיקרא דמילתא אין בו כדי לקבל אריך כי הגם דנחלקו בזה אבות העולם בהא דרשאין בכי העיר להסיע על קיצותם בפ"ק דב"ב, אם יכולין בני העיר לכוף את המיעוט לקבל גזירתן במידי דאיכא רוחא להאי ופסידא להאי כמו שמבואר במרדכי שם פלוגתת ר"ת וראב"י, ובחו"מ סי' ב' הביא הרמ"א שני הדיעות מ"מ כבר העד העיד בנו מרן בתשו' דברי חיים ח"ב חחו"מ סי' כ"ח דהמנהג בכל מדינת פולין ומדינת אונגארין שהרבים כופין המיעוט, וכתב שם שראוי לקיים מנהג זה דאל"כ יתבטלו ויתפרדו כל התקנות הנהוגות בישראל, וכן מבואר בתשו' ח"ס חו"מ סי' קט"ז דכבר נהגו כן בכל גלילות הללו למיזל בתר רובא בכל עניינים כאלו, ואם נמתין עד שיסכימו כולן לא יגמר שום עניין ויהי' ח"ו השחתת הכלל, ומהיי"ט כתב שם דגם לר"ת דס"ל דאין יכולים להסיע על קיצותם אלא כשהסכימו כולם מתחילה היינו מדינא אבל מודה הוא ממנהגא דהרוב כופין היחיד לעשות כמו שהם אומרים, ומפרש כן דברי הרמ"א במש"כ שם בחו"מ וכן נוהגין בכ"מ שטובי העיר בעירן כב"ד הגדול וכו' אעפ"י שיש חולקין, מ"מ הולכין אחר מנהג העיר, ר"ל כן לדעת ר"ת נמי מודה שהולכין אחר מנהג העיר, ואני אוסיף על דברי קדשו, דאין רצונו לומר במידי דהי' המנהג בעיר מקדמת דכנ, דהא כל כהי"ג אפי' לשיטת ר"ת יכולין הרוב לכוף את המיעוט, כמבואר להדיא בלשון הרמ"א שכתב אעפ"י שיש חולקין וס"ל דאין כח ביד טובי העיר להכריח הציבור רק במה שהי' מנהג מקודם אלא הכוונה דאם מנהג העיר שהרוב כופין המיעוט, מודה ר"ת דיכולין לכוף המיעוט לקבל גזירתם אפי' בגזירה חדשה שלא נהגו בה עד כה, דצריכין בזה לקבל דעתם מצד המנהג שנהגו דהרוב כופין המיעוט, וזה פשיט וברור ובזה שוב אין נפק"מ במאי דמספק"ל להדר"ג אם גם בזה צריך שיהא נקבע כן ג"פ כמו שפסק רמ"א בחי"מ סי' קס"ג דבכל מסים הולכים אחר מנהג הקבוע בעיר שנהגו

מקדמת דנא כן ג' פעמים ע"כ, דעד כאן לא כתב כן אלא לענין מסים משים דלענין זה מבואר בנודב"י סי' כ' דבדבר שהם בעצמם נוגעין בדבר לא מיחשבו אלא כיחידים, אבל לענין עיקר הדין אם הרוב יכולין לכוף להמיעוט דאמרי' השתא דגם ר"ת מודה דכל דהוי מנהג כן בעיר הולכין אחר המנהג לפי מה שביאר לן מרן הח"ס פשט דברי הרמ"א הדבר ברור כמש"כ, אלא דאכתי צע"ג דמהאי סוגיא דב"ב לא מוכח אלא דלענין ממונא יש כח בבני העיר להסיע על קיצותן אבל אכתי מנלן דיש כח ביד טובי העיר לאסור את המותר ולשוי' חתיכה דאיסורא דאיסורא מממונא לא ילפינין, דבממון י"ל משום הפקר ב"ד הפקר, ובאמת מבואר בח"ס חו"מ סי' קי"ז דאם יסכימו כל בני הקהילה לאסור בשר חוץ אם יעבור אדם ע"ז הרי הבשר חתיכה דאיסורא, וצ"ע מנא הא מילתא, והנה בשו"ע יור"ד סי' א' מבואר דאם הטילו ח' שלא לשחוט כ"א שו"ב א' וכו' וכ' הש"ך והטו"ז הטעם משום דהו"ל כחשוד לאותו דבר:

ובחוו"ד כתב דהו"ל כמו מילתא דא"ר לא תעבד אי עביד לא מהני ולהכי שחיטתו פסולה, וכל זה ל"ש אלא היכא דהשחיטה הי' באיסור אבל בשחוטי חוץ דל"ש הני טעמי מנלן דיש כח בזה לאסור את המותר הן אמת דבתב"ש שם מבואר דכל היכא שהטילו בפירוש איסור על הבשר לכו"ע הבשר אסור, והוא מתשובת הרא"ש כלל ז' שהובא ביתה יוסף ועדיין יש לומר דכל זה לא מיירא אלא היכא דעבד איסורא במה שעבר על תקנת הקהל שלא לשחוט אבל היכא דבמעשה השחיטה לא נעשה איסור כגון בשחוטי חוץ מנלן, ונראה דזה באמת אין כח בידם אלא היכא דאית בי' משום מגדר מילתא דאיסורא:

ובזה שפיר ילפי' איסורא מממונא דהא בממון נמי לא הו"מ להסיע על קיצותן מחמת הפקר ב"ד הפקר דלא אמרינן כן אלא בב"ד הגדול שבדור כדאמרי' בהשולח כגון ב"ד דר"א ור"א דאלימי לאפקועי ממונא, ועכצ"ל משום דכל מנהיגי הציבור בעירם הו"ל לגבי בני עירם כגאונים שבדור כמש"כ הסמ"ע בשם הרשב"א, וא"כ מהיי"ט גופא יש כח בידם לאסור את המותר היכא דאית בי' משום מיגדר מילתא וכן מבואר בתשו' ד"ח סי' ה' דרב שנברר לגדול העיר אפי' יחידי רשאי למיגדר מילתא ולאסור אף מה שמותר מצד הדין ולכאורה הי' נראה עפי"ז דלשיטת ר"ת וסיעתו דע"כ לא ס"ל האי סברא דטובי העיר הו"ל כב"ד הגדול, א"כ הה"ד היכא דאית בי' משום מיגדר נמי אין כח בידם לכוף את המיעוט, וזה נראה טעמא דהסמ"ע בחו"מ סי' ב' ס"ק י"ב שכתב דלפי מה שנמצא הגירסא במרדכי הגירסא לאו מיגדר מילתא ולא ולא"ו בוי"ו ולא למיגדר בלמ"ד, מוכח דס"ל לר"ת דלמיגדר מילתא נמי אין כופין את המיעוט עיי"ש:

ונראה טעמי' כדפרישית, אבל באמת דברי הסמ"ע צלע"ג מי איכא למ"ד דאין כח ביד ב"ד וטובי העיר להכריח המיעוט במידי דאיכא מגדר מילתא, והא מבואר ביור"ד סי' רכ"ח סל"ג דהנשבע שלא יכניס בתקנת הקהל הוי שבועת שוא, ומבואר שם בטו"ז דיש כח וממשלה ביד הציבור לעשות גדרים מדכתיב ושמרתם את חוקותי ודרז"ל עשו משמרת, ובמרדכי ריש פ"ג דשבועות ומייתא לי' במהר"ם שיק או"ח סי' ש"ז מקרא דארור אשר לא יקום, וביאר הרמב"ן בחומש בשם הירושלמי דסוטה דאזהרה הוא על הב"ד של מטה ועל כל מי שיש בידו להקים התורה, וכיון שהב"ד מצווין להקים ולגזור ממילא מחוייבין הקהל לשמוע, ולפענ"ד מבואר זה מדקדוק לשון הקודש של הרמ"א שם בחו"מ אחר שהביא ב' דיעות הנ"ל כתב ועיין ביור"ד סי' רכ"ח דיני תקנות וחרמי ציבור וכוונתו לאורוי דעד כאן לא פליגו הי"ח אלא לאפקועי ממונא, אבל לא במקום דאיכא משום מיגדר מילתא, ובזה נתיישב מה שהקשה הסמ"ע על הרמ"א דלפי מש"כ בד"מ דבמגדר מילתא מודה ר"ת א"כ קיצר במקום שהי' לו להאריך ולהנ"ל ניחא דמבואר יפה יפה בלשון קדשו, במש"כ ועיי' ביור"ד סי' רכ"ח, דמשם הדבר מפורש יוצא ועיין ש"ך יור"ד סי' רי"ח ס"ק ג' במש"כ בשם רש"ל ותשב"ץ ודו"ק, וכן מבואר בח"ס יור"ד סי' ה' דלמיגדר מילתא דאיסורא לית דין ולית דיין דיכולים ונחוייבין ממוני הקהל, ובפרט בצירוף חבר העיר לאסור איסר, אליבא דכו"ע, וכן הוא במהרי"ק שק"פ ומבואר כן בהדיא בד"מ סי' ב' שהובא בסמ"ע שם דבזה כו"ע מודו, ודברי הסמ"ע צלע"ג, ונראה פשיט דכל שאסרו איסור משום מיגדר מילתא אפי' מי שאין לו חזקת עירנות נמי מחוייב לכוף ראשו ולקבל התקנה דהא מבואר במרדכי פ' כה"ב וכ"פ הרמ"א ביור"ד סי' רכ"ח דאסר לעבר על חומרי מקום כל זמן שהוא בתוך תחימה של עיר, ומבואר שם ברמ"א דציבור שגזרו ח' על כל בני עירם כולם בכלל אפי' אותם שאין פורעים מסים עיי"ש, ולא מסתבר כלל לחלק בין אם הי' הגזירה בח' או שאסרו איסור בעלמא וזה פשיט וברור ומבואר, א"כ ממילא היכא דאיסור שחוטי חוץ הוא משום מיגדר מילתא הדבר פשיט וברור שחל האיסור אפי' על החוצים:

אלא דעפי"ז צע"ג להבין דברי קדשו של מרן הח"ס בתשו' הנ"ל סי' קי"ז במה שכתב שם בפשיטות שהחוצים מותרין להביא בשר להם מן החוץ ושם באותו תשובה פשיטא ליה אם יסכימו הקהל לאסור בשר חוץ אם יעבר אדם הו"ל הבשר חתיכה דאיסורא, והנה לפי מה שביארתי עכצ"ל דאית ביה משום מיגדר מילתא, דאל"כ מהיכ"ת יש להם כח לאסור את המותר, וכיון דע"כ משום מיגדר מילתא נגע בי' אמאי יהא החוצים מותרין דהא פשיט וברור דכל מי שהוא בתחימה של עיר אסור לו לעבור על חומרי

המקום, וראיתי להדר"ג שנתקשה בסתירת דברי הח"ס ז"ל במה דמשמע לי' דביו"ד סי' ה' משמעות דבריו דגם כהחוצים אסור, ומתוך זה כתב לחלק דביור"ד מיירא שאסרו איסור מחמת גדר וסייג, משא"כ בחו"מ סי' הנ"ל ולפמש"כ א"א לומר כן דודאי היכא דליכא משום מיגדר מילתא אין כח בידם לאסור את המותר אבל באמת אין אני רואה שום סתירה בדבריו דביור"ד סי' ה' לא מיירא כלל מן החוצים אלא מבני העיר עצמן, ומש"כ בלשונו דאיסור גמור הוא אין ראיה דהא בחו"מ סי' הנ"ל כתב במפורש יותר דהבשר חתיכה דאיסורא, ומ"מ לא קאי התם אלא לגבי בני העיר עצמן כמבו' ומ"מ דברי קדשו בתשובה לחו"מ סי' הנ"ל קשיין כמש"כ, ולכאורה תמיה נשגבה היא, אבל אחרי העיון כראה דב"ק נכונים בצדק ובמשפט דלטעמי' אזל, עפימש"כ שם בסי' ה' בד"ה היות כן דהחוכרים הם כמוכס ישראל והגונב את הטאקסע גזלן גמור הוא ומחוייב הקהל לגדור בפני הפריצים הגזלנים האלו ומהיי"ט איסור שאסרו הקהל איסור גמור הוא ואסור לפרוץ גדרן:

אלמא דחשב לי' הא מילתא גופא מידי דגדר וסייג, וא"כ שפיר מיחשב חתיכה דאיסורא וכיון דהגדר אינו אלא מחמת גזל מכס הקהל א"כ כיון דעל החוצים לא חל חיוב פרעון אותו מכס:

ממילא לית בהו נמי משום מיגדר מילתא ושפיר כ' דהחוצים מותרין להביא להם בשר מן החוץ, משא"כ היכא דבלא זה אית ביה משום מיגדר מילתא דאיסורא מצד אחר ודאי נראה ברור דהאיסור חל גם על החוצים כדמוכח ממש"כ בס"ד:

ובמאי דקמן אי איכא בהך תקנתא דאיסור שחוטי חוץ משום מיגדר מילתא:

הנה בתשו' שבו"י ח"ב סי' נ"ו נשאל על מה שהנהיגו שם איזה רבנים להכריז על בשר שהובא ממדינה כאלו אוכל בשר טרפה אי שפיר עבדו, והאריך שם כי לא נכון לעשות כן משום איבה, ומשום דה"ל גזרה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה והובאו דבריו בפ"ת סוף סי' ס"ה עיי"ש, אמנם ביד אפרים יור"ד סי' א' הביאו וכתב עליו דזהו בסתם אבל אם ידע שהכפרים ועיירות השייכים יש לחוש שאינם בקיאים או שהטבחים הם קלי הדעת תבא ברכה על המורה הבא לגדר גדר בזה, ונאסור איסור, עוד כתב דאין בכלל זה אם אוסרים איסור מחמת עזר הבשר שקורין הטאקסא עיי"ש, וראיתי בתשו' שו"מ מהדו"ג ח"ב סי' כ"ב העלה בפשיטות דיש בזה משום מיגדר מילתא, ומונה והולך כל הפקפוקים שיש בענין בשר שחוטי חוץ, והביא שם בשם הטו"ז שגם הוא גזר בלבוב איסור בח' על שחוטי חוץ, מיהא כעת נתן ה"ח ביטל בלבו מחמת חשש שמא יעברו ולא יהי' לפיקה ולמכשול עיי"ש:

ובאמת בכל כהי"ג אין לדיין אלא מה שעיניו רואות, וכל הני טעמים שכתב הדר"ג במכתבו בביאור כאו"א כדאי לעצמו לגדור גדר בעדו, ולעשות סייג לתורה ק"ו בצירוף כולם, ובפרט דכבר איסורא איקבע מקדמת דנא והדר"ג עם האקרו"ט לא באו אלא להמשיך האיסור גם מכאן ולהבא, ממילא פשיט וברור דהאיסור חל על כל שהוא בתוך התחום העיר וכל העובר ח"ו הו"ל כאלו אוכל חתיכה דאיסורא ולהשומעים יונעים:

סימן ח

השם עבים רכובו, ישפיע חסדו וטובו, לכבוד ידידי הרב הגאון המופלג בתוי"ש כש"ת מו"ה שלום גאלדבערגער נ"י האבדק"ק סוואליווע יע"א: יקרת מכתב מעכ"ת הגיעני לנכון:

ומלאתי מבוקשתו לכתוב לאקרו"ט דק"ק ווערעצקיא ולשו"ב דשם להזהירם שלא יבואו בשר למכור לגליל של מעכ"ת כי עוברים בזה על לפני עור לאת"מ, ואפי' מה שמביאים לשו"ב לביתו לשחוט אסור לו לשחוט, מחמת השגת גבול כמו שביאר הגאון מבערזאן בתשו' מהרש"ם שלו ח"א סי' קנ"א, ומכ"ש במקומות שאסרו עליהם שחוטי חוץ דאית בי' תרתי, ואקוה שדברי יעשו רושם ולא יוסיפו בני עולה לכנוס בגבולו ויהי שלום בחילו, עד כי יבא שילה, וע"ד מה שנתקשה מעכ"ת בדברי התוס' בבכורות דף כ' ע"א ד"ה לקולא לא חייש וז"ל ואפי' לכהן ינתן כיון דקרב כגבי מזבח, ומיהא גבי חמורה קשה דהו"ל להעמיד ממון ביד בעלים ולא ניזל בתר רובא דאפי' רב מודה הכא דאין הולכין בממון אחר הרוב כדפי' לעיל וי"ל דגזר בחמורה אטו בהמה טהורה עכל"ה, ונתקשה מעכ"ת בדבריהם דהנה מש"כ התוס' ואפי' לכהן ינתן כיון דקרב לגבי מזבח בע"כ סברתם כסברת הפלא"ה ספ"ק דכתובות דאע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ היכא דאתחזק הרוב לגבי איסורא גם לעניין ממון הולכין אחרי הרוב, וגם כאן דקרב לגבי ויזבח ואתחזק לעניין זה הרוב גם לעניין נתינה להכהן הולכין אחר הרוב, וא"כ קשה מה זה שהקשה מחמורה דהא גם שם אתחזק הרוב לעניין שהחמור אסור בעבודה, ועוד למה להם להתוס' לתרץ דגזר חמורה, אטו בהמה טהורה הא בחמורה גופה איכא הך גזרה דאם כא ינתן השה לכהן יתיר החמור בגיזה ועבודה עכ"ד, והנה מה שהביא מהפלא"ה ספ"ק דכתובו' לא ידענא למה הוצרך להביא ממרחק לחמו, הלא התוס' כתבו כן תוכ"ד בתוד"ה ור' יהושע וז"ל ומיהא קצת תימא דלעניין ללקות בגיזה ועבודה ולעניין לקרב בגבי מזבח חשיב ודאי בכור דאזלינן בתר רובא ולעניין נתינתו לכהן יחשב ספק ומ"מ מיהת מה שנתקשה בדבריהם צ"ע להבין, ולפענ"ד נראה בס"ד ביאור דבריהם דלא

שייך לומר דהממון נגרר אחר האיסור משום דכבר החזקנו להרוב לעניין איסורא, אלא היכא דהוי תרתי דסתרי ממש כגון בבכור בהמה טהורה דלא משכחת לה בכור שיהי' קרב לגבי מזבח, ויהי' ממון בעלים:

משא"כ בבכור בהמה טמאה דאפי' הוא בודאי פטר חמור, מ"מ אינו נכסי כהן עד שבעלים יתננו לו לא מבעי לר"ש דפ"ח מותר בהנאה, ואם יקדש בו אשה מקודשת, ואפי' למאי דקיימ"ל כר"י דפ"ח אסור בהנאה, הא מבואר בש"ס פ"ק דבכורות דף י' ע"ב דאם מקדשה במאי דביני ביני מקודשת, א"כ דין ממון שבו עם דין איסורא דאית בי' לא הוי תרתי דסתרי משו"ה ס"ל להתוס' דבזה אין הממון נגרר אחר האיסור, ומוקמי' להאי כדיני' והאי כדיני' כן נראה לפענ"ד, ואף דמלשון הברייתא דתני לוי הוא מפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו, משמע דלכאורה פ"ח ממונו של כהן יחשב ע"כ אינו אלא לשון מושאל והכוונה שגרם הפסד ממון לכהן, אבל ודאי ממון בעלים הוא כדמוכח מקדושין הנ"ל, ועיי' בנוב"י סי' פ"ד מה שכתב ליישב השגת הראב"ד על הרמב"ם שפסק דפ"ח דמיו אסורין והלא אינו מאיה"נ שתופס דמים, ותי' הנודב"י דשאני פ"ח דמתחלה לא אסרה תורה בהנאה אלא כדי שלא להפסיד ממונו של כהן, ותדע שלאחר עריפה לכו"ע אסור מטעם דתני לוי עיי"ש ולפענ"ד נראה דלפי מש"כ הראב"ד להשיג על מה שמנה הרמב"ם עריפת פ"ח למצוה, דאדרבא עברה הוא כדאמרי' מרי' בש"ס תני לוי הוא הפסיד ממונו של כהן וכו' אלמא לאו מצוה היא אלא קנס, וראיתי בריי"ט אלגאזי דתלי' לה ב"ב לישני במכילתא דאיתא התם ואם לא תפדה וערפתו מכאן אמרו מצות פדיה קודם למצות עריפה ד"א ואם לא תפדה וערפתו הואיל ואיבדת נכסי כהן אף נכסיך יאבדו, ולפי"ז יצא לנו דלהרמב"ם דס"ל עריפה נמי מצוה, וכ"ה בטושו"ע סי' שכ"א א"כ ע"כ ל"ס לן טעמא דהוא מפסיד ממונו של כהן וכו' א"כ הרמב"ם לשיטתו שפיר השיג הראב"ד במש"פ דפ"ח דמיו אסורין, דלדבריו ליכא למימר כתי' הנוב"י הנ"ל, דממנפ"ש אי טעמא משום דהפסיד ממונו של כהן לא הו"ל למחשבי' למ"ע ועיי' ירושלמי ר"פ כ"ש קמבע"ל פ"ח שהרג אדם אם הוא בעריפה או בסקילה והקש' בתשו' מהר"ם מינץ לשיטת הראשונים דס"ל איה"נ אין להם בעלים מאי קמבע"ל הא אין גומרין דיני של שור הנסקל אלא בפני בעליו, ומהיי"ט אמרינן בב"ק דף מ"ד דאם נגח והקדישו א"י לגמור דינו דכתיב והועד בבעליו, ואין לומר דקמב"ל אליבא דר"ש דהא לר"ש נמי י"ל דעד כאן לא ס"ל דמותר בהנאה אלא משום דעומד לפדות והיכא דנגח בודאי שום אדם לא יפדנו דעי"ז יתחייב סקילה, וראיתי במהר"ם שיק שתי' דהירושלמי מבע"ל היכא שכבר נתנו לכהן, ואינו מספיק כלל דלעניין זה אין חילוק בין כהן לישראל דביד כהן נמי כל כמה

דלא פריק לי' איה"נ הוא ואין לו בעלים ולפימש"כ לעיל נראה ליישב דפ"ח אינו דומה לשאר איה"נ כיון דעכ"פ בידו לפדותו בשה כל דהוא שפיר מקרי בעליו, אפי' למ"ד פ"ח אסור בהנאה ואין לומר דאם יפדהו יאסר בהנאה, זה אינו דהא אם שחטו קודם שנגמר דינו לא יאסר וא"כ עכ"פ השתא מיהת תורת בעלים עליו, וגם נ"ל הוכחה ממש"כ התוס' דהא דפודין פ"ח שלא מדעת בעלים אינו מתורת זכיה ושליחות רק המצוה על כל איש מישראל לפדות פ"ח עיי"ש ואיס"ד דלא מקרי בעלים כלל, בלא"ה ל"ש תורת זכיה ושליחות כלל, א"וו דבעליו מיהא הוי, ואיידי דאיירא נ"ל דמה שהעלה במנ"ח דאפי' לדעת התוס' הנ"ל דמצוה דפדיה הוא על כל איש ישראל אבל מצות עריפה הוא דוקא על הבעלים ואין אחר יכול לעריף פ"ח של חבירו, והנה הא ודאי מילתא דמסתברא הוא, איך יפסיד ממונו של כהן דילמא יתרמי מי שיפדנו בשה ויתנהו לכהן, אלא דצלע"ג א"כ מזה גופא הו"ל למימר דמצוות פדיה נמי לא רמיא אלא על הבעלים, דהנה הרי"ט אלגאזי הקשה אמאי אין פודין פ"ח לאחר מיתה דהא מסקינן ביומא דפר ושה נקרא אפי' אח"מ עיי"ש דף מ"ט ע"ב ותי' משום דכתיב ואם לא תפדה וערפתו וכיון דליתא בעריפה ליתא בפדיה, א"כ ה"נ הו"ל למימר לענין זה דכל שאינו בערופה אינו בפדיה וכיון דמי שאינו בעליו אינו בעריפה אינו נמי בפדיה, אע"כ דמה שפודין פ"ח שלא מדעת בעלים אינו אלא מתורת זכיה ושליחות, וצ"ע, הדרן למאי דקמן, עכ"פ דפ"ח אפי' באם הוא ודאי פ"ח שם בעליו עליו, וא"כ דין ממון שבו עם דין האיסור דאית בי' לא הוי תרתי דסתרי משו"ה ס"ל להתוס' דבזה אין הממון נגרר אחר האיסור, ובזה דבריהם עולה יפה יפה בס"ד, והנני בזה אוה"נ דושו"ט ושתה"ק בלונפ"ח ע"ע:

סימן ט

שלוכ"ט ליראי השם וחושבי שמו, יחידי סגולה, מפוארים בפאר ותהילה בק"ק פלוני יקרת מכתבכם נראה אלי בזמנו, וכמה עניינים עצרוני מלהשיבכם במועדו, וכדי שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר, מדשתקו רבנן, ש"מ הדין עם אותן שכנגדיכם אחיכם שונאיכם מנדיכם, אמרתי הנה שפתי לא אכלה מלהשיב לכם מלוא דבר ע"ד מקהלות שטאטוסקווא אשר בעירכם, אשר עד הנה היתה עומדת תחת דגל השטאטוסקווא בכל חוקותי' ומשפטי' ועתה כי החל רוח השם להפעם בקרב מקצת יראי השם וחושבי שמו להקהל ולעמוד על נפשם להפרד מהם, ולהעשות קהל ארטאדאקסין בפ"ע, פתאום נהפך לבם בקרבם ויתהפכו כאופן להתייסד על חוקי הארגאנזיאטיאן של הארטהאדאקסען גם העמידו הבימה באמצעי אולם כל מנהגי

ומנהיגי הקהילה כבראשונה יסעו לדגליהם, הן בהנהגת בתי תלמוד תורה הן במנהגי ביהכ"נ כגון להעמיד החופה בביה"כ וכיו"ב ועתה הגיעה לשאול נפשכם, אם ראוי ליראים וחרדים לדבר ה' להבדיל מהם ולהזהר משוחניהם ומוריהם כמו מעיקרו הנה בדבר זה אין מן הצורך להאריך כי כבר נפתח הדבר בגדולים וכבר הורה גבר גברא רבא אחד המיוחד מגדולי הדור אשר לפנינו הגאון מהר"ם שי"ק בתשו' חיור"ד סי' י"ט יעיי"ש ודבריו אינם צריכין חיזוק וכבר מבואר שם דאפי' אם עשה תשובה אל ישמש אצלינו, ואפי' אם שימש בקאהר שיהל מחמת דוחק פרנסה שלא הי' יכול להתפרנס באופן אחר, והנה שם כ' הגאון ז"ל עוד אם שימש בביהכ"נ שאין הבימה באמצע אם הוא ראוי להיות שו"ב והתיר מחמת שהאיסור זה לא נתפשט לא מקרי עובר עברה, וזה ל"ש בנ"ד כיון שכבר נודע למשגב ונתפרסם בשער בת רבים שכיתות השטאטוסקווא הם כנעאלאגען לכל דבריהם כאשר כבר נמנו וגמרו כל רבנים היראים דמדינתינו לפני כמה שנים במכתב גלוי לכל העמים לאסור הוראות ושחיטות השטאטוסקווא ודבר זה אפי' תינוקת של בית רבן יודעין אותו א"כ כל אותן מורי הוראות והשוחטים ששימשו בקהל ועדה שהיא קאנשטיטואירט בבחינת שטאטוסקווא געמיינדע הם בכלל האיסור, ופשוט וברור שדינם כפי' מה שפסק בתשו' מהר"ם שי"ק הנ"ל דיש לחוש כשם שמקלו הגיד לו שלא לחוש לדברי חכמי ורבני המדינה היראים לנגד מה שאמרה תורה עפ"י הדבר אשר יוריך ועל המשפט אשר יגידו לך כמו כן מקלו יגיד לו להקל כדעת המקילין במקום שהלכה כמחמירין וכיו"ב כמה חששות:

והנה בתשו' מהר"ם שי"ק בסוף דבריו העלה שם דאם הוא מדקדק במצוות ובמע"ט כראוי אז יכולין לסמוך עליו לדונו לכף זכות, אבל אם זה חסר בודאי ראוי לכל בעל נפש להחמיר על עצמו עיי"ש, ועל דבר זה א"א לדון ברחוק מקום ואין לדיין בזה אלא מה שעיניו רואות וכ"ז להתלמוד במק"א, אם היה מתברר לנו שמה שלעת עתה נתייסדו על יסודי הארטהאדאקסען הוא מחמת שנשאם לבם לשוב בתשובה, אבל אם כנים דבריכם דכל עיקר מה שחזרו בהם היא רק שעי"ז יהא ביכלתם להפרוע את יחידי סגולה שלא יהא באפשרותם להקהל ולעמוד על נפשם ולכונן בהם עדה שלימה בפ"ע א"כ לית דין צריך בושש, ואכתי בחזקת איסור עומדת, והשי"ת יסור כל בדילנו, וכימי צאתינו מאמ"צ נפלאות יראנו, ואל הר מרום מאויינו, יביאנו ויטענו, כנפש הדושו"ט כה"י:

חוסט ד' לס' ולקח למיטהר תרס"ד לפ"ק:

סימן י

שלוכ"ט לכבוד הה"ג המופלג וכו' מהו' אברהם ליב טרוטצער נ"י האבדק"ק שאאק-סעליצע סעליצע יע"א:

גי"ה הגיעני, וע"ד השוחט שהוא ביישוב שהי' עומד מקדמת דנא תחת דגל הרבנות דק"ק פלוני וזה שנה ומחצה ע"י סכסוך בענייני סכום פני אל פלילי הערכעות להפריד מהקהלה, אמנם נגד הרב גילו דעתם בפה ובכתב שאין להם שום טענה כנגדו והוא יהי' להם לרב גם מכאן ולהלון, רק מיחו בהשו"ב שלא יעמד על הנסיון לפני הרב, למען שלא להחזיק ע"כ טענת הקהילה אמנם הרב לא נתן מקום לדבריהם, והזהירם בכתב שישלחו את השו"ב שקיבלו על הנסיון והמה נתנו כתף סוררת, וגם השו"ב לא הראה לו סכינו עד היום ועתה נפשו בשאלתו מה דינו של השו"ב הנ"ל, מחמת ש"א מהישובים השוכנים תחת דגל מעכ"ת רצונם לקבל השו"ב הנ"ל והוא עומד כנגדו מחמת עובדא הנ"ל, אבל ב"ת א' עומד נגד מעכ"ת בזה, ורצון מעכ"ת לשמוע עצתי אם יעמוד על דעתו והנה מדינא דגמרא קיימ"ל הטבח צריך שיראה סכינו לחכם ואם לא הראה סכינו שנמצא יפה מנדין אותו, וכ"פ בטושו"ע יור"ד סי' י"ח, אלא דמבואר ברא"ש ובטושו"ע דהאידנא שנהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה, להם מחלו חכמים כבודם כי הם זהירים וזריזים, וכבר נחלקו האחרונים אם החכם אינו רוצה למחול על כבודו אם מחוייב להראות סכינו, ובתשו' טוב טו"ד להגאון מהרש"ק סי' י"ט כ' בפשיטות דאם אינו מוחל חוזר הדין לדינא דגמרא והכי ס"ל נמי לתשו' מהר"ם שיק סי' כ"א עיי"ש אמנם בס' דע"ת הביא בזה תשו' מהרי"ל דמבואר שם בהדי' דאין ביד החכם לומר שאינו מוחל, ונ"ל ברור ופשוט דכ"ז ל"ש אלא לעניין להראות סכינו בכל פעם לפני שחיטה כמו שהי' נהוג בזמן הגמרא אבל מה שהמנהג בכל תפוצות ישראל שהשו"ב צריך לעמוד לפרקים לפני הרב מארי דאתרי' לתהות על קנקנו הן בבדיקת הסכין, ובחזרה על לימודו, וכמו שמבואר בשמ"ח סי' ט"ו סעי' ד' שכ' וז"ל וראוי לחכמי כל עיר לחקור תמיד על השו"ב אעפ"י שנטלו קבלה אם מחזיקים בתומתם ולימודם סדורה בידם ויראה סכיניהם, ואם ימצא החכם שהשו"ב יצא מזה הגדר יסור אדרתו מעליו ויאסור שחיטתו עד כי ישיב ורפא לו עכ"ל, וא"כ פשיטא דשו"ב המסרב בדבר חזר דינו לדין הש"ס, ובזה נלענ"ד ליישב מה דאיתא בשו"ע סי' י"ח הנ"ל דשו"ב שלא הראה סכינו לחכם היו מנדין אותו, והקשה במהר"ם שי"ק למאי הלכתא כתב כן הא מבואר שם בשו"ע דהעידנא ליתא להאי דינא ומזה הוליד דאם אין החכם רוצה למחול חזר דינו לדין הש"ס אבל לפי מש"כ לעיל בשם תשו' מהרי"ל ליתא להאי דינא וא"כ הדרק"ל, ולמש"כ ניחא דהא דחכמים מחלו

ע"כ היינו שא"צ להראות הסכין לפני כל שחיטה, אבל לפרקים ודאי מחוייב לעמוד לפניו ולהראות סכינו, וכל שאינו עושה כן בודאי חזר דיני לדינא דגמרא כיון דלענין זה לא מחלו וא"כ שפיר נפ"מ בדין הנ"ל גם בזה"ז כנ"ל ברור ועיי' בדעת קדושים ס"ק כ"ד שכ' דאף דקיי"ל דהאידנא וכו', וגם מדינא דש"ס קיי"ל בנמצאת סכינו יפה, אין מעבירין אותו רק מנדין אותו מ"מ גם בזה"ז אם החכם שבעיר ציוה אותו להראות לו סכינו והוא עומד במרדו נגדו ולא סר סכינו לפניו אף בנמצא סכינו יפה כיון דא"א לנדותו בזה"ז יש להעבירו משום תיקון דלעתיד עד שיקבל עליו דברי חברות עיי"ש, והנה משמעות לשונו נראה דמיירא שהחכם ציוהו להראות לו סכינו לפני כל שחיטה, וכ"כ דבתשו' מהרי"ל לא כ"כ, אבל עכ"פ ממנו ניקח דכל שמסרב להראות סכינו גם לפרקים דזה ודאי לא מחלו חכמים, ואדרבא כיון דדינא הכי הוא כמש"כ בשם השמ"ח, א"כ אפי' למחול אין כח ביד החכם על זה כמוש"כ הש"ך סי' י"ח ס"ק כ"ח לטעם הרמב"ם עיי"ש א"כ פשיטא דעפ"י הדין השו"ב הנ"ל הוא ראוי להעבירו גם בזה"ז ולכל זה אנו צריכין אם תחילת קבלתו של השו"ב הי' בהסכמת הרב אלא דאח"כ לא עמד לפניו להראות סכינו לפרקים כנהוג אבל אם מעיקרו הי' קבלתו שלא עפ"י הרב ושחט בלא נטילת רשות כבר מבואר בתשו' נודב"י מהדו"ת חיור"ד סי' מ"ח בשוחט ששחט בלא רשות הרב גם בדיעבד שחיטתו אסורה עיי"ש, וכש"כ שאין לקבל שו"ב כזה לכתחילה בעדת יריאים דבודאי איכא דעדיף מני' טובא, ושוב ראיתי בתשו' ח"ס חיור"ד סי' י"ג שהביא בשם מהרש"ל שעכ"פ צריך השגחה גדולה על השוחטים הממונים ועכ"פ יהי' השגחת חכם העיר עליו ושתהי' אימתו עליו ולהסר סכינו לפניו זמן זמנים טובא ואז ראוי הממונים על השחיטה לשחוט בלי ראות סכינו על כל שחיטה ושחיטה, ולממונים כאלו מחלו חכמים ע"כ אבל זולת זה אין ראוי למחול ואם כבוד חכמים מחול, כבוד שמים מי ימחיל עכל"ק:

אמנם צריך דרישה וחקירה אם מה שבני היישוב הנ"ל רצו פירוד מהקהילה היא באמת רק מחמת דברי ריבות בענייני מסים דבעו"ה שכיחי עתה בזה"ז שבני הכפרים שה שלמים באמונתם ומוטל עליהם עול קהלה אשר חדשות יחפצו, וכגון שהקהילה ששוכנים תחת דגלם מיוסדים תקנותיה על אדני פארטושריט או שטאטוסקוואו בכל כהיי"ג ודאי פשוט וברור דגם על השו"ב אינו מוטל להיות כפוף תחת רב של קהלה כזו: ועיי' בתשו' ח"ס הנ"ל באמצע התשו' שכ' אין כל המקומות והאנשים שוים, ואין לרב אלא מה שעיניו רואות בלבד שיהי' כל מעשיו לש"ש וממנו נקח גם בנ"ד וישמיע חכם ויוסף לקח דברי הדושו"ט וש"ת בלונ"ח ע"ע: חוסט אור ליום עש"ק פ' ויחי תרס"ב לפ"ק:

סימן יא

שפעת שלימים, וברכות ממרומים, עד אחרית הימים, לכבוד מח"ו הרב המאוה"ג המופלג בתורה ויר"ש כש"ת מו"ה מנחם יהודא אדלער נ"י אבדק"ק סערעדנע יע"א יקרת מכתב מעכ"ת לנכון הגיעני:

וע"ד אשר נועץ עמי היות כי בעירו זה כמה שנים אשר בן השו"ב דשם הוא שותף עם הקצבים, ובתחילה וראש שנשתתף עמהם לא עלתה על דעת מעכ"ת למחות בדבר דנהי דמבואר ביור"ד סי' י"ח שאין לאדם להיות שו"ב לעצמו וכו' אמנם בזה שרק בן השו"ב הוא שותף אין לאסור מה"ד דהא קיימ"ל קרוב נאמן באיסורין, ובפרט שהשו"ב דשם הוא איש יר"ש ומוחזק בכשרות, אמנם כעת עלה במחשבה לפניו לחוש מאחר שעל ידי שכבר הורגל בהוראת הלכה למעשה לבבו יבין כי הרבה פעמים בא לפני המורה שאלה אשר תלי' בשיקול הדעת, וכן הוא בשאלת המתרגשים לבא לפני השו"ב בבדיקת הריאה ואם אמנם שאלה גמורה מביא השו"ב לפני הרב מ"מ כמה ענייניים שע"כ תליין רק לפי שיקול דעתו של השו"ב כגון בקליפות הסירכות ובחינת הבצבץ וכיו"ב א"כ יש לחוש מאוד שאהבת הבן מקלקל השורה, להיות נוטה מדרך האמת בלי כוונה, והביא בשם ס' דעת תורה שכתב בהדיא דאף שמדינא אין לאסור אם אחיו או בנו הוא שותף בבהמת הקצבים, דהא קרוב נאמן באיסורין מ"מ אם הוא איש אשר העם חושדין אותו ומרננים אחריו יש לזהר בדבר ע"כ, ובנ"ד כבר לקח אזני שמץ ממה שמקצת אנשים מרננים על זה, ובפרט כי כעת נתעורר הדבר ביותר כי עד עתה היו ד' או ה' שותפין והיה מגיע לחלקו רק חלק קטן אמנם עתה נתפרדה החבילה ורוצה בנו של השו"ב לעשות לו מקילין בפ"ע בשותפות רק עם קצב א' לבד, וממילא יהי' לו לכה"פ מחצה בריוח ובהפסד ומה גם שעי"ז יהיה קאנקארענץ בין הקצבים, ומובן כי לעת כזאת ההיזק מהטרפות יהיה יותר גדול מאשר היה עד כה, וגם ההיזק אשר הקונים ירגילו עצמן לקצבים האחרים אם לא יהי' לו בשר כשר כפי הצורך ועי"ז ממילא תתרבה דיבת אנשים המרננים אח"ז, ע"כ מעכ"ת נביך בזה ושואל חוו"ד איך להתנהג בזה, והנראה לפענ"ד בזה בס"ד, דלכאורה מוכח ממשנה מפורשת דאפי' משום רינון לא חיישינן אלא בשל עצמו ולא בשביל קרוביו, דהא תנן בסוף פ"ב דיבמות החכם שאסר אשה בנדר והמביא גט:

והמעיד לאשה להשיאה דתנן בהם לא יכנוס, כולן מותרין לבניהם ולאחיהם של אלו המתירין אותם, ומבואר בירושלמי שהובא בראש"ש וריף שם שאין אדם מצוי לחטוא בשביל בנו ואחיו, והתם אין האיסור לו בעצמו משום דחז"ל חשו שמשקר מפני כך רק

מפני לזות שפתים של העולם, וכן פירש"י בהדיא עיי"ש, ולכן אמרי' אם נשאת לא תצא דברננה לא מפקינן משא"כ שנים או תלתא לא חשידי בעיני העולם כלל, ומשו"ה ביאר בתשו' חוות יאיר סי' קכ"א, דלא גזרו רבנן רק בדבר מפורסים כגון הארת בכור ביחיד מומחה דבכור קלא אית לי' אם יתירוהו אבל בכל דבר הוראה שיבא בבית האדם דלית לי' קלא לא שייך רינון, ועיי' מתק דברי תשו' הנ"ל שם, עכ"פ ברור דכל מה שאסרו חכמים בזה אינו אלא משום רינון, וא"כ מוכח דבהא דאמרינן דאין אדם מצוי לחטוא לא בשביל בנו ולא בשביל אחיו, עכצ"ל דה"ק דאפי' בעיני העולם לא חשיד כלל בזה ולא שייך אפי' רינון, ועיי' בפ"ת סי' שי"ב שהביא בשם תשו' חו"י הנ"ל, דמותר לראות בכור לאחיו בזה"ז, וא"כ ממילא גם בנ"ד לא היה לנו לחוש כלל לשום רינון בזה, מאחר שמדברי רז"ל מבואר דל"ש רינון בעיני העולם לא בשביל בנו ולא בשביל אחיו א"כ מוכח דהמרננין בזה אינו אלא מחמת שנאה או קנאה, ולא הו"ל לחוש להם כלל, מ"מ אחרי העיון צע"ג לפענ"ד הא באמת אשכחן דלא משום הנאת ממון, או הנאת הגוף בלבד חשו חכמים לזה, אלא אפי' היכא דאיכא למיחש למניעת טרדא וטורח קצת אית בי' משום רינון, ומנא אמינא לה, מהא דתנן בספ"ד דבכורות הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אלא א"כ היה מומחה כאילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל ד"א בבה"ד וששה בגסה בין תמים בין בעל מום, ופרכי' בגמרא אי"ה כי אמר תם ושקיל אגרא נמי אתי למיחשדי' דבעל מום הוא והאי דלא קשרי לי' סבר כי היכא דלשקיל אגרא זימנא אחריתא, ומשני דלא תיקנו לו עוד שכר אלא כי מייתא זימנא אחריתא לא שקיל מידי, וכתבו התוס' וא"ת אכתי אמרי' האי תם הוא והאי דשרי ליה לפי שאינו רוצה לטרוח פ"א, ותירצו שלא חייביהו חכמים לראות פעם אחרת אלא דאם ראהו דאינו יכול ליטול עליו שכר, ועוד דבזה לא יחשדהו לעולם שיתיר את האיסור כדי להנצל מטורח של פעם שניה, ועיי"ש בתוס' חדשים על המשניות שכ' דמשו"ה צריך להיות דוקא חכם וחסיד כאיכא ביבנה כדי שלא יחשדו שיתיר משום טירחא של פעם שניה:

אבל לתי' הא' של התוס' קשה למה צריך להיות דוקא חסיד כאילא כיון דליכא שום חשד בעולם עליו אפי' חכם שאינו כאילא יטול שכר ע"כ ולפענ"ד נראה פשיט, דנהי דלתי' הראשון ס"ל שלא חייבוהו חכמים לראות פעם שנית אבל מ"מ אינו בגדר דרך ארץ דבפ"א משום דהוי רשאי לקח שכר רואה את מימו והשתא בשביל שאינו רשאי לקח ממנו שכר ישיבנו ריקם מלפניו, וא"כ בודאי אף שאינו חייב לראותו מ"מ יהי' רואה את מימו ושוב איכא חשש דיאמרו תם הוא והא דשרי ליה לפני שידע שלא יהא

מצי לאשתמוטי מלראותו פעם שניה, ורוצה להמלט מזה הטורח, משו"ה צריך שיהי' חכם וחסיד כאילא ביבנה:

עכ"פ למדנו מזה מדברי התוס' דאפי' בשביל מניעת טירחא בעלמא שייך חשדא לא מיבעי לתי' הא' שבתוס' הנ"ל, דהא מהיי"ט לא חייבוהו לראותו פעם שנית, אלא אפי' לתי' הב' דבשביל להנצל מן הטורח לא יחשדוהו, אבל מ"מ מיהת צריך שיהי' מומחה וחסיד כאיכא ביבנה, אבל בסתם ב"א לא, וא"כ מהיכ"ת נימא דהיכא דמגיע מזה תועלת של מעמד פרנסה לבנו לא יהא נחשב כמו הנאה של מניעת טירחא לראות פעם שני מימי הבכור, ואין זה דומה למאי דאמרי' בירושלמי דאין אדם מצוי לחטוא בשביל בנו ובשביל אחיו, דהתם לא שייך לומר שיזיד להעיד שקר או לאסרה בנדר על בעלה בשביל שישאינה בנו או אחיו, דהא לדידי' עכ"פ איננו מגיע הנאה מזה כלל, משא"כ הכא דהוא בעצמו יש לו הנאה מזה מה שבנו יש לו פרנסה מהיכ"ת יגרע זה ממניעת הטירחא הנ"ל, הרי אנן סהדי דנוח לו לאדם לטרוח טירחא מרובה כדי לגרום עי"ז פרנסה לבנו או לאחיו, וא"כ עכ"פ א"א לומר שלא יהי' שייך בזה רינון, ועוד נ"ל מדקדוק לשון הירושלמי הנ"ל שאין אדם מצוי לחטוא בשביל בנו, ול"ק אין אדם חוטא בשביל בנו, דדוקא התם דאינו דבר ההוה ורגיל רק דרך מקרה אירע שהביא גט ממה"י, או חכם שאסר אשה בנדר בזה שייך לומר שאין אדם מצוי לחטוא בשביל בנו, וא"כ מהיכ"ת נימא שיחשדוהו דהתיר כן בשביל בנו משא"כ בדבר ההוה ורגיל דבכל יום ויום מזדמן לפניו לראות ולעיין בהוראות או"ה דאירע במקילין שאין לשום אדם דיעה להיות נוטה לאיסור או להיתר כ"א להשו"ב לבדו, ודאי מילתא דמסתברא דשייך בזה רינון ויפה כתב בס' דעת תורה, דהיכא דהעם מרננים אחריו יש לזהר בדבר, וכיון דקרוב לודאי, וכמעט א"א להמלט מרינון העם, ע"י עניינים שונים המתרגשות לבא במקולין, ע"כ אם מעכ"ת ידו תקיפה עליהם יבטלם משותפות הנ"ל, ואז השו"ב יקיים בעצמו והייתם נקיים וכו' ודרז"ל חייב אדם לצאת ידי הבריות כדרך שחייב לצאת ידי שמים, ובזה אחתום בדשה"ט ושתוה"ק מחו' אוה"נ בלונפ"ח ע"ע:

סימן יב

שלוכ"ט לכבוד הה"ג החסיד בנש"ק וכו' יקרת מכתב מעכ"ת הגיעני לנכון, ובענין איסור שחוטי חוץ שהאקרו"ט גדרו גדר בהסכמת מעכ"ת לאסור איסור על כל בשר המובא מבחוץ, דהיינו ממה שנשחט שלא ע"י שוחטים של קהל עדתכם, הנה כבר מבואר בתשו' הח"ס ז"ל חיור"ד סי' ה' דבהסכמת חבר עיר יכולין ז' טובי העיר לאסר איסר על

שחוטי חוץ יעוי"ש, וכבר הורה זקן ומי כמוהו מורה, וכן הוא המנהג ברוב הקהילות במדינתינו ליפסק בזה דרוב יכולין לכוף את המיעוט בכל כיו"ב, ועיי' בתשו' דב"ח חו"מ סי' נ"ח, ובתשו' שו"מ מהדר"ת ח"ד סי' פ"ט, ועיי' בס' דע"ת יור"ד סי' א' ס"ק נ"ז ואין מקום להאריך בזה, ולפימ"ש מעכ"ת דאם יהיו רגולים בבשר של שחוטי חוץ יוכל לבא מזה ח"ו הירוס לכל מעמד ומצב של הקהילה דעי"ז יהי' נהרס ההכנסה א"כ פשוט וברור דהאיסור שאסרו האקרו"ט בצירוף מעכ"ת בתור חבר עיר:

הוא בתקפו, וכל העם מחוייב לקבלו, וכאו"א יהי' זהיר ברוחו, לבלתי התגאל בבשר של שחוטי חוץ, כי פיגול הוא לא ירצה, ולשומעים יונעם ועליהם תבא ברכת טוב, דברי הדושו"ט ושתוה"ק באה"ר ובלונפ"ח ע"ע:

סימן יג

מרוכב ערבות רבוא רבבות ברכות וטובות לכבוד ידידי הרב הגדול החו"ב בח"ת חסיד ישר ונאמן בנש"ק כקש"ת מו"ה יעקב יוסף הכהן ראבינאוויטץ שליט"א בן הה"ק בעל חסד לאברהם בו"ק ראדאמסק אשר ברוסיא המדינה יע"א:

מכתב נועם יקרתו הגיעני בזמנו ושמחתי בפניני אמריו כי נעמו אמנם לרוב טרדותי אשר סביב שתו עלי ובפרט טירדות הישובה סבוני כמים כל היום הקיפו עלי יחד בהקפת כל הראש לא יכולתי ליקח מועד להשיבו מפני הכבוד עד כעת שלהי קייטא שיש לנו נייחא קצת מטירדות הנ"ל אמרתי אעבור בין בתרי אמריו אמרות טהורות מעולפת ספורים ודבר מה שנלענ"ד ליישב הערותיו:

בהא דהקשה מעכ"ת נ"י במנחות דף ה' דפריך ל"ל מן הבקר להוציא את הטריפה ת"ל משום ממשקה ישראל והקשה מעכ"ת לשיטת רש"י בחולין דף ע"ד דהא דבן פקיע פסול להקרבה הוי טעמא משום יוצא דופן ולפי"ז בולד בן פקיע דהוי דרך לידה כשר לקרבן דלא שייך בי' פסיל דיוצא דופן א"כ שפיר איצטרך מן הבקר דאי ממשקה ישראל הוי מכשירין ולד בן פקיע שנטרפה כדקיי"ל ביו"ד סי' י"ג דטריפות אינו אוסר אותו ואיצטריך קרא דבן הבקר לאסור אף בזה וקושיי' אלימתא הוא ונלענ"ד ליישב בס"ד לפי מה דכתיב בתו"ח הא דמיאן רש"י לפרש טעמא כמו שכ' התוס' משום דהוא שחוט ועומד משום דס"ל אע"ג דלא בעי שחיטה מ"מ כיון דאפשר לשוחטו ולקיומי בי' קרא דושחט כשאר בהמה שפ"ד דמשום דלא בעי שחיטה לא גרע כיון דמ"מ קשחיט לי' עיי"ש ול"נ להוסיף תבלין לפי מה דאמרינן התם דף ע"ה בשוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי' דשרי בשחיטת עצמו למאן דאמר ד' סמנים אכשר בי' רחמנא וא"כ שפיר

אמרינן דלענין שחיטת קדשים נמי מהני בי' שחיטת עצמו ולפי"ז הא דפירש"י טעמא משום יצא דופן היינו אליבא דהלכתא דקיי"ל כרבא ור"ח דד' סמנים אכשיר בי' רחמנא אבל אליבא דרבי אמי דס"ל בשוחט את הבהמה טריפה ומצא בה בן ט' חי דלדברי המתיר אסור וכ"כ לרב משרשי' שם דנמי לא ס"ל הא דד' סמנים אכשר בי' רחמנא לפירש"י שם מודה רש"י דאפי' בלא טעם דיוצא דופן נמי מיפסל משום דשחיט ועומד היא וא"כ הוצרך הגמ' לומר צריכתא אחרינא אקרא דמן הבקר כי היכא דתיתא שפיר אפי' אליבא הני אמוראי דלא ס"ל ד' סמנים אכשיר בי' רחמנא:

עוד נ"ל בס"ד לשיטת ראבי"ה שבהגא"ש פרק בהמה המקשה היכא דהוא טריפה מן הבטן אסיר באכילה ונראה דמדאורייתא קאמר דכן מוכח באור זריע סי' ת"מ דמייתא ראי' לשיטת ראבי"ה מהא דתנן בחולין דף ע"ב מניין לטריפה ששחיטתה מטהרתה וכו' תאומר בטרפה שהי"ל שעה"כ וכו' הרי שנולדה טריפה מן הבטן מניין וכו' ואם איתא ששחיטת אמו מכשירתו ומתירתו באכילה הו"ל למימר נולדה טרפה מן הבטן נמי הו"ל שעת הכושר אגב אמו אם שחטה קודם לידתה וה"נ בהא דבעי ר"א דף ע"ד הושיט ידו למעי בהמה וכו' אר"ח ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן מניין ואם איתא וכו' הרי היתה לה לטרפה זו שעה"כ וכו' שנוצרה טרפה מן הבטן וכו' ואם איתא דב"פ שהיא טרפה משתרי באכילה וכו' עיי"ש מבואר מזה דס"ל דמדאורייתא אסור לשיטת ראב"י הנ"ל ועיי' בבכ"ש שכ' בטעמא דראב"י דהיכא דלאו בר שחיטה כגון בן ח' או בן ט' מת הרי הוא כאחד מאבריה אבל היכא דהוא בר שחיטה טעין היא שחיטה אלא דשחיטת אמו כאלו שחט לי' לדידי' והיכא דאשכח טרפה הרי הוא כשאר טרפה ששחטה וא"כ האי טעמא שייך נמי בולד בן פקיע שנמצא טרפה וא"כ לדידי' לא משכחת לה בן פקיע טרפה דמשתרי' אלא היכא דהי' לו שעת הכושר והרי זה בכלל תי' הגמרא דאי ממשקה ישראל הו"א דוקא היכא דלא הי' לו שעת הכושר עיי"ש ודו"ק:

ושמעתי מקשים בש"ס הנ"ל קושי' נאה דהומ"ל צריכותא דאי מקרא דמשקה ישראל משכחת לה דטרפה כשרה להקרבה כגון דנתערב טרפה בין שני בהמות חדא דכשרה וחדא דאסורא לגבי מזבח כגון רובע ונרבע דלהדיוט שרי' דהא נתבטלה חד בתרי והשתא דאסורא לגבוה מקרא דמן הבקר אין כאן ביטל ונראה לתרץ דהשתא נמי דאיכא קראי למעוטי טרפה נמי כל כהיי"ג שרי' להקרבה למנא"ד אסורן מבטלין זא"ז כמו הפיגול והנותר והטמא שבללן זע"ז ונהי' דאיכא למא"ד דאין אסורין מבטלין זא"ז מ"מ ניחא להגמ' לומר צריכותא דא"ש לכו"ע כנלע"ד בס"ד:

סימן יד

יד:

שלום וכ"ט לכבוד הרבני המופלג בתוי"ש מו"ה יעקב שמעריל נ"י שו"ב ביושב דרחהיף יע"א:

ע"ד בהמה שהרגיש בשעת שחיטה ששוחט דבר זר כי הסכין הי' מחודד ומ"מ הוצרך לעשות כמה הולכאות והבאות עד כי כלה לשחוט ושוב מצא הוושט מלא תבן וכל התבן נחתך לשניים במקום החתך הנה ברמ"א כ' בסי' כ"ג סי' ב' ואם נמצא לאחר שחיטה גוני או כיו"ב מונח בוושט או בקנה ונשחט עמו טריפה ולא נתבאר בהדי' אם הדין כן בבהמה ותרה"ד שונוונו מקור הדין מפרש בהדי' דמיירי בעוף ופליגי בזה רבותינו האחרונים הב"ח כ' דה"ה בבהמה ותרה"ד ד"ה מעשה שהי' נקט והתבו"ש ס"ק י"ג כ' דלשון התרה"ד משמע דלא החמיר רק בעוף וגם הפרימ"ג בשפ"ד סק"ח היקל בבהמה בהפ"מ דהוי רק ספק שהיי' במשהו ונראה דפלי' בטעמא דתרה"ד הנ"ל אם נימא כמשמעות לשון התרה"ד הנ"ל שכ' א"א בלא שהיי' אין מקום להקל בבהמה למאי דמחמרינן גם בבהמה בשהיי' משהוא משא"כ למאי דמשמע מלשון הלבוש דאינו אלא ספק שכ' וז"ל דיש לחוש שמא בשעה שחתך הסכין בתוך הגמי לא שחט בסמנים א"כ הו"ל ספק שהיו במשהו דמקלינן בבהמה והנה מלשון הרמ"א שכ' דודאי הוצרך לשהות מעט בחתיכות הדבר ההוא לאחר ששחט הסימן מבואר דלאו משום ספיקא אתינן עלה וכבר העד העיד התבו"ש דסתימות לשון הרמ"א משמע דאין חילוק בין בהמה לעוף ויותר מוכח כן דהא סמכו ענין זה למה שכ' והמנהג פשוט להטריף כל שהיי' משהו בין בבהמה בין בעוף ואין לשנות וע"ז כתב דין הנ"ל משמע בהדי' דמיירא בין בעוף בין בבהמה ומה שהתבו"ש הוצרך עיון על התרוה"ד שכ' א"א בלא שהיי' כבר ביאור יפה יפה בשו"ע של התני' ס"ק י"ב הכוונה משום דדבר רך נדחף ונרפוף למטה ולצדדין מפני הסכין ונדחה לבסוף למטה לתחתית הסימן גם אינו רך ואינו נחתך רק לאחר שנחתכו דופני הסימן שמן הצדדין ונשאר מהסימן רק תחתית הסימן מקום הנחת הגמי ומפסיק חתיכת הגמי בין חתיכות רוב הסימן ובין חתיכות תחתיתו והוי שהיי' לדידן דמטרפינן שהיי' במיעוט בתרא ע"כ לדעתי אין להקל כלל אפי' בהפ"מ וכל זה להתלמד בעלמא אבל בני"ד נראה דלכו"ע אסור אפי' בבהמה ובהפ"מ מאחר שבשעת שחיטה הירגש השוחט דבר זר והוצרך לעשות כמה הילכות והבאות הרי קמן שהוצרך להשהות ע"י חתיכות התבן וא"כ לפי מה דאסברא בשו"ע של התני' הוי קרוב לודאי שהיי' ע"כ אין להורות בזה קולא כלל וכלל ח"ו דברי הדושה"ט: חוסט אור ליום ה' פ' תרומת תרנ"ו לפ"ק:

סימן טו

בענין מי הם הכשרים לשחוט ודינים המבוארים ביו"ד סי' א':
בטור הביא ברייתא וזבחת כאשר ציויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ בה"ש, ועיי' טו"ז במ"ש מ"ש מהא דאמרינן בסנהדרין דף נ"ו שבת וכיבוד אב במרה נצטוו דכתיב כאשר ציוך ה"א ואר"י כאשר ציוך במרה, עיי"ש, ונראה לתרץ בס"ד דבה"ש ע"כ נצטוה משה ע"פ דהא שהיי' דרסה חלדה הגרמה ועיקור מי כתיבי כדאמרינן בחולין דף ד' וברפ"ב, וכיון דע"כ נאמרו לו הלכות שחיטה ע"פ ממילא הך כאשר ציויתיך עלה קאי, ולא מוכח דנצטוה במרה, משא"כ כאשר ציוך ה"א דכתיב גבי שבת דהלכות שבת כולהי מקראי נפק"ל מדנסמכה למלאכת המשכן:
וכדאמרי' בספ"ק דחגיגה, יעויי"ש וכ"כ מצות כיבוד או"א דמצוה מפורשת בתורה ול"ש לומר שנצטוה משה בע"פ בהלכותיה ממילא מוכח דקאי הך כאשר ציוך במרה, וז"נ, עוי"ל כאשר ציויתיך דקאמר משה רבינו ול"ק כאשר ציוך ה"א וע"כ משום דשכינה מדברת מתוך גרונו שפיר קאמר כאשר ציויתיך וי"ל זה המעלה לא היה כ"א ממתן תורה ואילך אבל קודם מעמד ה"ס לא אשכחן שנתנבא מרע"ה בלשון זה הדבר, ומשו"ה שבת וכיבוד או"א דבמרה נצטוה הוצרך לומר כאשר ציוך ה"א, ולא הומ"ל כאשר ציויתיך ומיושב קושיי' הטו"ז, ועיין פלתי שתי' כיון דקיי"ל כרע"ק דבמדבר הותר להם בשר נחירה, למאי הילכתא נצטוה במרה, וי"ל דילמא לעולם במרה נצטוה ונפק"מ לענין שחיטת קדשים דמודה רע"ק:
כדאמרי' בחולין דף י"ז יעויי"ש, וי"ל עפ"י מש"כ הב"ח דהיי"ט דלא אמרינן כאשר ציויתיך באוה"מ ושחט את בן הבקר משום דא"כ נבעי כונה כשחיטת קדשים, א"כ ה"נ איס"ד דבמרה נצטוה ע"כ משום שחיטת קדשים נאמרה דהא בחולין הותר להם נחירה א"כ הך כאשר ציויתיך נמי אשחיטה בכונה אזהיר רחמנא, ובאמת שחיטת חולין ל"ב כונה, וא"ש, אלא דאי קשיא הא קשיא אתי' הנ"ל דהא מבואר בחולין דף ל"ג ולקמן סי' כ"ז בטור, דבנמ"ע כמאן דמנחי בדיקולי דמי' ואסירי משום אבר מה"ח אי לאו דבשחיטה תלי' מילתא, ואפי' מאן דשרי לנכרי היינו משום מי איכא מידי ובבהמה שנפסלה בשחיטה הבמ"ע אסורים לגוי משום אבר מה"ח והנה זה פשיט דלרע"ק נהי דס"ל דבחולין הותר להם נחירה מ"מ אי שחטו בהמת חולין גם הבמ"ע הותרו כיון דבקדשים מיהת בשחיטה תלי' מילתא וע"כ הותרו הבמ"ע פשיטא דלא חמירי חולין מקדשים וא"כ אכתי י"ל במרה נצטוה בה' שחיטה ואף דהותר להם נחירה מ"מ נפק"מ משום הבמ"ע, ועיי' דף האחרון שבא"ר שהקשה על הב"ח הנ"ל דילמא לעולם כאשר ציויתיך

באוה"מ קאמר ואיה"נ דנבעי חולין כונה ומנלן באמת דלא בעי, ונ"ל דאמרי' בחולין דף י"ג מניין למתעסק בקדשים שפסול שנאמר ושחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר, לעכב מניין ת"ל לרצונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו, והנה הא דפריך לעכב מניין היינו משום דבקדשים לא מיפסל אלא היכא דשנה הכתוב לעכב, והשתא איס"ד דשחיטת חולין בעי כונה לכתוב רחמנא בחולין ולא צריך קרא יתירא לעכב וממילא הוי גמרינן קדשים מחולין, אע"כ מדהוצרך לאשמעינן ב' קראי ש"מ דבחולין ל"ב כונה וא"ש תי' הב"ח:

והנה הרמב"ם בפ"א מה"ש ה"ד הביא נמי האי וזבחת כאשר ציויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ יעויי"ש ובה"א כ' מ"ע שישחוט מי שירצה לאכל בהמה חיה ועוף ואח"כ יאכל שנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך וכו' ובעוף נאמר אשר יצוד ציד חיה או עוף וכו' ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החיה והוקשו ארבינו ז"ל למאי הוצרך להביא קרא לעוף אמאי לא מפיק לי' מקרא דכאשר ציויתיך דקאמר רבי:

ועיי' מש"כ הפרימ"ג בפתיחה כוללת לאו"ח בשם הרמב"ן בשורש ב' דספק הלל"מ לקולא ועיי"ש עוד נפק"מ הוצרך הרבוי מקרא דאי מבע"פ לחודא הו"א ספיקו לקולא, דהא ס"ל להרמב"ם כל שאינו מפורש ונלמוד מי"ג מידות מקרי דברי סופרים, אלא דבהא גופא דברי הרמב"ם תמוהים מאוד מהך דהכא דאמרי' בגמרא ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וכו' הרי זה בא ללמד ונמצא למד דעוף אין לו שחיטה מד"ת אלא מד"ס, ואמרי' מאן תני דפליג עלי' דר"א הקפר רבי הוא דתניא ר' אומר וזבחת כאשר ציויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ בה"ש, ולהרמב"ם הנ"ל אכתי לא מוכח דר"א הקפר פליג עלי' דרבי דאי נמי כרבי ס"ל דעוף נצטוה משה ע"פ מ"מ קאמר שפיר דעוף אין לו שחיטה מה"ת אלא מדברי סופרים כיון שלא נתפרש בהדיא משא"כ חו"ע דמקרא יליף לה, וצע"ג, ושוב ראיתי שהרגיש בקושיא זו בס' לב ארי' ונדחק שם ליישב, ועיי' ברש"י שם בד"ה אין שחיטה לעוף מה"ת, ועיין בפי' המשניות פי"ב מס' כלים ודו"ק, ונ"ל ליישב בס"ד עפ"י מ"ש הכ"מ בפ"א מה"ש בהא דכ' הרמב"ם ובעוף הוא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם חיה, והוא תמוה דהך דרשא ליתא בגמרא ואדרבא מאן דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת מהך קרא יליף לה, מדכתיב ושפך בשפיכה בעלמא סגי ופרכי' עלה א"ה חיה מני ומשני איתקש לפסולי המוקדשין וכו' ותי' בכ"מ דהשתא דמסקינן לדרבי דנצטוה בעוף ממילא אזדה לה הך ושפך בשפיכה, ובפלתי אסברא לה שפיר דבאמת כתיב בלשון יחיד דמו, וילפי' בשני אופנים או דכתיב לשון יחידי משום דקאי אעוף לחודא דבשפיכה סגי, או דכתיב

בלשון יחיד משום דשניהם שוין, וכיון דלמסקנא ע"כ א"א לפרש דקאי אעוף גרידא משום דבשפיכה בעלמא סגי ממילא מוכח איפכא דשפיכת שניהם שוה ושפיר מוכח מקרא דשחיטת העוף כשחיטת החיה יעוי"ש והשתא ממילא קושיי' הנ"ל מתיישבת כמין חומר דשפיר קאמר בגמרא מאן תנא דפליג עלי' דר"א הקפר רבי כיון דקאמר רבי דבעוף נצטוה משה ע"פ ממילא שמעית מנה דהך דמו דכ' בלשון יחיד היינו משום דשפיכת דם שניהם שוה א"כ שחיטת העוף מפורש בתורה ומדקאמר ר"א הקפר דעוף א"ל שחיטה מד"ת ש"מ דלא ס"ל הא דרבי, ובזה גם תי' הכ"מ א"ש טפי דלתירוצו אכתי קשיא מנ"ל להרמב"ם למדרש קרא דלא שמפורש בגמרא ולהנ"ל מוכח שפיר מדקאמר מאן תנא דפליג עלי' דר"א הקפר ממילא מוכח דלמסקנא מקרא ילפי' שה"ע, וז"נ בס"ד:

ס"א הכל שוחטין לכתחילה, ואפי' נשים, בחידושי הרשב"א כתב וז"ל ונשים ועבדים אם הם מימחות שוחטין לכתחילה בינם לבין עצמן ובודקין סכין לעצמן ושוחטין וכדתנן בזבחים וכו':

ומדלא קאמר והוא שגדול עומד ע"ג ש"מ דכשרים הם אצל שחיטה לגמרי כגדולים בני דעת ומומחין, וה"נ משמע ממתניתין דקתני חוץ מחשו"ק ול"ק חוץ מן הנשים וקטנים ש"ה דנשים בכללא דרישא איתני' דהכל שוחטין ואפי' נשים, עכ"ל, ודבריו צע"ג דמשמע דבעי לאתוי ראי' דאפי' לכתחילה, וזה לא מוכח כלל, דדילמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ול"מ למיתני חוץ מן הנשים וקטנים דהא עלה קתני שמא יתקלקלו דהיינו דיעבד, וצע"ג, והנה בתוס' הוכיחו דנשים שוחטין אפי' לכתחילה מדלא משני בריש כה"פ משום דבעי למיתני נשים דתני להו ברישא וצ"ע דעדיפא הו"מ לאוכוחי דהא פריך התם בגמרא כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחילה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה בזרים בנשים בעבדים ובטמאים, א"כ בהדיא קתני בברייתא דנשים שוחטות לכתחילה ולא הוי צריכי לדיוקא וא"ל למסקנא נמי דמשני משום דבעי למיתני טמאים דלכתחילה לא נמי תיקשי לך ברייתא דקתני טמאים אפי' לכתחילה י"ל עפ"י מ"ש התוס' בד"ה שמא יגע יעוי"ש א"כ י"ל דהברייתא ס"ל חיבת הקודש אינו מכשיר אלא מדרבנן משו"ה שוחט לכתחילה א"נ דלא מיירי שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח משא"כ מתני', אבל אי נימא דנשים לכתחילה לא קשיא האיך קאמר בברייתא דהשחיטה כשירה בנשים אפי' לכתחילה, וי"ל דמכאן ראי' למש"כ בהגהמי"י בטעמא דל"ה א"י נשים לא ישחטו לכתחילה דחיישי' שמא מחמת רכות לבן יתעלפו ומתוך שדעתן קלות לא יאמרו, וכבר מבואר באחרונים דלפי"ז בנשים שכבר שחטו ומוחזקות שלא יתעלפו דשוחטות לכתחילה ובזה דברי התוס' מבוארין שפיר דמברייתא

הנ"ל לא מצו לאוכוחי די"ל ברייתא מיירא במוחזקות שלא יתעלפו ומשו"ה שוחטות לכתחילה, אבל מהגמרא שפיר קשיא להו דהו"מ לשנוי דמתני' תני דיעבד משום סתם נשים דלכתחילה לא דהשתא נמי דמשני משום טמאים לא מיירא מתני' בכהאי גוני אלא דוקא כגון שהעבירה בנהר לתי' התוס' בד"ה שמא יגע, אלא דלפי"ז גם קושייתם אהאי גוני קאי דהא לפימש"כ הב"י הי"ט דל"ח לעילופי משום דא"כ היה מגיד לנו וזה ל"ש בקדשים למסור לו לכתחילה אדעתא דהכי שיהי' מגיד לנו אם יתעלף דסוף סוף הביא קדשים לידי הפסד וע"כ לא ישחטו לכתחילה כ"א מוחזקין שלא יתעלפו וא"כ אין חילוק בין אנשים לנשים אולם אחרי העיון א"ש דהב"י לא כתב האי טעמא כ"א אהא דל"ח לעילופי כלל ולענין מומחין ל"א אלא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין א"כ אכתי איכא למימר בקדשים נהי דל"ש טעמא דעילופי ל"ח מ"מ רוב מיהת אינם מתעכפין וא"כ סתם אנשים שוחטות לכתחילה, משא"כ נשים דלכתחילה לא ישחטו, אע"כ דנשים שוחטת אף לכתחילה, ושפיר הוכיחו התוס' מדיוקא ולא מגופא דברייתא, מיהא כ"ז התוס' לשיטתייהו דס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין ושוחטין לכתחילה א"כ ה"נ אפי' ל"ש טעמא דב"י גבי קדשים מ"מ שוחטין סתם בנ"א מיהא לכתחילה משום דרוב אינם מתעלפין משא"כ לשיטת בעה"ע דרוב מציין אצל שחיטה מומחין לא מהני אלא דיעבד ולא לכתחילה, א"כ הא דלעניין אינם מוחזקין שוחטין לכתחילה ע"כ צ"ל מטעמא שכ' הב"י וזה ל"ש בקדשים, וע"כ בעינן דמוחזקין לנו שלא יתעלפו א"כ שוב אין לחלק בין אנשים לנשים וא"ש שיטת הא"י כשיטות הבעה"ע, ומעתה המחבר דפסק דנשים שוחטות לכתחילה, והרמ"א דס"ל שאין להניח נשים לשחוט לכתחילה, תרווייהו לשיטתייהו, דהמחבר דפסק לקמן כשיטת הגאונים הוכחת התוס' קיימת דנשים שוחטות לכתחילה משא"כ להרמ"א לשיטתי' דפסק בסמוך כשיטת העיטור, אזדה לה הוכחת התוס' משו"ה פסק שפיר כהא"י וזה כו"פ בס"ד:

עוד נ"ל בס"ד עפימש"כ בס' קול הרמ"נ בלשון המשנה דקתני כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשירה שהשחיטה כשירה בזרים בנשים וכו', ולשון שהשחיטה כשירה הוא תמוה דמה נתינת טעם הוא זה למה דקתני רישא כל הפסולין ששחטו, ותי' בס' הנ"ל דתנא הכי קרמיז שהשחיטה כשרה בנשים כלומר הטעם שאני שונה ששחטו הוא מפני ששחיטה כשרה וכו' ובלבד שלא יהי' טמאים נוגעים דמנה נשמע דלכתחילה לא שמא יגעו אד"ק, ועפי"ד נראה לי ליישב נמי הא דקתני שהשחיטה כשרה בזרים בנשים בעבדים ובטמאים ואפי' בק"ק ובלבד שלא יהא טמאים נוגעים בבשר, ולכאורה האי אפי' בקדשי קדשים ברישא הו"ל למיתני כל הפסולין ששחטו אפי' בק"ק שחיטתן

כשרה, ותו יש להקשות מאי רבותא דק"ק טפי מקדשים קלים, ובס' טה"ק נדחק בזה עיי"ש, ולהנ"ל נ"ל לפימש"כ התוס' האיך אפשר שישחוט בסכין ארוך כ"כ ותי' בנטמא בפנים לא גזרו עד סמוך למחנה שכינה ממש וכ' התוס' בזבחים דבק"ק למ"ד מרחק צפון צריך עכ"פ סכין ארוך כ"ב אמה, ואיך אפשר לחוש שמא יגע וצ"ל דנקט שמא יגע משום קדשים קלים וא"ש דאיצטרך למינקט אפי' ק"ק דהא התנא קמהדר לפרש דנקט לשון דיעבד משום דבטמאים לכתחילה לא שמא יגע וע"ז קאמר דאפי' בקדשי קדשים דלא משכחת לה כ"א בסכין ארוך כהנ"ל מ"מ לכתחילה לא, ומדוקדק נמי דקתני אפי' בק"ק בסיפא ולא ברישא דהא אין כאן רבותא אלא משום דקאמר ובלבד שלא יהא טמאים נוגעים, ומעתה שוב ל"ק מ"ט לא משני בגמרא משום דבעי למיתני נשים כיון דהתנא גופא רומז בדבריו ובלשון המשנה שם רמז דמשום טמאים נקט לשון דיעבד וכדברי קול הרמ"ז הנ"ל, ואין להקשות אתנא דמתני' גופא די"ל דקבעי לאשמעי' ובלבד שלא יהא טמאים נוגעים ואפי' בק"ק כדפרישית וא"ש, ועפ"י מש"כ נתיישב לי בס"ד בסוגייא קושיי' חמורה, דפריך אאוקימתא דרב"ע והא מהכא נפקא מהתם נפקא והקשה בס' ראש יוסף אי מהתם הו"א טעמא משום דילמא אתי לאימשיכי ובדיעבד כשר בלא שום תיקון קמ"ל מתני' דהכל שוחטין דחיישי' שמא יגע והיינו עפ"י תי' ב' שבתוס' דאי הוי טעמא משום דילמא אתי לאימשיכי לא"ש וכולן יעויי"ש ולמש"כ א"ש דאי אמרת בשלמא טעמא משום שמא יגע א"ש דקתני אפי' בק"ק דבק"ק סד"א דל"ח שמא יגע משום דלא סגי בלי סכין אריך משא"כ אי טעמא משום דילמא אתי לאימשוכי מאי אפי' בק"ק אדרבא בק"ק איכא למיגזר טפי דילמא אתי לאימשוכי דבעי' שישחוט על ירך המזבח צפונה למ"ד מרחק צפון משא"כ בקק"ל דאפשר למשחט סמוך לפתח ל"ש כ"כ גזירת דילמא אתי לאימשוכי, אע"כ טעמא משום שמא יגע ושפיר פריך, ועפי"ז יתיישב בס"ד כמין חומר בקודש קושיי' הת"ח אהא דפריך הגמרא האי טמא דאיטמא במאי דהאי קושיי' הו"ל להקשות בזבחים כי שם מקומה, ונ"ל בס"ד די"ל גם המקשן ידע דאיכא למימר כגון דבדק קרומית של קנה ושחט בה כדמשני בגמרא אלא דהוי ס"ד דבעי' כלי שרת לשחיטה וקיי"ל כרבי דאין עושין כלי שרת של עץ כקושיי' התוס' ולא הוי בעי לאוקמי מתני' דלא כרבי דמכדי מאן סתמי למתני' רבי, מיהא כ"ז במתני' דהכא משא"כ במשנה דזבחים דקתני ואפי' בק"ק ועכצ"ל כדפרישית דהרבותא היא דסד"א דהתם לא גזרינן שמא יגע וכ"ז אינו אלא למ"ד מרחק צפון אבל למ"ד כל צד צפון כשר אכתי לא הוי רבותא בק"ק טפי ובקדשים קלים וכמבואר בהדיא בלשון התוס' דזבחים יעויי"ש, והנה בהך מילתא אשכחן דפליגו רבי ורבי יוסי בר יהודא דרביב"י

ס"ל מרחק צפון ורבי ס"ל דל"א מרחק צפון, וממילא א"ש דל"מ פריך התם האי טמא דאיטמי במאי דהא מתני' דהתם ע"כ ר"י ב"י הוא מדקתני אפי' בק"ק, ור"י ב"י הא ס"ל דעושין כלי שרת של עץ א"כ התי' פשוט דאיכא לשנוי כגון ששחט בקרומית של קנה משא"כ מתני' דהכל שוחטין לא הוי ניחא לי' לאוקמי דלא כרבי דסתמי למתני' דהוי ס"ד דבעי' כלי שרת לשחיטה ורבי ס"ל אין עושין כלי שרת של עץ משו"ה פריך שפיר האי טנא דאיטמא במאי וא"ש בס"ד:

עוד נ"ל בס"ד דהרמ"א בהג"ה דפסק כהא"י לטעמי' עפ"י מש"כ בסס"י קכ"ז הא דאשה נאמנת בדבר איסור תקנתיו דוקא בודאי איסור כגון בניקור בשר וכדומה לו:

אבל בספק שאין כאן איסור, או באיסור שיש בו צדדים להקל אין אשה נאמנת דאשה דעתה קלה להקל, ונראה לי דזה גופה טעמא של הא"י דקאמר מפני שדעתן קלות והוא כלשון הרמ"א הנ"ל, והיינו משום דכמה פעמים אפשר שיתרמי מידי דלא ברירא לאיסורא וישכחו צדדים להקל, וכגון שהיי' במיעוט בתרא, ושאר ספיקות, ומכש"כ אי מתרמי מילתא דאסרי' משום חומרא דעתה קלה להקל משו"ה לא ישחטו, ולפי"ז שוב לא יקשה קושיי' התוס' דכ"ז ל"ש אלא בחולין, משא"כ בקדשים דבלא"ה ל"ש להחמיר משום חומרא בעלמא דהא אין מביאין קדשים לביה"פ וא"א לאסור כ"א במה דאסור מדינא, אשה נמי כשרה לשחוט לכתחילה, והשתא דאתית להכי י"ל דלדידן כו"ע מודו לשיטת הרמ"א והתוס' לא קאו אלא מדינא דש"ס, אבל לדידן דכבר קיבלו עליהם כמה חומרות בענייני שחיטות פשיטא דאין אשה נאמנה במידי שיש בו צדדין להקל כמבואר ברמ"א הנ"ל, ודו"ק:

והנה מדברי התוס' הנ"ל מוכח לכאורה דס"ל דוזבחת הוא מ"ע כדס"ל להרמב"ם במניין המצות ודלא כשיטת הראב"ד דאינו אלא תיקון הלאו, ועיי' בטו"ז לקמן ס"ק...:

דהא מדבריהם מבואר דאפי' בקדשים נשים שוחטות לכתחילה ולכאורה כיון דשחיטת קדשים אינו אלא ביום כדנפק"ל בקדושין דף ל"ו מביום צותו, הו"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות ונהי דלא מיפסלי עבודה בכך כדמוכח ממש"כ התוס' שם בד"ה הקבלות יעוייש מ"מ לכתחילה מיהת לא ישחטו דמיבטל מ"ע דשחיטת קדשים, וע"כ צ"ל דשחיטת קדשים אינו מ"ע בפ"ע דהא בחולין נמי נהוג מצוה זו ושחיטת חולין אפי' בלילה א"כ תו לא מיחשב מצות עשה שהז"ג, דהא דשחיטת קדשים אינו בלילה היינו משום דמביאן לביה"פ כיון דמופסלי בלינה, אלא אי אמרת דשחיטת חולין לאו מ"ע הוא כשיטת הראב"ד הנ"ל, ושחיטת קדשים ודאי דמ"ע גמורה הוא, דלא סגי בלא שחיטה, שוב הו"ל מ"ע שהז"ג וא"ת לא מיפסל השחיטה בשביל כך כמבואר בתוס'

הנ"ל מ"מ לכתחילה מיהת אמאי שחטי' אע"כ דבחולין נמי איתא למצוה זו, ולפימש"כ לעיל דמוכח מברייתא דמייתא בריש פרק כה"פ דנשים כשרות לשחיטת קדשים אפי' לכתחילה ממילא מוכח דלאו מ"ע שהזג"ג הוא ונימא תהוי תיובתא לשיטת הראב"ד הנ"ל, וי"ל עפ"י מש"כ התוס' בזבחים דף י"ז ד"ה טבו"י שכ' וז"ל אבל וטהרה דכתיב גבי יולדת דרשי' מני' מחו"כ דאסור בקדשים וגבי מחלל עבודה לקמן בפירקין דאשה כשרה לשחוט בקדשים כדתני' ריש כה"פ א"כ שייך בה חילוק עבודה, ולפי"ז ממילא מוכח דאשה כשרה לשחיטת קדשים מדאיצטרך למעוטי וטהרה דמחללת עבודה, אלא דדבריהם בזה תמוהים מאוד כדתונהו בס' בה"ז ובצ"ק יעויי"ש דהא שחיטה לאו עבודה היא ולא מתחללת בשחיטת כל הפסולין יעיי"ש והדק"ל, ונראה עפ"י מש"כ התוס' בחגיגה דף ט"ז ע"ב בד"ה דבר אל בנ"י אבל בשחיטה ליכא למעט נשים מהאי טעמא דממעטי' להו מסמיכה אע"ג דסמיך טפי להקרבה מסמיכה דהא בריש כה"פ מרבינן נשים לשחיטה א"כ לעולם י"ל כשיטת הראב"ד ומ"מ כשרות לשחיטת קדשים לכתחילה דהא גלי קרא, אלא דגם בזה דבריהם תמוהים מאוד ובס' טורי אבן שם הרבה להשיב אפי' על דבריהם וכ' שתלמוד טועה כתבם, דלא אשכחן קרא לזה בריש כה"פ ועיי"ש עוד: אבל הנראה בכונת דבריהם כדמפרש להו בס' טה"ק ריש כה"פ דה"ק כמו דמרבינן זרים מדלא כתיב כהן רק בקבלה כמו כן מיעוטא דבני אהרן ולא בנות אהרן הנאמר אצל קבלה מוכח מנה דלא ממעטינן שחיטה מבנ"י דא"כ לא הי' צריך מיעוטא גם לקבלה וז"נ, א"כ ממילא מוכח כשרות לשחיטת קדשים ומיושב קושייתינו הנ"ל:

ונראה ליישב עוד קושייתם הנ"ל בחגיגה עפימש"כ התוס' בקדושין דף ל"ו ד"ה הקבלות אמאי איצטרך קרא למעוטי נשים מסמיכה ת"ל משום מ' עשה שהזג"ג ואין לומר דקרא איצטרך דמחללי הקרבן בכך דהא בלא סמיכה נמי לא מיפסל הקרבן והה"ד אם נעשה סמיכה בנשים ותי' דמ"מ איצטרך קרא למעוטי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט איתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים אף סמיכה כשרה בנשים קמ"ל בנ"י ולא בנות ישראל, והשתא מדאיצטרך קרא למעוטי סמיכה ממילא מוכח דכשרות לשחיטה, ול"ק קושיי' התוס' בחגיגה, מיהא תי' זה אינו מספיק כ"א לשיטת הראב"ד הנ"ל דשחיטה הו"ל מ"ע שהזג"ג שפיר הומ"ל מהקישא דסמך ושחט, אבל להרמב"ם הנ"ל דשחיטת חולין נמי מ"ע א"כ לא הוי מ"ע שהזג"ג כדפרישית הדרי קושיי' התוס' הנ"ל בקדושין לדוכתה דליכא למימר דהוי מרבינן מוסמך ושחט דשאני שחיטה דלאו מ"ע שהזג"ג הוא, וכהי"ג לא אמרינן אין היקש למחצה כמש"כ הפנ"י בפסחים דף מ"ג

כיון דאיכא למידרש הקישא למילתא אחריתא יעוי"ש, וא"כ להרמב"ם הנ"ל קשייא קושיית התוס', מיהא בלא"ה התוס' שם בפסחים ע"כ ל"ס להו הא כללא דכייל לן הפ"י והשתא מש"כ התוס' בריש חולין ב"פ כה"פ איצטרך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפי' כהנות, להנ"ל י"ל דבלא"ה איצטרך דהו"א כקושי' התוס' בחגיגה הנ"ל דממעטינן להו מבנ"י ולא בנות ישראל והו"א אפי' לפסולי דלכתחילה לא איצטרך דת"ל משום מ"ע שהזג וכקושיי' התוס' בקדושין קמ"ל דנשים כשרות, וא"ש, ודע דהתוס' כ' בריש חולין דהיי"ט דל"ת הכל שוחטין א' אנשים וא' נשים כדתנן בתמורה, משום דהכא אין חידוש באשה יותר מבאיש, והנה לשיטת הא"י בלא"ה ל"ק דהא כ"מ תני א' אנשים וא' נשים כיון דנשים אין שוחטות אלא בדיעבד, אלא דהא קשיא דקאמר בגמרא אנא שחיטתן כשירה קשיא לי מדקתני שחיטתן כשרה דיעבד מכלל דהכל לכתחילה דאי בדיעבד תרתי דיעבד למה לי, ת"ל דבלא"ה מוכח דהאי הכל לכתחילה להא"י דאי דיעבד ליתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים, כן הקשה בס' רא"י יעוי"ש ונראה דלק"מ, דהתוס' לא הוצרכו לשנוי דאין חידוש באשה יותר מבאיש אלא לשיטתם דנשים שוחטות לכתחילה, א"כ אין לתרץ דלא הוצרך למיתני משום דכבר מוכח כן ממתני' דזבחים דאי מהתם הו"א דיעבד אין לכתחילה לא ושפיר קשיא להו משא"כ להא"י מעיקרו ל"ק דליתני א' אנשים וא' נשים כבתמורה דהכא לא איצטרך למיתני כיון דכבר מוכח ממתני' דזבחים דשחיטה כשרה בנשים וזה נכון בס"ד:

ועבדים עיי' טו"ז ס"ק כ' בטור כתב ועבדים משוחררים ותמה הב"י וכו' ול"נ אעפ"י שהוא משוחרר אינו כישראל גמור מצד הסברא, וכו', ועיי' בנקה"כ מה שהרבה לתמוה כ"ז אמת דבכמה מקומות בש"ס אשכחן דאיצטרך רבוי לעבדים משוחררים והיינו היכא דכתיב בני ישראל א"כ דוקא בדאורייתא שייך לומר כן הכי אבל כל היכא דאיתא במשנה וש"ס בסתמא עבדים פשיטא דהיינו אינם משוחררים, ונ"ל בס"ד ליישב שיהי' דברי הטו"ז שרירין וקיימין דבלא"ה תפסו הא"ר והפרימנ"ג על הטו"ז במש"כ דהב"י תמה דמשוחרר פשיטא והמעיין בב"י יראה שלא תמה ע"ז אלא מאי ארי' משוחרר אפי' אינו משוחרר נמי הא שוה לנשים, וע"כ צ"ל כמש"כ הפרמ"ג דא"כ ל"ל להב"י לומר זה פשוט הא במשנה דכל הפסולין תנן עבדים אלא ע"כ שהכניס כל זה בקושיי' כלומר זה פשוט ולא הו"ל למיתני כלל וע"כ באינם משוחררים מיירא וע"ז תי' הט"ז דמשוחררים איצטרך לי' יעוי"ש, ועפי"ז מתיישב שפיר השגת הנק"הכ והיינו עפ"י מה שהקשו התוס' בחגיגה דף ט"ז ע"ב הבאתי דבריהם לעיל למ"ד נשים אין סומכות מדכתיב בני ישראל וסמך הו"ל למעט נשים משחיטה נמי דטפי סמיך שחיטה להקרבה מסמיכה,

ותי' דאית לן רבוי ע"ז דנשים כשרות, ועיי' מש"כ לעיל בסמוך ולפי"ז דברי הטו"ז נכונים דהכא נמי כיון דכתיב בני ישראל גבי שחיטת קדשים איצטרך לרבוי עבדים משוחררים, והוצרך התנא לאשמעי' וא"ש, ועיי' ש"ך ס"ק ב' מש"כ ביישוב שיטות הטור, ובחי' רע"א כתב לפי"ז יקשה דילמא נקיט דיעבד משום דעבדים מיירא אפי' אינם משוחררים ולי' מ"ק דממכפ"ש באותן שאינם מוחזקין בכשרת וא"ל נאמנות אפי' דיעבד שחיטתן פסולה, ובמוחזקין בכשרות כמו טבי עבדו של ר"ג וכיו"ב אפי' לכתחילה נמי, ומ"מ הטור לשיטתו שפיר קשיא לי' דאיהו ס"ל קטן מומחה ויודע לאמן את ידיו בדיעבד שחיטתו כשרה אפי' אין אחרים רואין אותן, אע"ג דקטן לאו בר עדות הוא בדאורייתא ועכצ"ל כמש"כ הטו"ז לקמן ס"ק ט"ו א"כ בסתם עבדים נמי השחיטה כשרה בדיעבד מיהא לפימש"כ בפלתי דמסתמא איכא עומד על גביו כיון דכהן מקבל הדם א"ש, ונהי דתירוצו על הא"י לא א"ש דבנשים הטעם משום דחיישי' לעילוף כהגמי"י וא"כ מאי איכפת לן אי גדול עומד על גביו סוף סוף אסורין לשחוט לכתחיל' דמביאות קדשים כביה"פ, וכבר תפסו ע"ז בתשו' מהאהבה ובס' טה"ק ר"פ כה"פ, אבל בעבדים דהטעם משום נאמנות שפיר יש לתרץ כן, ועיי' פלתי שהקשה לוקמה המשנה בכהי"ג דהכל שוחטין כל ישראל שוחטין ולא עבדים ואם שחט ונמצא בחזקת כשרות שחיטתו כשרה וא"ש נמי וכולן:

וכיו"ב הקשה על הא"י, וכ"כ הקשה בס"ק ט"ז לעניין חרש המדבר ואינו שומע דלוקמו מתני' בהכי הכל שוחטין בריאים אבל אילמים לא ישחטו ואם שחטו שחיטתן כשרה דברכות אינם מעכבות, ונפלאתי על גאון עוזו של הפלתי שהקשה קושיי' כאלו ואין כאן ריח קושיי' כלל דהא כל היכא דתני הכל כלהי מייתא בריש עירוכין ומפרש הכל לאתוי מאי, ועפ"י אוקימתות הנ"ל שהקשה, אכתי הכל לא אתי לרבוי מידי וקושיי' הגמרא הכל שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשרה דיעבד, אהא דמרבינן מהכל הוא דסובבת וכדפירש"י דבתחילה משמע דהא דמרבינן מהכל לכתחילה איתרבי והדר קאמר דבדיעבד מרבינן לה ולא לכתחילה יעוי"ש א"כ עפ"י אוקימתות הנ"ל לא מתרצי מתניתין כלל, ומאוד עמקו מחשבות רש"י ז"ל דפ"י בריש חולין אמתני' דהכל שוחטין וז"ל כל היכא דתני הכל כלהו מייתא להו בריש עירוכין ומפרש הכל לאתוי מאי והכל שוחטין דהכא מפרש בגמרא למר לאתוי טמא בחולין ולמר לאתוי כותי או מומר, ולכאורה לא ידענו מה בא לכמרינו במאי דמייתא הך שמעתא דעירוכין דהא אוקימתות דלקמן בגמרא בלא"ה מוכרחית מכח הקושיי' הכל שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשרה דיעבד, ולהנ"ל א"ש משום דהו"מ לאוקמי מתני' באוקימתות כגון הני דהקשה הפלתי

ולא קשי' קושיית הגמרא משו"ה אקדים רש"י לאשמעי' דבערכין ויפרש דהכל אתי לאתוי מידי וא"כ הוצרך הגמרא לאוקמי מתני' באוקימתות הנ"ל: שרוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין וכו', זו סיעת הגאונים דמייתא הרא"ש דלכתחילה מותר ליתן לו על סמך שיבדקנו וכ' הרא"ש הא דלא מוקו מתני' בהכי הכל שוחטין ע"ס שיבדקנו ואם שחט וליתא קמן שחיטתו כשרה משום דהכל שוחטין משמע בלא שום תיקון, וקשיא לי הא מסקינן בגמרא ריש חולין דאיכא הכל לכתחילה ואיכא הכל דיעבד והכל דהכא לא מוכח כלל דלכתחילה הוא אלא מדתני שחיטתן כשרה דיעבד וא"כ תרתי דיעבד למה לי, וא"כ אי מיתרץ לן שפיר לישנא דשחיטתן כשרה באופן דל"ק מתרתי דיעבד דהא מצינו למימר גם הכל שוחטין דיעבד כש"כ דאפשר לפרש לה ע"ס שיבדקנו, ולכאורה היא תמיה נשגבה, והנלענ"ד בזה דבאמת לא מייתא בגמרא שום הוכחה דאשכחן הכל דיעבד אלא מהכל נודרין ונדרין, דע"כ לשון דיעבד היא דאפי' ר"י ל"ק אלא באומר ה"ז אבל אומר הרי עלי לא, והיינו ללישנא בתרא דנדרים דף ט' אבל ללישנא קמא ס"ל לר"י אפי' באומר הרי עלי דנודר ומשלם עדיף, ועיי' לקמן ה' נדרים סי' ר"ג דקיי"ל כר"מ אליבא דלישנא קמא יעויי"ש א"כ להך לישנא אין הוכחה דאיכא הכל דיעבד ומסתמא לשון הכל לכתחילה הוא כדאמר לי' ר"א ברי דרבא לרב אשי, ושפיר קאמר הרא"ש דמהיי"ט לא אוקמי מתני' באוקימתא הנ"ל, ועפי"ז ארוח לן ליישב קושיי' חמורה לשיטת הגאונים והרא"ש הנ"ל איך מצאנו ידינו ורגלינו בלישנא בתרא דרבינא דאוקמי הכל שוחטין הכל מוחזקין שוחטין אעפ"י שאין מומחין בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים וכו' הרי דלרבינא מוקי מתני' באין מומחין ומ"מ מותר ליתן לו לשחוט בלא ע"ס כש"כ לאינך אמוראי דמקולי יותר, ושוב מצאתי קושי' זו בחי' רע"א ז"ל עיי"ש, ולהנ"ל יש לומר דלעולם להך לישנא נמי אינו רשאי לשחוט כ"א ע"ס ומ"מ א"ש לשון הכל שוחטין די"ל דאינהו ס"ל כלישנא בתרא דנדרים א"כ ע"כ מוכח מהכל נודרין דאיכא הכל דיעבד כש"כ דאיכא לאוקמי לשון הכל שוחטין דע"ס שיבדקנו קאמר, אבל למאי דקיי"ל כלישנא קמא דנדרים א"ש דאינך אמוראי לא מוקי מתני' בהכי כן נ"ל נכון בס"ד: עוד נ"ל בס"ד די"ל דהא באמת ס"ל להרא"ה דמייתא בחי' הריטב"א ורי"ו דמייתא הב"י וכ"ה שיטת רש"י כפי' המהרש"א דרשאוי ליתן לו לכתחילה ול"ב בדיקה כא בתחילה ולא בסוף וטעמיי', אע"ג דבעלמא כל היכא דאיכא לאיברורי מבררין הכא צ"ל דעדיף מרוב דהו"ל ככל, דרוב לא"ד כמש"כ הרא"ה והגאונים ע"כ ל"ס להו כן ולפי"ז יש לומר הנ"מ היכא דלא ידענו שכבר שחט שניים וג' פעמים אבל היכא דכבר שחט לפנינו שניים וג' פעמים ישחט שפיר מודו הגאונים דעדיף מרוב

דמסתמא לא היו מוסרים לו לשחוט אא"כ ידעו שהם מומחים ונהי דרשאים למסור לו בלא בדיקה למאי דאמרי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין היינו ע"ס שיבדקנו ואי לאו דבדקוהו כבר וידע לא הוי מוסרין לו פעם ב', ועוד דהבעלים מסתמא יחושו לעצמם משום הפסד ממונם, ובכהי"ג כו"ע מידו דהו"ל כל ואין צריך לברורי אפי' באיתא קמן וממילא א"ש כיון דלישנא דרבינא מיירא בשחט לפנינו ב' וג' פעמים, רשאין למסור לו בלא ע"ס שיבדקנו וא"ש בס"ד, ואין להקשות אכתי היכא קאמר בד"א ששחטו לפנינו אבל לא שחטו לפנינו וכו' לא ישחט ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה, דהא בלא שחטו לפנינו צריך לשואלו גם אם יודע ה"ש לשיטת הגאונים הנ"ל וי"ל איה"נ מיהא נהי דהכל שוחטין מרבי אינם מומחין מ"מ גם במומחין מיירא ע"ש דהא גם במומחין בעינן מוחזקין להך לישנא משו"ה לא נקיט אלא ואם אמר ברי לי שלא נתעלפתי ודוק ולפימש"כ יצא לנו מזה דדוקא היכא שעדיין לא שחט לפנינו הוא דבעינן למבדקי' באיתא קמן אבל היכא שכבר שחט, כ"ע מודי לשיטת הרא"ה וריי"ו, ודו"ק היטב:

כתב הב"ח בשם ראב"ן דאף רבינא ל"ק דאם שחט בודקין אלא כשישנו לפנינו ומצינו למובדקי' וכו' עיי' ש"ך ס"ק ה', הקשה בחרע"א לשיטת הראב"ן מנ"ל להגמרא דאינהו אמוראי ס"ל לקולא ברוב מצויין מומחין ומוחזקין דילמא להיפוך דס"ל דל"א רוב מומחין ולא מוחזקין וא"כ הכל מה אתי לרבוי, בשלמא בלא שיטת ראב"ן לק"מ די"ל א"כ ברייתא דמצא תרנגולת שחיטה דס"ל רוב מצויין אצש"מ הן אמאן תרמיי' אלא ע"כ דהאי ברייתא ס"ל לתרי רובא אלא רבינא ס"ל כאידך תנא דאוסר וא"כ י"ל דהתנא דאוסר באבדו לו גדייו ותרנגוליו, לא ס"ל לחד רוב אבל מהיכ"ת דס"ל במומחין ובמוחזקין לאסור אף דהוי רוב:

אבל להראב"ן קשה דילמא לכלהי ס"ל דלכתחילה ודיעבד בווצינו למרדף אבתרי' צריך לידע שהוא מומחה ומוחזק עיי"ש שהאריך עוד בקושיי' זו ונ"ל בס"ד בלא"ה צריך להבין כשיטת הראב"ן כיון דע"כ לדידי' גם רבינא ס"ל רוב מצויין אש"מ הן מדשרי בליתא קמן ולא מצינו למרדף אבתרי' א"כ במה פליגי אינך אמוראי על רבינא, וכן הקשה בפמ"ג בשפ"ד יעוי"ש, ונ"ל דודאי כו"ע ס"ל רוב מצויין אש"מ הן דהוא רובא דאיתא בעולם וא"א להכחיש המציאות, מיהא רבינא לטעמי' דס"ל רובא דתלי' במעשה לא הוי רוב והקשה בפנ"י א"כ ללישנא בתרא דרבינא היכא מצינו למימר אליבא דידי' דרוב מצויין אש"מ הן, וכן הקשה בפלתי ס"ק ז' ותי' דכאן אמרינן רוב אשר מזדקקין עצמן לשחוט

אינם עושים אם לא שהן מומחין וה"ה כמו חזקת כשרות דמסתמא לא היה שוחט אם לא שכבר למד:

מיהא י"ל גם רוב מצויין אש"מ הוא כפשוטו כמו רובא דאיתא לפנינו דהא קושטא הכי הוא, והנה ברובא קיימ"ל כל היכא דאיכא לברורי מברירינן, ומבואר בפוסקים דה"נ ברובא לחודא אבל ברובא וחזקה בהדדי אפי' היכא דאיכא לברורי א"צ לברר, והשתא א"ש רבינא לשיטתו, רובא דתלי' במעשה לא הוי רוב א"כ אין כאן כ"א רוב לחודי' דאין מצויין לשחוט אא"כ כבר למדו משו"ה צריך לברר במצינו למרדף אבתרי' משא"כ אינך אמוראי ס"ל רובא דתלי' במעשה נמי הוי רוב א"כ הכי הו"ל כמו רובא וחזקה וא"צ לברר אפי' אפשר למרדף, והשתא תו לא קשיא קושיית הנ"ל דהנ"ל למימר דל"ל כ"ב לישני לחומרא, דודאי א"א להכחיש רוב הנראה לעיניים דרוב מצויין אש"מ הן, והא דס"ד למימר לקמן דף י"ב דאיכא תנא דס"ל דל"א רמאש"מ היינו משום די"ל סמוך מיעוטא לחזקה כקושיית הראשונים משא"כ הכא דבתוך הני אמוראי איכא כמי רבא דפליג ארבינא בריש פ"ב דבכורות וס"ל דרובא דתלי' במעשה הוי רוב א"כ לדידי' ע"כ האי רובא וחזקה הוא וא"כ מהיכ"ת דאינך אמוראי פליגו בזה עם רבא ודו"ק, אע"כ דלרבא ע"כ צ"ל דל"ס לי' כרבינא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ושוחט אף לכתחילה, ודו"ק היטב:

בהג"ה וי"א שאין לסמוך על החזקה וכו' עיי' בטו"ז ס"ק ג' דלשיטה זו שהיא שיטות העיטור קשי' קושיי' התוס' ד"ה רמאש"מ א"כ לוקי מתני' בהכי, ותי' דלא מצינו לאוקמי שחיטתן כשרה כ"א ע"י שום תיקון עיי"ש, וצ"ע להבין דק' במש"כ להכריח זה דהאיך יאמר על אדם א' לכתחילה ודיעבד אע"כ דקאי אהמעלה שצריך להיות באדם ההוא דלכתחילה צריך שיהא ידוע לנו אותה המעשה ואח"כ אמר דאם לא נודע אותה המעלה אפשר להודיע עוד אח"כ, ולא זכיתי להבין דהא שפיר מצינו לפרושי דלכתחילה צריך שיהא ידוע לנו אותה המעלה ובדיעבד כשר גם בלא זה, ועיי' במג"ש שכ' נמי לתרץ קושיי' הנ"ל דשחיטתן כשרה היינו ע"כ ע"י בדיקה מדקתני חוץ מחשיו ובדידהו אפי' ביודעין שמומחין שחיטתן פסולה, ולפימש"כ התב"ש דהבה"ע מודה דרשאי ליתן לו ע"ס שיבדקנו א"ש בפשיטות קושיי' הטו"ז הנ"ל שהוא קושיי' התוס' דל"מ לאוקומי מתני' בהכי דאי אין יודעין בו לכתחילה לא ישחוט ובדיעבד שחיטתו כשרה דהא אפי' לכתחילה שרי ע"ס שיבדקנו, ודע דהתוס' ע"כ ל"ס להו סברת הטו"ז דא"כ לא מקשו מידי בד"ה רמאש"מ הן ועיי' במש"כ התוס' בד"ה שמא יגע דל"ק משים דילמא אתי לאימשוכי משום דבעי למימר ואם שחט, וברא"י שם מייתא ראי' דס"ל כהטו"ז וע"כ א"א

לומר כן כמש"כ אלא כונת דבריהם שם כמש"כ המהרש"ל יעויי"ש, ודע דגם הרא"ש ע"כ ל"ס לי' כהטו"ז דא"כ לא מקשי מידי, לשיטת הגאונים, ואין להקשות על הטו"ז הא גם בכותי כ' התוס' דהיכא דליתא קמן שרי בלא חותך כזית בשר דלא ק"מ, דבאיתא קמן מיהת בעינן חותך כזית בשר שפיר קאי עלה שחיטתן כשרה, ומש"כ הטו"ז וכן לכל א' מן התירוצים כגון טמא במוקדשין דלכתחילה צריך סכין ארוך שלא יגע ובדיעבד אם אמר לא נגעתי מהני גם בסכין קצר, וראיתי בס' לב ארי' שהקשה ע"ז א"כ מאי דוחקי' דרב"ע לאוקמי מתני' דהכי בטמא במוקדשין, והוצרך לדחוקי דהכא עיקר ובזבחים איידא דתני שאר פסולין א"נ התם עיקר והכא איידא דטמא בחולין נסבי' לוקמי כולי מתני' בטמא בחולין שנעשה על טה"ק, וה"ק הכל שוחטין אפי' טמא בחולין שנעשו על טה"ק, בד"א בסכין ארוכה אבל בסכין קצרה לא ישחוט שמא יגע ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשרה:

ונ"ל בס"ד דהנה רש"י פירש בד"ה טמא בחולין מאי למימרא הא לא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן ובד"ה חולין שנעשו על טה"ק וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן וראיתי בחי' רמב"ן ז"ל שכ' ע"ז דאינו מיחור שאין ההקפדה באיסור טומאתן אלא לומר שלכתחילה מוסר אותם להם והן טהורין, ועוד דכי אמרינן בחולין שנעשו על טה"ק לא אתא לאשמעינן אלא שהם טהורין אבל איסור אין בטומאתן ולמ"ד כקודש דמי לאו לאיסור טומאה שלהן קאמר ומ"ד לאו כקודש לאו להתיר טומאתן אלא בדין טהרתן פליגו שלא כדברי רש"י ז"ל, אלא ה"פ טמא בחולין מאי למימרא פשיטא דהא לא כתיבי בהו שמירה ופשיטא שאין חוששין ומשני בחולין שנעשו עטה"ק והו"א דלאסרינהו גזירה אטו קדשים א"נ למיעבד בהו מעלה ונאסרינהו שמא יגע ולאו אדעתא קמ"ל אד"ק ומצינו למדין מד"ק של הרמב"ן, דמתני' לא נחית לאשמעינן רבותא לעניין התירא דמותר למסור לו חולין שנעשו עטה"ק, אלא דלכתחילה מוסרין לו ע"מ להחזיקם בטהרה, והשתא שוב ליכא למימר בחולין שנעשו על טה"ק לכתחילה לא ישחוט בסכין קצרה שמא יגע וכי יגע מאי הוי הא אינו מוזהר שלא יגרם להם טומאה, וכיון דכי יאמר ברי לי מהני אף בסכין קצרה אפי' לכתחילה רשאי לשחוט בחולין שנעשו על טה"ק, ולק"מ קושיי' הנ"ל לפי' הרמב"ן, מיהא לפירש"י דמשמע שחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן הדק"ל, והטו"ז גם ארש"י סובב דנמי כשיטת העטור ז"ל כמש"כ המהרש"א יעויי"ש, ונ"ל דבלא"ה נמי לק"מ בשלמא בקדשים שפיר שייך לומר ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשרה נהי דבלא ברי לי נמי אין הפסול בשחיטה אלא משום טומאת בשר מ"מ שחיטתו לא אהני מידי דהא הבשר בשריפה, משא"כ בחולין

שנעשו עטה"ק לאיש הא דקתני ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשרה דודאי שחיטתו כשרה אף בלא ברי לי דהא מצי לאכלן בימי טומאתו או להאכילו למי שאינו אוכל חולין בטה"ק, וממילא א"א לאוקמי כולי מתני' בחולין על טה"ק, ובעיקר הקושיי' שהקשה הטו"ז לשיטת העיטור וכ"כ שהיא קושיית התו"ס לפירש"י לוקמי מתני' בהכי, נ"ל בס"ד דלכאורה איכא למידק להני לישנא דרבינא ע"כ הכל אתי לרבות אינן מוחזקין לל"ק, ואינן מומחין לל"ב וכ"כ הריטב"א, א"כ מתני' ה"ק הכל שוחטין אפי' אינן מוחזקין, א"כ היכא אתי שפיר הא דקאמר בד"א שיודעין בו שיודע ה"ש, אבל א"י בו לא ישחוט, הא ע"כ האי שחיטתן כשרה מנאי דרבינן מהכל קאי, כמש"כ הטו"ז, א"כ מאי ארי' אינן מוחזקין לא ישחטו אלא ביודעין בו שיודע ה"ש אפי' מוחזקין נמי לא ישחטו אא"כ יודעין בו שיודע ה"ש [ולפימש"כ לעיל דבמוחזקין מודים הגאונים לשיטת רי"ו ולשיטת הרא"ה י"ל כן גם אליבא דרבינא], ונ"ל דמשו"ה דקדק רש"י בנועם לשונו ופ"י בד"א דחשיבי מומחין, דלכאורה הו"ל לפרש כפשוטו בד"א דרשאי לשחוט לכתחילה, אבל זה לא יתכן כדפרישית, משו"ה פ"י דאמומחין קאי וה"ק בד"א דחשיבי מומחין היכא שיודעין בו שיודע ה"ש, וממילא קושיי' הטו"ז ל"ק תינח ללישנא קמא דרבינא דל"ל רוב מצויין אש"מ שפיר מצינו לפרושי הכי דבד"א דחשיבי מומחי קאמר, משא"כ לשיטת רש"י ועיטור ליכא לאוקמי מתני' כהנ"ל דהכל שוחטין, ביודעין בו שהוא מומחה, דא"כ הכל לרבוי מאי וע"כ דאתי לרבות נמי אינם מוחזקין, א"כ אכתי מאי בד"א דקאמר הא אפי' מוחזקין לא ישחטו לכתחילה, והשתא שוב ליכא לפרושי נמי כפירש"י בד"א דחשובי מומחין ביודעין בו שיודע ה"ש הא כיון בדיעבד מכשרינן אפי באין יודעין בו אלמא דגם באין יודעין בו מחשבי' לי' למומחה ומשו"ה לא מצי לאוקמי מתני' בהכי, וא"ש בס"ד:

עוד נ"ל בס"ד ליישב קושיי' הנ"ל דהנה הרא"ש כתב דמתוך דברי הרי"ף משמע דדין א' למומחה ולמוחזק, ולהרמב"ם מוחזק עדיף כיון שהוא מומחה אם הי' מתעלף הי' אומר לנו כמש"כ הב"י, ולפי"ז נ"ל דהנך ב' שיטות הא בהא תלי' די"ל רש"י ובה"ע כשיטת הרי"ף ס"ל דדין א' למומחה ולמוחזק ולפי"ז כי היכא דס"ל להבה"ע דאינו רשאי ליתן לו לכתחילה אם לא שיודעין בו שהוא מומחה הה"ד דאין ליתן לו אלא א"כ יודעין בו שהוא מוחזק, והשתא תו לא מצינו לאוקמי מתני' בהכי דא"כ הכל שוחטין ע"כ במומחה ומוחזק מיירא ולאתויי מאי, והתוס' דהקשו על פירש"י י"ל דס"ל כשיטת הרמב"ם דלעילופי ל"ח כלל, ושפיר איכא למימר הכל שוחטין אפי' אינן מוחזקין, ומ"מ לרש"י ל"ק דס"ל כשיטת הרי"ף:

אבל אין צריך לשואלו אם נתעלף, כתב הרא"ש דמדברי הרי"ף אין להוכיח דל"ב מוחזקין שהרי הוצרך להביא ראי' דלית הילכתא כרבינא אע"ג דבתראה הוא בהך לישנא דמומחין מברייתא דמצא תרנגולת שחיטה ואין ראי' שאין הלכה כמותי בלישנא דמוחזקין וכו' ושוב כתב דמתוך דברי הרי"ף משמע דדין א' למומחה ולמוחזק היכא דאיתא קמן צריך לשואלו אם נתעלף והיכא דליתא קמן שחיטתו כשרה, מהאי דמצא תרנגולת עכ"ל ורבים מתמיהים בזה דדבריו סותרין מני' ובי' דמתחילה כתב דמדברי הרי"ף אין להוכיח ושוב כתב בפשיטות דמתוך דברי הרי"ף מוכח דדין אחד למומחה ולמוחזק, ותו דמעיקרא קאמר דאין ראי' שאין הלכה כרבינא לעניין מוחזקין והוא תמוה דהא מברייתא דמצא תרנגולת מוכח נמי דל"ב מוחזקין כמש"כ הרא"ש בעצמו בסוף דבריו, וראיתי במע"מ שנלחץ בזה מאוד עיי"ש באות כ"ב ול"ג, וכתב דכוונת הרא"ש דאין ראי' מפורשת אהך לישנא דמוחזקין דאיירא בי' ומ"מ ודאי דממילא אין הלכה כאותו לישנא דאל"כ ברייתא דמצא תרנגולת וכו' ע"כ ס"ל דמוחזקין הן דאל"כ אמאי כשרה וכו', והיינו נמי דמסיים רבינו ומתוך דברי רב אלפס משמע דדין א' למומחה ולמוחזק והיינו מהך ברייתא עכ"ד והוא דחוק מאוד כמובן, אבל האמת יורה דרכו בכוונת הרא"ש דהא דכתב הרא"ש דמדברי הרי"ף אין להוכיח דל"ב מוחזקין היינו היכא דקים לן בגוי שאינו מוחזק דידעינן שעדיין לא שחיט כלל דהא בהכי מיירא בגמרא, וע"ז כתב דע"ז אין ראי' ממצא תרנגולת דהתם אימר שכבר שחט כ"פ דהוא לא ידעינן מני הוא ושוב כתב דדין א' למומחה ולמוחזק היינו היכא דלא ידעינן אם הוא מומחה או מוחזק כי היכא דאמרינן רוב מצויין א"ש מומחין ואמרי' מסתמא ידע ה"נ לעניין מוחזקין אמרי' מסתמא כבר שחט כ"פ, וע"ז שפיר מייתא ראי' מברייתא דמצא תרנגולת וזה ברור בכוונתו: ועיי' בב"י במש"כ בטעמו של הרמב"ם דא"צ לשאלו אם נתעלף דכיון שהוא מומחה ויודע ה"ש אם הי' מתעלף הי' מגיד לנו ובדבריו א"ש מה שיש לדקדק בלשון הגמרא בל"ק דקאמר רבינא הכל שוחטין הכל מומחין אעפ"י שאינן מוחזקין, ויל"ד למאי איכפל לומר מומחין מומחין תרי זימני הכי הול"ל הכל מומחין שוחטין אעפ"י שאינן מוחזקין, אולם למש"כ הב"י ניחא דהא לישנא קמא דרבינא ס"ל דלא אמרינן רוב מצויין איש מומחין הן, וי"ל טעמא משום דס"ל סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקת איסור, ולפי"ז הו"ל למימר כן גם לעניין אינם מוחזקין וצ"ל כמש"כ הב"י הנ"ל דהתם אפי' מיעוטא ליכא והיינו דקאמר הכל מומחין שוחטין מומחין אעפ"י שאינן מוחזקין כיון דמומחין הן משו"ה לא בעי' מוחזקין, דאם הי' מתעלף הי' מגיד לנו, אבל אילו לא הוי מומחה הוי חיישי' גם למיעוט אינם מוחזקין:

ועפ"י דברי הב"י הנ"ל נ"ל ליישב בס"ד מה דקשה על הרמב"ם בפ"א מה' פסולי המוקדשין ה"א שכ' כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחילה ואפי' ק"ק חוץ מן הטמא שאינו שוחט לכתחילה ואעפ"י שהוא חוץ לעזרה ופושט ידיו לעזרה גזרה שמא נגע בבשר ואם עבר ושחט הזבח כשר והוא תמוה דהא איתא בגמרא דדוקא באומר ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשרה, וכבר עמד ע"ז בנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' ב' יעוי"ש, ולענ"ד נראה בס"ד ליישב עפ"י הנ"ל דלכאורה יש לתמוה לפימש"כ הב"י הנ"ל דל"ח לעילופי משום דא"כ הי' אומר לנו גם לעניין טמא במוקדשין ל"ל ברי לי שלא נגעתי, ת"ל דאם הי' נוגע הי' מגיד לנו, ואין לומר דילמא נגע ולאו אדעתא דא"כ ה"נ הו"ל למיחוש שמא התעלף וסבר שלא שהה כשיעור כמש"כ הב"י וע"כ כמש"כ הב"י דהי' אוסרו מספק א"כ ה"נ בליתא קמן אפי' בלא אחרים רואין אותו נמי ולכאורה הוא תמוה מאוד ונ"ל בס"ד דבאמת כבר הקשו בתוס', היתכן שיהא כין ארוך כ"כ ע"ש משתי' ותי' הרמב"ן ז"ל בחי' וכ"כ הריטב"א דהכא בדין שחיטה מיירא למי שהי' טמא והי' בפנים שנטמא שם, או שנכנס במזיד שהוא אסור לשחוט בקדשים יעוי"ש ולפי"ז ממילא ל"ק קושיי' הנ"ל דהכא כיון דעביד איסורא בשחיטה זו דאפי' מיירא בנטמא בפנים מ"מ הא שהה שיעור השתחוי' משו"ה איתרע חזקת כשרותו ולא סמכי' אסברא הנ"ל דאילו הי' נוגע הי' אומר לנו, ומ"מ ברי שלו מהני מיהת דחשיד לד"א לא חשיד למידי אחרינא משא"כ בהאי דהכא דמוחזק בכשרות שפיר סמכי' עלי' דאם הי' מתעלף הי' אומר לנו, וכ"ז אליבא דרב"ע דע"כ מיירא בעביד איסורא כיון דא"א בע"א, משא"כ הרמב"ם לשיטתו שכתב שפושט ידו לעזרה וכתבו המפרשים דאזיל לטעמי' דס"ל ביאה במקצת ל"ש ביאה, איכא למימר דאיה"נ דא"צ לומר ברי לי ולא אחרים רואין אותו בליתא קמן דאילו הי' נוגע מסתמא הי' אומר לנו כמש"כ הב"י לענין עילוף כן נראה לענ"ד בס"ד, וממה שלא הצריך הרמב"ם סכין אריכה ראיי' למש"כ הטו"ז בס"ק ג' דבדיעבד אם אמר לא נגעתי מהני אפי' בקצר, וע"כ צ"ל דרב"ע נקיט סכין אריכה לרבותא דאפי"ה בקדשים לכתחילה לא ישחוט והשתא דלהרמב"ם אפי' בסתמא נמי באומר ברי לי הוא מטעמא דפרישית א"כ אפי' בלא סכין אריכה שחיטתו כשרה דיעבד, עוד נ"ל ליישב קושיי' הנ"ל מ"ט הוצרך ברי לי לפי' הב"י הנ"ל עפ"י מש"כ בחידושי הרמב"ן ליישב קושיי' התוס' ת"ל דעזרה רה"ר היא וספק טמא ברה"ר ספיקו טהור ותי' בחה"ר וי"ל דבמוקדשין כהי"ג לאו כספק טומאה דיינינן לי' דהא בעי שימור דכתיב משמרת תרומותי אלא צריך שיהא ברי לו שהן טהורין ואי לאו אסור להקריבן, אד"ק, א"כ ה"נ י"ל לעניין קושיי' הנ"ל, בהג"ה וכ"ז מיירא באחרים וכו' אבל השוחט עצמו

לא ישחוט אעפ"י שיודע ה"ש ומומחה עד ששחט ג"פ בפני חכם ומומחה בה"ש שידע שרגיל וזריז שלא יתעלף, ז"ל הרמב"ם בפ"ד מה"ש ובה"ו שם כ' מי שאינו ידוע אצלינו ששחט בינו לבין עצמו:

שואלין אותו אם נמצא יודע עיקרי ה"ש שחיטתו כשרה, וכ"כ מש"כ הב"י דהרמב"ם ס"ל לכתחילה ודאי חיישי' לעילופי אלא דבדיעבד סמכי' דהי' מגיד לנו ולא הי' מאכילה בחזקת כשר והיינו דקאמר לעילופי ל"ח וראיתי בבכ"ש שהקשה ע"ז א"כ ללישנא בתרא דרבינא נמי ל"ל ברי לי שלא נתעלפתי ובליתא קמן בלא אחרים ר"א אמאי שחיטתו כשרה בלא"ה הו"ל לאכשורי משום דאילו הי' מתעלף לא הי' מאכילה לנו והב"י הרגיש בזה, ונדחק דס"ל דילמא סבר דשהה פחות מכשיעור, ואידך ס"ל דגם מספק לא הי' מאכילה לנו ואכתי אינו מובן במאי פליגו, תו איכא למידק אמש"כ הרמב"ם שם ה"ד היודע ה"ש ושחט בפני חכם עד שנעשה רגיל הוא הנקרא מומחה, והקשה שם הלח"מ דאין זה מתיישב בגמרא כלל דהא רבינא קאמר בל"ק מומחין אעפ"י שאינם מוחזקין ולהרמב"ם לא משכחת לה מומחה שאינו מוחזק וכן בל"ב מוחזק אעפ"י שאינו מומחה היכא משכחת לה, דמומחה ומוחזק חדא היא, והנה בתרייתא ל"ק דודאי מומחה לא מיקרי להרמב"ם אלא היכא שמוחזק נמי שלא יתעלף אבל בלשון מוחזק לא נזכר ברמב"ם שכולל נמי שיודע ה"ש אבל קמייתא מיהא קשיא, והנלענ"ד בישוב שיטות הרמב"ם על מכונו, באין אונס, דבאמת י"ל דלא סמכינן אהך סברא דאילו הי' מתעלף לא הי' מאכילה לנו, דהא בכל דבר דבדיעבד לא שרי' בלא תיקון, אסור ליתן לכתחילה ע"ס אותו תיקון כמבואר בראשונים, דהא חיישי' דילמא משתלי וה"נ אית לן למיחוש דילמא מישתלי ולא יאמר, ומ"מ שפיר קאמר הרמב"ם דאין צריך לשואלו אם נתעלף דהא התם מיירא באופן דבלא"ה צריך למבדקי' אי יודע ה"ש וכיון דישאלו לו כל ה' שחיטה שוב א"א כלל שישכח מלומר מה שאירע לו בשחיטה, אולם כ"ז לדידן שצריך לבדקו אם יודע ה"ש, דלא סמכי' ארוב מא"ש מומחין אלא לכתחילה ע"ס שיבדקנו משא"כ ללישנא בתרא דרבינא דע"כ ס"ל דסמכי' ארוב מא"ש מומחין הן ולא צריך למיבדק כלל מדמוקי מתני' דהכל שוחטין בהכי ואילו הוי ס"ל דאכתי צריך בדיקה באיתא קמן לא הו"מ לאוקמי מתני' כן כמש"כ הרא"ש דהכל שוחטין א"א בלא תיקון וכיון דלדידהו א"צ בדיקה לאח"ש שוב לא ישחט אא"כ יודעין בו שלא יתעלף דשוב ליכא למסמך שלא יאכילנה לנו דאיכא למיחוש דילמא משתלי, ולפי"ז נ"ל דהרמב"ם פסק כלישנא בתרא דרבינא לחומרא דלכתחיל' חיישי' לעיכופי וקאי כשיטת הרא"ש וכדס"ל להרי"ף מדהוצרך להביא ראי' דלית הילכתא כרבינא מברייתא דמצא תרנגולת ומשם אין ראי'

דלא כל"ב וכדפרשינן לעיל בכוונת הרא"ש בס"ד ומשו"ה קאמר הרמב"ם דלכתחילה לא ישחוט עד שישחוט פעמים רבות לפני חכם, וכ"ז לחומרא הוא דפסק כרבינא, אבל במאי דמקיל רבינא בלישנא בתרא וס"ל דברוב מא"ש מומחין הן אפי' באיתא קמן א"צ למבדקי' וע"כ משום דמשמע לי' האי רוב מא"ש מומחין הן הוא כל ולא רוב, בזה ל"פ כרבינא, וטעמא דמילתא משים דבאמת לא הוזכר בלישנא דרבינא טעמא דרוב מא"ש מומחין הן, דאילו אינו אלא רוב ליכא לאוקמי מתני' בהכי כדכתב הרא"ש דא"כ צריך למבדקי' באיתא קמן, ואיכ' דס"ל כל המצויין מומחין הן, אבל כיון דמסקי' בגמרא מבתר רבינא רוב מא"ש מומחין, א"כ ממילא מוכח דצריך למבדקי' באיתא קמן כשיטת הגאוני' וממילא נצמח מזה ג"כ קולא לאידך גיסא דלענין עילוף א"צ לשואלו דאם הי' מתעלף הי' מגיד לנו ואשתלי לא שייך דכיון דבדקי' לי' מדכר דכר מה שאירע לו, וזה נכון מאוד בס"ד, ומעתה מתיישבי' שפיר נמי דברי הרמב"ם שם בה"ד, שנתקשה בהם הלח"מ, די"ל דודאי משמע לי' להרמב"ם דא"א לקרותו מומחה אא"כ שחיטתו כשרה בלא בדיקת תחילה וסוף כלל משו"ה קאמר דהוא הנקרא מומחה דאי עדיין ל"ש הא חיישי' לעילופי מיהת לכתחילה, והיכא דאיתא קמן צריך לשואלו מיהת אם נתעלף והשתא תו ליכא למסמך שהי' מגיד לנו דהא מיירא ביודעין בו שיודע ה"ש ולא יבדקוהו לאח"ש ושפיר איכא למיחוש דילמא משתלי' וא"כ שפיר קאמר דאף שיודע ה"ש חננו נקרא מומחה עד שישחוט פעמים רבות וכ"ז להילכתא דס"ל להרמב"ם דלכתחילה חיישי' לעילוף משא"כ לל"ק דרבינא דמוקי למתני' הכל מומחין שוחטין אעפ"י שאינן מוחזקין דאינהו ע"כ ס"ל דאפי' לכתחילה לא בעינן מוחזקין ואפי' באיתא קמן דאל"ה לא מצינו לאוקמי מתני' בהכא כמש"כ הרא"ש דהכל ל"ש אלא היכא דכשר בלא שום תיקון שוב שייך לשון מומחין ביודעין בו שיודע ה"ש גרידא כיון דרשאי לשחוט לכתחילה בלא שום בדיקה תחילה וסוף, משא"כ הרמב"ם לשיטתו א"א לקרותו מומחה אא"כ ידע ה"ש וגם שחט פעמי' רבות כן נלענ"ד נכון מאוד בשיטת הרמב"ם בס"ד ודו"ק היטב, ומתוך מה שכתבנו יוצא לנו דבמי שרגיל להתעלף איה"נ דלא אמרי' אילו הי' מתעלף לא הי' מאכילה לנו, וצריך לשואלו אם נתעלף ובליתא קמן שחיטתו אסורה דליכא למסמך דאם הי' נתעלף הי' אומר לנו דחיישי' דילמא משתלי, וכן הוא מסקנת השמ"ח עיי"ש בסעי' כ"ג ובתב"ש:

ואם בדקו איזה שו"ב ונמצא שא"י, וכו' עיי' טו"ז ס"ק ו' מה שהאריך לחלוק על האגודה, דל"ש בזה לומר שוחט איתרע בהמה לח איתרע דהוי ממש דומי' דמקוה שנמדד ונמצאת חסרה דכל טהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאים דל"ש בזה כל ג' תירוצי התוס' יעויי"ש

ועיי' בתשו' הב"ח סי' א' שהאריך לקיים פסק האגודה, דמש"כ הטו"ז דגבי שוחט נמי הדרך לשכוח מעט מעט א"כ הו"ל כמקוה דאמרי' חסר ואתאי, דמ"מ אינו דומה, במקוה אפי' חסר ממנו משהו מפסלא אבל בשוחט אפשר דבהאי שעתא לא שבח מעיקרי דינים המעכבים בו, ויש להוסיף על דבריו דהא קיי"ל דאפי' אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל נמי מהני א"כ י"ל נהי דאין דרך לשכוח בפ"א מ"מ אורחא דמילתא מעיקרו שוכח מעט עד שצריך לעיין הרבה בכדי שיזכור ושוב שוכח יותר ומ"מ עדיין מסתפק ושואל, עד שנשכח ממנו לגמרי, וא"כ שפיר יש לומר, דהשתא הוא דשכח לגמרי אבל בהאי שעתא אכתי הי' מסתפק ושואל, ומ"מ אחרי העיון נראה דשפיר קאמר הטו"ז דבמקוה נמי אטו מיירא דוקא במקוה שהי' בה מ' סאה מצומצמות, וא"כ התם נמי נימא אי נימא נמי דחסר ואתאי מ"מ דילמא בהאי שעתא דטבל לא נתחסר שיעור מ' סאה, ועכצ"ל דאנן ה"ק כיון דא"א לומר שהמקוה היתה במעמד שלם עד סמוך למדידה כיון דאורחא לחסור ואתאי שוב אמרי' שמא זה כמה כבר נתחסרה, ה"נ גבי שוחט כיון דע"כ לא הי' עד האי שעתא בחזקת כשהי' מעיקרו בשעה שנטל קבלה, אמרי' שמא כבר שכח מעיקרו כולי האי שמעכב בו ועיי' חכם צבי סי' ג', ואמש"כ הטו"ז דה"נ מאי הוכחה איכא דהשתא הוא דשכח משא"כ בעצם מסתבר יותר לתלות בעצם, כמש"כ התוס' כ' הב"ח שם דה"נ מסתבר טפי לתלות באורך הזמן ונראה דהטו"ז הוי ס"ל דהתוס' בתי' השני לא חידשו אלא לחומרא דאפי' היכא דל"ש חסר ואתאי מ"מ לא מהני אלא היכא דיש הוכחה דנעשה עכשיו אבל היכא דע"כ לא מצינו למימר דעד השתא לא הי' בו רעותא כלל כגון האי דמקוה מודו התוס' גם בתירוצים הב' דאפי' היכא די"ל דתלינן באורך הזמן מ"מ מחזקי' דלמפרע הוא נפסל, וא"כ נהי דמסתבר לתלות השכחה באורך הזמן מ"מ כיון דע"כ לא שכח הכל ברגע א' הו"ל כמקוה דחסר ואתאי, מיהא לתי' הג' שבתוס' דהו"ל ס"ס א"ש דינו של אגודה:

אלא דהטו"ז הקשה ע"ז דע"כ לא סמכינן אס"ס דהא לא קיימ"ל כר"ח אלא בשיבר בה עצמות אע"כ דל"ס אס"ס אלא בשיבר בה עצמות יש סברא לתלות בהיתר טפי, ובכקה"כ קאמר דשאני בשוחט דאיכא רוב וחזקה רוב מציין אצל שחיטה מומחין וחזקה שידע עד השתא, ועיי' בח"ס יו"ד סי' ב' מה שתמה ע"ז ומה יועיל צירוף רוב מצויין אש"מ הן מממנפ"ש ביום שנטל קבלה וזמן מה אח"כ בסמוך אפי' לא הי' רוב מצויין אש"מ הן הרי הוא הי' מומחה שנטל קבלה ואח"כ בזמן שנוכל לתלות מדהשתא שכח מעיקרו נמי שכח מה יועיל רוב מצויין וכי נימא מסתמא אי היו שכח הי' פורש עצמו ולא נמצא אצל שחיטה דהרי לפנינו ששכח עתה ועדיין לא פורש ואינו רוצה לפרוש

מהשחיטה ולאבד המחאתו והניח דברי הנקה"כ בצ"ע, וראיתי שגם הפלתי עמד בזה והוסף להקשות מגבינות בסי' פ"א, התם נמי איכא רוב בהמות כשרות וחזקת כשרות דבהמה ומ"מ מטריפין הבהמות למפרע, ולענ"ד דברי הנקה"כ נכונים, דה"ק כיון דאיכא נמי רובא דמסעיי לחזקה וכל כהי"ג הו"ל המיעוט כמו מיעוטא דמיעוטא כדאמרי' בריש האשה בתרא עיי"ש, משו"ה אמרי' אע"ג דאיתילד רעותא השתא הוא דאיתרע ועד השתא מוקמי' לי' אחזקה דנסתעיי' מרובא, ולק"מ מגבינות התם לא הוי חזקה אלא דאתי' מכח רובא, וליכא אלא רובא לחודא, אלא דהפלתי מקשה עוד קושיי' חמורה על הנקה"כ א"כ מ"פ הגמרא ריש נידה ורמי חבית אמקוה מ"ש גבי מקוה ודאי וגבי חבית ספק עיי"ש, ולדעת הנקה"כ שאני ושאני דגבי חבית איכא רובא וחזקה דהא רוב יין אינו מחמיץ והעמידנו על חזקתו, ועדיין לא החמין משא"כ גבי מקוה, ויותר יוקשה, דהא גבי חבית לקושטא נמי ספיקא מיהא הוי א"כ ה"נ גבי שוחט הו"ל לאסור מיהת משום ספק, ונ"ל בס"ד ליישב קושי' זו ע"כ עפ"י מש"כ הב"ח בתשובה סי' א' לפימש"כ התוס' דהיי"ט דל"א במקוה מקוה איתרעי גברא לא איתרעי משום טעמא דחסר ואתאי א"כ בגיטין דף כ"א גבי מניח פירות להיות מפריש עליהם והולך אם נאבדו חושש מעל"ע דברי ר"א וקאמר עלה בגמרא חלוקין עליו חבריו על ר"א דתני' מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאות ולהתו"ס הו"ל מ"ק דילמא ע"כ ל"ק רבנן גבי מקוה אלא משום דליכא למימר מקוה איתרעי גברא לא איתרעי כיון דאיכא למימר חסר ואתאי משא"כ גבי פירות מודו רבנן לר"א די"ל הנהי פירות שהפריש לתרומה הוא דאיתרעי אינך פירות לא איתרעי כדאמרי' הכא ותירץ כיון דהתרומה לתיקון הטבל הוא דאתי' א"כ חשבינן כולם לגוף א' ול"ש לומר הנך איתרעי והנך לא איתרעי עיי"ש אלא דמ"מ צלע"ג שם בגיטין מ"פ הגמ' אהא דחלוקין עליו חבריו על ר"א, ופריך פשיט' אכתי מאי פשיטא לדברי הב"ח הא הו"מ למימר שאני מקוה, קמ"ל כת"י הב"ח, ובזה א"ש דברי הנקה"כ דאיהו ל"ק דמהני רובא וחזקה אלא דבזה מהני שפיר טעמא דשוחט איתרעי בהמה לא איתרעי כדאמרי' גבי סכין, דהא סובב והולך אדברי האגודה ואיהו עלה קאי, וע"ז קמהדר הנקה"כ למימר דאפי' היכא דל"ש תירוצי התוס' מ"מ כיון דאיכא רו"ח שפיר אמרי' בזה דבהמה לא איתרעי, משא"כ בחבית כיון דלפימש"כ הב"ח הכל כגוף א' הוא ול"ש כומר דזה איתרעי אידך לא איתרעי מודה הש"ך דבזה לא מהני רובא וחזקה למימר דמהיי"ט דהשתא הוא דאיתרע ושפיר פריך הגמרא וזה נכון בס"ד:

עוד נ"ל בס"ד ליישב קושיי' הפלתי בזה דהא אמרי' ב"פ איזה נשך דף ע"ג מעיקרו דחמרא חמרא מעיקרו דחלא חלא, א"כ שוב ליכא למימר עד השתא היו יין זה מהרוב

יינות שאינם מחמיצין והשתא הוא דאיתרע דהא ע"כ כיון דחזינן בי' השתא דנתחמץ מעיקרו הי' בו כוח החימוץ אלא שלא איתגלי' בהתיי' עד השתא, א"כ מעולם לא הי' יין זה מהרוב יינות שאינם מחמיצין ואין כאן אלא חזקה גרידא, ושפיר פריך הגמרא ועיי' שב שמעתתא פ"י, ותו קאמר הנקה"כ בסכין היי"ט דלא קיימ"ל כר"ח דליכא ס"ס גמור משא"כ הכא ונ"ל דה"נ לאו למימרא דמשום ס"ס אנו מתירי' דהא הו"ל ס"ס במקום דאיתחזק איסורא ותו דמטעמא אחרינא המבואר בש"ך סי' ק"י ס"ק ס"ד מצויין כ"ז נמי ל"מ ס"ס עיי"ש אלא הכא ה"ק דמשום הס"ס מהני לן טעמא דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי משא"כ בסכין אפי' כשתי ספיקות ל"ח כי' דמסתמא הוליך והביא לגמרי והתו"ס נמי לא כתבו אלא דהוי כמו ס"ס וכמש"כ בסי' ק"י עיי"ש ואפי"ה מהני מיהת להחזיק הסברא דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי וה"נ דכוותי' כנ"ל בכוונת הנקה"כ ודו"ק היטב: ובעיקר קושיי' הטו"ז על האגודה נ"ל בס"ד עפ"י מה דקיימ"ל לקמן סי' י"ח דאם נאבד הסכין לאחר שחיטה ואח"כ נמצא כשהוא פגום כשר כיון דכבר יצא בהיתר ושם סעי' ג' פסק המחבר באם נפל הסכין ולא ידעינן אי על חידו נפל ונמצא פגום מיפסל והקשה הב"ח הנהי תרתי דיני סתרי אהדדי ותי' הטו"ז גבי נאבד הסכין כיון דכבר הכשרנו הבהמה, הואיל ולא הי' חסר מידי לברורי שפיר קאמרינן דכבר יצא בהיתר משא"כ בנפל הסכין דמעולם לא הו"מ לאכשורי דהא כל כמה דאיתא הסכין לפנינו צריכנא לברורי, משו"ה ל"ש לומר שכבר יצא בהיתר, וקושי' לי אכתי במקוה נמי אמאי פסלינן למפרע טהרות שנעשו ע"ג נימא דכבר יצא הדבר בהיתר דהתם נמי לא הי' צריכין לברורי אי המקוה שלמה או לא, וראיתי בפרמ"ג שם הקשה כיו"ב מנמצא הגרגרת שמוט וא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה ואמאי לא מחלקי' אם נמצא השמיטה מיד לאח"ש דהא מדינא א"צ לבדוק אחר שמיטה ותי' דל"ש לומר האי סברא דיצא בהיתר אלא היכא דאיכא למימר בהמה לא איתרעי כגון בסכין דלא נמצא הרעותא בגוף הדבר, משא"כ גבי שמיטה, אלא דאכתי תמוה לי ממקוה ואין לומר כמש"כ התו"ס דהתם ל"ש לומר מקוה איתרעי גברא לא איתרעי ומשו"ה לא אמרינן נמי דיצא הדבר בהיתר א"כ מהיי"ט גופא גם בסכין שנאבד ל"ש לומר סכין איתרי בהמה לא איתרעי דגם התם כ"ש תירוצי התו"ס ודו"ק, והדרק"ל, ותו קשי' לי, מגבינות בסי' פ"א דפסק רמ"א דמטריפין למפרע כל הגבינות ואמאי נימא כבר יצאו בהיתר והתם נמי איכא למימר בהמה איתרעי גבינות לא איתרעי כמש"כ הבכ"ש, ע"כ נראה לי בס"ד דלא מהני האי סברא דיצא בהיתר אלא להוציא מידי ספק איסור כגון בנאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום, דאפי' הוי נמצא הפנימה מיד נמי לא הוי אלא ספיקא דדילמא בעצם המפרקת איפגם

משא"כ גבי שמיטה אילו היו מוציא הגרגרת שמיטה אח"ש הוי מיפסל בודאי דהו"ל ספק בשחיטה ומוקמי' בחזקת איסור, כיון דליכא חזקה המתנגדת לחזקת איסור כמו בסכין דאיכא חזקת בדוק, וכיון דהאי הוי מחזקי' לי' לודאי איסור ל"ש לומר בספק שמיטה שכבר יצא בהיתר, וממילא גבי מקוה נמי ל"ק דהתם נמי אילו היו נמצא המקוה חסר מיד לאחר שטבל הוי מטמאי' לי' בודאי ל"ש לומר שנתירנו הואיל ויצא בהיתר, וכ"כ גבי גבינות ולפי"ז בהאי דינא דאגודה נמי כיון דאפי' אי הוי בדקי' לי' מיד ולא ידע מ"מ מידי ספיקא מיהת לא נפקא דהא אפשר דשחט שפיר ולא הוי אסרי' לי' אלא מספק שוב י"ל שפיר דכבר יצא הדבר בהיתר ודמי ממש לדין הסכין שבסי' י"ח ונתקיימה שפיר הוראתו של הרמ"א עפי"ד האגודה כנ"ל בס"ד ודו"ק היטב:

ס"ב א"צ שידע כל חילוקי דינים אלא אפי' אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל וכו' ולכאורה צ"ע הא מבואר לעיל בטו"ז ס"ק ה' דצריך שיהא שגורין בפיו בע"פ ודייק כן מלשין הגמרא בד"א ביודעין בו שיודע לומר ה"ש ונ"ל דמזה ראי' למש"כ בתב"ש אות י"א דדוקא במה שבודקין אותו לשעתו לאכל משחיטתו וא"כ כיון שבקי בכל ההלכות ובקצת פרטים אומר שהוא מסתפק ושואל א"כ אין לחוש שמא אירע לו א' מאלו, משא"כ בבדיקה להחזיקו לעולם במומחה קאמר הרמ"א דבעינן שיהא שגורין בפיו, ונראה לי דבזה מדוקדק ע"כ הא דפירש"י בגמרא בד"א ביודעין בו שיודע לומר ה"ש וכו' פירש"י בד"א דחשיבי מומחה, ולכאורה הו"ל לפרש בד"א ששוחט לכתחילה וש"כ בזה לעיל בס"ד, ולהנ"ל מדוקדק מאוד דהא בגמרא איתא בד"א שיודעין בו שיודע לומר ה"ש ולשון זה משמע שצריך שיהי' שגורין בפיו, כמש"כ הטו"ז, ואילו לעניין בדיקה לאכול מאותו שחיטה אפי' מסתפק ושואל מהני אע"כ האי בד"א ה"ק בד"א דחשיבי מומחה וא"ש בס"ד:

ועיי' תב"ש ס"ק י"ב דהה"ד באומר על מותר אסור מקרי א"י ומייתא לה מירושלמי ספ"ב דע"ז לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא שסופך לומר על טמא טהור ונ"ל דהא נמי אינו אלא לעניין בדיקה להחזיקו למומחה לעולם, אבל לעניין אותה שחיטה כיון שיודע לומר על אסור אסור למאי ניחוש לה וכ"מ מלשון הירושלמי הנ"ל ובזה דברי הפרמ"ג צ"ע שכ' דדוקא מסתפק ושואל אבל אומר על מותר אסור גרע טפי ממנפ"ש אי לענין בדיקה להחזיקו במומחה אפי' מסתפק ושואל לא מהני כדמוכח מהטו"ז ולעניין אותה שחיטה כיון דאומר על אסור אסור למאי ניחוש לה, ולענ"ד זה ברור, ועיי' בפרמ"ג מש"כ דנפק חורבא מני' לעניין ב' קדירות שבסי' קי"א, ובפ"ת מייתא בשם ס' בית יעקב דיש לחוש לחורבא לעניין קדושי אשה דבאומר על מותר אסור אננו שו"פ ובאמת הוא מותר

ושוה פרוטה, וזה תמוה כיון דעכ"פ הוא אומר שאסור א"כ שום אדם לא יקחהו, ומאי חורבא מצי למיפיק מני' מאי איכפת לן אם הוא באמת מותר כיון דעכ"פ אינו שוה כלום מחמת שהוא אומר שאסור, ואפשר אם יאמר אח"כ מאיזה טעם אסרו, ואז יכירו וידעו שטעה, וממילא איגלאי מילתא דהי' שו"פ, אבל גם זה אינו דעכ"פ בשעת קידושין לא הוי שו"פ מידי דהוי אפחות משו"פ שנתייקר אח"כ ונעשה שו"פ דאינה מקודשת:

ס"ג מי שיודעין בו שא"י וכו' בפ"ק דחולין דף ט' מ"ד כיון דהך שחט שפיר אידך נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דלא גמר זימנין דשהה ודרס ולא ידע ופירש"י אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו משמע דס"ל שאם הודיעוהו ה"ש ואמר ברי לי שלא שהיתו ושלא דרסתי שמותר לאכול משחיטתו ובח"ר הקשה ע"ז לפי"ז הא דאמרי' כל שאינו יודע ה"ש היינו בליתא קמן דנשיילי וכו נמי הא דאמרי' לקמן ראה א' ששחט אם ראהו מתחילה ועד סוף וכו' ואם לאו אסור לאכול משחיטתו ואוקימנא בידעי בי' דלא גמר היינו נמי אסור בלא בדיקה קאמר הא בדקינן לי' ואמר כך וכך שחטתי מותר לאכול משחיטתו, א"כ לא הוה צ"ל אסור לאכול משחיטתו דהא בבודקין אותו סגי ועוד למה לי ראו אותו מתחילה ועד סוף בבודקין אותו סגי א"וו אסור לגמרי משמע, והביא עוד הוכחה מדלא אוקמי מתני' דשחיטתן כשרה בידעי בי' דלא גמר ובאומר ברי לי, ונראה לענ"ד בס"ד ליישב שפיר שיטת רש"י דלכאורה מסברא נמי כשיטת הפוסקים מסתברא דלא מהני אומר ברי לי משום דכל מידי דלא רמי' עלי' דאינש לאו אדעתא, מיהא הנ"מ לעניין שהיי' ודרסה דאין החילוק בגוף מעשה השחיטה אבל דרסה וחלדה דגוף המעשה חלוק לא מסתברא לי' לרש"י דלא יהא נאמן לומר ברי לי וגם בעיקר דסכין פגימה כיון דהוא דבר המינכר ונראה לעיניים, ועיי' בתורת חיים שהביא בשם הראב"ן שם דלהגרמה ועיקר ל"ח וכ"כ לחלדה דהוא דבר המינכר, משו"ה דייק בגמרא לומר זמנין דשהה ודרס ול"ק נמי דמגרים ומחליד והתו"ח חולק עליו מ"מ י"ל דרש"י כראב"ן ס"ל ולא מטעמי' אלא מטעמא דפרישית דעכ"פ ברי לי מהני בזה, וכיון דריא"ש אמר כל טבח שא"י חמשה ה"ש אסור לאכול משחיטתו משמע אפי' ידע שהייה ודרסה, כל שלא ידע כל החמשה אסור לאכול משחיטתו, ובכהי"ג וודאי דמהני באומר ברי לי דבזה ל"ש מילתא דלא רמי' עלי' דאינש לאו אדעתי', משו"ה פירש"י דא"י שאסור לעשות כן ומאכילה לנו, אבל באיתא לפנינו אז אפי' אין בכולן כ"א בשהייה ודרסה נמי מותר לאכל משחיטתו באומר ברי לי שלא הגרמתי ולא חלדתי, ובזה שוב לא קשיין קושיי' הרשב"א, דשפיר קאמר שמואל אסור לאכל משחיטתו ולא סגי בבודקין אותו באומר ברי לי, וכ"כ בראה א' ששחט, ונ"ל דרש"י דייק לה מדקאמר זימנין דשהה ודרס ולא

ידע ול"ק נמי הגרמה ועיקר ודרסה, אלא ודאי דבזה הי' מהני באומר ברי לי, מיהא כל הפוסקים חילוקין על רש"י גם בזה וס"ל אפי' באם א"י חדא מנייהו נמי שחיטתו אסורה, וכדפסק בשו"ע וצ"ע באיתא לפנינו העוף ומינכר דלא עשה הגרמה גם לא החליד, וכהאי דלקמן סי' ג', והש"ך ס"ק י' לא קאמר אלא דילמא שהה או דרס כלשון הגמרא, וראיתי בתו"ח שהביא בשם הראב"ן דלהגרמה וחלדה ל"ח כיון דמינכר והוא השיג עליו ממאי דאמרי' גבי חש"ו שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו, ונ"ל דמהא לא תברא די"ל הראב"ן כשיטת הראשונים ס"ל טעמא דאסור למסור לכתחילה אפי' להשליך משום דאסור לנבל בהמה בידיים, א"כ לענין לכתחילה ודאי חיישי' נמי שמא יחלידו, ושוב התבוננתי דא"ש נמי לכלהי טעמי, אבל לעניין אי חזינן בתר שחיטה פשיטא דחכדה מינכרא והדין מפורש לקמן בסי' ג', וצע"ג על התו"ח, ולדינא צ"ע:

ואפילו אמר ברי לי ששחטתי יפה, הרשב"א הוכיח דין זה מדלא אוקמי אמוראי דפליגו אדרבינא הכל שוחטין בסתם בנ"א, אבל יודעין בו שא"י לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשרה, ויש לתמוה, הא הרשב"א כשיטת הגאונים דבסעי' א' ס"ל, ולדידהו ע"כ צ"ל כמש"כ הרא"ש דא"א לאוקמי הכל שוחטין היכא דעדיין צריך לבדקו לאחר שחיטה, א"כ מאי קשי' לי' להרשב"א, ושוב ראיתי בחרע"א ז"ל שעמד בזה, ולענ"ד נראה דהרשב"א ס"ל כמש"כ הטו"ז לעיל ס"ק ג' דשחיטתן כשרה א"א לאוקמי כ"א ע"י שום תיקון וא"כ קושי' הרא"ש בלא"ה לק"מ לשיטת הגאונים, ולעולם הכל שוחטין אפי' היכא דבעי' שום תיקון לאח"ש מ"מ מתיקם לי' שפיר, בפרט לפימש"כ לעיל דאיכא הכל דיעבד א"כ כש"כ דמצינו לאוקמי שפיר ע"ס שיתקן לאח"ש, ובחרע"א ז"ל קאמר דאיה"נ דכאמוראי דפליגו אדרבינא נותני' לו בלא ע"ס והא דלדידן בעינן דוקא ע"ס היינו משום דלשנא קמא אפי' בדיעבד בעינן מומחין י"ל אף אמוראי דמקילי ס"ל דבעי' עכ"פ ע"ם וא"כ הוכחת הרשב"א כיון דעכ"פ ללישנא בתרא נותנין בלא ע"ס, מדמוקי מתני' בהכי הו"מ לאוקמי מתני' בסתם בנ"א, אבל יודעין שאינן מומחה לא וכו' ודפח"ח אלא דקשיא לי' עפ"י הנחה זו כיון דע"כ מוכרח דלל"ב דרבינא נותנין לכתחילה לשחוט בלא ע"ס מדמוקי מתני' בהכי א"כ הו"ל למיפסק לקולא בזה כל"ב לפי הכלל בשל סופרים הלך אחר המקיל, ולשיטת הרא"ש דגם במוחזקין בעי' ע"ס והיינו ג"כ לפי הנ"ל דלל"ב כיון דלרבינא בעינן מוחזקין ממש ראוי לומר דאינך אמוראי מקילי רק ליתן ע"ס א"כ ל"ש לומר בש"ס הלך אחר המיקל דלכל לישנא הוי חומרא בחד צד וקולא בחד צד משא"כ לשיטת הרשב"א מדאמרי' לעילופי ל"ח משמע דליכא חשש כלל א"כ לל"ב נותנין לכתחילה בסתם בנ"א שא"י אם הוא מומחה ומוחזק הו"ל ליפסוק כהמקיל כל"ב,

והנה לפימש"כ ל"ק קושיי' זו די"ל א"כ בלא"ה אין הכרח כלל דמותר לל"ב בלא ע"ס אלא דס"ל אפי' בזה א"ש:

לשון הכל בפרט לפימש"כ לעיל דתלי' בב' לשונות דנדרים דף י' אי הכל לכתחילה או דיעבד, ודו"ק, ועוד נ"ל מכאן ראי' למש"כ לעיל בס"ד דגם לל"ב לא שרינין בלא ע"ס אלא דוקא כשכבר שחטו לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלפו כיון דכבר מוחזקין הוא דל"ח בסתם ב"א שמא איננו מומחה אבל בסתם בנ"א שא"י אם הוא מוחזק או לא אף לישנא בתרא דרבינא מודה דלא שרי' כ"א ע"ס והיינו דדייקא לפרש מוחזקים אעפ"י שאינם מומחין ואיה"נ דבזה קיי"ל כל"ב היכא דידוע שהוא מוחזק ל"ב שיודעין בו שיודע ה"ש וכב"ב דרבינא, ול"ק קושיי' הנ"ל:

בהנה ויש מחמירין ואוסרין ליתן לו לכתחילה לשחוט מאחר שא"י ה"ש, היא ר"ב שבהג"א, ועיי' ש"ך ס"ק ט"ו ראייתו מהש"ס בהא דמשני דליתא קמן דלבדקי', בהג"א כ' ראייתו מדמקשה בבודקין אותו סגי ולא מקשו א"ה שחט נמי לכתחילה, אבל הש"ך דיקדק בלשונו לאתויי ראיי' מהתרצן, דמהמקשן אין ראיי' דיש לומר כמש"כ הרמב"ן ז"ל בחידושיו, דהה"ד דהו"מ למימר דלכתחילה נמי שחוט אלא דבכולי סוגי' לא פרכינן אלא במה דמפורש באותו אוקימתא בהדיא, אבל הא דאינו יודע ה"ש יהא רשאי לשחוט לכתחילה נהי דהדין דין אמת מ"מ הואיל ולא הוזכר בדברי רבינא בהדיא לא פריך מנה אד"ק, וכ"ז אראיי' ר"ב שבהג"א שפיר איכא למימר למשדי הנרגא הנ"ל אבל רבינו הש"ך דייק לאתויי ראיי' הגמרא וכולן ששחטו אייר בליתא קמן למבדקי' ואכתי קשי' אי הכי אפי' לכתחילה נמי שחיט אע"כ דבכהי"ג לכתחילה לא, ועיי' בבכ"ש שהקשה קושי' חמורה אהג"ה זו דבלישנא בתרא דרבינא דמוקי מתני' באינן מוחזקין למה לא פריך וכולן ששחטו אהאי אי אאין מוחזקין אפי' לכתחילה נמי והתם ליכא למימר לכתחילה אסור לשחוט כשאינן מוחזקין אפי' בגדול עומד ע"ג א"כ איך יוחזק שום אדם לשחיטה אם לא ישחוט לכתחילה כשאחרים עע"ג ועיי"ש שתי' דאיה"נ דלרבינא דחייש לעילופי לא ישחוט לכתחילה כ"א בהמה טמאה ולענ"ד נרא' לתרץ בס"ד ע"נ דלכאורה איכא למידק אראיי' ר"ב בפרט לפימש"כ הש"ך הראיי' מהתרצן דהא איכא למימר דנקט דיעבד משום חש"ו אבל ידע דלא גמר איה"נ דרשאי לשחוט לכתחילה ב"א עומד ע"ג, ונ"ל לפימש"כ רש"י שמא קלקלו ל"ק אלא שמא יקלקלו ש"מ אין מוסרין להם חולין לכתחילה לשחוט דמיירא באחר עומד ע"ג, והקשו בתוס' משום הא לא הוי צריך למנקט לשון עתיד דמסיפא שמעי' לה מדקתני וכולן ששחטו דיעבד אין לכתחילה לא, ועיי"ש דלפירש"י צריך לומר דהגמרא קאי דוכולן קאי נמי אמאי דמרבינן מהכל, א"כ מסיפא

אכתי הו"מ למימר דנקט דיעבד משום האי דאיתרבי מהכל אבל חש"ו לכתחילה נמי ישחוט בגדול עומד ע"ג, משו"ה איצטרך למיתני רישא שמא יקלקלו, וי"ל דר"ב נמי הכי ס"ל וממילא שוב ל"ק קושיי' הנ"ל דליכא למימר דלכתחילה נמי רשאי לשחוט ודיעבד נקיט משום חש"ו א"כ הדק"ל למה לי' למיתנא רישא שמא יקלקלו לאשמעי' דאין מוסרין להם חולין לכתחילה ת"ל דמסיפא שמעינן, אע"כ דבסיפא איה"נ דנקט משום ידע דלא גמר אלא דעדיין אינו מיושב דהא אכתי איכא למימר לקושטא דמילתא בידע דלא גמר לכתחילה נמי שחיט, מיהא הנ"מ לפי האמת דקתני רישא שמא יקלקלו ול"ק שמא קילקלו דש"מ אין מוסרין להם חולין וממילא איכא למימר דנקט לשון דיעבד בסיפא משום חש"ו, משא"כ אי לא הוי קתני שמא יקלקלו אכתי הו"א דנקט דיעבד משום דלא גמיר וחש"ו שוחט לכתחילה, אבל לעולם אימא לך השתא דאיכא למימר דנקט לשון דיעבד משום חש"ו איה"נ דלא גמיר לכתחילה נמי שחוט, אבל ז"א דאיך הו"מ למיטעי דנקט דיעבד משום דלא גמר חבל חש"ו לכתחילה נמי, וכי עדיפא ממאן דידעינן דלא גמר, ונהי דבחש"ו מיירא אפי' במומחין מ"מ כיון דאינן יודעין לאמן רוב מעשיהם מקולקלין וכמ"ש הש"ך בשם מהרש"ל לקמן סע"ק כ"ה אע"כ דגדול שאינו יודע נמי לכתחילה לא ישחוט, ומשו"ה איצטריך למינקט לשון דיעבד, ואיצטרך נמי למיתני רישא שמא יקלקלו דאל"כ הו"א דיעבד דסיפא משום חש"ו אבל השתא דחש"ו שמעינן לכתחילה לא מדקתני רישא שמא יקלקלו ממילא מוכח דסיפא נקט לשון דיעבד משום חרש שוטה וקטן אולם כ"ז בלישנא קמא דרבינא משא"כ בלישנא בתרא דרבינא דהכל שוחטין הכל מוחזקין קאמר וחוץ מחש"ו, ע"כ במוחזקין מיירא לא מצי למיפרך הא אמרת לכתחילה נמי שחיט דהשתא שפיר מצינו למימר דנקט דיעבד משום חש"ו ואפי"ה איצטרך למיתני שמא יקלקלו משום דבסיפא הו"א דנקט דיעבד משום אינן מוחזקין, אבל חש"ו מוחזקין שפיר הו"א דעדיפא מגדול שאינו מוחזק ואינו מומחה ושפיר איצטרך למתני רישא שמא יקלקלו משו"ה בל"ב לא מצי פריך והא לכתחילה נמי שחוט, משא"כ בל"ק דלא מיירא בחש"ו שהם מוחזקין לא הומ"ל דעדיפא מגדול שאינו מומחה דהא עיקר מה שרוב מעשיהם מקולקין הוא מחמת שא"י לאמן ידיהם, ומתורץ שפיר קושיי' הבכ"ש ודו"ק היטב:

ס"ד אם אבדו גדיו ותרנגוליו וכו' במקום שרוב העיר ישראל וכו': ויש לתמוה בזה לפי מה שהקשו הראשונים ז"ל בהא דאמרי' רוב מצויין א"ש מומחין הן לימא סמיך מיעוטא לחזקה, ותירצו בכמה אנפין והכי כולהי שינויי לא שייכי, הן מה שתי' הרא"ש דרוב מצויין לאו דוקא אלא סתם המצויין א"ש מומחין הן כהאי דאמרי' סתם ספרי

דדיינא מוגמר גמירי, והכא ודאי איכא מיעוט נכרים וכ"כ משת"י הרשב"א דל"א סמיך מיעוטא לחזקה אלא היכא דהמיעוט מסתלק מהרוב כגון בהאי דהאשה בתרא רוב נשים מתעברות ומיעוט מהמתעברות מפילות, וה"נ מרוב ישראל מסתלק מיעוט אינם מומחין ואיכא נמי מיעוט נכרים, וכ"כ הא דתי' הריטב"א בריש חולין דהמיעוט שאינם מומחין נמי אינו ברור ששחיטתן אסורה דאימר איתרמויי איתרמי להו שחיטה מעליא והכא ל"ש דכיון דמיעוט נכרים שחיטתן נבלה ודאית, א"כ הדק"ל למנא סמוך מיעוטא לחזקת איסור דבהמה, ונ"ל בס"ד ליישב עפ"י משכ"כ הרב"י בשם הרשב"א וי"ל אעפ"י שמצאן שחוטי הסימנים אין אומרים בכיו"ב חתיכה דישראל מידע ידועה, אעפ"י שהרב בעה"ע מתיר מטעם זה אינו מיחור בעיני, עכ"ל ולפי"ז נ"ל דאיה"נ דהך שחוטי סימנים הו"ל כמו רובא דרוב פעמים חתיכה דישראל ונידע ידיע מחתיכת העכו"ם ומ"מ ס"ל להרשב"א דל"ס ע"ז כיון דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת אמרי' סמוך מיעוט לחזקה, ולפי"ז היכא דאיכא רובא ישראל ומצאן שחוטין שוב איכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה דהשתא איכא מיעוטא דמיעוטא כיון דאיכא תרי רובא להתירא רוב ישראל ורוב פעמים חתיכא דישראל מידע ידועה משו"ה ליכא למימר הכא סמוך מיעוטא לחזקה וזה נכון בס"ד ועיי' בש"ך ס"ק י"ח דהה"ד ברוב העיר או רוב השוק עכו"ם אלא שרוב טבחים ישראל נמי שרי ובתב"ש חולק ע"ז דלא הוזכר רוב טבחי ישראל אלא במצא בהמה או עוף דאפי' רוב עכו"ם אמרי' מסתמא הגוי קנהו מטבח ישראל, משא"כ הכא דמיירא שאבדו גדיו, ומצאן, מהיכ"ת נימא שהגוי המוצאו הוליכו לטבוח אצל טבחי ישראל ומש"כ הש"ך בס"ק י"ט להשיג על העט"ז שהצריך רוב גנבי ישראל במצא גדי שחוט י"ל דא"כ חייב להכריז דממנ"פ כיון דשרית לי' משום שחיטה ע"כ צ"ל דתלי' מרוב ישראל נפל א"כ ליתסר משום גזל משו"ה הצריך רוב גנבי ישראל ותלי' דמהגנב נאבד וסתם גניבה יאוש בעלים כן נלענ"ד בס"ד, והנה בפ"ב דב"מ גבי ר"ח מצא גדי שחוט בין טברי' לציפורי פריך הגמרא כהי"ג מדהתירו לו משום נבלה ש"מ ברוב העיר ישראל ש"מ הלכה כרשב"א אפי' ברוב ישראל ומוקי לה ברוב טבחי ישראל אבל העט"ז לא הזכיר רוב טבחי ישראל, והדר קושיית הגמרא לדוכתה משו"ה מוקי לה ברוב גנבי ישראל וא"ש, ועיי' טו"ז ס"ק י' שהקשה הא פסק בסי' ס"ג בשר שנתעלם מן העין אסור, ותי' דמשו"ה נקיט גדיו ותרנגוליו, והטור דנקט המוצא בהמה שחיטה כראוי משמע אפי' בהמה של אחר לטעמי' דס"ל בסי' ס"ג דאין איסור בשר שנתעלם מן העין אלא ברוב גויים, ויש לתמוה אכתי תיקשי לשיטת הפוסקים דבשר שנתענה"ע אסור אפי' ברוב ישראל מברייתא מפורשת נמצא תרנגולת שחיטה בשוק, הא הו"ל בשר שנתעלם

מה"ע, וי"ל עפ"י מש"כ הריטב"א שם בב"מ בשם רבינו משה כהן בהאי עובדא דר"ח די"ל שמצאו תלוי ע"ג יתידות דליכא למיחוש דעורבים אייתיהו מרובא דעלמא א"כ גם האי התרנגולת איכא לאוקמי בהכי משא"כ בדברי הטור דמסתם ונקט המוצא בהמה לא שייך תי' זה משו"ה הוצרך הטו"ז לומר דאזל לטעמי' ועיי' בסמוך:

בין שמצאם בשוק בין שמצאם באשפה שבבית זו שיטת רוב הפוסקים דפסקו כר"ח בנו של ריה"ג והרמב"ם לא התיר אלא בבית אבל באשפה שבבית ובשוק בלא אשפה אוסר כר"י ותמהו כל הראשונים דלא הו"ל למפסק כר"י דהא בפ"ב דמציאה התירו לו לר"ח גדי שחוט ומוקמי' לה דהתירו לו משום נבלה כר"ח בנו של ריה"ג ומעשה רב, ועיי' מש"כ הכ"מ דהסוגי' דב"מ לא אזדא כמסקנת הגמרא בחולין דף י"ד דמוקים פלוגתא באשפה שבבית משמע בשוק בלא אשפה, לכו"ע אסור (ודלא כהתוס' שם) ולפי"ז האי עובדא דהתם לאו דסמכא היא, וצלע"ג א"כ מ"ק באשפה שבשוק כו"ע ל"פ דאסור לימא רבותא טפי אפי' בשוק בלא אשפה, ותו א"כ ברייתא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק אמאן תרויי' לא כריב"ח ולא כר"י כיון דבשוק בלא אשפה כו"ע ל"פ דאסור, ולענ"ד נראה בס"ד ביישוב שיטת הרמב"ם ז"ל ע"כ, דהנה בלא"ה צ"ע לשיטת הפוסקים והרמב"ם מכללם דבשר שנתעלם מה"ע אסור אפי' ברוב העיר ישראל האיך שרי' באבדו לו גדייו ותרנגוליו, והנה הש"ך והטו"ז תי' דמיירא ביש לו סימן וכ"כ דברייתא דמצא תרנגולת אכתי לא מתרצי, וכיו"ב קשי' מהאי דר"ח דמצא גדי שחוט בין טברי' לציפורי, ושוב מצאתי להריטב"א ז"ל שם בשם רבנו משה הכהן דתי' שמצאו תלוי ע"ג יתדות דבזה אין חשש בשר שנתעמה"ע דבודאי לא נעשה כן ע"י עוף, אלא דאי קשי' הא קשי' לי, להאי שינוי א"כ מ"ק התירו לו משום נבלה כר"ח בנו של ריה"ג הא איכא למימר דבכהי"ג לכו"ע שרי דעד כאן ל"ק ר"י דאסור אלא באשפה שבבית או בשוק בלא אשפה דאיכא למימר אדם עשוי להטיל נבלתו שם, משא"כ בנמצא תלוי ע"ג יתדות דע"כ נתלה שם בכיון איכא הוכחה דכשרה הוא דודאי אין אדם עשוי לתלות נבלתו ע"ג יתדות, וע"כ צ"ל דרבי אמי דקאמר התם דהתירו לו משום נבלות כר"ח בנו של ריה"ג כלוי ס"ל דפליג אדרב בבשר שנתעלם מן העין בחולין דף צ"ז יעויי"ש ולדידי' מתוקים האי עובדא דר"ח כפשיטו, משו"ה הוצרך לומר שהתירו לו כר"ח בנו של ריה"ג משא"כ למאי דקיי'מל בשר שנתעלם מה"ע אסור כרב, א"כ ע"כ צ"ל דהא דהתירו לו איירא בנמצא תלוי ע"ג יתדות כמש"כ הריטב"א בשם רמ"כ, תו איכא לאוקמי האי עובדא אליבא דכו"ע והדרן לכללן דהלכה כר"י דמחמיר, ושיטת הרמב"ם מתיישבת שפיר בס"ד, ועיי' בכ"ש מש"כ

ביישוב שיטת הרמב"ם ודפח"ח, ועיי' בכו"פ שתי' בתרי אנפין ולתי' צ"ע א"כ אמאי הוצרך לאוקמי כר"ח בנו של ריה"ג אימר התם לכו"ע שרי, ולמש"כ א"ש הכל בס"ד:
כתב הרב"י בשם בה"ע איכא מ"ד דוקא אבדו אבל לא אבדו לא בעל דבבא הוא דאזקי' ולא דייק לן מדקתני הרי שמצא תרנגולת שחוטה, ועיי' בכ"ש במש"כ לפרש דבריהם, דהאי בעל דבבא הוא דאזקי' טעמא להתירא הוא, ובלבוש משמע דמפרש איפכא דבסיב לה טעמא לאיסורא דל"ח דילמא בעל דבבא אזקי' שמתכוין להכשילו, והקשה הבכ"ש א"כ מאי ראיי' מהרי שמצא, ולפענ"ד נראה פשוט בכוונת בה"ע כדמפרש לה הלבוש וראייתו מסיפא דברייתא הרי שמצא תרנגולת שחיטה או שאמר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצאו שחוט והתם ודאי הו"ל למיחש דילמא בעל דבבא אזקי' והוא ודאי ראיי' שאין עליה תשובה דל"ח לבעל דבבא, וא"כ דברי בה"ע מתפרשין כשמלה חדשה ועל פי' הבכ"ש יל"ד דאיפכא הול"ל דוקא אבדו דבעל דבבא הוא דאזקי', ותו אי חיישי' לזה נימא נמי דאזקי' ונבלה בידיים, ולהלבוש הכל ע"נ ודע דהא דקתני בברייתא או שאומר לשלוחו צא ושחט והלך ומצא שחוט יש לפרש בתרי אנפין או שהשליח מצא שחוט כדפירשו בתוס' שם, אי נמי כדפי' התו"ח שהלך הבעה"ב ומצא שחוט, וקמ"ל אע"ג דאיכא לברורי לשאול לשליח מ"מ אין צריך לברר, ותמה שם התו"ח על התוס' שלא פירשו כן:
ונראה דתלי' בשיטת הראב"ן שהובא לעיל בש"ך ס"ק ה' אי צריך לברר היכא דמצינו למרדף אבתרי', מיהא י"ל דהכא כו"ע מודו דא"צ לברר, דאף אי לא שחוט השליח ואינש אחרינא שמנע אזל ושחט רוב מצויין א"ש מומחין הו ודו"ק:
ועיי' סמ"ע חו"מ סי' רנ"ט הקשה אמאי ברוב השוק ישראל שרינן לה ברוב העיר עכו"ם הא קיימ"ל רוב וקרוב הולכין בתר רוב ה"נ ניזל בתר רוב העיר עיי"ש משתי' ובכו"פ כתב שלא הבין תירוצו יעיי"ש, אמנם רבינו הגדול בתב"ש סי' ס"ג אסברה לה בטו"ט, בשלמא גבי רוצח שפיר הוצרך הגמרא לשנוי ביושבת בין ההרים דהא במקום שנמצא ההרוג לא אתחזק מי שכיח כאן יותר ואתה באה לומר מסתמא מעיר הקרובה הוא בא, אמרי' שפיר אדרבא אימור מרובא דעלמא בא, ובאמת אילו הוי ידעינן דבהאי בקעה שנמצא ההרוג שכיחי עוברים ושבים טפי ממקום פלוני, באמת הוי אזלי' בתר שכיח אפי' לא הוי לא רוב ולא קרוב וא"כ הכא ברוב השיק דאנן ידעינן דבני השיק איתחזקו כאן טפי מרוב העיר, לא איכפת לן ברוב העיר דעכ"פ במקום הנמצא שכוחי רוב ישראל, וזה ברור, ולפי"ז אזדא האי דינא שרצה הפלתי לחדש דבנמצא בשכינות העכו"ם אסור

משום דהרמב"ם מספק"ל ברוב וקרוב אי אזלי' בתר רוב או קרוב, ולהנ"ל לא תליא אלא מי מהעוברים ושבים שכיחי טפי בהאי דוכתא ודו"ק:

ס"ה, ואם שחטו שחיטתן כשרה אם אחרים עומדין על גביהם, עיי' פרמ"ג בפתיחה, ובמשבצות ס"ק א' דנהי דמלשון המשנה ילפי' דוקא שניים עע"ג, אבל ברמב"ם פ"ד מה"ש איתא להדיא ששחטו בפני יודע משמע חד נמי מהני, וקשה הרי אין ע"א נאמן באיסורין במקום חזקת איסור אם לא שבידו ובשלמא בשוחט הוי בידו לשחוט כהוגן משא"כ בהמה של חש"ו ואחר רואה אינו בידו ואמאי מהימן ונהי נמי דקיימ"ל בסי' קכ"ז ע"א נאמן להתיר ולא לאיסור מ"מ במקום חזקת איסור אינו נאמן וכש"כ הכא דאיכא רוב מעשיהן מקולקלין, ומנ"ל דבכהי"ג ע"א נאמן והצע"ג, והנה לענ"ד נראה דיש להוכיח לכאורה דע"כ אחר"א לאו דוקא שניים הה"נ א' והוא ממש"כ התוס' בד"ה דליתא קמן ואע"ג דעזרה רה"ר הוא כדאמר בפ"ק דפסחים והי' לנו כאן לטהר מספק, האי ספק אינו דומה לשאר ספק טומאה ברה"ר דרו"פ לא יוכל לזהר מליגע, ואי איירא בבמה א"ש ואיס"ד דאחרים ר"א היינו בשניים הו"ל עם השוחט ג' ואכתי א"ת איירא בבמה לא"ש דהא מבואר בר"פ מי שאמר הרני נזיר דבתלתא הו"ל כס"ט ברה"ר, אלא ודאי דס"ל להתוס' אחרים ר"א לא"ד הה"נ א', ושוב ראיתי בס' ישועת יעקב סס"י זה שהעיר נמי בקושיי' הפרמ"ג הנ"ל ורצה לחדש דהכא כיון דאף בלא ע"א נעשה מעשה המוציאתו מידי חזקת איסור אלא דמספק"ל אם נעשה כהוגן בזה ע"א נאמן, ואף דהכא רוב מעשיהן מקולקלין מ"מ הא מתבאר בכמה מחברים דדוקא נגד חזקה הוא דאין ע"א נאמן אבל נגד הרוב הלא אינו סותר הרוב אלא שאומר דמה שמעיד עליו הוא מן המיעוט בזה ע"א נאמן, הכה מש"כ דהכא לכו"ע ע"א נאמן הפמ"ג ס"ל מהיפוך להיפוך בס"ק א' שבמשבצותיו עיי"ש דאפי' לשיטת הסוברים ע"א נאמן באיתחזק איסור היינו משום דכנגד חזקת איסור איכא חזקת כשרות, משא"כ הכא דאיכא רובא דרוב מעשיהם מקולקלין מנ"ל דע"א נאמן:

והנה לכאו' דעת הפרמ"ג בזה תמוה, דהא מבואר בר"ן פ' האומר גבי קדשתי את בתי ובא אחד ואמר אני דשתיה דנאמן אע"ג דהוי נגד רובא דעלמא מ"מ ע"א נאמן דאע"ג דאינו נאמן נגד חזקה מ"מ נאמן נגד רובא הואיל ואינו אלא כמברר המיעוט וכ"כ הפנ"י שם, אמנם אחר העיון דעת שפתו ברור מלולו:

דלכאורה קשי' דברי הפנ"י אהדדי דהא בפ"ב דכתובות גבי אין מעלין לתרומה ע"פ ע"א כתב הפנ"י בטעמא דמילתא משום דרובא דעלמא לאו כהנים נינהו ואין ע"א נאמן נגד החזקה מכש"כ נגד רובא, א"כ נסתר מחמתו ובח"ס חאה"ע מהדו"ק סי' ב'

תי' שפיר בשלמא התם באומר קדשתי את בתי וא"י למי ובא ע"א להעיד מי הוא והרי בלאה"נ אנו יודעין שאחד קדשה ולא יותר מא' ובא זה לברר ולומר שזהו והרי זה דומה לבשר שאנו לוקחין ממקולין שיש בה רוב טרפה והקצב אומר שזה מכשרה דודאי מהימן, לאפוקי הכא נהי דאנו יודעין דעכ"פ איכא מיעוט כהנים וא"א זולתם מ"מ אפשר דליכא אלא אותן שנתבררו לנו ושידועים במקומם הם המיעוט כהנים ולא יותר ואילו לא הי' ידוע שום כהן בעולם ואנחנו יודעים שעכ"פ איכא מיעוט כהנים ובא ע"א המכיר וידע מי הם הכהנים נאמן לברר המיעוט מתוך הרוב אך אחר שי"ל מיעוט כהנים מבוררים ואפשר דליכא תו אלא הני אין העד הזה כמברר המיעוט מתוך הרוב דדילמא כל הרוב ישראלים נינהו וה"ז כמעיד על דבר חדש נגד הרוב ולא מהימן ואין כאן סתירה, אדפח"ח, ולפי"ז בנ"ד נמי שפיר קאמר הפרימ"ג דאין ע"א נאמן נגד רוב מעשיהם מקולקלים דל"ש לומר דמברר המיעוט מתוך הרוב אלא היכא דידוע לן דודאי איכא מיעוטא, והיינו ברובא דאיתא קמן, וכ"מ בס' ש"ש יעויי"ש, ומש"כ בס' ישועת יעקב עוד הוכחה דאא"ל דאחרים ר"א היינו שניים דא"כ עם השוחט הוי שלש והוי רה"ר ובלא"ה ספיקא לקולא, תמוה מאוד דהא השתא נמי תיקשא לי' הא עזרה רה"ר הוא והוא קושי' התוס' וע"כ צ"ל דרוב פעמים לא יוכל לזהר מליגע א"כ גם הוכחתו אינו, אבל לפימש"כ יש הוכחה מדברי התוס' שתירצו עוד דמיירא בבמה, ולא הועיל בתירוצם כלום, כיון דאכתי הו"ל רה"ר אע"כ דאחרים ר"א היינו א', ומ"מ אין ראי' כ"כ דהומ"ל דנקט אחרים רואין משום חש"ו ואיה"נ בעלמא סגי באחרים אפי' אינם רואין, וברואה ל"ב אלא חד ולעולם אימא לך כהפרמ"ג דכל שאינו בידו של העומד ע"ג ולא הי' בידו איה"נ דאין ע"א נאמן, ומ"מ צע"ג דגם בדף י"ב ע"ב נקט רש"י גדול עומד ע"ג וכ"כ בס"פ לולב הגזול אמר ר"ה והוא שגדול עומד ע"ג משמע דחד נמי מהימן, וא"כ צ"ע דנקט לשון אחרים רואן אותן ודוחק כומר דאחרים דעלמא קאי וי"ל דקאי אחש"ו, וקמ"ל דאשחיטת כאו"א צריך שיהי' אחד רואה לאפוקי שלא יהי' שלשתן שוחטין וא' רואה דא"א לצמצם השגחתו כראוי אשחיטת כאו"א וחיישי' שמא אדנשגח אחד מניי' אידך שהה או דרס, ומשו"ה נקט אחרים בלשון רבים ובזה י"ל קצת הא דסליק בגמרא בקשיא לאוקימתא דאביי ורבא, ואם שחטו מבעי לי' די"ל דלהכי דייק התנא למיתני וכולן ששחטו דדוקא בשחטו שלשתן הוא דבעי' אחרים רואין אבל בשחט חד מניי' לא בעי' שניים דחד נמי מהימן, וא"ל לתנו ואם שחטו ואחר דאכתי לא הוי ידעינן דהשגחתו של א' לא מהני אשחיטת שלשתן, וא"ש בס"ד, עוד נ"ל דהא י"ל בטעמא דלכתחילה לא ישחוט באחרים ר"א, משום דאימר שלא ישגיח יפה, ועיי' בעירובין דף ג' סוכה דליחיד

רמי אנפשי' ומדכר מבוי דלרבים היא סמכי אהדדי ולא מדכרי דאמרי אינשי קדרה דבי שותפי לא קרירי ולא חמימי, ולפי"ז ה"נ רבותא קמ"ל דאפי' אחר"א הו"א דכאו"א סמך אאידך, מ"מ שחיטתו כשרה, ובזה נ"ל ליישב ע"כ קושיית התוס' בד"ה שמא יקלקלו שהקשה אפירש"י דמפרש הא דאמרי' ש"מ אין מוסרין להם חולין לכתחילה לשחוט היינו אפי' אחר"א דמשו"ה לא הי' צריך למיתני שמא יקלקלו, דמסיפא שמעי' לה דקתני וכולן ששחטו דמשמע דיעבד, ולהנ"ל י"ל דהנה רש"י פי' שם דף י"ב אין מוסרין להם חולין וכו' אפי' גדול עומד ע"ג, ויל"ד אמאי לא נקיט לשון המשנה אפי' אחר"א, ולהנ"ל י"ל חדא מתורץ באידך דאי מסיפא הו"א הא דאין מוסרין להם חולין לכתחילה היינו דוקא באחרים ר"א משום דחיישי' שמא לא ישגיחו יפה דכ"א סמך אאידך כדאמרי' בעירובין אבל בגדול עומד ע"ג דל"ש זה הו"א דאפי' לכתחילה קמ"ל לשון עתיד דאפי' בזה א"מ להם לכתחילה כן נראה לענ"ד בס"ד ודו"ק:

אם אחרים עומדים ע"ג, נ"ל פשיט דאחרים העומדים ע"ג צריכין נמי לבדוק בסימנים דקיי"ל אם לא בדק בסימנים נבלה, וחש"ו פשיטא דא"ל נאמנות בזה, ונ"ל דבזה מדוקדק לשון המשנה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן והול"ל ואחרים ראו אותן לשון עבר כדקתני ששחטו א"וו הא קמ"ל דאף לאחר שכבר שחטו בעינן שיהי' אחרים רואין אותן דהיינו אם נשחטו הסימנים וי"ל בזה קושיית התוס' שהובא לעיל, די"ל מסיפא הוא דנקט לשון דיעבד משום הנ"ל, קמ"ל:

ס"ז

השומע ואינו מדבר וכו' אם אחר מברך עיי' טו"ז ס"ק י"ז מה שמחלק בין ברכת שחיטה להפרשת תרומה, דברכת שחיטה אינה באה על השחיטה עצמה דהא אינו חיוב לשחיטה אם אינו רוצה לאכל וכו', אבל בהפרשת תרומה הוה עיקר הברכה על מצות הפרשה לא על איסור אכילת טבל שהרי מצות הפרשה חיוב עליו אפי' אם אינו ורוצה לאכול מן התבואה עדיין, ונפלאתי על גאון עוזנו בעל הטו"ז דבפירש"י בגיטין דף מ"ז ע"ב מבואר בהדיא דלא כדברי קדשו, וז"ל רש"י בד"ה מדאורייתא לא ולא דמי למעשר דאפי' למ"ד אין קניין לנכרי לא מחייב לעשר על חלקו של נכרי דמעשר טביל ואסור לי' באכילה ולאו מצוה דרמי' עלי' הוא אא"כ אוכלין או מוכרין דקמשתרשי לי', אבל ביכורים כיון דלא טביל מצוה דרמי' עלי' הוא הרי מפורש יוצא דלא כהטו"ז וצע"ג, ועיי' או"ח סי' רס"א במג"א ס"ק ו' ובהגהות לבו"ש שם מבואר בדבריו דהפרשת מעשר לא הוי מצוה ולא התירו משום זה שבות בה"ש, דלא ליכול ולא ליעשר, וצע"ג:

ס' יא, אם הטילו הקהל ח' שלא ישחוט בש"ך ובטו"ז מבואר הטעם דשחיטתו אסורה, דדמי' לחשוד לאו"ד והחו"ד כתב בטעם האסורין משום הא דרבא דאמר כ"מ דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני, וקשה מהא דשוחט בשבת דשחיטתו כשרה ועכצ"ל דל"ש זה רק במקום שמתקנין האיסור במאי דאמרי' לא מהני משא"כ בהשוחט בשבת דאיסורא עביד אפי' לא מהני, וה"נ הוי כנשבע שלא, לשחוט ועבר ושחט דעיקר האיסור הוא השחיטה ואי נימא דלא מהני א"כ לא עבר על הח' משו"ה שחיטתו אסורה, וכתב דנראה זה טעם הר"ן שהביא הטו"ז בס"ק ד' בסי' ד' בשוחט לע"ז אף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אסורה באכילה, התם נמי כיון דבע"ז אינו אסור אלא כעין פנים שייך לומר דלא מהני כיון דשחיטתו יהא אסורה ממילא לא מתחייב עליה, הנה מש"כ בסברתו של הר"ן דבריו תמוהים מאוד דודאי היכא דנאסר מחמת שחיטתו ל"ש לומר דלא מהני דהתם ודאי לא תיקן כלום אי נימא דלא מהני דא"כ שוחט לע"ז דחייב היכא משכחת לה, ועכצ"ל דע"כ חייבי' רחמנא במעשה כזה שעכ"פ המעשה הוא כעין פנים: א"כ אף אם נימא דשחיטתו אסורה לא הועיל מידי, ושוב ראיתי בח"ס חיור"ד סי' ו' הקשה עליו דאפי' שיבר ונקל לע"ז הו"ל כעין פנים יעוי"ש, והנה י"ל נפק"מ בין ב' טעמים הנ"ל היכא דעבר על החרם בשוגג דלא שייך טעם דחשוד לאותו דבר ולפי"ז שחיטתו כשרה, משא"כ לטעמא דא"ע לא מהני הא מבואר בנודב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ט' דע"כ גם בשוגג אמרי' דלא מהני דאל"כ לא פריך הגמרא לרבא בתמורה דף ה' מכמה פסוקים דגלי רחמנא דלא מהני כגון בפיאה דאם לא הפריש מן הקמה מפריש מן העמרים מדכ' רחמנא תעזוב יתירה ופרכינן לרבא למה לי קרא ומוקי לה לדרשה, הא איכא למימר דקרא איצטרך אשוגג אע"כ גם בשוגג לא מהני לרבא א"כ ה"נ דכוותי', אלא דבח"ס הנ"ל כתב מתשו' מהרי"ט מבואר דל"א בזה אי עביד ל"מ דהו"ל איסור שבדה מלבו ואפי' תימא דבנעשה בציבור גם איסור שבדו מלבם חמיר מ"מ כיון דאפשר לבטל האיסור ע"י שאלה ל"א בזה לא מהני יעוי"ש, דאסברה לה בטוטו"ד, ועיין בתשו' כ"ס למורי הגאון זצ"ל, בחיור"ד סי' א' דתלי' באשלי רברבי והוא עפ"י מ"ש במשל"מ פ"ג מזכי' ה' ו' במתנה ע"מ שלא למכור ומסר אי המתנה בטילה כיון שעשה מעשה המכירה או לא וכתב דתלי' בפלוגתת תוס' ור"ן ורמב"ן בגיטין ר"פ המגרש במתנה ע"מ שלא תינשא לפלוני עיי"ש דלהתוס' משמעות לשונו שלא יהא קיום, לדבר זה שהיתנה עליו וכיון שע"י התנאי נתבטל הגם שעשה פעולת המעשה מ"מ לא נתבטל הגט והמתנה, ולרמב"ן וסייעתו כיון שהתנה שלא תינשא ולא ימכר רצונו שבעשיית המעשה יתבטל העניין ע"ש ולפי"ז י"ל לשיטת הרמב"ן בנשבע שלא לגרש או שלא למכור מיד כשעושה

מעשה גרושין ומכירה עבר על שביעתו, גם כשימא דלא מהני מ"מ כבר עבר ממילא מה לנו לומר דלא מהני דאין מרויחין באיסור שבועה, אבל לשי' התוס' אי אמרי' דלא מהני ממילא דלא עבר על שבועתו כיון דאין במשמעות לשונו רק שלא יגרש גרושין המועילים ולא ימכור מכירה קיימת, אד"ק, וש"ך וממנו ניקח לנ"ד דלשיטת הרמב"ן הנ"ל כ"ש בזה א"ע לא מהני, כיון דאין אנו מרויחין לעניין איסור ה"ח אם נאסר שחיטתו, ולפימש"כ לקמן בס"ד בסי' י"א א"כ בכל שוחט ל"ש אי עביד לא מהני עיי"ש בס"ד:

בהג"ה שבסעי' ה' ומקרי קטן לעניין זה עד שנעשה בר מצוה, דהיינו בן י"ג שנה ויום אחד, כתב זה לאפוקי מדעת הגאון ר"ש בן חפני הכהן שהובא בד"מ בשם או"ז דהכשיר במופלא סמוך לאיש, וקשי' לי' הא דמבע"ל בפ"ד דנדרים ובפ"ב דקדושין הני כהנים שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא נינהו עיי"ש ת"ל דמוכח דע"כ שלוחי דרחמנא נינהו דהא גלי רחמנא איש כי יפליא לנדור נדר השוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה, משמע דאם הקדיש קרבן מקריבין אותו ואיס"ד שלוחי דידן הא קטן:

לאו בר שליחות, ולשיטת ר"ש ב"ח הנ"ל ניחא, מיהא י"ל דלק"מ איה"נ אי הוי אמרי' שלוחי דידן לא הי' מתקבל קרבנו והקישא מתקיים שפיר במילתא אחרינא כגון איסור ב"י וכיו"ב:

ונסתפקתי לפימ"ש הש"ך בס"ק כ"ז טעמא דשחיטת קטן שיודע לאמן ידיו ויודעין בו שהוא מומחה פסול משום דאין עדות לקטן, לפימש"כ הרמ"א דעד שנעשה בן י"ג שני' ויום א' מיקרי קטן לעניין זה, היכא דשחט יום א' קודם גדלו והעיד עליו לאחר שנעשה גדול ששחט כהוגן דהשתא מיהא בר עדות הוא ומצד עצמה אין שחיטתו פסולה מהו שיהא מותר לאכל משחיטה זו, ולכאורה יש להביא ראי' מדלא חשיב בספ"ב דכתובות בין אלו נאמנים להעיד בגדלן מה שראו בקטנן יעויי"ש, א"וו דגם בדבר זה בעינן תחילתו וסופו בכשרות כמו בדיני ממונות, מיהא לכאורה נראה פשיט דהשחיטה כשרה נהי נמי דלא הוי תחילתו בכשרות מ"מ הלא אין צורך להעיד על השחיטה דהא סגי לן אם יעיד דחתיכה זו כשרה, ואי"צ דרישה וחקירה בעדות איסורין א"כ אין עניינו להאי דספ"ב דכתובות דהכא אין צורך לעדות שעשה בקטנותו, אלא דלפי"ז צ"ע איך קפסק ותני דשחיטת קטן פסול הא משכחת לה דכשרה כיון דאין הטעם אלא משום דאין לו עדות ומשכחת לה בכהי"ג, ולשיטת הר"ש ב"ח הנ"ל ניחא וכ"כ למש"כ בעט"ז הטעם משום דאינו בר זביחה א"ש אבל לטעם הש"ך צע"ג, ועיי' בסמוך:

ועיי' בש"ך ס"ק כ"ז, שהביא בשם העט"ז טעם דקטן פסול לזביחה משום דאיננו בר זביחה והרבה הש"ך לתמוה ע"ז, א"כ בגדול עומד ע"ג אמאי שחיטתו כשרה א"וו דמקרי

בר זביחה כיון דאסור להאכילו נבלות, ואף שהלבוש בעצמו רצה לשמור מהשגה זו במש"כ דבגדול עומד ע"ג על דעת המצוהו הוא שוחט כבר השיג עליו בתב"ש אות מ"ט ולענ"ד נראה לבאר בס"ד דברי העט"ז דס"ל כיון דבהמה בחיי' בחזקת איסור שאינו זבוח קיימא, כל כמה דלא נתקיים מצות זביחה אין הבהמה יוצאת מאיסור שאינו זבוח, ונהי דגלי רחמנא דמצוה זו מתקיימת אפי' בלא הכוונה ואפי' במתעסק בעלמא כגון שהפיל סכין ושחטה, מ"מ בשחיטת קטן גרע טפי כיון דלא אתי' מכח בר מצוה לא מתקיימת מצות זביחה ואין הבהמה ניתרות בכך, וסעד לזה ממש"כ המהרש"ל בפ"ב דחולין גבי נפלה סכין ושחטה יעויי"ש, דאף דאמרי' שחיטת חולין ל"ב כוונה מ"מ היכא דמתכוין לנחור דהוא היפוך כוונה שחיטתו אסורה יעויי"ש, והיינו טעמא דכיון דמתכוין להיפוך בודאי לא נתקיים מצות זביחה ונהי דמעשה השחיטה היא כראוי מ"מ השחיטה אסורה, ובזה יתבאר לן שפיר סברת הר"ן דמייתא הטו"ז בסי' ד' ס"ק ד' יעויי"ש דאע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אסורה באכילה נהי דלא אסר מ"מ לא שרי לה ואינו מובן, ולהנ"ל א"ש דכיון דעכ"פ לא קיים מצות זביחה כל ששחט לע"ז הו"ל היפוך כונה א"כ לא נפקי הבהמה מחזקת איסור, וזה נכון בס"ד, ומעתה סברת העט"ז נכונה דבקטן כיון דהמצוה לא נתקיימה ע"י דלאו בר מצוה הוא ממילא שחיטתו פסולה, ובעומד ע"ג היי"ט דהשחיטה כשרה משום דאינו מצוה שבגופו והו"ל כאילו המצוה נעשית בשליחותו, ונהי דקטן לאו בר שליחות הוא מ"מ הא כתבו התוס' בגיטין דף ס"ד דבמילתא דאיתא בדנפשי' בר שליחות הוא א"כ ה"נ כיון דעכ"פ אסור לו לאכל נבלות ולעבר על איסור כמבואר בגמרא סנהדרין דף נ"ה דקטן וקטנה מזידים לעברה איסורא הוא והובא בתב"ש אות הנ"ל א"כ שפיר מקרי איתא בדנפשי' כדמוכח מר"פ האיש מקדש דגוי מקרי איתא בתרומה דנפשי' יעויי"ש אלמא דלעניין זה לא בעינן שיהי' שייך אלא במקצת העניין משו"ה שפיר מתקיים המצוה בגדול עומד ע"ג בשליחותו משא"כ בשוחט בינו לבין עצמו כיון דמצות זביחה לא מתקיימת השחיטה פסולה מידי דהוי בהיפוך כוונה לשיטת הרש"ל דנמי אין בו פסולא אחרינא אלא שלא נתקיים מצות זביחה, וזה נ"ל נכון בס"ד ביישוב שיטות העט"ז, ודוק היטב:

סי' י"ד שוחט שהעיד עליו ע"א וכו' ע"א בהכחשה לאו כלום הוא, עיי' בטו"ז ס"ק כ"ג טעמו של מהרי"ק דכ"מ שהאמונה התורה ע"א הרי כאן שניים, ואין דבריו של א' במקום שניים, ומש"כ בשם רש"ל וריטב"א, ועיי' ש"ך סי' קכ"ז סס"ק י"ד שהביא ראי' דאפי' במקום דלא הוי דבר שבערוה אמרי' כן והוא מש"ס פ' עגלה ערופה, וכתב לחלק דודאי היכא דגלי לן קרא בהדיא דע"א נאמן הוי כשניים אפי' במילתא דלא הוי דבר

שבערוה, אבל היכא דלא נדע דע"א נאמן אלא מסברא או מתקנת חכמים בהכי אומר הריטב"א דלא הוי כשניים אלא בדבר שבערוה וכיו"ב דבעינן שניים יעויי"ש, ועפ"י דבריו נראה ליישב בס"ד דעת מהרי"ק ואפי' לשיטת הריטב"א וסייעתי' נמי א"ש האי דינא, והוא למה שפירש"י בפ"ק דחולין דף י' ע"ב ד"ה עד אחד נאמן באיסורין דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה, דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך, ושחט את בן הבקר ולא הצריכתו להעמיד עדים בדבר ואכלי כהנים על ידו, ונראה דעיקר דרשת רש"י הוא מושחט את בן הבקר, דאלו מוזבחת מבקרך לא מוכח מידי דילמא איה"נ דלא מהימן לגבי אחרינא, אבל מושחט את בן הבקר שפיר מוכח דהא קרא בשחיטת זר מיירא כדילפי' בריש כה"פ דשחיטה בזר כשרה דמקבלה ואילך מצות כהונה, וכיון דבלשון יחיד קאמר אי לאו דע"א נאמן באיסורין איך אכלו כהנים ע"י, עכ"פ אית לן קרא דע"א נאמן בשחיטה ושפיר שייך לומר כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שניים, ואף דלכאורה יש לחלק דהכא לא מייתר קרא אלא דאנן אמרי' איפכא מדלא חזינן דהקפידה תורה על שניים ש"מ דאפי' ע"א כשר לא מסתבר לחלק בזה, ותו דע"כ וויתור' דקרא נפק"ל דאל"כ תיקשי כיון דע"כ הוכחת רש"י אינו אלא משחיטת זר מדאכלו כהנים ע"י כדפרישית:

אכתי מאי ראי' דהא מסתמא כהן המקבל את הדם הי' עומד עליו בשעת שחיטה וא"כ איכא שניים המעידין וכהי"ג שכ' הפלתי ברס"י זה ליישב שיטת הא"י יעיי"ש, א"וו דמשמע לי' לרש"י דכ"פ כתיב ושחט בלשון יחיד וחד מני' להורות דשחיטה ביחיד אלא דלכאורה צע"ג לפי מאי דאמרינן בריש מעילה קדשים שנתקבלו יצאו מידי מעילה דשוב לא קרינן בהו קדשי ה' א"כ אכתי מנ"ל דע"א נאמן גם בחולין דילמא אין ע"א נאמן במקום חזקת איסור ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת מיהא גבי קדשים שאני דנגד חזקת איסור איכא למימר אוקי קדשים בחזקתן דאילו נתנבלו יצאו מכלל קדשים, משו"ה ע"א נאמן משא"כ בחולין ונ"ל דמשו"ה איכפל רש"י להביא נמי קרא דוזבחת דמיירא בחולין, ונהי דמקרא זה לחודא אכתי לא מוכח כדפרישית מ"מ כיון דבקדשים האמינתו תורה ע"א מסתמא גם בחולין בהכי אכשר רחמנא דהא לכמה דברים ילפי' שחיטת חולין משחיטת קדשים כגון ושחט ואין ושחט אלא ומשך, וממקום ששחטהו, עכ"פ מבואר מרש"י דילפינן מקרא דע"א נאמן בשחיטה וא"כ אפי' לשיטת הריטב"א נמי א"ש האי דינא של המהרי"ק כן נראה לענ"ד נכון בס"ד ודו"ק, ויתר דיני ע"א בהכחשה ואמתלא יתבארו בס"ד בסי' קכ"ז וקפ"ד אם יגיעני חי העולמים ית"ש להתם כאשר חיכתה לו נפשי בתוך כל המיחלים לחסדו ומצפים לישועה בקרוב אמן:

עיי' בפמ"ג בפתיחתו רה"ש מספק"ל בעוף אי איכא עשה דא"ז דלא ילפי' אלא מהקישא דבהמה וי"ל דלא אתקש לענין לענין עשה ואבא מארי עטרת ראשי זצללה"ה חידש עפי"ז די"ל אפי' למא"ד דלא אמרינן רמאשמ"ה מודה בעוף די"ל טעמא דידי' משום סמוך מעוטא לחזקה כקושי' הראשונים ובעוף לא שייך חזקת איסור שאינו זבוח י"ל אין מחזיקין לאיסור וכ' ליישב בזה קושית התוס' בחולין דף ג' ע"ב שהוקשו ללישנא דרבינא דלא אמרינן רמאש"מ הן מברייתא דמצא תרנגולת בשוק ולהנ"ל א"ש ודפח"ח ש"י והגם בדף י"ב פליגא תנאי בהרי שאבדו לו גדוייו ותרנגוליו למסקנא לאו ברמאש"מ קמפליגי ומ"מ פליאה על הפרימ"ג דספיקא דידי' פשיטא להו לרבותינו בעלי תוס' במס' חולין דף ל"ג ד"ה אחד עו"כ דבחו"ע למא"ר נמי דאין אבמה"ח נוהג מ"מ מיתסרי משום שא"ז וכן מבואר בתוס' חולין דף ק"כ ד"ה "מה להנך" הרי מפורש דאיכא נמי בעוף איסור שא"ז וצ"ע:

סימן טז

בדיני שחיטת נכרי ומומר המבוארים ביו"ד סי' ב ס"א שחיטת עכו"ם וכו' ואפי' אינו עובד ע"ז, עיי' ש"ך ס"ק ב' שהביא שיטת הרמב"ם שכתב וז"ל וגדר גדול גדרו בדבר דאפי' גוי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבלה וס"ל כהכ"מ דלדעת הרמב"ם גוי שאינו עובד ע"ז שחיטתו אינה אסורה אלא מדרבנן והש"ך העלה דלכו"ע אפי' גוי שאינו עובד ע"ז שחיטתו אסורה מדאורייתא, וגדר גדול שכתב הרמב"ם אכותי קאי שגזרו עליהם לפי שמצאו להם דמות יונה כדאמרי' בגמרא, ולדבריו צ"ל דגם הרמב"ם ס"ל דרשה דוזבחת ואכלת מה שאתה זובח והא דהוצרך לקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו הוא מערכה למש"כ אח"כ וגדר גדול גדרו משום דאי לאו משום לתא דע"ז לא הוי גזרו עליהם כ"כ הפמ"ג, וראיתי בתשו' ח"ס יו"ד סי' א' הקשה דבגמרא קאי למאן דחייש למיעוטא, כמבואר להדיא בש"ס דף ו' ואמנם אכן מצאנו עתה דרובם עובדי ע"ז וכמש"כ הרשב"א שם וא"כ היינו גוי עע"ז וע"כ הגירסא כמש"כ הב"י וכ"מ, ובס' כנפי יונה הקשה תו להש"ך דר"מ ור"ג לא גזרו אלא על ספיקן משום מיעוטא אבל על ודאן שאינם עע"ז לא גזרו דאל"כ ל"ל למימר ר"מ לטעמי' ור"ג כר"מ ס"ל ת"ל דגזירת חכמים כך הוא, וא"כ מנ"ל להרמב"ם דגד גדול גדרו דאפי' כותי שאינו עובד ע"ז, א"וו דל"ק כ"א אגוי שאינו עובד ע"ז וכגירסת הכ"י ולענ"ד נראה דברי הש"ך ברורים, דהנה הפנ"י הקשה מ"ק ר"מ לטעמי' דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא אכתי משום מיעוטא דעפ"ז לא הו"ל לאסור אפי' גדול עומד ע"ג דלא גרעי ממומר לכל התורה כולה, דנמי שרי' שחיטתו מיהת בגדול

עומד ע"ג, ותו קשיא לי הא היכא דאיכא חזקה בהדי רובא ר"מ נמי לא חייש למיעוטא כדאיתא בר"פ האשה בתרא וה"נ הכותים שלא עע"ז עד השתא בחזקת כשרות קיימו, ומתוך כך משמע לי' דהא דקאמר ר"מ לטעמי' לרוחא דמילתא קאמר הכי אבל עיקר טעמא לאו משום הכי אלא משום דרצו להבדילם מקהל הגולה, ובהכי ניחא לי' עוד מה דמפרש רש"י לקמן היי"ט דמעיקרו לא קבלוהו משום דלא יכלו רוב הציבור לעמוד בה ול"ק כפשוטו משום דלא הוי ס"ל דחיישי' למיעוטא א"וו דבלא"ה גזרו עליהם אלו תו"ד, עיי"ש, ולפי"ז ע"כ צ"ל דאפי' קים כן בגוי דאינו עע"ז נמי גזרו עליהם, וממילא קושיי' הח"ס נמי לק"מ נהי דמצאנו עתה שרובם עובדי ע"ז מ"מ במי דקים לן שאינו עובד ע"ז הוצרכו לגדר גדול שגדרו:

איברא דדברי הפנ"י בזה קשה להולמן במאי דפשיטא לי' דמומר לכה"ת כולה שחיטתו כשרה בגדול עומד ע"ג הוא מתנגד לכל הפוסקים כמבואר לקמן בסי' זה וברמב"ם הנ"ל זולת שיטת הש"ג בשם ריא"ז שיתבאר לקמן בס"ד, וממילא גם קושיי' בתרייתא לק"מ נהי דאיכא רובא וחזקה מ"מ נגד חזקת כשרות אית לן חזקת איסור דבהמה בחיי' ומש"כ הפנ"י דמ"מ בישראל עומד ע"ג אזדה לה חזקת איסור דבהמה לפי"ז אינו דגם בגדול עומד ע"ג אם הוא מן המיעוט שעובדי ע"ז לא פקע חזקת איסור עדיין, וא"כ משו"ה אכתי לא ארי' אלא דלענ"ד נראה דמטעמא אחרינא עכצ"ל כהנ"ל דלכאורה יש לתמוה הא ע"כ לא חייש ר"מ למיעוטא אלא ברובא דליתא קמן משא"כ רובא דאיתא קמן גם ר"מ מודה כגון תשע חניות כמש"כ התוס' בר"פ האשה בתרא עיי"ש, א"ם ה"נ רובא דאיתא קמן הוא דרוב כותים לא עע"ז, אע"כ דמדינא לר"מ נמי לא הוי ס"ל אסור ור"מ גזירה הוא דגזר רובא אטו מיעוטא והיינו אפי' מיעוטא דידעי' שאינם עובדין להר גריזים מ"מ גזרו עליהם אטו רובא מיהא אי לאו דשמעי' כי' בעלמא דחייש למיעוטא הוי אמרי' דמעיטא כמאן דליתא דמי, ולא הוי מסתבר למגזר רובא אטו מיעוטא משו"ה הוצרכו לומר ר"מ לטעמי' אבל טעמי' ע"כ לאו משום דחייש שמא כותי זה מן המיעוט הוא דא"כ לא הוי צריכי לגזירה, אע"כ כדפרישית, ועפי"ז נ"ל בס"ד ליישב קושית התוס' בחולין דף י"ג ובע"ז דף מ' בריש פ' כל הצלמים דרמו דרשב"ג אדרשב"ג דבכורות בר"פ הלוקח עובר פרתו שמעי' לי' דחייש למיעוטא, וכ"כ בשבת דף קל"ו גבי כל ששהו כ' ימים באדם אכנו נפל יעוי"ש, ואלו בר"פ כה"צ קאמר כל הצלמים אסורים מפני שנעבדים פ"א בשנה דבר' ר"מ וחכ"א כל שיש בידו מקל וכו' ובגמ' מפרש דה"ק באתרי' דר"מ הי' עובדין אותה פ"א בשנה ור"מ לטעמא דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ורשב"ג התם כחכמים ס"ל יעויי"ש, אלמא דלא חייש למיעוט ולהנ"ל א"ש התם נמי רובא דאיתא קמן

הוא ומדינא ליכא למיחוש למיעוט אפי' לר"מ והתם נמי ה"ק משום דס"ל לר"מ דחיישי' למיעוטא משו"ה גזר רובא אטו מיעוטא ואין זה עניין לחיישי' למיעוטא דאיתמר בעלמא התם החשש שמא זה הוא מהמיעוט אבל הכא אפי' ידעי' בודאי שזה אינו כעבד מ"מ אסור משום גזירה ול"ק ר"מ לטעמי', אלא דאל"כ לא הוי גזרי' רובא אטו מיעוטא, ולפי"ז לק"מ דודאי רשב"ג חייש למיעוטא והתם נמי חייש למיעוטא, אלא דהתם אין לו לחוש למיעוט דהא רובא דאיתא קמן הוא, ור"מ נמי משום גזרת רובא אטו מיעוטא הוא, ובהא ס"ל לרשב"ג דמגזר לא גזרינן רובא אטו מיעוטא וזה נכון בס"ד, ונתיישב בזה ע"נ קושיי' השעה"מ סוף ה' מגילה ל"ל להגמרא למימר ר"מ לטעמא דחייש למיעוטא ת"ל משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והאי ע"ז דבאתרא דר"מ הו"כ קבוע וניכר במקומה, ולהנ"ל לק"מ דהוצרכו לגזרה משום הני דידעינן שאינן נעבדים, עכ"פ מוכח מתוך מש"כ דהא דגזרו על הכותים היינו להבדילן מקהל הגולה כמש"כ הפנ"י ואפי' ידעינן שאינם עע"ז, ומעתה קושיי' הכנפי יונה והח"ס הנ"ל לק"מ ודברי הש"ך ברורים:

והנה בהא דמייהא הש"ך ראיי' ממש"כ הרמב"ם בפ"ב מה' שאר אה"ט גם בזה תלו עליו שלטי הגבורים הפלתי והתב"ש דמהתם איכא ראי' לסתור, ולענ"ר נכונים דברי הש"ך דז"ל הרמב"ם שם הי' שחיטת נכרי נבלה ומטמאה במשא אפי' ישראל עומד ע"ג, וכו' א' הנכרי וא' הכותי או הגר תושב שחיטתן נבלה וקרוב בעיני שאף זה מדברי סופרים, שהרי טומאת ע"ז וטומאת תקריבתה מדבריהם כמו שיתבאר ובגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרת שחיטתן, וא"ת והלא היא אסורה באכילה ד"ת לא כל האסור באכילה מטמא וכו', והוא תמוה מאוד במש"כ שאף זה מד"ס דהא מבואר בדבריו בפ"ד מה"ש דלוקה, כמש"כ הכ"מ ואף למאן דס"ל דלהרמב"ם גוי שאינו עובד ע"ז שחיטתו מד"ס מכ"מ בסתם גוי פשיטא דשחיטתו אסורה מה"ת, ותו כיון דלוקה על שחיטתו א"כ ממילא הו"ל כמתה מאליה ואמאי לא מטמאה משום נבלה מה"ת, גם מש"כ שהרי טומאת ע"ז וכו' מדבריהם צ"ע לו יהי' דהוא מדאורייתא מ"מ כיון דאמרת דמשום לתא דע"ז נתרחקו עכ"פ אין כחן ודאי איסור וממילא אין כאן ודאי טומאה מדאורייתא ככל הספיקות דאינם אסורים מה"ת להרמב"ם, והנה התב"ש כתב דהרמב"ם ס"ל סתם מחשבת כותי לע"ז ולוקה מה"ת משום לא ידבק והיטב אשר השיג ע"ז בפרמ"ג דהא מוכח ממש"כ הרמב"ם בפ"ד מה' מ"א ה"ט יעיי"ש גבי קיבת נכרי דל"ס לי' סתם מחשבת גוי לע"ז יעיי"ש ע"כ נ"ל בס"ד דס"ל להרמב"ם דהכל ממעט מוזבחת ואכלת דמה שאתה זובח אתה אוכל וממעטינן מני' נפלה סכין ושחטה, ותו שחיטת נכרי דלאו מה שאתה זובח הוא, וכ"כ הפר"ח אביאנו לקמן בס"ד, אלא דס"ל דדרשי' טעמא דקרא ואפי'

למאן דס"ל דהרמב"ם לא ס"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא מ"מ היכא דגלי קרא טעמא בהדיא כתבו התוס' בסוטה יעיי"ש דלכו"ע דרשי' טעמא דקרא, והשתא קאמר רחמנא טעמא דשחיטת נכרי הוא משום וקרא לך ואכלת מזבחו וזנו בנותיו וכו', ולאו משום דמחשבתו לע"ז הוא דאסרי' רחמנא אלא משום לתא וקרא לך ואכלת מזבחו אסר רחמנא כל שחיטת נכרי דממניעט ממה שאין אתה זובח, וממילא אית לן למימר דלא חמיר משחיטת תקרובת ע"ז ממש, והיינו דכתב הרמב"ם כיון דמשום לתא דע"ז איתסר לא חמיר מתקרובת ע"ז ולאו דמיתסר משום לא ידבק בידך אלא משום לאו דנבלה הוא דלוקה, ומ"מ לא מטמאה דתקרובת ע"ז נמי לא מטמאה, ומזה ממילא ראיה להש"ך הנ"ל דאי אמרת דיש חילוק בין גוי העובד ע"ז לגוי שאיננו עע"ז, מה זה שכתב הרמב"ם בגלל ע"ז נתרחקו הכותים דע"כ אטעמא דקרא קמהדר הרמב"ם, והאי נתרחקו היינו מה"ת, כדס"ל נמי בה"ש א"כ הכי הול"ל דשחיטת גוי לא נאסר אלא משום שמחשבתו לע"ז, אע"כ דאפי' כותי שאינו עובד ע"ז שחיטתו אסורה מה"ת ושפיר קאמר האי לישנא דמשום זה נתרחקו הכותים והאי כותים ע"כ אגוים קאמר דאכולהי קאי, אבל איס"ד דיש חילוק בין גוי העובד ע"ז לגוי שאיננו עע"ז א"כ מ"ק בגלל ע"ז נתרחקו הכותים, הול"ל דשחיטתו אנכו אסורה אלא משום תקרובת ע"ז, וזה כ"ל ברור בכוונת הש"ך ודו"ק:

ומה שהביא הש"ך ראיה מגמרא גבי מכם ולא כלכם דאפי' מומר לכה"ת כולה חוץ מע"ז ושבת שחיטתו אסורה מה"ת כש"כ נכרי שאננו עע"ז גם בזה דבריו תמוהים כדהקשה התב"ש אטו אנן מקרבנות ניקום ונגמור לשחיטה, והגמרא לא מייתא ראיה אלא דמומר לע"ז הוי מומר לכה"ת וע"כ רע"נ גם בזה מודה דשחיטתו פסולה מדלא נקט אלא מומר לע"ז, אבל איה"נ דלהרמב"ם דנכרי שאננו עובד ע"ז שחיטתו מדרבנן גם מומר לכה"ת לא גרע מנכרי ושחיטתו מדרבנן בעלמא מיתסרא והוא פליאה נשגבה על הש"ך, וצע"ג, ועיי' פלתי שהביא ראיה לשיטת התוס' מהא דפריך לרע"נ מהעורבים דאלי' ומשני עפ"י הדבור שאני, והקשה התוס' לס"ד דלא הי' עפ"י הדבור ת"ל דהי' בשר שנתעלם מן העין ותי' דזה ידע המקשן דעפ"י הדיבור איכא למימר דלא הביאו מנהנכרים אבל לא אסיק אדעתא דעפ"י הדיבור יהא ניתר האסור, ולשיטת הרמב"ם קשה כיון דע"כ אסיק אדעתא כהנ"ל משום בשר שנתעלם מה"ע א"כ איכא למימר דעפ"י הדיבור הי' ידוע שבהאי שעתא לא הי' כוונתו לשחוט לע"א א"וו דמשום וזבחת ואכלת מפסל בכ"ע כשיטת הרא"ש, ולע"נד נראה דלק"מ דלכאורה בלא"ה איכא למידק דהא כתב הרמב"ם דגם אשחיטת גוי קטן לוקה משום נבלה, ובגוי קטן ליכא טעמא דמחשבתו לע"ז דהא קטן אין לו מחשבה, אפי' לחומרא, ולשיטת הכ"מ, בפ"א מה' פסוה"מ פסוה"מ ניחא אבל

כמה שהוכיח שם הלח"מ דאפי' לחומרא אין לו מחשבה אפי' במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו א"כ שחיטת קטן לא מיתסרא מה"ת משום שחיטת ע"ז, אבל לק"מ דהרמב"ם לאו משום שמא נתכוין לע"ז קאתי עלה, אלא משום וקרא לך ואכלת מזבחו וזנו בנותיו וכו' משו"ה בקנון נמי שאננו עובד ע"ז מ"מ אתי' לכלל זה ושייך בי' טעמא דקרא, והה"נ בגוי עובד ע"ז אפי' קים לן בגוי' שעתה לא שחט לע"ז מ"מ שייך בי' טעמא דקרא הנ"ל, משא"כ בגוי שאננו עובד ע"ז כלל הוצרך הרמב"ם לומר דמשום גדר הוא, ובזה קושיית הפלתי לק"מ, עוד כתב הפלתי ראי' לשיטת הרמב"ם ממאי דאמרי' בגיה"נ וטבוח טבח פרע להם בה"ש והכן טול גיה"נ ואמרי' דאתי' כמ"ד גיה"נ נאסר לבן נח, ועיי"ש בתוס' ד"ה כמ"ד ולכאורה מה הועילו במה ששחט להם הא לא הועיל כלום דהא ידע יוסף ששחיטתו אסורה להם:

אע"כ דגוי שאננו עע"ז מותר מה"ת, ונראה דלק"מ, דהאי טעמא דוזבחת ואכלת מי שהוא מצוה אכל מזבחו לא שייך אלא לאחר מ"ת אבל קודם מ"ת דלא הי' מי שנצטוה על הזביחה, כו"ע מודו דלא הי' נאסר שחיטת נכרי אלא משום לתא דע"ז ואין להאריך יותר בזה:

ס"ב, מומר אוכל נבלות לתיאבון וכו' הרי"ף ז"ל לא הביא האי מימרא דרבא יעיי' בחרע"א ז"ל משתי' ע"ז, דלדידן דקיי"ל כרבינא דתלי' במעשה לא הוי רוב י"ל דל"ס עליו בבדיקות סימנים יעיי"ש ומ"מ צ"ע דעכ"פ היכא דבדקנו הסימנים תיכף אחר שחיטה לדידן נמי שחיטתו כשרה, עיי"ש שנדחק בזה, ולענ"ד נראה בס"ד, דמאן דפליג ארבא אמרי' בגמרא טעמי' משום דכיון דדש בי' כהתירא דמיא לי' והכונה נראה דהו"ל כאלו איננו חושש לזבוח והו"ל איננו בר זביחה, כמו שיבואר לקמן בס"ד, ונראה דהיינו הא דאמרי' בעלמא כיון דעבר אדם עברה ושנה בה נעשה לו כהיתר, ומבואר ביומא דף פ"ו דתליא בפלוגתא דתנאי דת"ר עברות שהתודה עליהם ביוהכ"פ זה אינו חוזר ומתודה ביוה"כ אחר ואם חזר והתודה עליו הכתיב אומר ככלב שב על קיאו איש שונה באולתו ראב"י אומר אם חוזר ומתודה ה"ז משובח ומה אני מקיים ככלב שב על קיאו כדרב הונא דאמר ר"ה כיון שעבר אדם עברה ושנה בה נעשה לו כהיתר, ומשמע דלת"ק לית לי' האי סברא וה"נ משמע בספ"ק דקדושין דהאי סברא לאו כו"ע ס"ל, ולפי"ז י"ל דרבא דלית לי' כיון דדש בי' כהתירא דמיא לי' כת"ק דראב"י ס"ל, אבל למאי דפסק הרי"ף כראב"י ולדידי' כיון דעבר ושנה נעשה לו כהיתר איכא למימר כיון דדש בי' באמת כהתירא דמיא לי' ושוב חשבי' לי' כמאן דאינו חושש בזביחתה ושחיטתו פסולה מיהא לשיטת הפוסקים כראב"י וס"ל נמי הא דרבא י"ל כיון דלא עבר ושנה אלא לתיאבון אמרי' דלא

נעשה לו כהיתר אלא היכא דלא משכח איסורא, ומ"מ הרי"ף ז"ל ס"ל דאין לחלק בזה כיון דעכ"פ עבר ושנה מ"מ כהתירא דמי' לי' וזה נכון בס"ד:

שם,

ישראל בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו, עיי' ש"ך וטו"ז לעניין אי בעי בדיקת סכין לאחר שחיטה ודעת הטו"ז היכא דאיתא קמן צריך לבדוק הסכין לכו"ע, וכ"פ רי"ו והעיטור אי רשאי ליתן לו סכין והוא הולך לדרכו ושוחט באופן שלא יהא אפשר לבדקו לאחר שחיטה, אלא דצע"ג לפימש"כ הרא"ש בריש חולין לשיטת הגאונים דהיי"ט דלא מוקי מתני' הכל שוחטין בסתם בני אדם ע"ס שיבדקנו, משום דכל שצריך תיקון לאח"ש אינו בכלל הכל שוחטין לכתחילה א"כ ה"נ איך מוקי רב אשי לעיל מתני' בישראל מומר לתיאבון הא לכתחילה לא ישחוט כ"א ע"ס שיבדק סכינו לאח"ש בשלמא לשיטת העיטור והמחבר י"ל דמיירא דהוא הולך לשחוט בינו לבין עצמו באופן דא"א לבדוק סכינו לאח"ש ושפיר קאמר הכל שוחטין לכתחילה:

אבל לשיטת רי"ו אליבא דהטו"ז קשיא, ומכאן ראי' לדעת הש"ך ס"ק ד' יעיי"ש, דבכהי"ג לכ"ע שרי כ"פ היכא דאיתא קמן ונ"ל הא דנקט רבא בודק סכין ונותן לו ומותר לאכל משחיטתו ולא נקט לשון קצרה בודקין לו סכין ושוחט בה אלא דהא קמ"ל דשרי ליתן לו והוא הולך ושוחט בה, באופן שלא יהא בידנו לבדוק הסכין אח"ש, והיינו כשיטת השו"ע והעיטור הנ"ל, ובזה י"ל הא דאמרי' ריש חולין דף ג' ע"ב אלא רבא מ"ט ב"א כשמעתי' ומשני לדבריו דאביי קאמר והקשו בתוס' הא באמת ס"ל לרבא חדא לאתוי כותי וחדא לאתוי ישראל מומר, ותירצו דקמייתא הו"ל לאוקמי כשמעתי', ולכאורה אינו מובן וכן הקשו המפרשים יעויי' בהמהרש"א כיון דס"ס חד מניי' כשמעתי' מוקי לה מאי נפק"מ אי הוא קמייתא או בתרייתא ולמאי דפרישית א"ש בס"ד, דבאמת מרבא תרתי ש"מ חדא דישראל מומר לתיאבון בר זביחה הוא ולא אמרי' כיון דדש בי' כהתירא דמי', וש"מ נמי מדקאמר בודק סכין ונותן לו דאפי' נותן לו לשחוט בינו לבין עצמו באופן שא"א לבדוק סכינו אחריו, וזה מוכח נמי ממתני' לאוקימתא דרב אשי דמוקי לה במומר וקשיא לפימש"כ הרא"ש דא"א לפרש הכל לכתחילה כל היכא דמחוסר תיקון לאח"ש וכ"ז במשנה קמייתא דע"כ האי הכל לכתחילה מדקתני תרתי דיעבד משא"כ בתרייתא דל"ק כ"א הכל שוחטין גרידא ואיכא לפרושי לשון דיעבד לא מוכיח הא מילתא, ולפי"ז שפיר קאמרו בתוס' דקמייתי הו"ל לאוקמי כשמעתי' דממשנה קמייתא מוכח כולי מילתא דרבא משא"כ ממשנה בתרייתא, וז"נ בס"ד ודו"ק:

אם הוא מומחה כך הוא שיטת הרמב"ם דבמומר ל"א רוב מצויין א"ש מומחין הן, ובחידושי הרשב"א הקשה ע"ז דא"כ הו"ל לר"א ורבא להזכיר באוקימתא דידהו גם מומחה ע"ש ויותר קשה הקושי' המפורסמת דבגמרא קאמר וכולן ששחטו אהאי לאוקימתא דרב אשי ומסיק בקשי' ולהנ"ל הומ"ל לאוקמי במומר וכגון דליתא קמן דלבדקי' אם הוא מומחה, ועיין בחרע"א ז"ל ולענ"ד נראה לתרץ בס"ד דכבר הקשה הפנ"י ארוב מצויין א"ש מומחין הן הא הו"ל רובא דתליא במעשה, ונראה דלק"מ דאנן הכי קאמרי' דרוב אינם הולכין לשחוט אלא א"כ כבר למדו ה"ש, וזה אננו תלוי במעשה אדרבא אנן אמרי' הרוב אינם הולכים לשחוט, ועיי' בחידושי הגר"א ז"ל, וכיו"ב כתבתי בס"ד בפסחים גם בהא דאמרי' חזקה על חבר שאננו יוצא מתח"י דבר שאינו מתוקן עיי"ש וחזקה זו ל"ש אלא בישראל כשר משא"כ במומר לאכול נבלוה לתיאבון איהו אזיל לשחוט אפי' לא למד עדיין:

משו"ה בעינן שנדע דהוא מומחה, מיהו כ"ז אי אנו דנין מחמת שהוא אם לא הי' מומחה לא הוי אזיל לשחוט אבל אם אנו דנין כפשוטו דרוב המצויין איש מומחין הן דכן הוא מציאות העניין והו"ל כרובא דאיתא קמן, א"כ שוב י"ל שפיר שיטת הרשב"א דלמה יגרע מומר לתיאבון דהא שפיר י"ל איהו כמי מרוב המצויין א"ש הוא שהם מומחין, ולפי"ז נראה דודאי לרבא דס"ל בבכורות רפ"ג דרובא דתליא במעשה הוי רוב א"כ איכא למימר רוב מצויין א"ש מומחין כפשוטו גם מומר הוא בכלל הרוב וא"ש שלא הזכיר מומחה משא"כ למאי דקיי"ל כרבינא ע"כ צריך לאסוקי כהנ"ל דרוב אינם מצויין א"ש אא"כ למדו וזה ל"ש במומר ושפיר הוצרך הרמב"ם שיהא מומחה ול"ק קושיי' הנ"ל כן נראה לענ"ד בס"ד:

בש"ך ס"ק י' משמע דאפי' ישראל א' עומד ע"ג להזכירו שיבדוק הסכין לאח"ש מ"מ לכתחילה אסור לשחוט בלא בדיקת תחילה ע"ס שיבדוק הסכין לאח"ש, וראיתי בס' מילואים:

שהקשה ע"ז מהא דקיי"ל אין פולין ואין קורין לאור הנר ואמרי' עלה בגמ' דבי תרי הלומדים בענין א' שפיר דמי דהאחד יזכיר את חברו כש"כ כאן יעויי"ש ולפימש"כ המג"א באו"ח סי' רע"ה ס"ק ד' דדוקא קורין אבל אין פונין אפי' ב' בבגד א' והטעם מבואר במחהש"ק שם דדקא לדברי מצוה שרי בשניים א"כ לק"מ:

ס"ג, מומר לתיאבון וכו' אפי' נשבע ששחט בסכין יפה, עיי' טו"ז ס"ק ו' שהקשה מחו"מ סי' ל"ד דהו"ל למפסל לעדות כל עובר עברה אפי' אין בו מלקות דהא חשיד על השבועה שמושבע מהר סיני, ועיי' נקה"כ, ואני מתפלא בזה, דהא י"ל הכא היי"ט

דאינו נאמן בשבועה משום דכיון דהוא מומר לתיאבון וכבר מיפסל לשביעה מחמת זה, וא"צ לטעמא מפני שמושבע ועומד מה"ס, ובאמת צ"ע על המחבר והוא ממשמרת הבית דהוצרך להך טעמא, וכ"כ רבינו הגר"א בביאורו יעוי"ש עכ"פ קושיית הטו"ז לק"מ:

ס"ד:

מומר לתיאבון ששחט בינו לבינו וכו' ואפי' נמצא בשר בידו וכו' נאמן לומר מומחה שחנו לי ועיין טו"ז וש"ך דבעינן דוקא מומחה פלוני וכדלקמן סי' קי"ט וצלע"ג לפי מה דמבואר בראשונים ז"ל וכ"כ הש"ך לעיל ס"ק ט' דבמומר לא מהני ישראל יוצא ונכנס כמו בכותי דאינו מרתית א"כ ה"נ אמאי מהני מומחה פלוני נימא דאננו מרתת שמא יברר, וצריך לחלק דש"ה דחייש שמא אפי' אם לא יחקרו אחריו מ"מ ע"י מקרה יזדמן שיודע הדבר, משא"כ במומחה סתם, אמנם בביאור רבינו הגר"א ז"ל כתב דאפי' אננו אומר מומחה פלוני נמי, וטעמא משום דלא שבק התירא כיון שיש מומחין בעיר ומדמאי אין ראיה דהתם שאני כיון דהוא חשיד א"כ אננו חושש לעשר דהא יש בידו להחליף עם הנכרי, וכל דאננו חושש חמיר טפי מאוכל לתיאבון כדאיתא בסעי' ה', ומ"מ לשיטת הרשב"א נ"ל התם כיון דע"ה הוא לא ידע דמצי למפטר נפשי בא"א משא"כ הכא:

ס"ה מימר להכעיס:

עיי' טו"ז ס"ק ח' ובפמ"ג השיג עליו דטעמי' דהמחבר כמש"כ הרמב"ם דס"ל מומר להכעיס, הו"ל מומר לכה"ת כולה, ועיי' במג"א או"ח סי' ל"ט שהקשה לשיטת הרמב"ם והמחבר א"כ בחולין דף ה' דשו"ט בברייתא דמכם ולא כלכם מומר דסיפא ה"ד אי מומר לכה"ת היינו רישא אי מומר לד"א קשיא מציעתא לשני דסיפא מיירא במומר להכעיס, ונ"ל בס"ד לתרץ דהא ההם מהדר הגמרא לאשכח גוני דמצינו לתרץ הברייתא כרע"נ דס"ל מומר לע"ז לא הוי מומר לכה"ת כולה ומותר לאכול משחיטתו וסליק בקשיא ומשו"ה לא הו"מ הגמרא לאוקמי במומר להכעיס דודאי לרע"נ כיון דמומר לע"ז לא הוי מומר לכה"ת כש"כ מומר להכעיס לד"א דהראיה דבמומר להכעיס פליגו הפוסקים ואילו במומר לע"ז לכו"ע קיי"ל דהוי מומר לכה"ת כולה, והנה בהוריות דף י"א פליגו בזה ר"א ורבינא יעוי"ש וקיימ"ל בכה"ת כולה ר"א לחומרא ורבינא לקולא וקיימ"ל כרבינא לקולא א"כ ה"נ הו"ל למפסק לקולא כ"כ הר"ן בע"ז פא"מ בכהי"ג דאיכא חומרא וקולא בכל צד אננו מוכרע הילכתא כמאן ושפיר פסק הרמב"ם דהו"ל מומר לכה"ת:

לחלל שבת בפרהסי' באהע"ז סי' מ"ד הביא הב"י בשם העיטור דל"נ מומר לחלל שבת אלא בעבודת קרקע ומסתם לה סתומי, וראיתי בחרע"א ז"ל בסי' זה דמייתא לה בשם תשו' התשב"ץ, והאמר דלא ידע לפרושי טעמא דלי' למה הוצרך להביא ממרחק,

ובאמת בבעה"ע אשר לנגד עיני לא מצאתי אלא כלשון הזה, לא נעשה מומר לחלל שבת בעבודת קרקע ויל"פ כוונתו כיון דרוב עבודת קרקע עפ"י רוב לא נעשה בו בעצמו אלא בו ובבהמתו, והיינו לאו דמחמר וקמ"ל דכלא נעשה מומר לחלל שבת כ"א באב מלאכה ויתבאר בס"ד לקמן אלא שבתשב"ץ ח"ג הביא נמי דברי העיטור בזה"ל דמייתא לה הב"י גם הוא לא האיר עינינו לפרש דבריו והנה רבים נתחבטו בהבנתו, ונ"ל בס"ד עפימש"כ התב"ש בסי' זה דמומר לחלל שבת אין חילוק בין לתיאבון או להכעיס יעוי"ש וי"ל הבעה"ע לא ס"ל הכי אלא דהכי נמי ל"מ מומר לכה"ת כלו שלא לתיאבון, והנה בב"י ובמג"א סי' רמ"ג דבשדה מדינא מותר בקבלנות משום דאין הישראל מרויח במה שהנכרי עושה מלאכה בשבת דאם לא יעשה היום ע"כ יצטרך לעשות מלאכה מחר א"כ לא עבוד אדעתא דישראל אלא אדעתא דנפשי יעוי"ש, ולפי"ז י"ל בשאר מלאכת שבת יש לתלות דעושה בשביל הרוחת ממון או למלאות תאותו משא"כ בעבודת קרקע דלא משתרשי לי' מידי במה דעביד בשבת ראיי' דאינו עושה לתיאבון אלא בשאט נפש משו"ה הו"ל מומר לכה"ת כן נלענ"ד בכונת העיטור ומ"מ כל הפוסקים לא ס"ל לחלק בזה:

בפמ"ג באו"ח בפתיחה לה"ש יעוי"ש דמספק"ל לפי מה דהעלו בפר"ח ובתב"ש דוקא בעברה דאורייתא אבל בדרבנן ל"מ מומר לכה"ת כולה אף אני נאמר דוקא בדבר שחייבין על זדונו כרת וסקילה, הוא דהוי מומר לכה"ת דהא אינהו דייקא מדקתני חוץ ממומר לחלל שבת ולנסך מה נסוך ד"ת אף חילול שבת כן, א"כ לעניין זה נמי יש לדייק כן:

לאפוקי מחמר דליכא כ"א לאו גרידא ונ"ל בס"ד דיש לפשוט האי ספיקא משמעתא דיבמות דף ל"ג ע"ב זר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה יש כאן משום זרות ומשום שבת ומשום בע"מ ומשום טומאה, ופרכינן עלה בגמרא זר ששימש בשבת במאי, אלימא בשחיטה שחיטה בזר כשרה אלא בהקטרה והאר"י הבערה ללאו יצאת ע"ש, ובתוד"ה אמר הקשו מי לא מני לאו גרידא והא זר שאכל מליקה נמי אננו אלא לאו דנבלה ותירצו אע"ג דבאיסור מוסיף ס"ל דחייל קע"ח מ"מ באיסור כולל ס"ל דלא חייל קע"ח כדאמרי' נמי בחולין דף ק"א מאן האי תנא דא"כ לית לי' איסור כולל באיסור חמיר אית לי' ולפי"ז שפיר מקשה כיון דהבערה ללאו יוצאה וזרות אית בי' מיתה בידי"ש הו"ל קע"ח, וקשיא לי אכתי מאי פריך הגמרא הא מבואר בחולין דף ק"א דלא מקרי קע"ח אלא היכא דליכא באידך חומרא דליתא בהך דהא אמרי' התם מאי חזית דטומאת הגוף חמורה דבכרת דילמא טומאת בשר חמורה דלית ליה טהרה במקוה, א"כ אכתי מאי פריך הגמרא נהי דהבערה ללאו יצאת וזרות אית בי' מיתה בי"ש מ"מ אית בי' נמי

בהבערה חומרא דליכא באידך דע"י עברה זו נעשה מומר לכה"ת כולה בעובר במזיד אע"כ דלא נעשה מומר לכה"ת אלא במלאכה שחייבין עליה כרת וכיון דהתם קיימי' למ"ד הבערה ללאו יצאת לא נעשה עי"ז מומר לכה"ת ושפיר פריך הגמרא, ועיי' במג"א סי' ש"ו ס"ח כ"ט שכתב שם דאם רוצים לאנס אדם מישראל לעבר עברה אפי' ע"ז אין מחללין עליו שבת במלאכה דאורייתא דמחלל שבת כעובד ע"ז, והקשה שם בתוס' שבת נהי דבשבת חמיר כע"ז היינו מלאכה שחייבין עליה כרת משא"כ תחומין אפי' למ"ד דאורייתא מ"מ אננו אלא לאו ותי' המחהש"ק דס"ל להמג"א כי היכא דבע"ז כל אביזריי' כע"ז לעניין יהרג ואל יעבר הה"ד אביזריי' דשבת חמיר כשבת לעניין מומר לכה"ת כולה, ומוכח מזה דס"ל להמג"א דגם בלאו דמחמר מיקרי מומר לכה"ת, מיהא לענ"ד נראה הראיה מש"ס יבמות הנ"ל היא ראיה ברורה ואין עליה תשובה, ודו"ק היטב:

בהגה:

מי שאינו חושש בשחיטה ואוכל נבלות בלא תיאבון אעפ"י שאינו עושה להכעיס דינו כמומר להכעיס, ועיין בכ"מ פ"ד מה"ש שכתב דמדברי הרמב"ם משמע כל שאין יודעין בו דעביד להכעיס תלינן דלאו להכעיס עביד, ושחיטתו כשרה, והר"ן כתב דבכהי"ג בעי' מיהת גדול עומד ע"ג, ובהגהות אנשי שם הקשה היכא משכחת לה אינו עושה לא לתיאבון ולא להכעיס, ממנפ"ש אי לא שביק התירא ואכל איסורא לתיאבון הוא ואי שביק התירא ואכל איסורא מבואר בגיטין דף מ"ז דהאי להכעיס הוא גבי האי דאתי לקמי' דר"א וכו' א"ל רבנן האי מומר הוא א"ל דילמא לתיאבון אמרו לי' והא חזו לי' דשבק התירא ואכל איסורא אלמא כהי"ג מקרי להכעיס, והו"מ להקשות בזה דברי הר"ן אהדרי וכן הקשה באמת המג"א בסי' ל"ט דהר"ן בעצמו כתב בע"ז דף כ"ו דכל היכא דשביק התירא ואכל איסורא מומר להכעיס הוא, ואיך כתב בריש חולין דמהני מיהת גדול עומד ע"ג, ועיי"ש במג"א שתי' דהר"ן בחולין מיירא כגון דבעי למיטעם טעמא דאיסורא כדאמרי' בהוריות דף י"א, וממילא מהאי דגיטין נמי ל"ק דהתם מיירא דחזו בי' דאכל הרבה באופן דל"ש האי טעמא כיון דכבר טעם טעמא דאיסורא בפ"ר:

ועיי' ברש"י הוריות דף י"א, ונ"ל עוד עפ"י מש"כ הריטב"א דטירחא מועטת איכא בכל שחיטה כשרה אף בלא בדיקת סכין אלא דבטירחא מועטת כזו מטרח טרח מומר לתיאבון כדמוכיח מחמצן של עוברי עברה דהתם נמי טרח מיהת להחליף, ולפי"ז שפיר קאמר הר"ן דהיכא דאינו עושה לא לתיאבון ולא להכעיס והיכא דמי כגון דבשביל טירחא מועטת נמי שביק התירא דכהי"ג להכעיס לא מקרי דהא משום טירחא הוא דעביד אבל לתיאבון נמי לא מקרא, דהא במומר לתיאבון טרח טירחא מועטת כדמוכח

מחמץ של ע"מ ועפי"ז מיושב קושיי' הא"ש הנ"ל, ומיושב בזה נמי קושיית המג"א שהקשה עמש"כ הר"ן בפ' השולח דמומר מדאורייתא כשר לכתיבת תפילין דמדאורייתא בר קשירה הוא אלא הואיל ופורק עול אפי' במצוה חדא שוי' רבנן כמו שאינו בקשירה, והקשה המג"א מ"ש דבזביחה ס"ל להר"ן דמומר להכעיס אינו בר זביחה וגבי קשירה ל"א שאינו בר קשירה, ואין לומר דבגיטין מיירא הר"ן כגון שאינו עושה להכעיס ולא לתיאבון, הא כתב הר"ן בע"ז דכל כהי"ג נמי הו"ל להכעיס, ולמש"כ י"ל דהר"ן בגיטין מיירא שאינו מניח תפלין משום טירחא קלה, ובכהי"ג בר קשירה הוא מה"ת, אבל בע"ז דייק הר"ן וכתב כגון שיש לפניו היתר ואיסור וזה ודאי מקרי להכעיס כדמוכח בגיטין דף הנ"ל אמנם אחרי העיון כראה דבלא"ה קושיי' המג"א הנ"ל ל"ק בסתירת הר"ן דהא הר"ן בגיטין שם מעיקרו מייתא שיטת הרמב"ם דס"ל מדאורייתא מומר להכעיס לאו בר קשירה היא ואח"כ הביא שיטת האחרונים דלא הוי אלא מדרבנן, אבל איהו דידי' לא כ' דס"ל כשיטה זו, וא"כ בפ"ק דחולין דקאמר הר"ן דלאו בר זביחה היינו עפ"י שיטת הרמב"ם שהביא בגיטין וכותי' ס"ל, ואין כאן סתירה, ועיי' במג"א שם ס"ק ד' דקאמר מומר להכעיס גם בשאר עברות פסול לכתיבת תפילין, ובתפילין אפי' אינו עושה להכעיס פסול משום דאינו בקשירה, ומ"מ אי אינו מניח תפילין לתיאבון כגון משום דאדהכי והכי בטל משוקי מקרי בר קשירה, והקשה הדג"מ א"כ איזה חילוק יש בין תפילין לשאר עברות לתיאבון גם בתפילין מקרי בר קשירה, ולהכעיס גם בשאר עברות פסול לכתיבת תפילין, ואי שאינו מניח תפילין מפני שאינו חושש הא כהי"ג ס"ל להמג"א דהו"ל כלהכעיס, ומש"כ המג"א לעיל כגון דבעי למטעם טעמא דאיסורא זה ל"ש בתפילין, ולפמש"כ יל"ת כגון שאינו מניח תפילין משום טירחא מועטת דכהי"ג לאו להכעיס מקרי ומ"מ באינו מניח תפילין פסול כיון דעכ"פ לתיאבון נמי לא מקרי דהא מומר לתיאבון אינו חושש לטירחא מועטת א"כ הו"ל אינו בר קשירה, ונ"ל דבזה אפי' הר"ן מודה דבשלמא גבי שחיטה איכא למימר דאכתי בר זביחה הוא דעכ"פ אי יתרמי לי' בלא טירחא שבק איסורא ואכל התירא, משא"כ בתפילין אם אינו מניחם בשביל שהיא לו לטורח א"כ לעולם לא אתי למטרח בהוא ושפיר קאמר המג"א דל"מ בר קשירה, ודוק היטב, ועיי' בפר"ח דמסתבר לי' דהא דדרשי' בתוספתא וזבחת ואכלת היינו דדרש מה שאתה זובח ולא ממעטי' אלא נכרי אבל מומר קרינן בי' מה שאתה זובח, והתב"ש ס"ק כ"א השיב עליו דממה שאתה זובח לא ממעט גוי כלל אלא לאפוקי שלא תהי' זבחת מאליה, והראיה דבסוכה דרשי' תעשה ולא מן העשוי, ומ"מ סוכת גנב"ך כשרה ולא אמרי' הא תעשה כתיב ולישראל קאמר וכן ועשית מעקה וכמוהו, וכן

בציצית לא הוי ממעטי' עשיית גוי מתעשה אי לאו דכתיב בני ישראל, ולדידי צ"ע עוד להפר"ח הנ"ל הוי"ל למפסל נמי שחיטת קטן דלאו בכלל מה שאתה זובח הוא בשלמא אי דרשי' מי שהוא בר זביחה שפיר אמרי' דקטן בר זביחה הוא משום דאסור לספות לי' בידים כמש"כ הש"ך בסי' א' משא"כ להפר"ח קשיא דלאו מה שאתה זובח הוא דתורה לא משתעי בקטנים:

ס"ו:

מומר לאחד משאר עברות וכו' ולהרמב"ם צריך, וכו' הקושי' מפורסמת א"כ מ"ק בריש חולין אביי לא ס"ל כרבא הא דרבא אכתי לוקמי במומר לאחד משאר עברות וכן הקשה הגר"א, ובחרע"א, ואין לומר דזה פשיטא דבבודק סכין ונותן לו שחיטתו כשרה הא איצטרך לאשמעי' לאפוקי מדר"מ דס"ל מומר לד"א הוי מומר לכה"ת כולה, ונ"ל די"ל אביי לטעמי' דס"ל בהנזקין דף נ"ד דאין ע"א נאמן באיסורין אלא כשעדיין בידו יעויי"ש, א"כ הקושי' האיך ע"א נאמן באיסורין על השחיטה וצ"ל לדידי כתי' הרא"ם שבהג"א דאנשים כשרים נאמנים ודוקא בריקים אין ע"א נ"ב, ולפי"ז י"ל דרבא לשיטתו דס"ל הי' בידו נמי נאמן שפיר יש להאמין מומר לתיאבון א"נ לשאר עברות, אבל אביי לשיטתו מומר לשאר עברות נמי אננו נאמן להעיד כיון שאינו בידו ומה שהי' בידו לשחוט לא מהני:

תו מקשים לשיטת הרמב"ם בזה הא רע"נ ס"ל מימר לע"ז מיתר לאכול משחיטתו ואייתא ראי' מיהושפט מכך יהודא דלא הוי מפליג נפשי מני' דאחאב, ולהרמב"ם מי עדיף משאר עברות דצריך בדיקת סכין, ומי בדיק לו סכין, וי"ל טעמא דהרמב"ם הוא כמש"כ הש"ך והטו"ז בשם הרא"ש עיי"ש, מיהא כ"כ דהוי ס"ד כרע"נ למידק מיהושפט איה"נ דמוכח דלא כסברא הנ"ל, אבל לקושטא דמילתא דאיתותב רע"נ שוב ולא מוכח מיהושפט להיפוך, דלקושטא דמילתא ע"כ לא ס"ל האי דרשה דדרש רע"נ מהיו יושבין בגורן פתח שער שומרון, א"כ שוב קיימנא אסברא החיצונה ועיי' טו"ז והש"ך מה שכ' לתרץ קושיית הדרישה מאבדו לו גדייו, דהתם איכא ס"ס שמא נתנו לאחר לשחוט, והפמ"ג הקשה הא ס"ס במקום חזקת איסור הוא ולפימש"כ הפנ"י ריש חולין דהכא לא מקרי חזקת איסור כיון שכבר נעשה מעשה בגופו להוציא מחזקתו לק"מ, ואף דהו"ל ס"ס דא"א להתהפוך י"ל כמש"כ המג"א סי' תל"ט ע"ש:

אבל מי שהוא פסול עדות לעברה מעבירות של תורה אין צריך לבדוק לו סכין אפי' להרמב"ם, הקשה בתו"ח א"כ מ"פ הגמרא מברייתא דקתני הסל שוחטין אפי' כותי אפי' ערל אפי' ישראל מומר האי מומר ה"ד אי מומר לד"א היינו מומר לערלות, אלא לאו

מומר לאו"ד וכדרבא דילמא האי ערל לאו במומר לערלות מיירא אלא שלא מל מחמת צערא דגופא אביי ב"ב הניח למיל א"כ לאו מומר הוא דהא לא עבר אלא פ"א ושפיר הוצרך לאשמעי' אפי' מומר דהיינו מומר לד"א, ותי' כיון דבכל יום ויום עובר בעשה הו"ל מומר:

מיהא לפימש"כ בהג"א בפ' החובל בשם ר"ת דבכהי"ג אפי' פסול עדות לא הוי עיי"ש א"כ הדק"ל, ונ"ל בס"ד דלכאורה גם למסקנא קשיא דמסקי' מומר היינו מומר לא"ד א"כ כש"כ מומר לערלות, א"כ האי מומר לערלות דקתני למאי, וצריך לומר לפימש"כ הרשב"א דלהרמב"ם צריך בדיקת סכין במומר לשאר עברות היינו מהכרח הברייתא דקתני מומר לערלות דומיא דמומר לאו"ד, ולפי"ז א"ש דהא גופא קמ"ל במאי דקתני ערל, וכ"ז אי מוקמי' מומר דקתני מומר לאו"ד אבל אי הוי מפרשי' מומר היינו מומר לד"א והאי ערל היינו פסול עברה מחמת ערלה א"כ הדק"ל כיון דקתני מומר ערל למה לי, וזה נכון:

בהגה:

מיהא אם פסול לעדות משום שאכל נבלות, עיי' ש"ך שהקשה דברי הכ"מ והב"י אהדדי ותי' לחלק בין שוחט לעצמו או שוחט לאחרים, ובפמ"ג הקשה ע"ז בסי' קי"ט שפיר קיי"ל דבשל אחרים נאמן משום חזקה אין אדם חוטא ולא לו והייינו בעדות דעלמא אבל הכא הוא מטרח לא טרח ואמאי יהא נאמן בשל אחרים טפי, ונ"ל דה"נ שייך אין אדם חוטא ולא לו דאי לאו דבעי למשחט שפיר לא הוי קיבל עליו לשחוט והיינו בפסול משא"כ במומר דל"ש חזקה דאאי"ח ולא לו, א"נ גם בשל אחרים, אלא דאי קשיא הא קשיא דהא דחשיד נאמן בשל אחרים היינו היכא דאינו מתנגד לחזקה משא"כ בשחיטה דאיכא חזקת אבר מה"ח א"נ בשל אחרים כדמוכח במס' דמאי פ"ד מ"א א"ל אחר שאינו נאמן חשיכה לא יאכל, ע"ש כן הקשה בס' תפארת ישראל על המשניות, אמש"כ הש"ך הנ"ל, ולענ"ד לק"מ דהתם לגבי דמאי דבלא"ה רוב ע"ה מעשרין הם ומ"מ חייבו חכמים להפריש מעשר ולא סמכו על הרוב הה"ד דלא סמכי' אחזקה דאין אדם חוטא ולא לו משא"כ בעלמא שפיר סמכי' בשל אחרים אחזקה דאא"ח ולא לו, אפי' בחשיד דהא לזה, לא חשיד, וכיו"ב כתב הכ"מ בפי"א מה' מעשר הי"ג דבדמאי כיון דקיימ"ל רוב ע"ה מעשרין ואפי"ה אחמור רבנן למיחוש למיעוטא הה"ד דלא סמכינן אס"ס ועיי' מזה בשעת"מ פ"א מה' יו"ט מה שהקשה על הראב"ד דפליג בזה על הרמב"ם וס"ל דבדמאי נמי סמכי' אס"ס, ובחידושי פ"ק דחולין דף ו' הארכנו בזה בעניותנו בס"ד, ומ"מ למדנו דלשיטת הראב"ד הנ"ל דלא חמיר דמאי משום דעשאוהו כודאי, ומ"מ לא סמכי' אחזקה

אא"ח ולא לו הה"ד בשאר איסורין היכא דאיתחזק איסורא אינו נאמן אפי' בשל אחרים, ולדידי' ל"ס האי רמ"א בזה:

ס"ז:

מומר לערלות וכו', ואם אין ערל אלא שמתו אחיו מחמת מילה היה כשאר ישראל כשר, עיי' טו"ז ס"ק י' בשם התוס' שנימולו כשהם גדולים או ביום השמיני וראו שנבלע בהם דמן דאל"כ אמרי' שמא עדיין לא נבלע דמן ולכך מתו, וצע"ג במה שכ' דילמא לא נבלע בהם דמן הא קיי"ל ספק נפשות להקל ודילמא משום מילה מתו, וצריך לומר דקטנים שלא נבלע דמן שכיחי טפי משימותו מחמת מילה משו"ה תלינן שמחמת שלא נבלע דמן, ואע"ג דבפיקוח נפש אין הולכין גם בתר רובו מ"מ הכא לא שייך זה, דהא בלא"ה איכא מיעוטא שמתים מחתת מילה וע"כ חייבי רחמנא להכניס עצמו למצוה אף דאיכא מיעוטא הנ"ל, והך מומר לערלות פירש"י בגמרא מבעט במצוה זו, והכ"מ הקשה א"כ הו"ל מומר להכעיס ומין הוא משו"ה פי' דאינו רוצה להצטער, ובתב"ש הוכיח מזה דאפי' מומר לעבר אמ"ע נמי מומר לכה"ת הוא היכא דעביד להכעיס ועיי' פרמ"ג או"ח סי' ל"ט דמשמע לי' מפירש"י הנ"ל דל"ס לי' כהתב"ש דהא רש"י פי' דמבעט במצוה זו, ובאמת אין ראיה מכאן דמאן לימא לן דרש"י לאו כשיטת הרשב"א ס"ל דמומר להכעיס נמי שחיטתו כשרה בגדול עומד ע"ג מיהא, וא"כ מצינו לאוקמי בגדול עומד ע"ג, דהא ע"כ הא דקתני באותו ברייתא ואפי' כותי ע"כ מיירא מיהת ביוצא ונכנס ואף דהרשב"א ס"ל דמ"מ לכתחילה אסור, אפשר דרש"י ס"ל בזה דכל שגדול עומד ע"ג ל"ח שמא לא ישגיח יפה, ועוד דהא הך הכל ילפי' נמי דיעבד כדמסקי' בריש חולין דאיכא הכל דיעבד ותו נ"ל די"ל קושיי' הכ"מ הנ"ל אפירש"י דהא דפירש"י מבעט במצוה זו לאו מחמת מינות קאמר אלא כל שמניח מלמול מחמת צערא דגופא נמי מבעט קרינן לי' כדאשכחן האי לישנא בפ"ק דע"ז הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה מיד כאו"א מבעט בסוכתו אלמא אע"ג דהתם פטירי מדינא מכ"מ קרי לי' מבעט, כש"כ הכא דמניח למיעבד מצוה דחייב בה כש"כ דשייך שפיר טפי לשון מבעט, ולפי"ז לדינא רש"י נמי ס"ל ככ"מ, וכדדייק התביש, והכא מסתברא כיון דעבד להכעיס את קונו ומתכוין למרוד מה לי בעשה או בלא תעשה, ומה שהביא הפרמ"ג באו"ח סי' ל"ז ראי' לסתור ממש"כ התוס' בר"ה דף י"ז ד"ה קרקפתא דלא מנח תפילין בשם ר"ת דמיירא כשהמצוה בזויי עליו ואיס"ד דגם במ"ע הו"ל מומר לכה"ת כולה ת"ל דהו"ל בכלל מינים ואפיקורסים דחשיב התם, וא"כ הר"ת לשיטתו דמומר להכעיס לד"א ל"ה מומר לכה"ת כולה, אבל למאי דס"ל דמומר להכעיס אפי' בד"א הו"ל מומר לכה"ת כולה ודאי מסתברא דא"ח בין מ"ע למל"ת בזה וז"ב:

ס"ח:
כותי האידנא דינו כעכו"ם, בפ"ק דחולין דף ה' ע"ב אר"ח אריב"א וכו' ר"ג וב"ד נמנו על שחיטת כותי ואסרוה, א"ל ר"ז דילמא לא שמע רבי אלא בשאין ישראל עומד ע"ג, א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתתא בשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי, עיי"ש, ופירש"י ד"ה למימרא בעי וכי לא ידענו דחשידי אלפני עור ל"ת מכשול ומוכח מזה דכ"ז הוי ס"ד שמא לא שמע ר"י בר אידי בשאין ישראל עומד ע"ג בלי שום תיקון וצריך לומר אע"ג דבאמת מילתא דפשיטא היא ובזה לא הוצרכו לגזור ומאי ס"ד דר"ז ועכצ"ל משום דר"ז בעיקר עדותו של ריב"א מספק"ל אי אמת נכון הדבר דבאמת ל"ג ר"ג וביד על שחיטתו משום דבאין ישראל עומד ע"ג לא הוצרכו לגזור, והרשב"א ז"ל בחידושיו הקשה ע"ז תרתי חדא א"כ דר"ז בעיקר עדותו של ריב"א קמספק"ל מאי קא"ל בשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעיר איה"נ דל"ב למימרא:
ומ"מ מעיקרא דמילתא גופא דן ר"ז דלא גזר ר"ג כלל, תו הקשה מ"ט לא האמין ר"ז לשמיעתו אטו רחוק הדבר כ"כ דגזרו עליהם משום מעשה שהי' דמסתמא ידע נמי ריב"א מאיזה טעם גזרו עליהם א"כ מהיכ"ת לפקפק בעדותו של ר"ח משמי' דריב"א, ומתוך כך פי' הוא ז"ל וכ"פ הר"ן דה"ק ודאי ריב"א שהעיד שנמנו על שחיטת כותי טעמא הוי אמר לפי שמצאו להם דמות יונה בראש הר גריזים, וגזרו רובא אטו מיעוטא, ולפי"ז נצטרך לומר דר"ג וב"ד ס"ל כר"מ דחייש למיעוטא, וזה לא מסתבר לי' לר"ז משו"ה מספק"ל שמא בגדול עומד ע"ג לא גזרו משום דלמיעוטא ל"ח, אלא בשאין גדול עומד ע"ג דמכשרינן לעיל בחותך כזית בשר בכהי"ג הוא דנמנו ואסרוהו, משום דמצאום שקלקלו רובם במצות זביחה ודנים כמומרים לאותו דבר, וע"ז משני לי' ריב"א בשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי, משום דס"ל כת"ק דרשב"ג דאחזוק בלא כתיבי לא מהני וא"כ בלא"ה לא סמכי' אחותך כזית בשר, דיחיד ורבים הלכה כרבים, והלכה כת"ק:
ונ"ל בס"ד לפימש"כ הש"ך לקמן בס"ק כ"ב דמאוקימתא דאביי ורבא מוכח דהלכה כרשב"ג, א"כ תו לא מצינו לפרושי כהרשב"א הנ"ל, דמאי קמתמה אטו כשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי דודאי צריכה רבה היא דהא לאוקימתא מוכח מסת"מ דהלכה כת"ק, וכן כתב הש"ך לקושטא דמילתא דהלכה כרשב"ג א"כ מאי קמתמה למימרא בעי, ועיי' בתוס' ד"ה ר"ג דהיינו ר"ג דיבנה, א"כ שוב ליכא למימר כמש"כ הרשב"א, דבשלמא לפירש"י דהיינו ר"ג בנו של ריה"נ שפיר קאמר הרשב"א למימרא בעי דהא יחיד ורבים הלכה כרבים, דהא ת"ק ורשב"ג בדור שלפניו פליגו בי' אבל אי ר"ג דיבנה הוא מ"ק למימרא בעי דהא יחיד ורבים הלכה כרבים, הא רשב"ג ות"ק בדור של אחריו

הוא דפליגו בה, ושפיר מצינו למימר דר"ג וב"ד גזרו ע"ז כשאין ישראל עומד ע"ג, ועיי"ש עוד בתוס' ובפנ"י ומג"ש ובעניותנו מ"מ מוכח דגם התוס' כפירש"י ס"ל בזה, אבל מ"מ קושיי' הרשב"א הנ"ל קשיין לפירש"י, ונ"ל בס"ד עפ"י מש"כ התוס' בריש חולין ד"ה אבל בא דלרבא דמדמה שחיטה ליי"נ בא ומצאו לשתרי בלא חותך כזית בשר, ותירצו דמ"מ כל מה שי"ל לתקן צריך לתקן ובליתא קמן איה"נ דשרי בלא חותך כזית בשר, ולכאורה דבריהם מרפסין איגרא בזה א"כ מ"ק בשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי הא ודאי טובא קמ"ל דהא בדיעבד שרי' אף בלא חותך כזית בשר ובלא ישראל עומד ע"ג וא"כ טובא קמ"ל, בשלמא לפירש הרשב"א הנ"ל דמאן דקמתמה ס"ל דהלכה כת"ק א"ש, אבל לפימש"כ דלהתוס' ליכא למימר כפי' הרשב"א קשי', ונ"ל דבלא"ה אעיקר דברי התוס' כבר הרבה הפנ"י לצווח איך אפשר שיהא מותר בדיעבד בלא חותך כזית בשר, כיון דפשיטא לן בכל הש"ס דחשידי אלפני עור ופירשתי בס"ד בחידושי בכוונתם כיון דאמרי' שהכותי מירתא שיחתוך ישראל כזית בשר וינסכו, ועי"ז יתגלה קלונו א"כ מעיקרו מירתת מזה ושחט שפיר, משו"ה לקושטא דמילתא א"צ לחתיכת כזית בשר, דכיון דמירתת שמא יחתוך א"כ מעיקרו מזהר זהר ולא אתי כארועי נפשי, מיהא אביי ע"כ ל"ס לי' האי סברא דמירתת דהא לדידי' לא מהני ישראל יוצא ונכנס, ובעינן דוקא גדול עומד ע"ג, וביו"כ בעינן שיחתוך באמת כזית בשר לנסותו, ולא שרי בלא תיקון בדליתא קמן, ולפי"ז י"ל דר"ז ה"ק שמא לא שמע רבי אלא בשאין ישראל עומד ע"ג, והיינו דמעיקרו הוי שרי' אפי' באין גדול עומד ע"ג ובאין חותך כזית בשר כמש"כ התוס' והשתא גזור ר"ג דלא לשתרי כ"א ע"י גדול עומד ע"ג או ע"י נסיון דחותך כזית בשר, וע"ז מהדר לי' ריב"א בשאין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי והיינו משום דס"ל כאביי דל"ס אמירתת וא"כ לעולם לא הוי שרי בלא חותך כזית בשר ובלא עומד ע"ג אפי' בדיעבד, כיון דמירתת ל"ס לי' ופשיטא לן דחשידי אלפני עור, ולפי"ז פירש"י מזוקק שבעתיים בס"ד, והא דקאמר לקמן ואיס"ד לא קיבלא מני' לישני לי' כאן בישראל עומד ע"ג כאן בשאין ישראל עומד ע"ג הה"ד דהו"מ למימר לפירש"י כאן בחותך כזית בשר כאן בלא חותך כזית בשר, וע"כ צ"ל כן לפירש"י דפירש בד"ה ר"י אכל משחיטת כותי דמיירא בגדול עע"ג או בחותך כזית בשר, ולפי"ז ע"כ הא דקאמר ר"ז ודילמא ל"ש רבי אלא בשאין ישראל עומד ע"ג ההד"נ דהומ"ל בלא חותך כזית אלא דהיא היא, אלא נקיט גדול עומד ע"ג משום דאתי' אליבא דכי"ע אפי' לת"ק דרשב"ג ודו"ק היטב:

ועיי' לקמן בש"ך ס"ק כ"ב ומש"כ שם בס"ד דנפק"מ בין פירש"י ורשב"א הנ"ל כהילכתא, ודו"ק היטב:

ס"ט צדוקי ובייתוסי וכו', אא"כ שחטו ואחרים עומדים ע"ג, לשון הרמב"ם בפ"ד מה"ש צדוקים ובייתוסים ותלמידיהם וכל הטועים אחריהם שאינם מאמינים בתורה שבע"פ שחיטתן אסורה, ואם שחטו בפנינו הרי זה מותרת שאין איסור שחיטתן אלא שמא יקלקלו, לפיכך אינם נאמנים לומר דלא קלקלנו, ומאוד נפלאתי נוראות על דין זה, הא מבואר ברמב"ם שם הי"ד מומר לע"ז או אפיקורס והוא הכופר בתורה ובמשה רבנו ה"ה כעכו"ם ושחיטתו נבלה, ופלא למה יהא עדיף כופר בתורה שבע"פ מכופר בתורה שבכתב, ועיי' בלח"מ שם שהקשה הא בה' תשובה מנה הרמב"ם בכלל הכופרים גם הכופר בתורה שבע"פ, וגם על המחבר קשיא כיו"ב דהא מבואר לקמן בסי' קי"ט דהכופר בדברי רז"ל הרי זה מין עיי"ש, עד שהאיר השם את עיני ומצאתי ברמב"ם פ"ג מ"ה ממרים ה"ג וז"ל כי האפיקורסים והאומרים אין תורה מן השמים והמוסרים והמומרים: כל אלו אינם בכלל ישראל וכו' בד"א באיש שכפר בתירה שבע"פ במחשבתו ובדברים שנראים לו והלך אחר דעתו הקלה ואחר שרירות לבו וכופר בתורה שבע"פ תחילה כצדוקי ובייתוסי וכל הטועים אחריו, אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם היה כתינוק שנשבה בין הנכרים וגדלוהו ואינו זריז לאחוז דעתו בדרכי המצות שהרי הוא כאנוס ואעפ"י ששמע אח"כ שהוא יהודי וראה היהודים ודתם היה כאנוס שהרי גדלוהו על טעותם כך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם וכו' לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכן בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה עכ"ל, וממילא נשכיל דמש"כ הרמב"ם בפ"ד מה"ש צדוקי ובייתוסי נמי בכיו"ב מיירא שהוא נתגדל על דעתם, אבל הכופר בתורה שבע"פ או אפי' בדבר א' מדברי רז"ל הרי זה מין ושחיטתו אסורה אפי' בגדול עומד ע"ג, וזה ברור ומעתה גם קושיי' הלח"מ הנ"ל לק"מ: וזה אמת וברור בס"ד, ועיי' ש"ך ס"ק כ"ב דפליג אהרשב"א דס"ל דלא מהני חותך כזית בשר, משום דקיימ"ל כת"ק דרשב"ג, והש"ך פליג עלי' דכולי סוגיא דריש חולין מוכח דהלכה כרשב"ג מדאוקמי אביי ורבא מתני' בכותי ושחיטתו כשרה בחותך כזית בשר, ולפימש"כ לעיל בסעי' ח', הרשב"א לטעמי' דס"ל דריב"א דהעיד על ר"ג וב"ד שנמנו על שחיטת כותי ואסרוהו וקאמר לי' באין ישראל עומד ע"ג למימרא בעי ע"כ משום דמפשט פשיטא לי' דהלכה כת"ק, ור"ז קיבלה מני' משו"ה שפיר קאמר דהלכה כת"ק, ועיי' בחידושי הרמב"ן בחולין דף ד' דפוסק בהדיא כת"ק דרשב"ג, וכן פסק הריטב"א בקדושין דהלכה כת"ק, וס"ל עוד דלת"ק כתיבי ואחזוק בעינן, ודלא כמש"כ התוס' שם בחולין ובגיטין דף י' דכתיבי ולא אחזיק נמי איכא בנייהו, ונ"ל ראיה לשיטתם וממילא תסתיים נמי דהלכה כת"ק, והוא מדאמרינן בברכות דף

מ"ז הכותי מזמנין עליו ופרכי' בגמרא ואמאי לא יהא אלא ע"ה ותניא אין מזמנין על ע"ה ומשני רבא הב"ע בע"ה דרבנן דפליגו עלי' דר"מ דאמרו איזה ע"ה כל שאינו מעשר פירותיו והני כותאי, עשורי מעשרי דבמאי דכתיבי באורייתא מזהר זהירי דאמר מר כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל, ויל"ד פתח בכתובי וסיים במצות שהחזיקו בה, ממנפ"ש אי ס"ל כת"ק ל"ל דהחזיקו בה ואי כרשב"ג ל"ל דכתיבי אע"כ דלת"ק תרתי בעינן כתיבי ואחזיק, וס"ל לרבא כת"ק וה"ק כיון דכתיבי באורייתא סמכינן אמאי דחזינן דאחזיקו בה, דהא חזינן דבמצוה שהחזיקו בה הרבה מדקדקין בה יותר מישראל דאמר מר וכו': א"כ בכתיבי שפיר איכא למסמך מכה, ולפי"ז מוכח נמי דרבא כת"ק ס"ל וכשיטת הרשב"א והרמב"ן והריטב"א:

ועפי"ז יש ליישב קושיית התו"ס בשמעתא קמייתא דחולין ד"ה רבא מ"ט לא אמר כשמעתי' דהא מתני' דהכל שוחטין תניינא באמת מוקי כשמעתי' דקאמר חדא לאתוי כותי וחדא לאתוי ישראל מומר ועיי"ש משתי' ועפ"י הנ"ל י"ל דהכא פריך דלמאי דמוקי רבא מתני' בכותי ודיעבד דמתני' מיירא בחותך כזית בשר עכצ"ל דס"ל כרשב"ג והוא דלא כשמעתי' דהא משמעתי' הנ"ל ד"פ שלשה שאכלו מוכח דס"ל כת"ק דרשב"ג, וע"ז משני דבאמת הוא לא ס"ל אלא לדבריו דאביי קאמר:

ומתני בתרייתא שפיר מוקי לה בכותי והתם דל"ק אלא הכל שוחטין לחודא לא מיירא בחותך כזית בשר כלל, וממילא מתיישב נמי שפיר בזה לנכון הגמרא ולי' ל"ס לי' ולכאורה הול"ל ואיהו לא מוקים למתני' בהכי ולהנ"ל א"ש, ועיי' בפנ"י שם, דהעלה כ"כ דמוכח משמעתי' דרבא בגיטין דף י' דס"ל כת"ק דרשב"ג, מיהא לפימש"כ לעיל בס"ח מוכח מפירש"י ותוס' דס"ל הלכה כרשב"ג וכמש"כ הש"ך, וכן מוכח עוד מפירש"י שם בד"ה ר"י אכל משחיטת כותי דמיירא בגדול עומד ע"ג או בחותך כזית בשר, ואי לאו דס"ל הלכה כרשב"ג מאי דוחקא לפרושי הכי הא איכא למימר דלא אכל אלא מגדול עומד ע"ג לחודי', ועיי' בנודב"י מהרי"ק סי' ג' שהקשה לדו"ז הגאון בעל או"ח על הוכחת הש"ך דהלכה כרשב"ג מדמהני לרבא חותך כזית בשר, הא לפימש"כ התוס' בד"ה בא ומצאו ששחט, דחותך כזית בשר אינו אלא לכתחילה א"כ אינו אלא חומרא בעלמא, ועיי' בנודב"י שם שתי' לו דמ"מ לת"ק דרשב"ג כיון דכיס ע"ז א"כ הוא פועל ריק לגמרי דאפי' לכתחילה לא הוי צריך לתקן, וד"ק תמוהים בזה דהא עכ"פ הוי נסיון לאידך גיסא דאם לא יאכל כזית בשר שחותך לו נפסול שחיטתו, עוד תי' בנודב"י שם דהא התוס' לא ס"ל כן אלא משום דרבא מדמה שחיטה כיו"נ ולפי"ז ל"ש לימר כן אלא בבהמת ישראל אבל בבהמתו של כותי הא ביין נסך של נכרי באמת אסור נמצא בצד הבור,

ובזה מצד הדין בעי כזית בשר ולת"ק דרשב"ג ל"מ מידי, וגם בזה צע"ג על הנודב"י, הא השתא נמי דמוקמי לי' לרבא בשיטת רשב"ג מ"מ מתני' ע"כ א"א לאוקמי בכל גוני דהא בבהמתו של כותי עצמו ששוחט לדידי' לא בעי עומד ע"ג ולא חותך כזית בשר כיון דהשתא קיימינן דאחזיק מהני ורק בשחט לישראל הוא דחשדי' לי' בלפני עור וזה מבואר בחידושי הרשב"א וריטב"א עיי"ש, א"כ אכתי הדק"ל אימא רבא כת"ק ס"ל, וחותך כזית בשר אינו אלא לחומרא ובבהמתו לא מיירא מתני' כלל, ע"כ נראה לענ"ד ליישב שפיר קושיי' האו"ח הנ"ל, עפימש"כ לעיל ליישב מה שהקשה הפנ"י כיון דחשידי אלפני עור א"כ מהיכ"ת יהא מותר בא ומצאו בלא חותך כזית בשר וכתבתי בס"ד דסברת התוס' כיון דהכותי מירתת שמא יחתוך לו כזית בשר, א"כ מעיקרו מזהר זהר, ולפי"ז שפיר דייק הש"ך דכל זה אי ס"ל כרשב"ג משא"כ לת"ק דבאחזיק נמי ל"ס עלייהו א"כ ל"ש מירתת בזה, ודברי הש"ך ברורים, ומן התימא על רבותינו הנודב"י והאו"ח שלא עמדו בזה:

ס"י התחיל פסול וכו', עיי' טו"ז ס"ק י"ד מש"כ בשם הב"ח הא בשחיטת מין אפי' בדבר שאננו עושה טרפה דבמין סתם מחשבתו לע"ז ומכי שחט בה פורתא אסרה, ובטו"ז העלה דדוקא בדבר שעושה אותה נבלה הוא דמקרי מעשה, אבל במעשה כ"ד לא, ובנקה"כ הרבה להשיב עליו מסוגי' מפורשת בפ"ב דחולין דף מ' מאי פריך מכדי ר"ה כמאן אמרה לשמעתי' כעולא ועולא מעשה כ"ד קאמר, ולהטו"ז האי מעשה כ"ד היינו דוקא סימן א' א"כ כלהו בהדי הדדי קאתי, ותו דלא הר צריך לאוקמי בחצי קנה פגום דאפי' אינו פגום אתיין כלהו בהדי הדדי להטו"ז והיא באמת פליאה נשגבה על הטו"ז, ולכאורה נראה דבבהמת קדשים מודה הטו"ז כיון דמיעוט סימנים מיהא הו"ל מום בגופה, כמש"כ התוס' בחולין דף כ"ח ע"ב דאין לך מום גדול מזה, מקרי מעשה חשוב לאוסרה, אבל אין זה מספיק כלל, דהתם בחטאת העוף קיימא וקיימ"ל דאין תמות זכרות בעוף וקושיי' הנקה"כ אלימא, אמנם אחרי עיון נראה לענ"ד דמחלוקת הטו"ז וכקה"כ תליא באשלי רברבא בפלוגתת רש"י ותוס' דהנה בע"ז דף נ"ד ילפי' בגמרא דע"י מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו מכלים שהזניח המלך אחז במעלו דאמר מר הכינוס וההקדשים, שגחום והקדישו אחרים תחתיהם, ומפרש רש"י דלהדיוט נמי איתסרי דאל"כ הו"מ לפרוקינהו, והתוס' בחולין דף מ"א ובע"ז דף נ"ב ע"ב הוכיחו דע"כ כלים שהזניח המלך אחז, לא היו אסורים להדיוט, והא דהוכיחו בע"ז דף נ"ד דבמעשה אוסר גם להדיוט ה"ק כיון דאשכחן דלגבוה היו אסורים במעשה כ"ד שאינו בגוף הכלים ש"מ דלהדיוט מיהא אסורים במעשה גמירי ולפי"ז ממילא מבואר דלרש"י דס"ל כלים הו"ל גם להדיוט אסירי מוכח דס"ל כנקה"כ ושיטת התוס' כהטו"ז, והשתא דאתית להכי

ממילא קושיית הנקה"כ על הטו"ז לק"מ דהא מוכח דעת התוס' דבכלים דאחז לא הוי עבדי כ"א מעשה כ"ד ולגבוה מיהא מיתסר, ולפי"ז גם הטו"ז ל"ק אלא להדיוט אבל לגבוה אסור במעשה כ"ד, ומשו"ה בחטאת העוף שפיר הוצרך הגמרא לאוקמי בחצי קנה פגום וזה נ"ל ברור בס"ד, ובמש"כ נראה לענ"ד ליישב שפיר קושיית רש"י ותוס' בשמעתא דחולין דף מ' דפריך אדרב הונא דאמר היתה בהמת חברו רבוצה לפני ע"ז כיון ששחט בה סימן א' אסרה ופרכי' מברייתא דהשוחט חטאת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאות, ולר"ה אשחוטי חוץ לא לחייב, ומשני הגמרא הכא בחטאת העוף עסקינן דכלהו בהדי הדדי קאתיין, ופרכי' עלה מכדי רב הונה כמאן אמרה לשמעתא כעולא ועולא מעשה כ"ד קאמר אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה, אי הכי מאי מאי ארי' חטאת לאשמעי' זבח, ותמהו בזה רש"י ותוס', הא בל"ז נמי, אי לא הוי מוקמי' לה בגמר זביחה נמי קשיא מאי ארי' חטאת העוף ליתני זבח, ולענ"ד נראה בס"ד, ליישב שפיר עפ"י מש"כ:

דבל"ז לא הו"מ להקשות דהומ"ל כמש"כ הטו"ז דמעשה כ"ד לא מקרי אלא מידי דעושה אותה נבלה, מיהא בקדשים שפיר מקרי מעשה כ"ד אפי' מידי דאינו עושה נבלה דהא אין לך מום גדול מזה, והיינו בבהמה דמיפסל במום משא"כ בעוף דקיימ"ל אין תמות וזכרות בעוף, שוב בעינן מידי דעושה נבלה, וא"כ שפיר נקט חטאת העוף ולח זבח:

דבבהמה מכי שחט בה פורתא דהו"ל מום וממילא הו"ל מעשה למיתסר ע"י, ולא מתחייב משום שחוטי חוץ משא"כ בעוף דל"ש מום ובעינן דוקא דבר שעושה נבלה למיתסרי' וכלהי בהדי הדדי קאתין, אבל השתא דאמר רב הונה דאמר לשמעתי' כעולא ומשמע דלהדיוט נמי אסור במעשה כ"ד והוצרך לאוקמי בגמר זביחה קשיא מאי שנא חטאת ליתני זבח והוצרך לאסוקי בחצי קנה פגום, וראיתי בריטב"א בע"ז דף נ"א ע"ב יעוי"ש דבדבריו מבואר להדיא כמש"כ הטו"ז אלא דאיהו מוסף דהא דע"י מעשה א"א דבר שאינו שלו בעינן מעשה שנשתנה הדבר ע"י בשינוי שאינו חוזר לברייתו ע"ש ועיי' לקמן בסי' ד' מה דבעינא לפרש דבריו בס"ד, הרי בהדיא כהטו"ז, אלא דקשיא לי קושיי' עצומה על דברי הריטב"א מהא דאמרינן בב"ק דף ע"א ע"ב ור"מ אמאי מחייב שוחט לע"ז כיון דשחט בה פורתא אסרה אידך איה"נ הוא ולאו דמרא קטבח, ומשני באומר בגמר זביחה הוא עובדה, ובתוס' ד"ה איה"נ הקשו ומה בכך דלאו דמרי' קטבח הא כל טובח כמי לאו דמארי' קטבח דמכי שחט בה פורתא קני' בשינוי מעשה, וי"ל דל"ח שינוי מעשה לקנות בכך, ולפימש"כ הריטב"א דל"ח מעשה לאסור ע"י אלא דוקא היכא דנשתנה בשינוי שא"ח לברייתו א"כ קשיית התוס' הדר' לדיכתה, דממנפ"ש אי שינוי ל"ח גם מעשה למיתסר ע"י לא הוי ומאי פריך הגמרא ועכצ"ל דקחשיב שינוי א"כ קשיא

קושיית התוס' מה בכך, ונראה לתרץ בס"ד די"ל בכוונת התוס' בב"ק עפ"י מה דקיימ"ל בחו"מ דל"ח שינוי מעשה לקנות ע"י אלא היכא דנשתנה השם ע"י מעשה זה, ולפי"ז שפיר כתבו התוס' כיון דלא נשתנה השם ע"י השחיטה משהו ל"ח שינו מעשה לקנות ושפיר קאמר הריטב"א דבעי' דוקא שינוי שאינו חוזר דלעניין לאסור דבר שא"ש לא איכפת לן בשינוי השם, ודוק היטב, ועיי' מש"כ בעניין זה עוד לקמן בסי' ד' בס"ד:
ס' י"א:
היו ישראל ופסול אוחזין בסכין וכו' עיי' ש"ך ס"ק ל', שהביא בשם האו"ז ובה"ג שחולקין על דין זה, וז"ל הבה"ג הובא בתב"ש והיכא דאתחיל גוי לחודא וכו' אבל מסייע ודאי אין בו ממש, ועיי' ב"ח שפי' דברי הבה"ג אפי' בזה יכול וזה יכול, אבל התב"ש כתב דמסייע לא מקרי אלא זה יכול וזה אינו יכול, אבל שניהם יכולים שחיטת שניהם מקרי ולא מסייע עיי"ש, ודברי קדשו נפלאו בזה דהא מוכח בש"ס שבת דף צ"ג דגם זה מקרי מסייע דגרסי' החם בגמרא אמר מר זה יכול וזה אינו יכול ד"ה חייב הי מנייהו חייב אריח זה שיכול דאי שא"י מאי קעביד א"ל ר"ה משום דקמסייע בהדי' א"ל מסייע א"ב ממש אר"ז משמי' דרבא אף אנן נמי תנינא היו יושב ע"ג המטה וי"ד טליות תחת רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על ג' ור"ש מטהר, היו רוכב ע"ג בהמה ו"ד טליות תחת רגלי הבהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על ג' ואמאי הא קמסייע בהדי הדדי אלא לאו משום דאמרי' מסייע ואין בו ממש, ופירש"י ור"ש מטהר דר"ש לטעמי' דאמר זה א"י וזה א"י נמי אינו אלא כמסייע ופטור, מפני שיכולה לעמוד על ג' הלכך כל או"א הו"ל רביעי ואינו אלא מסייע וסתמא כר"י דזה יכול וזה יכול קרי מסייע, ועיי"ש עוד בפירש"י ד"ה טמאות אלמא בהדיא דאפי' זה יכול וזה יכול נמי מקרי מסייע, הן אמת דלפימש"כ שם התוס' בד"ה מפני שיכולה לעמוד על ג' דהו"ל כל רגל אינו יכול וה"ג אחרים יכולים, אכתי אין ראיה לסתור דברי התב"ש דאיכא למימר לשיטת התוס' זה יכול וזה יכול לאו משום מסייע הוא דמיפטר, אבל אחרי העיון נראה דגם בדעת התוס' א"א לומר כן, דהתם מייתא בגמרא מהא דתנן זב שהי' מוטל על ה' ספסלים או על ה' פינקאות לאורכן טמאין לרחבן טהורים ופירש"י לאורכן טמאין משום דכ"א נושא רובו עליו, פעמים על זה פעמים על זה לרוחבן טהורים שאין רובו נושא על כל אחד ובתוד"ה לארכן כתבו דלפי"ז אתי' כר"ש דבאי שיהא רוב הזב נושא עליו ור"י אומר דמצי למימר דאתי' אפי' כרבנן וטעמא דטהורות משום דהו"ל כל אחד מסייע שא"ב ממש ע"כ מוכח מדבריהם דס"ל אפי' בזה א"י וזה א"י הוי טעמא משום מסייע וא"ב ממש כש"כ ז"י וז"י דמודה בי' ר"י, ולכאורה צע"ג על התב"ש, ואחרי העיון נראה דס"ל

להתב"ש דהיא הנותנת ודאי אליבא דמ"ד זה א"י וזה א"י נמי מפטר ע"כ ליכא למימר טעמא דפטור משום דלאו היינו אורחי' דהא בזה א"י אורחא למיעבד בשניים, א"כ ע"כ אמרינן טעמא משום דמסייע אב"מ, משא"כ לר"י דבזה א"י וזה א"י מחייב ולא מפטר אלא זה יכול וזה יכול אמרי' דהאי לאו משום מסייע ואין בו ממש פטור, אלא משום דלאו היינו אורחא, כדפירש"י התם בס"ד יעוי"ש, א"נ י"ל דהו"ל כמי שנעשה על ידי שניהם, אבל מ"מ צ"ע כיון דלרש"י ע"כ מוכרח טעמא משום דהו"ל מסייע וא"ב ממש דאל"כ לא מייתא הגמרא מידי ממתני דזב, א"כ מנ"ל דאיכא מאן דפליג ע"ז בלי הכרח:
וראיתי בס' אמרי בינה דיני שבת סי' שהביא בשם ס' שמחת יו"ט להגאון מהרי"ט אלגאזי דמספק"ל בדין שניים שעשו מלאכה אם אחד אינו בר חיובא נכרי או קטן דלאו בני עונשין נינהו אי מיפטר די"ל דלא ממעט הקרא בעשותה כ"א כששניהם שוים בחיובא אבל אם א' אינו בר עונש אפשר דלא ממעט קרא דעלי' דידי' רמיא שלא יניח שיעשה המלאכה ע"י בשבת, ע"כ, ובס' א"ב תמה ע"ז דהא לפימש"כ רש"י ד"ה ר"י פוטר דלאו אורחי' בהכי, וזה א"י וזה א"י דארחי' בהכי קמחייב ר"י א"כ מה איכפת לן במה שחברו לאו בר חיובא עכ"פ לאו אורחי' בהכי עכ"ד, והנה זה תמיהתו תמוה מאוד, איס"ד טעמא משום דלאו אורחא בהכי א"כ בזב דל"ש האי טעמא מאי טעמא מטהרינן, בשלמא לפי' התוס' דהאי דזב הו"ל זה יכול וזה אינו יכול אכתי איכא למימר טעמא דזה יכול וזה יכול משום דלאו היינו אורחא, אבל לרש"י ע"כ א"א לומר כן, ומשפירש"י, כן בד"ה ר"י היינו בס"ד אבל למסקנא דמייתא מקרא בעשותה ע"כ אמרי' טעמא משום מסייע אב"מ כדמוכח ממש"כ, וכיו"ב קשיא נמי על התב"ש כמש"כ:
וצ"ל כמו שביארתי דס"ל להתב"ש דלהתוס' טעמא דזה יכול וזה יכול לאו משום מסייע הוא, ובזב וכן בכלהו דמייתא הגמרא הו"ל זה יכול וזה אינו יכול, ובזה מיושב ע"נ קושיית התוס' ד"ה שהקשו מאי ס"ד דר"פ האם דמייתא ראיה דמסייע אב"מ מסיפא ולא מייתא מרישא כדוייתא ר"ז, ולהנ"ל א"ש די"ל איהו ס"ל כרש"י דזב שהי' רוכב על החמור מיחשב זה יכול וזה יכול וא"כ ע"כ לאו טעמא משום מסייע אב"מ, דזה ל"ש כ"א בשבת משום דלאו היינו אורחי' ודו"ק:
ומ"מ לדינא שפיר קאמר התב"ש דאפי' את"ל דכגון זה חשיב מסייע מ"מ מאי אולמי' דחשבי' למעשה הכשר עיקר דילמא מעשה הפסול עיקר ואידך הו"ל כמסייע וזה צ"ע על הב"ח, ועיי' בתב"ש דמייתא ראיה ממשנה דפרה פי"ב קטן שיש בו דעת אשה מסעדתו, ומבואר בתוספתא שהובא בתוס' יומא דף מ"ג ד"פ אשה כיצד מסעדתו אוחזת לו המים, ואם אחזה בידו אפי' בשעת הזיי' פסול, אלמא דמסייע חשוב כאלו נעשה ע"י, ומזה צע"ג

על פירש"י הנ"ל דזה יכול וזה יכול נמי מקרי מסייע ואב"מ, א"ל דנימא הא מני ר"מ היא דמחייב בזה יכול וזה יכול, א"כ אין ראי' מזה כלל, ויש ליישב בזה קושיי' התוס' שם, ומ"מ י"ל גם לפירש"י הנ"ל דבזה יכול חשבי' כאילו כאו"א מסייע, והתם מיפסל משום מאי חזית דאזלי' בתר הקטן דילמא אזלינן בתר האשה כהי"ג שכתב התב"ש גבי שחיטה, ודו"ק היטב:

סימן יז

בדין שחוטת חולין א"צ כונה המבואר ביו"ד סי' ג' ס"א:

שחיטת חולין אי"צ כונה, ביש"ש פ"ב דחולין כתב דהיינו מן הסתם, אבל אם כיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשות בנחירה וחניקה נראה שאין נקרא זה שחיטה וגרוע יותר מכפלה מעל הקורה לעניין זה, ובפרמ"ג מספק"ל אי בעינן דוקא שיוציא כן בשפתיו או אפי' חישב כן בלבו סגי, ותליא לה בפלוגתת הקדמונים בזה לעניין פיגול ועיי' במשל"מ פי"ג מ"ה מעה"ק ה"א שהאריך בזה, והקשה ע"ז א"כ שחיטת כותי בגדול עומד ע"ג אמאי מתכשרת כיון דחשיד אלפני עור נימא כיון לנחירה, ומש"כ דכותי אינו מכוין להכעיס אלא דאינו נותן לב תמוה בעיני דהא הלכה רוחית בש"ס דחשידי אלפ"ע משמע אפי' להכשול בידיים, מיהא לענ"ד בלא"ה לק"מ דהא מבואר לעיל בעניותנו ס"ק ח' לעיל בסי' שלפ"ז דהיי"ט דסמכי' אכותי בדיעבד אפי' בלא חותך כזית בשר לשיטת התוס' דף ג' משום דהכותי מירתת שמא יבדקנו בחתיכת כזית בשר ויתגלה קלוני, וכיון דשיהה דרסה וכו' נמי לא כתובי וסמכינן עלייהו משום דאחזיק א"כ גם הנ"ל לק"מ דלשיטת מהרש"ל ע"כ גם בזה אחזיק וממילא לא יאכל אם כיון לנחור משו"ה מהני שפיר, אבל מ"מ ממומר להכעיס דלשיטת הרשב"א שחיטתו כשרה בגדול עומד ע"ג שפיר הקשה, ובס' אמרי בינה קאמר כל שמפרש בהדיא דשוחט לשם שחיטה אף אם מתכוין לנחור לא איכפת לן מידי דהו"ל דברים שבלב ואינם דברים וראי' לדברים נ"ל מהא דאמרי' בפ"ג דזבחים אר"י אף מי שלא הי' בלבו א' מכל אלו כשר מפני שהוא תנאי ב"ד ואמרי' בגמרא דתיקנו שלא יאמר לשמה גזירה שמא יטעה ויאמר שלא לשמה ש"מ כל שאמר שלא לשמה אף אם הי' בטעות ובמחשבתו הי' לשמה מ"מ מפסל א"כ הה"נ הכא ועיי' לקמן סי' ד' בטו"ז ס"ק ד' דאף דאדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ באכילה אסורה דנהי דלא אסרה מ"מ לא שרי לה, ונ"ל דהיינו נמי עפ"י סברת הרש"ל הנ"ל דכיון שנתכוין לשחוט לע"ז ה"ה כמו היפוך כונה, וע"י מש"ש לקמן בס"ד בזה

ונסתפקתי להיש"ש הנ"ל חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותן והם כונו לנחור ולעקור מהו מי אמרי' כיון דאין להם מחשבה הו"ל כנשחט סתם, או דילמא כיון דעכ"פ נתכונו לנחור נהי דלית להו מחשבה מ"מ לא שרו לה, והנה אם האחרים רואין אותן נתכונו לשם שחוטה תלי' לכאורה בפלוגתת הרשב"א ותוס' בחולין דף י"ב ע"ב דלדעת התוס' כונת אחרים המלמדין מהני, ולדעת הרשב"א כונת העומד מע"ג לא מהני אלא במידי דאפשר בשליחות משא"כ בשחיטה כיון שהכל תלוי בדעת השוחט דהא אם שחטו שלא מדעת בעלים לא מהני כונת העומד ע"ג אלא הכל תלוי בדעת השוחטו, אמנם בנ"ד נראה דלכו"ע לא מהני כונת האחרים ר"א דהתוס' לא כתבו אלא דגדול עומד ע"ג היינו שמלמדו ומזהירו ולא משים כונת העומד ע"ג יעוי"ש והכא כיון דבהדיא נתכונו להיפוך פשיטא דלא מהני כונת המע"ג, ותו נ"ל דיש ללמוד מק"ו הא להחמיר בקדשים ובשוחט לע"ז נמי אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד כש"כ להקל, היכא דהשוחט נתכוין לנחור, והעומד ע"ג לכונה נכונה דודאי לא מהני, ובזה תמוהין לי דברי התב"ש בס"ק ז' במה שהקשה לשיטת הרא"ש דבעינן מיהת שיכוין לשם מעשה כל דהו מהא דאמרי' שחט פרה נשחטה בהמה אחרת עמה:

לר"נ פסולה פרה ולרבנן כשרה דלא הו"ל שחיטת ב' פרות ואמאי כיון דאיירא במכוין להפיל לדעת הרא"ש תפסול מחמת מלאכה אחרת כמו חתך דלעת עמה ודוחק לומר דלהרא"ש איירא שאחר מכוין על הסכין [כן פי' דבריו הפרמ"ג] דא"כ רישא נמי שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה אמאי פרה פסולה לד"ה והא איהו לא כיון לבהמה כלל, ומדבריו ודברי הפרמ"ג למדנו דאם בעינן כונה לשחיטה ואחר נתכוין מהני וצלע"ג, הא מדברי התו"ס הנ"ל והרשב"א ז"ל מוכח בהדיא דלא מהני בשחיטה כונת העומד ע"ג, ועיי' לקמן, ומעתה הא דנסתפקתי שייך אפי' הפפ"ג נתכונו וכ"ש היכא דלא כונו מידי והחש"ו כיונו לנחור, ובחידושי למסכת חולין הקשתי לשיטת הרשב"א הנ"ל מהא דאמרי' בחולין דף ל"א ע"ב ה"ד נדה שנאנסה וטבלה אילימא דאנסה חברתה ואטבלה כונה דחברתה כונה מעלי' היא, והא טבילה נמי א"א להתקיים ע"י שליח א"כ כונת חברתה לאו מילתא היא, ופריקנא לה שפיר בס"ד דהא מהיכא יליף לה ר"י דטבילת חולין בעי כונה מדכתיב וכובס שנית מקיש כיבוס שני לכיבוס ראשון מה כיבוס ראשון בעי כונה אף כיבוס שני, והתם נמי הבגד לאו בר כונה הוא והתורה לא הקפידה אלא שאדם הטובלו יכוין לשם טבילת מצוה ה"נ טבילת אדם כל שמכוין אדם המטבילו לזה לא בעינן כונת הנטהר אבל איה"נ דכונת אשה אחרת העומדת ע"ג לא מהני מידי, ושוב מצאתי בס' אמרי בינה דהעיר בזה ותי' נמי כמש"כ עיי' לקמן סעי' ב':

בטו"ז ס"ק א' הביא קושיית הדרישה מ"ש הכא דדרשי' מדגלי רחמנא גבי קדשים מכלל דשחיטת חולין ל"ב כונה ואמאי ל"א כן גבי ושחט דדרשי' מני' ברפ"ב דלא לשוי' גיסטרא ה"נ נימא מדגלי רחמנא גבי קדשים וכו' עיי"ש, ונ"ל בס"ד עפ"י מש"כ לעיל בסי' א' ליישב קושיית הא"ר על הב"ח שכתב דהיי"מ דל"א כאשר ציויתיך קאי על אוה"מ דא"כ נימא דלבעי כונה כשחיטת קדשים והקשה הא"ר אימא איה"נ, ותירצתי בס"ד דהא בקרשים ילפינן דמתעסק פסול מדכתיב ושחט את בן הבקר שתהי' שחיטה לשם בן בקר, ואמרי' אשכחן למצוה לעכב מניין ת"ל לרצונכם, והיינו דבכל דוכתא בעינן בקדשים שנת עליו הכתיב לעכב, והשתא איס"ד דשחיטת חולין בעי כונה לכתיב רחמנא בחולין וממילא מוכח נמי לעכב ולא איצטרך שישנה עליו, אע"כ דבחולין ל"ב כונה, ושוב א"א לומר כאשר ציותיך קאי אאוה"מ ושפיר קאמר הב"ח, והשתא מתיישבת נמי שפיר קושי' הדרישה הנ"ל דלעולם אנן כל הכשר שחיטה ילפינן חילין מקדשים מיהא הכי ע"כ מוכח דחולין ל"ב כונה מקרא יתירה דשינה עליו הכתיב, וא"ש עוד נ"ל בס"ד עפ"י מה שהקשו בתו"ס דף כ"ז ד"ה ותו לפירש"י למה לי תרי קראי דהא רב יימר יליף לה התם מוזבחת ממקום שזב חתהו ומסקי' נמי דקרא אתי דלא לישיי' גיסטרא ולהנ"ל י"ל עפ"י קושיית הדרישה וחדא מתורץ בירך חברתה ושחט בקדשים הוא דכתיב אבל אכתי לא הוי ידעי' בחולין דהוי"א מדגלי רחמנא בקדשים ש"מ בחולין כשר כקושיי' הפרישה משו"ה איצטרך וזבחת דכתוב בחולין, ועיי"ש בחידושי הרשב"א שכ' הטעם דחותך כל המפרקת אסור משים דמבליע דם באיברים ועיי' טו"ז לקמן סי' ר"ד ס"ק ב' ובנק"כ שם, ולפי"ז אי כתב רחמנא וזבחת דכתיב בחולין הו"א טעמא משום הנ"ל אבל בקדשים שאינם נאכלין דל"ש טעמא האי הו"א דלא משו"ה איצטרך תרווי', ועכ"פ ל"ש לומר מדגלי רחמנא בזה, ועיי' בתו"ח שם מש"כ ליישב קושיי' התוס' שם דמושחט ילפינן משום דשני קרא בדיבורי ולא כתיב וזבחת כמו בחולין, ולדידי' קושיי' הדרישה קשי' טפי ול"ש תי' בתרא שכתבתי, ועיי' בתב"ש בס"ק ח' דאסברא לה לסברת הישו"ש הנ"ל משום דעיקר הלימוד דחולין ל"ב כונה הוא מדגלי רחמנא לית לן למילף כ"א בחולין סתמא כשר משום דסתמא לשחיטה עומד משא"כ קדשים סתמיי' לאו לשחיטת קדשים עומד, ועפ"י דבריו נלענ"ד ליישב בס"ד, הא דאמרי' בחולין דף ל"א ע"ב בטעמא דרב יוחנן דטבילת חולין בעי כונת כדרבי יונתן בן יוסף דאמר וכיבס מה ת"ל שנית מקיש כיבוס שנית לכיבוס ראשון מה תכבוסת ראשון לדעת אף תכבוסת שני' לדעת, וכו' מתקיף לה ר' שימי בר אשי ומי אמר ר"י הכי והאר"י הלכה כסת"מ ותנן נפלה סכין ושחטה אעפ"י ששחטה כדרכה פסולה והוי' בה טעמא דנפלה הא הפילה הוא

כשרה ואע"ג דלא איכוין, ואמרי' מאן תנא וכו' וא"ר ר"נ היא דל"ב כונה לשחיטה ומשני בשחיטה אפי' ר"י מודה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול וכו', ויש לתמוה בזה דמקשה דר"י אדר"י ולא קשי' כ"כ בהא דאר"י הלכה כסת"מ אמוראי נינהו אליבא דר"י כדמשני בחולין דף מ"ג ובכ"מ ועדיפא מנה הו"ל לאקשוי דרבא אדרבא דס"ל טבילת חולין בעי כונה ואמר בהדיא דהלכה כר"נ ותו דאמר התם מנא תימרא דלחולין ל"ב כונה, ונ"ל בס"ד דלכאורה לא קשי' קושוי' הגמרא מנדה אשחיטה, ולפימש"כ התב"ש דבשחיטה הטעם משום דסתמא לשחיטה קיימא:

ובטו"א במסכת ר"ה דף כ"ח הקשה מ"ש דאמרי' בריש זבחים בקדשים סתמן לשמן קיימא ולא אמרינ' כן בכל המצות למ"ד מצות צריכות כונה, נימ' נמי דסתמיי' לשמן קיימא ותי' בטו"ט דל"ש לומר סתמא לשמן קיימא אלא במידי דאי לא עביד לה בהאי מעשה שוב אין לו תקנה כגון בשחיטה דאי לא שחיט שפיר שוב הבהמה זו אין לה תקנה בשחיטה אחרת שפיר אמרי' דאותה שחיטה סתמא לשמה קיימא:

משא"כ בתקיעה ובמצה וכיו"ב אינו מיוחד לצאת י"ח דוקא בכזית זה או בתקיעה זה ולפי"ז שפיר יש חילוק נכון בין שחיטה לנדה בשחיטה מודה ר"י דל"ב כונה דסתמא נמי קיימא לשמה משא"כ בנדה ל"ש לומר סתמא לשמה קיימא דהא אי לא טבלה בטבילה זו אכתי אית לה תקנה בטבילה אחרת, וא"כ לא מקשי מידי ונראה לתרץ דמ"מ פריך שפיר דע"כ ר"י ל"ס לי' האי סברא דאיס"ד טעמא משום דלא שייך לומר סתמא לשמה קיימא א"כ למה לי' קרא דוכיבס שנית אע"כ דלא מהני לר"י סתמא, אלא בעינן שיתכוין בפי' לשם מצוה, וא"כ שפיר פריך והשתא מיושב ממילא קושיי' הנ"ל תינח לר"י דמסקי' טעמא משום וכיבס שנית, אבל לרבא איה"נ דל"מ למיפרך מידי די"ל חילוק הנ"ל בין שחיטה לטבילה משום סתמא לשמן קיימא וא"ש בס"ד ודו"ק: עיי' מש"כ לעיל לעניין אי מהני כונת העומד ע"ג למ"ד שחיטת חולין בעי כונה וכ"כ לשיטת התב"ש דבעי' כונת מעשה מיהת, ושוב ראיתי דלכאורה מוכח נמי מפירש"י דכונת העומד ע"ג מהני, דהא אמרי' בגמרא דף ל"ד וצריכא דאי אשמעי' התם משום דקמכוין מיהת לשם חתיכה בעולם, אבל הכא דלא קמכוין אימא לא, וכו' פירש"י וצריכא לי' לרבא לאשמעי' בתרוייהו אבל הכא דל"מ אפי' לחתיכה אי לאו דאשמעינן רבא לא הוה דייקינן מיני' הא הפילה הוא כשרה דאפי' הפילה הוא הו"א דפסולה והוא גופה אצטריכא לאשמעינן מה שאתה זובח אתה אוכל דבעינן שחיטה מכח אדם קמ"ל רבא דהא נמי דייקינן מנה וכו' ודברי רש"י תמוהים כמו שהעיר המהר"ם ז"ל דמה אמר היא גופא איצטרך לאשמעינן הא תקשי לך דליתני אפי' הפילה פסולה ואנא אמינא דכש"כ נפלה מעצמה, וע"ש שתי'

דס"ל לרש"י דשפיר אשכחן דנפלה מעצמה ואפי"ה נתכוין לשחיטה כגון שהי' יושב ומצפה מתי תיפול סכינו ותשחוט ולכך קאמר דאי לאו דאשמעי' רבא הו"א דהה"ד הפילה הוא פסולה משום דלא נתכוין והא דקתני נפלה היא גופה איצטרך לי' דאפי' היכא דנתכוין לשחיטה אפי"ה פסולה משום דבעי' כח גברא, אלמא בהדיא אילו הוי אמרי' דבעי כונה לשחיטה הוי מהני לרש"י כונת העומד שם אפי' אי השוחט גופא לא נתכוין, והיינו כפי מה שכתבתי להוכיח מהתב"ש דלדינא נמי דבעי' מיהת כונת מעשה ס"ד מהני כונת העומד סם היכא דאיכא כח גברא אפי' אי האי גברא לא נתכוין לשום מידי, שם:

או שזרק סכין לנועצה בכותל ושחט כהלכתה, וכ"ה לשון הטור וכתב הפרישה דצ"ל בהליכתו דאל"כ קשה אמאי איצטרך לכתוב תו והוא שראה שלא החליד וכו' ולפי"ז משמע מלשון הטור דדוקא בשחט דרך הליכתו, אבל אי שחט דרך חזירתו דהיינו דמכח ההכאה חזרה לאחוריה ושחטה בחזרתו לא מכשרינן: והוא תמוה דהא בגמרא פרכינן אהא דזרק סכין והא בעינן הלכה והבאה ומשני שהלכה ובאה כדרכה, ופירש"י שחתכה בהליכתה בכותל וחזרה וחתכה, הרי בהדיא דבכהי"ג נמי מכשרי', ועיי' בתב"ש ס"ק ה' דמייתא ראיי' ע"ז, מסנהדרין דף ע"ז, דכהי"ג חשיב כח ראשון, ובזה י"ל הא דפירש"י בגמרא הה"ד דהו"מ לתרוצי בסכין שיש בו חוץ לצואר כמלא צואר, דסגי לי' בהליכתו לחוד אלא בכ"ד מהדר לאוקמי אפי' באיזמל, ואכתי לא ידענא טעמא מאי מהדר לאוקמי באיזמל ולהנ"ל י"ל מילתא אגב אורחא קמ"ל דאפי' אין כאן הכשר שחיטה אלא ע"י חזירתו מ"מ כשרה דכהי"ג כח ראשון מקרי וזה נכון בס"ד ומ"מ דברי הפרישה צלע"ג: ואפי' הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכונה כלל ושחט שחיטתו כשרה, עיי' תב"ש שכ' בשם הרא"ש דאע"ג דל"ב כונה אפי' לחתיכה בעלמא מ"מ כונה קצת בעינן דקרא וזבחת הו"ל כאלו כתיב ועשית כגון שיכוין להפיל, אבל אם לא כיון לשום דבר רק נכשל ידו בסכין והפילו בכחו בלא כונה ושחטו פסול והפר"ח ס"ל בדעת הרא"ש דמש"כ דצריך להתכוין לשום דבר מעשה אינו מדוקדק ולאפוקי מעשה שנעשה שלא בכח גברא אבל כל דאיכא כח גברא אפי' נכשל ידו בסכין באופן שהפילו בלא כונה כלל מ"מ כשרה, ועיי' תב"ש ס"ק ז' מה שהאריך בזה ולענ"ד נראה ראי' ברורה לשיטת התב"ש, והיינו ממש"כ התוס' בסנהדרין דף ע"ז ע"א ד"ה סוף חמה, והא דתנן בפ"ב דחולין נפלה סכין מידו ושחט שחיטתו פסולה, ודייק טעמא דנפלה הא הפילה כשרה כמאן כר"נ דל"ב כונה לשחיטה קשה נפלה נמי להוי כמו הפילה, למ"ד אשו משום חציו אם לא נחלק בשחיטה ולא מסתבר לחלק כיון דאפי' מיתה גמרינן מממון:

אלא נראה דאתיא האי סוגיא כמ"ד אשו משום ממונו, עכ"ל, ולכאורה יש לתמוה בזה הא אנן קיי"ל בחו"מ סי' תי"ח כמ"ד אשו משום חציו, א"כ הו"ל להכשיר נפלה סכין מידו ותו קשיא לדברי התו"ס הנ"ל הא ר"י הוא דס"ל בב"ק דף כ"ג אשו משום חציו, ור"י הא אית לי' הלכה כסתם משנה, ולפימש"כ התוס' מתני' דנפלה סכין ע"כ סבירא ליה כמ"ד אשו משום ממונו, ואין לתרץ כדמשני בפ' אלו טריפות דף מ"ג ועוד בכ"מ אמוראי נינהו אליבא דר"י ואיכא למ"ד דל"א ר"י הלכה כסתם משנה דהכא ע"כ ליכא לשינוי הכי דהא בחולין דף ל"א ע"ב פריך הגמרא מהאי מתני' על ר"י דאמר טבילת חולין בעי כונה, ומשני לה ולהנ"ל בלא"ה האי סת"מ לא מצי סבר לה ר"י כיון דס"ל אשו משום חציו, ונראה לתרץ בס"ד, דלכאורה בלא"ה קשיא אדברי התוס' שם לפימש"כ בשם התב"ש דבעינן שיתכוין מיהת לשם מעשה כ"ד א"כ לא מקשו התוס' מידי דאיה"נ דנפלה מידו הו"ל כחו למ"ד אשו משום חציו מ"מ כיון דאיהו מיהת לא נתכוין לשום דבר אמטו להכי שחיטתו פסולה, אמנם אחרי עיון נראה דדברי התוס' נכונים דהא דייקינן בגמרא טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה, ולפימש"כ התב"ש הנ"ל הפילה נמי אינה כשרה אלא היכא דנתכוין מיהת להפילה, וא"כ דומיא לזה גם בנפלה מעצמה, וכגון דתפס סכין בידו או שהי' מונח בחיקו ועמד ונפלה הסכין ושחטה נמי כשרה למ"ד אשו משום חציו, ושפיר הקשו בתוס', ובזה מדוקדק מאוד לשון התוס' שכתב דנפלה נמי להוי כמו הפילה ולא הקשו בפשיטות דנפלה נמי להוי כשרה ולהנ"ל א"ש, והיינו נמי שתי' דהאי סוגיא אתיא כמ"ד אשו משום ממונו, ולכאורה תמוה הא נפלה סכין מתני' היא, ואשו משום חציו או משום ממונו פלוגתא דר"י ור"ל הוא, ולהנ"ל ניחא דודאי מגופא דמתני' ליכא לאקשוי מידי די"ל כמ"ש כיון דלא נתכוין לשום מעשה משו"ה שחיטתו פסולה, ונהי נמי דמתני' טעמא קאמר משום וזבחת ואכלת, הא היינו נמי מהיי"ט גופא מיפסל כמש"כ הרא"ש ע"ש, אבל מדדייקי' בגמרא הא הפילה הוא כשרה שפיר הקשו, וע"ז כתבו דהסוגיא אזלא למ"ד אשו משום ממונו אבל למ"ד אשו משום חציו איה"נ דלא דייקינן הא הפילה הוא כשרה, ואל תתמה, דהא בגמרא מצרכינן לה צריכא לרבא דדייק הכא ממתני' דל"ב כונה לשחיטה ואמרי' אי לאו דאמרה רבא לא הוי דייקינן ממתני' הא הפילה הוא כשרה וכדפירש"י יעוי"ש, וא"ש דברי התו"ס, וממילא מוכח כתב"ש, דאיס"ד דלא בעינן שום כונה א"כ הא דהפילה כשרה מיירי בלא שום כונה, והד"ק הנ"ל לדוכת':

ומ"מ אי קשיא הא קשיא הא כתו"ס הנ"ל עכ"פ רבא דדייק הפילה כשרה ע"כ ס"ל אשו משום ממונו והיינו כר"ל, וביבמות דף צ"ג אמר רבא תלת מילי דהלכה כר"ל לגבי ר"י

ולהנ"ל הו"ל למחשיב נמי הא דאשו משום ממונו ותו דאכתי הילכתא קשי' לפימש"כ התו"ס עכ"פ בנתכוין מיהת לשם מעשה הנ"ל דהו"ל מעשה כזה דחשיב כחו כגון פתח ידו ונפל סכין הו"ל להכשיר, ואילו להתב"ש סעי"ק ב' מבואר דס"ל דמפסל, ותו דאכתי לא מקשי הגמרא בחולין דף ל"א ע"ב והאר"י הלכה כסת"מ ותנן נפלה סכין ושחטה טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשירה דהא לפימש"כ התוס' הנ"ל לר"י ע"כ ליכא למידק הא הפילה הוא כשירה, מיהא זה יש לתרץ דעיקר קושיי' הגמרא משום דרבא נמי מירמי מני' דאיהו גופא קאמר הלכה כר"נ, וקאמר נמי דטבילת חולין בעי כונה, אבל קמייתא מיהא צע"ג, ונראה לדינא בזה שחיטתו לא מפסל אלא מספק וחייב לכסוי בלא ברכה, וכ"כ אסור לשחוט בנו אחרי' ודו"ק היטב:

ומ"מ צלע"ג להתב"ש הנ"ל דבעינן שיתכוין מיהת לשם פעולה מדכתב הרא"ש דוזבחת הוי מיהת כמו ועשית, ואע"ג דהתב"ש גופא כתב בסי' ב' ס"ק כ"א דלא ממעטי' אלא לאפוקי מה שנזבח מאליה יעוי"ש ע"כ צ"ל דדבר שנעשה שלא בכיון לא הוי בכלל ועשית, א"כ לפי"ז הה"ד בסוכה דכתיב תעשה וכיו"ב בשאר מצות דממעטי' נמי ולא מן העשוי, הה"נ אם נעשה בידי אדם אלא שלא נתכוין למעשה הלזו וכגון שהי' סוכה חמתה מרובה מצילתה ונדחף ידו לסכך והפילה על הסוכה באופן שנעשה עי"ז צילתה מרובה מ"מ פסולה הסוכה דלא הוי בכלל תעשה, ודין זה הוא חדש ולא נזכר בשום דוכתא וצע"ג:

ועיי' בתב"ש שהקשה להנ"ל מהא דאמרי' התם שחט פרה ונשחטה בהמה אחרת עמה לר"נ פסולה פרה, ולרבנן כשרה דלא הו"ל שחיטת ב' פרות, ואמאי כשרה לרבנן הא ע"כ מיירא שנתכוין להפיל הסכין א"כ תפסול מחמת מלאכה ותי' דכוה"ג לאו מלאכה הוא, בכוונתו משום דלא בעינן שיהא מתכון להפיל הסכין על הבהמה דוקא משי"ה ל"ח מלאכה והיינו דמייתא ראיה מפ"ז דפרה דתנן הי' אוכל והותר וזרק מה שבידו לתחת התאנה וכו' בשביל שלא יאבד פסול ול"ק סתם וזרק הפסולת פסול ש"מ דכהי"ג לאו מלאכה היא וה"נ כיון שלא נתכוין להפיל הסכין לאיזה תכלית ועפי"ז שוב לא תיקשי מה ש"כ הפרמ"ג בזה עיי"ש דהיא היא כוונת התב"ש בתירוצו ותמיהת הפרמ"ג עליו צ"ע:

ואם מצא הניצה או השער חתיכים וכו' האי שער דנקט היינו בבהמה, לאפוקי ממה שראיתי יש מי שכ' בשם ס' דע"ק דבבהמה לא מכשרינן זרק סכין לנועצה משום דחיישינן שמא דרס, אם לא שצואר הבהמה למטה, ואייתא ראי' מאוקימתא דרביע ריש חולין דהוצרך לאוקמי בסכין אריכה ולא איקמי בזרק סכין, ולאו ראי' היא כלל,

דבקדשים ל"ש לאוקמי כ"א בסכין ארוכה דל"ש בזה אופן אחר, ושחיטתו כשירה דמיירא בקדשים מיירא דומיא דרישא, ומ"מ הדבר פשוט מסתימת הפוסקים דא"ח כלל בין בהמה לעוף בזה:

ואם נפלה מעצמה פסולה, במתני' יליף לה וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ועיי' בתוס' יו"ט שהקשה הא לשיטת התוס' דרשי' מני' מי שהוא בר זביחה אכול מזבחו, ותי' דתרתי שמעית מנה, וצ"ע מנ"ל למדרש מני' מי שהוא בר זביחה דילמא לא מיעט רחמנא אלא לאפוקי שלא נעשה בכח אדם כלל, וראיתי באלפסי שגרם במשנה הנ"ל שנאמר תזבח ואכלת, ונראה דקושיי' הנ"ל קשיתי' משו"ה קאמר דכח גברא מקרא אחרינא נפק"ל ושפיר אייתר לן וזבחת למי שהוא בר זביחה, ולפי"ז ס"ל להרי"ף כשיטת ר"י הנ"ל:

עיי' כרו"פ שהביא לשון הרמב"ם פ"ד מ"ה פרה ה' י"ח שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נחתכה דלעת עמה כשרה שהרי לא נתכוין למלאכה ואעפ"י שהבהמה שנשחטה עמה כשרה לאכל שאין שחיטת חולין צריך כונה, אבל אם נתכוין פסולה שהרי עשה מלאכה, וכל רואה ישתומם שהוא היפוך דברי הגמר' בחולין דף ל"ח דאמרי' בהדי' לר"נ בהמה כשרה ופרה פסולה דנהי דלא מיפסל משום מלאכ' משום דלא נתכוין מ"מ מפסל משום ושחט אותה ולא אותה ואת חברת' ועי"כ משם שכ' דהרמב"ם הי' לו גירסא אחרת בגמרא וגרס הכי נשחט הבהמה אחרת עמה לר"נ שתיהן כשירות לרבנן בהמה פסולה, ופריך הגמרא פשיטא ומשני מאי דתימא ושחט אותה אמר רחמנא ולא את חברת' ואפי' בהמה אחרת קמ"ל דהנ"מ היכא דשחט בהמה אחרת עמה, ולגירס' יתיישב קושיית התוס' שם בד"ה שהקשו מוכפר עליו, ועיי' משת' הכו"פ על הרמב"ם הנ"ל ודבריו תמוהים מאוד מש"כ דא"א לדרוש אותה ולא חברת' כ"א למ"ד אינה לשחוטה אלא לבסוף דודא לא התיז ראשי שני הבהמות ביחד, לא ידענא אמאי לא, ועיי' תוס' ישינים יומא שכ' וז"ל בד"ה שלא ישחוט בהמה אחרת עמה ממש בסכין ארוכה דאי לאחריה היסח הדעת מיהא איכא עכ"ל:

והנלענ"ד בס"ד ביישוב דברי הרמב"ם הנ"ל דלכאורה יש לתמוה לפימש"כ הרע"ב בפ"ד דפרה מ"ד דהא דמפסלה במלאכה אחרת שנעשה עמה נמי מושחט חותה נפק"ל, ועיי"ש בתוס' יו"ט שכתב אע"ג דמסקי' לה לדרשה אחריתא בפרקא דלעיל מ"ז תרתי שמעית מני' ועיי' בתוס' חדשים שם, ויש לתמוה כיון דתרווייהו מחד קרא נפקא א"כ מ"ש בשחוטה אמרינן אפי' נשחטה בהמה אחרת שלא בכונה מ"מ מיפסלי לר"נ דשחיטה

כשרה בלא כונה ומ"ש לעניין מלאכה דלא פסלינן אלא במלאכה שנעשה בכונה לאפוקי נחתך דלעת עמה דכשרה:

והא תרווייהו מחד קרא מימעטי', וכי היכא דמלחכה בלא כונה ודאי מלאכה מיקרא ומ"מ לא מיפסל עד שיתכוין, הה"נ שחיטה בלא כונה לר"נ נהי דכשרה ומקרי שחיטה מ"מ לתכשר, ולפימש"כ התוס' ישנים ביומא דף מ"ב ועיי"ש דמלאכה אחרת משום היסח הדעת פסלינן לה א"ש דהיסח הדעת ודאי לא מקרי אלא ע"י מלאכה בכונה אבל שחיטה דממעטי' מושחט אותה ולא חברתי לא תליא בכונתו אלא כיון דשחיטה מיהא הוי מיפסלה מ"מ, אולם כל זה לרב דס"ל ביומא דשחיטת פרה פסולה בזר, ודרש נקרא ושחט אותה ולא אותה ואת חברת' לפניו שלא יסיח דעתו ממנה, א"כ לשמואל דנפק"ל היסח הדעת מושרף אותה לעיניו, א"כ לית לן תרי קראי ושפיר יש לחלק בין מידי דמפסל מחמת מלאכה או מחמת שחיטה אחרת משא"כ למש"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ד מ"ה פרה דמלאכה אחרת נמי ילפי' מושחט אותה, וע"כ משום דס"ל דלא כרב' ודלא כשמואל, אלא כר"י דאמר בין פרה בין פרו כשרה בזר שאין לך שחיטה פסולה בזר, וס"ל כמש"כ התו"י שם ביומא בשם הספרי ושרף את הפרה לעיניו שיהא אחר שוחט ואלעזר רואה היינו דלא כרב ושמואל דהכא עכ"ל התוס' שם, וע"כ להספרי היסח הדעת מושחט אותה נפק"ל כמש"כ הרמב"ם בהדיא יעוי"ש, וכיון דתרווייהו מחד קרא נפק"ל שוב אין לחלק בין שחיטה למלאכה וכי היכא דמלאכה לא מיפסל אלא בכונה הה"נ שחיטה, וממילא דברי הרמב"ם מתיישבים שפיר דרבא ס"ל כרב או כשמואל הנ"ל משו"ה קאמר שפיר דנשחטה בהמה אחרת מיפסל אפי' בלא מתכוין, ונהי דבמלאכה אחרת לא מיפסלי בלא מתכוין היינו משום דתליא בהיסח הדעת משא"כ למש"כ הרמב"ם דמלאכה נמי מושחט אותה נפק"ל שוב אין חילוק בין מלאכה לשחיטה וכי היכא דבמלאכה לא מיפסל בלא מתכוין אע"ג דודאי מלאכה מיקרא הה"ד שחיטה אע"ג דשם שחיטה עלה, כן נראה לענ"ד נכון בס"ד ויתיישב במש"כ הא דהקשו בתוס' לרבנן דשחיטה שלא בכונה פסולה ל"ל ושחט אותה ולא אותה ואת חברת' ת"ל משום מלאכה ולהרמב"ם לק"מ דמלאכה נמי מהאי קרא גופא ממעטינן לי' מיהא י"ל התוס' קיימו אליבא דרבא דלדידי ע"כ צ"ל דס"ל מלאכה מקרא אחרינא נפק"ל ולדידי' שפיר הקשו, ועיי' רש"י ביומא דף מ"ב ע"ב דשחיטת שני פרות מטעם מלאכה מפסלי א"ב הדרא קושיי' התוס' לדוכתה לרבנן ל"ל ושחט אותה והשתא ל"ש תי' התוס', ולמש"כ ניחא בס"ד הא דפי' רש"י התם היינו משום דס"ל כספרי הנ"ל שבתויי וא"כ ע"כ כולהי מחד קרא נפק"ל:

וע"כ שחיטה נמי מטעם היסח הדעת מיפסל והה"ד לשחיטת שני פרות אבל בשמעתא דהכא דע"כ רבא ס"ל אי כרב אי כשמואל ונדפסל בשחיטה שלא בכונה מודה רש"י לסברת התוס' ודו"ק היטב ואין כאן מקום להאריך יותר בזה:

סימן יח

בדינים של השוחט לשם ע"ז ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו המבוארים ביו"ד סי' ד' סעי' א השוחט לשם ע"ז, אפי' לא חישב לעובדה בשחיטה זו וכו' עיי' בתב"ש ס"ק ב' דלפי מה שלמדינו התוס' בכמה דוכתא, דמחשבות הפוסלות בקדשים היי"ד כשהוציא בשפתיו, הה"ד בשוחט לע"ז בכהי"ג מיירא, ואייתא ראי' מדיליף בגמרא ק"ו חולין מקדשים דמחשבה פוסלת בדי עבודות ק"ו בחולין שאין המחשבה פוסלת אלא בב' עבודות ק"ו דאין הכל הולך אלא אחר העובד, והא איכא למיפרך מה לקדשים שאין המחשבה פוסלת אלא בדיבור, אע"כ דגם בע"ז נמי דיבורא בעינן, אמנם בפלתי ס"ק א' לא כ"כ וס"ל דודאי היכא דמחשב מעבודה לעבודה דבזה בעינן למילף חוץ מפנים אמרי' כמו דבפנים צריך דיבור הה"נ בחוץ אבל השוחט וחושב בשעת שחיטה ששוחט בהמה לע"ז בזה לכו"ע אין צריך דיבור דזהו עיקר שחיטה לע"ז דהיא היא דעושה מעשה גמור לע"ז ובזה א"צ למילף מבפנים דהיינו עיקר העבודה לע"ז, וכ' דזה נראה פשוט וברור עיי"ש שהוכיח זה ממש"כ הש"ך בס"ק ב', אלא דלדבריו קשי' קושיי' הנ"ל והיא הוכחת התב"ש א"כ מאי ק"ו עביד מקדשים הא איכא למפרך כהנ"ל, ונ"ל בס"ד דמשום הא אכתי לא תברא, דמ"מ הק"ו שפיר דהא דבע"ז אין צריך להוציא בשפתיו לאו משום חומרא דע"ז הוא, אלא משום דע"י מחשבתו משוי לי' המעשה גופא לע"ז דהא המעשה מסכים על מחשבתו, משא"כ בקדשים היכא דחושב בשעת שחיטה לאכל מבשרה למחר אין כאן אלא מחשבת איסור, דהא אכתי לא אכל מבשרה למחר אלא שחישב עשות משא"כ בשוחט לע"ז אי חישב לע"ז הרי עשה מעשה להוציא מחשבתו לפועל:

ובזה יתיישב נמי שפיר הא דהקשה בבכ"ש הא איכא למפרך אק"ו מה לקדשים שכן אין המחשבה פוסלת בהקטר' האיברים תאמר בע"ז דהונח שב' פוסלת אפי' בהקטרת האברים דאם הקטיר האיברים לע"ז חייב משו"ה איכא למימר דאמרי' זה מחשב וזה עובד, ולמש"כ נראה דלק"מ דהאי לאו משום מחשבתי הוא, אלא כיון שמחשבתו הוא לע"ז ומוציא מחשבתו לפועל מעשה מחייב אמעשה שהקטיר משא"כ במקטיר ע"מ לאכל חוץ לזמנו אכתי אינו אלא מחשבה גרידא, ומחשבה אינה פוסלת בהקטרה, וזה נ"ל ברור, והיא ראיי' לדברי הפלתי הנ"ל, אלא דאי קשי' הא קשי' לי לפי"ז מאי פריך

בגמרא מאי אין מחשבה פוסלת אילימא דאין מחשבה פוסלת בע"ז כלל, אלא זביחה דע"ז דאסר בהנאה היכא משכחת לה, ולפימש"כ בשם הפלתי א"כ שפיר משכחת כה והיינו בשוחט לע"ז ומ"מ שפיר קאמר ר"י בע"ז דאין המחשבה פוסלת דהאי לאו משום מחשבה הוא נאסר אלא משום דהמעשה גופה נעשית לשם ע"ז כדאסברא לה הפלתי ומזה מוכח כהתב"ש דגם זה בכלל המחשבה דאיצטרך למילף מפנים וממילא אי בפנים לא אוסרת המחשבה כ"א הוציא בשפתיו הה"נ בחוץ, וזה צע"ג להפלתי הנ"ל, אלא דלפ"ז הדרא קושית הבכ"ש לדוכתה מאי קאמר ק"ו הא איכא למפרך מה לקדשי' שכן אין המחשבה פוסל' בהקטרת האברי' תאמר בע"ז דאם הקטיר אברים לע"ז חייב והשתא הא קיימינן דגם זה מקרי פסול מחשבה, אמנם נראה לענ"ד דקושיי' זו בלא"ה יש ליישב שפיר לא מיבעי לפירש"י דס"ל בשחיטה וזריקה נאסר הבשר המותר ולא בהקטרה, דלא נאסר הבשר והק"ו דגמרא הכי מה בקדשים שהבשר נאסר ע"י מחשבה ב"ד עבודת ומ"מ אין הכל הולך אלא אחר העובד כש"כ בע"ז שאין הבשר יוכל להאסר אלא ע"י מחשבה ב"ב עבודות וא"כ ליכא למיפרך מהקטר חלבים דהא אין הבשר נאסר עי"ז, ואפי' לפי' הר"ן והרשב"א דהכי עביד ק"ו מה במקום שהמחשבה פוסלת ב"ד עובורות כגון ששחט ע"מ לקבל ולהולך ולהקטיר ולזרוק חוץ לזמנו פסול ואלו בע"ז אינו אוסר כ"א משחיטה על ב' עבודות דהיינו זריקה והקטרה, אבל לא אקבלה והילכה, א"כ הדק"ל, ונ"ל דמ"מ ליכא למיפרך ממחשבת הקטרה די"ל השתא מיהא בשחיטה קיימינן דעכ"פ מחשבת השחיטה מצינו דחמירא בקדשים מבע"ז וכהי"ג אמרי' בזבחים דף י' ע"א השתא מיהת בשלמים קיימי', ואפי לר"י דל"ל האי סברא התם היינו משום דעכ"פ איצטרך קרא משום ק"ק דטעונות צפון וגם שייכא בפנימיות משא"כ הבא שפיר י"ל השתא מיהת בשחיטא קיימינן:

עיי' מש"כ לעיל ביישוב קושיי' הבכ"ש דאיכא פירכא על הק"ו מה לקדשים שכן אין המחשבה פוסלת בהקטרת אברים, תאמר בחולין ותירצתי דאנן מיהת בשחיטה קיימינן, ונ"ל דכן מוכרח מסוגיין דא"א למיעבד פירכא מעבודה אחרינא אשחיטה והוא ממש"כ התוס' בד"ה פנים לר"ל קשי' דהיי"ט דלא מתוקם מתני' לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרווייהו שכן אינם באותה עבודה שאם אמר הרני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו כשר כדאמרי' בזבחים דף י' וקשה הא מ"מ איכא למימר דקעביד ק"ו מזריקה ושאר עבודות דמשכחת לה באותה עבודה בשינוי בעלים ומחשבין גביי' מעבודה לעבודה ואפי"ה אין הכל הולך אלא אחר העובד, ק"ו בחולין,

א"וו דל"ש למיעבד ק"ו אשחיטה משאר עבודת כיון דעכ"פ בשחיטה לא משכחת לה, והיינו כדפרישית ודו"ק היטב:

ועפימש"מ ארוח לן בס"ד ליישב ע"כ תמיהת התוס' יו"ט ספ"ג דב"מ אמש"כ התוס' בחולין דף כ"ט בתוד"ה אלא זביחה דע"ז דמיתסר' היכא משכחת לה שכ' וז"ל תימא אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור א"כ משכחת זביחה דע"ז דמיתסר בדיבור כשפי' בהדיא דשחט לע"ז עכ"ל, ותמה בתוס' יו"ט הא התוס' בב"מ דף מ"ג ד"ה החושב ופסחים דף ס"ג ד"ה ר"מ מפשט פשיטא להו דלא מתפגל אלא א"כ הוציא בשפתיו, א"כ מי מעכב על ידם לפרושי גם בשמעתין כהנ"ל עד שהוצרכו לאסוקי בקושיי' אם נימא דמנתפגל במחשבה גרידא תפשוט באמת מהכא דלא מתפגל כ"א ע"י דיבור, והוא באמת תמיה נשגבה, ועפ"י הנ"ל נ"ל ליישב בס"ד, דהנה כ"כ דלתפלתי פשיטא ובריא לי' דבשוחט לע"ז ל"ב שיוציא בשפתיו דאין זה בכלל מה דבעי' למילף מבפנים, דהא גופא שוחט לע"ז הוא, אלא דלפי"ז כ"כ דקשי' קושי' התב"ש א"כ מ"ק ר"י ק"ו הא אית לי' פירכא, דמה לע"ז שכן נאסר במחשבה אפי' בלא דיבור ולא משמע להו להתוס' תירוצי הנ"ל דפירכא מיהא הוי על הק"ו, ואין מקום לנטות כ"א דלר' יוסי איה"נ דבקדשים נמי במחשבה גרידא מתפגל ואפי' לא הוציא בשפתיו, ושפיר עביד ק"ו וא"כ שפיר הקשו ממנפ"ש אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור מ"ק אלא זביחה דע"ז היכא משכחת לה:

הא משכחת לה ע"י דיבור, ודו"ק היטב כי הוא נכון בס"ד:

ועוד נ"ל בס"ד ראיי' לדעת התב"ש הנ"ל דלא כפלתי מדאמרי' בגמרא דלר"ל דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה דלא יליף חוץ מפנים, שחיט ע"מ לזרוק דמה לע"ז מותרת, ויש לתמוה למאי דמסקי' דאמרי' הוכיח סופו על תחילתו א"כ נהי נמי דאין מחשבין מעבודה לעבודה ול ול נימא כיון דאח"כ זרק דמה הוכיח סופו דשחיטה גופא הי' לשם ע"ז, וא"ל דלא מהני הוכיח סופו על תחילתו אלא לעניין דנימא דמעיקרו נמי בהאי מחשבה דהשתא שחוט אבל אכתי אין הוכחה דהשחיטה גופה הי' לע"ז דהא התב"ש בס"ק ג' הוכיח להדיא מלשון הרמב"ם דאשחיטה גופה אמרי' דהיתה לשם ע"ז מחמת הוכחה שבסופה, ועיי' בכו"פ ס"ק:

שפי' ג"כ הכי וא"ל דמיירא שפיר בשעת שחיטה דשחיט לשם השם, תינח להש"ך בס"ק ב' אבל להטו"ז בס"ק ב' לא מהני זה, דמ"מ מיתסר יעיי"ש, ובשלמא לדעת הרשב"א דמיירא ע"מ שיזרוק הנכרי דמה לע"ז לק"מ אבל התוס' בד"ה ר"ל מוכח דל"ס להו כן, מיהא לכאורה לק"מ די"ל דמיירא שלא זרקן מיהא זה תינח לתי' ב' שבתוס' ד"ה ריש

לקיש אבל לפימש"כ התוס' בתי' קמא דהא דאמרי' מודה ר"ל דבר קטלה היא דאין לתמוה היכא נהרג דילמא מימלך ולא עביד הכי ודאי לא מימלך כיון דעבד מעשה, משמע דאפי' בזרק אח"כ ממש מ"מ מותרת לר"ל וע"ז ודאי קשי' לימא הוכיח סופו ע"ת דהשחיטה גופה היתה לשם ע"ז, ועיי' בתב"ש ס"ק ג' וצריך לומר כמש"כ התב"ש בס"ק ב' שהקשה איס"ד דבעינן שיוציא בששתיו דא"כ ל"ש לומר הוכיח סופו ע"ת דמאן לימא לן שהוציא כן בשפתיו, אולם להתב"ש קשיא ותי' התב"ש דאמירתו דהשתא הו"ל כאלו אמר כן בשעת שחיטה, ולפ"ז ממילא לר"ל אפי' אמר כן בהדיא בשעת שחיטה נמי לא הוי מיתסר כיון דאין מחשבין מעבודה לעבודה, ואי משום דחישב בשחיטה גופא לע"ז הא לא איכפת לן כיון דבעינן שיוציא כן בשפתיו, אבל לשיטת הפלתי דלא בעינן שיפרש כן בדיבורו דשוחט לע"ז הדרא קשי' הנ"ל לדוכתא, ומזה נראה ראיי' ברורה לשיטת התב"ש ודו"ק היטב:

עיי' במשל"מ פי"ג ונ"ה פסה"מ שהאריך בעניין זה אי בקדשים מיתסר במחשבה בלא דיבור וראיתי בתב"ש סס"ק ב' דמשמע לי' מלשון הרמב"ם רפי"ד ונ"ה פסה"מ דבמחשבה בעלמא מתפגל וכ"כ הפלתי, אלא דקשי' לי' להתב"ש מש"כ רפי"ח שם דלא לקי המחשב בקדשים דלאו כמעשה הוא ואי מחשבה בעלמא קאמר תיפוק לי' דליכא עדים והתראה, ונפק"מ אי שחיט וחשב בלב והשתא חוזר בו ושואל דין הבהמה אם יש לאסור, והצ"ע, והפרימ"ג כתב דלא הבין אטו לא משכחת מלקות אם אמר בפירוש דאיכא עדי והתראה והוצרך לטעמא דלאו שאין בו מעשה, ולענ"ד נראה דשפיר הקשה התב"ש, דאי במחשבה לחודה נמי מתפגל א"כ עיקר הלאו אמחשבה הוא דנאמר, והיינו עיקר האיסור ודיבורו אינו אלא גילוי על המחשבה, ובדיבורו לא עביד מידי וא"א להתרותו על הדיבו' ואין לומר דיתרו בועל הדיבור משום המחשבה שחושב ז"א דהא בהאי שעתא כבר חישב וכבר נתפגל קודם דיבורו, וכהי"ג אמרינן בכריתות דף ד' עקימת שפתיו נהוי מעשה גבי מגדף ומשני רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב ופירש"י עיקר איסורן במחשבת הלב ואין כאן מעשה ומה שמדבר אינו אלא משמיע איסורו עיי"ש נמצא קושי' התב"ש קושיי' אלימתא ושפיר קמותיב, אמנם לענ"ד נראה, דיש לתרץ קושייתו, דודאי לענין פסול הקרבן ס"ל להרמב"ם דבמחשבה בעלמא מפסל כמשמעותא דקרא דכתיב לא יחשב, מיהא לפגל הקרבן ע"י דיבור איכא לאו יתירא דכתיב לא תזבח לה"א שור ושה כל דבר רע ופירש"י והוא מהספרי אזהרה למפגל בקדשים ע"י דיבור רע, ולפי"ז י"ל ודאי היכא דמפגל במחשבה לא עבר כ"א אלאו דלא יחשב, ומ"מ היכא דמפגל בדיבור איכא לאו יתירא דלא תזבח הנ"ל ובזה הוצרך הרמב"ם לומר טעמא דלא

לקי משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה, ואף שהרמב"ם לכאור' לא ס"ל כן דלא מנה לאו זה במניין המצות וכן הרא"ה בספר החינוך שדרך במניין המצות בעקבות הרמב"ם ז"ל מוקי לה להאי קרא כמשמעו שלא נקריב קרבן שיש בו מום, מהא לא תברא דבלא"ה גם לאו דלא יחשב לא מנה במניין המצות אע"ג דהאי ודאי אזהרה למפגל הוא, וע"כ צ"ל כמש"כ רבנו הרא"ה שם מצוה קמ"ד דמ"מ לאו דלא יחשב אינו נחשב מחשבון השס"ה לאוין לפי שהוא כעין סניפין ללאו אחר שהוא נחשב בלאוין והיינו מש"כ בתורה כל מום לא יהי' בו ודרז"ל משם לאו למטיל מום בקדשים וכן העניין ג"כ של מחשב פסול שהוא כעין נטיל מום עכ"ל, וא"כ שפיר י"ל דהרמב"ם נמי מודה לדרשה הנ"ל של הספרי, ומיושב שפיר קושיי' התב"ש:

אלא דע"ז גופא הקשה בתורת חיים בפ"ב דחולין איס"ד דבעי' דיבור מ"פ בזבחים דף כ"ט הא לאו שאין בו מעשה הוא, לימא עקימת שפתיו הוי מעשה כדס"ל לר' יוחנן בלאו דחסימה, היכא דחסמה בקול, ותי' דשאני התם משום דבדיבורו קעבד מעשה שמהלכת או דשה בלא שתאכל אבל הכא לא נעשה מידי בדיבורו א"ד וקשי' לי דאכתי קשי' ממומר דא"ל ר"י לתנא לא תיתנא מומר משום דבדיבורו קעבד מעשה, ופירש"י בתמורה דף ג' דנעשה מחולין קדשים, א"כ ה"נ בפיגול נימא כן דבדיבורו עביד מעשה שנעשה מהיתר איסור, ושוב ראיתי שעמד בקושיי' זו הפנ"י ב"פ הנזקין ולא זכר השר, דברי התו"ח הנ"ל, ונ"ל דס"ל להתו"ח דדוקא היכא שנשתנה השם ע"י עקימת שפתיו כגון היכא דנעשה מחולין קדשים הוא דמקרי מעשה ללקות עליו, משא"כ הכא דלא נשתנה השם, וכהי"ג אשכחן חילוק לעניין שיכל החוזר לברייתו דלא מקרי שינוי מעשה אלא היכא דגם השם נשתנה, עיי' תוס' ר"פ לוה"ג דף ל' ע"ב, ובחי"מ סי' שס"ג, וא"ש, וראיתי בפנ"י פ' הנזקין דמייתא ראי' דבעינן דוקא שיוציא בשפתיו בדיבורו, מהא דבעינן למילף התם דע"א נאמן באיסורן כל שבידו מכהן גדול ביוה"כ דאי אמר פיגול מהימן, ואיס"ד דבמחשבה בעלמא מתפגל הי"מ למילף מכל פיגול דאמר רחמנא לא יחשב דנתפגל במחשבה והיכא מהימן הכהן ע"ז אע"כ דבעי' שיפרש בדיבורו, וי"ל דשפיר משכחת לה פיגול במחשבה בכהן העובד בשלו א"נ בשחיטה דכשרה בזר, והבעלים נאמנים על שלהם, וכש"כ די"ל דבעי לאתוי ראי' אפי' למ"ד דבעלים מפגלים, ושפיר משכחת לה פיגול גם במחשבה אפי' נימא דאין ע"א נאמן באיסורן משא"כ מכה"ג ביוה"כ שפיר מייתא ראי' ובפרמ"ג סי' זה במשבצות ס"ק ז' הקשה אהא דתנן פיגולין פיגול וכן כה"ג ביוה"כ אף דנימא דבעי' שיוציא בשפתיו מ"מ בק"ק אין שומע לו, ואיך נאמן הא אין אדם משים עצמו רשע ואף מגו ל"מ בזה כמבואר בפ"ב דכתובות, ונראה ליישב לפימש"כ

התוס' כה"ג בפ"ק דמציא' וכן ברפ"ג דכריתות, אהא דאמר ר"מ שם מה אם ירצה לומר מזיד הייתי הא א"א משים עצמו רשע ותירצו היי"ד לפסול עצמו אבל הכא רוצה לעשות תשובה ואינו רוצה להביא חולין בעזרה עיי"ש, ולפי"ז לק"מ ה"נ אין רצונו שהמקריב קרבן לא יצא ידי חובתו או ידי נדרו, ועוד כ"ל דלא מצינו הא דא"א משים עצמו רשע אלא היכא דנפסל עי"ז לעדות וטעמא משום דאדם קרוב אצל עצמו דהכי אמרי' בסנהדרין דף ט' גבי פלוני רבעני אדם קרב אצל עצמו וא"א משים עצמו רשע, משא"כ בפיגול דאינו נפסל לעדות בשביל זה דהא אין לוקין אלאו זה כמש"כ לעיל ומבואר בחו"מ סי' נ"ד דלא מיפסל אלא בלאו שלוקין עליו א"כ אינו מעיד כלל על עצמו דלגבי דידי' אין נפק"מ משו"ה ל"א בזה א"א מע"ר כנ"ל בס"ד:

והוא מלתא חדתא, וצריך שקידה, ואין תח"י ספרים די הצורך לעיין בהם, כי אני יושב פה קרית חוצות במרחץ נאליפנא להנפש ולעשות חיל השי"ת יאמץ חילי בתוך כל חוכי לו:

כתב הב"ח ע"ש התוס' ורי"ו דאם זרק מקצת דם אוסר כל הדם הנשאר וכ"פ הפר"ח אליבא דהתוס' והתב"ש ס"ק ו' חולק עליהם, דאין בתוס' שום משמעות לזה, ומ"מ מודה דלפירש"י כן הוא הדין, אלא דהתב"ש כ' דהבאי' אחריו חלקו עליו, ואמת דהרז"ה והרשב"א והר"ן פליגו ארש"י אבל אנכי מצאתי בס"ד בחידושי הרמב"ן לחולין כשיטת רש"י ולענ"ד פירש"י מוכרח מהסוגיא עפ"י מה שאבאר בס"ד:

הנה בסוגיא פליגו ר"י ור"ל אי מחשבין מעבודה לעבודה בחוץ כגון שוחט ע"מ לזרוק דומה לע"ז ופליגו נמי בפנים בשוחט לשמה ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה, דר"י ס"ל מחשבין מעבודה לעבודה דגמרי' מפיגול ור"ל ס"ל דל"ג מפיגול ומתוך כ"ש מדקתני במשנה שם אר"י ק"ו מה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הילך אלא אחר העובד מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין אינו דין וכו' מאי אין המחשבה פוסלת בחולין אילמא דלא פסלא כלל אלא זביחה דע"ז דמיתסרא היכא משכחת לה אלא פשיטא מעבודה לעבודה וה"ק מה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה אין הכל הילך אלא אחר העובד מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אלא באותה עבודה א"ד שלא שלא יהא הכל הולך אלא אחר העובד פנים קשי' לר"ל חוץ קשי' לר"י בשלמא פנים לר"ל ל"ק הא מקמי' דשמעה מר"י הא לבתר דשמעה מר"י אלא חוץ קשי' לר"י, הוא מותיב לה והוא מפרק לה ב"ד עבודות וה"ק ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין בד' עבודות אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט עכ"ל הגמרא, ופירש"י שאין המחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא בשניים

בשחוטה ובזריקה, אבל קבלה והלכה לא כתוב בהו, והקטרה אע"ג דשייכא בהו מיהא לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לע"ז היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לע"ז ועיי"ש בתוד"ה מקום מה שהקשו אפירש"י ויתבאר בס"ד לקמן, ומ"מ מוכח דעת רשיי דבזריקה נמי מיתסר הבשר, אבל הראשונים ז"ל פליגו עלי' מחמת קושיי' התוס' ד"ה מקום וכ' שיטה אחרת דהני ד' עבודות כולהי בשחיטה ומעבודה לעבודה כגון בשחט ע"מ לזרוק או לקבל או להולך או להקטיר ובע"ז אינה בשחיטה אלא בב' עבודות מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק אי להקטיר דלעולם אין מחשבת ע"ז אוסר אלא בשחיטה, דכתיב זבחי מתים, וקשיא לי טובא לשיטת הראשונים ז"ל, דהא התו"ס בד"ה פנים קשי' לר"ל כתבו דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה, שבאמר הרני שוחט חוץ לזמנו או לשם פלוני כשר כדאמרינן בזבחים עיי"ש, והשתא אי אמרת בשלמא דלמסקנא ק"ו דר"י הוא כפירש"י, דקאי לענין איסור הבשר א"ש, אלא לפי' הראשונים הנ"ל דלעניין מחשבה מעבודה לעבודה וכלהו בשחיטה קאי א"כ הדק"ל מה לשחיטת קדשים שכן אינו נפסל במחשבת אותה עבודה תאמר בשחיטת חולין לשם ע"ז, וליכא למימר דהשתא נמי קעביד ק"ו משינוי קידש דז"א דהא שינוי קודש לא מיפסל אלא בשחיטה ובזריקה ולא בקבלה והלכה והקטרה א"כ כש"כ דלא מיפסל בשחט ע"מ להקטיר או לקבל שלא לשמה, ועכצ"ל לפי' הרז"ה והר"ן לפי' הרז"ה והר"ן [הנ"ל דעבד ק"ו ממחשבת חוץ לזמנו א"כ הדר"ק הנ"ל לדוכתה דמה להתם שכן אינו נפסל במחשבת אותה עבודה וכדפרישית וצע"ג] והוא תמוה נשגבה לענ"ד, והנה בחידושי הרשב"א כתב תי' אחר לקושי' רש"י ותוס' הנ"ל בד"ה פנים לר"ל קשי' דהיי"ט דלא מוקי מתני' בפיגול או בשינוי בעלים וז"ל בשם ר"ת משום דמשמע לי' להגמרא דלא איירא תנא אלא בפסול דשגגת קדש דהי דומיא דחולין, ובחידושי אסברנא לה בס"ד שפיר, דל"ש למילף ק"ו אלא ממידי דשייך גם בחולין כמו בקדשים ומ"מ מהני מחשבתו בקדשים ולא בחולין משא"כ מילתא דליתא כי אם בקדשים ולא שייך בשחיטה לע"ז כלל כגון מחשבת חוץ לזמנו או שינוי בעלים לא שייך למיעבד מני' ק"ו, וע"כ ק"ו דר"י ממחשבת שלא לשמה ומעבודה לעבודה קאי ושפיר פריך הגמרא לר"ל:

אלא דגם לזה קושיתי הנ"ל קמה וגם נצבה דהא ע"כ למאי דמשני דעביד ק"ו מ"ד עבודות ע"כ מחוץ לזמנו עביד ק"ו דהא שינוי קודש לא שייכא כ"א בשחיטה ובזריקה ולא בקבלה הילוך והקטרה, וא"כ הדרא קושי' הנ"ל לדוכתה הא ק"ו ל"ש אלא במילתא דשייכא גם בחולין, ותו יש לתמוה הרבה על פירושן של הראשונים ז"ל מאי קאמרו

דמיירא בשחט ע"מ לזרוק או לקבל ולהולך חוץ לזמנו מיפסל בא' מד' עבודות במחשבת חוץ לזמנו מעבודה לעבודה בשעת שחיטה, והוא תמיה נשגבה דהא אינו מיפסל אלא באכילת אדם או באכילת מזבח אבל אי חשב להולך או לקבל הדם חוץ לזמנו לא מיפסל והוא קושיי' הראש יוסף ופרמ"ג במשבצות ס"ק א' יעי"ש, והיא תמיה נשגבה קשה כברזל לפ' הראשונים ז"ל, אבל לפירש"י הכל ניחא דאיסור הבשר קאי דבא' מד' עבודות הנ"ל בקדשים נאסר הבשר, משא"כ בחולין דל"נ אלא בב' עבודות, ומה שהקשו בתוס' ד"ה מקום דבזריקת דם לא מיתסר בשר והוכיחו כן מהני טעמי דאתו כציקוניא ויהבי דיכרא לטבחי ישראל ואמרו להו דמנא ותרבא לדידן בשרא ומשכא לדידכו ומסיק דכשרה דהלכה כר"י דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ות"ל דהבשר נאסר במה דזרקו הדם לע"ז אחרי כן, ומחמת קושיי' זו דחו כל הראשונים שיטת רש"י, זכיתי בס"ד ומצאתי בחידושי חולין להרמב"ן ז"ל תי' מרווח נאה ומתקבל דהתם כיון שכבר נשחטו וחילקו האיך הגויים אוסרים דבר שאינו שלהם, בלא מעשה כלל, משא"כ היכא דהבהמה עדיין של בעלים שפיר י"ל שהבשר נאסר ע"י זריקה, ומן הת ווא על הראשונים ז"ל שלא הרגישו בתי' זה שכ' הרמב"ן:

ע"כ צע"ג למיעבד עובדא דלא כשיטת רש"י, הן אמת דצלע"ג לפי"ז מה דתנן ר"א אומר אפי' שחטה לאכל לכותי מחצר כבד שלה פסולה, דסתם מחשבת כותי לע"ז, נהי דס"ל לר"א דאמרי' זה מחשב וזה עובד היינו הבעלים אבל מחשבת איש דעלמא ודאי דלא מהני דהא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כ"א ע"י מעשה, והכא כיון דפרט יתרת הכבד לחלקו של נכרי אין לו לנכרי שום חלק אחר בבהמה, וא"כ איך מהני מחשבתו לאסור הבהמה, ונהי דאמרי' לקמן היכא דאית לי' שותפות בגוי' א"א דשא"ש אבל פשיטא היכא דבירר כאו"א חלקו שוב לא מצי אסר חלק חברו וצע"ג אם לא דנימא כיון דס"ל לר"א סתם מחשבת כותי לע"ז אוסר מדרבנן, היכא דאית לי' מקצת חלק בבהמה, דהו"ל כאלו נעשה הישראל שליחו לשחוט כיון דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ונהי דאין שליחות לנכרי י"ל דס"ל לחומרא יש שליחות, ומדרבנן, ויתיישב בזה שפיר קושיית התוס' ד"ה פסולה שהקשו דהול"ל איה"נ כדדייק הגמרא אמתני' דשוחט לשם הרים פסולה אין זבחי מתים לא דהא כיון דס"ל לר"א סתם מחשבת כותי לע"ז א"כ הבשר בהנאה נמי אסור:

ולהנ"ל א"ש דבכה"ג היכא דבירר חלקו של נכרי כדקתני מתני' איה"נ דלא מיתסר אלא מדרבנן משו"ה ל"ק אלא פסולה, ודו"ק היטב:

ומ"מ בהא דפליגו הב"ח והתב"ש בפשט דברי התוס' בד"ה מקום דלהב"ח נאסר דם הנשאר, ולהתב"ש לא נתכונו התוס' בתירוצם דהני תרתי איתנייהו מעבודה לעבודה דהיינו בשחיטה לזרוק או להקטיר לע"ז לאסור אף בשרה ובזריקה ע"מ להקטיר לע"ז נאסר מיהת דינה, משא"כ בהקטרה ל"ש כלל באיסור מעבודה לעבודה, עיי' במהרש"א ד"ה בהדיא דברי התוס' כמש"כ התב"ש, והכריח פי' זה מחמת קושיתו יעיי"ש, ומ"מ כבר כתבתי דלפי ענ"ד הסוגיא מוכחת כפירש"י דגם הבשר נאסר, וצ"ע לדינא:

ובסוגי' זו נפלאתי נוראות על אדונינו המהרש"א בתוס' ד"ה פנים קשיא לר"ל, במש"כ דליכא לאוקמי ק"ו לא בשינוי בעלים ולא במחשבת פיגול דאיכא למיפרך מה להנך שכן אינן במחשבת אותה עבודה, דאם אמר הרינו שוחט במחשבת חוץ לזמנו או לשם פלוני כשר, והקשה המהרש"א לפי"ז הו"מ ר"ל למילף שלא לשם חטאת דמפסל מעבודה לעבודה מק"ו דפיגול ושינוי בעלים דאינן באותה עבודה ואפי"ה איתנייי' מעבודה לעבודה שלא לשונה, דאיתא באותה עבודה כש"כ דהוי נמי מעבודה לעבודה והאי ק"ו הוי שפיר מפנים לפנים, ותי' דאפשר דיש שום פירכא להאי ק"ו, ופלא דהוא קושיי' הגמרא בפ"ק דזבחים דף י' דפריך ר' ירמי' הכי לסיוע' דר"ש, ומשני רב אשי מה לחוץ לזמנו שכן כרת וצע"ג על גאון עוזנו המהרש"א ז"ל: הפרמ"ג הביא בשם הלבוש ישראל שוחט ונכרי מחשב שרי דאין שליחות לנכרי ותמה הפרמ"ג ת"ל דאפי' לישראל דיש שליחות מ"מ שרי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ונראה ליישב בס"ד שיהי' דברי חכמים קיימין עפימש"כ התוס' בד"ה חוץ לר"י קשי' וא"ת ולימא דקאי ר"י כרבנן כי היכא דילפי רבנן חוץ מפנים לעניין דזה מחשב וזה עובד ה"נ לעניין דמחשבין מעבודה לעבודה וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוב מקריב והה"נ בחוץ אי בעלים מחשבים קרי זבחי מתים, ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבתן מעבודה לעבודה לא אשכחן דילפי' כלל, ולכאורה מחוסר ביאור, וי"ל קצת דס"ל מדקרי רחמנא מקריב אע"ג דהכהן המקריב ש"מ דכהן מקריב בשליחותו של בעלים ואע"ג דקיימ"ל שלוחי דרחמנא נינהו מ"מ הא מבואר בר"ן נדרים דשלוחי דידן כמי הוי אלא דרחמנא שוי לכהן שליחא דידן, והיינו דגלי רחמנא גבי המקריב דבעלים קרויין מקריב ומשו"ה שפיר קאמרו רבנן דהבעלים מפגלין, משא"כ גבי מעבודה לעבודה ל"ש לומר כן, ולפי"ז י"ל הייט דרבנן דלא ילפי חוץ מפנים דבשלמא בפנים שפיר י"ל טעמא הנ"ל, אבל בחוץ ל"ש שליחות בשוחט לכותי דהא אין שליחות לנכרי, וא"נ לישראל מ"מ אין שליח לדבר עבירה, ובזה דברי הלבוש מתיישבים שפיר די"ל טעמא דמ"ד זה מחשב וזה עובד לא אמרינן הייט משום

דלא ס"ל דרשה הנ"ל דהמקריב וא"כ הדרן לכללא דאין שליח לד"ע ולא נעשה כהן המקריב שלוחן של בעלים בזה, וא"כ לכאורה הו"ל למימר בשוחט לכותי דהגוי מחשב ליתסר ואי משום דאין שלד"ע מ"מ נפק"מ היכא דהגוי מחשב לע"ז בשיתוף דגוי אננו מוזהר על השיתוף כמש"כ המג"א בסי' קנ"ו יעי"ש, ואילו משום תקרובת ע"ז מ"מ מיתסר לישראל כמש"כ התב"ש בס"ק א' עיי"ש א"כ נפק"מ דבכהי"ג אמרי' זה מחשב וזה עובד משו"ה הוצרך הלבוש למיהב טעמא משום דאין שליחות לעכו"ם וזה נכון בס"ד ודו"ק היטב:

ס"ב שוחט סתם ואח"כ חישב לזרוק וכו' הרי זה ספק זבחי מתים, עיי' טו"ז ס"ק ב' בשם רש"ל שתמה על הטור דהא בגמרא אמרו דרבנן דק סרי היי"ט דל"א בה לא איסור ולא היתר איסור לא אמרו משום כבודו דרשב"ג והית משים כבודן דרבנן והיי"ט דפוסקים דס"ל דהוה ספק ז"מ משום דמספק"ל אי אמרי' הוכיח סופו ע"ת אבל הטור דפסק בחו"מ ס"י רמ"ה סי"א דלא אמרי' הוכיח סופו ע"ת בזיכה לו ע"י אחר הו"ל להתיר כאן לגמרי ואיך פסק דהרי זה ספק זבחי מתים, ונראה לענ"ד בס"ד דלכאורה יש לתמוה ארבנן דקיסרי איס"ד דמספק"ל הילכתא, א"כ מ"ק דל"א בה משום כבודו דרשב"ג ת"ל משים ספק איסורא דילמא הלכה כרבנן, ועכצ"ל דס"ל הילכתא כרבנן, דל"א הוכיח סופו ע"ת א"כ למה חשו כ"כ לכבודו של רשב"ג דלא אשכחן הכא דחשו שלא לפסוק הלכה כרבים נגד יחיד משום כבוד היחיד ומ"ש בשאר דוכתא דקיימ"ל הלכה רוחות יחיד ורבים הלכה כרבים ולא אשכחן דחשו לכבוד שכנגדו אלא באתרי' וכן הקשה בבכ"ש עיי"ש, ע"כ נ"ל בס"ד, דרבנן דקיסרי פשיטא להו דהלכה כרבנן דרשב"ג, אלא דבגמרא אמרינן דרשב"ג ורבנן פליגו בזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צוח ת"ק סבר מדשתק קנינהו והאי דצוח מהדר קהדר בי' ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחילתו והא דלא צוח מעיקרו סבר כי לא אתי לידי אמאי אצוח ולפי"ז י"ל דרבנן דקיסרי נמי פשיטא להו דהלכה כרבנן אלא דמספק"ל בטעמא דרבנן די"ל דרבנן ס"ל הוכיח סופו ע"ת לא אמרי' או דילמא רבנן נמי מודו כרשב"ג דאמרי' הוכיח סופו ע"ת והתם לא פליגו אלא מדלא צוח מעיקרו ש"מ דמהדר קמהדר בי' ופליגו בזה אסברת רשב"ג דסבר כי לא אתו לידי אמאי אצוח דהו"ל לאסיקי אדעתי' שיזכה לו ע"י אחר ולפי"ז י"ל אליבא דרבנן נמי אסרי' הכא ובזה דברי הטור מזיקקן דכל זה בשמעתין אבל בעיקר פלוגתתם פשיטא לן דהלכה כרבנן כנ"ל בס"ד ועיי' ש"ך ס"ק א' שהביא שיטת הב"ח דס"ל כשיטת רי"ו דדוקא היכא דזרק ממש אבל חישב לזרוק ולא זרק לא והב"י פליג ע"ז דסתם חישב משמע במחשבה בעלמא דאל"כ הול"ל ואח"כ זרק, ואני זכיתי בס"ד למצוא בחידושי

הרמב"ן בחולין שם דס"ל בהדיא כשיטת רי"ו ואסברא לה בטו"ט דהנה התו"ס הקשו על פירש"י דמפרש ק"ו דר"י מה במקום שהמחשבה אוסרת ב"ד עבודות וכו' מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין אלא ב"ב עבודות א"ד שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט ופירש"י דאין הבשר נאסר משום ע"ז אלא ע"י שחיטה או זריקה, והתו"ס הקשו ארש"י מהא דתניא בתוספתא אם משחטה זרק דם לע"ז והקטיר חלבה לע"ז זה הי' מעשה בקיסרי ל"א לא איסור ולא היתר והיינו משום הוכיח סופו ע"ת ות"ל דנאסר מחמת זריקה אע"כ דל"נ מחמת זריקה, ועי"י מש"כ בזה לעיל בסעי' אי וכתב הרמב"ן ז"ל בחידושיו וז"ל דאין לומר דמיירא שחישב לזרוק ולא זרק א"כ היכא אמרי' הוכיח סופו על תחילתו אדרבא הוכיח סופו שלא זרק על מה שאמר באמצע לזרוק ועל מה ששחט תחינה סתם שמעולם לא הי, דעתו לזרוק לע"ז עכ"ל, ומדבריו למדני טעמא דר"י, וצ"ע על הב"י ומ"מ למדנו מדברי הרמב"ן הנ"ל דדוקא היכא דחישב לזרוק ושוב מדעת עצמו חדל לעשות משא"כ היכא דנאנס ולא זרק דשוב ל"מ למימר אדרבא הוכיח סופו שלא זרק על מה שאמר באמצע בזה גם רי"ו מודה דמיתסר, וזה ברור בס"ד, ובמש"כ בשם הרמב"ן א"ש הא דכתבו התו"ס להקשות אפירש"י מתוספתא שהביאו ולכאורה לא היו צריכים לתוספתא דהא בברייתא שהביאו בגמרא נמי איתא להא מילתא והו"מ להקשות ארש"י אולם עפ"י הנ"ל א"ש דבגמרא ל"ק אלא ואח"כ חישב והו"א דבאמת לא זרק משו"ה הוצרכו להביא התוספתא דקתני בהדיא ואח"כ זרק וממילא מוכח דעת התו"ס כשיטת הב"י דלא כרי"ו דאל"כ לא היו צריכין להביא התוספתא, ודו"ק היטב, הרי זה ספק זבחי מתים, עיי' בטו"ז ובש"ך הביאו שיטת רי"ו דס"ל בכהי"ג אסירה באכילה ולא בהנאה, והב"י הקשה גם בזה ממנפ"ש כוון דל"א בה היתר משם דמספק"ל שמא הוכיח סופו על תחילתו א"כ הי"ל למיסר גם בהנאה, ועי' כו"פ מש"כ דכיון דמספק"ל א"כ לענין איסר אכילה אוקמי' בחזקת איסר שא"ז משא"כ לענין היתר הנאה אדרבא איקמי בחזקת היתרו ועי"י בחידושי רע"א ז"ל דכיון דבפ"א לא נעשה מומר א"כ אין דנין לעניין זה משום איסור נבלה אלא משום תקרובת ע"ז ולעניין זה ל"ש לומר בחזקת איסור עומדת אע"ג דמחזיקין מאיסור לאיסור הנ"מ לאיסור נבלה משום דממילא יוצאת מאיסור אבר מה"ח לאיסור נבלה ע"י שמתה, משא"כ לעניין תקרובת ע"ז, ולענ"ד נראה דמ"מ יתכנו דברי רי"ו עפ"י שיטת הרא"ה שהובא בטו"ז ס"ק ד' ועיי' מש"כ שם בס"ד דאע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ באכילה מיהת מיתסר, א"כ נהי דלא נעשה מומר מ"מ אם נימא הוכיח סופו על תחילתו ושחט לע"ז א"כ לא שרי לה, והו"ל כנתנבלה ושפיר קאמר הכו"ע: ולענד"נ בס"ד ביישוב שיטת רי"ו דהנה כ"כ לעיל בס"א דלשיטת הסוברים

דבמחשבת פיגול לא מיתסר כ"א היכא דהוציא כן בשפתיו, הה"נ, בשוחט לע"ז בעינן שיוציא בשפתיו כמש"כ התב"ש בס"ק ב' וכבר הארכתי בזה לעיל בס"ד, ומ"מ נראה לי לפימש"כ הרא"ה והר"ן הנ"ל דבשוחט לע"ז בלא איסור תקרובת איכא נמי איסור נבלה דלא שרי לה, י"ל דודאי לאסור דילפינן לה מפיגול בעי' דומיא דפגול דיוציא בשפתיו, ומ"מ אפי' לא הוציא בשפתיו נהי דלא אסר לה מ"מ לא שרי לה, ובזה י"ל שיטת רי"ו הנ"ל דכ"כ לעיל מה שהקשה התב"ש והכו"פ היכא מצינו למימר הוכיחו סופו ע"ת נהי דשחט במחשבת ע"ז מ"מ אכתי דילמא לא הוציא כן בשפתיו, ותי' התב"ש דמיירא שלא שחט בפנינו ואמרי' מסתמא הוציא כן בשפתיו, ועיי' בכו"פ שקיהה בזה דא"א לומר כן דהא ע"ז אין לנו שום הוכחה ומהייט ס"ל באמת דבע"ז אין צריך שיוציא בשפתיו כמו שהארכתי בס"ד לעיל ס"א ולפי"ז י"ל הייט דרי"ו דמידי ספיקא לא נפקא שמא לא הוציא בשפתיו וממילא מוקמי' לה בחזקת היתר וכ"ז לענין איסור הנאה משא"כ לעניין איסור אכילה אפי' לא הוציא כן בשפתיו עכ"פ מיתסר כסברת הר"ן הנ"ל דעכ"פ לא שרי לה, כן נראה לענ"ד בס"ד נכון ודו"ק היטב:

ס"ג:

ישראל ששחט בהמתו של נכרי אפי' חישב הנכרי לע"ז כשרה, עיי' שמ"ח סעי' ו' שאין לשחוט לכתחילה לגוי אם יודעי שהגוי רוצה לחשוב בשחיטה זו לע"ז דיש לחוש שיזריק או יקטיר לע"ז ואסור לישראל שיגרום: וכו' ואם יודע שלא יבא הדם והחלב ליד גוי הרי זה מותר לשחוט לו לכתחילה אעפ"י שיודע שיחשוב בשחיטה זו, וכו' עיי"ש, ועיקר דין זה מחידושי הרשב"א שכ' במשנה דהשוחט לנכרי שחיטתו כשרה דשחיטתו כשרה דקתני דיעבד לאו למימרא דלכתחילה אסור, אלא מדקתני ר"א פוסל לשון דיעבד תני איהו כשרה, וצ"ע לפימש"כ התוס' דהו"ל למיתני ר"א אוסר בהנאה כדדייק לקמן פסולה אין זבחי מתים לא, ותירצו משום דת"ק אמר כשרה נקיט איהו לשון פסולה, ולהרשב"א אדרבא ת"ק נקיט לישני איידא דלישנא דר"א וא"כ הדק"ל, מיהא לפימש"כ לעיל דבכהי"ג היכא דמבורר חלקו של נכרי לא מיתסר אלא מדרבנן דהא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש, מיהא זה א"ש בסיפא דקתני אר"א אפי' שחטה ע"מ שיאכל מחצר הכבד שלה אבל ברישא דקתני ר"א פוסל והתם ודאי מה"ת אסור בהנאה ל"ש לומר כן והדק"ל אמנם בחידושי חולין להרמב"ן מצאתי דכ' כ"כ דאפי' לכתחילה שרי ולא מצי למתני שוחטין לנכרי דא"כ הו"א דלא בא אלא לאפוקי דלא מיתסר משום לפני עור לא תתן מכשול ולעולם דאסור באכילה, ושוחטין ואוכלין, לאו לישנא דתנא הוא ומוכח לפי"ז מדברי הרמב"ן הנ"ל דאפי' ידע דהחלב ודם יבא לידי גוי באופן דיש לחוש שהגוי

יקטירנו לע"ז נמי שרי' לכתחילה וזה דלא כהתב"ש הנ"ל, והא דבאמת כהי"ג שרי' י"ל דמיירא דאינו בתרי עברי דנהרא ומ"מ להתב"ש אין בזה איסור, כדמוכח מדבריו, מיהא לפימש"כ הפוסקים דאפי' ליכא תרי עברי דנהרא מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא צדקו דברי התב"ש, ועיי' בזה לקמן סי' קנ"א, ודו"ק: ואם ישראל חושב שיזרוק הגוי וכו' פסולה, ועיי' ש"ך ס"ק ד' שהקשה בזה הא דין זה עיקרו מהרשב"א שהוכיח כן ממאי דקשי' לי' ת"ל דשחיטת מומר היא, ולמאי דקיי"ל דבפ"א לא נעשה מומר, וגם להפוסקים דאותה שחיטה שנעשה בה מומר לא נאסרה, א"כ אין הוכחה לדינו של הרשב"א, ולענ"ד נראה נהי דמחמת קושיי' הרשב"א אין הוכחה לדידן, מ"מ יש הוכחה לדין זה מחמת קושיי' אחרנייתא, איתא דהנה למאי דקיימ"ל בס"ג שחטה ואח"כ חישב עליה אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, א"כ בשוחט לזרוק דמה לע"ז נימא הוכיח סופו ע"ת ולשיטת רי"ו ניחא אבל הב"י ס"ל אפי' אם באמת לא זרק זרק חישב לזרוק א"כ ה"נ כיון דשחט לזרוק מסתמא חישב אח"כ לזרוק וכן מוכח ממאי דאמרינן, מודה ר"ל דגברא בר קטלא הוא מכלל דאף אם באמת זרק נמי ס"ל לר"ל דכשר, ואמאי נימא הוכיח סופו על תחילתו אע"כ דמיירא ששחט ע"מ שיזרוק הגוי, ובזה ל"ש לומר הוכיח סופו ע"ת, וא"כ ממילא מוכח דינו של הרשב"א דאף בכהי"ג מיתסר ומיושב קושיית הש"ך כן נ"ל נכון בס"ד ועיי' מה שכתבתי לעיל סעי' א' ועיי' ב"ח שהקשה לשיטת הרשב"א הנ"ל דאם שחט שיזרוק היא עצמו הדם לע"ז בלא פליגו ר"י ור"ל ולכו"ע אסורה, א"כ מאי מייתא סייעתה לר"י מברייתא ודילמא ברייתא לא איירא אלא בשחט שיזרוק הוא בעצמו לע"ז גתי' בדוחק יעיי"ש, ולולי ד"ק נראה דלק"מ דהא בברייתא קתני הרי זה זבחי מתים ולר"ל דאין מחשבין מעבודה לעבודה אין זה זבחי מתים, והרשב"א כ"ק אלא כיון דגברא בר קטלא הוא הו"ל שחיטת מומר לר"ל ולא הוי אמר שחיטתו כשרה, אבל בהנאה ודאי לא מתסרי אליבא דר"ל וזה ברור וא"כ ראיית הגמרא נכונה:

ס"ד:

ישראל ששחט בהמת חברו לע"ז לא אסרה שהרי לא כיון אלא לצערוי עיי' כו"פ שהעלה דאם אדם אוסר דבר שא"ש במעשה רבה מה"ת ל"מ סברת לצעורי ומיישב בזה דברי הרא"ש שהביא דעת ר"ח דדוקא במעשה כ"ש א"א אוסר דבר שא"ש אבל במעשה רבה אוסר וכתב דמסתברא כפירש"י ותמה המהרש"ל דמאי נפק"מ בזה כיון דלדינא קיימ"ל למסקנא דלצעורי קמכוין מ"ל מעשה רבה או מעשה זוטא, א"וו דאי במעשה רבה אדם אוסר דבר שא"ש ל"מ לצעורי קמכוין, אמנם בתב"ש סעי' ט' מוכח דלצעורי קמכוין הוא מחמת גדולה חזקה שעמד בה עד הנה ולא מפקעינן לי' מחזקת יהודית ונפק"מ

בזה היכא דעומד וצוח שרצונו לשלם מה שהיזיק דבכהי"ג הול"ל מתוך שנאמן להפסיד שכרו כדלקמן בה' ס"ת ולקושיי' המהרש"ל הנ"ל על הרא"ש נ"ל פשוט דהא באמת ס"ל להרש"ל שם בישׁ"ש דלמסקנא לר"נ ור"ע ורי"צ באמת אין אדם אוסר דשא"ש כלל, אפי' היכא דידעינן שלא כיון לצעורי והא דקאמר ור"נ ור"י אמר לך הנ"מ נכרי אבל ישראל לצעורי קמכוין ה"ק דדינא דידהו אתי' שפיר אף אליבא דת"ק אבל מ"מ אינה אסורה דאיהו ס"ל דאין אדם אוסר דשא"ש עיי"ש, והנה הרא"ש ושאר פוסקים לא ס"ל הכן כמבואר, מיהא נ"ל היינו למאי דס"ל כפירש"י דהא דאמרו ר"נ ור"ע ורי"ל א"א אוסר דשא"ש, היינו אפי' במעשה רבה, אבל אם נימא כשיטת ר"ח הנ"ל דאינהו לא מהרא אלא ממעשה זוטא אבל במעשה רבה מודו דמצי אסר אזי אין מקום לנטות מדברי הישׁ"ש דאינהו ס"ל בכל עניין אין אדם אוסר דשא"ש במעשה זוטא אפי' היכא דל"ש לצעורי קמכוין, דאי טעמי' משום לצעורי קמכוין א"כ אין לחלק בין מע"ר למע"ז, ולפי"ז דברי הרא"ש פשוטים וברורים, דהוצרך לפסיק דלא כר"ח שהוא מערכה למה דהעלה דבמקום דל"ש לצעורי אינהו מודי דאדם אוסר דשא"ש וזה נראה לי ברור בעומק פשט הרא"ש ודו"ק היטב:

והנה מפירש"י ד"ה רבוצה מוכח הא דאין אדם אוסר דבר שא"ש הנ"מ היכא דלא הגביה מקודם אבל היכא דהגביה קנאה ונעשית שלו ומצי אסר לה, ומסתימת הפוסקים משמע דל"ס להו כפירש"י וכ"כ הפרמ"ג בפשיטות בשפ"ד ססק"ו יעיי"ש, אמנם לפענ"ד צ"ע לפימש"כ המג"א ב"ה, ר"ה סי' תקפ"ח דהיכא דהישראל קנאה לעניין אחריות אונסין הו"ל כע"ז של ישראל שא"ל ביטול, יעיי"ש א"כ ה"נ הול"ל כן וצ"ע, והנה התוס' הקשו אפירש"י דבהגבהה לא קנאה אלא לעניין חיוב אונסין ותו א"כ מ"פ בגמרא אר"נ ור"ע ורי"צ ממנסך דילמא התם שאני דקנאה בהגבהה ונעשית שלו עיי"ש, ונראה לפיענ"ד ליישב פירש"י ז"ל, ולטעמי' לא תיקשו קושיית התוס' והתוס' נמי לשיטתייהו שפיר מקשו:

דהנה בס' אמרי בינה סי' י"ב מספק"ל בהא דאין אדם אוסר דשא"ש בלא מעשה אם יכול לאסור דבר של הפקר הואיל ואין רשות אחר מעכב עליו, או לא, דכמו דאינו יכול להקדיש דבר הפקר כדמוכח בדברי הראשונים בנדרים דף ל"ד ע"ב עיי"ש הה"נ דאין אדם אוסר דבר של הפקר אף שאין רשות אחר מעכב עליו, והנה המקו"ח ב"ה פסח סי' תמ"ח פשיטא לי' דאין אדם אוסר דשא"ש אפי' אינו של אחר אלא שהוא דהפקר, אמנם בס' אמרי בינה הביא ראיה מהא דאמר ריב"ב מצי אמר לי' לא כל כמונך שתיאסר ייני לאונסי מבואר דאם אינו בע"כ אלא שהישראל מתרצה אף דאננו של נכרי מ"מ

להתפיס איסור ע"ז אינו מעכב אלא קניין של הבעלים ובהקדש בכהי"ג ודאי דלא מהני דבעינן דומיא דביתו, ועוד ראיה מש"ס ע"ז דף נ"ג ע"ב דקאמר מדפלחו ישראל לעגל גלי דעתייהו דניחא להו בע"ז וכי אתו עכו"ם שליחותא דידהו עבדי וע"כ האי שליחות איננו בתורת שליחות ממש דאין שלוח לד"ע וגם אין שליחות לעכו"ם וא"כ מאי מהני מה דגליא דעתייהו ואיוו לאלהות הרבה מ"מ עכו"ם שעבדו לאשרה לא היה להם זכות בו, ואין אדם אוסר דשא"ש א"וו כיון דאין הבעלים מעכבין על האוסר יכול לאסור ואף מה דאננו שלו ולפי"ז כ"ל בס"ד דהנה רש"י פירש הא דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה יליף מכלים דאחז ומבואר ברש"י ע"ז דף כ"ד דאף להדיוט אסירי, ויתבאר לקמן בס"ד ועכצ"ל דהלימוד הוא כמש"כ בתב"ש ס"ק ט' דאי לאו דבמעשה גמוראיתסרי מדאורייתא אף להדיוט לא הוי אסרי אף לגבוה במעשה כ"ד דהיינו השימוש שלא נשתנה הכלי עי"ז והנה בגמרא ב"ק דף ע"א אמרי' מכי שחט בה פורתא לע"ז אסרה אידך לאו דמארי' קטבח, מבואר מזה דכל שנאסר בהנאה נפק מרשותי' דמארי' ובריש פסחים מוכח דאף איה"נ דרבנן לאו ברשותא דמארי' נינהו, כדאמרי' שעות דרבנן יעויי"ש, ולפי"ז שפיר קאמר רש"י דלרבותא נקיט רבוצה דל"מ הגביה והרביצה לפני ע"ז דהו"ל מעשה כ"ד מיהת לאסור מדרבנן כדמוכח מכלים דאחז ונפיק מרשותי' דמארי' ושוב מצי לאוסרו מדאורייתא אלא אפי' לא הגביה והרביצה נמי דע"י מעשה גמור מצי לאסור אפי' דבר שא"ש וכ"ז אליבא דרב הונא דס"ל אדם אוסר דבר שא"ש מדאורייתא, ממילא מוכח דבמעשה שאינו בגוף הדבר עכ"פ מיתסר מדרבנן דאל"כ לא מוכח מכלים דאחז כלום, משא"כ לר"נ דס"ל אין אדם אוסר דשא"ש, וע"כ גם מדרבנן איננו אוסר, שפיר פריך הגמרא ממנסך דשוב ליכא למימר מדאגבה קני' כיון דאננו נאסר אפי' מדרבנן לא נפק מרשותא דמארי', אולם התוס' לשיטתייהו דס"ל בחולין דף מ"א דכלים דאחז לא נאסרו אלא לגבוה והא דילפי' מנייהו לאסור אף להדיוט היינו מדנאסרו במעשה שאינו גמור לגבוה מכלל דלהדיוט הו"ל למיסר מיהת במעשה רבה, אבל במעשה שאינו גמור אף מדרבנן לא נאסר להדיוט א"כ לדידהו ל"ל כהנ"ל ושפיר הקשו אפירש"י, אבל לרש"י לשיטתו יתיישב שפיר כדפרישית

מיהא בע"ז דף נ"ב ע"ב בד"ה ובאו פריצים וחיללוהו פירש"י מכיון שנכנסו נכרים להיכל יצאו כליו לחולין וכיון דנפקי לחולין קנינהו בהפקירא והו"ל דידהו וכשנשתמשו בהן לע"ז נאסרו משמע מזה דבמאי דנפקי לחולין לחודא אכתי לא הו"מ למיסרינהו אי לאו דקנינהו, וזה כדברי המקו"ח הנ"ל, וא"כ ל"ס למימר הא דפרישנא ביישוב שיטת רש"י ז"ל, ע"כ נראה לי בס"ד ביישוב שיטת רש"י ז"ל לפימש"כ הש"ך בחו"מ סי' שפ"ו דמשעה

שהגביה ע"מ להזיקו נעשה עליו כגזלן, וקנאו, ולפי"ז י"ל לפימש"כ הרא"ה והר"ן שהובא בטו"ז ס"ק ד"ל דאף דא"א אוסר דבר שא"ש מ"מ באכילה מיהת אסור דעכ"פ לא שרי לה, ולפי"ז דברי רש"י מבוארין דלא מבעי' הגביה והרביצה דודאי מצי אסר דהא אפי' תימא אין אדם אוסר דשא"ש מ"מ עכ"פ הו"ל הגבה' ע"מ להזיקו דהא באכילה ודאי מצי אסר לה, וא"כ שפיר קניא בהגבהה ונעשה שלו וכ"ש בבהמה דאפי' א"א אוסר דשא"ש הו"ל הגבהה ע"מ לאוסרה משא"כ ביין נסך דלא שייך סברת הר"ן כמבואר בש"ך ל"ש לומר מדאגבהה קניא ונעשית שלו דהא לר"נ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא הוי הגבהה ל"מ להזיקו, וזה נכון בס"ד, ובמש"כ יתיישב ע"כ קושיי' התוס' בחולין דף מ"א בד"ה ת"ש שהקשו למ"ד בהנזקין מנסך ממש ואמרי' התם דהיי"ט דל"א מערב משום דהיינו מדמע וא"כ מאי משני הגמרא דאית לי' שותפות בגוה ולא נאסר חלק חברו אלא משום שמעורב בשלו א"כ הא אכתי היינו מדמע, ולמאי דפרישית א"ש כיון דעכ"פ נאסר משום שמעורב בשלו כל דאית לי' שותפות בגוה:

וא"כ שוב הו"ל ההגבהה ע"מ לאוסרה דהא יאסר מיהת משום תערובת, וממילא י"ל דבהגבהה הו"ל כגזלן ונעשית שלו ושפיר מצי לאוסרה מצד עצמו וזה נכון בס"ד ודו"ק, ועיי' בס' תורת גיטין ס' הנזיקין מש"כ בזה ועפימש"כ נ"ל ליישב בס"ד קו' הסמ"ע בחו"מ סי' שפ"א שהובא בש"ך ס"ק ה' כתב המחבר ב' דיעות באית לי' שותפות, והתם פסק סתם דאם הי' לו שותפות חייב לשלם, והוא נגד הכלל דקיימ"ל דהנתבע יכול לומר קים לי' כמאן דמתיר, ונ"ל בס"ד כיון דעכ"פ פלוגתא היא בין הפוסקים אי נאסר יינו או לא עכ"פ הפחיתו בדמי שוי' היין, דלא חריף זביני' כדמעיקרו דעכ"פ כמה בנ"א שימנעו לקנותו משום סברת הפוסקים לאסרו, ועוד דהא באמת הוה ספק איסורא, ולפי"ז כיון דעכ"פ הזיקו במא שניסכו שוב י"ל באמת משהגביה נעשה עליו כגזלן, ומחוייב לשלם לו כולו וכשיטת רש"י הנ"ל:

דהא ע"כ התם בשהגביה מיירא דאל"כ קים לי' בדרבה מנה, ולפי"ז עכצ"ל דמיירא הכעא בשלא הגביה, אבל הגביה והרביצה בדאית לי' שותפות איה"נ דלכו"ע אסור והמחבר לא חש לחלק, כיון דבלא"ה הביא ב' דעות לאסור אף בלא הגבהה, מיהא היכא דלית לי' שותפות לא גרם בהגביה אלא אם נימא כשיטת הר"ן דעכ"פ אסר לה באכילה, אבל המחבר ס"ל כהרשב"א דאף באכילה ל"מ אסרה כמבואר בב"י ובד"מ א"כ לא נעשית שלו כיון דל"מ אסר לה לא הגביה ע"מ להזיקו, ודו"ק היטב בכל זה:

לא אסרה עיי' טו"ז ס"ק ד' שהביא שיטת הרא"ה והר"ן נהי דלא אסרה עכ"פ לא שרי לה, ואסורה באכילה, ועיי' בתב"ש ס"ק י"ד שכתב אפי' לשיטת האוסרים אינו אלא מדרבנן

אמנם בכו"פ סס"ק ה' מבואר דמדאורייתא אסור באכילה, ועיי"ש שהביא ראיות נכונות לשיטת הרא"ה, ונראה לפענ"ד לפימש"כ התב"ש והפרמ"ג בסי' ג' בשם המהרש"ל דנהי דלא בעי כונה לשחיטת חולין מ"מ אי כיון להיפוך שחיטתו אסורה, ה"נ כל ששחט לע"ז הו"ל כמו היפוך כונה, ומתסרי באכילה ואולי זהו קוטב כונת הר"ן במש"כ דנהי דלא אסרה אבל מיהת לא שרי לה, ובזה א"ש תי' הטו"ז וסרה תלונת הנקה"כ, עכ"פ הדין ברור דאסורה באכילה לפי סברת המהרש"ל, וכן מבואר בשמ"ח סעי' ז' דאפילו בישראל ששחט לזרוק גוי דמה לע"ז, ואפי' שוחט לשם מצוה, אלא שהוא צורך הגוי שיזרוק דמו לע"ז מדעתו ולא שיהי' שלוחו, שאין רצונו בע"ז דבהא מותרת בהנאה דלא הו"ל תקרובת ע"ז כלל מ"מ באכילה אסורה דאע"ג דל"ב כונה לשחיטה מ"מ כיון דשחטה לצורך דבר איסור גרע טפי, א"כ כש"כ בשוחט לע"ז ממש דנהי דלא אסרה אבל מ"מ הו"ל מיהת כמו היפוך כונה, ויש לתמוה א"כ איך פסק התב"ש גופי' דבישראל השוחט בהמת חברו לע"ז שרי' אפי' באכילה, מיהא אחרי העיון נראה לכאורה דליתא לזה דהא כיון דאמרינן לצעורי קמכוין אמרינן דלא שחט כלל לשם ע"ז ולא הי' לו היפך כונה כלל, אבל לא משמע כן מהטו"ז ס"ק ד' דתמה על הב"י שלא הביא דברי הר"ן וכ"כ ממש"כ הש"ך ס"ק ה' ול"כ בפשיטות דלמאי דאמרינן לצעיר קמכווין ל"ש לומר דלא שרי לה, אע"כ דס"ל אף להילכתא דאמרי' לצעורי קמכוין מ"מ אמרה הרא"ה לסברתו וכ"מ בהדיא בבדק הבית להרא"ה עיי"ש, ועיי' בחרע"א ז"ל, וטעמא נ"ל בסיד, דלכאורה כיון דפריש בהדיא שרצונו לשחוט לשם ע"ז להוי מאי דכיון לצעורי כדברים שבלב והו"ל לאסור וצ"ל דזה הוי כמו אומדנא דמוכח, דחזקה על ישראל שאינו עובד ע"ז, וכ"ז לעניין אי דנין לאוסרה בזה משא"כ לעניין דלא שרי לה ע"ז ליכא אומדנא דאדרבא כיון דרצה לצעורי לא שרי לה ושפיר כתב הטו"ז והש"ך, ולפי"ז נראה ברור דלשיטת המהרש"ל הנ"ל עכ"פ אסורה באכילה, כשיטת הרא"ה ודברי השמ"ח בזה צל"ע דלכאור' הו"ל זיכוי שטרא כבי תרי ודו"ק:

והנה היכא דל"ש טעמא דלצעורי קמכוין קיימ"ל דאדם אוסר דבר שא"ש עי"מ, וצ"ע על המחבר שלא ביאר זה כאן, דבישראל מומר א"א דבר שא"ש, וצ"ל דסמך עצמו על מש"כ בסעי' ג' דנמי מוכח מנה הכי ודו"ק: ובטעמא דא"א דבר שא"ש ע"י מעשה אמרי' בע"ז דף נ"ד דילפי' לה מכלים דאחז דכתיב ואת כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במעכו הכונים והקדשנום ואמר מר הסכינים שגנזום והקדשנום שהקדשנו אחרים תחתיהם, ופירש"י דגזרו עליהם חזקי' וסיעתו איסור עולם אף להדיוט מדלא אמרינן לפרקו ולפקו לחולין אבל התוס' בחולין דף מ"א ובע"ז דף נ"ב ס"ל דלא נאסרו אלא לגבוה, ונפק"מ

לדינא לפירש"י נאסר מדרבנן אפי' היכא דלא עבד מעשה בגופא, ולהתוס' דוקא ע"י מעשה בגופא, ועיי' בטו"ז ונקה"כ לעיל סס"י ב' ובמש"כ שם, אמנם דברי רש"י ז"ל תמוהים בזה מאוד כמו שהקשה בתו"ח, דהא אמרינן בע"ז דף נ"ב גבי אבני מזבח דלפרקינהו, ומשני כיון דא שהיא בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמש בהו להדיוט ותו הקשה מ"ק מדלא אפרקינהו, והא קדושת הגוף נינהו וקה"ג א"י לחולין ע"י פדיון, ובאו פריצים וחיללוהו ל"ש אלא בגויים, ועיי' בס' ברוך טעם מש"כ ביישוב רש"י הנ"ל, והנ"ל בזה בס"ד דרש"י בעצמו נשמר מזה, והוא במה דפירש שם בע"ז דף נ"ב דכהנים הגידו לו לחזקי' כל הכלים שהזניח המלך אחז, ולכאורה לא ידענו מה בעי בזה ע"כ נ"ל בס"ד עפ"י דאמרי' בסוף חגיגה כל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים שאם נטמאו הראשונים יהי' אחרים במקומן וקיימ"ל במנחות כלים שהיו בימי משה משוחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מקדשתן כה"ג אבל כ"כ דלא קידשו ע"י עבודה אינן קדושין אלא קדושת דמים, והנה בקרא דאחז כתיב כל הכלים אשר הזניח משמע אפי' אותן כלים שעדיין לא עבדו בהם עבודה ולא הוי קדשי אלא קדושת דמים ג"כ גנזום והקדישו אחרים, ואינהו הו"מ למפרקינהו, אע"כ דלהדיוט נמי נאסרו מיהא לכאורה הומ"ל דלא ידעו הי נינהו כלים שכבר נתקדשו, ומספק גנזו כולם:

אבל ז"א דמדכתיב כל הכלים אשר הזניח מכלל דהיו נמי כלים שלא הזניח וע"כ דהכהנים היו מכירים בהם וא"כ כש"כ דהו"מ למידע הי נינהו שכבר נתקדשו קה"ג, א"וו דלהדיוט נמי נאסרו' ולפי"ז הוצרך רש"י לפרש דהכהנים הגידו לו כחזקי' כל הכלים שהזניח המלך אחז וממילא נתיישב שפיר פירש"י ובלבוש סי' קמ"ה כתב דילפי' דאדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה מאבני מזבח ששוקצים מלכי יון וגנזום בית חשמונאי והוא תמוה כמו שתפסו בזה בתב"ש ס"ק ט' דהא מבואר בע"ז דף נ"ד דאין ראי' מזה דהתם איכא למימר כדרב פפא דכתיב ובאו בה פריצים וחללוהו:

דמשבאו בה נעשה חולין, וקנאום מן ההפקר ונראה לפע"ד בס"ד דלפי מה דמבואר ברמב"ם פ"ג מ"ה ביהב"ח דקדושת המקדש לא בטלה ומייתא לה מדכתיב והשימותי את מקדשיכם אעפ"י שהם שוממין בקדושתן קיימו ולכאורה סותר זה דרשת ר"פ מובאו בה פרוצים וחיללוהו דמשבאו בה פריצים נעשה חולין ולכאורה ראיי' מזה להראב"ד שם דפליג על הרמב"ם וס"ל דקדושת המקדש בטלה והנכנס שם בזמן הזה אינו חייב כרת ובכ"מ שם כ' דתליא בפלוגתא דר"י ור"ל בפ' בתרא דזבחים בהמעלה בזה"ז אי חייב כרת יעיי"ש, ולפי"ז נ"ל דהגמר' דקאמר ודילמא כרב פפא דאמר ובאו בה פריצים וחיללוה היינו אליבא דר"ל אבל להלכתא דקיימ"ל כר"י דהמעלה בחוץ בזה"ז חייב כרת

ע"כ צ"ל דדרשי' והשומותי את מקדשיכם כדקאמר הרמב"ם שיב לא מצינו למימר כיון שבאו בה פריצים חיללוהו וממילא מוכח שפיר מאבני מזבח ששקצים מלכי יון, ודברי הלבוש נכונים:

ובמש"כ נתיישב ממילא על נכון קושיי' חומרא שהקשה ב"ס ברוך טעם מאי פריך בב"ק דף ע"א אר"מ דמחייב ד' וה' בטבח לע"ז מכי שחט בה פורתא אוסרה אידך כי קשחט לאו דמארי' הא לר"מ אין להוכיח מכלים דאחז כלל דהא שמעי' לי' לר"מ דאמר הקדש במזיד מתחלל א"כ כבר קנאום המלך אחז במועלו ושפיר הו"מ למיסרינהו, ואי דקה"ג אינו מתחלל הא לפירש"י ע"כ ליכא למימר הכי דהא רש"י פי' דילפי' לה דאסירי להדיוט מדלא פרקינהו ועכצ"ל כיון דבלא"ה כבר נאסרו לגבוה אינו אלא כק"ד, א"נ כדתרצינא לעיל בס"ד, א"כ הדק"ל דלר"מ אין להוכיח דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, ואין לתרץ לפירש"י דאמר גבי בהמת חברו שהגביה והרביצה דמדאגבה קניא ונעשית שלו לעניין שיכול לאוסרה לק"מ דהתם נמי כיון שגנבו ונתחייב באונסין ממילא נעשית כשלו ויכול לאוסר זה אינו דהא הקדש אימעט מדין שומר וא"כ ל"ק לעניין חיוב אחריות ולהתו"ס דל"ס להו כן בלא"ה לק"מ דלדידהו הלימוד מכלים דאחז מדנאסרו לגבוה במעש כ"ד ש"מ דלהדיוט מיהת נאסר במעשה גמר, וא"כ גם לר"מ מוכח שפיר דאי לאו דנאסרו לגבוה לא הוי יוצאים לחולין עי מעילה דהא קה"ג נינהו ואין בהם מעילה, אבל מ"מ הקושיי' קיימת להר"ן דס"ל כהתו"ס גבי הגביה והרביצה דאינו נעשית שלו בזה, וגבי כלים דאחז ס"ל כפירש"י מדלא פרקינהו ש"מ דאסורי להדיוט א"כ הקושיי' קיימת דלר"מ לא מוכח זה וא"כ א"א דבר שא"ש אפי' ע"י מעשה ולמש"כ א"ש די"ל הגמרא קאי התם אליבא דר"י הנ"ל דהמעלה בזה"ז חייב א"כ ע"כ ליתא להאי דרשה דובאו בה פריצים וחיללוה וא"כ מוכח שפיר מקרא דובאו בה פריצים וחיללוה ועיי' בס' ב"ט מש"כ ליישב קושייתו הנ"ל מב"ק גם בדבריו יתיישבו שפיר דברי העט"ז עיי"ש, ועיי"ש בסוגיא דמשמע דאליבא דר"י הוא דמוקי לה להשו"ט הנ"ל בגמרא, ועיי' שם בב"ק דף ע"א ע"א קאמר בגמרא בשלמא שוחט לע"ז שחיטה שאינו ראוי' היא וכתבו התוס' בד"ה בשלמא דהך סוגיא אתי' כמ"ד בהשוחט אדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה דפלוגתא דתנאי היא' וא"ת והאמרינן התם דאפי' למ"ד אדם אוסר דשא"ש הנ"מ עכו"ם אבל ישראל לצעירי קמכוין ואכתי שחיטה ראוי היא וי"ל כשנתן רשות לשלוח לשחוט כרצונו ואפי' לע"ז דאין שייך לומר לצעורי בעלים קמכוין דהשליח סבור שהוא של גנב, וכ' הפנ"י שם משמע דאף אם נימא שהמשלח ציוה להשליח לשחטו לע"ז אפי"ה קרינן בי' דשא"ש כיון דקיימ"ל אין שליח לדב"ע דקשה ע"ז מע"ז דף נ"ג ע"ב דאמרינן ישראל

שזקף לבינה להשתחות לה ובא נכרי והשתחוה לה אסרה כיון דגלי' דעתי' דניחא לי' בהאי ע"ז נכרי שליחותי' קעבד א"כ מכש"כ הכא שעשאו שליח בפי', ולמה הוצרכו לאוקמי כמ"ד אדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה, אד"ק, והמה מופלאים מאוד וכבר תמה בזה ב"ס ברוך טעם דדבריו אין להם שחר כלל דנהי דהגנב שוי' שליח לשחוט אפי' לע"ז מ"מ האי גנב לאו בעלים דהאי שור ושה הוא, ואכתי אי אין אדם אוסר דשא"ש לא מהני מידי מה דגנב שוי' שליח אלא דהתוס' קשי' להו דאפי' למ"ד אדם אוסר מ"מ נימא לצעורי קמכוין וע"ז שפיר תירצו כיון דהגנב נתן לו רשות לשחוט לע"ז ל"ש כצעירי קמכוין דהשוחט סבר שגנב הוא בעליו, אבל למ"ד א"א אוסר דשא"ש מאי מהני לן מה שהגנב נתן לו רשות, והיא תמיה מאוד ונראה כשגגה שיצאה מלפני השליט הגדול רבינו הפנ"י בהבנת דברי התוס', אמנם אחר העיון נ"ל ליישב שיהא דברי קדשו שרירין וקיימין, דלכאורא יש לתמוה אהתוס' למה הצריכו לאוקמי הסוגיא כמ"ד אדם אוסר דשא"ש דהא יש לומר כיון דטבחו קניא בשנוי מעשה וממילא קניינו ואיסורו באים כאחד, ושפיר מצי לאסרו אליבא דכ"ע והיא באמת קושיית הגאון רע"א ועכצ"ל דס"ל נהי דהבעלים קנאו בשינוי זה מ"מ אין השליח יכול לאסור וע"ז שפיר קשי' לי' להפנ"י מש"ס דע"ז הנ"ל מיהא נ"ל לפימש"כ הר"ן בע"ז בשם הרמב"ן דהתם ל"ק הגמרא אלא מדגלי דעתיי' דניחא להו בע"ז הנ"ל כע"ז של ישראל דאין לה ביטול אבל לעניין איסורא לא הוצרכו להאי טעמא דת"ל דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה, א"כ י"ל קושיית הנ"ל, די"ל דהתו"ס בב"ק נמי ס"ל כהאי שוטר, ועיי' בחידושי הריטב"א ובעיקר קושיי' הנ"ל י"ל התם הסוגיא קאי אליבא דר"ש דאיהו ס"ל ששא"ר ל"ש שחיטה ור"ש ס"ל דשינוי אינו קונה עיי' בר"פ הגוזל עצים ואף דקאמר התם דילמא לא היא כתבו התוס' דדיחוי בעלמא הוא וא"ש א"ר דהתו"ס ס"ל כהרמב"ן הנ"ל:

ואם יש לו שותפות בה י"א שאוסר גם חלק חבירו וכתב הב"ח וז"ל משו' דכיון שאוסר חלק שלו והוא מעורב עם חלק חברו הכל אסור דאין ברירה עכ"ל, ודבריו צע"ג מאי ענין זה ליש ברירה או אין ברירה, בשלמא ביי"נ דלא מיתסר אלא משום תערובות חלקו בשל חברו שפיר מצינו למימר דלמ"ד יש ברירה חלקו של חברו אינו נאסר, משא"כ בבהמה כיון דחצי' לא נשחטה אידך חצי' היכא משתריא, ונראה דס"ל להב"ח דהשוחט לע"ז אף שאסור משום תקרובת ע"ז מ"מ אכתי לא מיתסרא משום נבלה אלא דאיסור תקרובת ע"ז עלה, אבל שחיטה מהני לי' לטהר מידי נבלה, ואינה מטמאה אלא משום תקרובת ע"ז מדרבנן, וכן יש להוכיח מהתוס' בפסחים דף ע"ז עיי"ש ודו"ק, ושפיר קאמר הב"ח, ולפי"ז נפק"מ לדינא היכא דחלקו השותפות קודם שחיטה, דבכהי"ג ל"ש לומר אין

ברירה שוב לא איכפת לן במאי דאית לי' שותפות וחלקו של חברו מותר אפי' באכילה, אלא דצע"ג ממשנה דהשוחט לנכרי שחיטתו כשרה ור"א פוסל אר"א אפי' לא שחטה אלא כדי שיאכל נכרי מכבד שלה פסולה, משמע דמיירא שכל הבהמה היא של ישראל אלא דחצר כבד הוא של נכרי ואמאי פסולה נהי דס"ל לר"א זה מחשב וזה עובד מ"מ הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו והול"ל דחלקו של ישראל שרי' אע"כ כל היכא דחלקו פתוך בגוי' שוב מצי לאסור כל הבהמה, ותו קשי' לי מהא דתנן בפ"ק דחולין שחיטת נכרי נבלה ומטמאה במשא ודייקינן בגמרא נבלה אין זבחי מתים לא, מתני' דלא כר"א, דאמר סתם מחשבת כותי לע"ז, ולהנ"ל איצטרך לי' לאשמעי' דנבלה היא דאי הוי תני אסור בהנאה משום תקרובת ע"ז אכתי לא הוי שמעינן דאסורה נמי משום נבלה, ונפק"מ היכא דאית לי' בהמה בשותפות ישראל למ"ד יש ברירה א"כ היכא דחלקו השותפות קודם שחיטה דאי משום תקרובת ע"ז חלקו של ישראל שרי' דא"א דבר שא"ש איצטרך למיתני דאסור נמי משום נבלה, ולית בי' דין חלוקה, וצע"ג, ועיי' ביצה פ' משילין גבי תחומין ינקי מהדדי:

וי"א דגם בזה אינו מכוין אלא לצער שותפו עיי' מש"כ הש"ך ס"ק ה' במש"כ ליישב קושיי' הסמ"ע בסתיר' הטו"ה:

ועיי' ב"ח חו"מ סי' שפ"א מש"כ בזה ודבריו צע"ג, ועיי' מש"כ לעיל בס"ד ביישוב הקושיי' ולולי דה"ק של המפורשים הנ"ל, הי' נ"ל ליישב הקושיי' ע"ד פשוט דהא כיון שהוא אומר שניסך לע"ז הרי הוא בעצמו אומר שכיון לנסך ממש ובשלמא מה שאנו דנין לעניין איסורא שפיר י"ל דלא מהימן דגדולה חזקת יהידות שלו ואמרינן מסתמא לא כיון אלא לצעורי אבל לעניין ממונא הרי הודאת בע"ד כמאה עדים דמי וכיון דבעצמו צוח שהזיקו שפיר מחייבינן לי' לשלומי כן נראה לפענ"ד בזה פשוט ונכון מאוד ודו"ק:

בתשובת הרדב"ז ח"ג סי' תרע"ג כתב דאם נתן רשות לשליח לשחוט סתם ושחט לע"ז לא אסרה והוכיח כן מש"ס נדרים דף ל"ו דבעי למפשט דהני כהנים שלוחי דרחמנא דאי שלוחי דידן לימא לי' לתקוני שדרתיך, ולא לעותי, מיהא לפימש"כ שם הרשב"א הא קיימ"ל אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה ותי' דעכ"פ כיון דאננו שלוחו לא היי כשוחט קדשי' ונמצא דאיננו פיגול עיי"ש, לפי"ז אין ראי' משם ועיי"ש בפי' הר"ן ועיי' ביד אברהם שעל הגליון יו"ד שכ"כ, אלא דלפי ענ"ד צע"ג מכדי קיימ"ל דהזבח נפסל בד' דברים בשחיטה בקיבל בהילוך ובזריקה, ובשלמא בשחיטה ובזריקה י"ל דהוא עו"מ אבל בקיבול ובהילוך לא עביד מעשה בגוף הדבר הנאסר אכתי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וצע"ג על הרשב"א והר"ן, עיי' מש"כ לעיל בשם הכו"פ דלצעורי קמכוין אינו

אלא מספק משום דס"ל א"א דבר שא"ש מה"ת כ"א מדרבנן משו"ה תלי' לקולא בסד"ר, וקשי' לי א"כ ביינ"ס היכא דאית לי' שותפות בגוי, הו"ל למיסר דהתם ל"ש לומר דהו"ל איסור דרבנן דהא אם לא כיון לצעורי אסור מדאורייתא, דחלק דידי' מצי אסור וא"כ נאסר גם חלק חברו עכ"פ משום תערובת, והיכא תלינן לקול דלצק"מ ונראה ליישב בס"ד עפ"י מה שראיתי בס' תורת גיטין בפ' הנזקין דלפי מש"כ התוס' בפ' בתמורה דף ל' בשם הרמ"ר דהיי"ט דלא אמרינן ברירה בתערובת איסור והיתר דל"ש לומר ברירה היכא דכבר הי' עליו שם איסור קודם התערובת יעוי"ש, וא"כ הכא דלא נולד האיסור אלא בתערובת הול"ל ברירה, ויחליקו את היין וחלקו של חברו יהא מותר ותי' בס' תורת גיטין דהכא לא מהני טעמא דברירה כיון דעכ"פ היין נגע ביין כסך וקיימ"ל דאפי' ניצוק הוי חיבור לאסור ולפי"ז מיושב שפיר קושיי' הנ"ל דכיון דאינו אסור אלא משום ניצוק דבלא זה הו"ל למימר יש ברירה שוב אין כאן אלא אד"ר ושפיר אמרי' לצעורי קמכוין וזה נכון בס"ד, ומ"מ למדנו מדברי הכו"פ הנ"ל דהיכא דאית לי' שותפות בגוי' עכ"פ חלק דידי' מיתסר לכו"ע דבכהי"ג לא שייך לומר הואיל ומדרבנן הוא תלינן לקולא דאם לא כיון לצערו פשיטא דחלקו אסור מה"ת, וזה שלא כדברי הב"ח שכ' להדיא דאפי' חלק דידי' נמי שרי', ונראה לי הכרח לזה מדברי הרא"ש ותוס' דפליגי אשיטת רש"י מדלא משני דאית לי' שותפות בגוי או"ו גם בזה שייך לצעורי קמכוין, ולהפלתי הנ"ל אכתי הו"ל לשינוי כן אשניים אוחזין בסכין דהתם אי לא כיון לצעורי ודאי אסור מדאורייתא מחמת חלק דידי', אע"כ דבכ"ע תלינן לצעורי קמכוין וכמש"כ בשם התב"ש דגדולה חזקה, וממילא גם חלק דידי' שרי' דודאי לא נתכוין אלא לצעורי, כן נראה לפענ"ד ברור ודו"ק: עיי' תב"ש ס"ק שהביא בשם העט"ז דהא דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה אינו אלא מדרבנן, והקשה עליו א"כ מ"פ בגמרא אדר"ה מהשוחט בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאות אש"ח לא לחייב הא מדאורייתא מתקבל בפנים הוא, ונראה לי בס"ד עפ"י מה שהקשה רש"י ממה דאמרי' סי' א' בחוץ וסי' א' בפנים חייב שכבר עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ, א"כ מ"פ כיון ששחט בה סי' א' אסרה איה"נ דמשום סי' א' חייב נמי אשחוטי חוץ ותי' הנ"מ היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסי' א' בפנים אבל הכא סי' השני לא אשחוט כלל דמחתך עפר הוא קמא נמי לאו שם שחיטה עלה, וראיתי בתשו' רע"א ז"ל סי' קס"ה שהקשה לפי מש"כ רש"י לעיל דף כ"ט ע"ב דדוקא היכא דנתנבלה בשחיטה אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו שם שחיטה עלה, משא"כ בנפסלה מחמת מלאכה אע"ג דאין שם שחיטת פרה עלה מ"מ כיון דשם שחיטה עלה מטמאה בגדים קודם פסולה, ולא אמרינן איגלאי מילתא דלאו שם שחיטת פרה

עלה בסימן ראשון א"כ ה"נ כיון דלא נתנבלה בשחיטה אלא דסי' השני לא נשחט לשם שחיטת קרשים אכתי חייב אסימן ראשון משום שחוטי חוץ, והוא קושיי' חמורה, ותי' דהכא שאני כיון דשחוט לשם ע"ז עומד לשרוף וכשרוף דמי א"כ אין שחיטת סימן שני שם שחיטה עלי' כלל, ומשו"ה דייק ואמר דמחתך בעפר בעלמא הוא, והנה בשעה"מ ה' לולב מבואר דאפי' במידי דעומד לשרוף מדרבנן נמי אמרי' כל העמד לשרוף כשרוף דמי כיון דעכ"פ הדבר עומד לכך מה לי מאיזהו טעם עכ"פ משוי' לי' כאלו כבר שרוף ועומד הוא, והשתא שוב ל"ק קושיית התב"ש הנ"ל, דודאי אילו הוי מותבינן משום כיון דשחט בה סי' א' שוב אינו מתקבל בפנים שפיר הוי כמותיב, כיון דעכ"פ מדאורייתא מתקבל בפנים הוא מחייב שפיר, אבל השתא דאמרת דקושיי' הגמרא ע"כ משום דסימן השני לאו שם שחיטה עלה כלל, דמחתך בעפר בעלמא הוא א"כ נהי מני דלא מיתסר אלא מדרבנן מ"מ כיון דסוף סוף עומד לשריפה הו"ל מחתך בעפר וזה נכון בס"ד ובמש"כ מתיישב שפיר הא דפריך בזבחים דף קי"ד במוקצה ונעבד הקדישו ולבסוף נאסרו היכא משכחת לה הא אינו שלו הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים קלים וכריה"ג, דאמר ממון בעלים הוא, ובתוס' הקשו ע"ז דהא אמרינן בגמרא כיון דקני' לי' לכפרה כדידי' דמי', א"כ ל"פ מידי ותי' דקאי הסוגיא כר"ה, ואכתי תמוה הא לרב הונא בלא"ה לא פריך מידי דהא ס"ל דאדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה, ועיי' מהרש"א שהרגיש בזה, ולמשתי' קשה דהא מיירא בשוחט ועבד בה מעשה ולהנ"ל א"ש דהא התם בגמרא ממעטי' מקרא יתירה הקדישו ולבסוף נאסרו, ואילו לר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי לא צריך קרא למעוטי דת"ל דאין שם שחיטה עלה כלל, ומשו"ה לא ניחא לי' לאוקמי אלא כריה"ג דל"ל כל העומד לשרוף ושפיר איצטריך למעוטי קרא ועפי' מש"כ נראה לי ליישב בס"ד קושיי' חמירה שהקשה בס' כו"פ לקמן בסי' כ"ד לר"א ב"א דס"ל בע"ז דף נ"ד כרב הונא עיי"ש דמוקי לה להא ברייתא דתני נעבד אסור בין בשלו בין בשל חברו, בניסך לה יין בין קרניה, וס"ל נמי לקמן דף כ"ח דבעוף בעינן שישחוט ושט ולא מתכשר בקנה לחודי' א"כ הדר' קושיית הגמרא לדוכתה משוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז אשחיטי חוץ לא לחייב ולדידי' ליכא לאוקמי כגון שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא, דהא בעינן שישחוט הושט, והיא קושיי' נפלאה, ועיי' לקמן בס"ד, ולפי מש"כ י"ל שפיר דלכאורה אכתי קשיי' אמש"כ לת' קו' הנ"ל דקושיי' הגמרא משום דכל העומד לשרוף כשרוף דמי אכתי מנ"ל להגמרא להקשות דילמא ברייתא כרבנן דפליגו עלי' דר"ש ול"ל כל העומד לשרוף וא"כ הדק"ל דילמא משום שחיטת מיעוט ראשון חייב, למ"ד ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף, מיהא יש לומר

דהגמרא פריך שפיר דע"כ הברייתא אתי' כר"ש, דהא אמרינן בפסחים דף ע"ג שוחט בשבת בחוץ לע"ז מאי תיקון ומסקי' דתיקון להוציא מידי אבר מה"ח עי"ש פירש"י דהיינו להתירו לבן נח, ועיי' בשבת דף ק"ו בתוס' ד"ה דס"ל שם דלרבי יוחנן אליבא דר"ש נמי דס"ל מקלקל בחבלה חייב מ"מ תיקון קצת מיהא בעי ולר"י דס"ל מקלקל בחבלה פטור בעינן שיהא התיקון סמוך למלאכ מיד, וה"נ נהי דתיקון קצת להוציא מידי אבר מה"ח מ"מ תיקון זה לא אתי' סמוך לשחיטה דהא לבן כח נא מתכשר כל כמה דמפרכסת, נמצא דלר"י דס"ל מקלקל בחבלה פטור איה"נ דלא מחייב משום שבת וע"כ צריך לומר דאתי' כר"ש דמקלקל חייב ול"ב התיקון סמוך לשחוטה, וכיון דע"כ כר"ש אתי' שפיר פריך הגמ' דהא שמעי' לי' לר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי ומחתך בעפר בעלמא הוא, וכ"ז אליבא דר' יוחנן דס"ל הכי בשבת דף ק"ו יעוי"ש והסוגיא נמי אליבא אזלי דהא מייתא להא דעולא אר"י לסייע דר"ה משא"כ לר"א ב"א י"ל דל"ס לי' להא דר"י כבשבת הנ"ל וס"ל דלר"ש לא בעי תיקון כלל ולר"י נמי דמקלקל בחבלה פטור כל שיש בו משום תיקון קצת אפי' לא הוי סמוך לשחיטה נמי מחייב א"כ אתי' ברייתא שפיר כמ"ד דל"א כל העומד לשרוף ושפיר מתחייב משום שחוטי חוץ אמקצת שחוטה, למ"ד ישנו לשחיטה מתחילה וע"ס וא"ש בס"ד:

ועיי' בכו"פ שהקשה קושי' חמורה מ"פ הגמ' מברייתא הנ"ל אר"ה לוקמי כריב"ב דס"ל בהדיא דאדם אוסר דבר שאינו שלו, ותי' כיון דברייתא ע"כ בעי לאודועי חידוש במאי דנקט שבת דתיקון להוציא מידי אבר מה"ח מחייב, וע"כ כר"ש אתי' דס"ל מקלקל בחבלה פטור דלר"י אין כאן שום חידוש, ושמעי' לי' לר"ש בב"ק דף ע"א בשוחט לע"ז דפטור מתשלימין דהו"ל שחיטה שאינה ראוי' ש"מ דס"ל לר"ש אדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה ושפיר פריך, והנה תירוצו נראה כשגגה שיצאה מלפני השליט, דהא איפכא, שמעי' לי' לר"ש מקלקל בחבורה חייב עיי' שבת דף ק"ו, מיהא לפמש"כ יתיישב שפיר הקושי' עפ"י דרכו דודאי הברייתא ע"כ כר"ש דמקלקל בחבורה חייב דאי מקלקל בחבורה פטור הדר' קושיית הגמרא בפסחים דאשבת לא לחייב ואי משום תיקון להוציא מידי אבר מה"ח תיקון זה לאו סמוך לשחיטה הוא:

וע"כ כר"ש אתי' ושפיר פריך כהנ"ל דהא ס"ל לר"ש אדם אוסר דבר שא"ש איברא מש"כ דלר"ש מוכח דס"ל אדם אוסר דבר שא"ש שם בב"ק כתבו התוס' כן בהדיא דהסוגיא אזלי למ"ד אדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה, אלא דיש לתמוה הא אנן איפכא שמעי' לי' לר"ש גבי מסכך גפנו ע"ג תבואתו של חברו, קאמר ר"ש אין אדם אוסר דבר שא"ש בפ"ז דכלאים מ"ד ומייתא לה ביבמות דף פ"ג ע"ש, בשלמא לפי' הרע"ב והר"ש שם דת"ק

ור"ש בכלאים לחודא פליגו ובדרש דקראי פליגו מ"ס לא תזרע כלאיים קאמר רחמנא מ"מ ומ"ס כרמך למעוטי כרם דאחרינא אתי א"ש ולק"מ אבל התוס' ביבמות דף פ"ג ע"ב ד"ה אין אדם אוסר דבר שא"ש מוכח דלא ס"ל הכי, מדהקשו לר"י ור"ש דאדם אוסר דבר שא"ש אלא מעתה התוחב בשר נבלה לתוך קדרת חברו לא יאסרנה, ותי' דבדבר התלוי במחשבה הוא דאמרינן הכי, ובכלאיים נמי במחשבה תלוי כדתנן גבי הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע לו אלקטנה דלא אסרו, אלמא משמע להו לדמות הא דכלאיים לאין אדם אוסר דבר שא"ש דעלמא א"כ הדרה קושי' לדוכתא דקשי' דר"ש אדר"ש, וכבר עמד על דיכה זו הגרע"א ז"ל בתשובה סי' קס"ה שהקשה כן אדבריהם והצ"ע, ונ"ל בס"ד דלכאורה לא מוכח מהאי דהשוחט לע"ז דאדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה די"ל קני' בשינוי מעשה, מיהא התם אליבא דר"ש קיימינן דס"ל בריש הגוזל עצים דשינוי במקומו עומד וזה תלי' בשינוי דאביי ורבא התם, ע"ש, ולפ"ז י"ל התוס' בב"ק כתבו דע"כ אזלי הסוגיא למ"ד אדם אוסר דבר שא"ש דאי משים שינוי הו"ל למימר הניחא כרבא אבל לאבי מאי איכא למימר: אבל להילכתא י"ל איה"נ טעמא דהתם משום דקני' בשינוי, וכדיחוי דרבא בריש הגוזל עצים ושפיר כתבו ביבמות דאדם אוסר דבר שא"ש דכלאיים תלי' באדם אוסר דבר שא"ש דעלמא, והשתא תו ליכא למימר דקושיית הגמרא הי' מדברייתא ע"כ כר"ש, והד"ק הכו"פ לדוכתא, אמאי לא משני דאתי' כריב"ב, אבל לקושטא דמילתא אין כאן תמיה, דהא בתר הכי דמייתא תנאי, ואורחא דגמרא הכי, וממילא הקושיי' לראב"א הנ"ל בלא"ה לק"מ דמוקים לה כר"י ב"ב דס"ל אדם אוסר דבר שאינו שלו:

ודע דמש"כ הפלתי דלמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא הוי שבת שום רבותא דהא תיקון להוציא מידי נבלה, נראה לי דשפיר איצטריך למיתני שבת משום רבותא דש"ח והוא עפ"י מה שהקשו בתוס' הא אין קרבן יחיד קריב בשבת וא"כ א"ר לבא בפנים, ותו דלהוי כמחוסר זמן, ותירצו כיון דאם קרב בדיעבד הורצה שפיר קרינן לי' מתקבל בפנים, וא"כ שפיר איצטריך למיתני שבת לרבותא דאפי"ה חייב משום שחוטי חוץ, ויתיישב בזה קושיי' חמורה שהקשה בתש"ו רע"א ז"ל לר"נ קשי' לפי האמת אמאי נקט שבת יעויי"ש ולהנ"ל א"ש ויתיישב בזה מש"כ התוס' בד"ה לפני ע"ז דאין לפרש דוקא לפני ע"ז דא"כ מ"פ משוחט בשבת בחוץ דילמא מיירא שלא בפע"ז ולכאורה אין מקום לדיבריהם, דא"כ לא הוי שבת שום רבותא ולמש"כ א"ש דלמאי דמסקו דבד"ה השוחט שם א"כ בלא"ה תני שבת לרבותא דש"ח ודו"ק: בפרמ"ג בשפ"ד סס"ק ו' מספק"ל בהא דקיימ"ל אדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה אם אפי' במיעוט בתרא דקנה הדין כן כיון

דלכתחילה בעינן שישחוט הכל, ופשיט לה מהא דמקשים אפלוגתא דר"י ור"ל בשחט לזרוק דמה לע"ז ת"ל משום שחיטת מומר ואמאי לא תירצו דמיירא במיעוט בתרא או"ו דגם בזה אסור, ולולי דב"ק נ"ל דאינו ראי' לפי"מ שהקשה הש"ך סס"י ב' בשם הדרישה אהא דשחט הכשר וגמר הפסיל עיי"ש מ"ש ונשהי' במיעוט בתרא דפסלינן ותי' דשאני התם דאחר שחט מיעוט בתרא משא"כ בשהיי' דהשוחט בעצמו גמר השחיטה אכתי שם שחיטה עלי' ולפי"ז הכא דהוא בעצמו גימר השחיטה לא איכפת לן אי נעשה מימר במיעוט בתרא דמ"מ מיפסל כמו שהיי' במיעט בתרא, ועיי' משכ' מזה עוד לקמן בסי' י"א, ומה שכתב הפרמ"ג עוד למאי דקיימ"ל מיעוט קמא דקנה אוסר תפיל הקושיי' הנ"ל מאי קשי' להו דילמא במיעוט קמא דקנה וצ"ע עכ"ל, דברים אלו אין להם הבנה כיון דנעשה מימר במיעוט קמא, אי נמי ברוב דבתר הכי לא רצה לשחוט לע"ז מ"מ שחיטת מימר מיהא הוית כיון דנעשה מומר ע"י מיעוט קמא ששחט לשם ע"ז: עיי' מה שהקשתי לעיל סס"י ב' לשיטת הריטב"א דס"ל בע"ז דהא דאדם אוסר דבר שא"ש על ידי מעשה היינו היכא דעשה מעשה באופן דהי"ל שינוי שאינו חוזר לברייתו והקשתי שם מש"ס ב"ק דף ע"א ע"ב עיי"ש דפריך לר"מ מכי שחט פורתא לע"ז אסרה אידך לאו דמארי טבח והקשתי ממכפ"ש אי לא חשיב שינוי הא לא אסרה ואי חשיב שינוי קשי' קושי' התוס' שם דבכל שחיטה נמי קני' בשינוי ומ"מ חייבו רחמנא ועיי"ש משתי' בס"ד ונ"ל לתרץ עוד דהתוס' לשיטתייהו וריטב"א לשיטתו, דלכאורה יש לחלק בשאר שחיטה שפיר חייבי' רחמנא נהי דקני' בשינוי מ"מ כיון דע"י זה הכניסו לרשותו חייבי' רחמנא ד' וה' משא"כ בשוחט לע"ז כי היכא דלאו דמארי הוא ה"נ לאו דידי' הוא כיון דאיה"נ אין לו בהם זכי' ולק"מ קושיי' התוס' מיהא זה לשיטת הריטב"א בקדושין נ"ו דא"א לזכות באיה"נ אבל התוס' שם ע"כ ל"ס להו כן והארכתי בזה במק"א וא"כ לשיטתיי' שפיר קשי' והא דאמר לאו דמארי קטבח צ"ל להתוס' משום דמחייב לשלם לו דהזיקו, ולא מצי לאהדורי בעינא אבל הריטב"א לשיטתו בלא"ה לא קשי' קושיית התוס' ודו"ק: ס"ה: השוחט לשם הרים וכו' אין לו דין תקריבת ע"ז וכו' אעפ"י שלא נתכוין לעבדם, והיכא דנתכוין לעבדם מזה לא דיבר המחבר, ועיי' בטור דלדעת ר"י הנ"ל תקרובת ע"ז, וכ"ה לדעת הרשב"א ופי' כן גם דברי הרמב"ם, ולדעת רש"י אפי' בנתכוין לעובדם לא מיתסר בהנאה משום דמחובר לא מיקרי ע"ז, ועיי' בב"י שפי' גם לשון הרמב"ם כן, וכ"ה לשון השו"ע כמש"כ בש"ך ס"ק ח' עיי"ש, והנה בשמ"ח ס"ק כ"א כתב דלדינא יש להכריע כהרשב"א, אבל לפענ"ד נראה דלא לחינם הכריע המחבר להקל, ולענ"ד יש לתמוה טובא על הפוסקים בזה לחומרא משום דס"ל דהר מיקרי ע"ז אלא דגזיה"כ הוא דאין

תקרובת שלהם נאסר והלא עומד כנגדם קושיי' חמירה שהקשו בתוס' ע"ז דף מ"ה ד"ה אלוהיהם, מהא דאמרינן בע"ז דף מ"ו ע"ב א"ל ר"ה ברדר"י לרבא או חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש להדיוט מותר במחובר לגבוה שנאמר אלוהיהם על ההרים ולא ההרים אלוהיהם ל"ש להדיוט ול"ש לגבוה, ואיס"ד דע"ז מיקרו היכא דייק דשרי לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הרי בע"ח דאין נאסרין להדיוט ואפי"ה אסירי לגבוה: והניחו בקושיי' ומן התימא על הפוסקים שלא הרגישו לתרץ קושיי' זו, ומזה ראיי' ברורה להכרעת המחבר בשו"ע) ותו נראה לי טעמא דפסק המחבר להקל משום דקיימי' באפי' קושיי' חמורה שהוקשה בכו"פ ס"ק ה' יעוי"ש לשיטת התוס' דמחובר מיקרי ע"ז ומ"מ תקרובת דידי' לא מיתסר מדאורייתא א"כ מ"פ אר"ה משוחט בשבת בחוץ לע"ז דילמא מיירא בשוחט להר, דעובדו חייב חטאת ומ"מ משום תקרובת ע"ז לא מיתסר והיא קושיי' חמורה, ותי' הפלתי שם אינו מספיק כמש"כ לעיל דהא י"ל דשבת נקט לרבותא דשחוטי חוץ ולאפוקי מקושיי' התוס' שם, א"וו דמחובר לא מיקרי ע"ז ככל, וא"כ ליכא לאוקמי בהכי דהא לע"ז קתני:

אעפ"י שלא ניתכוין לעובדה, אלא לרפואה וכיו"ב, שחיטתו פסולה, הקשה בס' לב ארי' בחידושי חולין, לשיטה זו, א"כ מאי פריך הגמרא משניים אוחזין ושוחטין א' לשם א' מכל אלו וא' לשם דבר כשר, והא הכא דמיירא ששחט לרפואה, א"כ לא שייך לצעורי קמכוין:

ולק"מ לפימש"כ בתב"ש סעי' י"ד דגם בזה אמרי' בשוחט בהמת חברו לצעורי קמכוין, וטעמא י"ל גם בזה חזקה על ישראל שאינו פונה לדברי הבאי כיו"ב ומסתמא לא כיון אלא לצעורי מיהא נראה דתלי' בפלוגתת הפוסקים שיתבאר בס"ד בסימן ה':

אבל נראה דבלא"ה לק"מ דהא טעמא דמיתסר בעבד לרפואה וכיו"ב הוא משום דמיחזי כע"ז ממש כדפירש"י והמפרשים מיהא תינח היכא דמשכחת לה שתיאסר בהנאה ממש כגון בבהמה שלו שפיר איכא למיסר משא"כ בבהמת חברו דלא משכחת לה כלל שיאסרנה בשוחט לע"ז דהא אין אדם אוסר דבר שא"ש משום דלצעורי קמכוין שוב אין מקום לאסור בשוחט לשם רפואה אטו ע"ז ממש וזה פשיט וברור:

ס"ו שחט לשם שר וכו' לשם שר של שלשיל קטן, משמע דאי שחט לשם שלשיל קטן או לשאר בע"ח נמי אינו נעשה תקרובת ע"ז כמו מחובר דבע"ח אינם נאסרין וצ"ע דהא פירשי' בגמרא בד"ה לשם מיכאל ובעלי"ח אע"ג דלא מיתסרי משים ע"ז מ"מ אלהות מיקרו, כדכתיב הן נזבח וכו' וצע"ג על המחבר דס"ל דתליא אי מיקרי ע"ז או לא בסעי' שלפ"ז וא"כ בשוחט לבעל"ח נמי להוי תקרובת ע"ז בשלמא להתוס' א"ש דלא תליא כלל

בזה דמקרי אלהות דהא גם מחובר מקרי ע"ז ומ"מ תקרובת דידי' מימעט מקרא עיי"ש הה"ד לבעלי"ח, אבל להמחבר ע"כ צ"ל כרש"י וצע"ג, ועיי' משפירש"י במשנה השוחט לשם ימים פי' שעשה הים ע"ז, ולכאורה צריך ביאור מה בא ללמדנו, ועוד דהו"ל לפרש כן אירשא דקתני השוחט לשם הרים, ונ"ל דרש"י לטעמי' דס"ל בע"ח אלהות מקרי ולכאורה לפי משפירש"י בחומש פ' בראשית ולמקוה המים קרא ימים והלא ים אחד הוא אלא אינו דומה טעם דג העולה בעכו לטעם דג העולה באספמיא עיי"ש, ולפי"ז במשנה דקתני נמי ימים וי"ל נמי כהנ"ל והו"א נמי דלשם בריות שבים קאמר דשפיר שייך בי' לשון רבים, וממילא סד"א דבזה נמי פסולה אין ז"מ לא, ובאמת דעת רש"י דבזה זבחי מתים נמי הוי משו"ה הוצרך לפרש מתוס' דקתני פסולה בעשה הים עצמו ע"ז מיירא וזה נכון בס"ד ולדינא צ"ע על השו"ע דהו"ל למפסק כרש"י כדפרישית וצ"ע ליישב:

סימן יט

א) הא דתקרובת ע"ז אסור בהנאה, היינו דוקא היכא דמקריב לדבר שנעשה בעצמו ע"ז כגון השוחט לשם גדא דהר, אבל השוחט לשם הרים לשם גבעות וכיו"ב כיון דהר עצמו אינו נעשה ע"ז כדאמרי' אלוהיהם על ההרים ולא ההרים אלוהיהם גם התקרובות שלהם לא מקרי תקרובת ע"ז, והכי אמרי' בפ"ב דחולין אמתני' דהשוחט לשם הרים לשם גבעות וכו', שחיטתו פסולה, ורמינן עלה מהא דתניא השוחט לשם הרים וכו', הו"ל זבחי מתים ומשני הא דשחט להר הא דשחט לגדא דהר, כן הוא שיטות רש"י ותוס' וכמה ראשונים וכ"פ רמ"א ביור"ד סי' קמ"ה עיי"ש, אבל כמה פוסקים ס"ל דאפי' בשוחט לשם מחובר שהוא בעצמו אינו נעשה ע"ז מ"מ תקרובת ע"ז מיהא הוי והא דקאמר דשוחט לשם הרים פסולה אין זבחי מתים לא היינו בשוחט לשם רפואה ע"ד הבאי, ולא נתכוין כלל לעבוד ע"ז בכך וכ"פ הרשב"א והטור ביור"ד סי' ד' שיטת הרמב"ם וכן מבואר בפי' המשניות להר"מ ספ"ב דחולין הנ"ל, ועיי' בש"ך יור"ד סי' ד' וסי' קמ"ה:

וקשיא לי לשיטות רש"י ותוס' הנ"ל מהא דאמרי' בע"ז דף כ"ד דאע"ג דאמרו המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה, ויליף לה מכלים שהזניח המלך אחז במועלו ואמר מר הכונום שגנזום והקדשנים שהקדישו אחרים תחתיהם, והא הני כלים משמשי ע"ז היו כדפירש"י שם והנה מבואר בש"ס ע"ז דף נ"ב דמשמשי ע"ז אפי' בע"ז דמחובר נמי אסירי בהנאה מדאוריי' וילפי' לה מדכתיב אבד תאבדו את כל המקומות וגו' ואמר מר במשמשי ע"ז הכתוב מדבר ועיי"ש בש"ס דפריך והא כל המקומות כתיב ומשני אם אין ענין למקומות דהא כתיב אלוהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם תנהו

עניין למשמשים, והיא הלכה רוחית בלי חולק, והשתא איך מצינו למילף מכלים דאחז שהם משמשי ע"ז, דגם גבי תקרובת הדין כן, הא ע"כ משמשי ע"ז חמירי דהא חזינן לעניין מחובר נמי הדין כן דמשמשי ע"ז דמחובר מיתסרי בהנאה מדאורייתא ובתקרובה לשם הרים פסולה אין זבחי מתים לא, א"כ גם לענין דשא"ש נמי יש לומר כן והיא תמיהא גדולה לענ"ד, ומתוך כך נ"ל דיש לומר ר"נ ור"ע ורי"צ דס"ל בחולין דף מ' דאפי' עי"מ אא"א דשא"ש ולכאורה תיקשי לדידהו מקרא דאחז, ועכ"פ הו"ל להש"ס להקשות לר"נ ור"ע ורי"צ האי קרא דאחז מאי עבדי לי' ואין לומר דמודו דלגבוה מצי אסר ע"י מעשה א"כ מאי פריך הש"ס בחולין דף מ' מברייתא דהשוחט בשבת בחוץ לע"ז, ואוקימנא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום, ולר"נ ור"ע מאי ארי' חטאת העוף ליתני זבח הא י"ל לגבוה אינהו נמי מודו, אע"כ דס"ל להש"ס לסברא פשיטה דאי לגבוה אסור הו"ל לאסרו גם להדיוט מיהת ע"י גמר מעשה עיי"ש, א"כ תיקשו להו מקרא דאחז, ולהנ"ל י"ל אינהו באמת ס"ל דליכא למילף ממשמשים דהא כי היכא דמצינו משמשי ע"ז חמירי לעניין מחובר כן י"ל ג"כ בדשא"ש והשתא י"ל ר"ה דס"ל אדם אוסר דשא"ש עי"נ ויליף מכלים דאחז ור"נ ור"ע דס"ל אין אאדשא"ש מחלוקתם תלוי בפלוגתת הפוסקים הנ"ל, דר"ה כיון דיליף מכלים דאחז ע"כ ס"ל דגם תקרובת ע"ז דמחובר מתסר מדאורייתא, כמו משמשין, וא"כ שפי' יליף תקרובת מכלים דאחז, דלא אשכחן משמשין חמיר מתקרובת, ולפי"ז צ"ל, דע"כ לא כ' רש"י ותוס' הנ"ל בשוחט לשם הרים אפי' נתכוין לעבדם לא הוי תע"ז אלא משום דס"ל להלכה כרנע"צ דאין אדשא"ש אבל אליבא דר"ה ע"כ ליכא למימר הכא דא"כ לא הומ"ל מכלים דאחז, ואם אמת נכון הדבר יתיישב בזה ע"נ קושיי' חמורה שהקשה הפלתי ביור"ד סי' ד' מאי פריך הש"ס מהשוחט בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאות ואיס"ד דאדם אדשא"ש עי"מ מכי שחט בה פורתא לע"ז אסרה אידך מחתך בעפר הוא, וא"כ אשחוטי חוץ לא יתחייב, הא י"ל דאיירא בשוחט לשם הרים דלא הוי תקרובת ע"ז ומ"מ חייב חטאת מיהא הוי דהא עובדו בסייף, ולמש"כ יתיישב שפיר בס"ד, דהא כיון דס"ל לר"ה אדם אדשא"ש עי"מ וע"כ מכלים דאחז הוא דיליף א"כ ע"כ מוכח דס"ל גם בשוחט להר נעשה תקרובות ע"ז כדאשכחן במשמשין לע"ז דמחובר דאל"כ גם מכלים דאחז לא הו"מ למילף, ובמשכ' מדקודק היטב הא דפירש"י שם במלתא דר"ה דיליף לה מכלים דאחז ולכאורא אין זו צורך להבנת הפשט, דתיתא מהיכא תיתא, ולהנ"ל מדוקדק שפיר דאי לאו דטעמא דר"ה משום דיליף מכלים דאחז לא הוי מקשי הש"ס מברייתא דהשוחט בשבת, ודו"ק: אבל מ"מ למאי דמבואר בשו"ע סי' ד' דקיימ"ל כר"ה דעי"מ אדם אדשא"ש ומ"מ ס"ל נמי שם סעי' ה' כשיטת רש"י ותוס'

דלשם הרים אין לו דין תקרובת ע"ז ומבואר שם בב"י דס"ל כן גם אליבא דהרמב"ם, א"כ קושייתינו הנ"ל במקומה עומדת, וצע"ג ליישב:
ושוב ראיתי להתוס' בחולין דף מ' סוד"ה הא דאמר שכ' וז"ל אע"ג דונשתחוה להר אבניו אסורים למזבח:
מ"מ צפוייו מותר דילפי' מכלים דלא מיתסרי כי היכא דילפי' תקרובת מכלים, אלמא פשיטא להו דכלים של מחובר נמי לא מיתסרי, אמנם בע"ז דף נ"א בתוד"ה תנהו ענין לכלים, ס' ח"ל ולא דמי לתקרובת הר שהתרנו לעיל דף מ"ה דשאני התם דכתיב ויאכלו זבחי מתים ומני' נפק"ל תקרובת ע"ז, וקרא כי כתיב בפעור כתיב שהוא תליש, אבל גבי ע"ז של מחובר לא מצינו איסור בתקרובתן אלא גבי כלים כדמסיק הכא, וכו' אלמא בהדי' דכלים של מחובר מדאורייי' מתסרי עייי"ש ודו"ק:
ב) ואיכא למידק לשיטות הנ"ל דבשוחט לשם הרים לא מקרי תקריבת ע"ז, הא מ"מ העובדו בסייף, א"כ יאסר משום לא תאכל כל תועבה כל שתועבתי לך ה"ז בב"ת, וראיתי שעמד בזה בס' מנחת חינוך עייי"ש שלא תי' כלום, והקושיי' דיאסר גם בהנאה משום לאו הנ"ל דהא כ"מ שנאמר כ"ת אחד איסור אכילה וא' איה"נ במשמע, והנה ע"ד פלפול י"ל דאליבא דר"מ דס"ל בע"ז דף ס"ו דכל איסורין שבתורה מצטרפין זע"ז מקרא דלא תאכל כ"ת, א"כ קרא לא מיירא בדבר שנעבדה בו תועבה אלא מדבר שהוא מתועב בעצמו מחמת איסור דרבע עלי' וא"כ אליבא דר"מ א"א למדרש לא תאכל כל תועבה על דבר שנעבדה בו עברה, ולפי"ז כיון דסתם מתני' ר"מ שפיר משני הש"ס הא דשחט להר הא דשחט לגדא דהר, וי"ל בזה פרפרת ליישב קושי' הפלתי שהבאתי לעיל אמאי לא מוקי לה בשוחט להר דתקרובת ע"ז לא הוי ומ"מ חייב חטאת ולהנ"ל י"ל כיון דברייתא ע"כ ר"ש היא כמבואר שם בפלתי סי' ד' ואף לדברי הפלתי הם תמוהים מאוד מ"מ כבר ביארתי בס"ד לפנינו סי' י"ח ע"ש מטעם אחר דהברייתא ע"כ ר"ש דס"ל מקלקל בחבלה חייב, ולר"ש ע"כ ליתי לי' הא דר"מ דכל איסורין שבתורה מצטרפין מחמת לאו דל"ת כל תועבה, דהא ר"ש ס"ל כ"ש למכות ולא צריך צירוף ואפי' למאן דס"ל דר"ש ל"ק אלא כשהוא בעינא אבל לא עי"ת הנ"מ תערובת היתר דל"ש אחשבי' משא"כ בתערובת איסור ל"ש זה, וא"כ לדידי' קרא דלא תאכל כל תועבה מיירא במידי דאין התועבה מחמת איסור דרביע עלי' אלא מחמת שנעבדה בו תועבה, שוב איכא למימר דבשוחט להר נמי מיתסר משום לאו דל"ת כל תועבה, ושפיר פריך הש"ס, וכ"ז לפלפולא בעלמא, אבל לקושטא דמילתא אפי' אי נימא דלא קיימ"ל כר"מ בהא דיליף כל איסורין מצטרפין מלאו הנ"ל, מ"מ הא מבואר ברמב"ם פ"ח מ"ה פסוהמ"ק דכל פסולי המוקדשין וכן

מוקדשין שהוטל בהם מום עובר בל"ת מלאו דלא תאכל כל תועבה, עכ"פ ס"ל נמי דקרא מיירא במידי שהתועבה הוא מחמת איסור דרביע עלי' ולא מחמת שנעבדה בו עברה וא"כ שוב ליכא לאוקמי קרא לשוחט לשם הרים וכיו"ב שאין האיסר רביע על החפצא ומהיי"ט לא תיקשי נמי קושיי' הפלתי שהקשה על הרמב"ם דלא הביא הא דרב אשי מניין לבב"ח שאסור בהנאה משום ל"ת כ"ת, ולהנ"ל א"ש ואכ"מ להאריך, ויתבאר בס"ד בל"ת דל"ת כ"ת במקומו ברה"ש: ובעיקר הקושיי' נ"ל עוד בס"ד עפי' מה דפריך הש"ס בחולין דף קט"ו חורש בשור ובחמור וחותם פי פרה ודש בה לתסר ומשני ק"ו השתא שבת דחמורא אמרה תורה היא קודש ואין מעשיה קודש ק"ו להנ"ל, ופירש"י ותוס' הא דלא ילפי' בב"ח ג"כ מק"ו הנ"ל דשאני בב"ח דתועבתו ניכר וילפי' מק"ו הנ"ל דכל שאין תועבתו ניכר לא מיתסר וא"כ י"ל בשוחט לשם הרים נמי אין התועבה ניכרת, ונהי דע"ז ליכא למילף בק"ו משבת, מ"מ בלא ק"ו נמי מצינו למילף במה מצינו כי היכא דבמעשה שבת חזי' דלא אסרי תורה מה שאין התועבה ניכרת ההד"נ בשוחט לשם הרים, דהא אמר חמיר מחלל שבת כעובד ע"ז כדפירש"י בחולין דף ד' דמהיי"ט מומר לחלל שבת הו"ל כמומר לע"ז מומר לכה"ת כולה עיי"ש:

ג) והנה בדיני שחיטה לע"ז עמקו ורמו הסוגיות בספ"ב דחולין, הן בעניין אי מחשבין מעבודה לעבודה ובדין זה מחשב וזה עובד, וכ"כ בדין אי אדם אוסר דשא"א עי"מ, וכ"כ אי אמרי' לצק"מו וכיו"ב ורבותינו האחרונים האריכו למעניתם, הלא בספרתם, ע"כ אציגה בזה קונטרס מחידושי ליור"ד סי' ד' על סדר השו"ע שכתבתי זה רבות בשנים, וכעת עבור פרשתא דא ואתנייה, וארשים מה שחנני השי"ת במהדו"ב, קמא קמא דמטא לידי, חסדך ה' יסעדני אם אמרתי מטה ידי, אלקי' הרועה אותי מעודי, עד זקנה ושיבה היה מגן בעדי:

במהדורא קמא הבאתי שיטת הלבוש בסי' קמ"ה דהא דאדשא"ש ע"י מעשה הוא מדבנן, ועיי' פירש"י בע"ז דף נ"א ובדף נ"ד ע"ב בהא דיליף הש"ס מכלים דאחז פירש"י מדרבנן אסר להו חזקי' עיי"ש, ועיי' בתוס' שם דף כ"א ד"ה בתיך ועיי' בתב"ש סי' ד' ס"ק נ"ט העלה דהוא מדאורייי' ומפרש גם דעת רש"י ותוס' עד"ז, ועיי' בפלתי דמשמע לי' נמי מפירש"י דאינו אלא מדרבנן, והנה כבר הבאתי קושיי' הפלתי והתב"ש א"כ מאי פריך הש"ס מהשוחט בשבת בחוץ לע"ז, והא מדאורייי' מתקבל בפנים, וכתבתי ליישב עפי' דברי תשו' רע"א דע"כ קושיי' הש"ס משום דכל העומד לשרוף כשרוף דמי, ומבואר בשעה"מ דאפי' עומד לשרוף מדרבנן נמי כשרוף דמי ושפי' פריך הש"ס, וישבתי בזה קושיי' הפלתי לרב אדא ב"א דס"ל נמי כר"ה א"כ הד"ר קושי' הש"ס אשחוטי חוץ

לא לחייב, דלדידי ליכא לתרוצי בחצי קני פגום דהא ס"ל בחולין דף כ"ח דבעי' ושט ולא קנה עיי"ש, משכ' וכעת כ"ל בס"ד להוסיף מים ומלח, דכבר חקר בתשו' רע"א סי' קס"ה הנ"ל דבשחיטה לא שייך כתיתי מכתית שעורי' כיון דאין שיעור לעובי הקנה והושט כלל, והעלה דנהי דכתיתי מכתית שיעורא לא שייך מ"מ כל העומד לשרוף דמי מיהת שייך:

ובעוני לא זכיתי להבין דב"ק בזה דנהי דאין שיעור לעובי מ"מ כיון דעכ"פ בעי' שישחוט רוב הקנה שפי' שייך לומר כתותי מכחת שיעורי' ובאמת מבואר בתוס' סוטה דף כ"ה דטעמי' דכתותי מכתת שיעורי' נמי הוא מטעם כל העומד לשרוף, עיי"ש, וכן מבואר במהרש"א חולין דף ק"מ בטעמא דקדשי עיה"נ עיי"ש, והובא גם בתשו' רע"א הנ"ל, ומ"מ נראה לי דנהי דאמרי' גם גבי שחיטה כתותי מכתת שיעורי, משום דעכ"פ בעי' שישחוט רוב הסמנים כ"ז א"ש למאן דס"ל בחולין דף כ"ט ע"ב דמחצה ע"מ אינו כרוב דהכי אגמרא רחמנא למשה דתשחוט רובא, שפי' יש לומר כן:

משא"כ למ"ד מחצה ע"מ כרוב וס"ל דהכא אגמרי' רחמנא למשה לא תשייר רובא שוב בודאי לא שייך לומר כתותי מכתת שיעורא דהא עכ"פ לא נשתייר רוב הסימנים, והשתא יתורץ קושיי' הפלתי ע"נ דלראב"א ליכא לאקשויי מהשוחט בשבת בחוזר דנהי דס"ל נמי כרב הונא מ"מ לדידי' י"ל באמת כשיטת הלבוש הנ"ל דלא מיתסר אלא מדרבנן מאי אמרת הא מ"מ עומד לשרוף מיהא הוי וכתותי מכתת שיעורי' הא י"ל איהו ס"ל כרב דמע"מ כרוב והכי אגמרי' רחמנא למשה לא תשייר רובא וא"כ לא שייך בשחוטה כתותי מכתת שיעורי' וא"כ מדאורייתא שפי' הו"ל מתקבל בפנים, ואין להקשות דא"כ עכ"פ תיקשי לדידי' מאי ארי' חטאת ליתני זבח, דהא לדידי' י"ל דנקט חטאת לרבותא דהו"א כיון דקניא לכפרה כדידי' דמי כמש"כ התוס' ולר"נ דס"ל גם בנעשה רבה אאדשא"ש דוקא קשי' קושי' זו כמש"כ המהרש"א דלדידי' ליכא למימר דלרבותא נקט חטאת כמש"כ המהרש"א עיי"ש, משא"כ למ"ד דאאדשא"ש ע"י מעשה רבה שפי' י"ל כמש"כ התוס' דנקט חטאת לרבותא ודו"ק היטב וא"ש בס"ד:

שיטת הרא"ה והר"ן דאפי' למ"ד אאדשא"ש מ"מ באכילה מיה' אסורה דנהי דלא מצי אסר לה מ"מ מיהת לא שרי לה, ועיי' מה שהקשה הב"ח א"כ מ"פ משנים אוחזין בסכין התם שחיטתו פסולה קתני ובאכילה מיהא אסורה ועיי' בטו"ז במש"כ דהב"ח לא דק דכיון דאיכא מיהת חד מני' דשחיט שפי' ל"ש סברא הרא"ה ובנקה"כ הרבה להשיב, דסוף סוף הו"ל כאחד כשר וא' פסול עיי"ש, ובש"ך הביא עוד בשם משמרת הבית קשי' חמורה א"כ מ"פ מהשוחט בחוץ וכו' על רב הונא בלא ר"ה נמי קשיא הא עכ"פ

לא שרי לה, ואינה ראוי לבא בפנים, ויותר קשה מאי פריך על ר"כ מאי ארי' חטאת ליתני זבח הא עכ"פ הוצרך למנקט חטאת העוף משום דבשאר זבחים אינו ראוי לבא בפנים משום דלא שרי לה, והנה במהדו"ק כ' בס"ד להסביר ע"נ סברת הר"ן עפי' שיטת הישו"ש, דנהי דשחיטת חולין לא בעי כונה, מ"מ אם מתכוין בהדי' שלא לתתירה, לא משתרי' בשחיטה זו, וביארתי בס"ד דזה כוונת הר"ן במש"כ נהי דלא אסר לה לא שרי לה, ובזה יתיישבו ע"נ דברי הטו"ז במה שהקשה על הטושו"ע שלא הביאו דעת הר"ן בזה, ובחרע"א ז"ל תמה דהא למאי דקיימ"ל לצעורי קמכוין אין נפק"מ בזה דהא כיון דלצעורי קמכוין אמרי' שלא כיון לע"ז כלל, ולהנ"ל יתיישב ע"נ דלכאור' כיון דאומר בהדי' ששחט לע"ז הו"ל למימר מה דנתכוין רק לצעורי הו"ל כדברים שבלב, וצריך לומר דהוא כאומדנא דמוכח דמסתמא אין בדעתו של ישראל לעבוד לע"ז, וכ"ז לעניין עבודה זרה אבל לעניין הכוונה שנתכוון שלא להתירה בשחיטה זו לענין זה לא שייך לומר דהוי כאומדנא דמוכח משו"ה באמת אית לן למימר דאסורה באכילה אפי' לסברת לצעורי ק"מ, וא"ש קושיי' הטו"ז וממילא יתיישב נמי הקושיי' משניים אוחזין בסכין כדכ' הטו"ז כיון דלא באתי לאוסרה אלא מחמת דלא נתכוין זה להתירה בשחיטה זו שפי' קאמר הטו"ז מאי איכפת לן בזה כיון דעכ"פ אידך הא קשרי לה, וממילא יתיישב נמי ע"נ הקושיי' מהשוחט בשבת בחוץ דחייב ב' חטאות דהתם בשוגג מיירא ושחט שחיטה מעליא בכוונה כמו סתם שחיטה אלא ששגג במה שרצה לכבד בשחוטה זו לע"ז שוב לא שייך לומר שכיון שלא להתירה בשחיטה זו דמהיכ"ת נימא כן וא"ש שיטת הרא"ה בס"ד, ודו"ק:

והנה בדאית לי' שותפות בגוי' אי אמרי' נמי לצעורי ק"מ פליגו הפוסקים לרש"י ורמב"ם ל"ש בזה לצק"מ והא דחזר הש"ס להקשות ממתני' דשנים אוחזין, הה"ד דהומ"ל דאית לי' שותפות בגוי כדאוקמינהו לעיל, מיהא כיון דאתית להכי דנכרי אוסר מוקמי' לה בגוה ואליבא דת"ק כך פירש"י, אבל התוס' הקשו ע"ז דמ"מ לא הו"ל להקשות, הקושיות שכבר תירץ, ומתוך כך ס"ל דאפי' בשותפות נמי אמרי' לצק"מ ולענ"ד נראה בס"ד ליישב שפי' קושי' התוס', דהנה במתניתן דלקמן בשוחט לשם קדשים נמי קתני סיפא שנים אוחזין בסכין א' לשם א' מכל אלו וא' לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ולכאור' תמוה כיון דכבר תני לה במתני' דשוחט לשם הרים למה הוצרך לכפול הך בבא, מיהא י"ל לפימ"ש הר"ן והרא"ה דנהי דלא אסר לה מ"מ לא שרי לה, ועיי' מש"כ הטו"ז בשם הב"ח להקשות א"כ מ"פ מהך דשנים אוחזין וכו' התם לשיטתו פסול קתני, וא"כ י"ל דאאדשא"ש ומ"מ שחיטתו פסולה משום דלא שרי לה, והטו"ז כ' דל"ש לומר כן גבי שנים דהא עכ"פ

אידך שרי לה, ועיי' בנקה"כ שחולק על הטו"ז וס"ל כיון דשחט לשם הרים הו"ל כמתה מאליה וכאלו שחטה נכרי דהוי נבלה, והנה פשוט דבשוחט לשם קדשים ל"ש סברא זו, וא"כ התם ודאי א"א לאוסרה מטעם דלא שרי לה, ועיי' בגליון רש"א על היור"ד דלא כ' כן אבל לענ"ד נראה פשוט דהתם ל"ש סברת הר"ן כלל, וכש"כ לפום האי סברא שכתבתי לעיל בטעמא דהר"ן משום היפוך כוונה, וזה ל"ש בשוחט לשם קדשים, ולפי"ז א"ש דהוצרך לשנות גם גבי שוחט לשם קדשים בבא דשנים אוחזין בסכין דאי ממשנה קמייתא הו"א לעולם היכא דאית לי' שותפות נמי אאדשא"ש ובשוחט לשם הרים היי"ט משום די"ל סברת הר"ן נהי דלא אסר לה מ"מ מיהת לא שרי לה, וזה שייך גם בשנים אוחזין בסכין כמש"כ הנקה"כ, אבל בשוחט לשם קדשים דל"ש סברא זו הו"א אפי' באית לי' שותפות נמי אין אאדשא"ש, קמ"ל, וכ"ז למאי דס"ד מעיקרו אבל לבתר דמסיק דאפי' למ"ד אאדשא"ש מ"מ בישראל אמרי' לצק"מ שיב א"א למטעי ולומר דטעמא דמתני' קמייתא משום דלא שרי לה דהא כיון דאמרי' לצק"מ הא אמרי' דלא כיון כלל לשחוט לשם הרים אלא לצק"מ וכמו שהקשה באמת בחרע"א על הט"ז, וא"כ שוב אינו מספיק הא דתרצינן לעיל דאית לי' שותפות בגוי דהא כבר כשמע זה מאידך מתני' בשוחט לשם קדשים דקתני נמי הך בבא דשנים אוחזין וכו', משו"ה הוצרך לשני דמתני' קמייתא מיירא בישראל מומר, וא"כ שפי' הוצרך התנא לשנות גם שניהם חדא בישראל מומר דהיינו משנה קמייתא, ומשנה שני' באית לי' שותפות, ומיושב שפי' קושי' התוס' כנלענ"ד בס"ד:

ובשו"ע יור"ד סי' ד' הביא ב' דיעות אי אמרי' לצקאנו בדאית לי' שותפות בגוי' ואלו בחו"מ סי' שפ"ה כ' סתם דבאית לי' שותפות מצי אסר יין חברו וחייב לשלם לו וכבר הקשה שם הסמ"ע סתירת השו"ע אהדדי ועיי' מש', ומה שהקשה הש"ך ביור"ד סי' ד', וכבר כתבתי במהדו"ק הנלענ"ד לתרץ, וכעת אוסיף ביאור בס"ד, דלכאורה תמיה כי בעלמא לעניין איסורא שפי' אמרי' דלא מצי לאסרו דלצעורי עורי ק"מ, ולא מהימן לומר שאסרו דגדולה חזקת יהדות שלו, אבל לעניין דיני ממונות היכא דהניזק אומר שישלם לו דמי היין, אמאי יהי' פטור מתשלומין כיון דהלה מודה שניסכו הו"ל הודאת בע"ד כמאה עדים דמי דהא כל לגבי ממין אדם נאמן על עצמו נגד כל החזקות שבעולם, וכנגד כל אומדנות ועדים וא"כ אמאי לא יתחייב בתשלומין, מיהא י"ל כיון דבאמת קיימ"ל היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק, והא דבמזיד חייב אינו אלא משום קנסא כדי שלא יהי' כאו"א הולך ומנסך יינו של חברו, א"כ שוב א"א לחייבו מצד הודאתו דהא קיימ"ל מודה בקנס פטור מתשלומין:

אלא דמ"מ עדיין צ"ע דהא ע"כ מיירא דאגבה' קודם שניסכו דאל"כ הא ק"ל בדר"מ, וכדפירש"י וא"כ נהי דעיקר התקנה הוא משום קנס מ"מ כיון שהגביהו ע"מ לנסכו כבר נעשית שלו, ושוב ל"ש לפטרו משום מודה בקנס דהא הודאתו השתא הוא על מה שקנאו בהגבהה, מיהא ז"א כיון דלא שייך למימר מדמגבה' קנאו ונעשית שלו אלא בשהגביה ע"מ להזיקו, וכיון דהזיקו אינו אלא עפי' הודאתו ואי לאו הודאתו לא קניא בהגבהה כלל, שוב הו"ל מודה בקנס ופטור, ועיי' מש"כ בזה במהדו"ק ליישב קושיי' התוס' על רש"י במה שפי' לא מבעי הגביה והרביצה, מיהא כל זה בעיקר הדין שבש"ס אבל השתא מיהת כיון דעכ"פ פליגו הפוסקים אי מצי אסר היכא דאית לי' שותפות, נהי כמי דהו"מ מזיק לומר קים לי כפוסקים דפטרי מ"מ פשיטא מיהת דהיין נפחת בשויו מדמעיקרו, דשום אדם לא יהא נחית נפשי' לספיקא לקנות יין שכמה פוסקים אסרוהו וא"כ עכ"פ כבר הגביהו ע"מ להזיקו, דהא ודאי הוזק במה שניסכו אף אם לדינא אם יבא לשאול נפסוק לו דמותר כדפרישית, וא"כ שוב אנו דנין אם קנאו במה שהגביהו או לא שוב א"א לומר קים לי כיון דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ולפי דבריו כיון לאסרו ממילא הודה דקניא בהגבה' ונעשית שלו ושפי' פסק בחו"מ לעניין דיני ממוני' שצריך לשלם לו דמי יינו אע"ג דביור"ד הביא ב' דיעות לענין איסורא כנלפע"ד עצה עמוקה ליישב שיטת המחבר בס"ד:

סימן כ

הרמב"ם בפ"ד מ"ה איסורי מזבח וז"ל הנעבד בין נעבד שלו בין של חברו בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד בין לפני הקדש בין לאחר הקדש ה"ז אסור וירעה עד שיסתאב ויפדה בו וכבר השיגו הראב"ד דהא מוכח במסקנת הש"ס בע"ז ד"ף כ"ד דדוקא בעשה בו מעשה מצי לאסור של חברו, והלח"מ הוסיף להקשות דהא מוכח בג"מ דאוקימתא דראב"א בעשה מעשה אוסר של חברו היינו אליבא דעולא, ואלו הרמב"ם בפ"ח מ"ה עכו"ם פסק דלא כעולא ואפי' עי"מ אא"א דשא"ש א"כ אפי' תימא דהרמב"ם מיירא ע"י מעשה נמי לא א"ש:

מיהא אי משום הא לא ארי' דהא מבואר בכ"מ שם דהרמב"ם נמי ס"ל דאדם אוסר דשא"ש עי"מ היכא דלא שייך לצק"מ וסמך עצמו אמש"כ בהד"י בפ"ב מ"ה שחיטה וא"כ י"ל בקדשים שאינו חייב באחריותן לא שייך לצק"מ, וא"כ שפי' איכא למימר דהרמב"ם איירא עי"מ דהא עי"מ היכא דל"ש לצק"מ נאסר גם להדיוט וא"כ איך קאמר ירעה עד שיסתאב ויפדה, הא כיון דנאסר גם להדיוט א"א לפדותו דהא אין פודן את

הקדשים לאכילן לכלבים, וא"כ ע"כ מיירא בלא מעשה באופן שאינו נאסר אלא לגבוה, וא"כ קושי' הראב"ד קמה וגם נצבה, והנה הכ"מ כ' דהרמב"ם מפרש סוגי' דע"ז לענין לאסור להדיוט אבל לגבוה לכו"ע אאדשא"ש, וכבר השיג על זה בלח"מ שם דא"כ איך קתני בברייתא נעבד שלו אסור ושל חברו מותר, ואי להדיוט שלו נמי מותר דהא נעבד להדיוט שרי מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וא"כ מיירא לגבוה ואפ"ה קתני של חברו מותר והנה לתרץ דברי הכ"מ י"ל עפ"י מה שהקשה בתוס' רי"ד שם בע"ז מאי פריך הש"ס ורמינהו הא בחולין דף מ"א אמרי' כתנאי ומבואר שם דפליגו תנאי אי אאדשא"ש או לא, ותי' דהנהי תנאי לא פלוגי אלא ע"י מעשה אבל שלא ע"י מעשה לא אשכחן תנא דס"ל אאדשא"ש ושפי' פריך הש"ס, וכ"ז למאי דס"ד דמיירא שלא ע"י מ אבל בתר דמסיק ראב"א כגון שניסך לה יין בין קרניה דמיירא ע"י מ שוב י"ל שפי' דליכא למרמא ברייתות אהדדי כיון דתלי' בפלוגתא דתנאי, ושוב ראיתי שדרך בזה מרן הח"ס ז"ל בחי' לסוגי' דרבוצה, ולא זכר שר דברי הכ"מ ודברי התוס' רי"ד, ומ"מ דברי הכ"מ מיהת יתיישבו שפי' בזה, אלא דמ"מ צ"ע א"כ הו"ל להש"ס בע"ז לאתוי פלוגתא דהני תנאי דמייתו בחולין דף מ"א הנ"ל, ותו יש לתמוה לשיטת הרמב"ם הנ"ל א"כ איך מצאני יו"ר בשמעתא דרבוצה דפריך ארב הונא ואיס"ד אדם אוסר דשא"ש אש"ח לא לחייב ומוקי לה בחצי קני פגום:

ושוב פריך אר"נ ור"ע דאין אדם אוסר א"כ מאי ארי' חטאת ליתנא זבח, ולרמב"ם דלגבוה לכו"ע נאסר א"כ לא פריך מידי דהא י"ל כיון דלגבוה מיהת אסור א"כ אינו ראוי לבא בפנים משו"ה הוצרך למינקט חטאת העוף גם לר"נ, והנלע"ד בס"ד ליישב שיטת הרמב"ם בזה, ונקדם ליישב שיטת הטו"ז התמוהים, ביור"ד סי' ב' ס"ק י"ד עיי"ש דאפי' לר"ה דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה היינו דוקא דבר שעושה אותו נבילה אבל פחות מזה אפי' מעשה כ"ד לא מקרי, ובנקדה"כ הרבה להשיב עליו א"כ מ"ק בג"מ מכדי ר"ה כמאן אמרה לשמעתא כעולא ועולא מעשה כ"ד קאמר, ולהטו"ז כולהי בהדי הדדי קאתי, ולמה הוצרך לאסוקי דמיירא בחק"פ הא בחטאת העוף אפי' בלא חצי קנה פגום דמקמ' דשחיט הרוב לא נעשה נבלה ואפי' מעשה כ"ד לא הוי, והנלענ"ד ליישב שיטת הטו"ז עפ"י מה שכ' התוס' בחולין דף מ"א ובע"ז דף נ"א ע"ב דהא דילפי' מכלים דאחז דאאדשא"ש עי"מ אפי' להדיוט, והא מוכח בע"ז דף נ"ב דהנך כלים לגבוה הוא דאסרינהו ותורצי דשפי' מוכח עול משם כיון דאסירי אעפ"י שלא עשה שום מעשה אלא שנשתמש בהם לע"ז א"כ היכא דעשה מעשה גמור שהתחיל לשחוט הבהמה אית לן למימר דאסירי נמי להדיוט ועיי' בתב"ש סי' ד' ס"ק ט' שכ' כיו"ב אהא דמשמע ברש"י

ותוס' דכלים דאחז מדרבנן אסורינהו חזקי' והקשה התב"ש מכמה סגיו' דמוכח דמ"ד אדם אוסר דשא"ש מדאורייתא נמי מיירא ותי' דה"פ אי לאו דבמעשה גמור אתסור מדאורייתא אף להדיוט לא הוו גז אפי' לגבוה במעשה כ"ד דהיינו השימוש שלא נשתנה הכלי עי"ז, עיי"ש, ולפ"ז ניחא דברי הטו"ז דע"כ ל"ק הטו"ז דבעי' שיהי' מיהת מעשה שעושה אותו נבלה היינו להדיוט אבל לגבוה מודה דאסור במעשה כ"ד בגופי' מיהת, ונהי דבכלים דאחז אפי' מעשה בגופי' לא היה כלל ומ"מ אסרוה היינו מדרבנן כמו"ש רש"י ותוס', אבל מדאורייתא לא מיתסר אלא במעשה כ"ד בגופי', ולהדיוט בעי' מיהת מעשה גמור שעושה אותו נבלה, אבל פחות מזה שפי' ס"ל להטו"ז דלא מיקרי מעשה כ"ד לאוסרה להדיוט:

וא"כ שוב לא תיקשי כלל השגת הנקה"כ ודו"ק, מיהא לשיטת הש"ך בנקה"כ דלהדיוט אסור במעשה כ"ד אפי' במידי שאינו עושה נבלה איה"נ דלגבוה אסור אפי' בפחות מזה דהיינו במעשה שלא עשה שום שינוי בגוף הדבר כמו כלים דאחז וכמש"כ התוס', ועפ"י הדברים האלה נלענ"ד ליישב ע"כ הא דאמרי' בגמרא אר"פ אי לאו דאמר ר"ה מעשה כ"ד לא הוי חטאת תיובתא דמאי מעשה מעשה רבה, והקשו בתוס' הא מ"מ הוי חטאת תיובתא דא"כ מאי אריא חטאת ליתני זבח, ועכצ"ל דנקיט חטאת משום דמיירא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום עיי"ש מיהא עפימש"כ נ"ל ליישב ע"נ בס"ד דאי הוי אמרינן במעשה רבה הוא דמצי לאסור להדיוט:

א"כ הוי אמרי' ע"כ דלגבוה אסור במעשה זוטא אבל מעשה זוטא מיהא בעינן, והיינו עכ"פ מידי דעושה נבלה, וכמש"כ הטו"ז מיהא בקדשים שהמום פוסל בהו מסתבר שפי' דאפי' מידי דאינו עושה אותה נבלה שפי' מקרי מעשה כ"ד מיהת דהא עכ"פ שדי ביה מום דפוסל בקדשים, ולפי"ז הוי ניחא דנקט חטאת העוף דקיימ"ל תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות, וע"כ לא מיתסר אלא במידי דעושה נבלה וממילא אתי' כולי בהדי הדדי משא"כ בבהמת קדשים דמום פוסל בהו ומכי שחט בה פורתא עכ"פ נעשה בה מום והו"ל מיהת מעשה כ"ד ונאסר' לגבוה ואינה ראוי לבא בפנים וא"כ אשחוטי חוץ לא מחייב, משא"כ בחטאת העוף דאין תמות וזכרות בעופות ולפי"ז לא הוי צריך לאוקמי בחצי קנה פגום, משא"כ לרב הונא דס"ל גם להדיוט נאסר במעשה כיד ולפי דברי הנקה"כ אפי' במידי דאינו עושה נבלה מיתסר, וא"כ לגבוה אסור אפי' בפחות מזה, וא"כ נהי נמי דאין תמות וזכרות בעוף מ"מ הא לגבוה ע"כ צ"ל דאסור אפי' במעשה כ"ד שלא נשתנה הדבר כלל, וא"כ אפי' בעוף נמי מכי שחט בה פורתא אסרה ושפי' צריך לאסוקי בחק"פ כנלענ"ד נכון בס"ד:

והשתא יתיישב לן שפי' קושייתנו לשיטת הרמב"ם הנ"ל דלגבוה נעבד אסור בשל חברו אפי' בלא שום מעשה, א"כ בלא ר"ה הו"מ לאקשוי מהך ברייתא, וגם מאי פריך על ר"נ ור"ע ורי"צ, מאי ארי' חטאת העוף ליתני זבחו הא לדידהו נמי איצטרך לאוקמי בחק"פ דהא לגבוה אסור מיהא עפ"י הנ"ל יתיישב שפי' דתינח לרב הונא דס"ל להדיוט מיהת מיתסר עי"מ כ"ד, א"כ מנה דלגבוה אסור אפי' בלא שום מעשה כדכתיבנא לעיל בשם התוס', וכמש"כ בתב"ש הנ"ל, משא"כ לר"נ ור"ע ורי"צ דס"ל דאפי' ע"י מעשה רבה אאדשא"ש א"כ ע"כ ל"ס להו סברא הנ"ל, וע"כ צ"ל דמכלים דאחז ליכא למילף כלל דאיס"ד דילפי' מכלים דאחז מיהת לגבוה, א"כ הו"ל למימר דלהדיוט מיהת אסור במעשה רבה, כמש"כ התוס' אליבא דר"ה והמקשן הוי ס"ל זאת לסברא ברורה ופשיטה, וע"כ צ"ל דלדידהו אין ללמוד כלל מכלים דאחז אי מטעם דלא נאסרו אלא מדרבנן, א"נ כמש"כ בתחילת הקונטרס משום דליכא למילף תקרובת מתשמישין, א"כ מהיכ"ת יהא אסורי' לגבוה ושפי' פריך מאי ארי' חטאת, משא"כ למאי דפסק הרמב"ם כר"ה דלהדיוט אסור במעשה כ"ד היכא דל"ש טעמא דלצק'מ א"כ ממילא ילפי' דלגבוה אסור אפי' בלא שום מעשה כדמוכח מכלים דאחז, כנלע"ד נכון מאד בס"ד:

ועפי"ד יתיישב כמו כן שפי' קושיי' חמורה שהקשה הכ"מ על הרמב"ם הנ"ל דהא מש"ס זבחים דף קי"ד מוכח דאפי' לגבוה אא"א דשא"ש, דפריך הגמ' הקדש ואח"כ נעבד היכא משכחת לה הא אא"א דשא"ש ומשני בקדשים קלים וריה"ג ולהרמב"ם הנ"ל לא מקשי מידי דהא לגבוה מיהת מיתסר, ולפימ"ש י"ל דס"ל להרמב"ם דהש"ס בעי לשנוי תירץ דאתי' שפי' גם אליבא דר"נ ור"ע ורי"צ דלדידהו כיון דלהדיוט אין א"א אפי' ע"י מעשה רבה ע"כ ס"ל דלגבוה נמי לא מיתסר בלא מעשה, ומשמע לי' להרמב"ם כן דאי אליבא דרב הונא בלא"ה הומ"ל כגון דעבד בה מעשה, וכמו שהקשה המהרש"א בחולין דף מ"א, ואין להקשות אי אליבא דר"נ בלא"ה הומ"ל כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמיא, י"ל דס"ל להרמב"ם למאי דמסקי' בש"ס כתנאי תו לא איצטרך לדחוקי בהך סברא דבאמת סברא רחוקה היא דבשביל כך תהי' אסורה משום תקרובת ע"ז דהא מ"מ לא מקריב לה מידי וכבר עמד בזה גם בחי' ח"ס ז"ל, א"וו דלמסקנא הדרינן מהך סברא כיון דאוקמי' כתנאי א"כ בלא"ה ל"ק מהך ברייתא, ומשו"ה ניחא לי' להש"ס לשנוי בק"ק וכריוה"ג כי היכא דיתורץ גם אליבא דר"נ אבל אליבא דר"ה בלא"ה א"ש די"ל לגבוה שפי' מיתסר ואפי' בלא מעשה ודו"ק היטב בכל הנ"ל:

עונ"ל בס"ד ליישב קושייתי הנ"ל לשיטת הרמב"ם מ"פ הש"ס על ר"נ ור"ע הא י"ל לגבוה מודו דמיתסר, וח"כ אינו ראוי לבא בפנים, ונלענ"ד עפי' מה שהבאתי קושיי'

רבני רע"א ז"ל הא למ"ד ישנו לשחיטה מתוע"ס י"ל דמיד משום תחילת שחיטה חייב, ואי דנתקלקלה בשחיטה, הא לשיטת רש"י דוקא נתנבלה אבל היכא דדבר אחר גרם לפסול אכתי שם שחיטה עלה מתוע"ס וא"כ שפי' איכא למימר דחייב על תחילת שחיטה, וכ' לתרץ דעכ"פ כיון דעומד לשרוף כשרוף דמי והו"ל כתיתי מכתית שיעורא ועיי' משכ' לתרץ בזה הקושיי' על הלבוש דס"ל דעי"מ נמי לא מיתסר מדאורייי' אלא מדרבנן, וכתבתי בזה ליישב ג"כ קושיי' הפלתי על ראב"א דס"ל דבעי' שישחוט וושט ולא קנה ועפי"ז יתיישב קושייתי גם על הרמב"ם דהתינח אם מיתסר גם להדיוט שפי' הו"ל כעומד לשרוף וכתותי ומכתית שיעור' משא"כ אי לא מיתסר אלא לגבוה לא שייך לומר כל העומד לשרוף ולא הוי כתיתי מ"ש ושוב י"ל באמת דחייב אתחילת השחיטה משום דישנו לשחיטה מתוע"ס משו"ה לא מצי פריך כ"א על ר"ה, ולא על ר"נ, וא"ש נמי דפריך על ר"נ מאי ארי' חטאת העוף דהא בזבח נמי איכא למימר כן דהא חייב אתחילת השחיטה כיון דישנו לשחיטה מתוע"ס וא"ש בס"ד:

עוד נלענ"ד ליישב בסיד קושיי' הפלתי לרב אדא ב"א דס"ל נמי דעי"מ א"א דשא"ש מה יענה לקושיי' הש"ס מהשוחט בשבת בחוץ לע"ז דחייב ג' חטאות, ולדידי' ליכא לשנוי בחצי קנה פגום דהא ס"ל בחולין דף כ"ט דבעי' שישחוט וושט ולא קנה, ונ"ל בס"ד, עפי' מה שהקשה הפלתי עוד מאי פריך הש"ס הא מסקי' בש"ס כתנאי וא"כ איכא לאוקמי ברייתא כריב"ב דס"ל אין אדם אוסר דשא"ש, ותי' הפלתי דהא כ' בתוס' דלא בעי לאטפוי חטאות אלא חידוש קמ"ל בכאו"א ואיס"ד דהך תנא ס"ל אאדשא"ש לא אשמעי' שום חידוש בשחוטי חוץ, וע"ז, מיהא לכאורה התי' אינו מספיק דאי לאו הך ברייתא הו"א דע"כ לא ס"ל להנך תנאי אין אדשא"ש אלא להדיוט אבל לגבוה כו"ע מודו והכי ס"ל באמת להתוס' רי"ד עיי' מש"כ בזה לעיל ליישב בזה דברי הכ"מ, א"כ טובא קמ"ל מיהא י"ל דאי אפשר דהתנא נחית לאשמעי' הך חידוש דזהו לא מוכח כלל דהא באמת איכא למימר דגם לגבוה אין אדשא"ש והכא מיירא בחטאת העוף ובחק"פ כדמשני באמת, (וסברא זו דא"א לומר דהתנא אשמעי' חידוש זה כיון דאפשר לומר טעמא אחרינא מקורו מדברי המהרש"א בשמעתי' גבי חצי קנה פגום, והשתמש בה בפלתי ובס' לב ארי' עיי"ש,) וא"כ א"א לומר דהתנא קי"ל הך חידוש כיון דחידוש זה לא מוכח כלל מאחר דאפשר לאוקמי בחק"פ ושפיר פריך הש"ס, והוצרך לשינוי דבאמת מיירא בחק"פ וזה מוכח שפיר מדנקט חטאת ולא נקיט זבח, וכ"ז אליבא דהילכתא דקיימ"ל או ושט או קנה, אבל אליבא דראב"א דס"ל, ושט ולא קנה כיון דלא מצינו לאוקמי בחק"פו א"כ שיב מעיקרו לא קשי' מהך ברייתא דהא לדידי' איה"נ דאיכא לאוקמי כהך תנאי דס"ל

אין אאדשא"ש וקמ"ל דאפי' לגבוה אין אאדשא"ש, ולדידי' שפי' מוכח כן דהא בחק"פ א"א לאוקמי' כלל, ודו"ק היטב:

עוד נ"ל בס"ד ליישב קושי' הפלתי הנ"ל מרב אב"א, כבר הבאתי לעיל קושי' רבנו רע"א ז"ל בתשובה סי' קס"ה לשיטת רש"י הא דאמרי' בנתקלקלה בשחיטה לא אמרי' ישנו לשחיטה מתוע"ס היינו דוקא היכא דנתנבלה בסוף שחיטה, אבל היכא דדבר אחר גרם לפסול אכתי חייב על תחילת שחיטה למ"ד ישנו לשחיטה מתוע"ס א"כ מאי פריך הש"ס משוחט ג' חטאות הא י"ל דאתי' כמ"ד ישנו לשחיטה מתוע"ס וא"כ חייב אהתחלת השחיטה אע"ג דנאסר' אח"כ משום שחיטה לע"ז, וראיתי בס' נפש חיה בחי' לב"ק דף ע"א כ' לתרץ קושי' זו עפ"י מה דאמרי' בחולין דף ל"ב בעי ר"ז ניקבו הבמ"ע בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סי' ראשון לשני לטהרו מידי נבלה או לא כיון דסימן ראשון הי' מהני גם להתירו באכילה והשני רק מידי נבלה לא מצטרפי, וקאמר לאו היינו דבעי אילפא הוציא העובר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סי' ראשון לשני להוציא מידי נבלה, ומבואר בישש"ש דאיבעי דר"ז עדיין עומד בתיקו דאין ראי' מהוציא העובר את ידו דהתם מצטרף סי' ראשון לשני לטהר שאר העובר באכילה משו"ה מהני גם לטהר אותו האבר מודי נבלה, אבל בנקבו המעים דלא מצטרף סי' ראשון לשני לשום דבר י"ל דאינו מצטרף לטהר מידי נבלה, וא"כ שפיר נוכל לומר גם כאן כיון דר"ה אמר בשחט בה סימן א' אסרה ולא קודם א"כ שפי' אפשר דהוי נבלה ממש כיון דהסימן הראשון היה מהני לטהר באכילה דבסימן ראשון לא היתה נאסרת עוד והסימן השני לא מהני לטהר באכילה דכבר אסורה משום ע"ז ולא מצטרף סימן ראשון לשני לטהר מידי נבלה ושפיר הוי נתקלקלה בשחיטה וממילא אף הסימן ראשון לא הוי שחיט כלל, א"ד הגאון בעל נפ"ח הנ"ל, אבל אחרי העיון אין דבריו נכונים כלל דאיהו הוי ס"ל דרב הונא דוקא סימן א' קאמר ובאמת זה אינו דהא לרב הונא אף במעשה כ"ד נאסרה, וא"כ מכיון ששחט בה פורתא כבר נאסרה, ושוב גם סימן ראשון לא מהני לטהרו באכילה כלל ושפי' מצטרף סימן ראשון לסימן שני ושוב יש לחייבו אתחי' סימן ראשון משום שחיטה חוץ למ"ד ישנו לשחיטה מתוע"ס, מיהא יש מקום כדבריו עפ"י דברי הטוז"ז דס"ל ביור"ד סס"י ב' דלרב הונא נמי דוקא במידי דעושה אותה נבלה, אבל פחות מזה אפי' מעשה כ"ד לא מקרי עיי"ש ודלא כנקה"כ שחולק על הטוז"ז בזה, מיהא אפי' אי נימא כהטוז"ז א"א לומר כן אלא אליבא דרב הונא דנקט בהדיא סימן א', אבל רב אדא ב"א דסבירא לי' בע"ז דף נ"ד דאפי' ניסך לה יין בין קרניה נמי הוי מעשה לאסור דבר שאינו שלו ודאי פשוט דהה"ד מעשה כ"ד של שחיטה אע"ג דאינו עושה אותה נבלה מקרי מעשה כ"ד וא"כ

שפי' מצטרף סימן ראשון לשני לטהרו מידי נבלה דגם סימן ראשון לא היה מהני מידי לעניין היתר אכילה דמכי שחיט בה פורתא אסרה, וא"כ לאו נתקלקלה בשחיטה מקרי ושפי' י"ל דמתחייב אשחיטה כ"ד ואליבא דמ"ד ישנו לשחיטה מתוע"ס וא"ש בס"ד:

סימן כא

הרמב"ם בה' מלכים כתב דבן נח אינו נהרג על אבר מן החי מן העוף עיי"ש, והקשה הפלתי ביור"ד סי' ס"ב, מש"ס פסחים דף ע"ג דפריך למ"ד מקלקל בחבלה פטור שוחט בשבת בחוץ לע"ז מאי תיקן ומשני תיקן להוציא מידי אבר מה"ח, והא הך ברייתא ע"כ צריכין לאוקמי בחטאת העוף ובחצי קנה פגום כדאוקימנא בש"ס חולין דף מ', ולהרמב"ם הדק"ל ומאי תיקון כיון דלב"נ בלא"ה לא מיתסר משום אבר מה"ח ולישראל לא תיקון כלום, וננשתי' הפלתי דהרמב"ם מפרש תיקון להוציא מידי אבר מה"ח אפי' לישראל דבאבר מה"ח במשהו בשר גידין ועצמות, כבר צוחו בבי מדרשא, דלא תיקון כלום דהרמב"ם ס"ל דבתקרובת ע"ז נמי חייב במשהו ולא בעי כזית, א"כ אכתי מאי תיקן ועיי' בס' ערבי נחל מה שהאריך ביישוב קושיי' הנ"ל, והנה מסוגיא דגמרא לק"מ דהא מבואר בש"ס חולין הנ"ל דאי לאו דאמר ר"ה סימן א' לא הוי חטאת תיובתא ולא הוי צריך לאוקמי בחטאת העוף עיי"ש ובתוס' וא"כ יש לומר דסוגיא דפסחים ל"ק אליבא דר"ה, ואינו מן הצורך לאוקמי ברייתא בחטאת העוף:

אלא זו דמ"מ הקושי' קאי לר"ה:

אליבא דר"י דס"ל במעשה זוטא נמי מצי אוסר ולדידי' צריכין לאוקמי בחטאת העוף והדק"ל מנאי תיקון, ונראה בס"ד, דלכאורה איכא למידק לשיטת רש"י ותוס' שהבאתי בסימן דלעיל דס"ל דעי"מ נמי א"א דשא"ש מדאורייתא, ולא מיתסר אלא מדרבנן א"כ מאי פריך בגמרא מאי תיקון דהא תיקון טובא שמוציא עכ"פ מידי טומאה דאורייתא, נהי דתקרובת ע"ז מטמאה מ"מ כיון דא"א דשא"ש מדאורייתא אין כאן כ"א איסורא דרבנן, ונראה דלא ק"מ דהא אמרי' בחולין דף מ' כיון דקניא לכפרה כדידי' דמיא, ודידי' ודאי מצי אסר מדאורייתא, וכל זה אליבא דר"נ ור"ע ורי"צ דס"ל כן משא"כ לר"ה דס"ל אדם אוסר דשא"ש ולא הוצרך לאסוקי כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמיא וכדאיתא בשמעתין, א"כ קושיי' הגמרא מעיקרא ל"ק, די"ל איה"נ דתיקון עכ"פ להוציאו מידי טומאה דאורייתא ולא הוצרכנו לאסוקי דתיקון להוציא מידי אבר מה"ח, אלא דלכאורה עדיין הקושיי' מיהת לר"נ ור"ע ורי"צ דס"ל אא"א דשא"ש אפי' עי"נ וס"ל נמי כיון דקניא לכפרה כדידי' דמיא א"כ ע"כ נצטרך לאסוקי דתיקון להוציא מידי אבר מה"ח וא"כ

הדק"ל, הא להרמב"ם לא תיקן כלום, מיהא לפימש"כ בסימן י"ח ניחא בס"ד דקושיי' הגמרא בפסחים איננו אלא לר"י אליבא דר"ש דנהי דמקלקל בחבלה חייב מ"מ בעי תיקון אלא שלא צריך שיהא התיקון בשעת גמר מלאכה משא"כ למאי דתנא ר"א דלר"ש מקלקל גמור נמי חייב בחובל ומבעיר א"כ לא הוצרכנו לאסוקי כלל שתיקן להוציא מידי אבר מה"ח, וניחא הכל בס"ד, ודו"ק היטב:

עוד י"ל ביישוב שיטת הרמב"ם הנ"ל ומצאתיו אח"כ כתיב על גליון ס' הפלתי לא ידעתי מי הכותב, דהא מבואר בכ"מ שם דאמה"ח של עוף תליא בפלוגתא דאמוראי בחולין דף ק"ב עיי"ש בכ"מ:

ושם במס' פסחים הקשו בתוס' דהומ"ל תיקון להוציא מידי טומאה דאורייתא דתקריבת ע"ז אינו מטמא אלא מדרבנן ותירצו משום דהא הוי אבעי דלא איפשטא, לא בעי לשנוי הכי דא"כ תפשוט מנה דתקרובת ע"ז אינו מטמא מדאורייתא ולא בעי למפשט כן, משו"ה משני להוציא מידי אבר מה"ח, ואליבא דמ"ד אבר מה"ח נוהג בעוף, משא"כ להלכה דפסק הרמב"ם פ"ו מה' אה"ט טומאת תקרובת ע"ז לאו דאורייתא שוב אין צריך לומר שתיקן להוציא מידי אבר מה"ח וא"ש אפי' למ"ד אבר מה"ח איננו נוהג בעוף בבן נח ומ"מ תיקן להוציא מידי טומאה דאורייתא וא"ש בס"ד:

סימן כב

בדין השוחט לשם קדשים המבואר ביו"ד סי' ה':

ס"א השוחט לשם קדשים וכו' לרש"י ורוב הראשונים ז"ל טעמא משום מראית עין שיאמרו קרשים בחוץ שריין באכילה אבל מלשון הטור שכתב דאיכא למיחוש שמא עתה הקדישו משמע לי' להרב"י דלאו משום מראית עין בלחוד הוא דאסירי אלא דחיישינן דילמא באמת עתה הקדישם, והקשה הב"ח א"כ בהנאה נמי ליתסר ותו דבבעלי מומין אמרינן בגמרא לריו"ח זימנין דרמי עלה מידי ולא ידיעי אלמא דמשום מראית העין מיתסר, והתב"ש בס"ק ב' מפרש בה טעם לשבח, דנהי באומר הרני שוחט בהמה זו לשם עולה וכיו"ב או לשם חטאת במחוייב חטאת הו"ל התפסה מעליא ודבריו קיימין, דה"ק בשחיטה זו תהי' עולה והקדשו ושחיטתו באין כאחד אבל אי שחט לה בחוץ ומתפיסה בשעת שחיטה לאו התפסה היא כלל דהו"ל נדר ופתחו עמו וכאומר הרי זה לעשותה קדשים בחוץ או להקריבה בחוץ בתורת עולה דאין כאן כלום דקדשים בחוץ לא הוי כ"א כשהיא מקודשת תחילה הקדש גמור למזבח כדינא אבל זה כאומר הרי עלי מנחה מן העדשים או הרני נזיר מן הגרוגרת וגרע מנייהו, ואע"ג דקיימ"ל כת"ק

דס"ל במנחות דף ק"ט באומר הרי עלי עולה ע"מ שאקריבנו בחוץ שיקריבנו בביהמ"ק לק"מ ל"מ לרבא דס"ל שם דלא הוי עולה כלל כ"א דורן ולא מחייב עלה בחוץ, ה"נ לית בי' איסורא אלא אפי' לר"י דהתם ופסק הרמב"ם כותי' דס"ל עולה מעלי' הוא הא כתבו התוס' דף ק"ג שם דהיי"ט דכי אמר הרי עלי עולה היא בקדושתה עולה מעליא וחיילי שפיר דלישנא משמע שעליו להביא עולה לבית הבחירה וכיון דחיילא תו לא פקע באומרו אח"כ שאקריבנו בחוץ, משא"כ בנ"ד שבשעת אמירתו לא חיילא דהא שוחטה בחוץ או מכין עצמו לשחיטה לשחטו מיד ואפי' דברים שבלב הווין דברים היכא דמוכחא מילתא וכש"כ הכא דאיכא מעשה רבה דמוכחא דמפרש דבחוץ קאמר ולא מידי היא, ועפי"ז העלה דאפי' פי' בהדיא בשעת שחיטה הרי זה עולה נמי לא מיתסר מדאורייתא כמש"כ הב"ח ובזה מתפרש לשון הטור יפה יעיי"ש, דנהי נמי דחיישינן שמא הקדישו עתה מ"מ מדאורייתא אין כאן הקדש אלא מפני שהרואים יסברו שזו נדבה גמורה וקדשים בחוץ נאכלין עיי"ש בדב"ק, ועיין מה דבעינא למימר לקמן בזה בס"ד, אמנם לא מהני לן מידי ליישב בזה הב"י דמדבריו מוכח להדיא דס"ל דהטור פליג בזה על פירש"י וש"פ, ולזה צע"ג מ"ש דלא מתסר כ"א באכילה הו"ל למיסר גם בהנאה, ובגליון רש"א תי' דספיקא הוא ולענין אכילה מקמי' לה בחזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משא"כ לעניין היתר הנאה, אדרבה בחזקת היתר הנאה קיימא, מיהא לפימש"כ לעיל בסי' ד' ס"ב יעויי"ש ל"ש בזה בחזקת איסור עומדת אלא דוקא לענין איסור נבילה דאנו דנין אי נשחטה כראוי, וכל בהמה בלא מעשה התיקון יוצאת מאיסור אבר מה"ח לאיסור נבלה אלא א"כ עושה לה תיקון בשחיטה משו"ה בספק אם עשה התיקון כראוי מחזקינן שלא נעשה התיקון כראוי וממילא הוי נבלה, אבל באיסור אחר שבא עליו מעלמא כיון דודאי נעשה התיקון כראוי ואיסור אבר מה"ח אזדה ולא יצאה מאיסור אבר מה"ח לאיסור נבלה אלא דהספק על איסור אחר בזה הוי חזקת היתר, ולפי"ז ל"ש לומר בזה בחזקת איסור עומדת ותו נ"ל דהכא ל"ש חזקת היתר, דהא כיון דשחטה לשם קדשים כבר איתרע לה חזקת היתר, והנה קושיי' שניי' דהקשה הב"ח מבע"מ נ"ל דלק"מ דהא ע"כ צ"ל דמודה הטור לטעמא דמרה"ע כמש"כ במעדני יו"ט דאל"כ קשי' על הב"י דקאמר דהיי"ט דל"ק הטור דבעי' אית לי' שתפות בגוי, משום דבמלתא דאסור משום מראית העין ל"ש אין אדם אוסר דבר שא"ש, דעכ"פ מרה"ע איכא, ולכאורה תמוה הא הב"י ס"ל אליבא דהטור דאסור משום החשש שמא באמת הקדישו, ועכצ"ל דמודה לטעמא דמראית העין וא"כ שיב לא קשי' קושיי' הב"ח, ועפי"ז נראה לי ליישב בס"ד, גם אידך קושיי' דלכאורה איכא למידק היכא דאיהו צוח ואומר דלא

נתכוין להקדישו באמירה זו אמאי לא יהא נאמן, הא קיימ"ל כל שבידו נאמן והכי נמי הרי בידו לאיתשולי עלה, ועיי' משכ' בזה בסמוך בשם הכו"פ, מיהא להנ"ל א"ש איה"נ דנאמן ומ"מ אסור מיהת משום מראית העין וכל זה לענין אכילה ולענין הנאה איה"נ דנאמן לומר שלא הקדישו, ומ"מ שפיר קאמר הטור דחיישינן נמי שמא הקדישו ונפק"מ היכא דליתא קמן דנשיילי באמת אסור גם בהנאה, ובזה נתיישבו בס"ד כל הקושיית על הטור לפירוש הב"י ודו"ק, ובמש"כ א"ש נמי מה שיש לתמוה עוד על הב"י דפי' דברי הטור דחיישינן שמא באמת הקדישו הא שמעינן לי' לרבא במנחות דף ק"ט באומר הרי עלי עולה ע"מ שאקריבנו בחוץ דאינו קדוש ולא מחייב עלה בחוץ, וה"נ כיון דאמר כן בשעת שחיטה ודאי הכי קאמר כמש"כ התב"ש:

ונהי דלא קיימ"ל בזה כרבא מ"מ תקשה לרבא מהכא ולמש"כ א"ש דודאי מודה הטור דאיכא נמי איסורא דמראית העין ונקט חשש דשמא הקדישו משום דנפק"מ בליתא קמן: דאסיר נמי בהנאה, אבל באיתא קמן איה"נ דמהימן לומר לא כיונתי להקדישו כיון דבידו לאיתשולי עיין כו"פ שהקשה, כיון דקיימ"ל נשאלין על ההקדשות ולדעת התוס' אפי' נשחט יכול לאיתשולי א"כ מה כל החרדה בסי' זה ישאל על הקדשו ותו ליכא שחוטי חוץ משום איסור עיי"ש ונ"ל לפימש"כ התב"ש הבאתיו לעיל דהיכא דאמר הרני שוחט בהמה זו לשם עולה או לשם שחיטת חטאת אם הי' מחוייב חטאת כל ששוחטו בעזרה דבריו קיימין דאמרי' הקדישו ושחיטתו באין כאחד, ועיי' עוד בתב"ש ס"ק כ"ז מה שכתב מזה דאף על גב דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו מ"מ כל שהיקדישו ע"י מעשה שפיר חייל ויבואר עוד לקמן:

מ"מ שמעינן מנה דכל כהי"ג ע"י מעשה חייל הקדש, לפי"ז י"ל הא דגלי רחמנא דנשאלין על הקדשות היינו מדכתיב לא יחל דברו ואמרינן הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין הנ"מ נדר דחייל ע"י דיבורו אבל היכא דע"י מעשה הוא דחייל הקדש כגון בכהי"ג דע"י שחיטתו הוא דחייל הקדש לא אתי דיבור ומבטל מעשה ול"מ בזה התרה, ומיושב שפיר קושיי' הכו"פ, והא דאיצטרך לאוקמי בשביעות דף כ"ג מתניתין דפ"ג דכריתות בבכור למאן דקאמר מילתא דאיתא בשאלה ל"ק, ולא מוקי לה טפי באקדשי' בשחיטה כהנ"ל ודו"ק:

אפילו היא בעלת מום, בגמרא פליגו בי' ר' ינאי ור' יוחנן, והקשה הב"י על הפוסקים דפסקו כר' יוחנן והו"ל למפסק כר' ינאי דהוא רבו דר"י, ונ"ל בס"ד די"ל הא אמרי' בגמרא טעמא דר"י משום דזימנין דרמי מידי למומא ולא ידוע, וכ"כ לעיל בשם הב"ח שהקשה מזה למאן דמפרש טעמא משום דחיישינן שמא באמת הקדישו, ולפי"ז י"ל

ר"י וריו"ח בהא פליגו ר"י ס"ל טעמא דילמא באמת הקדישו ולפי"ז בבע"מ ל"ש האי טעמא וריו"ח ס"ל טעמא משום מראית העין וא"כ שפיר איכא למיחוש דילמא רמי מידי אמומא ולא ידעינן ושפיר איכא מראית עין, והנה כבר הקשו הא מתני' פסולה קתני משמע אבל איה"נ לא, ועיי' מש"כ הטו"ז ס"ק ה' די"ל דלא דייקינן הכא אלא היכא דהו"מ למיתני זבחי מתים בחולין דף מ' וא"כ י"ל הי"ט דר' ינאי אבל באמת מדחזינן בגמרא דף י"ג דדייקינן נבלה אין איה"נ לא ש"מ דלשון פסולה לא משמע איה"נ וכן הקשה באמת בתב"ש על הטו"ז בגמרא הנ"ל ממילא מוכח דטעמא אינו אלא משום מראית העין כריו"ח וא"ש דפסקו הפוסקים כותי' כן נראה לפענ"ד נכון בס"ד:

כיצד השוחט לשם עולה וכו', כתב התב"ש סעי' י' דאם שחט לשם עולת תמיד או שאר קרבנות ציבור נ"ל דיש להחמיר עכ"ל ולפענ"ד נראה דמשנתנו היא זו, דקתני השוחט לשם עולה לשם זבחים וכו', ולכאורה תמוה מכדי כולהי קתני להו האי לשם זבחים דקתני אמאי קאי, ואין לומר דשלמים קרי להו זבחים כיון דקתני לשם פסח ומפרשי' טעמא בגמרא משום דפסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו א"כ ל"ל למיתני אע"כ דלשם זבחים היינו זבחי ציבור: והוא דינו של התב"ש:

לשם אשם תלוי וכו' שחיטתו כשרה, פסק כהרמב"ם דאינו בא בנדבה ודלא כהטור, והא דפסק דלא כסת"מ דבפ"ב דחולין עיי' בב"י, והתב"ש כתב דהרמב"ם סתמא אחרינא אשכח, והיינו דתנן בפ"י דמנחות דף ב' כל קרבנות הציבור והיחיד טעוני' נסכים חוץ מהבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם וטעמא דילפי' בגמרא בא בנדר ונדבה טעון נסכים ושאינו בא בנדונ"ד אינו טעון נסכים וסוגיין דעלמא פשוט דאשם תלוי אין טעון נסכים, ומ"מ לא הבנתי דלכאורה משמעות המשנה ונדשייר אשם תלוי משמע דס"ל דבא בכדונ"ד וצ"ע, ועיי' מש"כ הפרמ"ג בזה וכיון לדעת הבכור שור עיי"ש:

ס"ג שנים ששוחטין וכו' בד"א שהי' לו בה שותפות, עיי' ב"י מה שהקשה בזה על הרא"ש והטור, והעלה כיון דאיסורא משום מראית העין ל"ש בזה א"א דבר שא"ש, והטו"ז הסכים לדבריו בס"ק ו' אלא דבהא פליגו להב"י אפי' דבר שא"ש נמי מצי אסר לשיטת הרא"ש והטור, ולהטו"ז נראה דע"כ מוכרח כשיטת הטור והרא"ש דאי כשיטת הרמב"ם והשו"ע יש לתמוה דכיון דכבר תני תנא להא בבא שנים אוחזין בסכין ושוחטין א' לשם א' מכל אלו, במשנה דהשוחט לשם חדשים, אע"כ דלא ראוי זו כראי זו, התם מיירא דווקא בישראל מומר וכדמוקי לה בגמרא, משא"כ בשוחט לשם קדשים דל"ש זה, הו"א דאינו אוסר ואפי' בשותפות אמרי' לצעורי קמ"ל, אבל לשיטת הרמב"ם והשו"ע צע"ג דתני בבא זו שכבר נשנית במשנה שלפניה, ולפימש"כ הטו"ז בסי' ד' בשם הר"ן

דאע"ג דאא"א דבר שא"ש באכילה מיהא מיתסר, וע"ש מה שהביא קושיי' הב"ח ע"ז מדפריך הגמרא ממתני' הנ"ל, יש ליישב דאי מהתם הו"א טעמא משום דעכ"פ לא שרי לה, מיהא איסורי נמי לא אסר בי' היכא דאינה שלו אפי' באית לי' שותפות משא"כ במשנה דשוחט לשם קדשים דל"ש בה לומר דלא שרי לה, הו"א דבאית לי' שותפות נמי לא, קמ"ל אבל להמחבר דס"ל לעיל כשיטת הר"ן ופסק כאן כהרמב"ם צע"ג לתרץ משנה יתרה הנ"ל וצ"ע, ובדרישה כתב לתרץ קושיי' הב"י על הרא"ש די"ל דהרא"ש מוקים לה נמי להא מתני' בישראל מומר, ואע"ג דל"ש זה לעניין שחיטת קדשים מ"מ מיירא בהתרו בו וקיבל עליו התראה, וצע"ג דבגמרא איבעי לי' קיבל עליו התראה מהו ומשני התיר עצמו למיתה קאמרת אין לך מומר גדול מזה משמע היכא דליכא האי טעמא לא איכפת לן בקבלת התראה כיון דידע דקמי שמיא גליא שלא כיון לאיסורא ולפי"ז הנ"מ בע"ז דהתיר עצמו למיתה משא"כ היכא דאסרי משום ש"ח דל"ש האי טעמא י"ל לא איכפת לי' בהתראה, וכ"מ ממש"כ התב"ש בס"ק ט"ו עיי"ש ובשמ"ח, עוד כתב בדרישה דבמקום שאין רואה, כ"א זה שהבהמה שלו לא שייך מראית עין, וראיתי בפרמ"ג שהתעורר ע"ז הא קיימ"ל כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי בחדרי חדרים אסור, עיי"ש, ולפענ"ד נראה דלק"מ דמראית העין דהכא אינו דומה למרה"ע בעלמא דהכא לאו משום דאתי למיחשדי' אלא שהעולם יטעו ויסברו דקדשים בחוץ שריין או דמותר לשחוט קדשים בחוץ, ועיי' כו"פ סס"י זה, וזה ל"ש אלא במקום רואים, ויותר נראה דס"ל לדרישה כמש"כ הר"ן בפ"ק דביצה דהא דאמרי' כ"מ שאסרו חכמים מפני מרה"ע אפי' בחדרי חדרים אסור היינו דוקא היכא דאתי למחשדי' בדבר שהוא באמת איסורא, אבל בהאי דצינור שעלו בו קשקשים בכתובות דף ס' דמונעכו כלאחר יד דבאמת לאו איסורא הוא כלל אלא שהרואה יהא סבור שעביד איסור ויאמר עליו שמחלל שבת בזה לא אסרוהו בצינעא עיי"ש, ולפי"ז ל"ק קושיית הפרמ"ג דהא מבואר בתב"ש שהובא לעיל בריש סימן זה, דלדינא אין כאן איסור קדשים אפי' הקדישו בהדיא בשעת שחיטה אלא דהרואים יסברו שהוא קדשים בחוץ, וא"כ דומה ממש להאי דהר"ן ולא מיתסר כ"א במקום רואין בצינעא, כן נראה לפענ"ד בס"ד נכון ודו"ק ועיי' מש"כ בזה בס"ד לקמן בסי' י"א ועיי' בתב"ש ס"ק כ"ז שכתב ליישב, הא דלא חילוק הרא"ש והטור בין בהמה דידי' לשל אחרינא משום דהכא מיירא שמקדישו ע"י מעשה השחיטה, וע"י מעשה שפיר יכול להקדיש דבר שאינו שלו ואייתא ראי' מפיגול שכתב הר"ן בנדרים דף ל"ו וכבר העיר הפרמ"ג דאין הדמיונות שוין בזה כלל התם לאו איהו קמקדש לי', עיימש"כ לעיל בזה, ועל עיקור החילוק צל"ע מב"ק דף ס"ח ע"ב ודו"ק:

סימן כג

בדינים המבוארים ביו"ד סי' ו' במה שוחטין ס"א בכל דבר התלוש שוחטין בין בצור בין בקרומיות וכו' כתב הב"ח דלכתחילה יש להקדים צור לזכוכית וכסדר שהם שנויים בברייתא, והפר"ח כתב דאין קפידא, וכן העלה התב"ש וכתב דלא דמיא להא דקיימ"ל באו"ח סי' תע"ג דיש להקדימו המוקדם במשנה לעניין מרור, דש"ה דמן הראוי הי' להקדים המאוחר כדאמרי' התם מאי דעתך דהאי מרור טפי' ומדחזינן דמ"מ אקדים אידך ש"מ דיש לזה מעלה אחרת, וממילא מסתבר דכסדר מעלתן הוא דחשוב להם, ועיי' בסי' תנ"ג לעניין דברים שאדם יוצא בהם י"ח מצה וכתב שם בחי' לכאורה אם אין לו חטים יקח כפי סדר השנוי במשנה, אבל באמת אין ראי' מזה דהתנא לא נקיט אלא סדר המינים דבקרא ודבריו אינם מובנים דהא בקרא לא כתיב, וצ"ע שלא כתב הטור כן לעניין מצה כמש"כ לעניין מרור בסי' תע"ג ולמש"כ התב"ש א"ש, דהתם נמי כיון דאין הכרח דנקט להו כסדר מעלתן אמרי' דאין קפידא מיהא בעניותנו לה' פסח כתבנו בס"ד דהתם איכא הוכחה דהתנא לא נקיט כסדר חשיבותן, דא"כ הו"ל לאקדומי כסדר הקרא דמייתא בירושלמי ע"ז דחלה יעוי"ש, ומ"מ בנ"ד בלא"ה נ"ל דלא דמי להאי דסי' תע"ג ותנ"ג כלל דודאי היכא דקחשיב ואזיל י"ל שהוא על סדר חשיבותן, משא"כ בברייתא הנ"ל דקתני בין בצור בין בזכוכית וכו' ומבואר בתוס' רפ"ב דשבת דכל כהי"ג פעמים מקדים היותר פשוט ופעמים מה שאינו פשוט יעוי"ש א"כ הה"ד היכא דקתני בין, ובין ודאי אין קפידא וצ"ע על הב"ח והתב"ש שלא נחתו לחילוק זה:

הנה ואסור לשחוט בשאר קנים, עיי' טו"ז ס"ק א' דלפירש"י דחיישי' לנקיבת סימנים אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה, ומתוס' ד"ה ורמינהו מוכח דס"ל טעמא דירושלמי, מדכתבו דהומ"ל בשלמא קנה אקנה כ"ק יעוי"ש, ועיי' ש"ך ס"ק ג' דס"ל לכו"ע היכא דאיתא לקרומית ובדקניה ונמצא יפה דשחיטתו כשרה, ובאמת צל"ע על הטו"ז דאף אם ימצא הקרומית בלי פגימה לאח"ש טרפה דשמא נבדל קיסם ממנו באורך הקרומית בעניין שעדיין נשאר חלק וצ"ע א"כ הו"ל לאשכוחי בין הסימנים, ונ"ל בס"ד די"ל בעופא היכא דתפס לקנה לבדו ולא נגע בושט כלל, לכו"ע בדיעבד שחיטתו כשרה, דהשתא ליכא למיחוש לנקובת הושט, ולנקובת הגרגרת לא איכפת לן, ואף שרש"י כתב דחיישינן לנקובת סימנים, משמע דלתרווייהו יש לחוש, ע"כ לאו דוקא, דהא פסוקת הגרגרת ברובא, ובכ"מ פ"א מה"ש הי"ד כתב להדי' דחיישינן לנקובת הושט והשתא יש לומר דהתוס' נמי מודו לטעמא דרש"י ומ"מ כתב שפיר דהו"מ לשנוי קנה אקנה לא קשיא, דהא דקתני דיעבד אין לכתחילה לא הו"מ לאוקמי בעופא וכגון דתפס הקנה ושחטו ואל

תתמה, דהא הכי נמי מוקי רב פפא התם ברייתא דקתני בין שהצואר למעלה וכו' בעופא דקליל, ולפי"ז י"ל דטעמא דירושלמי נמי צריכי, ונפק"מ כהנ"ל, מיהא י"ל דמ"מ כתב הב"י דהירושלמי פליגו אגמרא דילן, דאי משום הנ"ל אכתי לא הוי צריך לטעמא דרו"ר, דהא בלא"ה אסור לשחוט לכתחילה למתפס הקנה לבדו, דהא לכתחילה צריך לשחוט ב' סימנים, ועיי' ב"ח שכתב דלכתחילה ישחוט בכלי מתכות כדכתיב ויקח את המאכלת דמדלא כתיב המחתך דרשינן דבעינן כלי בקדשים וכיון דמעכב בקדשים בחולין אע"ג דאינו מעכב מ"מ לכתחילה מיהת בעינן של מתכות, וצ"ל דהא דאמרינן בקדושין דף נ"ז, ובב"ק דף מ"א אטו סכין כתיבי באורייתא היינו משום דהתם אדיעבד קאי, והא דקתני בברייתא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכות וכו' והיינו לכתחילה כדאמרי' בגמרא בהדיא, צ"ל להב"ח דאיכא תרי גוני לכתחילה והיכא דליכא סכין מודה הב"ח דרשאי לשחוט לכתחילה, בצור ובקנה, ועיי' מהרש"ל בסוגיין בתוד"ה תלוש ולבסו"ח, ומדבריו מוכח דס"ל דלא כהב"ח דא"כ אכתי איכא למימר דרבא מוקי לה מתני' בתלוש ולהכי נקיט לשון דיעבד משום דלכתחילה בעינן סכין, וי"ל לשון שחיטתן כשרה משמע דוקא היכא דכבר שחיט אבל לכתחילה לא משכחת לה שישחוט, ומשו"ה פריך שפיר ודו"ק, ועיי' מהרש"א בסוגיא מאי פריך הגמרא צור וקנה לכתחילה לא ורמינהו בכל שוחטין בין בצור, הא מסקינן בריש חולין דאיכא הכל לכתחילה, ואיכא הכל דיעבד, ותירוצו דע"כ האי הכל לכתחילה דהא סיפא דמתני' בכל שוחטין מסיק נמי רבא לאתוי צור וקנה והאי ע"כ לכתחילה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי, וצ"ע א"כ הו"ל לאקשוי רישא לסיפא ולמה הוצרך לאתויי מברייתא, ולמהרש"ל הנ"ל בלא"ה, ל"ק קושיי' מהרש"א דהכא אין סברא כלל דלכתחילה לא והברייתא לא מייתא כ"א לרוחא דמילתא, ולולי ד"ק הי' נ"ל ליישב הקושיי' דהגמרא לא קאמר דאיכא הכל דיעבד אלא אהא דמרבינן מהכל וכן משמע מפירש"י ריש חולין יעיי"ש דפירש הכל שוחטין לכתחילה דמשמע הא דמרבינן מהכל לכתחילה מרבינן לה, אבל הא דקתני בהדיא כגון בברייתא דבכל שוחטין ודאי בין בצור וכו' האי ודאי לשון לכתחילה הוא, עוי"ל דודאי לשון הכל לכתחילה הוא והא דקאמר איכא הכל דיעבד היינו בהני דאיכא לפרושי בהו הכל תורת שחיטה נוהגת בהן או הכל תורת תמורה נוהגת בהן, והיינו במידי דשייך לפרושי בי' האי לישנא משא"כ בכל שוחטין בציר ובקנה ל"ש לומר דבכל תורת שחיטה נוהגת בהן דהא תורת שחיטה לאו בציר ובקנה איתא, משו"ה א"א לפרושי בי' כ"א לשון לכתחילה:
ס"ב השוחט בדבר המחובר לקרקע בגמרא ילפינן לה מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט דוקא מידי דנקח מיד ליד, ובתוס' שם הקשו והא האי קרא בקדשים כתיב

ונפק"ל מהכא דקדשים בעינן כלי, וא"כ בכל שחיטה נבעי כלי, ותי' ר"ת דלעניין תלוש גמרינן נמי אחולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה, אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים דבעי כלי שרת, ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכון דרשינן תלוש בחולין ומדכתיב המאכלת ולא כתיב המחתך דרשינן כלי בקדשים עכ"ל, ומוכח מדברי התוס' דלשון ויקח לא שייך אלא בדבר התלוש שניקח מיד לידו וכדפריש בטו"ז ס"ק ד', ומכאן תשובה להא דחידש בצל"ח פ' ר"א דמילה שנדפס מחדש דפשיטא לי' התם דלמ"ד לולב אין צריך אגד אפשר לקיים מצות ארבעה מינים אפי' בעודן מחוברים כל שנוטלו בידו, ומהיי"ט כ' דלא משכחת לה גבי לולב מכשירין בגוף המצוה, והנה לא הביא ראי' לזה כלל, והוא בעצמו מילתא דתמוה, והארכתי בזה במק"א בס"ד בדברי נועם, ונ"ל דמכאן הוי תיובתי' דהא מדכתיב ויקח ולא כתיב ויכון דרשינן דבעינן תלוש ואיס"ד דשייך לשון קיחה כל זמן שהוא במחובר לא מוכח כלל דמחובר פסול לשחיטה, והתם נמי דכתיב ולקחתם, בעינן שילקח מיד ליד וז"ב ומהא דדרשינן ב"פ הזהב או קנה מיד עמיתיך דבר הנקנה מיד ליד משמע דוקא מדכתיב מיד אבל בלא זה הוי מפרשי' גם בקניין דאננו מיד ליד לק"מ דקנה לשון קניין ודאי בכ"ע משמע, אבל לשון לקיחה וקיחה אינו אלא במידי דמטלטיל מיד ליד, וז"ב והנה בגמרא אמרינן דלר"ח קרא זריזותא דאברהם קמ"ל ופירש"י שחש ונזהר שמא לא ימצא צור אפי' מחובר והביא עמו מאכלת, ותמיה נפלאה בעיני הא מקרא מלא כתיב ויקח בידו את האש ואת המאכלת וכבר מוכח מזה זריזותי' דאברהם ואכתי ויקח המאכלת ל"ל אי לאו לאשמועינן דשחיטה בתלוש וצע"ג:

ואפילו אם בטלו וכו' הוא שיטת הרי"ף והרא"ש והרז"ה חולקין וס"ל דאיבעי דרבא ליכא למיפשט משו"ט דריש שמעתין, דרבא בתלוש ולבסוף חיברו וביטלו קמבע"ל, ואיבעי לא איפשטא ולחומרא, ועיי' מ"ש הרמב"ן במלחמות ליישב שיטת הרי"ף מדקאמר בגמרא דיקא נמי דקתני דומי' דקנה העומד מאליו משמע דאיפשטא איפכא ככל דיקא נמי בש"ס, והרא"ש כתב דלאו דוקא הוא זה דאדרבא, דוקא מרישא איפכא מדקתני השוחט במחובר לקרקע כשר, ומפרשי' בגמרא דה"ק כיצד נעץ סכין בכותל דלא מבטל לי' משמע דבע"א שחיטתו פסולה א"כ מהא ליכא למשמע מנה ועיי' כו"פ שהקשה ע"ז א"כ קשיין דיוקא אהדדי, א"וו דיוקא בתרא דוקא ודיוקא דרישא לאו דוקא רק דקמ"ל אפי' בסכין דלא מבטל לי והו"א דאפי' לכתחילה קמ"ל דאפי"ה דיעבד אין לכתחילה לא, ולענ"ד שפיר קאמר הרא"ש דעכ"פ בבא דרישא השוחט במחובר לקרקע מיותר לגמרי אי לאו דה"ק השוחט במחובר לקרקע כיצד כגון נעץ סכין בכותל וא"כ דוק מני'

איפכא, דבע"א שחיטתו פסולה ומ"מ נ"ל בס"ד בשיטת הרי"ף והמחבר דלאו מדיוקא דצור דומיו דקנה לחודא קדייקו, אלא מדקתני קנה העומד מאליו ובאמת אפי' בנטעו אדם חשוב מחובר מעיקרו, דאפי' למ"ד המשתחו' לבית אסרו המשתחוה לאילן לכו"ע לא אסרו כמו שהוכיחו התוס' בע"ז דף מ"ז אלא עכצ"ל דנקט עומד מאליו לגלות על צור היוצא מהכותל דאיירא בכותל מערה דומי' דצור היוצא מן הכותל, ואיס"ד דדיוקא דרישא דוקא הדרק"ל אמאי נקט קנה העומד מאליו, והיא נראה ראי' ברורה לשיטת הרי"ף והמחבר ז"ל, ומן התימא שלא העירו האחרונים בזה, אלא דמ"מ הא קשיא לשיטת הרי"ף א"כ עכצ"ל האי דרבא נמי בהאי שו"ט דלעיל שייכא, א"כ אמאי לא מש"ל פשיט לן ממתני' כדהקשו בתוד"ה תליש ולבסו"ח, ואין לומר דהוי ס"ל מתני' ר"ח ודיעבד אין לכתחילה לא ואיהו אליבא דרבי קמבע"ל הא מתני' ע"כ לאו ר"ח הוא דא"כ הא דקתני סיפא חוץ מן השיניים והציפורן, ציפורן לר"ח אמאי מיפסל, וע"כ מתני' דלא כר"ח והתוס' הניחו קושיי' זו בצ"ע, ולשיטת הרא"ש והרז"ה לא ק"מ כמש"כ המהרש"ל, ותימא על הב"י שלא הכריעו מחמת קושי' זו להחמיר כשיטת הרא"ש, ונ"ל ליישב בס"ד די"ל מודה ר"ח דדרשי' מיהת אויקח דבעי' דבר שחוץ מגופו דע"ז ל"ש לומר זריזותי' דאברהם קמ"ל שמא לא ימצא צור ואפי' מחובר, וכדפירש"י יעוי"ש, והוכחה לזה, מדאיצטרך קרא דכל נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים משום דסד"א הואיל ואישתרי מליקה גביי' וכדאיתא במנחות דף ה' ואיס"ד דציפורן כשר לשחיטה לר"ח, אכתי קרא למה לי הא מליקה לאו נבלה הוא דאפשר להחזיר סימני' אחורי העורף, מיהא לזה י"ל ר"ח סבירא לי' בחולין דף כ' מוליך ומביא במליקה פסולה ושפיר הו"ל נבלה, ומ"מ הוכחה קמייתא נ"ל נכונה דעיקר טעמא דר"ח הוא משום די"ל קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל ובזה ל"ש, אע"כ דבעינן שישחוט מיהא בדבר שאינו גופו: עיי' בתשו' רע"א ז"ל ובחידושיו שהקשה מנ"ל בפשיטות דציפורן בהמה פסולה דילמא שן וציפורן דמתני' היינו באדם דאיתקש לקרקע כדאיתא בחו"מ סי' צ"ה ובש"ך שם כיון דעבדים איתקשו לקרקעות ילפינן כל אדם מיני', משא"כ שן וציפורן דבהמה, י"ל דכשר והניח בצ"ע, ולולי דב"ק הי' נ"ל דל"ק, אטו מחובר כתיב באורייתא אלא מדכתיב ויקח את המאכלת מוכחי' דבעי' דוקא דבר הניקח, וכיון דממעטינן מיהת שן וציפורן דאדם א"נ איתקש לקרקעות מ"מ עכ"פ דבר הניקח הוא, ועכצ"ל דל"ש לומר ויקח כל כמה דמחובר לקרקע למקום גדילו אע"ג דלקחו כלו כאחד, א"כ ל"ש שן אדם משן בהמה, וכ"מ לשון השמ"ח עיי"ש, וזה נ"ל פשוט וברור: נעץ סכין בכותל וכו' עיי' ש"ך ס"ק ח' עד ומוכח בש"ס ופוסקים דבסכין תלושה אפי' צואר בהמה למעלה מותר בדיעבד וכו' וכן בעוף יש לחוש

לכתחילה בצואר עוף למעלה אפי כשהסכין למטה, ועיי' פר"ח שכ' ע"ז דכד ניים ושכב אמרה להאי שמעתא, דהא ברייתא דבכל שוחטין בין שהסכין למעלה דמוקמי' ר"פ בתלוש, ור"ז בעופא דקליל הך ברייתא לכתחילה מיירא והיא באמת תמיהא נשגבה, ועיי' פרמ"ג מש"כ דאיכא הכל לכתחילה ואיכא הכל דיעבד ולפימש"כ לעיל סעי' א' הדק"ל יעוי"ש, והתב"ש כתב דשמעתא דהש"ך דיממא נינהו, ומתחורין ומחלק בין שמוליך הצואר על הסכין ובין מוליך הסכין על הצואר, יעוי"ש:

סימן כד

בדין קבועת סכין בגלגל המבואר ביור"ד סי' ז' סעי' א' יכול אדם לקבוע סכין בגלגל וכ"ו עיי' ש"ך ס"ק א' מש"כ דפליגו בזה הרשב"א והרש"ל אי בסכינא דפחרא שרי לכתחילה, ועי משכ' הרשב"א בחידושיו הובא ביתה יוסף דתליא בתרתי לישנא דבגמרא, ולפענ"ד נראה דלפימש"כ התו"ח הובא במשל"מ פ"ב מה"ש דלכתחילה צריך לכוין לשחוט בהולכה ובהובאה והא דכשר בהוליך ולא הביא היינו דיוקא בדיעבד, א"כ האי מוכני דתמיד מגלגל והוליך על אופן אחד א"א שישחוט כ"א בהולכה או בהבאה, ואיך אפשר דלכתחילה יהא רשאי לשחוט במוכני, ואיל דמשכחת לה שפיר בהולכה וכגון שמוליך ומביא צואר הבהמה או העוף זה אינו דהא מבואר בסי' דלעיל בש"ך ס"ק ח' דהיכא שמוליך הצואר על הסכין דיעבד אין לכתחילה לא, ועוד דכל היכא שהגלגל מסבב והולך אכתי הולכה הוא בלא הובאה וק"ל, וא"כ לכאורה תמוה איך ס"ל להרשב"א והמחבר דיכול לשחוט לכתחילה, ומכאן ראי' למש"כ שם המל"מ בשם המב"יט דלכתחילה רשאי לשחוט בהולכה או בהובאה גרידא, ועיי' לקמן סי' ר"ד משכ' בזה בס"ד, ואם המים מסבבים הגלגל וכו' לשון הרמב"ם בפ"ב מה"ש גלגל של אבן או של עץ שהי' סכין קבוע בו וכו', ואם המים, מסבבים את הגלגל ושם צואר הבהמה או העוף כנגדו עד שנשחט בסביבת הגלגל הרי זו פסולה, ואם פטר אדם את המים עד שבאו וסבבו את הגלגל, ושחט בסביבתו כשרה שהרי מכח אדם בא, בד"א בסביבה ראשונה שהיא באה מכח אדם, אבל מסביבה שנוי' ולאחריה אינה מכח אדם אלא מכח המים בהילוכן עכ"ל, וראיתי בכה"ג בהגהות הטור ס"ק ד' שכתב דבבא מצעיתא אם המים מסבבים את הגלגל וכ"ו הוא שפת יתר דאם אפי' כשפטר הוא את המים אם לא שחט בסיבוב ראשין שחיטתו פסולה כש"כ כשהגלגל הי' מגלגל מכח המי הנשחט שם ששחיטתו פסולה, ובגמרא לא אמרו אלא ואב"א הא והא במיא הא בכח ראשון והא בכח שני

ומיירא כשפטר הוא את המים, ולפענ"ד דברי הרמב"ם מזוקקין וכל דבריו מדוייקים הדק היטב:

דבאמת הקשה הפר"ח לשיטת הסוברים דבסכינא דפחרא נמי דיעבד אין לכתחילה לא, וטעמא כמש"כ הרשב"א דגזרי' סכינא דפחרא אטו סכינא דמיא הא הו"ל גזירה לגזירה, ולפענ"ד דהא בסכינא דפחרא לכתחילה היי"ט דלא משום דגזרינן סביבה ראשונה אטו סביבה שני', ועיי' מסכ' התב"ש בזה, ולפענ"ד לק"מ דודאי אילו הוי גזרינן אטו סכינא דפטר הוא את המים שפיר הו"ל גזירה לגזירה, אבל הגזירה היא אטו גלגל שהמים מסבבים אותו ואין שם דף שהוצרך להפטירו ואין כאן גזירה לגזירה, כלל, ובזה דברי הרמב"ם מדוייקין דאיהו נמי ס"ל דבסכינא דע"י אדם נמי דיעבד אין לכתחילה לא כמש"כ הש"ך וקשיי' קושיי' הנ"ל משו"ה סמך עניין לו דאם המים מסבבין הגלגל וכ"ו וממילא נדע טעמא דבבא ראשונה דלא הכשיר אלא בדיעבד וזה נכון בס"ד, טו"ז ס"ק א' צ"ל דמיירא בתלוש דאי במחובר לקרקע הו"ל תלוש ולבסו"ח דאסור לכתחילה בסי' ו', ולולי ד"ק של הטו"ז הי' נראה לפענ"ד דסתם מוכני מחובר לקרקע היא דאל"כ הי' המים שוטפין אותו, ומ"מ ל"ח חיבור גמור למהוי תלוש ולבסוף חוברו כמש"כ התוס' בב"ב דף ס"ה בד"ה לא מכר דאפי' למ"ד תלוש ולבסו"ח אננו מקבל טומאה, נ"מ תנור וכיריים, וכ"כ רחיים אין חיבורו חשיב חיבור ומקבל טומאה כמו שהוכיחו מפ"ה דכלים יעוי"ש וכן משמע לי מדוקדיק פירש"י שם ע"ב בד"ה ר"א פירש"י אמכתשת קבוע פליג, ולכאורה מאי בא ללמדנו אלא וודאי הא קמ"ל דאע"ג דר"א סתם ואמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע מ"מ אהא דאמר ת"ק דלא מכר הריחיים לא פליג ר"א אע"ג דהוא מחובר לקרקע מ"מ אין חיבורו חיבור גמור כמש"כ התוס', ולפי"ז הה"נ במוכני איכא למימר הכי, ומ"מ י"ל כיון דטעמא דתלוש ולבסו"ח אסור לכתחילה משום דגזרי' אטו תליש גם בהא איכא למיגזר, ועיי' תב"ש ובמש"כ י"ל הקושי' מנ"ל לל"ק דלכתחילה לא ודו"ק היטב:

סימן כה

בדין נבלת עוף טהור אינה מטמא אלא בבית הבליעה:

הנה נבלת עוף טהור אינו מטמאה לא במגע ולא במשא אלא בבית הבליעה בלבד וכ' הרמב"ם בפ"ג מה' שאה"ט מפי השמועה למדו שזהו שנאמר כל נפש אשר תאכל נבלה וטריפה באזרח ובגר, וכבס בגדיו ורחץ במים אינו מדבר אלא באוכל נבלת עוף טהור בלבד שהוא אסור משום נו"ט וכיצד הוא טומאתה אינה מטמאה לא במגע וכא במשא

וכו' אלא כשהוא בתוך בית הבליעה שנאמר וכל נפש אשר תאכל אינה מטמאה אלא כשהוא בבית הנפש עיי"ש וקשיא לי הא אמרינן ב"פ העור והרוטב חולין דף ק"כ המחהו את הנבלה וגמעו מטמאה בגדים בבית הבליעה ופריך הש"ס הא אכילה כתיב בה ומשני ר"ל אמר קרא נפש לרבות את השותה ולמש"כ הרמב"ם הנ"ל מנ"ל לרבות את השותה הא איצטרך קרא דאינה מטמאה אלא בבית הנפש וצע"ג ועיי' עוד מש"כ הרמב"ם שם ה"י המחהו את החלב באור וגמעו ה"ז טמא כאוכל מבשרם שהשותה בכלל אוכל וכו' עיי"ש וגם זה תמוה דהא הש"ס יליף לה מנפש לרבות השותה ועיי' לח"מ פ"א מה' חו"מ ה"א הירגש בזה וכ' דאין כוונת הרמב"ם משום דקיימ"ל בכל דוכתא דשתיה בכלל אכילה אלא כוונתו דהכא אמרינן שתיה בכלל אכילה משום דרבי' קרא אבל לא נהירא לענ"ד דהא הרמב"ם לא הוזכר בשום מקום בחיבוריו הך דרשה דנפש לרבות את השותה ואני כתבתי בס"ד במק"א (עיי' ערוגת הבשם או"ח סי' קס"ב) דעד כאן לא איצטרך לרבוי נפש לרבות את השותה ולא מרבינן לי' משים דשתיה בכלל אכילה כדהקשו בתוס' שם אלא ר"ל לשיטתו דאזיל באסורי אכילה בתר הנאות מעי' ואולי בשתיה מודה דאזלינן בתר הנאות גרונו כמבואר באחרונים (עיי' ח"ס (משא"כ לדידן דקיימ"ל כר"י דבאכילה נמי אזלינן בתר הנאות גרוני באמת אין נפק"מ ולא איצטרך קרא לרבות את השותה עיי"ש שבארתי באריכות וא"כ שפיר קאמר הרמב"ם טעמא משום דשתיה בכלל אכילה וממילא מתפרש שפיר דנפש היינו דבעינן דוקא דרך בית הנפש דלרבות את השותה לא איצטרך קרא אבל מ"מ על הש"ס עדיין צע"ג מנ"ל לרבות את השותה כיון דאיכא לפרישי קרא כמשמעותא וכדמפרש הרמב"ם אם לא שנאמר כיון דנפש דכתיב גבי חמץ וחלב ע"כ לרבות את השותה הוא דאתי ומסתבר לי' גם נפש דכתיב גבי נבלה אתי להך דרשה משא"כ להרמב"ם דלא איצטרך קרא לרבוי ממילא צריך לפרש נפש דקרא ע"ד הנ"ל ועדיין צע"ג:

(ודע דעפ"י מה דהרמב"ם העיר עיננו דנפש היינו דרך בית הבליעה שהוא בית הנפש אשכחנא פתרא להא דראיתי באיזהו מקומן של ספרי האחרונים דמספק"ל בענין שהמציאו הרופאים שמכניסין ומביאים מזון לחולים דרך המעיים ויכולין להחיות בהם כמה שביעות אם הוא בכלל איסור ביוה"כ (עיי' מזה בתשו' מהרש"ם ח"א סי' קכ"ד) ומדברי רבינו הרמב"ם דכל מקום שנאמר נפש היינו בית הנפש מוכח דלא מחייב אלא באוכל דרך בית הבליעה אלא דלכאורה קשה ע"ז א"כ מנ"ל לרבות מהנפש לחייב את השותה הא י"ל האי מבע"ל לאפוקי אם אינו דרך בית הנפש מיהא לק"מ דמדאיצטרך קרא למעוטא ממילא שמעת מנה דגם בשתיה חייב דהא א"א להכניס דרך בני מעיים

אלא בשכבר נעשה משקים וארוח לן בזה ליישב ע"נ קושית הגהות מל"מ על מה דקשה להו להתוס' רפ"ב דפסחים לר"א הול"ל דנהנה מחמץ בפסח חייב כרת עיי"ש והקשה הנ"ל נפש דכתב רחמנא ל"ל ולהנ"ל לק"מ דהא שפיר איצטריך נפש לאפוקי אם מכניסו שלא בדרך בית הבליעה וא"ש בס"ד: ובענין טומאת נבלת בהמה כיצד הוא מטמאה במשא נחלקו אבות העולם להרמב"ם שייך טומאת משא בנושא את הנבלה אעפ"י שלא הזיזה ממקומו אבל שיטת הר"ש דדוקא בהזיז את הטומאה ממקום למקום הוא דמטמאה במשא וראיתי במנ"ח (מצוה קס"א) שהוקשה לדעת הרמב"ם איך יתפרנס לשיטתו סוגי' דנדה דף מ"ב ועוד בכמה דוכתא דאמרינן נבלת בהמה אינו מטמאה בבית הבליעה ת"ל משום טומאת משא והוא גופא ראיית הר"ש פ"ה דזבים דדוקא בהניד הטומאה ממקומה, ולענ"ד נראה דלק"מ דנהי דס"ל להרמב"ם דלא בעינן שיזיז הטומאה ממקומה אבל עכ"פ בעינן שיהי' כל משא של הטומאה מוטלת עליו ונישא מחמתו משא"כ בתחב לו חברו בבית הבליעה ועדיין אוחז בנבלה כל כמה שלא משך ידו ממנה באופן שאין הנבלה נישא אלא מחמת ידו של חברו (ויש להעיר ממה שפסק הרמב"ם דזר שאכל תרומה אינו מברך ברהמ"ז לפי שהוא דבר איסור לזר ועי' בסידור דרה"ח להגאון מליסא זצ"ל דפסק דאונן שאכל ובעת שנסתלק אנינותו לא נתעכל עוד המזון מחויב לברך ועי' בהג' רע"א סי' קפ"ו ס"ב דמסתפק בקטן שאכל ובעת שנעשה גדול לא נתעכל עוד המזון, והנה למאי דקיי"ל דזר שאכל תרומה והקיאה ואכלה אחר פטור לפי שכבר נתחללה התרומה בפיו של זר עי' רמב"ם ועי' יומא פ"א וא"כ אמאי באכל תרומה פטור מברהמ"ז הא קודם שנתעכל כבר פקע שם תרומה מיני' אע"כ כיון שבעת שאכלו הי' איסור ואח"כ אע"ג שהוא במעיו מ"מ לא אכלו דרך פיו ע"כ פטור מברהמ"ז, ולפי"ז נפשוט ספק הנ"ל של הגרע"א וצ"ע מכאן על פסק הגאון מליסא ודו"ק, ולאחר העיון לק"מ דיש לחלק עפי"מ דקיי"ל אכילת איסור לא שמה אכילה.) לא מטמא מחמת טומאת משא משא"כ בנבלת עוף טהור שמטמאה בבית הבליעה ולא בעי' טומאת משא כלל לטמא מחמת בית הבליעה אפי' חברו עדיין אוחזו בידו כנ"ל ברור בס"ד אליבא דהרמב"ם:

סימן כו

בענין רובא וחזקה א' גרסינ' בפ"ק דחולין דף י"א, מנא הא מילתא דא"ר זיל בתר רובא, והקשו בתוס' כיון דאמרי' זיל בתר חזקה כש"כ בתר רובא דרובא וחזקה רובא עדיף, ותי' דלר"א ביי פריך דלא קי"ל חזקה מקרא, עוד כ' דלמאי דפ"י רח"כ דהא דרו"ח רובא

עדיף לאו מסברא הוא אלא ילפי' מפרה אדומה דאזלי' בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרוב דהעמד טמא על חזקתו ניחא, והנה לפירש"י נראה דע"כ לא ס"ל תירוצי התוס' גם שניהם, דהנה רש"י פי' בד"ה מנא הא מילתא איידא דאיירא במנא הא מילתא דחזקה נקיט נמי הא, ולפי דברי התוס' עדיפא מנה הומ"ל דבפשטי' לא מצי למפרך מנא הא מילתא דא"ר זיל בתר רובא דאיכא למימר רו"ח רובא עדיף: אבר השתא דקאמר ראב"י דליכא למילף חזקה מקרא דנגע אלא מהלל"מ וליכא למילף ק"ו מהלכה שפיר פריך מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא ולא הוי צריך לומר איידא דאיירא וכו', וגם תי' השני לא א"ש לפירש"י דע"כ לא מצי ס"ל כשיטת רח"כ הנ"ל דהא לפירש"י למסקנא דשמעתן, ע"כ מהלל"מ הוא דסמכינן ארובא א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן, אבל כל הני ילפותות דמייתא בשמעתין כולהי נדחין מחמת הקושי' דילמא היכא דלא אפשר לא אפשר, א"כ גם מפרה אדומה ליכא למילף, וע"כ צ"ל רובא עדיף מסברא ילפינן לה, וא"כ הד"ק התוס' לדוכתה, תו איכא למידק אפירש"י מאי דוחקא לפרש איידא דאיירא וכו', דעדיפא מני' הו"ל לפרש כמש"כ הר"ן בחי' דקאי אמילתא דר"ה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה והיינו ע"כ חזקה דאתי' מכח רובא וע"ז סיבב הש"ס להקשות מנא הא מילתא דאזלינן בתר רובא, הן אמת די"ל מדקאמר הש"ס רובא דליתא קמן כגון קנין וקטנה מנ"ל ול"ק בפשיטות כגון בהא דר"ה כיון דעלה קאי ש"מ דלא משים ר"ה מהדרינן אילפותא דרובא והר"ן בחי' נדחק בזה ע"ש, אלא דעל הש"ס גופה קשיא למה לי' למנקט כגון קטן וקטנה, ול"ק בפשיטות כגון הא דרב הונא דעלה קיימינן תו יכ"ד אפירש"י בשלהי שמעתין בתר דמסיק רש"י א"וו הלל"מ דסמכינן ארובא, א"נ מאחרי רבים להטות פירש"י ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות וכו' והיכא דאתרמי דאפרשא ריאה ולא נבדקה מתאכלת דסמכי' אהא ואדר"ה דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת וכו' עיי"ש, ויש לתמוה אטו עד השתא לא ידענו דאזלינן בתר רובא, דהא ודאי מילתא דפשיטא הוא בכל הש"ס, ועד כאן לא שקלינן וטרינן בכלהי שמעתין אלא במנא הא מילתא אבל בעיקר הדין לא נסתפקנו מעולם וא"כ מאי המשך יש למה שפירש"י ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כלל כל י"ח טרפות וכו' למה דפירש"י ברישא דילפי' מאחרי רבים או מהלל"מ דאזלי' בתר רובא:

והנלע"ד בס"ד ליישב כ"ז על נכון עפי' קושיית התוס' הנ"ל מאי פריך מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא ת"ל דרו"ח רובא עדיף וכבר כתבתי דרש"י ע"כ ל"ס לי' כתי' התוס', מיהא נלענ"ד ליישב שפיר קושיית התוס' דהנה קיימ"ל חזקה כל היכא דאיכא לברורי

מבררינן, ואלו ברובא קיימ"ל דלא בעינן לבררו כלל אפי' היכא דאיכא לברורי, כמש"כ מרן הרב"י באו"ח סי' תל"ז עיי"ש, ולפי"ז י"ל אי לא הוי ידעי' רובא אלא משום דרו"ח רובא עדיף הוי אמרי' דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא עדיף מחזקה, ונהי די"ל הא דבעינן לברר החזקה אינו אלא מדרבנן מ"מ אי לא הוי ידעי' רובא אלא מק"ו מחזקה לא הו"מ לאלם כח הרוב מכח החזקה, משו"ה מהדר הש"ס על כל הני ילפיתות, ונהי דמהתם אכתי לא שמעינן דאזלי' בתר רובא היכא דאיכא לברורי, דהא כל הני דמייתי ליכא לברורי מכל מקום הא ע"כ צ"ל מה דלא בעינן לברורי רוב, מסברא ידעינן לה, דהא על זה לקושטא דמילתא נמי לית לן ילפותא, וע"כ צ"ל כנ"ל, מיהא אי לא הוי ידעינן לה אלא מק"ו מחזקה, לא הוי מצינו להעדיפו מחזקה, משא"כ השתא דאית לן ילפותא דאזלי' בתר רובא נהי נמי דלא מוכח משם דלא צריך לברורי מ"מ כיון דלא נצטרך למילף מחזקה שוב מצינו למילף מסברא דאין צריך לברורי ומיושב שפיר קושיי' התוס', והשתא ניחא שפיר הא דלא פירש"י דקאי הש"ס אמילתא דר"ה דהא ר"ה מיירא בבא זאב ונטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין, באופן דליכא לברורי על זה לא הוי פרכינן מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא דעל זה שפיר י"ל דידעינן לה מסברא דרו"ח רובא עדיף, וא"ש בס"ד, ומיושב נמי ע"כ מה דפירש"י בשלהי שמעתן, ואהא סמכינן ולא בדקינן כל הי"ח טרפות, דבל"ז נהי דהלכה פסיקה היא דאזלינן בתר רובא מ"מ איכא למימר דאין זה אלא משום דרו"ח רובא עדיף וא"כ לא עדיף מחזקה דקיימ"ל כל היכא דאיכא לברורי מבררינן משא"כ למאי דפירש"י דלמסקנא צ"ל דילפינן לה מהלל"מ, או מאחרי רבים להטות שפיר מצינו למימר דלא צריך לברורי וממילא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות, ודו"ק:

ב' והנה בחי' הר"ן כתב דלפי דבריו דהש"ס שו"ט אהא דאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת, בזה ניחא הא דקאמר רב אשי אתי' משחיטה עצמה, דלא הול"ל אלא אתי' משחיטה ולדברי הר"ן מדוקדק שפיר דאתי' משחיטה עצמה דעלה קיימינן השתא יע"ש, והנה לפירש"י דקדקו של הר"ן הנ"ל צריך יישוב ונ"ל בס"ד, עפ"י מה שהקשו בתוס' לקמן דף כ"ח לפי' ריב"א דדוקא לענין דרוסה אין לו לושט בדיקה מבחוץ, מ"פ הש"ס ר"מ היכא אכל בישרא הא אפשר למבדקי' לושט מבחוץ במקום שחיטה יע"ש, והנה קושי' זו איכא לאקשוי נמי אמילתא דרב אשי איך יליף משחיטה דאזלי' בתר רובא הא י"ל כנ"ל, מיהא נראה ליישב שפיר קושיי' התוס' דבאמת הקושיא על כל השחיטות כיון דהתחיל לשחוט כבר אינקב לה הושט דנקיבתן במשהו, ועדיין לא הוכשר בשחיטה וצ"ל כמש"כ הרשב"א כיון דזהו הכשר לשחיטתו ובהכי אכשר

רחמנא הכל חדא מילתא מתחילה וע"ס, מיהא כל זה אותו נקב שנעשה מחמת מעשה השחיטה, משא"כ היכא דניקב ושט הפנימי נהי דניקב זה בלא זה כשר, היינו משום דהחיצון מגין עליו, אבל היכא דהתחיל לחתוך בושט החיצון, נהי דמחמת אותו מעשה לא מצינו למיטרפי' כיון דדרך שחיטה הוא מ"מ כיון דעכ"פ מיהת הוסר הגנת הושט החיצון ממילא מטרף מחמת נקב הפנימי שהיה בו כבר, ועל זה לא שייך תי' הרשב"א הנ"ל, וא"ש קושיי' התוס' מיהא לכאורה י"ל דאכתי בידו לקרוע גם עור החיצון ולבדוק הפנימי במקום שחיטה, מיהא זה אינו דא"כ לא משכחת לה לעולם שיהי' ושט חיצון ראוי לשחיטה דהא לעולם צריך לקרוע בתחילה כדי לבדוק הפנימי, אי לא אזלי' בתר רובא, ובאמת הלל"מ הוא דשני הסימנים צריכין להיות עכ"פ ראויין לשחיטה, וכמו שכ' התוס' לשיטת הבה"ג דשמיטה לאו טרפה אלא דהלל"מ דאין שחיטה מועלת בסי' השמוט ואפי' בעוף דהכשרו בסי' א' מ"מ בעינן שיהי' גם סימן השני ראוי לשחיטה מיהת וק"ו דה"נ בעינן שיהי' גם ושט החיצון ראוי מיהת לשחיטה, וזה לא משכחת לה אי לאו דאזלי' בתר רובא, והיינו דאמר רב אשי אתי' משחיטה עצמה דהיינו מה' שחיטה עצמה דנהי דעל עיקר הנקב הומ"ל כהנ"ל מ"מ אי חיישי' לנקב א"כ לא משכחת לה שחיטה עצמה כלל דהא בעינן שיהי' גם שניהם ראויים לזביחה וזה נכון בס"ד:

סימן כז

שלום וכ"ט וכוח"ט לכבוד הרב הגדול המופלג בתוי"ש מו"ה יוסף פרד"מ דומ"ץ נ"י:
יקרת מכתב מעכ"ת הגיעני ע"נ ונפשו לשאול הגיע על דבר השו"ב דשם אשר נתודע עליו כי אינו עושה בדיקות חוץ בבדיקות הריאה ומעכ"ת הוכיחו ושאל אותו' האם לא ידע שישנה כמה וכמה טריפות שאי אפשר להרגיש בפנים כ"כ ונתן התנצלות למעשיו כי הקצבים אינם מניחים אותו להוציא הריאה ולנפחה ושוב נתברר למעלתו כי באמת מעולם נהגו שם להוציא הריאה ולנפחה ומעתה נפשו בשאלתו מה משפט השו"ב הזה, הנה כבר נודע ומפורסים ופשוט וגלוי לכל דבמדינות אלו המנהג בכל המקומות להוציא הריאה ולנפחה ושלא לסמוך על בדיקות פנים לבד ואפי' אם השוחט בקי ומכיר במישמוש היד כל הריעותית שיש בריאה, וז"ל הישיעת יעקב סי' ל"ט פה"ק סק"א אני עמדתי על הענין שיש בדבר קילקול גדול וכן ראוי לכל רב ומורה לבטל בדיקות המישמיש רק למראה עיניהם ישפיטי ומבואר בשמ"ח וברא"פ סי' ל"ט ס"ד הביא יש גדולים שגזרו חרם על הבודקים שבמקומם ע"ז ומבואר בשמ"ח סי' פ"ט ס"ב דבמקומת שנהגו לנפח הריאה אם לא נפח במזיד דינו כלא בדק במזיד שמבואר שם הדין דהבשר

אסור אפי' במקום הפסד גדול וגם כלים שנתבשל בהם בשר זה יש לאסור והטעם מבואר ברא"ע סק"ו דאע"ג דמדינו בדיקות פנים נמי שמה בדיקה מ"מ כיון שזה הבודק הוא קל הדעת לעבור במזיד על המנהג שקיימי וקיבלו עליהם אין לסמוך על הבחכתו בבדיקות פנים לבד שלזה צריך ישוב הדעת ויראת שמים שיתברר לו במשמישו שאין שם שום רעיתא לכן יש להחמיר גם על הכלים עכ"ל ע"כ ראי לקנוס חת השו"ב הנ"ל ע"ז וצריך שיקבל עליו דברי חברות ולהתודות ברבים על אשר לא טוב בעמיו עשה ומה שנמצא בו עוד רעותא במה שזייף הקבלות שנתנו לו איזה רבנים לפי דבריו ע"ז אי אפשר לדון שלא בפני השו"ב וע"ז נאמר שמוע בין אחיכם והכל לפי ראות עיני הדיין והשי"ת ינהלני לציון ברינה עמים הר יקראו ושם נזבח זבחי צדק כעתירת הדשה"ט:

סימן כח

שלוכ"ט לכבוד הרב הגאון הגדול המפרסים
ומהולל בתשבחות סיני ועוקר הרים כקש"ת מו"ה יהושיע זאב שליטא האבדק"ק פאלטישאן יע"א במדינת רומאניען הא דבדק לן הדר"ג נ' בקושי' אחת בחולין דף ה' ע"ב אמר רבא מומר לאכל נבילות לתיאבן בודק סכין ונותן לו וכו' ובש"ס מדמה התם קרבנות לשחיטה כיון דמומר לע"ז אין מקבלין ממנו קרבן הה"ד דאסור לאכל משחיטתו א"כ לרבא בהוריות דף י"א דמפרש ברייתא פרט למומר דפלוגי באוכל נבלות לתיאבון דת"ק סבר לתיאבון מומר הוא ואין מקבלין ממנו קרבן א"כ נימא דהה"ד דאסור לאכול משחיטתו דלאו בר זביחה, ואם נימא דרבא פסק כר"ש אכתי תיקשי בדף ד' ע"ב מ"ט כיון דשד בי' כהתירא דמי לי' למה הוצרך להאי סברא נימא כת"ק דלאו בר זביחה הוא כלל עכ"ד, ועפ"י דרכו הי' מקום ליישב בזה מה דתמהו האחרו' ז"ל על הרי"ף שלא הביא בהלכותיו הא שמעתא דרבא כלל ולדברי מעכ"ת ניחא, אבל מטיבותא דמר קאמינא דאין עניין זה לזה כלל הש"ס בחולין לא שקלי וטרי' מקרבנות אשחיטה כלל אלא כיון דעכ"פ מוכח מברייתא דחוץ מן המומר דמומר לע"ז הוי מומר לכהת"כ, ומומר לכהת"כ ודאי אסור לאכול משחיטתו אפי' לר' ענן, ובריית דמעם הארץ פרט למומר לא מקשו מנה אלא מהכא נפקה מהתם נפקה, אבל לעניין מומר לתיאבון אין עניינו כלל מקרבנות לשחיטה וכי דמשום דמיעטתו תורה מקרבנות משו"ה לא מקרי בר זביחה, בתמיה, דהא ודאי כיון דלא שבק התירא ואכל איסורא ודאי בר זביחה הוא אע"ג דאין מקבלין ממנו קרבנות וזה פשוט וברור, ואגב אזכיר מה שנראה לפענ"ד ביישוב שיטת הרי"ף, ועיי' בחי' רע"א מה שתי' ע"ז דלמאי דקיימ"ל כרבינא דרובה דתלי' במעשה לא הוי רוב

ל"ס עליו בבדיקת סימנים, ומ"מ צ"ע דעכ"פ היכא דבדקנו הסימנים תיכף אחר שחיטה לדידן נמי שחיטתו כשרה ועיי"ש שנדחק בזה ולפענ"ד נראה בס"ד דהא אמרינן בגמרא דאי אמרינן כיון דדש בי' כהיתרא דמיא לי' ליתא לדרבא, והכוונה נ"ל דהו"ל כמי שאין חושש לזבוח דמבואר בפוסקים דלא מקרי בר זביחה, וה"נ כיון דדש בי' כהיתרא דמיא לי' ונראה היינו הא דאמרי' בעלמא כיון דעבר אדם עברה ושנה בה נעשית לו כהיתר ומבואר ביומא דף פ"ו דתלי' בפלגותא דתנאי דת"ר עברות שהתודה עליהן ביוה"כ זה אינו חוזר ומתודה ביוה"כ אחר ואם חזר והתודה עליו הכתיב אומר כסיל שונה באולתו כדר"ה דאמר ר"ה כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר ומשמע דת"ק לית לי' האי סברא, וה"נ משמע בסוף פ"ק דקידושין דסברא זו לאו כו"ע הוא, ולפי"ז י"ל דרבא דל"ל כיון דדש בי' כהיתרא דמיא לי' כת"ק דראב"י ס"ל, אבל הרי"ף לשיטתו אזיל דפסק כראב"י דחוזר ומתודה ביוה"כ אחר ולדידי' ע"כ כיון דעבר ושנה כהיתרא דמיא לי' שוב חשבינן לי' כמי שאינו חושש לזבוח ושחיטתו פסולה, מיהא לשיטת הפוסקים כראב"י ומ"מ ס"ל הא דרבא י"ל כיון דלא עבר ושנה אלא לתיאבון והיינו היכא דלא משכח איסורא אמרינן דדוקא באופן זה נעשה לו כהיתר, ומ"מ הרי"ף ס"ל דאין לחלק בכך דסוף כל סוף עבר ושנה בה ונעשה לו כהיתר וא"ש בס"ד:

סימן כט

שלוכ"ט לכבוד הרב המאוה"ג החו"ב בח"ח סוע"ה צו"ג כקש"ת מו"ה יעקב ביילוש נ"י האבדק"ק יאנאשי יע"א:

יקרת נועם ימינו לנכון הגיעני, ומה שיצא לידון בדבר החדש דבהמה שנטרפה היכא דהיא חולבת אסור למוכרה לנכרי אפי' באופן דליכא למיחוש שמא יחזור וימכרנה לישראל דיש בי' משום לפ"ע לא תתן מכשול לנכרי גופי' מחמת החלב דהא איכא למימר דאי לאו דילפינן מקרא דחלב שרי במס' בכורות דף ו' הוי מיתסרא משום אבמה"ח ושריותא לבני ישראל נאמר ולא לבני נח ועכצ"ל דלב"נ משתרי משום ומני איכא מידי ובטרפה דל"ש מי איכא מידי איה"נ דלנכרי אסורה ואסור למכור בהמה טרפה חולבת לנכרי משום לפ"ע לא תתן מכשול א"ד, ולפי דבריו הו"ל להרגיש דאליבא דר"ל וראב"י במס' חולין דף ל"ג דל"ס להו הך מי איכא מידי וכן פ' הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים דאין מזמנין נכרי על בני מעיים הול"ל דכל חלב אסורה לב"נ מחמת איסור אבר מה"ח, וזה א"א דא"כ האיך האכיל אברהם אבינו חמאה וחלב לאורחיו, אבל באמת שאלת הקדמונים היא זה וכבר הלכו בו נמושות ותמיהני על מעכ"ת שלא ידע מזה

דכבר הקשה כן בפלתי סי' פ"א ובח"ס יו"ד סי' י"ט ועיי' בפרמ"ג בשפ"ד ס"ק י"ב והעלו כלם כאחד דע"כ לא אצטריך קרא לשריותא דחלב אלא מדכתיב הטמאים לאסור צירן ורוטבן הו"א הה"ד ציר ורוטב של אבר מה"ח ובשר מה"ח והיינו לישראל אבל לב"נ דלא כתיב הטמאים לא אצטרך קרא למישרי חלב דמהיכ"ת למיסרה וא"כ אין חילוק בין כשרה לטרפה, ושוב ראיתי להגאון פרמ"ג בספרו תיבת גמא פ' בראשית עמד ג"כ בחקירה אי חלב טרפה שריא לב"נ משום דלא שייך בזה מי איכא מידי ולא הרגיש בסברת הפלתי הנ"ל וכתב דגם בזה שייך מי איכא מידי דלא דמי לפסול בשחיטה דאסור למכור הבני מעיים לב"נ התם ל"מ שחיטה מידי משא"כ הכא עכ"פ איסור אבר מה"ח בחלב הותר וטרפה איסור אחר היא, ולא דמי נמי למפרכסת דאסור לב"נ היכא דל"ש בי' מי איכא מידי התם לתא דאבר מה"ח ועכ"פ לא תאכלו על הדם, מיהא לכאורה למאי דמשמע בחולין דף ס"ט דחלב לא מוכח להתירא אלא במידי דאית לי' תקנתא בשחיטה א"כ בבהמה טרפה לישראל גופי' החלב עדיין באיסורא כדקאי קאי וגם מע"כ הרגיש בזו הסברא, אבל אחרי העיון ליתא ושפיר קאמר הפרמ"ג דהגמרא ל"ק אלא דלא אשכחן היתירא אלא לעניין איסור שיש לו תקנה בשחיטה אבל איסורא דלית לי' תקנה בשחיטה לא אשכחן דהתירה תורה וא"כ חלב יוצא עדיין אסור ועומד מחמת איסור יוצא וכמו כן חלב מבהמה טרפה מחמת איסור טרפה אסורה ועומד אבל עכ"פ איסור אבר מה"ח מיהת התורה התירה בחלב ושפיר שייך מי איכא מידי גם בבהמה טרפה לעניין איסור אבר מה"ח שבו, ומ"מ אין תי' זה מספיק דעכ"פ תיקשא להרמב"ם דפ' כראב"י דלא אמרי' מי איכא מידי לימא דחלב אסורה לב"נ, ותו דעכ"פ תיקשא הגמרא בבכורות אמאי לא יליף בפשיטות דחלב שריא מדהאכיל אאע"ה לאורחים חמאה וחלב, וראיתי להפרמ"ג שם בספרו הרגיש וכתב דחלב לא ס"ד לאסור אלא משום בשר מה"ח ולא משום אבר מה"ח ולפי"ז למ"ד בחולין דף ק"א דבשר מה"ח מיתסר משום בשר בשדה טריפה א"כ לב"נ בשר מה"ח לא מיתסר ופשיטא דחלב שרי ומשו"ה ליכא למילף מאאע"ה משא"כ לר"ל דס"ל איסור בשר מה"ח מל"ת הנפש עם הבשר וא"כ לב"נ נמי איכא איסורא איה"נ דמוכח מזאאע"ה היתירא והשתא י"ל ראב"י כר"ל ס"ל ומוכח מאאע"ה, והגמרא בבכורות אזדא אליבא דר"י ולדידי' ליכא למילף מא"א דהא לב"נ ליכא דררא דאיסורא כלל, אבל גם זה אינו מספיק לשיטת הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים דס"ל בשר מה"ח אסורה נמי לב"נ ואיהו כראב"י ס"ל א"כ הדק"ל, נימא דאסור לב"נ ואי דמוכח מאאע"ה א"כ קשיא הסוגיא דבכורות למ"ל לאהדורי אקראי ולא מייתא ממקרא מפורש הנ"ל תו צל"ע דהא באמת גם משום בשר מה"ח נמי לא שייך למיסרה דהא

חלב לאו בשר הוא וע"כ משום דמיחשב מיהו כצירן היוצא מהן, וא"כ ממנפ"ש א"א גם בב"נ צירן ורוטבן אסור, איכא נמי משום צירן של אבר מה"ח ואי בב"נ צירן ורוטבן לא מיתסר גם בשר מה"ח ליכא, וסבור הייתי מויקח חמאה וחלב בלא"ה אין הוכחה כלל, דמי יימר דלאו מחלב שחיטה הוא דהכין לפניהם, אבל אחרי העיון נראה דזה אינו דאם נימא דחלב אסורה משום איסור אבר מה"ח או בשר מה"ח אפי' חלב שחיטה נמי מיתסר דהא הך חלב גמרה בחיי הבהמה והיא כמנחא בדיקולא בתוך הכחל כמו הבני מעיים בחולין דף ל"ב ולא מהני שחיטה להתירה ובזה לא תיקשה קושיי' הפלתי בסי' פ"א שהק' למאי דבעי למילף מעשרה חרוצי חלב דילמא נעשה מחלב שחיטה דלית בי' משום אבר מה"ח ולפענ"ד לק"מ דאי חלב מיתסר משום אבר מה"ח גם חלב שחיטה מיתסרה, ותימא על הפלתי שלא הורגש בזה, ולדידי ממנ"פ תמוה לפום סברתו דבחלב שחיטה לית בי' משום איסור אבר מה"ח ומעשרה חרוצי חלב לא מייתא הגמרא אלא דלי' בי' איסור דם, שוב לית מקים לקושיי' אמאי לא יליף מאאע"ה דהתם נמי נימא חלב שחיטה הוי ומשום דם ליכא דקודם מתן תורה הוי' ומ"מ העיקר נראה כמש"כ, אלא דגם תי' הפלתי דלב"נ דליכא ילפותא דהטמאים לאסור צירן לא אצטרך קרא להתיר חלב דמהיכ"ת למיסרה, צלע"ג דהא עיקר טעמא דאיצטרך קרא דהטמאים מבואר ברשב"א חולין דף ק"כ משים דהתורה לא חייבה באיסורין אלא אם אוכלן כברייתן דהיינו ששותה המשקין או שאוכל האוכלין לאפוקי אם הקפה את המשקין או המחה את האוכלין דא"ל דגלי קרא לא הוי מחייבינן לי' ולפי מה דמבואר בתוס' בכורות דף ו' ד"ה רוטב דבחזר והקפה את המשקין שוב הו"ל כאוכל וכן מבואר בכמה תשו' האחרונים ומובאו בח"ס יו"ד סי' י"ט אפי' בהני דאמרינן משקין היוצא מהן אינן כמותן ה"מ קודם שהקפה אותן אבל משהוקפו הו"ל אוכל וא"כ אם הקשה את החלב ועשה ממנו חמאה בלא קרא דהטמאים נמי מיתסר, ולפי"ז תי' הפלתי אינו מספיק כלל דאכתי הו"מ למילף מחמאה דהאכילן אאע"ה ותו דאפי' מחלב גופא כמי איכא להוכיח לפי מה שהעלה במקו"ח סי' תס"ז ס"ק ד' דהרשב"א ל"ק אלא בדבר שאין דרכו בכך אבל בדבר דאורחא בהכי ל"ש לומר סברת הרשב"א ומיושב בזה קושיי' המג"א בסי' רט"ז על הרר"י מש"ס בכורות הנ"ל דחלב דרכה בכך להעשות מהבהמה א"כ בלא קרא דהטמאים כמי הו"ל למיסר חלב, וא"כ לב"נ נמי אצטריך קרא למשרי' והדק"ל או דנימא איה"נ דאסורה לב"נ או דנילף מאאע"ה דשריא:

ומה שנראה לפענ"ד בזה בס"ד הוא עפ"י שיטת ר"י שברא"ש פ' כיצד מברכין דמוסקי שנתהוה מדם חיה שריא כיון שנשתנה לדבר המותר והביא ראי' מבשר שנתהפך לדבש

ובמג"א סי' רט"ז הקשה על זה מש"ס בכורות וגם הרא"ש כתב שראייתו צריך ראי' וכתב המקו"ח בסי' תס"ז ראי' לשיטת ר"י הנ"ל מש"ס כריתות דף ה' דעביד צריכותא ללחם קלי וכרמל וקאמר דלחם וקלי מכרמל לא אתי דאיכא למיפרך מה לכרמל שלא נשתנה מברייתו עיי"ש וא"כ מדאצטרך קרא לזה ש"מ דכל שנשתנה פקע איסורא קמייתא, ואין לומר ניליף מזה לכל איסורין שבתורה איה"נ היכא דאחשובי אחשבי' ילפינן מהכא דחייב כדכתב הרשב"א בחולין הנ"ל גבי הקפה את הדם אבל היכא דאיהו לא אחשבי' איה"נ דילפינן מהכא מדאצטריך קרא ושפיר קאמר הרר"י, ובחלב נמי שפיר אצטריך קרא להתירא דכיון דאורחא הכי לא גרע מהיכא דאחשובי אחשבי' עיי"ש במקו"ח, ולפי"ז י"ל היכא דאורחא להשתנות לא עדיף מהיכא דאחשובי אחשבי' ומדאצטרך קרא דלחם וקלי ש"מ דבלא קרא אפי' אחשובי אחשבי' נמי לא הוי מיתסר היכא דאישתני, וההד"נ היכא דאורחא להשתנות כך דשקולין הם, ולפי"ז י"ל דלישראל הוא דאיצטרך קרא להתיר החלב כיון דגלי קרא גבי לחם וקלי דהיכא דנשתנה מברייתו נמי מיתסר וילפי' מנה לכה"ת, משא"כ לב"נ דלא גלי קרא נשאר סברת המג"א כי היכא דנתהוה מהדם מוסק שרי' וכי היכא דנהפך הבשר לדבש שרי' ההד"נ היכא דנעשה מהדם ואבר מה"ח חלב נמי שרי' ולא אצטרך קרא בב"נ להתירא דמהיכ"ת לאסור וההד"נ דמקרא דאעע"ה ליכא להביא ראי' וא"ש בס"ד ודו"ק ובזה יש מקום ליישב כ"כ מה שהרעיש הח"ס ז"ל ביור"ד סי' י"ט איך מותר למכור ביצים טריפות לנכרי הא מי איכא מידי ל"ש, ותו להרמב"ם דפסק כראב"י מנ"ל היתר לביצים בב"נ ולפימש"כ א"ש דבביצים נמי שייך סברא הנ"ל דאשתני מברייתו אלא דבישראל מ"מ צריך קרא להתירא דהו"א לילף מלחם וקלי דאפי' אשתני מיתסר אבל בב"נ מסברא נמי שריא וא"ש בס"ד וראיתי בנודב"י מהדו"ת חיור"ד סי' ל"ו דכתב דאף לפי הו"א דחלב אסור משום דליכא דבר הבא מה"ח דשריא לאו משום אבר מה"ח או בשר מה"ח קאמר שהחלב אינו אבר ולא בשר אלא משום איסור שאינו זבוח קאמר דלא אשכחן דבר הבא מה"ח שיהא מותר בלא זביחה, ולדבריו בלא"ה אין מקום לקושיות הנ"ל דבב"נ כיון דאיסור שאינו זבוח ליכא מהיכ"ת לאסור החלב דאצטריך קרא למשריא, אלא דדברי הנודב"י צלע"ג בזה מש"ס בכורות הנ"ל, דפריך בגמרא למ"ל קרא דהגמל לאסור חלב בהמה טמאה ת"ל מהטמאים ומשני סד"א חלב בהמה טהורה נמי חידוש הואיל וליכא דבר דאתיא מחי ושריא רחמנא והו"א אפי' בבהמה טמאה לשתרי קמ"ל ואיס"ד דמחמת איסור שאינו זבוח קאמר דכאבר מה"ח דמיא, האיך ס"ד למילף מיני' חלב בהמה טמאה דהא מבואר בנודב"י מהדו"ת או"ח סי' ס"ו דאפי' למ"ד טע"כ דאורייתא היינו דוקא באיסורי לאוין,

אבל לא באיסור עשה א"כ י"ל דוקא איסור שאינו זבוח דהוא עשה הוא דשריא דבזה טע"כ לאו דאורייתא י"ל דגם חלב לא עדיף מני' משא"כ בחלב בהמה טמאה שפיר איתא בכללא דהטמאים, ותו מ"ק דאינו לא אבר ולא בשר הא אנן מחמת צירן ורוטבן של אבר ובשר בעינן למיסרה, ולא מחמת אבר או בשר בעצמן אם לא דנתכוין למש"כ לעיל בשם המג"א כיון דכבר נשתנה מברייתו ואינו בכלל משמעות דבריו, והנה הא דהוצרכנו לכל הני טעמי היינו לשיטת הרא"ש בפ' כה"ב דמימי חלב מיתסרו אבל לפי שיטות הסוברים דמימי חלב נמי שריין ובש"ך סי' פ"א ס"ק י"ב אסברא לה דלבתר דגלי לן קרא דחלב מותר א"כ ש"מ הא דכתב רחמנא ולא תאכל הנפש עם הבשר דוקא גופו של חי קאסר, וכש"כ דמי חלב דשריא א"כ אין צורך לכל הנ"ל דשריותא דחלב גילוי מילתא הוא אלאו דאבר ובשר נהיח ואין חילוק כלל בין ישראל לב"נ מכל הלין טעמי בהא נחתינן וסלקינן דשריותא דחלב אפי' מן הטרפה לב"נ פשוט וברור, וכל המחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהין, ומה שפלפל מעכ"ת אהא דאמרינן חלב חידוש הוא דאין לך דבר מן החי דשריא והכא מותר הא גם בביצה הוי הכי והיכא דגילתה תורה כן בשני מקומות לאו חידוש הוא כדאיתא בחולין ובפסחים בסוגיא דטעם כעיקר, ואשתמיטתי' למע"כ דברי התוס' חולין דף ס"ד ד"ה שאם ריקמה שהעירו כן ותירצו דמ"מ חשיב להו שפיר חידוש, דאין שניהם באין מן החי בעניין אחד חשיב להו חידוש שפיר עיי"ש:

סימן ל

ישא ברכה מאת ד' הרב המהג"ו בתורה:

עוסק בה כחשיכה כאורה במקרא במשנה ובגמרא בשמעתתא ובסברה ובכל מדה יקרה, לו זרוע עם גבורה כש"ת סרה נתן ליעבערמאן נ"י יושב בשבת תחכמוני ביישוב ריטשע יע"א:

בעהמ"ס אמרי דעת על ששה סדרי משנה נתיקרתי בניעמי כאומ"ו ובברכת מזל"ט אשר בו כבדני ומעמקי הלב לו אשיבנה, והנה מרוב העבודה העמוסה עלי מכל פנות ועברים לא נפנתי עד כה להשיב מפני הכבוד, גם כעת נלחצתי לפנות לבי מהטרדות אשר סביב שתו עלי להשתעשע בהערותיו היקרות אשר שדר לן חורפא, כן אמרתי לאו אורח ארעא למיקם גברא יקירא כמע"כ נ"י מבראי ובשגם כי זה פעמים החדלתי להשיב אמרים להדכ"ת נ"י פן יחשדני כי מחמת מיעוט יקרת ערך כבודו עשיתי זאת ח"ו ובאתי בראשי שורות האומר שכנגדו מוכיח סופו על תחילתו להתנצל בזה:

ואשר הקשה מע"כ נ"י במס' כלים פי"ב מ"ו בתויו"ט ד"ה שנחלקה לשנים שהקשה מ"ש מתנור דכשנחלקה לשנים אמרינן א"א לצמצם וכו' וכ' בתוספ' רע"ק לק"מ דשאני תנור דאיכא גומות כדמשני הש"ס בבכורות י"ז, אלא דקשיא ליה להרמב"ם דפסק בפ' א' מה' רוצח גם בידי אדם א"א לצמצם אמאי פסק משנתיני בטבלה, ואין לומר דבטבלה היי"ט דכ"א טהור דהוי ס"ס ספק הוא המיעוט וספק הוא נחתך בצמצם לחצאים כמש"כ התוספ' בשם הר"ש מאינבלוי, א"כ גם בתנור יהא טהור מהי"ט, וע"ז התפלא מע"כ איך ס"ד דבטבלה שניהם טהורים משום ס"ס הא בחולין כ"ח ע"ב על קושית הגמרא מברייתא דחלקו לשנים משני ר"פ תרי רובא בחד מנא ליכא, א"כ כ"כ תרי מיעוטי בחד מנא ליכא ול"ד לסברת הר"ש אלו דבריו:

ולק"מ דהא בתנור הכי גמירי דבעינן שיה' בשיריו רובו כמבו' בפ"ה דכלים אבל אי הוי פחות מרובה אע"ג דלא הוי מיעוטא שפיר קרינן ביה ונתץ כמבואר בחולין דף קכ"ד ועיין בחולין דף כ"ט בתוספ' ד"ה זיל הכא, ולפי"ז לק"מ דבחולין דף כ"ח שפיר קאמר בגמרא תרי רובא בחד מנא ליכא דהתם הקושיא למ"ד מע"מ כרוב ל"ל טעמא דא"א לצמצם אפי' אפשר ללמצם נמי תרויי' טמאים:

ע"ז שפיר משני דהא אינו טמא כ"כ דאשתייר רובא ותרי רובא בחד מנא ליכא, משא"כ הכא דאני באים לטהרו:

נהי דתרי מעוטא בחד מנא ליכא, כיון דעכ"פ רובא ליכא שפיר מטהרין ליה משום ס"ס ודברי רע"א ז"ל ברורים ומן התימא על מעכ"ת נ"י למאי דס"ד דלטבלה בעי' דוקא מיעוטא דתרי מיעוטא בחד מנא ליכא, א"כ למסקנא דמע"מ אינו כרוב תיקשא לי' קשיא קמייתא דתי' דשניהם טמאים משום דא"א לצמצם, אפי' אפשר לצמצם נמי שניהם טמאים דהא תרי מיעוטא בחד מנא ליכא אלא וודאי הדבר ברור כדפרישית ועפ"י תוס' רע"א הנ"ל דלרבנן היי"ט בטבלה דשניהם טהורים משום דס"ל אפשר לצמצם, ומ"מ בתנור שפיר מטמאי בפ"ה דכלים משום דהתם איכא גומות בזה מתיישב על ברי' קשית המהרש"א בחולין דף כ"ח ע"ב בתוס' ד"ה לפי שא"א, שכ' דאפי' לר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם מודה הוא בכלי חרס כדקאמר התם הואיל ואית ביה גומות, וכ' המהרש"א דאין זה מוכרח דלרבנן הוא דקאמר התם הכי דסברו בידי שמים א"א לצמצם אבל לר"י דס"ל אל"צ בכ"ח נמי אפשר לצמצם: ולפיע"ד שפיר כ' התוספ' דהא לפי מסקנת הגמרא בבכורות שם מאן דס"ל ביד"ש א"א לצמצם גם בידי אדם א"א לצמצם א"כ ע"כ צ"ל רבנן דמטהרי בטבלה שנחלקה לחצאין ס"ל אפשר לצמצם בידי אדם והה"ד בידי שמים דהא לקושטא דמילתא אין חוליק, ומ"מ בתנור מודה דטמא:

וע"כ משום דאית בי' גומות שמנע מינה דלכ"ע אמרינן האי סברא: אלא דדברי רבינו רע"א תמוהים בעיני מכדי מתניתן בטבלה של חרס איירי לפי' הרע"ב והתוסיו"ט א"כ אי בתנור א"א לצמצם משום גומות הה"ד בטבלה דהא בבכורות ל"ק שאני תנור אלא שאני כ"ח דאית בי' גומות, ופי' רש"י משום דאינו נחלק בשוה וכששברו חתיכות קרקע בולטות בו, ועושה בזה גומות, וכן במקומות הרבה לפיכך א"א לצמצם, א"כ מה לי תנור מה לי טבלה וצע"ג:

ובתוספ' חדשים מוקים לה בלא הוסק דאז אפשר לצמצם וכוונתו עפ"י הנ"ל דאז לא שווי' גומות:

ומעוד נפלאתי ע"ז הא קיי"ל כ"ח אינו מקבל טומאה עד שיצטרף בכבשן כדאיתא בפ"ה דכלים ודוחק לומר דוקא בתנור דבעינן היסק גדול שיהי' ראוי לאפות בו הוא דאמרינן דאיכא גומות משא"כ בשאר כ"ח דסגי בצירף כבשן בעלמא כדכ' הר"ש ברפ"ה דכלים דזה דחוק ואף דהר"ש פ"ה מ"ז דכלים מפרש הכי התוספתא דקאמר ואם אפשר לכוין טהור היינו בשלא הוסק, הא גופא קשיא בשלא הוסק היכא מקבל טומאה ושם יש לדחוק דמיירי שחתכו עד שלא הוסק דאז אפשר לצמצם ואחר שהוסק עשה בו למודים ומטמא ושוב סולק את למודיו דטהור כדאיתא במשנה ט' פ"ה דכלים ושפיר קאמר התוספתא ואם אפשר לכוין טהור דמשכחת לה בכה"ג משא"כ במשנה דטבלא פלא הוא בעיני איך מצינו לאוקמי בשלא הוסק, וצע"ג:

ובעיקר תמיהת הגרע"א ז"ל בסתירת פסקי הרמב"ם דבפ"ל מ"ה רוצח פסק נמצא מכוון בין שני עיירות מביאין עגל אחד ויתני משום דא"א לצמצם אפי' בידי אדם, ואפי"ה פסק בפט"ז מ"ה כלים בטבלא שנחלק לשנים טהור, נ"ל דהרמב"ם מפרש לה כמש"כ הראב"ד בפ"ג דעדות נ"ט דהקשה כיון שנחלק א"כ ע"כ אינו מגופף אלא מג' צדדין ואלו גבי סרוד ש"נ בט"ו דכלים גפפו מארבע רוחותיו טמא כפרוץ מרוח אחת טהור וכיון שנחלק לשנים לא סגי כפרוץ מרוח אחד ותי' שאני סרוד של בעה"ב שאינו מיוחד לכלי, אבל טבלא שהיא מיוחדת לכלי ואעפ"י שאינה מתגפפת טמאה מדרבנן והשתא ר"ג ורבנן בהא פליגי ר"ג סבר כיון דמדרבנן טמא וא"א לצמצם זיל הכא איכא רובא, וזיל הכא איכא רובא נמצא שניהם טמאים מספק ורבנן ס"ל כיון דאינו אלא מדרבנן לא אמרינן כן דסד"ר להקל:

וצריך לומר דאע"ג דאיתחזק איסורא דהא איכא למימר העמדו על חזקתו שאני הכא דכבר איתרע חזקתה דהא ע"כ חד מינייהו טהור כאן ממנפ"ש וממילא רוחא שמעתתא ליישב דברי הרמב"ם ז"ל ואף דמפי' הראב"ד משמע דמוקי למתני' בטבלא של עץ

כמש"כ כמי התוסיו"ט, מיהו גם בכלי חרס דינא הכי דבטבלא של כלי חרס בעי' שיהי' לה לבזבז מד' רוחותיה כדאיתא בפ"ב מס' כלים:
ולפי"ז א"ש נהי דא"א לצמצם מ"מ כיון דנפרץ מרוח אחד אין טומאתו אלא מדרבנן וסד"ר לקולא, משא"כ בתנור דאיכא סדא"ו כיון דא"א לצמצם שניהם טמאים מספק, כנלפע"ד ברור:
ואין להקשות הא מצינו להרמב"ם בפ"א מ"ה כלים דפשוטי כ"ח אינם מקבלין טומאה אפי' מדרבנן א"כ ע"כ ליכא לשני' כנ"ל אקושי' הראב"ד וע"כ צ"ל כמש"כ התסיו"ט דבטבלה הלבזבז מד' רוחות, מ"מ א"ש דהא טעמא דאין צריך שיהי' מוקף לבזבז מד' רוחות כתבו התוסיו"ט משום דאין עיקר תשמישו לבית קיבול משה"ה סגי בג' רוחות כדי להחזיק מה שמניחין עליו, ולפי"ז י"ל לפימ"ש הרמב"ם בפ"ח מ"ה כלים ה"א דבכלי חרס אינו מקבל טומאה עד שיהי' לו בית קיבול ועשוי לקבלה, א"כ לפימ"ש התוסיו"ט דטבלה אינו נעשה לקבלה אינו מקבל טומאה מן התורה, ושפיר איכא למימר פי' הראב"ד הנ"ל אפי' בטבלה של חרס ממנפ"ש אי אמרת טבלה עשוי לקבלה א"כ צריך שיהיה לו בית קיבול, וכיון דנפרץ מרוח א' שוב אינו טמא אלא מדרבנן כמש"כ הראב"ד גבי טבלה של עץ ואי אינו עשוי לקבלה כמש"כ הראב"ד א"כ מעיקרא לית בי' טומאה אלא מדרבנן, ודברי הרמב"ם שרירין וקיימין: והוכחה לפי' הראב"ד נ"ל מדקמבעי' להגמ' בבכורות דף י"ז אי למ"ד א"א לצמצם בידי שמים בידי אדם מאי, ופשיט מברייתא דנמצא מכוון, ואי כפי התויו"ט או כפ' התוספ' חדשים ורע"א דטעמא דמטהרי רבנן משום דאפשר לצמצם ע"כ טעמא דר"ג משום דא"א לצמצם הוא ש"מ דאפי' בידי אדם א"א לצמצם תפשוט מינה, ואין לומר טעמא דהתם משום דאיכא גומות דא"כ מ"ט דרבנן דמטהרי אלא ע"כ כפי הראב"ד וא"כ י"ל בטבלה מני לכ"ע א"א לצמצם משים דאיכא גומות וטעמא דרבנן משום סד"ר לקולא כנ"ל בס"ד מיהו לפימ"ש לעיל בשם המהרש"א טעמא דגומות לא מהני אלא, למ"ד גם בידי שמים אפשר לצמצם א"כ לעולם לא תפשוט די"ל דלעולם בידי אדם לכ"ע אפשר לצמצם (ולא מהני טעמא דגומות) וטעמא דר"ג מטמא משום גומות היא והא דרבנן מטהרי היינו משום דס"ל כריה"ג דאפי' בידי שמים אפשר לצמצם ולא מהני טעמא דגומות, מ"מ למה שכתב התוס' חדשים לרע"א דבטבלה ליכא טעמא דגומות וע"כ ר"ג ורבנן באפשר לצמצם פליגי והדרא קושי' לדכתיה תפשוט מר"ג דלמ"ד דא"א לצמצם גם בידי אדם א"א לצמצם, וצ"ע:
ובהא דקאמר בתוספ' רע"א דא"ל בטבלה בכאו"א ס"ס ספק היא המיעוט וספק נחתך בצמצם לחצאין דא"כ גם בתנור אמאי שניהם טמאים וע"כ דהוי ספק טומאה ברה"י

דאפי' ס"ס טמא עכ"ד, וקשיא לי האי תנור דבר שאין בו דעת לשאול הוא וספיקו טהור אפי' ברה"י ואף די"ל העמיד תנור על חזקתו ואית לי' חזקת טומאה מ"מ לימא תהי' תיובתא לשיטת הר"ש דכה"ג חשבינן ליה כס"ס א"כ אה"נ בתנור אמאי טמא וצלע"ג, ומתוך כך נראה דבלא"ה יש לתמוה האיך נחשב זה לס"ס הא הוי ליה ס"ס במקום דאיתחזק איסורא וכ"ש דקשי' טפי בחולין דף כ"ח גבי מע"מ כרוב קאמר הר"ש הנ"ל נמי משום דאיכא רוב צדדין להתיר שמא הוא רובא ואת"ל לא הוי רובא שמא מצומצם למחצה ע"מ דהוי נמי כרוב והא בכה"ג דהס"ס בגוף השחיטה בוודאי לא מהני ס"ס שקילא לכ"ע כמסקנת הש"ך סי' ק"י ס"ק כ"ט עיי"ש, ושוב מצאתי שהקשה כן בתשובת הגאון רע"א סי' ק"י וצ"ע, ע"כ נ"ל דודאי מודה הר"ש דמ"ד א"א לצמצם לא מהני סברתו כיון דאיכא חזקת איסור:

אלא לאפוקי דלא לידוק מפליגת' דמע"מ כרוב ומפליגת' דפרוץ כעומד וקיי"ל בידי אדם אפשר לצמצם וקאמר איהו דלעולם יש לומר ספיקא הוא ומ"מ שרי למ"ד מע"מ כרוב משום דאיכא ס"ס הנ"ל, והשתא שוב לא תקשה דהוי לי' ס"ס במקום דאיתחזק איסורא דהא תלתא ספיקא אפי' בכה"ג מהני כמסקנת הש"ך שם ס"ק ל"ב ותפשוט מינה נמי הא דחקר הפמ"ג סק"י בש"ך ס"ק כ"ח אי ספיקא דהלכתא מצטרף לס"ס נגד החזקה עיי"ש והשתא מתני' לא קשיא דודאי האי תנא אי אפשר לצמצם ס"ל ולא מהני ס"ס נגד חזקת טומאה לתנור, ומ"מ עדיין צל"ע, ותו אפי' אי בעלמא ס"ס לא מהני במקום חזקה היינו משום דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוי לי' פלגא ופלגא משא"כ הכי אי נימא סמוך מיעוטא לחזקה אכתי הוי לי' ספק השקל וספק טומאה בדבר שאין בו דעת לשאול טהור וצ"ע מכאן לשיטת הר"ש הנ"ל: ועלה על דעתי לשיטת הר"ש הנ"ל ראיה ממשנה דבכורות רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהם כאחד ר"י הגלילי אומר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לד' וחכ"א א"א לצמצם אלה א' לו וא' לכהן: והקשה הרי"ט אלגאזי קו' עצומה ממנפ"ש אי ס"ל לרבנן דרשה הנ"ל מדנקט קרא זכרים בלשון רבים לחייב ב' זכרים אמאי ס"ל א"א לצמצם דא"כ איך משכחת לה קרא דהזכרים, ואי לא ס"ל דשייך למדרש מקרא הנ"ל הכי די"ל זכרים דעלמא קאמר כהאי דריה"ג דף קל"ז א"כ ל"ל טעמא דא"א לצמצם ת"ל דבכור אחד אמר רחמנא ולא שנים ונדחק ביישוב קו' זו דאצטרך: ולשיטת הר"ש הנ"ל ניחא שפיר די"ל וודאי רבנן נמי דרשו הזכרים לד' אפי' הרווייי', ואף דא"א לצמצם, מ"מ נפק"מ שפיר דשניהם אסורים בגיזה ועבודה משום חדא וחדא איכא ס"ס, שמא זה יצאו ראשונה ואת"ל שמא לא יצא ראשונה, שמא יצאו שניהם כאחד, וכ"ז אי דרשינן דשניהם כאחד נמי קדשי בבכורה

אבל אי לא כ' הזכרים הוי משתרי בגיזה ועבודה משום ס"ס להיפך שמא יצא באחרונה ואת"ל דלא, שמא יצאו כאחד, ומ"מ ס"ל שפיר לרבנן דאי כו וא' לכהן דמס"ס לא מפקי' ממונא, ועפ"י הנ"ל נראה לי ליישב הא דפסק הטור בסי' שי"ט האי איבעי' דרבא בפ' בהמה המקשה ביצא חציו דרוב אבר אי שדינו האי מיעוט אבר בגואי בתר רוב אבר והוי כילוד או לא ולא איפשט ופסק הטור דספק הוא ונפק"מ להבא אחריו עיי"ש:

וברי"ט אלגאזי לה' בכורות הקשה ע"ז כיון דקיי"ל בידי שמים א"א לצמצם אמאי פסקו באבעי' זאת דלא איפשטא לחומרא כיון דהשתא דלא איפשטא איכא ס"ס, שמא יצא הרוב בלא מיעוט אבר:

ואת"ל שלא יצא הרוב כ"א חציו שמא הלכתא דשדינן מיעוט בגואי בתר רוב אבר דבחוץ והו"ל ס"ס לחומרא ותי' דאבעי' דלא אפשטא אינו נכנס בגדר ספק וכמש"כ הפר"ח ביו"ד סי' ל' ולדעת הב"י בסי' נ"ט גבי גלידה עיי"ש והניח בצ"ע, ולדידי לק"מ דהה"נ דאיכא ס"ס להיפך ספק שמא לא יצא כ"א המיעוט, וא"כ פשיטא דלא שבקינן רוב בהמה ואזלינן בתר רוב אבר כמבואר בגמרא, ואת"ל שלא נשאר רובו בפנים, כ"א חציו שמא לא שדינן מיעוט אבר שבפנים בתר רוב אבר מבחוץ ואכתי אינו קדוש בבכורה עד שנולד רובו נמצא דהנהו ב' ס"ס סתרי אהדדי ושפיר קאמר הטור דהו"ל ספיקא: ועפ"י שיטת הר"ש הנ"ל ניחה לפי"ז נמי הא דכ' התוספ' דמהאי דרבא איכא לאוכיחי דקיי"ל בידי"ש אפשר לצמצם דא"כ מאי קמבע"ל אי יצא ברוב אבר, ולהנ"ל אתי שפיר אפי' למ"ד א"א לצמצם:

דאי נימא באברים בתר רוב, א"כ יש כאן ס"ס לאיסורא ספק שמא יצא רובו ואת"ל דהוא מע"מ הא שדינן מיעוט אבר שבפנים לחוץ אבל אי נימא דלא שדינן מיעוט אבר בתר רוב אבר א"כ איכא ס"ס להיפך שמא רובו בפנים ואת"ל אין רובו בפנים שמא הוא מע"מ ואכתי לא קדוש עד שיצא רובו והשתא דלא אפשיטא האיבעי' איכא תרי ס"ס דסתרי אהדדי ושפיר קאמר הטור מיהא בלא"ה ניחא דקושי' הרי"ט אלגאזי ל"ק דאת"ל נמי דאסירום בגיזה ועבודה משום ס"ס מ"מ שפיר נפ"מ לענין הבא אחריו אם צריך ליתנו לכהן דמשום ס"ס אכתי לא מפקינן ממונא:

ומדי דברי זכור אזכור מה שראיתי בתשו' רע"א סי' קס"ז שהתפלא מאוד לפימ"ש התוספ' בשם הר"ש הנ"ל דס"ס הוא מבואר דס"ל דא"א לצמצם היינו דא"א לנו לברר הדבר אבל מ"מ יכול להיות שהיא מצומצם, א"כ בבכורות דף ט' דאמרינן מאן תנא אמר ר"י דלא כריה"ג הא התם לא הוי הלידה לפנינו אלא דנמצא בדיר ב' זכרים ואין תליא

זה בפלוגתא דריה"ג ורבנן אי סמכינן אשערת ראות אינינו וכי היכי דלריה"ג חיישינן דהכל מצומצם ה"נ לרבנן:

ולפע"ד נראה דהא בהא תליא דלכאורה טעמא בעי לרבנן כיון דיוכל להיות שהוא מצומצם מ"ט לא נסמך על הבירור של מדידה, וע"כ צ"ל משום דנהי דיוכל להיות אבל רחוק הוא מאוד מהמציאות, וא"כ מהיי"ט גופא היכא דנמצא בדיר ב' זכרים אין לחוש שמא יצאו ראשיהם כאחד בצמצם משא"כ לריה"ג דסמכינן על הבירור וע"כ דלא חשוב לי' למציאות רחוק משו"ה שפיר חיישינן להו, כנ"ל ברור בדרך הפשוט:

ושוב ראיתי שהדבר מבואר בהדי' בלשון התוספ' בכורות דף י"ז ע"ב בד"ה אפשר וז"ל דאי אמרת א"א לצמצם אע"ג דפרישית דזמנין דמקרי שהוא מצומצם כיון דא"א להבחין לא יביא שתי עגלות מספק דמלתא דלא שכיחא הוא ואין לנו לתלות מספק, והוא מבואר כמש"כ, ומן התימא על הגרע"א שהעלים עיין מדברי התוספ' הנ"ל ולפום קשייתו הו"מ לפרש הסוגי' שם במקומה במאי דבעי למפשט דאי אפשר לצמצם מנמצא מכוון עיי"ש:

ומה שהקשה מעכ"ת אהא דכ' הח"ס ביו"ד סי' רנ"א דבמקום שיש ל"ת גם על העשה איכא חיוב כרת ומייתי ראי' מעשה שבנדה והקשה מע"כ הא מבואר בשבועות דף י"ח ע"ב דלא תקרב לא תפסול הוא ואיכא נמי לאו, ומע"כ הבי' נמי מתוס' שם ד"ה אבל, ועדיפה מינה הו"ל לאתי' נמי מתוספ' שם בדף שלאחריו ע"ב בד"ה ל"ת כתבו להדיא דהא דקאמר בגמרא ל"ת מנלן היינו משום דלא מחייב חטאת אלא א"כ יש בהן לאו מידי דהוי אפסח ומלה וזה מפורש דלא כהח"ס ז"ל, ומ"מ נ"ל הא דמ"ע שבנדה לאו מני אית, לאו כמש"כ הוא, דבתורת כהנים דמייתי התוספ' בהוריות דף ח' ע"ב ד"ה חייב וז"ל אין חוב על עשה דכתיב אשר לא תעשינה יכול שאני מוצא אף עשה שבצדה ת"ל כל מלות ריבה, ומה ראית לרבות מ"ע שבנדה ולהוציא מ"ע שבפסח ומילה מוצא אני שאר מצות שאין בהם לא תעשה ומרבה אני נדה שיש בה לא תעשה ופירש הראב"ד בפירשו לתו"כ וכ"פ הקרבן אהרן לחד פירוש' מפני שיש בו לא תעשה פירש שזה עצמו מפורש לא תעשה הוא, ולא פירש דאית בי' ל"ת בגופי' דהיינו כלאו דלא תקרב לא תפרוש קרינן בי' ש"מ דס"ל דאין בו אלא עשה גרידא זה מוכרח שם בתורת כהנים דאיס"ר דס"ל דהאי לא תקרב לא תפסול קאמר א"כ מאי ס"ד להקשות מה ראית, ותו דא"כ ל"ל רוביו דכל מצות ה' מ"ש משאר חייבי כריתות דאית בהו לאו ולא צריך לריבוי אלא ע"כ דס"ל בתו"כ דאין בהו אלא עשה לחודי', וממילא שמעית מיני' כי היכא דמרבינן התם מ"ע שבנדה, מפני שזה עצמו משורש ל"ת היא בא, ה"ה מ"ע דשבת נמי איכא לרבוי דאית בי' נמי האי טעמא ובזה דברי הח"ס ז"ל שרירין וקיימין, ונ"ל בס"ד דתלי' בפלוגתא

הרמב"ן ורמב"ם אי שאר קריבות שאינן בג"ע מיתסרי מדאורייי' או לאו, אי דרשינן לא תקרב אשאר קריבות א"כ ליכא לאוקמא דלא תפרוש קאמר משא"כ אי שאר קריבות הוא מדרבנן כשי' הרמב"ן מפרשינן דלא תפרוש קאמר והא דלא מני במני' המצות מ"ע זה לק"מ דעיקרא משורש כ"ת היא כדכ' התוספ':

ועיקר קושית הרב השואל שם בתשו' הח"ס ז"ל לשיטת רוב"א דאף שאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ הל"ת נדחה א"כ איך מצינו לפרושי המשנה דמי שהיה לו שתי תינוקי' ושכח ומל את ע"ש בשבת דר"א מחייב חטאת הא הל"ת נדחה ואין כאן אלא עשה גרידא, ונפלאתי על גאון ואמיץ איך לא דחי קו' זו בידים הא מסקנת הגמ' ביבמות דאין עשה דוחה ל"ת שיב"כ, וכי מצרך טעמא דרב אסי משום דיו"ט עשה ול"ת הוא הייני ביו"ט דאין בו כ"א לאו גרידא משא"כ בשבת גם הל"ת אינו נדחת ואף דאשכחן להר"ש מקינן בס' הכריתות דס"ל דעדל"ת שיב"כ מ"מ ליכא למירמי גברא אגברא דרוב"א לא ס"ל הא דר"ש והר"ש לא ס"ל הא דריב"א, ובפרט דשתי שי' הנ"ל יחודאי נינהו וצע"ג על הח"ס ז"ל, וישבתי קושיא זו גם בדרך פילפולא, ואין מקום להאריך כי כבר יצאתי בכותבת הגסה יותר ממסת עתותי:

וראיתי למעכ"ת שבתוך דבריו הבלים בנעימות דמה שהביא הח"ס קו' בשם מופלג אחד דהא גבי מילה נאמר ג"כ ושמרתם את בריתי, א"כ הו"ל לאקשוי בריש המוצא תפילין גם ממילה וכתב מע"כ ושמרתם וכו' אינו פסוק בכל מקום, התימא על מע"כ הא מקרא מלא הוא בפ' יתרו אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם וכו' ונהי דפשטא לאו בשמירת ברית מילה מיירי מ"מ גברא רבה אמר מלתא, ואף שאולי לא לזה נתכוון כדמוכח מתוך תירצו מ"מ אשכחן במלתא דאוקי לה להאי קרא בשמירת ב"מ, ועיקר הקו' מקרא ואתה את בריתי תשמור מ"מ גם קרא ושמרתם את בריתי, להח"ס בשגירת דלישנא אשכחן תנא דמוקי לה לברית מילה, ומ"מ ליכא לאקשוי דתקשה מינה לס"ד דמקשן בעירובין שם דאיכא תנאי' דלא מוקי לה כ"א בברית תורה עיי"ש, ודו"ק:

סימן לא

הערות בעניני כסוי הדם המבואר בסי' כ"ח:

א' הנה מבואר בפוסקים דכיסוי היא מצוה בפ"ע ואין השחיטה תלויה בה, ואפי' הזיד ולא כיסה מ"מ השחיטה כשרה כמש"כ הב"י בסי' כ"ח ורמ"א בשו"ע שם, ומה"ט מברכין קודם הכיסוי ככל המצות שמברך עליהן עובר לעשייתן, מיהא הטור הביא שיטת הבה"ג שמכסה ואח"כ מברך ואע"ג דכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן ה"מ

בתחילת המצוה אבל זו סיום מצוה הוא ובאמצע מצוה אין ראוי לברך הלכך מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה ועל הכיסוי אחר גמר המצוה, ואנן לא קיימ"ל כבה"ג כמש"ש הרא"ש בפ' כסה"ד דכיסוי מצוה בפ"ע חשיבי, ונראה פשוט דאפי' לבה"ג מ"מ השחיטה כשרה אפי' בלא כיסה, דנהי דלא קיים מצות שחיטה לגמרי מ"מ אין הכשר הבהמה להוציאה מידי איסור שאינה זבוחה תליא בקיום מצות שחיטה כלל תדע דהא קיימ"ל שחיטות חולין א"צ כוונה, ואפי' מתעסק כגון זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה נמי כשירה אע"ג דקיימ"ל במצוה דאורייתא מצות צריכות כוונה ופשיטא דמי שזרק סכין לנועצה בכותל לא קיים מצוה כלל, אע"כ דאין הכשר הבהמה תלוי בקיום המצוה, וכן מוכח משחיטת חש"ו דודאי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ומ"מ כיון ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה, ואע"ג דהמצוה לא נתקיימה, וא"כ ההד"נ לבה"ג ורי"ו אע"ג דס"ל דכסה"ד היא גמר מצות שחיטה מ"מ השחיטה כשרה אפי' הזיד ולא כיסה, וז"נ ברור ופשוט, והשתא שוב לא תיקשי על הבה"ג מהא דאמרי' בש"ס פ' כסה"ד פ"ה ע"ב השוחט לחולה בשבת לא יכסה, ובביצה דף ח' ע"ב שחט ציפור מעיו"ט אין מכסין אותו ביו"ט ועיי"ש בפירש"י דמשום אמנועי משיו"ט ליכא דמשום דלא מיכסי דם לא מיתסר בשר באכילה וכן מהא דאמרי' בהאי שמעתא שחט חו"ע ונתערבו דמם זב"ז אין מכסין וטעמא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת ואיס"ד דאסור באכילה בלא כיסוי הו"ל עקורה בקו"ע, ועי' בגליון מהרש"א על היו"ד בסי' כ"ח, ולכאורה תמוה מכל הני דוכתי לשיטת בה"ג ורי"ו הנ"ל, ולמש"כ ניחא דבזה מודי כ"ע דהכשר החו"ע להוציא מידי איסור שאינה זביחה אינו תלוי כלל בקיום המצוה:

ב' ועיי' פרישה בסי' כ"ח שכ' על מש"כ הרא"ש על דברי בה"ג הנ"ל ולא נהגו כן והטעם משום דכיסוי מצוה בפ"ע היא וכ' הפרישה דאינו ר"ל שהיא באמת מצוה בפ"ע שהרי הרא"ש כ' דמה"ט המפסיק בשיחה בין שחיטה לשחיטה, צריך לכסות דמו קודם משום דמצות כיסוי הוא גמר מצוה דשחיטה וכמ"ש בטושו"ע סי' ב' אלא דהעולם חשבו למצוה בפ"ע ע"כ אבל הטו"ז כ' דבאמת היא מצוה בפ"ע אלא ששייכא אחר מצות שחיטה כמו תפילין ש"ר עם תש"י עיי"ש, ונראה לכאורה ראי' מהא דקיימ"ל מי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט, ועיי' בטו"ז ס"ק י"ז דאפי' בהולך במדבר או בספינה מ"מ לא ישחוט עד שיזדמן לו עפר וראיתי בגליון מהרש"א שהקשה ממה שכ' המג"א והטו"ז באו"ח סי' ח' בשם המרדכי כיון דלא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית משו"ה בשבת דא"א להטיל בו שרי ללבשו בלא ציצית, ולכאורה הה"ד בחול אם א"א לו להשיג ציצית, א"כ

ה"נ נימא כיון דא"א לו להשיג אפר לכסות ולא אמרה תורה שלא ישחוט אא"כ יכסה ה"נ נימא דמותר לו לשחוט, והנה זה ל"ק אלא אם נימא דכיסוי הוא מצוה בפ"ע, אבל לפי מה שכ' הפרישה דהיא גמר מצות שחיטה, א"כ י"ל כיון דא"א לו לגמור המצוה כתיקונה לא ישחוט, ועדיין צ"ע בזה:

ג' בכו"פ העלה דמצות כיסוי הוא תיכף לאחר שחיטה, ואם לא כיסה מיד לא קיים המצוה כתיקונה, ואייתא ראי' מהא דאמרי' בפסחים דף מ"ז ע"ב דליתי עשה דכסה"ד ולדחי לאו דל"ת מלאכה, ומאי קושי' הא אפשר לקבל הדם בכלי ולכסותו בכילה, ונהי דמדרבנן אסור לקבל הדם בכלי מ"מ עכ"פ ל"ש עדל"ת כיון דאפשר כהנ"ל א"וו דאם אינו מכסה מיד ביטל מ"ע והפרמ"ג במ"ז אות י"ז חולק עליו וס"ל דמצות כיסוי הוא כ"ז שירצה ולאו דוקא מיד וראי' משחט חי' לא יכסנה עד שיבדוק הריאה ואי הוי המ"ע מיד איך עוקר מ"ע בשביל בדיקת הריאה דרבנן הו"ל לתקן לכסות מיד ולברך אח"כ, או יכסה בלא ברכה א"וו דלא כפלתי, והנה לא כ' ליישב הראי' הנ"ל של הפלתי, ונראה דא"ר משם דהא אמרי' במנחות ד' ע"ב בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתא שהרי אברים ופדרים הקטרן כשר כל הלילה ומ"מ דוחה שבת, וא"כ ה"נ נהי דאפשר בלילה מ"מ מחמת חביבה מצוה בשעתא דחי יו"ט, מיהא לפי מה דמבואר שם דדוקא משום דכבר ניתנה שבת לדחות בשביל קרבן זה משו"ה אמרי' דדחי גם הקטר אברים ופדרים, א"כ י"ל דתליא אי מצות כיסוי היא גמר מצות שחיטה כשיטות הפרישה הנ"ל שפיר י"ל התם טעמא משום חביבה מצוה בשעתה, אבל לשיטת הטו"ז הנ"ל אתי שפיר ראי' הפלתי דלא שייך בזה חביבה מצוה בשעתא כיון דהוא מצוה בפני עצמו ועי' בפ' כסה"ד דריש ר"ע אפיתחא דריש גלותא השוחט לחולה בשבת מכסה דמו בשבת, ועיי' בחי' ח"ס ז"ל דמפרש טעמו דס"ל כשיטת הסוברים דהוא גמר מצות שחיטה, וכיון שכבר ניתנה שבת לדחות בשבילו שוב אמרי' חביבה מצוה בשעתה, והקשה לפ"ז מאי פריך הגמרא מר' יוסי דקאמר כיסוי אין ודאה דוחה שבת, הא לפימש"כ הרשב"א במ"ה בשם רמב"ן הוכחה דכיסוי היא גמרה של שחיטה מדתלי בשחיטה ראויי' דוקא ש"מ שהיא גמרה של שחיטה ולפי"ז מאי פריך לר"ע מרבי יוסי דילמא ס"ל כר"מ דששא"ר שמה שחיטה ולא תליא כיסוי בשחיטה כלל, משו"ה ל"ש לומר חביבה מצוה בשעתא משא"כ ר"ע קאי להילכתא, וכיו"ב יוקשה ג"כ בש"ס פסחים הנ"ל דילמא אתי' מיתני' דיש חורש כר"מ דששא"ר שמה שחיטה וא"כ כיסוי מצוה בפ"ע ול"ש לומר חביבה מצוה בשעתה ושוב אינו דוחה יו"ט משום דאפשר להמתין עד הלילה, ומזה ראיי' לכאורה לשיטת הפלתי הנ"ל, ונראה פשוט דנהי דכיסוי הוא מ"ע בפ"ע מ"מ הא אפי' להטו"ז שייכא

מיהת אחר מצות שחיטה ושייך שפיר לומר חביבה מצוה בשעתה, ולק"מ ונראה ראי' ברורה לשיטת הפרמ"ג הנ"ל מדחשיב בש"ס ברכות פ' כ"א דף מ"ב שלש תכיפות הן ולהכו"פ הו"ל לחשוב ד' תכיפות דהיינו סמוך לשחיטה כיסוי כדחשיב סמוך לסמיכה שחיטה עיי"ש א"וו כשיטת הפרמ"ג:

ד' כ' הטור בסי' כ"ח בשם בה"ע וכ"פ בשו"ע השוחט חי' לא יכסה עד שיבדוק הריאה, והקשה בהגהו' ס' בית הלל, א"כ נימא ושפך וכו' יצא זה שמחוסר בדיקה כונו דאמרי' בר"פ כסה"ד דקדשים פטורין מכיסוי כתיב ושפך וכיסה מי שאין מחוסר אלא שפיכה וכיסה יצא זה שמחוסר פדיה וכיסוי, והנה קושי' זו לק"מ דהכא אם לא הי' אפשר לבדוק נמי הי' מחייב בכיסוי משום רוב אך מספק ברכה כל היכא דאפשר לברורי מבררינן, וכן תי' בגליון מהרש"א על היו"ד אלא דמ"מ אי קשיא הא קשיא, דהא קיימ"ל לא בדק בסימנים לאח"ש נבילה ומהיי"ט באמת צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי והתם אם לא הי' אפשר לבדוק בסימנים באמת הי' פטור מכיסוי דהא אם לא בדק בסימנים נבילה א"כ שפיר הול"ל יצא זה שמחוסר בדיקת סימנים וכיסוי, א"כ לא משכחת נה כיסוי כלל, וממילא ש"מ דלא אמרי' הך דרשה ושפך וכיסה כנ"ל וקשי' איך קאמר בגמרא דבעינן שלא יהא מחוסר אלא שפיכה וכיסה, ועיי' בש"ך סי' כ"ה ובתב"ש שם דלהרמב"ם הוי נבלה דאורייתא אי לא בדק בסימנים, מיהא לפימש"כ הטור בסי' כ"ה אם רואה אותן שחוטין לפנינו א"צ יותר מזה אפשר גם בשעת שחיטה וא"כ לק"מ, וראיתי בגליון מהרש"א שהקשה מהא דאמרי' האשה כותבת את גיטה ומבקהו לבעל וכ' הר"ן דל"ש לומר יצא זה שמחוסר קניין, וקרא כתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה וכו' משום דקניין אינו בגופו, מ"ש מהא דאמרי' לעניין קדשים יצא זה שמחוסר פדיון, עיי"ש שהניח בקושי' ונ"ל דלק"מ, דהא בקדשים היי"ט דקבה"ב פטורין מכיסוי משום דאסורי' בהנאה והו"ל שחיטה שא"ר דל"ש שחיטה אלא דאנן שו"ט דלהוי שחיטה ראוי' משים דמצי לפרקינהו וע"כ משני בגמרא יצא זה שמחוסר פריקה, וא"כ בלאו פריקה הוי החסרון בגופו משום דלאו שחיטה היא כלל, וזה ברור ופשוט, וקצ"ע לפימש"כ התוס' בדף פ"ה בד"ה ולפרוקינהו דקושיי' הגמרא משום דעומד לפרוק עיי"ש, א"כ מנאי משני הגמרא כוליה ר"ש והכא טעמא משום ושפך וכיסה יצא זה שמחוסר פריקה וכיסוי הא לר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי א"כ אינו מחוסר פדיון כלל בין שפיכה לכיסוי דהא אפי' קודם פדיה שפיר מצי לכסות משום דכל העומד פדות כפדוי דמי וצ"ע:

ה' השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות וכן חשו"ק ששחטו בלא אחרים רואין אותן, דקיימ"ל כר"מ דרוב מעשיהם מקולקלין ועיי' בסוגי' דף פ"ו בתוד"ה מ"ט שהקשו ורבנן מ"ט מחייבו אי ס"ל רוב מעשיהן מתוקנים א"כ יהא מותר לאכול משחיטתן ואי הוי פלגא ופלגא נימא סמוך פלגא לחזקת איסור והו"ל רובא, א"כ יהא מותר לשחוט אחריהן ונראה לתרץ בס"ד עפ"י מה שהעיר בגליון מהרש"א כי היכא דאמרי' גבי רובא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן הכי נמי נימא כל היכא דאיכא לתקן מתקנינן עיי"ש, ולפי"ז י"ל ה"נ כיון דבידו לכסות הו"ל כאפשר לתקן משו"ה שפיר י"ל טעמי' דרבנן משום דסמוך פלגא לחזקה והו"ל רובא, מיהא ברובא כל היכא דאפשר לתקן מתקנינן, משו"ה מחייבי בכיסוי משא"כ לר"מ דרוב מעשיהם מקולקלין והו"ל רובא וחזקה דהיא כמו מיעוטא דמיעוטא כמש"כ התוס', וא"ש מיהא י"ל דודאי גבי כיסוי הו"ל אפשר לתקן משא"כ לענין אוא"ב נהי דאפשר לתקן כיון דבכ"ע אסרי רבנן לשחוט אחריהן אפי' יש לו צורך גדול לכך, ושפי' מקשי בתוס' ומדוקדק מאוד לשון התוס' שלא הקשו אלא יהא מותר לשחוט אחריהן ולא הקשו מכסה"ד משום דבכיסוי י"ל באמת הטעם משום דאפשר לתקן הו"ל כאפשר לברורי, אלא דאי קשי' האקשי' איס"ד דכל היכא דאפשר לתקן הו"ל כמו אפשר לברר א"כ מאי פריך התם למה לי' למימר אליבא דר"מ טעמא משום דרוב מעשיהם מקולקלין ת"ל דר"מ חייש למיעוט וסמוך מיעוטא לחזקת איסור והו"ל רובא, ולהנ"ל הא יש לומר בלא רוב מעשיהם מקולקלין, הוי אמרי' דחייב מיהת לכסות משום דכל היכא דאיכא לתקוני מתקנינן משא"כ השתא דרוב מעשיהם מקולקלין הו"ל רובא וחזקה דהוא כמו מיעוטא דמיעוטא כמש"כ התוס' ואין צריך לתקן ולברר אפי' היכא דאפשר לתקוני ולברורי וצע"ג, והשתא י"ל דמכאן ראי' למש"כ הש"ך ס"ק ד' דבשחיטת חש"ו אסור לכסות משום גזירה שמא יבואו להתיר שחיטתן ובתשו' פמ"א השיג עליו הגאון מו"ז זי"ע, דלמסקנא אידחי הך טעמא, ולהנ"ל ראי' להש"ך דלמסקנא נמי קיימי הך גזירה דאל"כ ל"פ מידי לר"מ דו"ק היטב:

סימן לב

בענין שמנה מיני טריפות וי"ח טריפות שנאמרו למשה מסיני והמסתעף גרסינן בר"פ אלו טרפות, אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת וכו' ועיי' בש"ס דף ל"ב פריך ורמינהו ומסיק ר' יוחנן דמתניתן קודם חזרה נשנית, אבל לאחר שהודה לו רע"ק לר ישבב דכל שפסולו בשחיטה נבלה, נקיבת הושט ופסוקת הגרגרת נבלה נמי הוא, אלא דמשנה לא זזה ממקומה עיי"ש, וצ"ע בשלמא בתרי מסכתות דאין סדר למשנה

שפיר י"ל כן, אבל בחדא מסכת דיש סדר א"כ בתר שכבר שנה רבי דהודה לו רע"ק וס"ל דנקובת הושט וכו' נבלה היא מה לו לחזר ולשנות משנה ראשונה, וכבר הרגיש רש"י בזה עיי"ש במש"כ דדוקא היכא דנפק"מ לעניין הלכה בסתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם הוא דאמרי' בחדא מסכת יש סדר, עיי"ש, אבל מ"מ עדיין צ"ע מה לו להתנא לשנות תוך כדי דיבור ממה שכבר שנה במשנה הקדימה דנבלה הוא, ומתוך כך הי' נ"ל לולי דברי הש"י ז"ל דלעיל פריך שפיר ורמינהו כמש"כ התוס' שם דליכא למימר דקתני לה בהדי טרפות משום דאיסור טרפות מיהא לא פקע, כיון דמשנה איירא לאח"ש כדמוכח מסיפא דקתני כל שאין כמוה חיה וכמש"כ התוס' שם א"כ אי לאו דקודם חזרה נשנית לא הו"ל למשבק איסור נבלות, כיון דלאחר שחיטה עיקר האיסור הוא משום נבלה, אבל לאחר שכבר שנה במתניתן דלעיל דהודה לו רע"ק לר' ישבב דכל שפסולו בשחיטה נבלה, א"כ שפיר י"ל דמשנה ראשונה לא זזה ממקומה כדי לאשמעינן דאיסור טרפות לא פקע מנה, ונפק"מ לעניין איסורין מבטלין זא"ז כמש"כ הב"ח והובא בפרמ"ג בפתיחתו לה' טרפות כגון שנפל כזית מבהמה דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת לתוך קדרה של בשר היתר וכזית מבהמה טרפה אחרת, אלו הוי אמרי' דאינה רק נבלה הוי מבטלין זא"ז משא"כ השתא דאיסור טרפה נמי אית בי' צריך שיהיו בהיתר לבטל שניהם, מיהא הרמב"ם כתב ב"פ ד' מ"ה מ"א הי"ז דחצי זית טרפה וח"ז נבלה מצטרפין זע"ז למלקות משום דטרפה תחילת נבלה היא א"כ א"א לומר דטרפה ונבלה הו"ל שני איסורין שמבטלין זא"ז דהא אדרבא איצטרופי נמי מצטרפין, וצ"ע על הב"ח והפרמ"ג שלא הרגישו בזה, ועיי' בתשובות שנדפסו בסוף ס' אבני מילואים להגאון קצה"ח שהרגיש מזה, ולדבריו נ"ל די"ל לאידך גיסא דהא גופא קמ"ל מתני' נהי דמסיק ר"ע דאין שחיטתה מטהרתה, מ"מ הו"ל כשאר טרפות דנקובת הקרום וכו', דאין נפק"מ בין טרפות ונבלות לעניין איסורין משום דגם טרפה תחילת נבלה היא, כמש"כ הרמב"ם, עוד נראה לפענ"ד די"ל דנקט נקובת הושט ופסוקת הגרגרת בהדי טרפות, משום דבכל הנך טרפות קיימ"ל היכא דאיתילד רעיתא קיימ"ל נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה, והנה בנקיבת הושט איפלגו רבותינו האחרונים ז"ל, דעת הפרמ"ג בכ"מ וכן הוא דעת הכו"פ ודעת הנודב"י כיון דנקיבת הושט נבלה ליכא למימר בי' נשחטה הותרה דהו"ל כספק בשחיטה, אמנם החוו"ד בסי' ק"י וכן ב"ס ש"ש והגרע"א, והח"ס ז"ל בתשובה העלה דגם לענין ספק נקובת הושט י"ל נישחטה בחזקת היתר עומדת, דעכ"פ היתה לה חזקת היתר לענין שהיא ראוי לשחיטה דהא רוב בהונות בחזקת שאין ושט שלהם נקיבה קיימו, והו"ל לענין זה כשאר טרפות, ויתבאר זה בס"ד באורך בסוגי'

הגמרא לקמן עיי"ש, וא"כ י"ל דהא גופא קמ"ל מתני' דנקיבת הושט ופסוקת הגרגרת אינו אלא כשאר טרפות שבבהמה, ומ"מ פריך שפיר ורמינהו דמשום האי טעמא לחודא לא הו"ל לערבינהו בהדי טרפות דהו"מ למטעי דשחיטתה מטהרתה מידי נבלה משו"ה הוצרך לאסוקי דקודם חזרה נשנית אבל לענין מה שהמשנה לא זזה ממקומה שפיר י"ל אע"ג שכבר שנה רבי דרע"ק חזר בו, מ"מ לא עקרוה התנאים ממשנתם כדי לאשמעי' כל הנ"ל, אמנם מדברי התוס' לעיל דף ל"ב בד"ה ורמינהו, שהקשו דילמא נקט איסור טרפה לאשמעי' שאם חתך כזית בשר מחיים דלקי אף משום טרפה, ותירצו דמתני' דאלו טרפות משמע לי' לאח"ש מדקתני סיפא כל שאין כמוה חיה ול"ק כל שאינה חיה, והנה מדבריהם נמי מוכח דס"ל כשיטת הרמב"ם הנ"ל דאנבלה וטרפה אינו לוקה אלא א' דא"כ לאח"ש נמי י"ל דנקט איסור טרפה לאשמעי' דלוקה שתים, מ"מ מוכח מיהת מדבריהם דאילמלי הו"מ לאשכוחי נפק"מ גם לאחר שחיטה לא הוי קשי' קושי' הש"ס ורמינהו, ועכצ"ל דס"ל כפירש"י דדוקא לעניין סתם ואח"כ מחלוקת אמרי' בחדא מסכת יש סדר, ולפי דרכנו למדנו מדברי התו"ס דע"כ ס"ל דנקובת הושט ופסיקת הגרגרת הו"ל ספק בשחיטה ולא אמרי לעניין זה נשחטה הותרה, דאל"כ לא הוי פריך ורמינהו דהא י"ל דנקט לה בהדי טרפות משום נפק"מ הנ"ל וע"ז ל"ש תירוצם דמתני' מיירא לאח"ש ודוק ועיי' משכ" לקמן בד"ה זה הכלל ובתוד"ה אלו טרפות ודו"ק, נקובת הושט ופסוקת הגרגרת, יל"ד דהול"ל ניקב הושט ונפסקה הגרגרת כדקתני ניקב קרום של מוח, וכן בכולהו, ול"ק נקיבת הקרום ונקובת הלב ועיי' בס" תו"ח שכ' דמשום דתרווייהו מקום שחיטה נינהו נקט לה בהאי לישנא ומהיי"ט נקט נמי פסוקת הגרגרת בוי"ו עיי"ש, ודבריו אינם בכדי לאתובי דעתא ונ"ל בס"ד משום דלעיל דף ל"ב מסקינן דמשנתינו קודם חזרה נשנית דהוי ס"ל להתנא דטרפה הוי ולא נבלה, והנה לעיל משני ר"ל כאן ששחט במקום חתך כאן שלא שחט במקום החתך: ונהי דלא קיימי מסקנא הכא מ"מ שמעינן מנה דיותר מסתבר שהוא נבלה היכא דשחט במקום החתך, ולפי"ז י"ל דבדקדוק נקטו לשון נקובת הושט, דאלו ניקב הושט משמע דעדיין הנקב לפנינו וכ"כ נפסק הגרגרת דעדיין הפסוקה ניכרת, והיינו היכא דשחט שלא במקום הנקב ושלא במקום הפסוקה, אבל נקובת משמע אף שאין כאן נקב לפנינו, מ"מ עניין נקובת הושט ופסוקת הגרגרת אית ביה, ואפ"ה טרפה הוי' ולא נבלה, לאפוקי מסברת ר"ל:

עוי"ל עפ"י מה שכבר הקשתי לעיל דבחדא מסכת כיון דיש סדר למשנה קשה לומר שלאחר שכבר שנה כן דחזר בו רע"ק, חוזר ושונה משנה ראשונה אי לאו דנפק"מ מזה גם למשנה אחרונה, מיהא י"ל נהי דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת נבלה הנ"מ היכא

דכבר ניקב וכבר נפסק, אבל היכא דאית בי' לקותא דסופו לנקוב, וכן סופו לעסוק לכו"ע טרפה הוי' ולא נבלה וה"נ משמע בהדיא מדברי הרמ"בם דבפ"ג מה" שחיטה הי"ט מנה נקיבת הושט ופסה"ג בהדי נבלות, ובפ"י שם כשמנה ה"ע טרפות מנה בהדייהו נהפך הושט במראיו עיי"ש, ויבואר עוד לקמן בסוגיא דושט, א"כ י"ל דניקב הושט משמע שניקב ממש אבל נקיבת כולל במשמעותו אפי' אינו ניקב ממש אלא סופו לנקוב דעכ"פ יש כאן ענין נקובת הושט ופסוה"ג, ומ"מ פריך שפיר לעיל ורמינהו כיון דעכ"פ כולל נמי נקיבה ממש לא הו"ל למיחשבינהו בהדי טרפות לאחר שכבר הודה לו רע"ק, והא דנקט ופסוקת הגרגרת בוי"ו, י"ל דבהא דס"ל לרע"ק קודם חזרה שחט את הושט ופסק את הגרגרת טרפה הוי ושחיטתה מטהרתה, יש להסתפק אי הוי טעמא משום דס"ל גם בשחיטת סימן א' כראוי נמי מטהר מידי נבלה, א"נ ס"ל אפי' אירע פסול בשחיטה מ"מ אינו אלא טרפה, וראיתי בס' ראש יוסף לעיל דר"ל דלרע"ק נמי שחיטת סימן א' בעינן שיהי' כראוי, דאי שניהם לאו בשחיטה מעליתא נשחטו מודה דנבלה, והוכיח כן מדקתני או שהחליד את הסימן תחת השני ופסקו ולא נקט או שהחליד גם שניהם מיהא לפענ"ד אין ראי' משם די"ל דהיכא שהחליד שניהם אין כאן תורת שחיטה כלל וכיון שמתה אח"כ בלא שחיטה ממילא הו"ל נבלה, משא"כ היכא דיש כאן נקובת הושט וגם פסיקת הגרגרת שפיר י"ל כיון דלרע"ק קודם חזרה לא ס"ל האי כללא דכל שיש פסול במקום שחיטה הו"ל נבלה שפיר י"ל דאפי' בתרווייהו נמי אינו אלא טרפה ולפי"ז י"ל כיון דמשנתינו קודם חזרה נשנית, היינו דקמ"ל דאפי' ניקב הושט וגם נפסק הגרגרת דיש כאן פסול בשני הסימנים אפי"ה טרפה הוי ולא נבלה והיינו דנקט להני בוי"ו החיבור, כולי האי ואולי נתכוין לזה התו"ח במאי דקאמר משום דתרווייהו מקום שחיטה:

ניקב הלב לבית חללו כתבו הראשונים דבכלהו לא איצטרך למיתני לחללו דפשיטא, ועיי' בח"ר שכ' גם בנקובת הושט מהיי"ט לא איצטרך למיתני לבית חללו אע"ג דשני עורות יש לו לושט וניקב זה בלא זה כשר, מ"מ פשיטא דלא מיטריף עד דאינקבו תרווייהו, וצ"ע דהא מ"מ ניקב זה שלא כנגד זה מיטרף והא לא פשיטא דהא בס"ד דש"ס הוי ס"ל דזה שלא כנגד זה בושט כשר, ולולי דב"ק היה נ"ל דבווושט כיון דזה שלא כנגד זה טרפה לא מצי למיתני לבית חללו דבאמת אפי' לא ניקב ממש לבית חללו נמי מיטרף, ואולי מהיי"ט שינה התנא למיתני נקיבת הושט ול"ק ניקב הושט משום דניקב משמע דניקב ממש לפנינו, וכיון דאין נקב חשיב נקב אלא דוקא כשהגיע לחלל הו"א דדוקא אם הנקב מגיע עד החלל משא"כ נקיבת הושט משמעותו שיש כאן ענין נקיבת הושט

אע"ג שעדיין אננו מניקב, והיינו אפי' זה שלא כנגד זה משום דעכ"פ כדמהנדזין בהדי הדדי יהי' הנקבים זה כנגד זה וא"ש:

הריאה שניקבה או שחסרה, מפרש הש"ס שחסרה מבפנים ולמ"ד חסרה מבפנים ל"ש חסרון קתני חסרה משום ר"ש, הקשה בס' תו"ח אמאי לא מפרש חסרה היינו חסרה אוני, ולפענ"ד לק"מ דא"כ הו"ל לאשמעי' בתחילה כמה אוני אית לה לריאה והדר מצי למיתני אי חסר חד מהנך טרפה, וכן רבא דקאמר לקמן חסר אוני טרפה דקדק בלשונו לאשמעי' תחילה דה' אוני אית לה לריאה אבל התנא דמתני' א"א לומר דנתכוין על חסרה אוני כיון דלא אשמעי' תחילה מניינו דאוני מהיכא נדע מאיזה מניין הוי חסרה, ויש ליישב בזה ע"נ קושיי' התוס' לקמן בגמרא ד"ה אפיק דלרבנן דר"ש חסר מי"ח טרפות למ"ד חסרון בפנים לא שמי' חסרון ולהנ"ל ניחא דאליבא דתדר"י י"ל באמת דחשיב חסר אוני דריאה בחדא ודו"ק:

נפלה מן הגג צ"ע דהול"ל נתרסקו איבריה דהא הטרפות איננו תלוי בנפילתה מן הגג דזה אינו אלא סיבה לריסוק אבריה אבל עיקר הטרפות היינו ריסוק אברים וי"ל דקמ"ל מילתא אגב אורחא דכל היכא דשחטה בתוך מעל"ע קודם שנתברר ע"י בדיקת הילוך אע"ג דלא ידעי' כלל אי נתרסקו אבריה מ"מ מיטרפה ובזה מדוקדק הא דפירש"י בד"ה נפלה ושחטה מיד טרפה אעפ"י שאין נראה בזה שבר חוששין שנתרסקו איבריה דרש"י רצה לאשמעי' טעמא דנקט במתני' נפלה מן הגג ולא נקט ריסוק אברים:

זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה, הא דנקט כל שאין כמוה ול"ק כל שאינה חיה כתבו התוס' לעיל דף ל"ב משום דמתני' מיירא לאח"ש וי"ל עוד דקמ"ל דבודאי טרפה אפי' איתרמי שבהמה זו חיה אלא שבהמה אחרת לקויה דוגמתה אינה חיה, ומדוקדק בזה פירש"י בד"ה זה הכלל שכ' שלקתה מכה שאין בהמה לקוי דוגמתה ראוי לחיות אלא דצלע"ג לפי"ז הדר' לדוכתה קושיי' התוס' לעיל דף ל"ב ד"ה ורמינהו והקשו מאי פריך דילמא נקיט איסור טרפה משום דנפק"מ אי חתך כזית בשר מן הבהמה בחיי' לוקה נמי משום טרפה ותירצו דמתני' דא"ט משמע לי' לאח"ש מדקתני כל שאין כמוה חיה ול"ק כל שאינה חיה ולהנ"ל הא י"ל דנקט האי לישנא לאשמעי' דטרפה ודאי לא מהני אם אירע דחיה יותר מיב"ח וצ"ע, ואפשר דס"ל לתוס' דזהו לא איצטרך לי' לתנא לאשמעי' פשיטא אטו מי ידעי' דיהא חי מכאן ואילך יב"ח, עיי' בהגהות הגאון רב"פ ביור"ד סי' כ"ט מש"ש על הדג"מ ותבין מיהא לפימש"כ הפלתי דלמ"ד טרפה אינה חיה איצטרך קרא דבין החיה הנאכלת על הנ"ל אלמא איצטרך קרא לרבוי וא"כ שפיר י"ל גם התנא קמ"ל דין זה ומכאן ראי' למה דבעינא לפרושי בס"ד לקמן דלמ"ד טרפה א"ח קרא דבין

החיה הנאכלת וגו' למאי דריש לי' ועל דין הנ"ל באמת לא איצטרך קרא לרבוי משום סברת הגרב"פ הנ"ל ודו"ק:

בפירש"י בד"ה המסס וביה"כ וכו' והמאכל נכנס מביה"כ להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין, ויל"ד א"כ הו"ל לתנא להקדים ביה"כ להמסס ונהי דבשאר אברים לא חש למיתנינהו כסדרן אבל בהמסס וביה"כ דכייל להו בהדי הדדי כדקתני המסס וביה"כ שנקבו הו"ל להקדים ביה"כ להמסס וכן הקשה התוס' יו"ט ע"ש, ועיי' מע"מ על הרא"ש שעמד בזה וכתב דהו"ל למתני כסדרן והכי הו"ל למונקטינהו כרס וביה"כ והמסס והקבה והדקין שכן הולך המאכל מזה לזה כדפירש"י וכתב דהטור בסי' נ"א מנאן כסדר הילוך הבהמה עכ"ל, ולפענ"ד על הטור כש"כ דיל"ד טפי דבשלמא תנא דמתניתן לא קפיד למיתנא כסדרן אבל הטור דקפיד למנאן כסדר הילוך הבהמה הו"ל להקפיד כן גם בהמסס וביה"כ ולמיתני ביה"כ והמסס ושוב ראיתי בפר"ח סי' מ"ח סעי' ז' שנדפס עה"ג שו"ע יישוב נכון לזה לשיטת רש"י דבהמסס טרפה אפי' לא ניקב לחוץ דחוששין שמא הבריא משו"ה נקט המסס ברישא משום דקתני שניקבו לחוץ ובהמסס לא בעי' לחוץ ואף שאין כאן אלא מקצת העור ניקב טרפה משו"ה תנא אפיך סדרא ואקדמי להמסס לאסמוכי ביה"כ אניקבו לחוץ דדוקא בביה"כ בעינן לחוץ ממש, ולסברת ר"ת י"ל דאדרבא אתי לדיוקא איפכא דביה"כ דומיא דהמסס דכי היכא דבהמסס עד שניקב כולו שהרי אינו אלא עור א' ההד"נ לביה"כ דבעי' שינקב כלו דהיינו ב' עורות, א"נ לאשמעי' דמילת נקבו קאי נמי לביה"כ לחודי' וע"כ היינו שני עורות עכ"ל, ואין תירוצו מספיק דהא פירש"י שניקבו לחוץ דקתני היינו לאפוקי אם ניקבו במקום חיבורן בשני דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה, ותו דהא שניקבו קתני בלשון רבים וא"כ ע"כ האי שניקבו לחוץ קאי נמי אהמסס, ולפענ"ד נראה בס"ד דהנה לקמן בגמ' אמרי' המסס וביה"כ חשבינהו כחדא ולכאורה צ"ע לשיטת רש"י דבהמסס אפי' לא ניקב משני צדדין טרפה איך אפשר לחשבינהו בחד הא אין שיעורן שוה, ולק"מ דהא באמת גם בהמסס אינו טרפה אלא בניקב משני צדדין אלא דאנן מטרפי' מצד א' משום דחיישי' שמא ניקב לחוץ וחזרה המחט לאחורי' והבריא אבל עיקר הטרפות אינו אלא בניקב משני צדדין מיהא לשיטת הב"ח בסי' מ"ח דלשיטת רש"י אפי' בניכר שהנקב מחמת חולי נמי טרפה אפי' הנקב מצד א' יע"ש א"כ הדק"ל ונהי די"ל התם נמי הטעם משום דסופו לנקוב לחוץ מ"מ סוף כל סוף כיון דאין שיעורן שוה אין דינן שוה לא הו"ל לחשבינהו בחדא אע"כ מכאן ראי' לשיטת הפוסקים דאפי' לרש"י לא מיטרף מצד א' אלא בניקב ע"י מחט ולפי"ז י"ל מהיי"ט גופא אפיך סידרא ואקדמי' להמסס דהא גופא

בעי לאשמעי' דהנך תרתי המסס וביה"כ כחדא חשבינן להו, וא"כ לא שייך להקפיד ולמתנינהו כסדר הנחתן בגוף הבהמה כיון דאינו אלא כחד אבר ונפק"מ לדינא דממנו נדע דבהמסס אע"ג דחוששי' שמא הבריא מ"מ אין הטרפות אלא מחמת דחוששין שמא כבר ניקב לחוץ לאפוקי אם ניכר שהנקב מחמת חולי דא"כ לא הוי שייך למיחשבינהו בחדא כנ"ל נכון בס"ד: בד"ה נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפה אעפ"י שאין שבר ניכר בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלל"מ הן יש להקשות למה איכפל רש"י לאשמעי' הא מילתא דוקא בהך טרפות דנפילה ולא פירש כן גבי שאר טרפות שנשנו בתחילה:

ועיי' בזה בס' לב ארי' דבר נאה ומתקבל, עפ"י מה שיש לחקור בהך טרפות דנפילה שחוששין שמא נתרסקו אבריה אם הוא ודאי או רק ספק טרפה, ועיי' פרמ"ג סי' נ"ח שהביא בשם עט"ז דהוא ודאי טרפה, אלא דהא גופא טעמא בעי למה יהי' ודאי הא אינו אלא חששא שמא נתרסקו איבריה והיינו דתיקן רש"י כאן כלפי הא דחשיב במתני' טרפות דנפולה משמע דהוי ודאי טרפה משו"ה כתב רש"י ואין טעם בטרפות שהלל"מ הם דהיינו שהלל"מ היה כך שמחמת חשש ריסוק איברים יהי' נפולה טרפה ודאי ובאמת אין טעם בדבר ודפח"ח ולפענ"ד נראה עפ"י מה שכבר דקדקתי לעיל מ"ט נקט התנא נפולה וטפי הו"ל למינקט נתרסקו איבריה דהא הטרפות בעצם אינו מה שנפלה מן הגג אלא מה שנתרסקו איבריה והנפילה אינה אלא סיבה שגרמה הריסוק וא"כ טפי הו"ל למיתני עצם הטרפות עיי' מש"כ לעיל מיהא י"ל בפשיטות דהא באמת אפי' חם נתרסקו א' מן האברים שאם נטלו כשרה כגון טחול וכליות וכיו"ב נמי טרפה ומבואר בטו"ז סי' נ"ח ס"ק ג' דהיינו דוקא בידוע שנפלה מן הגג, אבל כל זמן שנמצא ריסוק באבר שאין טרפות פוסל ל"ח שמא בא מחמת נפולה ע"ש, וא"כ שפיר קתני מתניתן נפולה דאלו לא נפלה מן הגג לא הוי מיטרף מחמת הך ריסוק אלא דהא גופא טעמא בעי כיון דבעצם הך ריסוק שנמצא באבר שאין החיות תלוי בה אננו מטריף א"כ מאי איכפת לן אם נפלה מן הגג ע"ז שפיר כתב רש"י דאין טעם בטרפות שכולן הלל"מ כנ"ל נכון וע"פ דרכנו אזדה לה הוכחת הל"א שהביא ראי' דנפולה הו"ל טרפה ודאי מדחשיב לה בהדי י"ח טרפות והתנא הא לא חשיב אלא ודאי טרפות, ולהנ"ל י"ל ודאי אי שחטה בתוך מעל"ע י"ל דאינו אלא ספק טרפה ונפולה דחשיב לה בהדי טרפות ודאי היינו כגון שנמצא ריסוק בא' מאיבריה אע"ג שהוא מהאיברים שאין החיות תלוי בהם וז"פ ועיי' פרמ"ג סי' כ"ח: תוס' בד"ה אלו טרפות עיי' מהרש"א ומהר"ם שיף ורא"י ובחי' ח"ס ז"ל מש"כ בביאור דבריהם, ואין להאריך במה שיש לדקדק בביאורם ועיקר מה שיש לדקדק בדברי התוס'

הוא מש"כ ואי גרסי' ואלו יש לפרש דקאי אפלוגתא דרע"ק ור' ישבב והודה לו רע"ק דנבלה והא מסקינן לעיל דמתניתן נשנה קודם חזרה ועיי' מש"כ המהרש"א דהך והודה לו רע"ק בכדי נקטו וצ"ע ותו מש"כ או קאי אכל הני שחיטתן פסולה דלעיל דהוי פסול שאירע בשחיטה והוי נבלה וקאמר הכי דאלו הן טרפות והוא תמוה דהא עיקר מה דבעינן לתירוצי לישנא ואלו משום דאי גרסי' בויי"ו משמע דיש לו המשך וחיבור להך פירקא דלעיל ובאמת לעיל ל"ק טרפות אלא נבלות וא"כ לא תירצו מידי במה שכ' דקאי אכל הנך שחיטתן פסולה דלעיל דמ"מ לא שייך ואלו דהא הנך לאו פסילות בשחיטה ודוחק לומר דקאי אליבא דרבא דאמר לעיל אלו אסורות קתני יש מהן משום טרפות ויש מהן משום נבלות ע"כ נראה לפענ"ד בס"ד בביאור דבריהם דה"ק דאי גרסי' ואלו עכצ"ל שיש לו חיבור וקישור עם האי דלעיל ע"ז כתב דקאי אפלוגתא דרע"ק וישבב והודה לו רע"ק להאי כללא דכייל התנא שם דכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גרם לה לפסול טרפה וע"ז שפיר קאי ואלו טרפות דהא כבר קתני התם דד"א גרם לה לפסול טרפה והשתא קאמר ואלו הן אותן טרפות שאמרתי לך דד"א גרם לפסול ונהי דנקובת הושט ופסוה"ג קודם חזרה נשנית מ"מ הך וי"ו החיבור ששנה התנא היינו לאחר שכבר הודה רע"ק ושוב כתבו התוס' דקאי אהני שחיטתן פסולה דלעיל וכוונתם בזה משום דבאמת הא דקתני כל שפסולה בשחיטה נבלה עכצ"ל הא דנקיבת הושט ופסוה"ג לאחר חזרה בכלל נבלה אע"ג דלא אירע הפסול בשעת שחיטה עכצ"ל כל שיש פסול במקום הראוי לשחוט הו"ל נבלה והך בשחיטה אין הכוונה בשעת מעשה השחיטה אלא במקום שראוי לשחוט וכ"כ הרא"י לעיל ע"ש א"כ ע"כ הא דקאמר כל שפסולה בשחיטה אין הכוונה על פגם כ"ד דאירע בסימנים דזה אינו נכלל בלשון פסולה במקום שחיטה דקאמר אלא אם אירע טרפות במקום שחיטה אז הו"ל פסולה במקום שחיטה דכייליגן בהך כללא דהו"ל נבלה והשתא קאמר התנא ואלו טרפות נקיבת הושט ופסוה"ג וממילא נדע דהיינו בכלל כל שפסולה בשחיטה נבלה ובזה מדוקדק היטב לשון התוס' שכ' או קאי אכל הני שחיטתן פסולה דלעיל דהוי פסול שאירע בשחיטה והוי נבלה וקאמר הכא ואלו הן טרפות והיינו משום דע"כ לאחר שהודה לו רע"ק ע"כ צ"ל הך כללא כל שפסולה בשחיטה נבלה כולל שתי ענייניים או שפסולה במקום שראוי לשחיטה כדפרישית והשתא כ' התוס' דלעיל קתני פסולים שאירע במעשה השחיטה וקאמר הכא ואלו הן טרפות וממילא מה שהם במקום הראוי לשחיטה הו"ל נבלה ודו"ק היטב ואין להקשות א"כ מאי פריך הש"ס לעיל ורמינהו דהא אי לאו דקתני לה בהדי טרפות לא הוי ידעינן דהוא בכלל כל שפסולה בשחיטה וא"כ אכתי איכא למימר דמתני' אחר חזרה נשנית די"ל כמש"כ התוס' לעיל

ד"ה ורמינהו דמ"מ כיון דעיקר האיסור הוא משום נבלות לא הו"ל למיתנינהו בהדי טרפות ודו"ק היטב בכל מש"כ:

בד"ה ניקב חלב לבית חללו בשאר ניקב לא איצטרך למיתני לבית חללו וכו' וניטל הלב והדקין לא איצטרך למיתני וכו' דכש"כ ניטל וכו' והא דתנן גבי ואלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו וכו' עיי' מהר"ם שיף ושאר מפורשים דטרחו ליישב הך דבריהם ומהיי"ט לא הוקשה להם הך ניקב הלב ולא לבית חללו בלא דבריהם דלעיל ולפענ"ד נראה ליישב ע"נ בס"ד עפ"י מש"כ המהר"ם שיף אהא דפירש"י בד"ה לבית חללו דממתני' הו"א הה"ד שלא לבית חללו טרפה ונקיט לבית חללו לרבותא דאפ"ה טרפה הוי ולא נבלה כמש"כ התוס' בד"ה ואלו טרפות דקתני טרפות ולא נבלות משא"כ לפימש"כ התוס' לעיל דניטל לא איצטרך למיתני דכש"כ הוא מניקב א"כ איס"ד כהנ"ל אכתי הו"ל למותני ניטל לרבותא דאפי' ניטל לא הוי נבלה אלא טרפה ועכצ"ל דמ"מ עדיפא לי' לתנא לאשמעי' רבותא לענין מה שהוא טרפה ממה דיהא נחית לאשמעי' רבותא דאינו נבלה, וא"כ שוב קשיא להו שפיר דלא הוי צריך למיתני גבי ואלו כשרות ולא לבית חללו והוצרכו לחדש דאי ממתני דהכא הו"א הה"ד סמיך לחללו וא"ש בס"ד ועיי' מש"כ הל"א בזה ודבריו אחר העיון אינם מספיקים ואין להאריך:

בד"ה דריסת הנץ וטעמא לאו משום דסופו לנקוב דא"כ בכלל נקובה היא דמהיי"ט ל"ק במתני דמיא לדיותא וכו' עיי' מהרמ"ש דאין הוכחתם מתנא דמתני' דהא התנא תנא ושייר ואתי' בזה הכלל, אלא ממתדבר"י אלא דקשיא לי' הא איכא למימר דסופה לנקוב תנא לה באפי נפשה ודמיא לדיותא לא קחשיב כיון דכבר תני חדא זימנא סופו לנקוב ע"ש שהניח בצ"ע ולפענ"ד נראה ליישב דהא כתבו התוס' דהיי"ט דל"ק חסרון הגרגרת אע"ג דאין שיעורו שוה לחסרון בשדרה משום דהתם הטעם משום סופה לפסוק וא"כ איס"ד דסופו לנקוב קחשיב באפי נפשה ליתני נמי סופו לפסוק בא"נ ולחשוב נמי חסרון הגרגרת אע"כ דהו"ל בכלל נקובה וא"ש מיהא מלשון התוס' דמהיי"ט ל"ק במתניתן משמע דבעי להוכיח כן מתנא דמתניתן וצ"ע:

סימן לג

לג:

ביור"ד סי' כ"ט:

בשו"ע ס"א שמונה מיני טרפות הן וכו' הוא מימרא דעולא בחולין דף מ"ב וכ"ה ברמב"ם בפ"ח מ"ה שחיטה וכבר הקשו בזה הקדמונים דהא מסקי' בש"ס דהוא לאפוקי מדרכיש

ואנן קיימ"ל כרכיש וא"כ הו"ל למיחשב ט' מיני טרפות והרשב"א בתוה"א מנה באמת ט' מיני טרפות ועיי' מש"כ בזה מרן הרב"י והד"מ וכבר האריכו בזה רבותינו האחרונים ז"ל והנראה לפענ"ד בס"ד ליישב קושי' זו ברווחא בס"ד עיי' בכ"מ פ"ח מה"ש שמסדר ע' טרפות שמנה הרמב"ם עפ"י ח' מיני טרפות הנ"ל וקחשיב שם לקותא דכוליא בסוג נטילה וגם זה צ"ע דהא משמע בגמרא דא"א לכללו בהדי סוג נטולה דא"כ מאי דוחקא לומר דעולא הוא לאפוקי מדרכיש וע"ש עוד בכ"מ דלקותות דריאה מנה לה בהדי סוג נקיבה ולכאורה טעמא בעי מ"ש מלקותא דכוליא דמנה לה בהדי סוג נטילה אבל האמת יורה דרכו דלקותא דכוליא א"א למנותו בהדי סוג נקובה דהא נקב אינו פוסל בכוליא משו"ה הוצרך למנותו בהדי נטילה ואלו לקותא דריאה ליכא למיחשבי' בהדי נטולה דנטולה משמע כולה או רובה ואולו לקותא דריאה אפי' בכ"ש מיטרפו משו"ה שייך למנותו טפי בהדי סוג נקיבה והנה בש"ס דף נ"ה אמר רכיש ב"פ לקתה בכוליא א' טרפה אמרו במערבא והוא דמטיא לקותא עד מקום חריץ ומשמע דרכיש ב"פ דאמר סתמא ל"ב דמטיא לקותא עד מקום חריץ וכ"כ בפלתי עיי"ש, ולפי"ז נ"ל בס"ד דוקא למאי דקיימ"ל דלא מטריף עד דמטיא לקותא למקום חריץ א"כ לא מיטרף אלא בלקותא המקלקל כל הכוליא או מ"ח שהוא עיקר שורש הכוליא הוא דמצינו למיחשבי' בהדי נטילה משא"כ אי נימא כרכיש ואפי' לקתה מקצתה בכ"מ שהוא נמי מיטרף א"כ א"א למיחשב בסוג נטילה דנטילה משמע כולה או רובה ובכלל נקיבה נמי א"א למיחשבי' דהא ניקבה הכוליא כשרה א"כ ע"כ צריך למנותו לסוג בפ"ע ומדל"ק עולא אלא ח' מיני טרפות ש"מ דל"ס לי' כרכיש אלא כדאמרי במערבא דבעי' מטיא לקותא למקום חריץ ושפיר הו"ל בכלל נטילה והיינו דקאמר בש"ס לאפוקי מדרכיש וא"כ למאי דקיימ"ל דבעי' עד דמטיא לקותא למ"ח שפיר קאמר הרמב"ם וכן בשו"ע ד"ח מיני טרפות הן כן נראה לפענ"ד נכון בס"ד ועיי' פלתי שהעלה דלמ"ד דבעי' עד מקום חריץ אינו טרפות מחמת עצמו אלא משום שהוא סמוך לבמ"ע וסופן ללקות ועיי"ש מה שמיישב עפ"י הקדמה זו קושיי' הנ"ל על הרמב"ם ועפי"ד העליתי יישוב נכון לקושיית מהרש"א בחולין דף מ"ג בתוס' ד"ה הנך דאפקת שהקשו לעולא דלית לי' דרכיש בצרי להו י"ח טרפות ותי' דחשיב צומה"ג במקומה ושוב הקשו למ"ד בשר החופה היינו כרס החיצון א"כ אכתי בצרו להו, ותמה מהרש"א הא י"ל האי מ"ד ס"ל כרכיש, וא"כ י"ל דקחשיב צומה"ג כמ"ש בתחילה אליבא דעולא ועפ"י הפלתי ניחא דע"כ צ"ל מאן דחשיב הא דרכיש לית לי' הא דאמרי במערבא דבעי' מטיא לקותא עד מקום חריץ דא"כ לא הוי טרפות מחמת עצמו ומ"ד בשר החופה היינו כרס החיצון הוא נמי אמרי במערבא ואיתא בסנהדרין דף י"ז כל היכא דתני אמרי

במערבא היינו רבי ירמיה וכיון דחד מ"ד אמרינהו לתרווייהו מימרא שוב א"א לתרץ דקחשיב צומה"ג תחת בשר החופה דהא לדידי' כבר עיילית לי' תחת לקותא דרכיש דאפקת דהא לדידהו דבעי' דמטיא לקותא עד מקום חריץ א"א לחשוב לקותא דכוליא כיון דאננו טרפות מחמת עצמו, ושפיר הקשו דלהך מ"ד בצרו להו ונתיישב קושיית מהרש"א בס"ד, מיהא מפירש"י דשמעתין ר"פ א"ט מוכח דלא כפלתי הנ"ל אלא דבכ"ע הוי טרפות מחמת עצמו דאהא דפריך אתנא דברי"ש ולחשוב נמי דרכיש פירש"י ולקמן מסיים בה והוא דמטיא לקותא עד מקום חריץ וכוונתו מבוארת כי היכא דלא נימא דתנא דברי"ש ל"ס לי' הא דרכיש משו"ה פי' ולקמן מסיים בה וכו' ובזה לכ"ע מטרף ומוכח מזה דאפי' למ"ד דבעי' מטיא לקותא למקום חריץ הוי טרפות מחמ"ע דאל"כ אכתי לא פריך מידי דהא תנא דברי"ש ל"ח אלא טרפות מחמ"ע, ומ"מ דברי הפלתי ניתנו להאמר אליבא דרמב"ם ועיי' לקמן בסי' מ"ד כתבתי נפק"מ בזה אליבא דדינא:

ועיי' מש"כ הנקה"כ ביישוב שיטת הרמב"ם הנ"ל, הא דקאמר לאפוקי לקיתא דרכיש היינו דהלל"מ לא הוי אבל טרפה מיהת הוי משום דאין כמוה חיה, והנה לכאורה אין נפק"מ בזה לדינא, אמנם הדג"מ כתב ג"כ לתרץ בדרך זה ואסברא לה שפיר עיי"ש והוסיף דנפק"מ נמי לדינא דכיון דאינו מהלל"מ אלא מחמת שהמציא בחכמתו שאין כמוה חיה, א"כ אם אירע דחי יב"ח כשר עיי"ש, אמנם בהגהות אמרי ברוך הקשה ע"ז דלדבריו בעצמו ע"כ מה שחיה י"ב חודש הוא בדרך פלא איך אפשר להכשירה דילמא מהיום ולהלאה לא תחיה עוד יב"ח, ומצד טרפותה הא עומדת למיתה תוך יב"ח מהיום, וי"ל נהי דרכיש שיכל בחכמתו דאינה חי יב"ח מ"מ אינו אלא ע"ד רוב וכיון שכבר חיתה יב"ח כבר יצאה מכלל רוב זה, ושוב אינה אלא ספיק השקול ולהרמב"ם דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא הו"ל ספק השקול, ולפי"ז י"ל הרמב"ם לשיטתו והרשב"א דס"ל סדא"ו לחומרא ליכא למימר כדברי הדג"מ משו"ה הוצרך לחשוב ט' מיני טרפות, ומ"מ לפי השגתו של הא"ב מ"מ נפק"מ מיהת מדברי הדגי"מ לעניין החלב של קודם יב"ח דלפי הדג"מ הנ"ל אליבא דרמב"ם אם חי י"ב חודש עכ"פ החלב דקודם י"ב חודש כשרה בלקותא דכוליא, אלא דעיקר דברי הדג"מ תמוהין לי מהש"ס א"כ מ"פ הגמרא על תנא דבר"י ולחשוב מני דרכיש הא תנא דברי"ש לא חשיב אלא אותן שנאמרו למשה מסיני, אם לא שנדחוק דאכתי לא אסיק אדעתא לחלק בכך עד דמייתא להא דעולא וקאמר לאפוקי מדרכיש וכן צריך לומר אליבא דנקה"כ הנ"ל, ועיי' לקמן סי' ל"ג בדין ניטל לחי העליון מש"כ בזה בס"ד:

ב' כתב הטור בשם הרמב"ם אעפ"י שכולן הלל"מ אין לך בפירוש אלא דריסה הלכך כל ספק שיסתפק לך בדריסה אסור ושאר מיני טרפות יש מהן ספק שמותר, ועיי' מש"כ הב"י ע"ז, ובטו"ז תי' בכוונת הרמב"ם דבשאר ספיקות אמרי' נשחטה הותרה, אם לא דשכיח טפי לאיסורא ובדריסה ל"א נשחטה הותרה אא"כ התירה שכיח טפי, וכפי' הפרמ"ג דברי הטו"ז עפ"י דברי הב"ח עיי"ש, עוד כתב דנפק"מ לענין ס"ס עיי"ש, ועיי' בפרמ"ג דאליבא דטו"ז היכא דמספק"ל אם הוא שתק והם מקרקרין נמי מיתסר דלא כדפסק המחבר לקמן בסי' כ"ז עיי"ש, ולפענ"ד י"ל דאין זה נכנס בגדר הספק דרוסה כלל ויבואר בס"ד לקמן, ובעיקרא דמילתא צע"ג להבין טעמא דמילתא, הא באמת כל ספיקא דא"ו מה"ת לקולא לשיטת הרמב"ם אפי' בדבר המפורש איסורו בתורה, וא"כ מהיכ"ת נחמור בדרוסה טפי משום דמפורש איסורו בהדיא, תו יש לתמוה בזה, הא באמת מנה הרמב"ם דרוסה בהדי ח' מיני טרפות שהם הלל"מ, וכבר עומד בזה הד"מ ומש"כ דכוונתו על לקותא דרכיש כ"כ בעצמו שהוא דוחק, אבל האמת יורה דרכו כמש"כ הפרמ"ג דמקרא לא מוכח אלא שדרסה עד שנוטה למות, אבל בהאדים הבשר כנגד במ"ע או שהטיל טיפת ארס כ"ש, לא הוי ידעינן ממקרא המפורש להכי איצטרך הלל"מ דזה נמי בכלל דרוסה, והנה בשאר מיני טרפות אע"ג דלא ידעינן להו אלא מהלל"מ אבל מ"מ פשיטא דלוקין על כולן על לאו דבשר בשדה טרפה, כמ"ש הפרמ"ג דהראוי הכי הוא דכולן נכללו בלאו דבשר בשדה טרפה והוא פשיט עד שלא נתן לכתוב מרוב פשיטיתי' וא"כ יש לתמוה מפני מה נחמיר בדרוסה טפי מכל שאר טרפות, דהא גם בדרוסה אי לאו הלל"מ לא הוי ידעינן דבטיפת ארס בעלמא מיטרף, אלא מהלל"מ ידעינן דהוא בכלל לאו טרפה והא איתא נמי בשאר ע' טרפות ונראה בס"ד משום דמשמעות הכתיב מיירא בטרפות שא"א להתהוות כ"א ע"י חיתו יער וזה לא משכחת לה כ"א בדרוסה, דשאר מיני טרפות אפשר שיתהוו כולן גם ע"י חולי משא"כ בדרוסה דלא משכחת לה כ"א ע"י חית השדה וא"כ כיון דמשמעות הכתיב דמיירא שנעשה טרפה ע"י חיה משו"ה פשטא דקרא בדרוסה ונייר משו"ה קרי לי' הרמב"ם אין לך בפירוש אלא דרוסה, ועפי"ז הי' נראה לפרש דברי:

הרמב"ם לאידך גיסא, דודאי ע"כ מש"כ הרמב"ם שהחמירו בדרוסה טפי היינו רק מדרבנן דמדאורייתא נראה פשיט דאין זה סברא כלל להחמיר בספיקו מפני שמפורש איסורו בתורה כדפרישית דהא כל סדא"ו מה"ת לקולא, אלא דחכמז"ל החמירו כו' והשתא י"ל לאידך גיסא כיון דמשמעות הכתיב דמיירא בדרוסה, ופשטא דקרא משמע שטרפה עד שנעשה ראוי לכלב כמש"כ הרמב"ם מקרא דלכלב תשליכון אותו, וא"כ כי

היכא דלא נטעה דלא מטרף אלא בכהיי"ג משו"ה ראו חכמים להחמיר בדרוסה טפי, משא"כ בשאר טרפות דלא ידעי' מפשטי' דקרא כלל אלא מהלכה למ"מ לא אתי למטעי כלל, ודו"ק היטב:

עוד י"ל עפ"י מש"כ ההמ"ג בפ"י מ"ה חו"מ ומובא בטו"ז סי' תל"ט באו"ח דכל דבר שאסור מספיקא, וספיקא כודאי לא מהני חזקה ולא ס"ס עיי"ש לעניין בדיקת חמץ כ י"ל בדרוסה נמי כיון דודאי דרוסה נמי מהני לה בדיקה מדינא ובאם נדרסה בהמה ואכל ממנה בלא בדיקה לכאורה נראה דלוקה עלי' משום טרפה דרחמנא שויא בזה לספק כודאי, ועיי' בפירש"י במשנה דא"ט בד"ה נפלה מן הגג ובלב ארי' שם משו"ה לא אמרי' בדרוסה נישחטה היתרה, ול"מ נמי ס"ס, מיהא אי לאו דכתב רחמנא בפירוש, ולא הוי ידעי' רק מהלל"מ לא הוי אמרי' דהוא ודאי טרפה, אבל כיון דמפורש בקרא ש"מ כל שנדרסה הוי ודאי טרפה כל כמה דלא בדקי' לה משו"ה החמירו בדרוסה, ודו"ק:

ועיי' באה"ט שהקשה להרמב"ם הנ"ל מ"פ הש"ס ולעולא מ"ש מספק דרוסה והניח בתימא, ואישתמיטתי' דברי הדרישה שהקשה כן ותי' שפיר דעולא הא מנה דרוסה בהדי ח' טרפות שנאמרו למ"מ א"כ לדידי' ודאי אין חילוק בין דרוסה לשאר טרפות ומדוקדק בזה לשון הש"ס ולעולא מ"ש מס"ד, ולא פריך סתם מ"ש מס"ד ולהנ"ל ניחא דהקושי' אינו אלא עולא לשיטתו, ומ"מ עדיין צ"ע דתי' זה אינו מספיק כלל להרמב"ם דהא איהו נמי מנה דרוסה בהדי ח' מיני טרפות, וע"כ צ"ל דתרווייהו אתנייהו אי כמש"כ הד"א או הדג"מ או א' משאר שערי תירוצים שלא ננעלו א"כ מה דיתורץ בהרמב"ם יתורץ נמי לעולא, ומ"מ ארוח לן בדברי הדרישה הנ"ל ליישב הא דקאמר בד"מ דהאי דרוסה דמנה הרמב"ם לאו דרוסה ממש קאמר אלא לקותא דרכיש דבא ג"כ ע"י דרוסה ובעצמו הרגיש א"כ מ"ק בגמרא לאפוקי לקותא דרכיש הא י"ל לעולא נמי דהוא בכלל דרוסה, ולהנ"ל ניחא דע"כ דרוסה דקאמר עולא דרוסה ממש קאמר דאיס"ד דדרוסה אין למנות בהדי הלל"מ משום דנאמרה בפירוש א"כ הו"ל למימר חוששין לספק דרוסה כמש"כ הרמב"ם הנ"ל ובאמת שמעינן לי' לעולא דס"ל אין חוששין לס"ד, אע"כ דלדידי' דרוסה ממש נמי לא הוי אלא הלל"מ ואיס"ד דלקותא דרכיש נמי קחשיב הול"ל כן בהדיא דמהיכ"ת נימא דהוא בכלל דרוסה, משא"כ למאי דקאמר הרמב"ם דדריסה מפורש בהדיא שפיר מצינו למימר דדרוסה דקאמר בהדי הלל"מ היינו לקותא דרכיש עיי' בד"מ ותבין:

ועיי' תב"ש ש"כ לתרץ קושי' הדרישה הנ"ל דשפיר פריך הש"ס לעולא מ"ש מס"ד, דהא הרמב"ם ס"ל נקיבת הושט נבלה, ונבלה נמי נאמר בפירוש, עיי"ש ולא זכיתי לירד לסוף דע"ק בזה אטו שאר טרפות מי לא אתנייהו בכללא דבשר בשדה טרפה, ואפי"ה ס"ל

להרמב"ם דאמרי' בהו נשחטה היתרה משום דפשטא דקרא מיירא בפירוש בדריסה, וה"נ נהי דנקיבת הושט נבלה מ"מ פשטא דקרא לא מיירא בנקיבת הושט אלא במתה ממש וצע"ג, ולפענ"ד נראה לתרץ קושיי' הדרישה הנ"ל, עפ"י שיטת הפלתי בסי' ל"ג והכי ס"ל להנודב"י דספק נקובת הושט ספק בשחיטה מיקרא, א"כ לא מצינו למימר בי' נשחטה היתרה ושפיר פריך הש"ס מ"ש מספק דרוסה דליכא למימר משום דמפורש בקרא לא אמרי' נשחטה היתרה, דהא מהיי"ט גם בספק נקובת הושט הו"ל להחמיר, ומ"מ ס"ל לעולא דאין חוששין וא"ש בס"ד, ועיי' לקמן בסי' כ"ג ודו"ק:

ג) כתב הטור טרפה האמורה בתורה וכו' וא"א לומר בטריפה בעלמא וכו' דהא כתב לכלב תשליכון אותו, עיי' טו"ז שהקשה למה לא יליף ממה דמצינו בגמרא מנ"ל דטרפה אינה חיה דכתיב זאת החיה וכו' ש"מ דבחיות תליא מילתא, ותו הקשה להיפוך אמאי לא יליף בגמרא מקרא דלכלב כמש"כ הרמב"ם והטור עיי' משתי' הטו"ז עד מש"כ דהטור לא הוצרך להביא זאת החיה שהוא פשוט ובגמרא לא הוצרך להביא קרא דלכלב שהי' פשיט להם דמשמעות הקרא מיירא בראוי לכלב ולא במכה כ"ש, עיי"ש ולכאורה לפום רהיטא נראין דברי הטו"ז בזה דחוקים מאוד דלהש"ס הי' פשיט מש"כ הטור ולא הוצרך להביאו ולהטור הי' פשיט יותר דרשה דהש"ס עד שלא הוצרך לכתבו והוא נראה תמוה מאוד אבל כד דייקות שפיר דברי הטו"ז נכונים מאוד, דהא תוכן דבריו דמש"כ הטור כי היכא דבנבלה לא מחלקי' בין מתה מאליה או ע"י דבר אחר הה"ד בטרפה דהא הוצרך למילף מנבלה היינו משום דאי לאו דאשכחן כן בנבלה, ע"כ הוי מחלקי' בטרפה בין טרפה מחמת עצמה לטרפה מחמת חית השדה, כי היכא דלא לסתרו קראי דמשמעות טרפה הוא בכ"ש, וזאת החיה משמע דתליא בחיות, וקרא דלכלב הו"א, דלאו בחיות תליא אלא במסיכנת תליא מילתא אבל השתא דאשכחן כן גבי נבלה דל"ח הכתיב א"כ מסתברא דגם בטרפה אי"ח וכי היכא דגבי טרפות מחמת חולי תליא בחיות מקרא דזאת החיה הה"ד בטרפה מחמת ארי משו"ה דרשי' לכלב תשליכון דתליא בחיות גם בטרפות ארי עיי"ש, והשתא קאמר הטו"ז דהטור לא הוצרך להביא דרשה דבגמרא דזאת החיה, דחיה אכול שא"ח לא תאכול, דמהתם לא ילפינן אלא דטרפה אינה חיה, והטור השתא אינו עוסק ובא לאשמעי' הא מילתא אלא להוכיח דטרפה לא הוי בטרפה כ"ש אפי' היכא דניטרף ע"י ארי, ונהי דאי לאו דכבר ילפי' בעלמא דטרפה א"ח לא הו"מ למילף מקרא דלכלב, אבל הטור לא הוצרך להביא זה דלא קאי השתא למילף הך מילתא דטרפה א"א ובש"ס נמי אי הוי קאי למילף מנ"ל דגם בטרפות ארי תליא בחיות ודאי הוי הוצרך להביא קרא דלכלב דמייתא הטור אבל הש"ס אינו קאי התם בהך מילתא

כלל, אלא מנ"ל למילף דטרפה א"ת ולזה שפיר סגי לי' בקרא דזאת החיה, ודברי הטו"ז, ברורים ונ"ל עפ"י דברו הטו"ז יבואר ע"נ הא דאמרי' בש"ס אמר ר"ל רמז לטרפה מה"ת מנלן ופריך מנלן והא כתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אלא רמז לטרפה שא"ח מה"ת מניין שנאמר זאת החיה חיה אכול שאינה חיה לא תאכול, ויל"ד הא ר"ל לא קאמר הכי אלא רמז לטרפה מה"ת מניין משמע דקאי אעיקר דין טרפות, ולפי דברי הטו"ז יתיישב כמין חומר, דהא מתוך דברי הטו"ז למדנו דאי לאו דאשכחן גבי נבלה דא"ח בין מתה מחמ"ע למתה מחמת קטלה גבי טרפה ע"כ הוי מחלקינן בכך מחמת משמעות הכתוב דטרפה כ"ש משמע מיהא תינח אי אמרי' טרפה אינה חיה שפיר מצינו למילף מנבלה דהא ה"כ תליא בחיות, אבל למ"ד טרפה חיה, א"כ אכתי אינו דומה לנבלה כלל, ואכתי י"ל דוקא בנבלה א"ח אבל בטרפה יש חילוק הנ"ל ומיטרף בכ"ש, כמש"כ הטו' והשתא ניחא דר"ל ה"ק רמז לטרפה מה"ת מניין וכוונתו דכל טרפות תליא בחיות ואפי' נטרפה ע"י ארי דלא כמשמעות דטריפה כ"ש, וע"ז פריך מניין הא כתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו והכוונה על סיפא דקרא כיון דכתיב לכלב תשליכון אותו ממילא משמע דבעי' ראוי לכלב כמש"כ הטור, וע"ז קאמר אלא רמז לטרפה שא"ח מה"ת מנלן דכל כמה דאין לנו רמז מה"ת דטרפה א"ח, א"א למילף מקרא הנ"ל דהא אכתי אננו דומה לנבלה, וע"ז שפיר קאמר דטרפה א"ח ילפי' מדכתיב זאת החיה, וממילא ילפי שפיר מקרא דבשר בשדה טרפה דגם ע"י טרפת ארי לא מיטרף בכ"ש, כי היכא דלא מחלקי' בנבלה, כמש"כ הטור ודו"ק:

ובעיקר קושי' האחרונים הנ"ל אמאי לא יליף גם בש"ס מקרא דלכלב תשליכון כמ"ש הטור והרמב"ם נראה לפענ"ד דלכאורה למאי דקיימ"ל כר"א דכ"מ שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איה"נ במשמע א"כ איצטרך קרא דלכלב להיתר הנאה כדאיתא בש"ס ר"פ כ"ש, מיהא יל"ת עפימ"ש הרמב"ם פ"ד, מ"ה מ"א דכל שני מיני איסורין משני שמות לא מצטרפין חוץ מכויט דאם אכל חצי זית טרפה וח"ז נבלה מיצטרפי' למלקות דטרפה תחילת נבלה היא, וא"כ שפיר י"ל כיון דגלי רחמנא דנבלה מותר בהנאה הה"ד וכ"ש טרפה מיהא נ"ל דסברת הרמב"ם לא שייכא אלא למ"ד טרפה א"ח שפיר י"ל דטרפה תחילת נבלה היא אבל למ"ד טרפה חיה והרבה מהן מתקיימת כמה שנים אין עניין לנבלה כלל, ויתיישב בזה קושיי' האחרונים להטור ולהרמב"ם, להאי מ"ד דטרפה חיה קרא דלכלב תשליכון למה לי ולהנ"ל ניחא כיון דטרפה חיה ממילא איצטרך קרא להיתר הנאה, והשתא ניחא שפיר לשון הש"ס אמר ר"ל רמז לטרפה מה"ת מניין וכוונתו באמת אמש"כ הטור מדכתיב לכלב תשליכון אותו, מיהא אי לאו דכבר ילפי' בעלמא

דטרפה א"ח, לא הוי מוכח מקרא הנ"ל דהא איצטרך להיתר הנאה, משו"ה איצטרך הש"ס להקדים דרמז לטרפה שא"ח ילפי' לה מדכתיב זאת החיה וא"כ להיתר הנאה לא צריך קרא דת"ל מנבלה, וממילא ילפי' שפיר מקרא דלכלב דתליא במה שנעשה ראוי לכלב ולא מיטרף בכ"ש, וא"ש בס"ד, ועיי' בס' לב אריה בחי' שם מש"כ בזה דבר נאה ומתקבל ודו"ק:

ד) בש"ך סק"ו קריעה היינו נקרע רוב בשר החופה וכיו"ב עיי' פרמ"ג שנתקשה מאי כיו"ב לפימש"כ הש"ך בסק"ה דגלודה איתא בכלל נטילה ולא בכלל קריעה דלא כך"מ א"כ תו ליכא מידי דאיתא בכלל קריעה, והצ"ע, ואולי י"ל דנחתכו הכליות לשניים דבסי' מ"ד ע"ש אי בעי' דוקא ע"י מכת חרב או אפי' נחתכו לשניים מ"מ, עכ"פ י"ל דהוי בכלל קריעה וע"ז קאי האי כיו"ב שכתב הש"ך:

סימן לד

קיימ"ל טריפה אינו חי' ונפק"ל בגמרא מדכתיב זאת החי' חיה אכול ושאינו חי' לא תאכל ומא"ד ט"ח נפק"ל מדכתיב בין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל וכן פירש"י בחומש בין שנולדה בה סימני טרפה כשירה לנולדה בה סימני טריפה ופסולה ותמהו על פירש"י דהא קרא לא מתפרש על טרפות אלא אליבא דמא"ד טרפה חי' אבל למאי דקיימ"ל טרפה א"ח לא מיירא קרא מטרפות וכן כתיב בפ' מצורע שתי צפרים חיות פרט לטרפות וזה אליבא דמא"ד טרפה אינו חיה וא"כ לא הו"ל לרש"י לפרש פסיק הנ"ל בסמני טרפות וכן הקשה הפלתי עי"ש שתי' דקרא קמ"ל דבודאי טרפה אפי' חי' י"ב חודש נמי מטרפי' ועיי' בתו"כ פ' י"ב דאיתא התם בין החי' הנאכלת אצ"ל בין צבי לערוד דכבר מפרשים א"כ למה נאמר אלא בין טרפה כשרה לטרפה פסולה אחרים אומרים בין החי' אשר לא תאכל ליתן אזהרה לחי' והיינו משום דאכתי לא שמעני אזהרה לחי' שאין לה שום סימן טהרה דבתורה לא מפורש אלא חי' שיש לה סימן טהרה א' דהיינו מעלה גרה ואינו מפריס פרסה או איפכא וקו"ח לא ידעינן דאין מזהירין מן הדין עיי"ש ובזה ניחא דלא פריך הגמרא למא"ד טרפה א"ח האי קרא מאי עבד לי' דיש לומר קרא אתי לחי' טמאה כהך תנא דתו"כ אלא דאכתי קשה לי על הרמב"ם דס"ל פ"א מה' מ"א דאזהרה לחי' טמאה שאין לה שום סימן טהרה למדנו מקו"ח ואע"ג דאין מזהירין מה"ד כתב הה"מ כיון דאיסור עשה ידעינן מאותה תאכלו שפיר נוכל ללמוד אזהרה מקו"ח א"כ קשי' קרא בין החי' הנאכלת מאי עביד לי' דהא קיימ"ל טרפה אינו חי' והנה לכאורה יש לומר כמו שכתב הפלתי דאיצטרך דאפי' אירע שהחי' י"ב חודש מ"מ מטרפה אבל

לפי מש"כ הדג"מ בריש סימן כ"ט ליישב שיטת הרמב"ם דמונה ח' מיני טרפות ולא מונה ט' דהא קיימ"ל כרכיש כתב הדג"מ דלכאורא הלכה למ"מ ל"ל הא ממיילא ידעינן דכל שאינו כמוה חי' טרפה מקרא דזאת הח"י ותי' דהלכה למ"מ איצטרך דאפי' אירע שחי' י"ב חודש מ"מ טרפה וכן צריך לומר בכוונת הנקה"כ עיי"ש א"כ ליכא למימר תי' הנ"ל והקו"ל ונראה לי בס"ד עפי"מ דחידש הריב"ש בתשובה קצ"ב בהא דאמרינן בס"פ א"ט הי' מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמים וכי' ובלבד שיכיר גמל אמאי צריך שיכיר ניזל בתר רובא ותי' כיון דכתב בתורה והבדלתם בעינן שנדע כן בבירור ולא מהני מה דמכשור לי' משים רובא וכבר כתבתי במקו"א דזה לא יתכן אלא לפי סברת השמ"ק דרובא אינו אלא ספק והתורה התירתו אבל אם נימא דרובא הוי ודאי א"כ לא יתכן סברת הריב"ש הנ"ל ולהרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ע"כ צ"ל דרובא לאו ספיקא הוא אלא ודאי כמו שכתבתי בביאור במקום אחר והנה לכאורא לשיטת הריב"ש הנ"ל תיקשה הא בקרא דהבדלתם כתיב נמי בין החי' הנאכלת וכי' ומיירא בנולדה בה סימני טרפה ולא הו"ל למיזל בטרפות בתר רובא מיהא לק"מ דהא י"ל דס"ל כאידך מא"ד דקרא כא מיירא מספק טרפות כלל אלא אזהרה על חי' טמאה דאין עונשין מה"ד אבל לשיטת הרמב"ם דהפסיק ע"כ מיירא בטרפות דהא אזהרה לחי' טמאה ידעינן מקו"ח הנ"ל א"כ נהי דברובא שפיר איתא בכלל והבדלתם כיון דרוב הוי כודאי מ"מ עכ"פ הא דקיימ"ל לרמב"ם ספיקא דאורייתא מה"ת לקילא הא ודאי ברירא דבהא דכ"ר והבדלתם כגון דלא בעינן לאכשורי אלא מכח ספיקא הא ודאי ליתא בכלל והבדלתם וכיון דלהרמב"ם ע"כ קרא אספק טרפות קאי למדני דאע"ג דבכל התורה ספקא דאו' מה"ת לקולא מ"מ בספק טרפה בעינן להחמיר משים מצות והבדלתם ולא תיקשה ממה ש"כ הרמב"ם הלכך כל ספק שיסתפק לך בדריסה לחומרא ובשאר טרפות יש ספיקות שמקילין דהא מבואר בטו"ז ריש סי' כ"ט דהכוונה בס"ס ומדרבנן כמו שכ' הפרמ"ג אבל בספק השקל י"ל בכל ספק טרפה אזלינן לחומרא משום מצות והבדלתם וא"כ מיושב קושי' הנ"ל דע"ז שפיר איצטרך קרא והבדלתם וכי' ואין להקשות אכתי איך יתפרש קרא בין החי' וכי' על טריפות דהא קיימ"ל, טריפה א"ח די"ל אנן מפרשי' לקרא דחי' לאו אחיות קאי אלא אלשון בהמה וחי' וקרא איצטרך שפיר כהנ"ל ועפמ"ש מתיישב בס"ד שפיר קוש' הקדמונים על הרמב"ם דסדא"ו מה"ת לקולא מהא דבעי למילף בפ"ק דחולין דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ומשאר ילפיתות ולהרמב"ם לא מוכח מידי דהא י"ל התם משום דספקא דאורייתא מה"ת לקולא ולמש"כ ניחא בס"ד דבספק טרפות

כיון דכתוב והבדלתם גם להרמב"ם ספיקא לחומרא ואי לאו דאזלינן בתר רובא הו"ל למיחש דילמא טרפה הוא כנ"ל בס"ד ודו"ק:

סימן לה

בדין מכה בעצם הגולגולת סי' ל ס"א בהמה או חיה שנתרוצץ רוב עצם גולגלתה בין ברוב גבהה בין ברוב הקיפה טרפה וכי', נסתפקתי אי משערינן רוב הכמות של הגולגולת או אפי' נחבסה רציעה אחת ברובא כמי טרפה, והנה ברוב הקיפה נראה פשוט דסגי אפי' אם אינו רוב כמות הגילגולת אלא רציעה עפ"י הקיפה דהא עכ"פ רוב הקיפה מיהא הוי דהא פירוש הקיפה היינו דבר המקיף את הפנים, וכיון דנחבסה אפי' רציעה אחת שפיר הוי בכלל רוב הקיפה כי קמבע"ל ברוב גובהה דבזה שפיר מצינו למימר דבעי' רוב גובהה של הכמות דהיינו כל שטח הגלגולת, ונ"ל בס"ד דיש לפשוט זה מפירש"י דף נ"ב ע"ב בהא דבעי ר"י רוב גובהה או רוב הקיפה פירש"י רוב היקפה גדול מרוב גובהה, ולכאורה תמוה מאי קמ"ל בזה הא דבר הנראה לעניים הוא ותו תמוה דל"ש לפרושי הכי אלא אי הוי רוב גובהה ורוב הקיפה תרווייהו במקום אחד שפיר הוי צריך לאשמעי' איזה מהן גדול אבל כיון דכל חדא בדוכתא אחריתא ל"ש לומר דזה גדול מזה דמאי נפק"מ איזה מהן גדול, מיהא עפי' הנ"ל ניחא בס"ד דאילו הוי מפרשינן דרוב גובהה היינו רוב הכמות של הגובהה דהיינו כל רוב גובה שטח הגולגולת, א"כ הוי רוב גובהה יותר מרוב הקיפה דהא בכלל רוב הקיפה אין ספק דאפי' רציעה אחת המקפת את הגולגולת נמי בכלל רוב הקיפה הוא וכל כהי"ג הוי לי' רוב גובהה יותר מרוב הקיפה משו"ה פירש"י דרוב הקיפה הוא יותר מרוב גובהה דבאמת ברוב גובהה נמי מיטרף אפי' לא נחבסה אלא רציעה אחת העולה על רוב גובהה וא"ש בס"ד ושוב ראיתי כתב בס' מטה יהונתן שנדפס עה"ג יו"ד ש"כ בפשטות דרוב הכמות של הגובה ושל הקיפה קאמר ולפענ"ד נראה דמפירש"י הנ"ל הוא ראי' שאין עליה תשובה דאפי' רציעה אחת נמי מיטרף:

ב) ס"ב:

נפתחה וחסר ממנה כסלע וכו' ואם ניקבה נקבים שי"ב חסרון אם בין כולם כסלע וכו' עיי' ש"ך סק"ד דפליג על הב"י במש"כ דנקבים שאין בהם חסרון אפי' כי מצטרפת להו הוי רובא לא פסלי בגולגולת, אלא דדין הגולגולת שוה לגמרי לגרגרת, ושוב כתב דלפי מש"כ התו"ס דחסרון הגולגולת לאו מצד עצמו טרפה אלא משום סוף הקרים ליפסק אפשר כיון דאין בו חסרון אננו סופו ליפסוק ועיי' בפרמ"ג ובחרע"א דאם באנו להטריף הגולגולת בנקבים שאי"ב חסרון ע"כ מדין נחבסה הוא וא"כ הוא טרפות עצ"ע

ולפענ"ד נראה דשפיר קאמר הש"ך דע"כ א"א לומר דמצד נחבסה אתאינן עלה, דא"כ מאי ס"ד דב"י למילף זה מדין גרגרת דהא אי נימא דדין נקבים שאין בה חסרין כמו נחבסה לא שייך בזה עניין צירוף כלל דהא בנחבסה גם השלם שבין הרציצה, בכלל שיעור הטרפות יחשב ולא משום צירוף השבירה, וא"כ מאי עניינו לגרגרת דהתם דייניין אי מצרפינן הנקבים לשיעור רובא, ואם מספק"ל אם נקבים שאין בהם חסרון בכלל נחבסה יחשב גם הוא, הוא ספק שיש להסתפק בו מצד עצמו אבל אין עניינו לגרגרת כלל, אע"כ דפשיטא לי' להרב"י דאינו בכלל נחבסה, דנחבסה במכות כאיב לה טפי תדע דהא נפחתה הגלגולת פליגו בה הפוסקים כמש"כ הטור ואילו נחבסה לכי"ע טרפה, וא"כ שפיר קאמר הש"ך, ובזה אזדה לה נמי השגת הדג"מ על הש"ך למאי דס"ל הש"ך דנקבים שאי"ב חסרון נמי מיצטרפין טפי הו"ל להטור למינקט דין נקבים שאין בהם חסרון דמיטרף לכו"ע דהא בגולגולת שנחבסה ליכא פלוגתא, משא"כ בנקבים שי"ב חסרון ולמש"כ ניחא (ג):

בפרימ"ג בשפ"ד סק"ה, מספק"ל בכל הטרפות שהוא מחמת סופו לנקוב וכיו"ב היכא דעלה בו קרום ונסתם דאינו מועיל משום שסופו לסתור אם נאמר שבתוך יב"ח ודאי תמות מיום שנולד המכה או דילמא ודאי תוך י"ב חודש סופו לסתור הקרום ומשם ואילך לא יחי' י"ב חודש ונפק"מ בספק טרפה כהי"ג אם מהני י"ב חודש מיום שספק לנו שנולד הכאה בעצם וכיו"ב או בעינן כ"ד חודש עיי"ש דהביא דברי היש"ש בזה, ובחרע"א כתב דהוא נפשט מסוגיא דף נ"ז ע"ב שנקדר קנה שלה וכו' תוך י"ב חודש הוי, עוד שם מעשה בענבול שנפחת גולגלתו וכו' וכיון שעברו עליו ימות הצינה מיד מת והוא חסרון הגרגרת מבואר בתו"ס הטעם משום סופו לפסוק א"כ מה הוצרכה בנקדר הקנה דחיתה תוך י"ב חודש הא יכול לומר דחיתה תוך כ"ד חודש עיי"ש, ולולי דברז"ל בזה הי' נראה לפענ"ד ראי' ברורה מהש"ס שם לאידך גיסא, דהנה איתא שם בגמרא שאל ר"י בן נהוראי את ריב"ל קדירת קנה בכמה אמר לי' משנה שלמה שנינו עד כאיסר האיטלקי א"ל והלא רחל אחת היתה בשכינתנו שנקדר קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה א"ל ועל דא אתה סמיך והלא הלכה רוחית בישראל שמיטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה לו לרשב"ח שנשמטה ירך שלה יעשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר תוך יב"ח הוי ה"נ תוך י"ב חודש הוי ולכאורא יש לתמוה, וכי ס"ד דריב"נ הוי ס"ל דטרפה א"ח אפי' חודש א', הא ודאי פשיטא לכו"ע סימן לטרפה י"ב חודש א"כ מסתמא הא דקאמר וחיתה י"ב חודש קאמר א"כ מאי קאמר לי' אלא תוך י"ב חודש הוי ותו מאי קאמר מדרשב"ח הי' תוך י"ב חודש האי נמי תוך י"ב חודש הוי

אטו הא בהא תליא, ואם רצה לדחות דתוך י"ב חודש הוי בלא זה נמי הומ"ל כן מיהא להנ"ל י"ל דודאי הך דעשו לה קרומית של קנה חיתה יב"ח, ומו"ה הוי ס"ד לאתוי ראי' דאינה טרפה, דהוי ס"ד דמיום שנולד בה המכה אינה חיה י"ב חודש אפי' בטרפות שאינה מחמת עצמה כהאי דחסרון הגרגרת וכגון דעשו לו רפואה, וע"ז השיב לו רבי וע"ז אתה סמיך והא שמיטת ירך הלכה רוחית דטרפה, מ"מ חיה נמי י"ב חודש וע"כ צ"ל דמה דתוך י"ב חודש הוי מיום שפסק הרפואה להועיל ה"נ בחסרון כאיסור י"ל כן והשתא מוכח מזה דחשבי' י"ב חודש מיום שנפסק הסתימה, וממילא בכל כהי"ג בע"י כ"ד חודש לבירור ספק טרפה, ודו"ק:

ד ובשו"ע שם ובעוף המים כגון אוזא אפי' לא ניקב העצם אלא כ"ש טרפה, נראה פשיט אפי' באוזים שמסוגרים בחצר או בליל באופן שמיום הוולדם לא היו מצוים במים כלל, אפי"ה יש להם דין עוף של מים, וכ"מ לכאורה ממה דאמר רבי שיזבא הני אוזא דידן כעוף של מים דמי ולכאורה מאי קמ"ל מהיכ"ת לא יהיו נחשבין לעוף של מים, א"וו הא קמ"ל דהני אוזא דידן הם מאותו המין, וא"כ פשיט דאם אותו מין עופות דרכן להיות מצוי במים אף אם אירע דעוף זה מעודו לא הי' במים נמי נקובתו בכ"ש, מיהא רש"י פירש שם מפני שמצויות תמיד במים לכאורה לא משמע כן וצ"ע, וע"י פלתי מש"כ גבי אווזות שי"ל כמין חטוטרות בגלגולת ודו"ק: (ה) בעופות שיש להם נקב בעצם הגולגולת כרבלתא ותחתיו יש נקב וניכר שהוא בתולדה, ע"י בתש"ו צמח צדק סס"י ע"א שהעלה להכשיר משום דהכי רביתייהו והתב"ש האריך לחלוק עליו וכתב דאין ראי' ממה דאמרי' בעלמא היינו רבותייהו עיי"ש ועיי' פלתי שכתב כיון דחזינן דחיים וקיימים י"ב חודש ומולידים זה ראי' ולעדות דהנהי אוזים לאו עופות דמים נינהו וצ"ע להבין דבריו הא חזינן דאינם מין בפ"ע, ועוד דהחוש מכחיש זה דגם הם מצויין במים תמיד כמו שאר אווזות ומה שחיות י"ב חודש ומולידות אין ראי' דהא כ' התו"ס דאננו טרפות מחמת עצמה אלא ע"ש שסוף הקרום לנקוב, וא"כ אין ראי' ממה שחיות י"ב חודש, וע"י מש"כ הפרמ"ג לענין טרפות שהוא על שם סופו מאיזה זמן חשבינן דאננו י"ב חודש או משעה שנולד הריעותא ועיימש"כ לעיל וממש"כ האחרונים בדין זה דלא מהני י"ב חודש מפני שאננו טרפות מחמת עצמה משמע לכאורה דאננו חי יב"ח מיום דנעשה טרפה ממש ועיי' בתשו' נודב"י מהדי"ק סי' ה' מה שהאריך בדין עופות הנ"ל והעלה להתיר ועיי' בתש"ו ח"ס ססי' כ"ה ודו"ק:

סימן לו

סי' לא בשו"ע ס"א המוח יש לו ב' קרומים זה על זה, וכו, ובהגה כתב רמ"א רש מטריפין ג"כ בניקב העליון לבד והיא שיטת בה"ג, ובטעמא דבה"ג פליגו הרב"י עם הב"ח, הרב"י ס"ל בטעמא דבה"ג משום דמשמע לי' מאן דאמר קרמא תתאי מודה דבעילאי מיטרף אלא שבא להוסיף גם תתאי, והב"ח הקשה ע"ז קושי' חמורה א"כ מ"ק בדף כ"ו הניחא למ"ד קרמא תתאי אלא למ"ד קרמא עילאי ניחוש דילמא עילאו אינקב תתאי לא אינקב, ואיס"ד כהב"י תיקשי גם להך מ"ד דהא איהו נמי מודה דבעילאי כש"כ דמיטרף, ומתוך כך כתב דהבה"ג מספק"ל הלכה כמאן ופסק כדברי שניהם להחמיר, ונפק"מ בין הב"י והב"ח כתב הפרמ"ג כגון דאיכא ב' בהמות א' ניקב קרמא עילאי ו"א קרמא תתאי, ונפל כזית מכאו"א לתוך הקדרה אין צריך ששים אלא פ"א משא"כ להרב"י צריך ב"פ ס', וע"יי פלתי מש"כ ליישב קושיי' הב"ח על הב"י, ולדידי' צ"ע מש"ס דף נ"ו ר"א בדיק במיא פירש"י מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאם אם נתלבנו טרפה, ואיס"ד דבעילאי לכו"ע טרפה א"כ מה מועיל בדיקה זו הא י"ל עילאי אינקב תתאי לא אינקב, וצ"ל דהרב"י מפרש כל"ק דרש"י דמוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה ואח"כ מכניס מים בתוכו:

סימן לז

בדין נקובת המוח וקרומיו המבואר ביור"ד ס"י נ"א ופסק הרמ"א שם בסעי"א דבקרונא עילאי לחודא טריפה, ויש לחקור אם הוא טריפה מח"ע או דילמא לעולם ס"ל דלא מטריף עד דניקבו תרווייהו, מיהא כיון דאינקוב עילאי ממילא תתאי סופו לנקוב ונפק"מ בזה לדינא לפימש"כ התב"ש בס"י מ"ב יעיי"ש וכיו"ב כתב נמי הפרמ"ג בסי' נ"ג דהא דאמרי' קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום הנ"מ בנקב שהוא טריפות מח"ע אבל אם אינו מח"ע כגון ביותרת הכבד שניקב דהוא מטריף משום שסוף הכבד לנטל בזה מהני סתימה ע"י קרום שעלה בו עיי"ש, א"כ ה"נ אי ענה קרום בקרונא עילאי סתימה מעליא הוא מדינא, ונראה דיש לפשוט זה מלשון הרא"ש פא"ט ס"י י"א שכתב וז"ל ור"ש ז"ל כתב לעיל גבי חסרון הגלגולת שאם ניקב העליון בלא התחתון טריפה שהתחתון רך ועתיד לנקוב משמע מלשונו שאם ניקב התחתון בלא העליון כשר שהעליון חזק ומתקיים, וכן משמע לאותה גירסא דעד דאינקב תתאי דמלתא דפשיטא היו דלא מיטרפא בנקיבת התחתון ור"ת ז"ל פסק כלישנא קמא לחומרא וכ"ו עכ"ל, ודברי רבינו צריכין ביאור במש"כ וכ"מ לאותה גירסא וכוי דלכאורה נא אתפרש כוונתו בזה תו יל"ד

בדברי הרא"ש ז"ל במה דקאמר ור"ת פסק כלישנא קמא לחומרא היינו הך דר"ש וא הו"ל למימר אלא וכ"כ ר"ת, אבל נ"ל בס"ד דה"פ דר"ש ס"ל לכו"ע לא מטרפא אלא בנקיבת תרווייהו רק דלישנא קמא ס"ל אי אינקיב עליאי סוף התתאי נמי לנקוב ולישנא בתרא ס"ל דלא מטרף אלא אי מינקב קרמא תתאי ג"כ וע"ז קאמר הרא"ש דהכי משמע לשון עד דאינקב משום דלכאורה הול"ל דיאנקב גם תתאי וכן היא לשון הרמב"ם לג"י הב"ח עיי"ש אלא דה"ק משום דללישנא קמא בקרמא עילאי מטרף משום דסופו לנקוב משו"ה קאמרו אינהו דלא מטרף משום טעם סופו לנקוב עד דאינקב ממש, כן נראה לי בכוונת הרא"ש ומש"כ הרא"ש דר"ת פסק כלישנא קמא לחומרא בעלמא קאי וה"ק השתא דאמרת דצלי"ב פשיטא דלא מנקב בתחתון לחודא א"ש דפסק הר"ש כלישנא קמא משום דר"ת כללא כייל בעלמא דפסקי' כל"ק לחומרא דאילו הוי מפרשי' כפי' הרי"ף דללי"ב בקרמא תתאי לחודא מטריף א"כ ל"ש לומר דלי"ק מחמיר א"כ הו"ל למיפסק כל"ב מטעם שכ' הרא"ש להרי"ף דפסק כלי"ב עיי"ש, וכשתמצא לומר כל הפוסקים שוים בזה דל"מ מאן דפליג בזה על הר"ש ואיכא למימר דלכו"ע למאן דאמר קרמא עילאי הוי טעמא משום דסוף תתאי לנקוב יש ליישב בזה הא דכתב הרא"ש דטעמא דמאן דפסק כלישנא בתרא דקרמא תתאי משום דרשב"נ וריב"ל מהדרי למיהב בי' סימנא ש"מ דס"ל כן, ולהנ"ל י"ל דאין קושי' מזה לשי' הר"ש הנ"ל דפ' כמ"ד קרמא עילאי דנפק"מ שפיר כגון דעלה סתימה בקרמא עילאי אי אינקב גם תתאי ל"מ האי סתימה כיון שכבר ניטרף פ"א שוב אינו חוזר להכשירו אבל אי לא אינקב תתאי מהני סתימא בקרמא עילאי כן נ"ל בס"ד, ויתיישב בזה קושיי' הש"ך בס"ק ח' למאי הילכתא כתב רמ"א דאין אנו בקיאין בבדיקה דהא בהג"א שהוא מקור דין זה כתב דאינו כשר אלא למאן דאמר קרום העליון שניקב כשר, אבל למ"ד טריפה ה"נ כיון שנמצא התולעת על קרום העליון טריפה וא"כ הרב שפסק בניקב העליון לבד טריפה ה"נ אפילו היו בקיאין בבדיקה טריפה ולפימש"כ מיושב קושי' זו דנפ"מ אילו נסתם העליון ע"י קרום ואילו היו בקיאין בבדיקה וניכר שלא ניקב התחתון היו כשר משו"ה הוצרך לומר משום דאין אנו בקיאין בבדיקה כן נראה לפענ"ד בס"ד, עוד יש נפק"מ לפימש"כ הפרמ"ג בסי' ל' דכל טריפות שאינו מנח"ע לא מהני בספיקו שהיית י"ב חודש דאמרי' תוך י"ב חודש סופו לנקוב גם תתאי ומשם ואילך לא יחי' י"ב חודש ולפי"ז צריך לבירור דידי' כ"ד חודש ובזה צ"ע על הפרמ"ג בסי' פ"א בשפ"ד ס"ק ד' שמספקא לי' בבהמה שהיתה מנענעת בראשה כמה זמנים שקורין שווינדעל דיש לה מסתמא מים בראש כמש"כ האחרונים ואח"כ שחטו אם יש להטריף למפרע החלב שקודם י"ב חודש דחזקה דהשתא וסמוך מיעוטא

לחזקה והו"ל פלגא מדרבנן והצ"ע, ולפימש"כ הפרמ"ג הנ"ל אין מקום ספק בזה דהא טריפות זה אינו מחמת עצמו אלא לפי שסוף הקרום לפסוק א"כ מאי מהני לן י"ב חודש דבעינן כ"ד חודש, הן אמת דבגליון רש"א הקשה ע"ז מש"ס חולין דף כ"ז ע"ב שנקדר קנה שלה וכו' תוך י"ב חודש הוי עוד שם מעשה בענבול באחד שנפחת גולגתו וכיון שעברו עליו ימות הצינה מיד מת והרי התוס' כתבו דף מ"ג ע"א ד"ה הנך דאפקת דחסרון גרגרת בכאיסור טריפה משום דסופו לפסוק א"כ מאי הוצרך בנקדר הקנה תוך י"ב חודש הא יכול לומר תוך כ"ד חודש הוי וכן בגזלגולת דכתבו התוס' דף מ"ב ע"ב דטריפה משום סוף הקרום לפסוק אף אם חיהה אחר ימי הצינה ליכא ראי' ולכאורה התמיה נשגבה מאוד ומ"מ נראה ליישב התמיה דשפיר משכחת לה נקדרה כאיסור שהוא טרפה מח"ע ע"י מה דמבואר בש"ך סי' ל"ד ס"ק ד' עיי"ש, ומהא דאמרו כיון שעברו עליו ימי הצינה אין כאן קושי' דמעשה שהי' כך הי' והיינו דאמר לי' משם ראי' להיפוך, ומ"מ צ"ע על הפרמ"ג הנ"ל בסי' פ"א דלפי הנראה תברי' לגזיזי' ועיי"ש בפרמ"ג סי' ל' הביא בשם רש"ל בכל טריפות שהוא מחמת שסופו לנקוב אין ראי' אם חי' יחי' הרבה, א"כ בחולין דף מ"ה ע"ב לוי חזיי' להאי גברא דטרי' לרישי', ואמר נתמזמז מוחא דידין לאו דלא קחייו לא דאינו מוליד והא נתמזמז אינו טריפות מחונ"ע אלא שסוף הקרום לפסוק א"כ מאי ס"ד דלוי דקאמר דלא קחיי הא טריפות כנ"ל וודאי חי' יחי' וצ"ע, ועיין בפ"ת סי' ל"ה שהביא בשם תשו' פרי תבואה דבחסר כיס הוורדא יש לסמוך בבהמה שחיתה י"ב חודש אשיטת המכשירין ולהפרמ"ג הנ"ל צריך לזה שהיית "ד חודש דהא ניטל הכיס אינו טריפות מחמ"ע אלא לפי שסוף הוורדא לנקוב ובזה לא מהני שהיית י"ב חודש:

סימן לח

כ' הרמב"ם בפ"ב מה' איסורי מזבח אם נמצא א' מאברי' הפנימים חסר אעפ"י שאינה טריפה כגון שנמצאת בכוליא אחת או שנטל הטחול ה"ז אסורה למזבח ותשרף לא מפני שהיא בע"מ שאין חסרון מבפנים מום אלא מפני שאין מקריבין חסר כלל שנאמר תמימים יהיו לכם וכל היתר כחסר לפיכך אם נמצא שם שלש כוליות או שני טחולין פסולה, מדפסק ותני משמע ליש חסר כן מתחילת ברייתא או נחסר אח"כ ע"י חולי או ע"י אד ועוד דלשון נמצא א' מאבריה הפנימים חסר משמעותו דנמצא כן בתולדה וא"כ שיטת הרמב"ם תמוה דהא בש"ס בכורות דף ל"ט בעי רב אחדבוי ב"א יש חסרון מבפנים, וקבעי למפשט מדתניא את שתי הכליות ולא בעלת שלש ולא בעל כוליא אחת ותניא אידך יסירנה לרבות בעל כוליא א' סברוה דלכו"ע אין בריה באחת והאי מחסר

חסר לימא בהא קמיפלגו מ"ס חמב"פ שמיה חסרון ומ"ס ל"ש חסרון, אר"ח ב"י דכו"ע יש בריה באחת וחב"פ שמיה חסרון ול"ק כאן שנבראה בשתים וחסרו כאן שנבראה באחת מעיקרה, ופריך והא דומי' דג' קתני אלא הכא ביש בריה באחת קמיפלגו מ"ס יש ברי' באחת ומ"ס אין בריה באחת, ור"י אמר דכו"ע אין בריה באחת וחסרון מבפנים שמי' חסרון ול"ק כאן שחסרה קודם קבלה כאן שחסרה לאחר קבלה עכ"ל הש"ס עיי"ש עכ"פ מוכח בהדיא דאפי' אי חמב"פ שמי' חסרון מ"מ כל שנבראת חסר אבר א' מבפנים לכו"ע כשרה דאכתי בכלל תמים הוא, וע"כ דברי הרמב"ם תמוהים ויותר תמוה דאיהו ס"ל בהדיא בה' שחיטה דיש בריה באחת דכ' שם דאם נבראת בכוליא א' כשרה, ובש"ס מוכח דאי יש בריה באחת אם נמצאת בכוליא א' כשרה דתלינן שנבראת כן, וכבר עמד בקושי' זו בס' מנ"ח והקדימו בפרמ"ג יור"ד סי' מ"ד במ"ז סק"א עיי"ש, והוא הוסיף להקשות עוד פגם בעלת שליש אמאי פסולה דהא כל יתר כנטול מתחילת ברייתא הוא, ולכאורה עלה על דעתי ליישב בס"ד עפ"י מה שהקשה הפר"ח בסי' מ"ד מכאן לשיטת הרמב"ן והרשב"א דס"ל כל יתר כנטול דמי היינו אותו אבר היתר הוי כנטול, להרמב"ן כנטול הוא ומקומו עמו ולהרשב"א כניטל ממקומו בלבד א"כ בעל שלש כוליות אמאי פסול להקרבה, ובפלתי שם מיישב קושי' זו די"ל הרשב"א וסיעתו דוקא בס"ד אמרי' הטעם בגמ' כליות משום חסר אבל במסקנא דדרשינן שתי הכליות וכו' לא הוי הטעם משום חסר כלל דהא סוגי' דשמעתין שם דנברא בלי כוליא לא מקרי חסר רק מגזירת הכתוב, וה"ד לבעל שלש מגזה"כ ולא מטעם חסר עיי"ש, וראיתי להפרמ"ג שם שכ' על דברי פר"ח הנ"ל דאדרבא מסוגי' דשם הוי סייעתא לרמב"ן דאלו להרמב"ם כיון שיתר א' הוי כחסר אחת מתחילת ברייתא א"כ בשלש כוליות אמאי פסול אבל להרמב"ן ניחא דמיירי שדבוקות יחד באופן שאם ינטל היא ומקומו עמה לא ישאר כענבה בינונית וקיימ"ל כוליא שהקטינה פסולה, ושפיר פסולה, משא"כ להרמב"ם קשיא עיי"ש, והנה לפימש"כ הפלתי ליישב הקושי' להרשב"א אף אנן נמי נימא כן לקושי' הפרמ"ג על הרמב"ם דבכוליא הוי גזה"כ דפסולה לגבוה, ולא מטעם חסר, וא"כ לק"מ ובזה מדוקדק לשון הרמב"ם דנקט גבי כוליא אם נמצא א' מאבריה אעפ"י שאינה טרפה כגון שנמצאת בכוליא אחת או שנטל הטחול וכבר דקדק הפרמ"ג שם מ"ש דנקט גבי כוליא נמצאת וגבי טחול נקט נטל, ולהנ"ל ניחא דבכוליא דגלי קרא את שתי הכליות וממעטי' בעל כוליא אחת פסולה אפי' בנבראת כך מה שאין כן בטחול דאינה פסולה אלא מטעם חסרון מבפנים, וכל שנבראת כך אינה בכלל חסר, נקט דוקא נטל הטחול, אלא דא"כ צ"ע אכתי בטחול אמאי מפסל בשני טחולין כיון דבטחול ליכא גזיה"כ ולא מיפסל אלא

משום חסר ובנבראת כך ליכא משום חסר, אלא דלענ"ד נראה מה שהחליט הפרמ"ג דלהרמב"ם כל יתר כנטול היינו כחסר מתחילת ברייתא, אינו מוכרח די"ל גם הרמב"ם ס"ל בזה כרש"י דיתר אחת הוא כניטל אחת בידי אדם ואדרבא לכאור' הכרח לומר כן דהא הרמב"ם ס"ל כל מקום שאמרנו ניטל טריפה היינו דוקא ניטל ע"י אדם או ע"י חולי אבל נבראת חסר כשרה וא"כ יתר רגל אמאי טרפה הא לא איתמר אלא נחתכו רגלי' והכי יתר רגל היינו כמו חסר, ועיי' ב"י סי' נ"ה דס"ל באמת אליבא דרמב"ם חסר רגל כשר וכבר הקשה עליו שם בד"מ אבל עכ"פ הא גופא קשיא אע"כ דלהרמב"ם נמי כל יתר כנטול ביד דמי ותו דלרמב"ם דס"ל נטל וחסר תרי מילי נינהו וכיון דאמרו כל יתר כנטל דמיא משמע כנטל דוקא ממילא מוכח דהו"ל כנטול ביד וא"כ לק"מ על הרמב"ם מבעל שלש וא"ש גם הא דפוסל בשני וחולין, ונהי דלפי"ז שוב אין כאן הכרח דלמסקנא אמרי' דמגזיה"כ מיעטה רחמנא שתי כליות ולא כוליא א', אבל עכ"פ יש לומר כן בלא הכרח קושי' ממשמעות הכתוב:

ובעיקר דברי הפרמ"ג שכ' דלהרמב"ן ל"ק קושי' הפר"ח די"ל דמיירי באופן שדבוקים זב"ז עד שאם ינטל הוא ומקומו עמו לא ישאר כענבה בינונית והו"ל כולי' שהקטינה לענ"ד דבריו תמוהים בזה א"כ טרפה נמי הוי ומאי ארי' לגבוה אפי' להדיוט אסורה, וע"כ צ"ל דמיירי באופן דלהדיוט שריא ועיי' לשון הרי"ף פ' א"ט דמייתא ברייתא הנ"ל והביא ראי' מזה דניטלו הכליות כשרה מדאסר רחמנא לגבוה עיי"ש, וא"כ הדרא קושיי' הפר"ח על הרמב"ן וע"כ צ"ל כמש"כ הפלתי דגזיה"כ הוא גבי כליות אלא דמ"מ צ"ע דמסוגי' הש"ס לא משמע כן שם בבכורות עיי"ש דו"ק ותשכח, וא"כ גם הקושי' על הרמב"ם עדיין צע"ג:

והנלע"ד בס"ד ביישוב שיטת הרמב"ם בזה דלכאור' קשי' לי קושי' עצומה, בהא דקאמר הש"ס דלמ"ד אין בריה באחת והא חסרה הוא ומשו"ה שפיר מפסלה בכולי' אחת הא מבואר בשו"ע סי' מ"ד הא דבכולי' אחת כשרה הנ"מ בנבראת כך אבל אם ניכר שאינה כך מתחילת ברייתה טרפה כיון דמקמי' דחסרה כולה כבר הקטינה לפחות מכענבה בינונית וקיימ"ל כולי' שהקטינה טריפה עיי"ש, א"כ איך אפשר לומר דאין ברי' באחת והא חסרה היא א"כ מאי ארי' דפסולה לגבוה הא טרפה נמי הוי' ולהדיוט נמי אסורה, וע"כ צ"ל דלפום האי אוקימתא כיון דאין ברי' באחת, וע"כ הא חסרה הוי' ואפ"ה גלי רחמנא דפסולה להקרבה א"כ מזה גופא גלי רחמנא דהאי טרפות שהקטינה הכוליא חוזרת להכשירה וכדס"ל באמת להמהרש"ל והובא שם בטו"ז ס"ק י"ג דאשכחן כה"ג גבי ריאה שניקבה וסמוכה לדופן ומהני לה סביך בבשרא אע"ג דקודם הסביכה טרפה

היתה ודוקא בידי אדם אמרי' גבי ציה"ג שאין חוזר להכשירה, ועיי"ש בטו"ז מה שהשיב על דברי המהרש"ל בזה, וא"כ עכ"פ אתי' הך אוקימתא שפיר דאי הוי מוקמי' קרא בהכי באמת הוי דייקי' מנה כנ"ל דדוקא בידי אדם הוא דאינה חוזר להכשירה אבל לא ביד"ש וכ"ז לפום האי אוקימתא דהתם אבל להילכתא דקיימ"ל אין שום טריפות חוזר להכשירה אפי' ביד"ש כמבואר בש"ס פא"ט ופ' בהמה המקשה, א"כ שוב א"א לומר בטעמא דקרא משום דאין ברי' באחת והאי חסרה הוא דא"כ הדרא קושי' לדוכתא הא להדיוט נמי אסורה וע"כ צ"ל דיש ברי' באחת וחסרון מבפנים שמי' חסרון, וכדס"ל להש"ס שם בריש הסוגי' דהני ב' ברייתות בהא קמיפליגו דכו"ע יש ברי' באחת וקמיפליגו אי חסרון מבפנים שמי' חסרון או לא, ופסק הרמב"ם כהך ברייתא דשתי הכליות אתי למעוטי בעלת שלש ובעלת אחת, חדא דבדאוריי' נקטינן לחומרא ותו דבשלמא להך מ"ד מיתרץ לן שפי' גם אידך קרא דיסירנה לרבות בעל כולי' אחת כדמוקי לה ר' יוחנן דמיירי שחסרה בין שחיטה לקבלה אבל לאידך מ"ד קשי' הך קרא דשתי הכליות לכן פסק הרמב"ם כהך מ"ד, נמצא שיטת הרמב"ם עולה יפה בס"ד כנ"ל נכון בלי גמגום בס"ד:

הנה בפ"ו דבכורות מנה התנא כל מומים הפוסלין בקדשים עיי"ש ושם דף מ' מתני' השחול שנשמטה יריכו ופירש"י וכגון דלא איעכל ניבי' דאי אע"נ טרפה נמי הוי כדאמרי' באלו טרפות והקשו בתוס' דאכתי קשיא למאן דמטריף התם אפי' לא איעכול ולא אפסוק, אלא יש לפרש דמיירי שנשמטה כן מתחלת ברייתה, ולולי דבריהם הי' נ"ל ליישב בפשוט דהא קיימ"ל בטוש"ע דראש עצם הקוליות במקום חיבורו לשוק שניתק ממקומו כשרה אפי' איעכל ניבי', והא דמטריף באיעכול היינו דוקא במקום חיבורו בגוף עיי' בשו"ע סי' נ"ה ס"ב וס"ג, א"כ שפיר י"ל דלמ"ד דוקא דאטמא דשף ונדוכתי' טרפה אפי' בלא אעכול ניבי' מפרש מתני' דמקום חיבורו בשוק דשם לכו"ע לא מיטרף ומ"מ מום מיהא הוי, ועפי"ז נראה לענ"ד ליישב בס"ד הא דתמה הש"ך שם ס"ק ב' על הב"ח שכ' דלענין מעשה ראוי להחמיר בשמוטת ירך בבהמה אפי' לא אפסק ולא אעכול ניבי' נמי טרפה מדינא וכסברת התוס' בבכורות והראב"ד בהשגות ולא כשו"ע, וכ' עליו הש"ך דאגב חורפי' לא עיין שפיר דמש"כ התוס' דטרפה אפי' בלא אעכל ניבי' לאו משום דקיימ"ל הכי אלא דהקשו כן אליבא דרב מתנה איך יפרש המשנה אבל למסקנא גם התוס' ס"ל להלכה דכשר עד דאעכול ניבי' עיי"ש, ולענ"ד דברי הב"ח נכונים לפי מה שכתבתי ליישב קושיית התוס', והוי קשיא ליה להב"ח מאי דוחקי לאוקמי' דנברא כך והלא הומ"ל בשינוי רויחא כהנ"ל אע"כ דהתוס' בבכורות הוי ס"ל כשיטת הראב"ד דהא

דאפליגו ר"מ ורבא אי בעי' אעכול ניבי' או לא היינו במקום חיבורו בשוק, אבל במקום חיבורו בגוף לכו"ע טרפה אפי' לא אעכול ושפיר הוצרכו לתירוצם וא"כ שפיר הוכיח הב"ח דהתוס' כראב"ד ס"ל כנ"ל נכון ביושיב שיטת הב"ח בס"ד:

סימן לט

ביור"ד סי' מ' ס"א פסק בשו"ע דשומן הלב עצמו סותם, ואינו בכלל חלב העשוי ככובע, והקשה הרמ"א בהגה דהמחבר סותר עצמו דהא בסעי' ו' הביא עובדא דהג"א בשם או"ז שאם שומן הלב אדוק מאוד מפרידין אותו בסכין ואם נמצא שם או בעובי הלב קו"ד אסור, ואיס"ד דשומן הלב סותם א"כ אמאי אוסר, ונראה לפענ"ד בס"ד די"ל עפי' תשו' באר עשק שהביא התב"ש בסי' מ"ט והובא בפרמ"ג ובדג"מ שם דשומן שאינו בא בתולדה אלא מחמת פיטום אננו סותם עיי"ש וא"כ יש לומר דבס"א מיירא בשומן עצמו, שהוא מחמת תולדה משא"כ בסעי' ו' דבלא"ה יש לתמוה מה שינוי ראו בהאי עובד עד שהזקיקו לבדוק אחר קו"ד כמו שהקשה הטו"ז בשם הב"ח ועיי' בש"ך ס"ק ב' מיהא יש לומר האי שומן לא הוי בתולדה אלא מחמת פיטום, ומן הדרך דשומן הזה אינו מהודק על הבשר אלא פרוס עליו מקופיא, ועכשיו ראו שהוא מהודק משו"ה הוצרכו לבדוק אחר קו"ד ושפיר אסור כיון דשומן זה אננו סותם הואיל וסופו יוסר בכשיוכחש, וניחא בזה הא דכתב המחבר דין זה דבסעי' ו' בשם יש מי שאומר ובש"ך ס"ק ז' הקשה ע"ז הא הרב"י לא הביא בזה שום חולק, ולהנ"ל יש לומר דבאמת הקשה הדג"מ על דינו של הבאר עשק לפימש"כ הר"ן הא דמכשרינן סירכא לשיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב וא"כ כבר הי' טריפה ואיך תחזור להכשירו וכתב הר"ן שבאמת נקב זה לא היה טרפה מעולם אף קודם שעלה בו סירכא ויש נקבים שאין ראויים להעלות סירכא מעולם והם טרפה, ואותן הראויין להעלות סירכא מעולם לא נטרפו, אלא שאין אנו בקיאין בין נקב לנקב ולכן מספק צריכין להטריף כל נקב שלא עלה בו סירכא וכן י"ל שכל נקב שהיא טרפה מעולם לא יקבל סתימה, לא משומן ולא מד"א הסותם וכיון ששומן זה העלה בו סתימה אתגלי שמעולם לא נטרף ומה בכך שסופו להתכחש עיי"ש, מיהא סברא זו אינו אלא לשיטת רש"י אבל לאינך פוסקים אין סברא זו מוכרחת, וא"ש דהמחבר כתב זה בשם יש מי שאומר, מיהא בעיקר דברי הדג"מ כבר כתבתי בקו"א דאין לו ענין כלל לדברי הר"ן דהתם שפיר י"ל כיון דנקב זה עלול להעלות סתימה א"כ אינו בכלל נקב משא"כ בשומן אטו הנקב גורם שיעלה בו שומן עד שנאמר דאין עליו שם נקב כלל הואיל ועליל להעלות סתימה, ומ"מ סתירת המחבר נראה ליישב עפימש"כ בס"ד ודו"ק:

בדין מחט בלב דפליגו הפוסקים בפי' דברי הבה"ג שהביא הטור, דלשיטת הרמ"א לא מכשרי' אלא בתרתי למעליותא, היינו בקופה לתחת ואשתכח מני בסמפונא רבא דכבדא, דבהדי דשעלה פלטי לה, אבל היכא דהיא בסמפונא דלבא לגואי טרפה הואיל וסופו לנקוב, ובפרמ"ג הקשה ע"ז בשם האו"ז איס"ד דאע"ג דעדיין לא התחיל שום חולשה וריעותא מ"מ מיטרף מחמת שסופו לעשות נקב, א"כ וודאי לא מצינו למימר דטרפה כהי"ג אינה יולדת דמהיכ"ת הא עדיין לא אתילד שום ריעותא בגופה, ולפי"ז מאי דוחקא דגמרא בחולין דף נ"ח לאוקמי פלוגתא דר"א ור"י בולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח ומהדר לאשכוחי, ולד טרפה היכא משכחת לה למ"ד טרפה אינה יולדת והוצרך לאוקמי בנתערבה ולבסוף נטרפה, הא משכחת לה שפיר כגון דאישתכח מחטא בסמפונא דלבא לגואי דמטרף מחמת שסופו לנקוב וכן הקשה הכו"פ ונדחק מאוד, וכיו"ב הקשה נמי לשיטת הפוסקים דסירכא שלא כסדרן טרפה משום דסופו להתפרק א"כ עכצ"ל דהסירכא בעצם עדיין לא מחשבי ריעותא להחליש הבהמה כמו שאר ריעותית דטרפות על שם סופן, דא"כ סירכא כסדרן נמי נימא דהחילשה של הסירכא גורם שאינה יולדת וזה מוכחש מהחיש, וא"כ קשיא נמי כהנ"ל אמאי לא מוקי:

לה בגמרא דמיירא בכהי"ג דאשתכח סירכא שלא כסדרן דמטרף ע"ש סופו להתפרק ועד שתתפרק בודאי יולדת, ולפענ"ד נראה דלא קשיא כלל, דאי מחטא דאשתכח בלבא לאו ודאי טרפה דמי יימר שסופו לנקב הלב, דילמא לעולם לא ינקב לחוץ וכ"כ סירכא שלא כסדרן לר"ח אינו אלא ספק טרפה דאימור לעולם לא תתפרק אלא דמספק אנו צריכין להטריף דילמא סופו לנקוב וסופו להתפרק, וא"כ לא מצי לאוקמי פלוגתייהו דר"א ור"י בהני, דהתם בודאי טרפה מיירא:

עוד נ"ל בס"ד דא"א לאוקמי בהכי דא"נ אשתכח מחטא בסמפונא דלבא צגואי מנא תימרא דהאי מחטא הוי בגואי מקמי שנתעברה, וא"כ למאי דס"ד דבנטרפה ולבסוף נתעברה לא פליג, ע"כ לא מצי לאוקמי בהכי ולמסקנא דמוקי פלוגתייהו בנתעברה ולבסוף נטרפה בלא"ה אין אנו צריכין לאוקמי בגוני רחיקי הנ"ל וזה פשיט לפענ"ד:

והנה הטו"ז פליג על הרמ"א בפי' דברי בה"ג וס"ל דלא בעי' אלא או קיפא לתחת, או אפי' קופא למעלה ואשתכח בסמפונא רבא נמי כשר, וטעמא דמטריף לאו משום דסופו לנקוב אלא משום דחיישי' שמא כבר ניקב קנה הלב וחזרה לאחוריה, ומיהא לא חיישי' אלא היכא דיש לבהמה חזקה לנקיבה ע"י מחט זה אז חיישי' שמא כבר ניקבה בבואה תוך הלב והיינו באשתכח בסמפונא לגואי, משא"כ אי אין סופו ודאי לנקוב אמרי' לקולא עיי"ש, ונראה להסביר דברי הטו"ז דבאמת לא הוי לן לחוש שמא ניקבה דהא אמרי'

נשחטה הותרה, מיהא י"ל דהכא הוי אתילד ריעותא מחיים וכמש"כ הרמ"א לקמן בסי' נ', מיהא י"ל א"כ אתילד ריעותא מחיים מ"מ עכ"פ הי' לה חזקה על להבא דלכשנשחטה תהי' בחזקת היתר, וכהי"ג שכתב הח"ס ז"ל בתשו' ס' מ' דמהיי"ט ספק נקיבת הושט לא הוי ספק אתחזק איסורא דהא לא הי' לה חזקת איסור על אחר שנשחטה, ובקו"א הארכתי בזה בס"ד, וכל זה אי ליכא ריעותא במחט מחמת שסופה לנקוב משא"כ אי האי מחטא סופה לנקוב שוב אסתלק האי חזקה לכשתשחט יהי' מותרת דהא אפשר שינקב הלב קודם שתשחט שוב א"א להתיר מטעם נשחטה הותרה כיון דאתילד רעותא מחיים ושפיר יש לחוש שמא כבר ניקבה כן נראה לפענ"ד בס"ד ביאור דברי הטו"ז, אמנם מש"כ הטו"ז לחלק בין זה לריאה דמכשירי' בכל גוני משום דשאני התם שאפשר להתברר ע"י בדיקה, צלע"ג הא לדעת הטו"ז החשש שמא ניקב קנה הלב וכ"כ ניחוש שמא ניקב קנה הריאה, ולא ידענא בזה חילוק בעניין בדיקה וצע"ג:

ועיי' מש"כ הטו"ז בשם הב"ח בעצם שנמצא בלב ופשיט דלפימש"כ הטו"ז לפרש דברי הבה"ג, דלאו משום סופו לנקוב מטרף אלא מחמת סופו לנקוב חוששין שמא כבר ניקב א"כ בעצם שנתהוה מחמת דם המתקבץ בלב ל"ש זה, וכ"כ הפרמ"ג דהטו"ז אזל לפי מאי דסבירא לי' הרמ"א אליבא דבה"ג דהטריפות על שם שסופו לנקוב ולולי דמסתפינא הו"א דהרמ"א נמי לא החמיר אלא כפי מאי דקיימ"ל לקמן בסי' מ"א בקופא לגבי חלל הגוף מטרף משום דחיישי' שמא בא דרך הושט וא"כ בלא"ה איכא למיחוש נמי האי חששא גופא גם במחט שבלב וכמש"כ הטו"ז, וא"כ בעצם שנתהוה מחמת דם המקובץ דליתא להאי חששא אפשר דהרמ"א יודה דכשר וכמסקנת הב"ח והש"ך לדינא, ודו"ק:

סימן מ

מ:

הרשב"א בתוהב"א והובא בב"י סוף סי' מ"א, כתב דאין טרפות נטילת הכבוד אלא מחמת חסרה מרה, ועיי' בתב"ש רס"י מ"א דאע"ג דאיכא פחות מכזית במקום המרה או כזית מרודד והמרה תלוי' שם מ"מ אין זה דיבוק טוב דסופה להתחסר, וכתב התב"ש בס"ק י"א דאהרשב"א ל"ק מהגמרא דף מ"ח דאמרי' כי ניקבה דלאו מנה מיטרפא לא קחשיב דהתם שאני שכבר ניקבה הריאה או המרה וטרפה מחמתה ונקיבת הדופן והכבוד אינו כ"א דלא מגין אבל עיקר הטרפות כבר נעשה משא"כ היכא דעדיין ליכא שום רעותא באבר הנטרף כגון ניטל הכבד ולא נשתייר כזית דאמרי' סופה לינטל המרה שפיר יש לחשוב נטילת הכבד, אלא דלפי"ז הקשה לשיטת הרשב"א הנ"ל ליתני נמי נקיבת

הטרפש, בשלמא בלא דברי הרשב"א די"ל כל מה שטרפה מחמת ד"א שכבר חשיב לי' במתני' לא חשיב לי' בפ"ע אבל להרשב"א קשיא:

ונראה בס"ד לתרץ דלכאורא יש לתמוה בהא דפריך התם בגמרא ולחשוב נמי נקיבת הדופן:

דלמאן קשי' לי' אי אתנא דמתניתן הא איכא בסגר ושב שמעתתא דלא קחשיב וצ"ל דאתיא בזה הכלל כדאמרי' בריש אלו טרפות ואיכא למימר ההד"נ נקיבת הדופן בזה הכלל אתיא, ואי אתנא דבי רי"ש הא אמרי' התם דנקובי תמני הויין חשבינהו בחד ה"נ י"ל אנקיבת הדופן דכלהי נקובי חשבינהו בחד:

וראיתי שעמד בקושיי' זו רבינו רע"א ז"ל בהגהותיו והניח בצ"ע והיא תמיה נשגבה, ונראה לפענ"ד ליישב בס"ד דהוי ס"ל להגמרא דליכא לרבויי בזה הכלל אלא טרפות שהם דומי' דהנך דקחשיב במתניתן שכולם טרפות מחמ"ע הן משא"כ טרפות נקיבת הדופן שאננו טרפות מחמ"ע ואננו דומה כלל לסיג הטרפות שמנה התנא שוב לא מצינו לרבויי מזה הכלל, ושפיר פריך הגמרא, וכ"ז מנקיבת הדופן דאננו דומה לטרפוה שמנה התנא מחמת החילוק הנ"ל, משא"כ נקיבת הטרפש דבאמת דומה לטרפות הכבד שמנה התנא דנמי אינו טרפה מחמ"ע אלא ע"ש המרה ליכא לאקשויי אמאי לא קחשיב לה דשוב איכא למימר באמת דאתי' בזה הכלל כן נראה לי נכון מאוד בס"ד, ועפי"ז צל"ע על הש"ך ס"ק י"ד הביא ראיה מש"ס חולין הנ"ל דטרפות הטרפש אננו מחמ"ע אלא מחמה הכבוד דא"כ תיקשי ליתני נקיבת הטרפש, ולמש"כ אין זה ראי' כלל דאדרבא אם הוא טרפות מחמת עצמו קושיי' הגמרא מעיקרו ל"ק כלל לענין טרפש דהא אז י"ל באמת דאתיא בזה הכלל, ונראה ליישב דברי הש"ך דהוי ס"ל דקושיי' הגמרא באמת לא הוי כלל אתנא דמתניתן דבזה י"ל כקושיי' רבנו רע"א ז"ל דאתיא בזה הכלל, מיהא הקושיי' הוא אהא דקאמר חייא בר רב בחולין דף מ"ג תמניא נקובי הוי בטרפות ע"ז שפיר תיקשי ליתני נמי נקיבת הדופן, ומשני דלא קחשיב טרפות דלא מנה וא"כ שפיר הוכיח הש"ך דטרפש לא מיטרף מחמ"ע דא"כ ליתני טרפות הטרפש, והשתא קושיית התב"ש על הרשב"א מעיקרו לא קשה כן נראה לפענ"ד בס"ד ודו"ק היטב:

ועיי' בטו"ז סק"ג שהקשה על מש"כ הב"ח בטעמי' דרוקח בכבד שנימוק טרפה אפי' נשתייר שני הזתים משום דסופו לרקוב הכל דאמרי' שדי תיכלא בכולי' והקשה בטו"ז ממאי דאמרי' בפא"ט דף נ"ו בעי מני' ר"י ברי' דריב"ל מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו, אמר לי' טרפה, ולא יהא אלא ניטל דכשר א"ר כיון שהוריק כבד כנגד במ"ע בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה, ולהב"ח הנ"ל תיפוק לי' משום דשדי תיכלא

בכולי כבד עיי"ש, ולפענ"ד נראה דיש לתריץ עפ"י שיטת הרשב"א הנ"ל דלכאורא לפי שיטת המ"ב שהובא בש"ך סי' ל"ה דלא אמרי' תרי רואין א"כ אם נימא דטרפות הכבד איננו משום דסוף המרה להתחסר לא הוי לן להטריף היכא דנימוק הכבד שלא במקום ב' זתים דזהו הוי כמו תרי רואים דנימא סופו לרקוב הכל ואפ' אי יתחסר הכבד נמי לא נטריף אלא משום דעי"כ סוף המרה להתחסר, מיהא זה אינו, דהא מבואר בתב"ש סוף סק"א דהרשב"א ל"ק אלא למ"ד כזית שאמרו במקום מרה אבל למ"ד דבעי' כזית במקום חיותא ודאי הוי טרפות מחמ"ע, וא"ש דינו של הרוקח, דהא לקושטא דמילתא קיימ"ל דבעינן תרווייהו, וכ"ז להלכה אבל בגמרא ל"ק דלמה כי' טעמא משום במ"ע ת"ל משום כבד עצמו, דהתם בעי לומר טעמא דטריפה אליבא דכו"ע ואלו למ"ד כזית שאמרו במקום מרה לא מצינו להטרף משום דשדי תיכלא בכולה כבד דזה הוי כמו תרי רואים, וכמש"כ הפרמ"ג לעניין טרפש הכבד עיי"ש, מיהא לשיטת הרמ"א בסי' ל"ה דלית לי' סברת המ"ב הנ"ל דהא פסק להטריף בשני כיסין דורדא עיי"ש בש"ך ס"ק י"ד, ליכא לתרוצי הכי ועיי' בנקה"כ שם שכתב על הטו"ז דמה שהקשה על הב"ח מהוריקה כבד אננו כלום, והנה לא פורש מאיזה טעם ועיי' פרמ"ג שנדחק בזה, ולפענ"ד נראה דיל"ת קושיי' הטו"ז כפשוטו, דאנן לא אמרינן שדי תיכלא בכולה אלא באותה מקצת לקותא שהתחיל כבר להתגלות סופו להתפשט בכולה, וא"כ בשלמא בנימוק, אם סופה להיות נימוק כולה תיטרף משו"ה מטרפי', משא"כ הוריקה מקצת כבד אי לאו משום דהוי סימן שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה כי סוף הכבד להוריק כולה מאי הוי, דאי לאו שנפלה לאור הורקת כבד מחמת עצמה אין בה שום טרפות משו"ה לא הוי סגי כלל בטעמא דשדי תיכלא בכולי והוצרך לומר משום דנפלה לאור ונחמרו במ"ע הוא כן נראה לפענ"ד בס"ד ונראה ברור דלזה נתכוין גם הש"ך בנקה"כ ודוק:

ועיי' פרמ"ג דלהרשב"א הנ"ל ב' כבדים כשרים דלא שייך כל יתר בטרפות שאננו מחמ"ע דהו"ל תרי רואין, ועכ"פ בהפס"מ קיימ"ל כהמ"ב הנ"ל בסי' ל"ה, והה"ד בב' טרפשים, ואף להתב"ש דס"ל למ"ד כזית במקום חיותא הוי מחמ"ע מ"מ נפק"מ לענין שלא יהי' אלא ספק טרפה, מיהא לפימש"כ הפלתי דהרשב"א מודה דאם לא נשתייר כלום הוי טרפות מחמ"ע מיהא מחמ"ע הוי סגי בכזית בכל מקום שהוא, אבל מה דבעי' שיהא במקום מרה זה הוא מחמת סוף המרה להתחסר עיי"ש, לפי"ז אין נפק"מ בכל הנ"ל לדינא דגם להרשב"א מטרף והה"ד במינים שאין להם מרה, ועיי' בס' לב ארי' בחולין דף מ"ו שכתב להוסיף עוד די"ל או מחמ"ע הוי סגי בכ"ש אבל כזית שאמרו הוא מחמת המרה, ועיי"ש משכתב בזה ע"ד פלפול דברים נחמדים, ודוק היטב:

סימן מא

א) סי' מ"ו ס"א:
ואם חלב טהור סותם וכו', עיי' ש"ך סק"ב אפי' מחט תחובה בנקב, וזה דלא כתשו' באר עשק, דמחמיר במחט תחובה והגם דסברתו נכונה די"ל דסתימה לא מהני אלא אם החלב יכול להתדבק בתוך הנקב עצמו, והראי' דחלב טמא איננו סותם משום דלא מהדק, מ"מ אין לנו אלא דברי הש"ך דמייתא ראי' מהתוס' וצ"ל דאינו דומה לחלב טמא דהכא עכ"פ ומהודק סביב המחט:
ב) עיי' טו"ז ס"ק א' וש"ך ס"ק ג' מש"כ ביישוב קושיי' הד"מ על האו"ה גבי טחול וכוונת הש"ך נ"ל להסביר דה"ק, דלא מהני סתימה אלא בנקב דשיעורו במשהו, אבל בדבר שיש שיעור לחסרונו א"כ ע"כ אין הטעם מחמת נקב אלא מחמת חסרון ובזה לא אשכחן דמועיל סתימה ונפק"מ כגון בניקב הגולגולת דשיעורו בכסלע וכיו"ב דבזה לא מהני סתימות בשר שעליו ובזה א"ש מה שהוצרך הש"ך לאסוקי ול"ד לחילחולת בס"ה, דהתם שאני הואיל ודרך המאכל לירד למטה וכו' ובחי' רע"א כתב דהחילוק כפשוטו דהתם בעינן החסרון בעובי הבשר במפולש משו"ה כיון דהבשר סותם איננו מפולש עכ"פ, ולמש"כ אין זה מספיק דעכ"פ כיון דבעי' שיעור לחסרונו אין הטרפות מחמת נקב אלא מחמת חסרון ושפיר הוצרך הש"ך לאסוקי לחילוקו: ג') בטו"ז ס"ק ג' ס"ל בפשיטות דבבשר סותם אפי' בשל אבר אחר וראייתו מריאה הסמיכה לדופן, ובש"ך סק"ד ס"ל דוקא בשר שאצלו בתולדה, ובבאה"ט כתב דהש"ך והטו"ז פליגו בזה, ועיי' תב"ש שכתב דאין ראי' מריאה הסמיכה לדופן דהתם בעי' סבוך וסרוך ולפענ"ד נראה דלא עלה על דעתו של הטו"ז דמהני סתימת בשר של אבר אחר היכא דלא סביך וסרוך בי' דזו"ז א"א שיהי' מהודק בו אלא כי היכא דלא נימא דאפי' סביך וסרוך לא מהני מפני שהוא של אבר אחר, דבחלב נמי שהוצרכו לומר דל"מ ע"כ מיירא נמי אפי' סביך וסרוך כלפי זה מייתא הטו"ז ראי' מריאה הסמוכה לדופן, ודעת הש"ך דבשל אבר אחר לא מהני אפי' בסבוך וסרוך לא מהני, דומיא דחלב דמיירא נמי בכהי"ג, ולראית הטו"ז נ"ל דס"ל להש"ך דאין ראי' מריאה הסמוכה לדופן עפימש"כ הר"ן ליישב קושיי' התוס' לרש"י אי אין סירכא בלא נקב סירכא כסדרן אמאי יוכשר ותי' דכיון שעלה בו סירכא ראי' דמעיקרו עלילה לסתום ולאו טרפה הויא מעיקרו אלא דאין כל הנקבים עלילים לשתים, אבל היכא דנסתם ע"י סירכא הרי קמן דמעיקרו הי' עומד לכך ולא הי' טרפה כלל, ע"ש, ולפי"ז י"ל דמריאה הסמוכה לדופן לאו ראי' הוא דכיון דמיירא בסביך וסריך א"כ י"ל נהי דסתימת הדופן לא מהני אבל עכ"פ ורנסתם בסירכא מוכח דמעיקרו לא נטרפה

כלל, דהוי' מהנקבים שעלולים לסתום כמש"כ הר"ן משא"כ בשאר אברים דלא שייך סברת הר"ן ואתה בא להכשירו מחמת סתימת בשר שבצדו אמרי' דבשל אבר אחר לא מהני סתימה, ובעיקר מחלוקתם של הש"ך והטו"ז נ"ל ראי' להש"ך מלשון הטור ושו"ע לקמן ס"ג הדר' דכנתא שניקב א' לחברו כשר שחברו מגין עליו ואין צ"ל אם ניקב לכנתא שכנתא חלב טהור הוא אלמא דחלב טהור סותם טפי מבשר, דהא כתב ואין צ"ל, וא"כ ק"ו אם חלב איננו סותם אלא באותו אבר כ"ש בשר:

ד) עיי' פרמ"ג במש"ז, מה שתמה על האו"ה וד"מ דגבי טחול בלא"ה א"א שיסתום דהא חלב שע"ג חלב טמא ותי' בשם התב"ש כגון שניטל הקרום, מיהא י"ל בלא"ה דמיירא שניקב גם אותו קרום הפרוס על הטחול באופן שהכרס נדבק על הטחול ממש ומ"מ צ"ע לדעת הש"ך הנ"ל בסק"ד דבשר של אבר אחר איננו סותם א"כ לא הוצריכו בטחול לטעמא הנ"ל, ועיי' משב"ז ועיי' לקמן סי' מ"ח וצ"ע:

ה) ס"ב והה"ד אם לא יצאו ונמצאו מהופכין טרפה, והש"ך בסק"ט הביא דעת ראב"י דאם לא יצאו לחוץ כשר בנתהפכו, וצע"ג לשיטת הרמב"ם והרשב"א והשו"ע אמאי נקט מתני' יצאו בנונ"ע ולא ניקבו בהדי כשרות, בשלמא אי לא מטריף בנתהפכו אלא א"כ יצאו לחוץ א"ש דנקט לי' משום דיוקא הא בנתהפכו טרפה, אבל אי נתהפכו טרפה אפי' בלא יצאו א"כ אין עניין יצאו במ"ע שייכות כלל לכאן והו"ל למנקט בהדי טרפות העוף נתהפכו בנמ"ע ולראב"י ניחא:

ו) עיי' ש"ך סק"י מעשה דמייתא בשם ל"ח ומה שהשיג הש"ך דמש"כ הרע"ב דלא ניכר בו שום ריעותא, אין הכוונה שאין לו רעותא עכשיו דאין לך רעיתא גדולה מזו, א"וו שלא הי' ניכר בו רעותא מחיים קאמר ולפענ"ד נראה דס"ל להל"ח דמה שמצאו דבוקין בבשר היינו רעותא, דכן הדרך באבר שניקב להסתרך ולהתדבק לחברו, ומש"כ הרמ"א דלא ניכר בו שום רעותא היינו מלבד מה שנמצא לפנינו כן נ"ל נכון, ושוב מצאתי כן גם בבית מאיר עה"ג, ולעניין תרנגולים המסורסים, עיי' גליון רש"א דמייתא תשו' דמש"א דמסתמא האומנין בקיאין באומנותן, ובמקצת מקומות נוהגין דכל זמן שניכר חוט התפירה אין אוכלין אותן, ואח"כ אוכלין וטעמייהו נ"ל דס"ל אילמלי נטרפה אינה יכולה להתרפאות באותה אבר שנטרפה בו וכעין זה עיי' בחולין דף נ"ח ע"ב, ומ"מ הנזהר מבהמה שהורה בה חכם יהא נזהר גם מתרנגולים מסורסים מק"ו:

ז) בשו"ע ס"ד מחט שנמצא בדקין עיי' טו"ז בסק"ד העלה דאף אם מינחת בחלל הדקין אם ראינו שעשה אפי' קצת נקב יש לאסור כדעת הר"ן אפי' למש"כ הרמ"א בסי' מ"ח ס"ז דבהפס"מ יש להתיר בהמסס בניקב מצד אחד הכא חמיר טפי כיון דהר"ן אוסר במונח

אפי' אינו תחוב כלל וכו', וצלע"ג דאדרבא הא המסס חמיר טפי מדקין והראי' דאו"ה הכשיר בדקין ואסר בנמצא בדופן ביה"כ כמש"כ הטו"ז לעיל וכ"ש בהמסס, דהאי ודאי פשיטא דהמסס חמיר מביה"כ כמבואר בסי' מ"ח, וא"כ דברי טו"ז צלע"ג, ועיי' פרמ"ג במשב"ז כתב מיהא אם נמצאת המחט מונחת וק"ד מבחוץ לכאורה אין נפק"מ לדידן בזה דהא בסי' מ"ח בהמסס וביה"כ אם נמצאת מחט וק"ד בחוץ הלכה להתיר בהפס"מ שם א"כ הכא בלא"ה אין להתיר אלא בהפס"מ ומה יוסף תת כח הק"ד, ומפני זה הקשה על הפר"ח שכתב בסי' זה אות ט' דאם נמצא ק"ד מבחוץ יש להטריף עיי"ש, ולענ"ד נראה דכל כהי"ג הו"ל תרי קולא בהפס"מ, דהא בלא ק"ד נמי אין היתר אלא בהפס"מ, ובק"ד אפי' להמכשירין אין להתיר אלא בהפס"מ, וא"כ הו"ל תרי קולי בהפס"מ וכבר מבואר בטו"ז סס"י צ"א, וכן הלכה רוחית בישראל דתרי קולא בהפס"מ לא מקילינן וא"כ יפה כתב הפר"ח:

ח) ס"ה חלחולית שניקבה וכו', ואם באותם ד' אצבעות ניקב י"א במשהו, ויש מכשירין עד שינטל רוב רחבו, עיי' טו"ז סק"ו וש"ך ס"ק ט"ו ותמצא דהטו"ז והש"ך פליגו בזה לדעת הטו"ז בעי' רוב רחבו וגם רוב ארכו אז מיטרף, ולהש"ך בחד מנייהו מיטרף או רוב ארכו או רוב הקיפו, ומש"כ הטו"ז בסוף דבריו ובין ניטל מקום הדבק בין לא ניטל לעולם משערינן שישאר רוב שיעור מכדי תפיסה צ"ע להבין דב"ק בזה, ולכאורה כוונתו במש"כ בין לא ניטל היינו שאינו אלא ניקב ברוב ארכו ורוב רחבו נמי מיטרף ודו"ק, ולשון המחבר במש"כ עד שינטל רוב רחבו צע"ג דלא הזכיר מרוב ארכו כלל וכלל, וזה צלע"ג בין לדעת הש"ך בין לדעת הטו"ז, ומן התימא שלא הרגישו מפרשי השו"ע להביננו לשון השו"ע בזה:

ט) ס"ו בהגה:

ומ"מ יש לבדוק דלפעמים ימצאו ביעות הרבה וכו' ועיי' טו"ז ופרמ"ג, בעניין בדיקת הביעות ודע דאין כל הביעות שוות יש מנייהו דא"א לבודקם אלא ע"י שיפתחו הבנמ"ע ויראה מבפנים להוציא מהם המוגלא שנתמלאה מהם הביעה ואח"כ יראה מבחוץ אם לא נתקלקל בשר שכנגדו, ויש כמה ביעות שהלקותא בא מבחוץ ואז צריך לבדוק לאידך גיסא לגרור הביעה מבחוץ, ולבדוק אח"כ הבשר שכנגדו מבפנים אם הוא שלם ויפה, כללו של דבר א"א לצאת נקי מהוראה זו אלא ע"י ששימש ת"ח בעלי הוראה וראה עין בעין איך להתנהג:

סימן מב

א) סי' מ"ז ס"א בשו"ע בהמה שנמצאו בה שתי מעים טרפה וכו', עיי' טו"ז סק"א, וסק"ב ממשמעות דברי הטו"ז נראה דהני תרי שיטות אי בעוף כיו"ב כשר תליין ב"ב דיעות אי כענף היוצא מן הבד כשר בבהמה או לא, דאם נימא בעוף כשר א"כ ע"כ צ"ל כפי' ראשון של רש"י דבעוף זימנין דמשכחת לה, א"כ לא איירא ב"ב בנמ"ע ממש אלא כענף היוצא מן הבד וממילא בבהמה אפי' כהי"ג מטריף, והיינו דיעה א' משא"כ לפי' הב' ברש"י דהא דקתני כנגדן בעוף כשר היינו דבכל עוף הדרך להיות כן שיוצא ב' בנמ"ע ממש מן הזפק עד הקורקבן ומשם יוצאין בנמ"ע ממש, א"כ יתרת בעוף נמי טרפה, ולעומת זה יוצמח קולא בבהמה דאם הוא כענף מן הבד כשר, דהא מזה לא מיירא הש"ס כלל, כך הי' נראה לכאורה אמנם כד דייקת שפיר א"א לומר כן דהא לשיטת הרמב"ם והיא דיעה ראשונה בשו"ע ס"ל דכענף מן הבד נמי מיטרף ואפ"ה ס"ל דבעוף כהיי"ג מיטרף, ותו מש"כ בשו"ע ס"ב בד"א בבהמה אבל בעוף כשר וכתב הטו"ז דקאי להי"א דס"א, ולהנ"ל איפכא הול"ל דהא להי"א מיירא בבנמ"ע ממש, וא"כ לא נזכר בש"ס קולא בעוף כלל, וע"כ צ"ל דאין כוונת הטו"ז דהני ב' שיטות תלויין זה בזה, אלא דבבהמה יש כאן ב' שיטות אי כענף מן הבד כשר, או לא, וכ"כ בעוף נמי פליגו שיטות הפוסקים אם כשר בכהי"ג או לא, ולאו דהני שיטות מתלי תלו וקאי זה בזה, ולפי"ז צ"ע מש"כ הטו"ז בס"ק ב' דבד"א שבס"ב סיום דברי הי"א שבס"א, ואי הני ב' דיעות לא תליין זה בזה א"כ אכתי לא תיקן כלום ליישב התמיה על השו"ע דקשי' הסתירה מס"א לס"ב, דל"ש לומר בד"א, אלא הול"ל וי"א דהנ"מ בבהמה ולא בעוף, אבל בד"א ל"ש אלא אם דין זה בעוף נמשך מדיעה ראשונה, וצ"ע:

ב) בש"ך סק"א עיי"ש מש"כ דוקא שיוצא מן הקיבה או מן הקורקבן וניכר שהוא מעי יתר שדומה לשני מעים יוצאים אבל יוצא מן הדקין כשר כיון דמן הקיבה אינו יוצא כ"א מעי א' הו"ל דק היוצא מן הדקין ולא חשוב יתר, כתב כן ליישב הסתירה בשו"ע מס"ה ואף שכתב בשו"ע כענף מן הבד נדחק בתב"ש דר"ל דמ"מ בתחילת היציאה מהקיבה ניכר או ברחבו או ברושם שהם שנים, עיי"ש, ויש להסביר יותר דבפרדתו גופיה ניכר אם הוא כשני מעים או דק מן הדקין דהיינו היכא דיוצא מן הדקין ושוב יפרד והיה לשני ראשים כזה הו"ל כשני בנמ"ע, אבל היכא דיוצא מן הדחוק ועומד בפ"ע כגון כזה כל כהי"ג דק מן הדקין הוא כנ"ל בכוונת הש"ך ומ"מ מש"כ בזה ליישב סתירת המחבר מס"ה עדיין צ"ע ויבואר בסמוך בס"ד:

ג' בשו"ע ס"ה הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתו יתרת שתלוי בדקין וכו' כשרה עיי' טו"ז וש"ך כולם תמהו דהא בס"א כתב דטרפה, והטו"ז מחלק בין אם עומד מרחוק מיבדל או שהיא מונח כדרך ההדרא דכנתא ועיי' ש"ך סק"ז שמתרץ עפ"י דבריו שבסק"א ומ"מ הדבר צ"ע ממה דמבואר בב"י דלפירש הר"ן מוכיח דכל כהי"ג לשיטת הרמב"ם והרי"ף טרפה, עיי"ש שכתב בהדיא דהרי"ף והרמב"ם דמפרשי כפי' הר"ן חולקים על דין זה שהביא הרא"ש והמרדכי בשם הראב"ן, ולהש"ך והטו"ז הא י"ל דשפיר מודו בזה, ועיי' תב"ש שכתב לחלק בין היכא שמשמש כניסה ויציאה בפ"ע דדוקא בכהי"ג הוא דנקרא בנמ"ע אבל היכא דאין לו יציאה בפ"ע אננו אלא דלדול עיי"ש, והנה זה ע"כ לא אפשר להתפרש אליבא דהר"ן, כמבואר למעיין בב"י וכ"כ התב"ש בעצמו, א"כ כתב השו"ע פירוש שלא הוזכר כלל בספרו הארוך בב"י וצ"ע:

סימן מג

שולוכ"ט לכבוד אהובי בני אישון עיני הרב המופלג הח"ש וכו' מרה יקותיאל יהודא נ"י בק"ק קאפוש יע"א:

יקרת מכתבך הגיעני ע"נ, ומחמת טרדותי לא נפניתי להשיב על אתר ועתה באתי להשתעשע בד"ת אשר שדרת לן מש"כ ליישב מש"כ רש"י בחולין דף מ"ג בהא דקאמר עולא ישב לו קון בושט א"ח שמא הבריא, ופירש"י דקו"ד אין לו בפנים, והתוס' כתבו אפי' יש קו"ד בפנים הא אין חוששין שמא הבריא, וכתבת טעמא דרש"י דס"ל טעמא דעולא משום דאמרי' נשחטה הותרה ובאיכא קו"ד בפנים על כל פנים נולד ריעותא מחיים וס"ל לרש"י כשיטת רמ"א בסי' נ' דלא אמרי' נשחטה הותרה היכא דנולד ריעותא מחיים, הנה התוס' שם במקומו הוכיחו מש"ס דיבמות דף ל"א ע"ב דאפי' היכא דהריעותא נולד מחיים נמי אמרי' נשחטה הותרה ע"ש, ונ"מ אליבא דרש"י שפיר מצית למימר דס"ל בזה דלא כשיטת התוס', אלא כשיטת החולקים, ועיי' טו"ז ס"ק ט"ז, ובנקה"כ שם, במש"כ להשיג על הטו"ז וכתב דפשיטא דקורט דם אננו מעלה ומוריד בנמצאות ומ"מ רש"י שפיר י"ל דס"ל כהטו"ז שם, דקורט דם הוי רבותא, ועיי' פרימ"ג בשפ"ד ס"ק ט"ז במש"כ לפרש דברי הכ"מ, דאם מצא קו"ד בפנים הו"ל ודאי נבלה, וקשה איך הוי ודאי דילמא עדיין לא ניקב מבחוץ ותי' שפיר דכל שיש רעיתא מחיים אין כאן ספק השקול ולית כאן חזקה מחמת רובא דהא יצאה מרוב, דרוב אין ניקב הושט מבפנים, וא"כ איכא חזקת איסור בהמה בחייה:

ולהיפוך ליכא חזקה דהא יצאה מרוב משו"ה הוי ודאי נבלה עיי"ש, א"כ י"ל גם טעמא דרש"י כן, אבל אחרי העיון ע"כ א"א לומר כן אליבא דעולא, דהא ודאי נתחב הקיץ נמי הוי רעיתא כמו קו"ד אלו הוי ידעי' דנתחב מחיים ועכצ"ל אי נימא טעמא דעולא משום נשחטה הותרה משום דתלינן שנתחב הקיץ לאחר שחיטה א"כ לא הול"ל אין חוששין שמא הבריא, אלא אין חוששין שמא נתחב מחיים ועכצ"ל דעולא מיירא אפי' ידעינן שנתחב מחיים, א"כ שוב אין לחלק בין נמצא קו"ד בפנים או לא דהא נתחב הקוץ בלא קו"ד נמי הו"ל רעיתא מחיים, אע"כ לאו הי"ט דעולא וא"כ שפיר הקשו התוס' על רש"י, ועיי' בטו"ז ס"ק ט"ז, ובנקה"כ שם דפליגו בנמצא קוץ בושט לארכו או לרחבו דקיימ"ל דכשרה אי אין עליו קו"ד בחוץ:

וס"ל להטו"ז דוקא אם אין קו"ד גם מבפנים ולהנקה"כ אפי' ביש בו קו"ד מבפנים נמי, ולכאורה תלי' בפליגתות רש"י ותוס' הנ"ל, ומן התימה שלא יזכר ולא יפקד ולא יעלה על לב הטו"ז והנקה"כ דכבר איפלגו בזה רש"י ותוס' אמנם אחר העיון נראה דאין עניין זה לזה, רש"י ותוס' פליגו בתחוב בו ואליבא דעולא דאין חוששין, ופליגו רש"י ותוס' האיך הדין ביש בו קו"ד מבפנים, אבל הטו"ז והש"ך אזדו לשיטת הפוסקים דלא כעולא דכן הוא גם דעת המחבר בשו"ע, ובתחוב חוששין שמא הבריא, אלא בנמצאת הוא דמכשירין וע"ז כתב הטו"ז דבנמצא קו"ד בפנים שפיר חיישי' ודבריו אתיין אפי' לשיטת התוס', דהתוס', לא כתבו כן אלא אליבא דעולא, אבל לדידן דל"ס לן כעולא ס"ל להטו"ז דגם אליבא דהתוס' טרפה בנמצאת ויש קו"ד בפנים, והנקה"כ א"ש גם אליבא דרש"י דעד כאן לא כתב רש"י דקו"ד אין בו בפנים אלא בתחוב:

אבל בנמצאה י"ל דלא איכפת לן בקו"ד אפי' למאי דלא קיימ"ל כעולא, וא"ש בס"ד:

ומה שנתקשית בדברי הפלתי שהקשה על שיטת הראב"ן ושאר פוסקים דמכשירין והביאו ראי' ממחט שנמצא בעובי ביה"כ מצד א', הא לא דמי' התם איכא למימר נשחטה הותרה משא"כ ספק נקובת הושט דהו"ל ספק בשחיטה, וע"ז הקשית איך אפ"ל טעמא דמחט בעובי ביה"כ משום נשחטה הותרה, הא מיירא אפי' באיכא קו"ד, דבליכא קו"ד אפי' משני צדדין כשר וא"כ הרי נולד רעותא מחיים, ולא אמרי' נשחטה הותרה לשיטת רמ"א בסי' נ' קושי' זו א"צ לפנים, ולטעמיך בלא דברי הפלתי הנ"ל תיקשא כך על דין מחט שנמצא בעובי ביה"כ, דהוא מוסכם אליבא דכו"ע וכדאיתא בש"ס בהדיא, א"כ תיקשא מזה לשיטת הפוסקים דבנולד רעותא מחיים לא אמרי' נשחטה הותרה אבל באמת כבר ביאר זה יפה הפרימ"ג בפתיחתו ל"ה טרפות וז"ל מיהא במחט שנמצא בבהמה, וא"י אם ניקב או לא בהא לא יצאה הבהמה מהרוב, ולו יצאה מ"מ חזקה טובה

י"ל, דכשנולדה לא הי' בה מחט והלכך אם שקול הוא היה לנו להתירה, אם לא דשכיח יותר לאיסור מלהתיר עיי"ש ודו"ק, אלא דמצד אחר קושי' הפלתי לא קשיא מידי, דכבר ביאר יפה יפה בחוו"ד בסי' ק"י, וכן בס' שב שמעתתא, ובתשו' ח"ס בכמה דוכתי וכן בתשו' רע"א דע"כ לא מקרי ספק בשחיטה אלא היכא דהספק הוא במעשה השחיטה אי נעשה כהוגן אבל היכא דבודאי נעשה המעשה שפיר אלא דמספק"ל אם יש רעותא מצ"א דאינו מועיל מעשה השחיטה הו"ל כשאר ספק דאמרי' בי' נשחטה הותרה, וכבר הלכו בזה נימושית, ודאתאן עלה אודיעך מה שנראה לענ"ד ליישב שיטת הפוסקים המכשירין דס"ל כעולא, והקושי' הא הש"ס פריך מ"ש בס"ד ומשני קסבר עולא אין חוששין לס"ד ולמאי דקיימ"ל חוששין לספ"ד הו"ל למפסק דחוששין שמא הבריא, וכבר כתב הרא"ש דיש לחלק בין ס"ד דשכיח, ובין החששא דשמא הבריא, והתמיה קיימת א"כ גם הש"ס לא פריך מידי לעולא מ"ש מס"ד, ומש"כ הרא"ש דהש"ס לא חש להאריך אננו מובן, דודאי הוי עדיף לן לתרץ דדריסה שכיח וא"ש דעולא אתי' אליבא דכו"ע ממה שמתרץ דעולא אתי' שלא אליבא דהלכתא, והנראה לענ"ד הנה התוס' הקשו נימא נשחטה הותרה, ואמאי חוששין לספ"ד, והוכיחו מש"ס יבמות דאפי' בנולד רעותא מחיים אמרי' נשחטה הותרה עיי"ש, ולכאורה יש מקום לחלק בין ספק דרוסה לישב לו קוץ בושט, די"ל הא דאמרי' בנולד מחיים אמרי' נשחטה הותרה, היינו היכא דעכ"פ לא נודע הספק מחיים בעוד הבהמה בחזקת איסור, משו"ה בספק דרוסה דנולד הספק בעוד הבהמה בחזקת איסור שפיר חוששין משא"כ בישב לו קוץ בושט דלא נודע לנו כ"א לאחר שחיטה שפיר אמרי' נשחטה הותרה, וסברא זו איתא בס' לב ארייי והוא סברא ישרה מאוד, מיהא המעיין בש"ס יבמות שהביאו התוס' יראה דאין חילוק בזה, דגם התם נודע הספק בעודנה בחזקת איסור עיי"ש, והשתא י"ל לפי מש"כ הש"ך בסי' נ' ליישב דברי הרמ"א שכתב דמש"ס יבמות מוכח דלא אמרי' נשחטה הותרה היכא דנולד הרעותא מחיים, והוא תמוה כמ"ש המהר"ם לובלין דאדרבא מדברי רבה מוכח שם לאידך גיסא וכמו שהוכיחו התוס' ותי' הש"ך דס"ל לרמ"א דאביי ורבא שם במסקנת הש"ס דמוקי לה בתרי כתי עדים, פליגו על רבה וס"ל דלא אמרי' אוקמה אחזקה כיון שנולד הספק בעודה בחזקת איסור עיי"ש, ולפי"ז י"ל אפושי פלוגתא לא מפשינן וע"כ לא פליגו על רבה אלא בגוני דהתם היכא דנולד הספק מחיים וגם נודע מחיים משא"כ בלא נודע אלא אח"כ גם אביי ורבא מודו דאמרי' נשחטה הותרה, וא"ש א"ש דהכי פריך הס"ס מ"ש מספק דרוסה ולא מחלק בין נודע הספק בעודה בחזקת איסור, משא"כ בישב לו קוץ דלא נודע אלא אח"כ משום דאזל בשיטת הש"ס ביבמות דס"ל לרבה דאפי' נודע מחיים

נמי אזלינן בתר חזקה, משא"כ לקושטא דמילתא דאביי ורבא פליגו על רבה שפיר יש לחלק בין ספק דרוסה לקוץ בושט, משו"ה שפיר פסקו כעולא אע"ג דקיימ"ל חוששין לספק דרוסה, מיהא מדברי הרמ"א בסי' נ' משמע דבכל ענין לא אזלי' בתר חזקה, היכא דנולד הרעיתא מחיים אפי' לא נודע, אלא לאחר שחיטה וצ"ע ודו"ק כי קצרתי:

סימן מד

מד:

אלקים יחנך בני אישון עיני הרבני המופלג בתו"ש חרוץ ושנון וריח לו כלבנון:

יפר"ת כזית רענן כ"ו מו"ה יעקב יחזקי' נ"י יקרת דבריך היו לי למשיבת נפש, ונתת שמחה בלבי בראותיך שוקד עה"ת בדרך העיון הישר, חזק ואמץ וכו':

והנה בדין ניקב הושט זה שלכ"ו:

שהעלה הפרמ"ג דהוי רק ספק טריפה וכתבתי דיש להביא ראי' דהוא ודאי טריפה ממה שהקשה הפליתי לשיטת הרשב"א, במקום ידוע יש לושט בדיקה מבחוץ, א"כ בהאי אוזא דממסמס קועי לבדקי' מבחוץ במקום ידוע ולשחטי', וכ' לתרץ דמ"מ יש לחוש שמא הפנימי נקוב במקום שחיטה, והחיצון שלא במקום שחיטה והוי עכ"פ ניקב זשלכ"ז ולדעת הפרמ"ג הנ"ל אכתי הוי ס"ס והדרק"ל וע"ז השבתי דהוה ס"ס במקום חזקת איסור שא"ז הנה לא עלי תלונתך בני, כ"א על הפרמ"ג, הלא הפרמ"ג בעצמו כ' נפק"מ הנ"ל לעניין ס"ס וכגון שהעלה קרום מחמת מכה דהוי ס"ס ספק שמא העלה קרום קודם שניקב השני ועוד שמא עדיין לא אתרמי בהדדי וא"כ הו"ל להקשות על הפרמ"ג הא הוי ס"ס במקום חזקת איסור שאין זבוח:

דהא ספק נקובת הושט הוה ספק בשחיטה:

ובאמת הרגיש הפרמ"ג בעצמו במ"ז ס"ק ד' וכ' וכ"ת דהוי ס"ס במקום חזקה דאדרבה אוקי אחזקה דהוי מרוב בהמות כשרות ועיי"ש שצידד בזה עפ"י מש"כ בסי' כ"ט דהיכא דאתילד ריעותא ל"מ חזקה דאתי' מכח רובא ועכ"פ עפ"י דרכו של הפרמ"ג נפשוט שפיר ספיקו ממש"כ, ואני תמת עליך אהובי בני שראית בעצמך דברי הפרמ"ג הנ"ל ולא חלית ולא הרגשת בזה כלל ומה שכ' עוד דהרשב"א ס"ל דגבי אחא דממסמס קועי משום סד"ר קאתינ' עלה ובספק דרוסה לא מהני ס"ס, גם בזה לא כיונת יפה דקושי' הפלתי לא תסוב אלא לעניין נקב אבל לעניין ספק דרוסה אין מקום לקישיי' כלל דהא בסד"ר הכל מודים דאפי' במקום ידוע אין לושט בדיקה מבחין כמש"כ הר"ן והובא גם בב"ח בסי' ל"ג, ומ"מ הפליתי שפיר הקשה קושייתו, דעיקר טעמא דהסוברים דבמקום

ידועה יש לושט בדיקה משום דמפרשים הך עובדא דפ' השוחט כפי' רש"י דלענין ספק נקובי מיירי, וקשי' להו אמאי ל"ק נפק"מ לספק נקובי כדהקשו בתוס' ומתרצים דהיי"ט משום דבמקום ידוע י"ל לושט בדיקה מבחוץ משא"כ לעניין ספק דרוסה דא"ל בדיקה אפי' במקום ידועה, ועיין ב"ח סי' ל"ג שמבואר כן בדבריו ועש"כ דהרשב"א בחידושיו מפרש להא שמעתתא בסד"ר דוק בדברי הרשב"א ותראה ותבין דלהך דיעה דמייתא התם דבענין נקב נמי אין לושט בדיקת מבחוץ במקום שאינו ידוע מוקים לה לשמעתא לעניין ספק נקב עיי"ש וע"ז שפיר קשי' לי' לפלתי ממנפ"ש כיון דלהנך שיטות ע"כ מיירי לענין ספק נקובי א"כ לבדוק הושט במקום שחיטה, והוצרך לתרוצי דמ"מ חיישינן שמא ניקב זשלכ"ז, ובזה הראי' שכתבתי ראי' ברורה היא דאי כהפרמ"ג דאינו אלא ספיקא אכתי הקושי' במקומה ומ"מ נלענ"ד בס"ד ליישב שפיר קושי' הפליתי עפ"י מש"כ בחי' הרשב"א חולין דף כ' ע"ב דאהא דאמרינ' וכי מתה עומד ומולק, מאי קושי' דהא כל שחיטה נמי הכי היא דנקובת הושט נבילה וא"כ תיקשי' לן וכי מתה עומד ושוחט ותי' דהתם מעשה נבילה היא דקעביד וא"א לשחיטה בלא"ה עיי"ש, וכ"ז נקובת הושט שנעשה מחמת מעשה השחיטה, אבל למשל אילו ניקב הפנימי, ושוב איתרמי מילתא דשחט במכוון כנגד אותו נקב נהי דנקב זבל"ז כשר, מ"מ כשהתחיל לשחוט החיצון שוב מוטרף מחמת נקב שבפנימי, וא"כ א"ש אפי' אם נימא דזשכ"ז אינו אלא ספק טריפה, מ"מ הכא אי איכא למיחוש שניקב גם הפנימי במקום שחיטה הוי ודאי טריפה דבשעה ששחט ושט החיצון באותו רגע נעשה טריפה, מחמת נקב הפנימי, ואין כאן ס"ס ודו"ק היטב וכעין זה שמעתי בילדותי ליישב קושי' התוס' בחולין דף כ"ח, להסוברים דיש לושט בדיקה מבחוץ לענין נקב מאי פריך ור"מ האיך אכיל בישרא הא יכול לבדוק הושט מבחוץ ולהנ"ל ניחא ונכון, ועיי' בחי' רע"א עה"ג יור"ד דמשמע לי' ג"כ דאינו אלא ספק טריפה אבל ודאי מהרמב"ם מוכח בהדי' שהיא ודאי טריפה כמוש"כ ואתה הוספת ראי' לשבח מלשון הרמב"ם, ושוב ראיתי שכבר הרגישו בזה אחרונים גם מורי הגאון בכ"ס סי' ס"א הביא מדברי הרמב"ם הנ"ל, והביא עוד ראי' ממה שהקשו הראשונים בחולין דף י"א מילפותא דפרה אדומה דילמא משום דאיכא חזקה דכשרות ודחי' יב"ח ואי ניקב זבל"ז הוה רק ספק נבילה לא הקשו התוס' מידי דילמא ניקב זשלכ"ז ולא איתרמי תחילה ובתוך יב"ח איתרמי ונ"ל דאין ראי' מזה דבלא"ה יש להקשות למאי דבעי למילף התם מכל הני ילפותות דאזלינ' בתר רובא דילמא לעולם לא אזלינ' בתר רובא, מיהא כיון דאין לחוש אלא לטריפות פרטי כגון דילמא ניקב קרום של מוח למאן דיליף מרישא של עולה י"ל דהו"ל מיעוטא דמיעוטא דרוב בהמות אינן טריפות ומיעוט

טריפות לא מיטרפי ע"י קרום של מוח וכן י"ל לאינך וכבר הקשה כן בתשו' ח"ס סי' כ"ד, וכ"ז מקמי דידעי' דאזלינ' בתר רובא, וע"כ היינו צריכין לחוש לכולם שפיר יליף הגמ' והשתא אתי קושי' התוס' שפיר כיון דפרה בת שתיים א"כ לכל שאר טריפות אין לחוש כיון דאיכא רובא וחזקה מנאי אמרת דעכ"פ יש לחוש שמא נקבו הושטין זשלכ"ז דבכהיי"ג ליכא חזקה כיון דהשתא לא צריכין לחוש לשאר שריפות כלל אלא לטריפת נקובת הושט בזשלה"ז גרידא שוב איכא למימר דהוי מיעוטא דמיעוטא ואין חוששין לו אפי' אי לא אזלינ' בתר רובא ובזה נסתלק ג"כ ראייתך שהבאת מקושי' התוס' הנ"ל לפשוט ספיקו של הפרמ"ג בטריפות שהיא ע"ש סופו אי מהני י"ב חודש ודו"ק, ומ"מ עיקר הדין אם היא ודאי או ספק טריפה נראה די"ל דתלי' בגירסאות שבגמ' דבש"ס דילן גרסינ' כיון דאכלי' בי' ופעי' בי' גמדי לי' ופשטי' בי' רווח זמנין דונתהכדזיו בהדדי וכו' אבל בהרא"ש והרי"ף לא כתבו תיבת בריווח ונראה עפימש"כ הפרי תואר ס"ק ד' שפי' דהאי רווח אנקבים קאי דהנקב הולך ורווח, ועי"ז סופו להרחיב ולהתרמי יחד, ולפי"ז י"ל דהוי ודאי טריפה אבל להרי"ף והרא"ש דלא גרסי "רווח" י"ל דאינו אלא ספיקא דילמא איתרמי, ועכ"פ מלשון השו"ע דכ' דאפשר דמתרמי מוכח לפי"ז שפיר דס"ל דאינו אלא ס' טריפות כדיוקו של הפרמ"ג דאי נמי נימא כמו שכתבתי במכתבי הקודם דכוונת השו"ע לאפוקי אם הם משני צדדי הושט באופן דאי' אפשר שיתרמי שוב מוכח עכ"פ דלא הוי טעמא משום דהנקב הולך ורווח דא"כ אין חילוק כלל אם הנקבים מרוח א' או משני רוחות כמש"כ הפר"ת וא"כ שוב אינו אלא ס' טריפות ושפיר דייק הפרמ"ג מל' השו"ע, והשתא שוב ל"ק נמי על השו"ע ממה דמוכח מלשון הרמב"ם דהוה ודאי טריפה דלפי הנ"ל מלשון הרי"ף והרא"ש דלא דייקי לאתויי תיבת "רווח" כנ"ל משמע דהוי רק ס' ונקט הרב"י דרכו בקודש לפסוק כהרי"ף והרא"ש היכא דאזדו בחדא שיטה:

והנה לדינא אין נפק"מ בס"ס הנ"ל דספק נקובת הושט הו"ל ס' בשחיטה ולא מהני ס"ס כמו שהעיר הפרמ"ג בעצמו וזה לפי מאי דס"ל להפרמ"ג בכמה מקומות דזה מקרי ספק בשחיטה, אבל באמת כבר חבור חבורתא דרבותינו האחרונים, והעלו דספק נקובת הוושט אינו אלא כשאר ספק טרפות, ופיי' בזה בשב שמעתתא ש"ה פ"ו, ובחוו"ד סי' ק"י בדין ס"ס במקום איתחזיק איסורא, ובתשו' ח"ס חלק יור"ד סי' כ"ד וכ"ה, וכולם נתכוונו לד"א דדוקא היכא דאנו דנין אי נעשה מעשה השחיטה כראוי שייך לומר בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה, אבל היכא דמעשה השחיטה ודאי נעשה כראוי רק אנו דנין אם הבהמה היתה ראוי לשחיטה מחמת נקיבת הוושט

אין זה ספק בשחיטה דרוב בהמות ראייות לשחיטה ואין בהם דבר המונע השחיטה אלא שהיא אינה זבוחה ומחוסרת מעשה השחיטה עד שיודע לך שנעשה מעשה השחיטה, וסברא זו היא סברא אמיתית ואין עליה תשובה והש"ש מייתי ראי' לזה מש"ס יבמות דף ל"ב דאמרינ' ואלו בגירושין ספק קרוב לו ספק קרב לה לא קתני מ"ט, איר אשה או בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק, א"ל אביי א"ה בקידושין נמי נימא הכי אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה עיי"ש, ומאי קושי' בקידושין ודאי חזקת איסור איכא דהא בחיי הבעל היתה אסורה ליבם משום חיסור אשת אח דהי' איסור ב"א עם איסור א"א א"כ הוי חזקת איסור אשת אח ממש וא"כ מ"פ הגמ' הא בגירושין הוי מאיסור לאיסור משא"כ בקידושין דהוי חזקת איסור ממש, אע"כ דחזקת היתר ליבם הכי היא דהיתה עומדת בחזקת היתר לכשימות הבעל וה"נ בספק נקובת הושט אוקמי' בחזקת היתר דהיינו שהי' לה חזקה להיתר לכשישחטנה והיא ראי' שאין עלי' תשובה וקרוב לזה כ' הנודב"י במדו"ק חיור"ד סי' ח' אלא דאסברא לה קצת באופן אחר דנהי דבהמה בחיי' בחזקת איסור שא"ז עומדת ונקובת הושט הו"ל נבילה, ול"מ בה שחיטה מ"מ רוב בהמות אין ושט שלהן נקוב, ונהי דהול"ל סמוך מיעוטא לחזקת איסור שא"ז, מ"מ כיון ששחיטה לפנינו א"כ חזקת איסור שא"ז אתילד בה ריעותא, ורוב בהמות כשרות אכתי לא איתרע א"כ רובא וחזקה רובא עדיף:

ונפק"מ לדינא בין סברת הש"ש לסברת הנודב"י היכא דאתיליד ריעותא גם בושט כגון שראו לקותא בעור הפנימי כמו ששכיח באווזות הלעוטות ולא הספיקו לבדקו עד שנאבד כי הא דמייתי בפ"ת ס"ק ח' בשם זקיני בתשו' פמ"א זי"ע להתיר ולענ"ד נראה דתלי' בהנ"ל דהנה ודאי פשיטא לשיטת הפרמ"ג ופ"ה שיטת הפליתי בכמה דוכתי' דספק נקובת הושט מיקרי ספק בשחיטה פשיטא דבכהייי"ג מיתסר אלא אפי' לשיטת האחרונים דלא מיקרי ספק בשחיטה מחלי תלי וקאי בטעמא דמילתא דודאי לפי מש"ע בשם הש"ש והחוו"ד שפיר איכא למתלי לקולא דשפיר איכא למימר אוקמי בחזקת היתר כונו בכל טריפות דעלמא דהא עכ"פ הי' לה חזקה שהיא ראוי לזביחה משא"כ להנודב"י הנ"ל משום דחזקת שח"ז איתרע, ורובא לא איתרע:

א"כ הכא דהרוב נמי אית בה ריעותא שוב אמרינ' סמוך מיעוטא לחזקת שא"ז, ועיין ביור"ד סי' ל"ד ס"ט מצא גרגרת שנפסקה וא"י אם נעשה מחיים מקיפין וכו' וכ' הרמ"א בשם הרשב"א היינו בלא יוכל לתלות שמחמת השחיטה נעשה ששחט בשני מקומות:

ועיי"ש בש"ך דוקא שיש הוכחה גמורה דנעשה מחמת סכין הא בספק אף שים לתלות לא תלינ' דהו"ל ספק בשחיטה אמנם בב"ח שם כתב דכל הנקובים אם יש לתלות תכילי והה"ד פסוקא הגרגרת וכ"כ העט"ז בס"ח עיי"ש והובאו בפרמ"ג בספ"ד מי ונראה דתלי' בסברות הנ"ל דלסברת הש"ש ה"נ תלינ' דהא י"ל אוקמה הבהמה בחזקת שהיתה ראוי לזביחה משא"כ לסברת הנוב"י הנ"ל דהא ודאי פסוקת הגרגרת שכיח כמו שחיטה בבי וג' מקומות א"כ צריך הוכחה גמורה דנעשה מחמת הסכין כמוש"כ הש"ך, אלא דצלע"ג ממש"כ הרשב"א בחי' והובא ב"תה יוסף שם דהא דאמרינ' מקיפין בקנה היינו במקום דלא אפשר שנגע בו סכין בשעת שחיטה כגון שיש היכר שלא נעשה בסכין אלא בעץ או בקנה שאל"כ הא תלינ' בסכין דדילמא בב' וג' מקומות אשתחיט דכשירה בלא הקפה כלל עיי"ש הרי מוכח בהדי' כהב"ח והעט"ז הנ"ל ודלא כש"ך דבעינ' שיש היכר שנעשה בסכין, והוא תימה על הש"ך, ולפי דרכינו מוכח מזה כהש"ש והחוו"ד הנ"ל ואפי' היכא דאתיליד ריעותא מ"מ י"ל אוקמה בחזקת היתר שהיתה עומדת בחזקת היתר שהיא ראי' לזביחה אלא דמ"מ גם בזה עדיין צלע"ג על הרשב"א במשמרת הבית שהוקשה לו למ"ד סמוך מיעוטא לחזקה א"כ אדפריך הגמ' לר"מ דחייש למיעוט' היכי אכיל בישרא הו"ל למיפרך נמי לדידן היכא אכלינ' בישרא ועיי"ש מאי שמחלק בין האי דע' האשה בתרא להאי דהתם עכ"פ מוכח מזה דס"ל להרשב"א דספק נקובת הושט הו"ל ספק בשחיטה וזה נסתר מחמתו ממה דס"ל גבי מקיפין בקנה וזה צע"ל, ועיין בספ"ק דב"מ דף כ' ע"ב תוד"ה איסורא הקשו היכא אמרינ' איסורא מממונא לא ילפינ' אדרבא ממונא חמירא דאלו בממון אין הולכין אחר הרוב, ובאיסור הולכין אחר הרוב אפי' נגד חזקת איסור דניחוש שמא במקום נקב קשחיט, מכלל דס"ל להתוס' דס' נקובת הושט מקרי ס' בשחיטה, וראיתי בתשו' ח"ס סי' הנ"ל הביא דברי התוס', וכ' דהתם קאי התוס' אי לא אזלינ' בתר רובא באיסורא א"כ כל הבהמות בחייהם בספק נקובת הושט קיימי ובחזקת שאינ' ראויין לזביחה ולא זכיתי לירד לסוף דעת קדשו בתי' זה, ונראה בעליל דהתוס' קיימי בשיטת הפרמ"ג והפליתי דספק נקובת הושט הו"ל ספק בשחיטה דאתחזיק איסורא:

ושוב האיר השי"ת את עיני ומצאתי בס"ד דהתוס' ע"כ לא ס"ל הך סברא הנ"ל של הש"ש דאוקמוה בחזקת היתר במה שתהא מותרת אח"כ, ולומר דהו"ל חזקת היתר שהיא ראוי לזביחה וראי' ממה שכ' בחולין דף י"א ע"ב דבספק בכורות א"א לאוקמי הבהמה בחזקת שלא ילדה דאדרבה ניקם לולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה דבמעי אמו אינו קדוש ולהנ"ל מאי אהני לן הך חזקה דבמעי אמו אינו קדוש הא מ"מ לא הי' לו חזקה שלא יהא

קדוש לכשיולד וע"כ צ"ל כיון דסוף כל סוף השתא במעי אמו היא ולא קדוש בבכורה אף דמה שאינו קדוש במעי אמו הוא משום דבפטר רחם תלי רחמנא, וכשיולד כבר נעשה מעשה פטר רחם ועל זה לא הי' לו חזקה במעי אמו ומ"מ מוקמינ' לה בחזקת שאינו קדוש כמו דלא הי' קדוש עד השתא הה"נ ממש בספק נקיבת הושט איכא למימר דמוקמינ' בחזקת איסור שאינו זבוח, אף שלא הי' לה חזקה שלא תהא מותרת לאחר שחיטה וזה ברור בס"ד:

ועפ"י הנ"ל י"ל פרפרת נאה ביישוב שיטת הרמב"ם בסוגי' דתקפו כהן אין מוציאין אותו מידו, וידוע הקושי' א"כ קשי' קושי' הגמ' הספיקות אמאי נכנסין לדיר להתעשר, נמצא זה פוטר עצמו בממונו של כהן ונ"ל בס"ד כבר כ' הרשב"א בתשו' סי' שי"א לחלק בין ספק פדיון פטר חמור לספק בכורות, דהאי דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר מיירי ע"כ בספק פדיון פטר חמור כדאוקמי בגמרא פ"ק דב"מ יעיי"ש וא"כ אינו דומה לס' בכורות דהוי קדושה הבאה מאלי' וליכא למימר בי' אוקמי' בחזקת מרא קמא ואע"ג דאתחזיק ישראל באם בולד מיהא לא איתחזיק, אבל בספק פדיון פטר תמור ישראל אתחזיק בו לגמרי דבגופו של פ"ח ממש ליכא דזכי בי' דאי לא פריך לי' למיתה אזיל ועתה נכנס שה תחתיו מספק ושה ודאי הא אתחזיק בידי בעלים:

וספק אם הוא פדיון פ"ח או לא הילכך דינא הוא דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו דאוקמי אחזקת מרא קמא, ושפיר אמרינ' דנכנס לדיר להתעשר אלו דברי הרשב"א, ואכתי התמי' קיימת א"כ בש"ס מו"ק תני' דמסייע לך עיי' בש"ס ס"ק דב"מ, ולפימש"כ י"ל בזה כו"פ, דלכאורא יש להקשות אמש"כ הרשב"א הא גם בס' בכורות י"ל כבעלים חזקת מרא קמא דבמעי אמו הו"ל ממון בעלים דהא הו"מ למכור העובר לנכרי ולהפקיע מבכורה וצ"ל דעכ"פ לא הו"ל חזקה על אחר שיולד כמוש"כ לעיל עפ"י סברת הש"ש מיהא כבר הבאתי לעיל מש"כ הש"ש ראי' לזה מש"ס יבמות דפריך א"ה אפילו בקידושין נמי נימא הכי עיי"ש וי"ל רבה דהוא מרי שמעתתא דהתם באמת מהיי"ט לא חש לקושיי' אביי דכיס ל' להאי סברא וכמוש"כ לעיל בשם התוס' חולין דנמי לא ס"ל סברא זו:

ולפי"ז בשמעתא קמייתא דב"מ דאזלינ' אליבא דרבה דהוא מרי דהאי שמעתא דתקפו כהן מוציאין אותו מידו לשיטתו שפיר קאמר בגמרא תני' דמסייע לך מספיקות נכנסים לדיר להתעשר דלדידי' אין סברא לחלק בין ס' פדיון פטר חמור לספק בכורות מחמת חזקת מרי קמא כמוש"כ בתשו' הרשב"א די"ל גם בספק בכורות איכא חזקת מ"ק דבמעי אמו הו"ל ממון בעלים משא"כ להלכה י"ל דקיי"ל כדפריך לי' אביי לרבה התם בהך שמעתא ביבמות וא"כ בספק בכורות אין כאן חזקת מ"ק ושפיר יש חילוק בין ספק

פדיון פ"ח לספק בכורות כמש"כ בתשו' הרשב"א, ושפיר פסק הרמב"ם וזה כו"פ בס"ד, ועיין פרמ"ג סי' ל"ג בפפ"ד ס"ק ה' שנצטער אותו צדיק להרמב"ם דנקובת הושט הו"ל נבילה מחיים האיך אכלינ' בישרא, נימא סמוך מיעוטא לחזקה והנה להאחרונים הנ"ל דספק נקובת הושט לא הוי ספק בשחיטה לק"מ ולמאי דס"ל נמי להפרמ"ג נפלאת היא בעיני שנסתרו מעיני קדשו דהיא קושיי' הרשב"א במשמרת הבית והבאתיו לעיל עיי"ש דמתרץ לה שפיר, ובלאה"נ תמי' נשגבה בעיני על הפרמ"ג הא לקושטא דמילתא מסקינ' בש"ס היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ויש לדחוק דקשי' לי' מאי דוחקא דגמ' להקשות אליבא דר"מ, הול"ל אנן היכא אכלינ' בישרא ולשון הפרמ"ג משמע דלקושטא דמילתא קשי' לי', ומש"כ עוד הפרמ"ג דלא די לנו זה הצער אלא דקשי' לי' עכ"פ הו"ל לבדוק בכל בהמה אח"ש בתר נקובת הושט, וכוונתו נראה עפימש"כ הב"י באו"ח סי' תל"ז דהיי"ט דאין צריך לבדוק אחר י"ח טריפות אע"ג דרובא היכא דאיכא לברורי מבררינן כדאשכחן ברמאש"מ הן היכא דאיתא קמן שאני התם דאיכא חזקת איסור משא"כ בטריפות, ועפי"ז קשי' לי' להפרמ"ג דהו"ל למיבדק מיהת בתר נקובת הושט, והא ודאי קושי' חמורה היא ומזה גופא ראי' שאין עלי' תשובה לשיטות הסוברים דספק נקובת הושט לאו ספק בשחיטה ולא אתחזיק איסורא מקרי, וראיתי בתשו' מהרי"א ז"ל הביא ראי' זו ולא זכר שר שהיא הערת הפרמ"ג:

וע"ד מה שנפלאת אהובי בני לשיטת רש"י דחליף דושט הוי כשניהם נטולין, ואין לך נקובה גדולה מזו, א"כ אמאי קאמר רבה דאי חליף טריפה הול"ל נבלה בשלמא למש"כ הרב"י בשם הרשב"א דהטעם משום סופו לנקוב ניחא אבל לרש"י קשי' ובאמת לק"מ דכבר כ' הש"ך בס"ק ה' דדרך הט"ו בכ"מ לכתוב טריפה במאי דהוי נבילה ולא תימא דהכא בלשון הפוסקים אבל לא בלשון הגמרא עיי' בש"ס חולין דף י"ז ע"ב אר"ח מניין לבדיקת הסכין וכו' פשיטא כיון דכי נקיב טריפה פירש"י פשיטא דבעי בדיקה דהא איכא פגם נקוב והא שוחט בסכין פגומה לית דין ולית דיין דהוא נבילה, ומ"מ קרי לי' בש"ס טריפה, ש"מ דאף בלשון הש"ס דרך למינקט טריפה במאי דהוי נבילה וקושייתך לא קשה מידי:

סימן מה

שלוכ"ט לכבוד אהובי בני, אישון עיני הרבני המופלג בתורה וירא"ש אברך כמשמעו ומדרשו כטעם זקינים מעמו וממשו כ"ש מדדו יעקב יחזקי' נר"ו נ"י עמ"ש:

ע"ד מה שנסתפקת בהא דקיי"ל קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום, ופירש"י משום דלא הוי סתימה דמעיקרו אם כוונת רש"י דבעי' סתימה דעיקרו מתחלת ברייתא או דילמא דסגי אי הוי הסתימה קודם שנטרפה ונ"מ בושט דניקב זבל"ז כשר, אם עור א' ניקב ועלה בו קרום ונסתם, ואח"כ ניקב עור הב' וכבר ראו עיניך מה שכ' הארו"ל בפשיטות דכהיי"ג כשר דל"ח קש"ע מ"מ כיון שעור אחד ניקב כשר לא הוי מכה כלל, והיטבת לראות דכן משמע מדקדוק לשון רש"י שכ' בדף מ"ג דכל נקובים דטריפות לא מהני בהו סתימה אולם מדקדוק לשון רבה דאמר אינו קרום משמע לך דהקרום הוי כמאן דליתא ממילא הוי טריפה אף באופן הנ"ל, וניחא בך בזה הא דנקט רבה דוקא קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום וכן בריאה נקט האי לישנא הלא בכל נקובי הדין כן, אבל להנ"ל ניחא בך דבשאר נקובי פשיטא לך דל"מ סתימה דאין טריפות חוזר להכשירו, אבל בושט ובריאה דיש להם שני קרומים וניקב זבל"ז כשר הו"א דיהא כשר קמכין דאינו קרום כלל והוי כמאן דליתא ואף בכהיי"ג טריפה אלו דבריך:

והנה דבריך כמות שהם אינם עולים יפה דאכתי מי לא משכחת לה ג"כ בקורקבן ובקרום של מוח דלרו"פ ניקב זבל"ז כשר:

וי"ל ג"כ נפק"מ הנ"ל היכא דמינקבי תרווייהו ובא' עלה קרום מחמת מכה וכיו"ב נפק"מ בדין מרה שניקבה וכבד סותמתו דאי ניקבה כבד כנגדה טריפה, ואם עלה בו סתימה בנקב הכבד מקמי דניקבה המרה אי מהני או כא תלי' כ"כ בספק הנ"ל ועיי' מש"כ הפרמ"ג בזה בסי' מ"ב אות ב' בשפ"ד, ונאק"מ:

עוד לעניין חטוטרת בראש העופות המבואר בפרמ"ג סי' צ' עיי"ש וא"כ לא הו"ל למינקט דוקא ווושט וריאה, אבל אני אתקין דבריך שיהי' חיים וקיימים, דבאמת אין נפק"מ כ"כ בהנ"ל, דמהיכא אפשר לידע אי עלה בו קרום קודם שניקב אידך או אח"כ, וא"כ ע"כ צריכין להחמיר מספק, ונהי דנפק"מ לעניין תערובות לשיטות הסוברים דס"א בגופו וס"א בתערובות מצטרף לס"ס כיון דעכ"פ באותה בהמה אין נפק"מ לא נחית בזה כלל לאשמעינן משא"כ בוושט ובריאה דניקב זשלכ"ז טריפה מטעמא דילמא מהנדזין בהדי הדדי והיינו לשיטת הטו"ז בסי' ל"ו דגם בריאה לא מיטרפה זשלכ"ז אלא מחמת האי טעמא עיי"ש א"כ כל היכא דיש כאן קרום שעלה על א' שוב הו"ל ס"ס, שמא עלה הקרום, מקמא דניקב אידך, ואת"ל דקרום עלה בו בתר הכי דילמא אכתי לא איתרמי הנקבים זל"ז, ושפיר מכשרינן מטעם ס"ס, משא"כ אי הקרום אינו חשוב סתימה כלל אין כאן ס"ס, ועפי"ז יתיישב על נכון שיטת הראב"ן שהביא בתורת חיים וז"ל כ' הראב"ן דטעמא משום דאכלה בי' ופעי' בי' חוזר וניקב ותמה בתו"ח דמשמע דס"ל דוקא בושט

לא הוי קרום, אבל בשאר נקובי דטריפות דל"ש האי טעמא הוי קרום, וז"א דהא קיי"ל בכל נקובי דטריפות לא מהני בהו סתימה כדפירש"י לקמן דף מ"ח וכ"מ מברייתא דזה פסול שחוזר להכשירו דמשמע כל הטריפות נתמעטו, ועוד דבהדי' אמרינ' בר"פ המקשה דאין טריפות חוזר להכשירו ולהנ"ל יתיישבו דברי ראב"ן הנ"ל שפיר דאיה"נ דמודה בשאר דוכתי' נמי אין טריפות חוזר להכשירו, מיהא מדקאמר אינו קרום משמע דלאו הוי סתימה כלל אפי' נסתם מקמי' דהוי טריפה ודבר זה אינו אלא בושט, אבל בשאר טריפות ס"ל להראב"ן דמהני סתימה אי נסתם הנקב קודם שנעשה טריפה כגון בהאי דהבאתי לעיל והא דנקט נמי בריאה האי לישנא י"ל איה"נ דההה"ד בריאה ע"י שמוציאה רוח בכל עת אין הסתימה מתקיים (וכ"ז אינו אלא בושט:

אבל בשאר טריפות ס"ל להראב"ן דמהני סתימה אי נסתם הנקב קודם שנעשה טריפה כגון בהאי דהבאתי לעיל והא דנקט נמי בריאה האי לישנא י"ל איה"נ דההה"ד בריאה ע"י שמוציאה רוח בכל עת אין הסתימה מתקיים) וכ"ז אינו אלא עפ"י שיטת הפרמ"ג בסי' ל"ג דס"ל ניקב זשלכ"ז אינו אלא ספק טריפה אבל לולי דב"ק הי' נ"ל ממשמעות לשון הש"ס דל"ק דילמא מהברזין בהדי הדדי, אלא זימנין דמהנדזין משמע דאין טריפה מחמת ספק אלא משום זימנין מהנדזין הו"ל כודאי טריפה דקרוב לודאי היא, ונ"ל ראי' לזה ממה שהקשה הפליתי לשיטת הרשב"א, דבמקום ידועה יש לוושט בדיקה מבחוץ מהאי אוזא דממסמס קועי דמא דשפיר הי' יכול לבדוק הוושט מבחוץ במקום ידועה ולשחוט שם באו"מ, ואף אם ישחוט במקום נקב הפנימי מאי הוי כיון דבחיצון כנגדו לא הי' נקב, וצ"ל כתי' הפליתי כיון דממסמס קועי, א"כ נכנס כל הוושט בגדר הספק, ואי בודק נמי במקום שחיטה ואין בו נקב מ"מ דילמא ניקב במקום אחר והפנימי שמא ניקב במקום שחוטה והו"ל זשלכ"ז והוי טריפה:

ואיס"ד דזשלכ"ז אינו אלא ספק טריפה אכתי הו"ל ס"ס דילמא לא ניקב כלל ואת"ל שניקב ע"כ אין חשש אלא שמא ניקב זשלכ"ז:

ודילמא עדיין לא מתרמי בהדדי אע"כ דכל שניקב זשלכ"ז לא נכנס בגדר ספק אלא הוי וודאי טריפה ומה שהביא הפרמ"ג ראי' מלשון השו"ע בסי' ל"ג שכ' וז"ל דאפי' ניקבה זשלכ"ז אסורה והוא שניקבה שניהם מרוח א' דאפשר דמתרמי אהדדי משמע לי' להפרמ"ג דנקט אפשר משום דאינו אלא ספק לולי דב"ק נ"ל דכונת המחבר לאפוקי אם ניקבו באופן דלא אפשר דמתרמי להדדי וכדכ' הרב"י בשם הריטב"א עיי"ש ועיין רמב"ם פ"ג מה' שחיטה שכ' ניקב וושט ועלה בו קרום וסתמו אין הקרום כלום והרי היא נקוב כשהי' עכ"ל ולכאורא הרי היא נקוב כשהי' לישנא יתורא היא ולהנ"ל י"ל

דקמ"ל לאפוקי ממה דמספק"ל להפרמ"ג בניקב זשלכ"ז ועלה בא' קרום וכן משמעות לשון הרמב"ם דלעיל מינה בהלכה הקודמת כ' ניקב שלכ"ז נבלה:
ומיד בסמוך כ' נקב הושט וכו' אין הקרום כלום וה"ה נבילה כשהי' וזה כמעט ראיי שאין עלה תשובה באופן שצ"ע על הפרמ"ג:
ומה שנסתפקת עוד דנקובת הוושט לא הוי נבלה מחיים כ"א לאחר שחיטה, היכא דהוי בנקב קרום שעלה מחמת מכה כיון דאינו אלא מחמת שסופו לסתור לא הוי אלא טריפה או דילמא ל"ש הנה ספק זה איכא למפשט מדברי הרמב"ם פ"ג מה' שחיטה דהא הש"ך בסי' ל"ג הוא מהסוברים לשיטת הרמב"ם ניקב הוושט לא הוי נבילה מחיים אלא לאח"ש עיי"ש בסק"ד ובנקה"כ והרי מבואר ברמב"ם פ"ג מה' שחיטה נמצא קוץ עומד בוושט ה"ז ספק נבילה שמא ניקב הוושט ועלה קרום במקום הנקב ואינו נראה הרי שלך לפניך אלא דמ"מ עדיין יש לחקור במידי דלא מיטרף אלא מחמת שסופו לנקוב מהו שיהא נבלה או דילמא כיון שעדיין אינו נקוב לא הוי כ"א טריפה:
דבשלמא בטריפה הללמ"מ כל שאין כמוה חי י"ב חודש הוי טריפה משא"כ בנבלה י"ל דבעינ' נקוב השתא ועיין תוס' יו"ט פ"ב דחולין מ"ד כל שפסולה בשחוטה כלומר במקום הראוי לשחיטה, ובפרמ"ג סק"ה בטעמא דהפוסקים נקובת הוושט נבילה משום דכך היא הלמ"מ כל שי"ב פסול במקום הראוי לשחיטה הו"ל נבילה וא"כ אין סברא לחלק בין יש בו פסול נקב או שאר פסול דסוף כ"ס יש בו פסול במקום שחיטה, אלא דצע"ג א"כ מ"ט חלף דווסטין מנה לה בהדי טריפות הא עכ"פ יש בו פסיל במקום שחיטה וכ"כ קשי' מחסרון גרגרת בכאיסור דמנה הרמב"ם בהדי טריפות עיין בתוס' מ"ג סוד"ה הנך דחסרון הגרגרת הוי טעמא משום סופו לפסוק מזה נראה ג"כ דכל שאינו מיפסל אלא ע"ש סופו לא הוי נבלה:
אבל צע"ג הא מ"מ פסול במקום שחיטה מיהא איכא ויותר קשה מפ"ג בחולין דף ל"ז ורמירהו פסיקת הגרגרת, הא י"ל מתניתין דאלו טריפות מנה להו בהדי טריפות משום סופו לפסוק ולנקוב דאינו אלא טריפות וכהייג הקשה הפלתי לענין ניקב זשלכ"ז איס"ד דאינו אלא טריפה עיי"ש ובזה א"ש טפי לישנא דנקובת הוושט ופסוקת הגרגרת דל"ק ניקב הוושט ונפסק הגרגרת ועיי' בתו"ח ש"כ משום דתרווייהו מקום שחיטה נקט האי לישנא, ועדיין אינו מובן, ולהנ"ל ניחא משום דתרווייהו מקום שחיטה היא, א"כ נבלה היא, ואלו הוי קתני ניקב הוי משמע שכבר ניקב ונפסוק משא"כ נקובת ופסוקת שפיר י"ל שכולל בלשונו אפי' עדיין לא ניקב ממש אלא סופו לינקוב, וק"ל וא"כ כש"כ דקשה טפי מאי פריך הגמרא מיהא אם נימא דגם זה בכלל נבלה ניחא, ולעניין מאי דקשי' לן

אמאי לא חשיב הרמב"ם חליף דווושט וחסרון כאיסור בגרגרת בהדי נבלות כיון דפסולו במקום שחיטה י"ל דס"ל להרמב"ם דכך היא הלכה דכל הסימנים כולן כל משהו ומשהו שבו, צריך שיהי' ראוי לשחיטה ומשו"ה כל שנפסק הגרגרת או ניקב הווושט במשהו אותו משהו עכ"פ אינו ראוי לשחיטה לכן הוי נבלה ובגרגרת צ"ל כיון דלא מיטרפה בנפסקה מיעוט הו"ל ראוי לשחיטה כיון שסופו להתרפאות משא"כ בושט עכ"ע אותו נקב משהו שבו אינו ראוי לשחיטה לכן הוי נבלה משא"כ בחליף דקרומין מיהא מחסרון איסור דגרגרת עדיין הקושי' במקומה עומדת וצ"ע כעת ובפלתי הקשה מהא דאמר רבא בפ' המפלת ילדה ולד בושט נקוב אמו טמאה לידה וכתבו שם רש"י ותוס' דס"ל טריפה חי' ואיס"ד נקובת הווושט נבילה א"כ וודאי א"ח אמאי טמאה לידה, והקשה כן גם אהרמב"ם עיי"ש, ולפי"מ שכ' לעיל בשם התוס' יו"ט ופרמ"ג דהטעם דנקובת הווושט נבילה לאו משום דזוטר חיותי' אלא משום דהוי פסול במקום הראוי לשחיטה א"כ י"ל נקובת הווושט לא גרע חיותי' משאר טריפות, ולמ"ד טריפה חי' ההד"נ נקובת הווושט אלא כיון דהפסול במקום הראוי לשחיטה משו"ה הו"ל נבלה וא"כ קושי' זו לק"מ ולגודל הטרדא אקצר באמרים וכו':

סימן מו

שלוכו"ט לכבוד אהובי הרב המאה"ג החריף ובקי בח"ת כש"ת מו"ה יצחק צבי אמשל נ' דומ"צ בק"ק סטראפקעף יע"א מכתב נועם יקרתו לנכון הגיעני, וע"ד העובדא דאתי לקמי' בריאה שמצאו על חריץ הורדא בועה של מים שאינם זכים, וכאשר התחילו למעך בבועה כדי להעלות בשר הריאה נתכסה הביעה בתחתיתה, אפס בקצה העליון לא עלתה בה מראה ריאה ואיידי דמשמשי בה כולי האי נקרעה הביעה, ולא הספיקו לבדוק שפיר אם היה מעלה בשר הריאה בכולה או לא, ומעכ"ת הורה להיתר ות"ח א' ערער כנגדו, וביקש מע"כ לחוות ענ"ד בזה, הנה אם בודאי לא היתה מתכסה עליונה של בועה היה נראה פשוט וברור לאסור כמו שמבואר בלבו"ש ס"י ל"ז ס"ק קל"ט שהוגד לו בשם חכם א" שהורה בביעה העומדת על הקמט שאם מתלבנת על קצתה התחתון של הביעה יש להכשיר וכתב הלבי"ש שחלילה לשמוע דבר זה חדא מטעם תרתי לריעותא ואידך מטעם ביעה על הקמט שניתבאר לעיל בשמ"ח סע"י ט"ו, מזה מבואר בהדיא דס"ל כן אפי' בקמט שהוא בתולדה, דלא שייך טעינא דתרתי לריעותא מ"מ מיטרף מחמת טעם התב"ש דמבואר שם סעי' ט"ו דהביעה טבעה להגביה עור הריאה ולהתפשט, וכאן טבע העור להתקמט ולדבק בבשר ועי"ז סוף העור להקרע, ומש"כ מע"כ דהלב"ש לא אסרו

אלא משום תרתי לריעותא ומשו"ה נקט בלשונו קוצט שזה מורה שניכר שבא מחמת חולי, זה אינו דיעי"י בלבי"ש ס"י ל"ז ס"ק ע' וז"ל הה"ד בביעה שעל הקמט מברייתו דאין דינו רק כמו על מקים החריץ אלמא בהדיא דאפי' לא בא מחמת חולי קמט קרי לי', וממש"כ הלבו"ש וז"ל וכלל הדברים במה שחוזרת ומקצת מהביעה למראה ריאה ע"י נפיחה אינו פועל כלום, מזה הלשון ראיה שאין עליו תשובה דאפי' בקמט מברייתו נמי קאמר, ופליאה על מע"ש שעלה בדעתו להכשיר, אפי' ודאי לא היתה מתנסה כולה, הא מבואר בלבו"ש ס"ק קל"ח דאפי' מורסה אצל הביעה ביעה היא דאין הכרח שכל הביעה תהיה גבוה אלא כל שנתפח חלק ממנה יש על הכל תורת ביעה גמורה ולכן כל שעומדת אצל הביעה הוי הכל ביעה א' ואפי' מקום המתכסה לא מיקרי ריעותא כל דהו, אלא היא ריעותא גמורה והכל הוא ביעה א", ובזה נסתר כל מש"כ מע"כ שכיון שהתחיל הביעה להתרפאות סופה להתרפא כולה ועל כל הביעה אינו רק דין ריעותא כל דהו ועדיף ממים זכים, דזה אינו מי יימיר דהתחילה להתרפאות כלל דהא אין הכרח כלל שכל הביעה תהי' גבוה' ומאין הרגלים שהתחיל בהתרפאות ואין לו שום דמיון למים זכים, ומש"כ מע"כ דאותו חכם שהרעיש הלבו"ש כנגדו לא קטלי קני באגמא הי' כי כן הוא דעת הגאון מהר"ם בנעט בתש"ו הר המור שחולק על הלבו"ש, מטיבותא דמע"כ קאמינא בודאי לא היה נגד עינו ס' הר המור דאילמלי ראה בפנים לבבו יבין דאדרבה גם דעת הג' הנ"ל מסכמת כונו כן דפסיקי ביעה א' לתרתי לא מפסקינן, אלא שחולק שם על ווה שהביא בשם ס' לקיטות יצחק דביעה שמתלבנת למטה ולמעלה אינה מתלבנת לא אמרי' דהו"ל ביעה על הגבשישית, ועוד כתב דמהייי"ט אם יש איזה ריעותא סמוך להביעה זאת אין לומר דאותו חלק שנתלבנה יהא נחשב להפרש מראה ריאה בין ריעותא לביעה אלא כולה דין ביעה יש לה וטריפה, וע"ז חולק ה"ג הנ"ל וכתב דשני דינים אלו סותרין זא"ז אם ס"ל דאין ביעה א' נחלקת לחצאין א"כ גם לדין א' נימא כיון דהכיסוי של הביעה הוא רק למטה אלא למעלה אין לו דין כיסוי ויהא לו דין ביעה בלי כיסוי והו"ל ביעה בגבשישית עיי"ש, ושוב כתב דבאמת סברא זו דאין לומר על בועה אי חציו ביעה וחציו מורסה נלמוד מדין המבואר בתב"ש ס"י ל"ז ס"ק מ' גבי ביעה מעל"ע, אלא דהעלה דאיו לילמוד משם לסירכא היוצאת ממקום שמתכסה שתהי' לה דין סירכא יוצאת מהביעה, דמידי היא טעמא דאין לסירכא מקום חיזוק ואם מהכסה מקצתה אמרי' דהסירכא יש לה קיום ע"י אותה כיסוי כיון דהסירכא יוצא מהמקום המתכסה אד"ק שם, אבל לומר הואיל ונתלבנה מקצתה סוף אותה הביעה להתרפא משום שכבר התחילה להתרפאות זה לא עלה על דעת מעולם, והכי מוכח מהגהות רע"א בס"י ל"ז בש"ך ס"ק י"ט:

וכן בחוט בשר א' מקיף בין הביעה ובין החריץ דהוי כביעה בשיפולי, ומה שמע"כ הסיע כוונתו דמיירי בחוט בשר מקיף וכש"כ בנתכסה מקצתו דכשר, דאין לומר דנתכוין לדינו של התב"ש בס"י ל"ז סע"י ט"ו דהא קאי אדברי הש"ך במקום שדרכו להיות חריץ וטרפה משום דמתחזי כתרתי ביעי דסמיכי להדדי דלפי טעם זה אין להטריף אלא כל שהחריץ מפסיק ונראה כשנים אמנם כל שאין החריץ מפסיק בין הביעה משום סמוך אין לאסור כמש"כ בלבו"ש ס"י ל"ז והתב"ש לטעמו שחידש בדין זה טעם חדש משום דהביעה סופה להתפשט ולהקרע וא"כ גם בסמוך היו שים הו"א לאסור, לפיכך חידוש דינו דזה כשר, אבל לפום סברת הש"ך אינו אסור אלא ביוצא משטח הריאה א"ד, איברא, לפענ"ד הדבר ברור דכוונת רע"א ז"ל לדינו של התב"ש בסעי' ט"ו, ומש"כ מע"כ דדבר זה מביא לידי גיחוך, לאו כלום הוא, דהתב"ש לאו טעמא דנפשי' קאמר אלא דאיהו מפורש כן בדברי הד"מ דכן מבואר בתב"ש ס"ק כ"ו עיי"ש, דמאן דאמר טעמא דביעה על החריץ משום דדרך הביעה להגביהה העור והחריץ מעכב וסופו לנקוב ס"ל טעמא ד"ב ביעי דסמיכי משים דסוף העור לסתור כטעם דהרשב"א, וא"כ שפיר קאמר הד"מ דהו"ל כ"ב ביעי דסמיכי, ומש"כ הרא"פ בדיני תרתי לריעותא ס"ק נ' נפק"מ בין ב' טעמים הנ"ל היינו משים דנ"ל דוחק פי' התב"ש בלשון המ"כ שבד"מ עיי"ש, אבל התב"ש בעצמו פשיטא דמפרש דברי הד"מ עפ"י טעמא דידי':

והשתא דברי הגרע"א בהג"ה שבש"ך ס"ק י"ט מתפרשים כפשוטו, ומה שלא הביא כן בשם תב"ש בהדיא כמו שדקדק מע"כ אי דייקינן כולי האי לא גמרינן, ואפשר דהא גופא קמ"ל דלדברי הרמ"א והש"ך נמי דינא הכי לאפוקי ממאי דהוי ס"ל למעכ"ת דהתב"ש טעמא דנפשי' קאמר, ולא ירדתי לסוף דעתו של מע"כ בזה אי כוונת רע"א ז"ל בבועה העומדת כולה בתוך החריץ מאי ענין חוט המקיף להתם הרי בלא"ה הביעה מוקפת מכל הצדדין בבשר הריאה, וכי בעינן שיהי' הבועה ממלאת דוקא כל החריץ כולה, אבל האמת יורה דרכו דכוונתו לדינו של השמ"ח הנ"ל ולשון חוט בשר מקיף דנקיט שייך שפיר משום דהביעה סמיכה ממש שם לחידו של החריץ דומיא דחוט בשר המקיף דנקטי' גבי ביעה בשיפולא, ע"כ נראה לפענ"ד ברור דחלילה להורות להקל בזה כמש"כ הלבו"ש, מיהא היינו היכא דודאי אין הבועה נתכסה אלא במקצת, אבל היכא דהדבר ספק אם היה מתכסה או לא הדבר מבואר בתב"ש ס"ק הנ"ל דכל שנסתפק לן בזה יש להקל, ובספק דקמן אם הוא בכלל דברי התב"ש הכל תלה בראות עיני המורה אם היה ראוי לשפוט דאילמלא נקרע הביעה היה מתכסה כולה, דמחבר א' מגדולי זמנינו נטה קו להקל בשעת הדחק וצורך שבת בכל גווני בבועה על חריץ וקמט מברייתו, והיינו

בעל דעת תורה יעי"ש בדבריו דלא חש לקימחא כלל וכל דבריו שם אינם כדאים לדחות הלכה רווחית שנתפשטה בישראל, ומ"מ בספק הנ"ל דשאילנא קדמוהי אילו הוי אתא לקמן הוי מכניפנא לכולהי טבחא דמתא כי היכא דלמטינהו שיבא מכשירי זה הנראה לפענ"ד בנידון הנ"ל:

עוד רגע אדבר אמש"כ מעכ"ת דמעולם לא כיוון התב"ש שיהי' זה גבשושית אלא כיון שהתחיל להתרפא קרא לו דין גבשושית, לא ידעתי מה היה לו להכניס בדחוקים כאלו ומה ראה על ככה להעמיס כן בהשמ"ח שבוחר בכ"מ לשון ערומים:

ודעת ששתו ברור מלילו, ובהדיא מבואר בתב"ש בס"י ל"ט סע"י מ"ז דביעה שנתכסה והיא גבוה מהריאה דין גבשושית יש לה יעי"ש, ויעי"י בח"ס ס"י ל"ו דמהנדז בדבר אבל התב"ש דידי' ודאי ס"ל דביעה גבוה דין גבשושית יש לה יעי"ש, עוד היה ראוי לפענ"ד להאריך בזה אמה שרצה מע"כ להשיג על התורת יקותיאל במה שהשיג על התב"ש דס"ל כל קמט צריך בדיקה, והקשה הת"י א"כ ל"ל להד"מ בביעה על הקמט לטעמו ד"ב ביעי דסמיכי ת"ל משים דאין דרך לבדוק הקמט, וכתב מע"כ דכשיש ביעה על הקמט א"כ לא נקמט העור ולא גרע משאר ביעה דעלמא ולא צריך בדיקה מצד הקמט משו"ה הוצרך הד"מ לטעמו, והוא דבר שאין לו שחר כלל, א"כ ביעה על הקמט היכא משכחת לה, הלא מקום הביעה אינו מקמט, ותו כיון דאמרת דמקום הקמט צריך בדיקה דאיטר קמט זה מחמת נקב אתי' כש"כ היכא דאיכא ביעה על הקמט דאיכא למימר נקב זה תעלה הביעה ע"כ נראה דדברי התי"ק והרא"פ בזה נאמנו מאוד, והנני בזה אוה"נ דושו"ט וש"ת בלונ"ח ע"ע, חוסט יום ה' פ' דברים תרנ"ג לפ"ק:

סימן מח

סימן מז:

שלוכ"ט לכבוד הרבני המופלג ירו"ש מו"ה יעקב שומעריל ירושלמי נ' שו"ב ביושב דראהיף יע"א בדבר נקידות אדומות על הריאה ובתוכם ניכרים נקבים קטנים עד מאוד ודרכו בזה למשמש בעור הריאה היטב ושוב לבדוק ברוק או בפושרין אם אינן מבצבץ דבלא משמוש בתחילה א"א לעשות בחינת הבצבץ דאפשר מחמת שהדם נקרש בהנקבים אינו יכול לבצבץ וכשהדם יבש יוצא מתוך הנקב רובא דרובא מבצבץ, והקצבים נתנו עליו בקולם שהוא מטריף חיותם בחנם כי מעולם לא עשו השוחטים כן, ובדקו בלי עירוס ומשמיש, וביקש מע"כ חוו"ד בזה, הנה מקור הדין בנקידות אדומות

על הריאה, מבואר בתב"ש ס"י ל"ח סוף סע"י י"ג שהביא בשם בדיקות הר"ץ אם יש על הריאה נקודות אדימות צריך לבדוק אחר נקבים במקום האדמימות:
ובראש אפרים ס"ק מ"ט מקהה בזה קהיותא דהר"ץ קאמר היכא דנמצא בחלל הגוף מים צריך לבדוק אחר נקידות אדיומות ודלמא ע"כ ל"ק אלא בכהי"ג, אבל בלא"ה אעפ"י שיש נקידות אדומות אפשר דלא חיישי' להו, והעלה שם דמ"מ יש להחמיר הואיל ונפיק מפימי דתב"ש לאסור אף בדיעבד אם לא בדק: משמע דעיקר דין זה אינו אלא חומרא בעלמא א"כ מן הראוי היה להקל דלסגי בבדיקות פושרין בלא מירוס ומשמיש תחילה, וכיו"ב מצאתי בדע"ק ס"י ל"ו סוסע"י ג' וז"ל, התב"ש בס"י ל"ח הביא נקידות אדומות וש"י והשו"ב הראה שכן הוא רביתייהו דכל הריאות בנקידות אדימות וכ"ו ואמרתי שאיני יודע מקים להקל בזה והיו סברתי שמש"כ התב"ש שאם לא בדק טריפה היינו בדיקות פושרין, אך אחר שהראה לי השו"ב דהכי רביתייהו כנ"ל דאפשר שהוא ע"י נקב כ"ד צריך להיות בפושרין ממש אך מצד שכן היא רביתייהו י"ל דדי בראי' ומשמיש, אלמא אע"ג דעדיף לי' כחא דהתירא בענין זה מ"מ לא התיר בלא משמישו ושוב מצאתי בדברי חיים חאהע"ז סוף ס"י כ"ט ש"כ וז"ל ובענייני נקידות האדומות שבריאה ראיתי הרבה שבודקין רק במראית עין ומשמיש מעט סמוך לנקידות בנחת ואז לפעמים יוצא דם ומטריפין ואם לאו בודקין בפושרין ומכשירין עכל"ק, ומכל זה היו נראה לכאורה דאינו צורך למרס ולמשמיש על הנקידות ממש כדרך שעושה מעלתו, אמנם אחרי העיון נראה דאין ענין הנידון דומה לדהתם, דהכא כפי מש"כ מ"ע לפי מראות העין נראים הנקידות כמו נקבים, ודבר זה מבואר ב"ס טוטו"ד מהדו"ת בס"י מ"ח דמבואר שם דלא מהני בזה בדיקות פושרין דאולי טיפת דם סותם הנקב לכן אינו מבצבץ ע"כ צריך דיקא לקלוף הקרומים ולראות אם אין בהם נקבים, ועוד שם בס"י נ"ג החמיר לגמרי דאפי' לקלוף ולבדוק ל"מ דהוי תרתי לריעותא דאודם ונגלדו די"ל נגלד העליון והמראה כשירה בקרום התחתון והוסיף עוד חומרא דאפי' אי אחר הקליפה רואה שאין אודם בקרומים רק בבשר טרפה דחיישי' שמא היה המראה בקרום העליון רק שאינו ניכר כיון שנגלד עיי"ש, מכל זה נראה דעכ"פ יפה עושה מ"ע בזה שממרס הריאה עד שאזדה לה המראה ושיב בודק בפושרין:
ושוב מצאתי שאלה זו ממש מבואר ומפורש בתש"ו בית שלמה ס"י ס"ד והעולה מדבריו להלכה דכל שיש נקודות אדומות כהנ"ל שפיר יש לחוש שנכנס הדם בנקב כל שלא סר מראה האודם, י"ל שאינו מבצבץ מחמת שהדם נכנס לתוך הנקב, ועוד מחמת תרתי לריעותא נגלד עור העליון ותחתיו מראה אדומה, מכש"כ לפימש"כ שעמד על הבחינה

כ"פ שאחר המירוס עפ"י רוב היה מבצבץ הרי הוכחה ברירה שרובן נקבו מעל"ע אלא שהדם סותם הנקב א"כ בודאי אין להכשיר עד שימרס מקודם, וכל שאינו עושה כן וסומך על בדיקת פושרין גרידא היה כמאכיל נבו"ט:
ע"כ יחזיק בבדיקתו כפי שהתנהג ולא יחוש להקצבים השואגים לטרוף, הדושו"ט חוסט אור ליום ד' פ' לך לך תרנ"ד לפ"ק:

סימן מח

הבונה בשמים עליותיו יריק שפעת ברכותיו:
על ראש הרב החריף ובקי בנן של קדושים כש"ת מו"ה יודא ווייס נ"י מורה הוראה דק"ק סאבראנץ יע"א ע"ד בשר בלוי שנמצא על הריאה והיה תחתיו נגלד פורתא והיתה נמי מזיעה דם מזעיר וכאשר קנח השו"ב את הדם שוב לא יצא עוד דם והריאה לא בצבצה:
והנה אם בשר בלוי מצטרף לתרתי לריעותא ידוע מחלוקת הטו"ז עם התבו"ש והמנהג פשוט כת"ש וכ"ז בשאר הרעיתות אבל בנגלד פורתא כ' בספר בית יצחק להכשיר אפי' לשיטת התב"ש משום דאיכא ג' ספיקות, ס' שמא נגלד פורתא אין ריעותא כלל, ושמא בשר בלוי אין ריעותא, ועוד שמא נגלד מחמת קליפת בשר בלוי ולדבריו אם ידוע בנדון זה שא"א לתלות דבקליפת הבשר בלוי נגלד טריפה מיהו לפי"מ דמכשיר בתשו' בית אפרים חיו"ד סי' ט"ו היכא דאיכא נגלד פורתא ועל גבה סירכא ממקום למקום יעיש"ה דאמרי' מחמת הנגלד נתהוה סירכא ואין כאן תרתי לריעותא ואפי' להתבו"ש, וכ"כ בספר עצי לבונה בדיני תרתי לריעותא ס"ק ע' א"כ כ"ש די"ל כן בבשר בלוי זה דנתהוה מחמת גלידת קרום העליון כמבואר בספרי האחרונים דע"י גלידת קרום העליון נתהוה קרום חדש על הריאה וא"כ אין כאן תרתי לריעותא, ואפשר דגם להתבו"ש כשר בזה, וק"ו הוא מסירכא, וכ"ז בנגלד לחודא מיהו בנידון דידן יש לדון עוד מחמת זיעת הטיפי דמים וזה מבואר בלבושי שרד ס"ק ע"א להכשיר ע"ש וכן הוא מסקנת העצי לבונה ולא ראה תשו' בית אפרים שהאריך בזה לחלוק על הלבושי שרד הנ"ל ונכרין דברי אמת, ומצאתי בספר טוב טעם ודעת להגאון מהרש"ק ז"ל דמכשיר בזה מטעם ס"ס, ספק דלמא בשר בלוי אינה ריעותא, ואת"ל דהוי ריעותא דלמא העליון לבדו הוא שניקב, בפרט די"ל שגם הבית אפרים מודה, דע"כ ל"ק אלא אם בשעת נפיחה מוציאה דם אבל אם לאחר נפיחה א"כ בודאי זיעה בעלמא הוא עכ"ד, ולענ"ד אין לסמוך ע"ז כלל:
דלפי דעתי נראה דאין כאן שום ספק תרתי לריעותא וודאי אלו הלבוש הכריע דזיעה לא הוי ריעותא הוי חזי לאצטורופי לספק תרתי לריעותא אבל כיון דהלבוש גופא הניח

הדבר בספק וה צרך לדרוש ברופאים ע"ש א"כ אינו אלא ספק חסרון ידיעה בשגם שנאמן עלינו הגאון ב"א שהכריע ספקו של הלבוש, גם מש"כ הגאון את"ל דלא באה מחמת הזיעה אלא מחמת הנקב שמא לא ניקב כ"א קרום העליון דבר תמוה הוא לפענ"ד, אי דם זה מהריאה קאתי ולא דיינינן לי' לזיעה בוודאי מלתא דפשיטא הוא דמבשר הריאה קאתי ואין מקום לספק זה כלל, ע"כ י"ל בכה"ג הדבר ברור דטריפה הוא, מיהו בנידון דידן, אין אנו צריכין לזה דבזה, אף הגאון מהרש"ק מודה כדמסיים שם בקצורי דינים בספר הנ"ל המעותקים בס"ס טטו"ד מהדו"ג סי' נ"ט וז"ל ובזה אני מודה היכי דיש נגלד תחת אותו קרום אפי' בריחוק כ"ש ומזיעה, בזה י"ל דהקרום הוי ריעותא אחת עם הזיעה והנגלד ריעותא אחרת ובזה אני מסכים דטריפה משום דזה הוי קולא גדולה להקל בזיעה עכ"ל, מיהו בנדון שלפנינו יש לדון עוד הואיל ולא הזיעה דם רק פ"א וכאשר קינח שוב לא יצא דם י"ל לכאורה בזה אף הב"א מודה, וראי' לזה מצאתי בס' מנחת זבת אות ק' מסי' ג' דמסופק ובעשורין המנחה שם נתלה בתשו' ב"א, ול"ש שכתב אף אחר שקנחה מ"מ לא מלאני לבי להקל עכ"ד ולדידי אף כאן אין מקום ספק כלל די"ל אדרבה היכי דמזיעה וחוזרת ומזיע קול טפי כיון דעיקר ספקו של ל"ש אינו אלא דוקא משום דדרך הוא של בעלי חיים להוציא זיעה ע"י נקבי הטבעים י"ל דוקא כשמקנחו וחוזר ומוציא זיעה הוי ראיי' שזיעה בעלמא שכן דרך זיעה ככמקנחין אותה חוזר ומתהווה, משא"כ באינו מוציאה אלא פ"א היא ראיי' שאין זה זיעה כ"א דם הבא מהריאה דכל הטעמים שבספר ב"א הנ"ל במה שהשיג על הלבוש שייכים בפ"א ע"ש, ע"כ בדין זה נלפענ"ד הדבר ברור דטריפה גמורה הוא זו:

סימן מט

ערוגת הבושם - סימן מט:
שלוכ"ט לכבוד תלמידי הרבני המופלג מו"ה ברוך גר"פ שו"כ בק"ק פומנאק יע"א מכתב יקרתך הגיעני בשבוע העברה, ולא נפניתי להשיב לך עד כה מחמת טרדותי אשר סביני כמים כל היום:
וע"ד שאלתך אחרי שמטעם פקודת המלוכה גזרו שאסור לרוק על הריאה לצורך בדיקת פושרין, א"כ איך להתנהג מעתה כדי להמלט ממכשול פן לא יהיו הבדיקה כראוי כי ע"י מים שנתחממו באור, אין התב"ש מתיר אפ"י בקצת יותר משיעורא דרוק, ואם כי בקרים יותר קצת מחמימות הרוק מקיל כדמוכח מחרותה דמנחי לה בקייטא במיא קרירא וכתבו הפוסקים דהיינו שנשאבו מן הנהרות ועמדו קצת, מ"מ מסיים דהרבה

יותר אין להקל, ושאין לסמוך על הכרתנו הן אמת דבפרי תואר ס"י ל"ו סק"ו העלה דישנם בכלל פושרין כל שהם יכולין לשתות ע"י הדחק ע"ד אומרו בפסחים דף ולא כסא דפושרין ואינו מתסר אלא חמין הנכוין בהם ע"י שתייתם והביא ראי' לדבריו מהרי"ף ז"ל שכתב וז"ל בחמי חמימי לא וכ"ו ובקרי קרירי לא וכ"ו משמע בהדיא דלא אסר אלא קרירי טובא וחמימי טובא אבל כל שיצא מכלל קרירי קרירי עד שנכנס לגדר חמימי חמימי שרי עכ"ל אבל כבר כתב בראש אפרים סק"ט דמלשון התב"ש משמע דדוקא חמימי טפי פורתא מחמימות הרוק פושרין מקרי אבל אם הם חמין עד שא"א לשתותן כ"א ע"י הדחק לא שהרי דחה ראיית הפר"ת מהאי ול כסא דפושרין ע"ש, ומעתה מי כהחכם יודע פשר, ויפה כתבת שאם יצטרך השו"ב לחמם מים בשעת בדיקת הריאה א"א לו לצמצם מחשבתו ודעתו על המים אם אינם חמין הרבה משיעור חמימות הרוק כי בעת בדיקת חוץ ובפרט בשעת מיעוך ומשמיש הסרכות מוכרח שיהיו כל חושיו אצל הבדיקה ולא שיהי' לו עוד השגחה על חימום המים שלא יתחממו, או שלא יתקררו:

אבל לענ"ד, עצה נכונה לצאת י"ח בדיקת פושרין כראוי, שהשוחט יקח אצלו צלוחות קטנה עם מים בשעה שהולך לבית המטבחיים ולאחר שיקרע הקצב בטן הבהמה כדי שיכניס הבודק את ידו לפנים, אז יטמין את הצלוחות מים לתוך בטן הבהמה, ויהי' מונח שם עד שעה שיצטרך להם לבחינת הבצבוץ, ועד האי שעתא ודאי יצאו מכלל קרים אליבא דכו"ע, ונכנסו נמי לגדר פושרין, ובזה כל העתים שוות, ואפי' בעת שהקור גדול נעשו המים פושרין ע"י הטמנה זו, ולא שייך לחוש ג"כ שמא יתחממו עד שיצאו לגדר חמימי, וכן נוהגין השוחטים דמתא פה ק"ק ואין חכם כבעל הנסיון, ולדעתי עצה זו נכונה ואין להרהר אחרי' והשי"ת ישבור עול גליות מעל צואריכו ויוליכנו קוממיות לארצינו, בקיבוץ נדחי ישראל במהרה בימינו אכי"ר:

סימן נ

ביור"ד סי' נ"ט ס"ק א' הקשה הטו"ז ס"ק א' בשם הדרישה על מה שכ' הב"י בשם בה"ג וצריך לאפוקי לריאה ואי לא עבד הכי טרפה עיי"ש, והקשה הא הביא הב"י ברסי' ל"ח בשם בה"ג בהאי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשר, והוא דלא מפקא זיקא, וקשי' דידי' אדידי' דהכא מצריך לכל בהמה לאפוקי לריאה ולנפחה, עיי"ש, ונראה לענ"ד בס"ד ובתחילה נראה להסביר טעמא דבה"ג דמצריך לאפוקי כל ריאה עפ"י מה דהקשה הפרמ"ג לשיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב נצטרך לבדוק בתר נקבים כיון דע"כ צריך לבדוק אחר הסירכות וע"כ משום דמצויות בריאה, א"כ דילמא אכתי לא העלתה

הסירכא, ותי' דאם איתא דנקובה הוי מעלה סירכא ומדליכא סירכא ש"מ דאין בה נקב, ולפי"ז י"ל טעמא דבה"ג דס"ל כס"י הי"א בהרמ"א ס"י ל"ה דניקב זשלכ"ז טריפה וא"כ אכתי יש לחוש דילמא ניקב זה שלא כנגד זה אלא שהקרום העליון מעכב את הנקב שבקרום התחתון מלהעלות סירכא, והגם דעכ"פ לא שכיח שיהא ניקב זה שלא כנגד זה, מ"מ י"ל לפימש"כ הח"ס יור"ד סי' כ"ד ובת' רע"א סי' ק"ג להוכיח מש"ס פ"ק דחולין גבי אתי' משחיטה עצמה דכל שהותחיל לברר הרוב צריך לברורי עד שיתברר גם המיעוטא דמיעוטא א"כ הה"נ בריאה כיון דע"כ צריך לברר מיעוט טריפות נקובי הריאה צריך לברר ג"כ אותו מיעוטא דמיעוטא דזה שלא כנגד זה: וא"ש שיטת בה"ג וכ"ז היכא דאית לה לריאה ב' קרימים משא"כ היכא דליכא אלא קרום אחת וכגון דאגלד קרום העליון הו"א דשוב אין צריך למבדקי' בנפיחה דבזה נשאר סברת הפרמ"ג דאיס"ד דאית בה נקב הוי מעלה סירכא להכי איצטרך בה"ג לאשמעי' דאף בזה צריך לאפוקי לריאה ולנפחה: ומיושב קושי' הדרישה שפי' וזה כו"פ בס"ד:

סימן נא

שלוכ"ט לכבוד תלמידי האהוב הרב החריף החרוץ ושנון זית רענן כ"ש מו"ה חיים מרדכי יעקב ג"ל, מו"צ בק"ק מיידאן יע"א (כעת הרב הגאון אבדק"ק דעזאוולי"ע יע"א יקרת מכתבך הגיעני לנכון, וע"ד השאלה שאירע בא' שהי' לו חמש אווזות, ואחר שחיטתם ושרייתם למליחת הבשר וכבר נתערבו כולם מצאה אשה שהיתה מתעסקת בהכשרות חלק א' מהריאה של אחת מהאווזות קשה במשמוש היד שהרגישה כן בשעת הדחה בידה במי השריה וקרעה את הריאה לידע מה זאת ומצאה את שני בועות קשות קצת ולבנים כעין שומן מבפנים אבל מבחוץ טרם שקרעה לא ראתה שום דבר, ובאשר הובא לפני המורה הוראת קרוע לא הי' אפשר להכיר כלל אם הי' העור הריאה שלם או לא ומחמת שבעיני האשה המתעסקת הי' הדבר לשאלה קלה מאוד וסמכה על בקיאתה שאין זה שאלה עד שלא הי' בדעתה אפי' לשאול רק לרוחא דמילתא אעפי"כ שאלה משום מהיות טוב ואעפי"כ סמכה ע"ז למלחם יחד בטרם חזר השליח מהמורה כיון שבלא"ה נתערב וציותה לבשלם מקצת מן הבשר ואחר המליחה הפשיטו עורות האווזות להתיכם כנהוג ושנים מהמופשטים שלחה לב' בעה"ב לפרעון שהיתה חייבת וסדר מליחתם הי' זאח"ז סביב להכלי המיוחד למליחת הבשר וגם להבעה"ב ששלחה לא הודיעה מאומה כי סמכה כי בודאי יבא פתרון השאלה להתירה ועתה מונחים האווזות מופשטות מעורותיהם ונחתכים לחתיכות גדולות וקטנות והעורות מונחים

בפ"ע שלמים ויש בזה הפסד גדול ושעה"ד שאין כמוהו שכעת אין בנמצא כלל שומן ומזה השומן שעושין עכשיו הוא תוצאות המחי' לכל השנה ולחג הפסח, ע"כ הגיע נפשך לשאול כדת מה להורות כהלכה וראיתיך צולל במים אדירים ולרוחא דמילתא היא דעבדית, דמה שכתבת דלולא שבא השאלה בתערובות בודאי היית מטריף אותה אווז לבבי לא כן ידמה דנהי דהסכימו כל האחרונים למה דאיתא בתשובה חב"י סי' והובא בפ"ת סס"י מ"ג להטריף בועה מעל"ע בעוף ומדברי תשובה הנ"ל משמע דבסתמא נמי חוששין שהיא בועה מעל"ע משום דריאה דעוף היא דקה יעיי"ש, מ"מ בנ"ד כיון שהאשה המתעסקת אמרה שטרם קרעה את הריאה לא ראתה שום דבר רק הרגישה שם דבר קשה בפנים ולא נמצא שם כ"א כשני בועות כעין שומן, א"כ הדברים מוכיחים שאין זה אלא מורסא, ומהיכ"ת לא נסמוך בזה על עדות האשה הנ"ל וא"ל דהא מילתא דלא רמיא עלה ולאו אדעתה דכן אורחא דמילתא שהנשים העוסקת בהכשר בדוקין ומפשפשין כל האיברים הפרטיים שאפשר למצוא שם ריעותא והרי קמן שהרגישה במשמוש היד הביעות שמבפנים ומהיי"ט אין לחוש גם לביעות דסמיכי אהדדי כמבואר בשמ"ח סי' ל"ז ס"י ול יהא דהו"ל ספק בועה ספק מורסא הא מבואר בדע"ק סי' ל"ז סס"ק י"ד דס' בועה ס' מורסא ואפי' בב' עדים מכחישין זא"ז אי בועה או מורסא אמרינ' נשחטה הותרה ואינו כריעותא מחיים דמורסא אינו ריעותא כ"כ עיי"ש ואין לומר דבעוף יש להחמיר טפי משום דיש מהאחרונים דאוסרים גם בועה יחידית עפ"י תשו' טוטו"ד מהדו"ת קו"א סי' כ"א הנה כבר נהגו כל מורי הוראה שלא לחוש בעוף לבועה יחודית אם אינה נראית מעל"ע או אם הוא בשיפולי כמו שהובא בס' דע"ת אות ג' בשם רבנו הגאון חוו"ד ור"מ טויבש והגם שמש"כ שם בס' הנ"ל ראי' מתשארזיל כל טרפות שמנו חכמים בעוף כנגדן בבהמה, והרמב"ם ע"י מה"ש ה"ו מנה מה שיש יתר בבהמה מבעוף ובהי"א כ' ושתי טרפות יש בעוף יתר על הבהמה וכו' ומוכח דליכא יתר אלא אלו שמנה הוא דבר שאין כו שחר דהרמב"ם לא מנה אלא טרפות שי"ל שם בפ"ע אבל מאן דבעי להטריף בועה יחודית בעוף טעמא דידי' לאו מחמת הבועה עצמת אלא משום דעי"ז תינקב קרום הריאה והא נקיבת הריאה גם בעוף מוטרף עכ"פ פשוט וברור דאין להחמיר בזה בעוף יותר מבהמה וכיון דמכשרינ' ספק בועה ספק מורסא בבהמה הה"ד בעוף כש"כ בהאי דקמן דספק הקרוב לודאי הוא דלא הוי בועה כלל כיון דמבחוץ לא הי' נראה שום שינוי כפי עדות האשה וא"כ בודאי היתה מתכסה בבשר הריאה ומהיכית באמר שהיתה בועה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינ' ומה שהבאת דברי הפרמ"ג בשפ"ד סוסי' כ"ג שנסתפק בספק חסי"ד שנאבד אח"כ באופן שכעת היא חסי"ד לכל העולם וספק

גמור מה דינו ובחיד' רבנו רע"א סי' ק"ג הביא בזה בשם ס' תפל"מ לאסור והבאתי גם דברי ס' תשו' ס' יהושע סי' תל"ה שחולק על הפרמ"ג בזה הנה ראיתי בס' הנ"ל שהביא ראי' לזה שכ' דאין להסתפק בזה כלל דהשתא דנאבד שפיר הוי ספק מעלי' לכל העולם כדאמרינ' גבי נשפך האי חילוק גופא לענ"ד הוא תמוה דאין לו דמיון כלל דבנשפך אלו הוי אתי לקמן לא היינו מחליט לאסור מחמת חסרון בקיאתינו אלא הוי מבררינ' לי' אם יש בו ס' או לא ואפשר דהי' עולה בידינו להיתר, משו"ה שפיר אמרינ' השתא דנשפך וא"א לברורי תלי' לקולא משא"כ היכא דהוי בא לפנינו לא הי' בידנו לברורי כלל מחמת חסי"ד וא"כ בודאי הי' הדבר יוצא לאיסור השתא שנאבד א"א להקל יותר מאלו בא לפנינו והוא מילתא דמסתבר ומה שהבאת מס' תשו' יד יוסף אותו ספר אינו מצוי אצלי וראייתו שהבאת משמו מתב"ש סס"י כ"ט עיינתי בדבריו ולא מצאתי שם דבר שיהא נסתר מחמתו דברי הפרמ"ג וחדע"א הנ"ל, ומש"ש דתלי' בפלוגתא דרש"י ותוס' בחולין כ"ו ע"א ד"ה אי שבקי' לעניין אתמד שלא החמיץ אי פוסל את המקוה דהוי ג"כ חסרון ידיעה מקודם דחכם קפילא יכול להכיר אם כבר החמיץ כמ"ש מקודם בש"ס ורש"י ועתה שנתערב במי מקוה א"א להכיר אם כבר קלט התמד טעם חימוץ והוי כנאבד ויישבת בזה קושי' התוס' שם, לפימ"ש לדחות ראיי ס' יהושע ונשפך גם מזה אין ראי' כלל דה"נ אלו הוי אתי קמן מי יימר שהדבר יצא מאתנו כאיסור דילמא הוי מצינו לברורי שלא החמיץ משא"כ בספיקו של הפרמ"ג ורע"א הנ"ל דאלו הוי אתי קמן בודאי היינו אוסרים מחמת חסרון בקיאתינו, ומלבד זה נמי אינו דומה דהתם אלו הי' בא לפנינו לא הי' מקום להסתפק כלל כיון שעדיין לא אירע בו שום דבר לדון עליו, אלא השתא מחמת שנפלו ג' לוגין למקוה נתעורר לנו ספק זה א"כ כדהשתא דייני' לי' והשתא הוא ספק ממש, והגם דיש נפק"מ צם בעינא לעניין לקיחה בכסף מע"ש מ"מ הרי לא הי' מוטל עלינו לדון על זה כלל, וא"כ מאין באת להסתפק אם החמיץ או לא מחמת שנפל למקוה א"כ מתחילת דינו נולד עם ספיקו, ושפיר הו"ל ספק גמור משא"כ בהך דפרמ"ג והרע"א, והנה לפימש"כ לדחות ראי' הס' יהושע הנ"ל מנשפך גם בנ"ד אין זה דמיון להפרמ"ג דה"נ מאן לימא לן אלו הובא לפנינו הריאה קודם שנקרעה שלא היינו רואין שאין זה בועה כלל או שהי' רואין שעכ"פ אינה מעל"ע ואינו בועי דסמיכי' ותו דבלא"ה אין לו דמיון כלל אפי' לספק דנשפך דהכא כיון דאשה העוסקת אומרת דלא הי' ניכר כלל מבחוץ אלא שאנו חוששין שמא אומרת כן למיעוט בקיאתת ואפשר אלו היתה הריאה לפנינו כשהיא שלמה הי' ניכר שהאמת כדבריה, ואין זה דומה לספיקו של הפרמ"ג אלא כעוכלא לדנא, ועכ"פ יפה כתבת דאפי' אם לא נאמין לדברי האשה

מ"מ מידי ספיקא לא נפקא, ומעתה יפה כ' דבס' טריפה חזי לאיצטרופי שיטת המחבר בסי' ק"א דחתיכ' חי' לא מיחשבה חרל"ה כמ"ש בתשו' מ"ב סי' ל"ו ובתשו' יעב"ץ ח"א סי' כ"ח שהבאת דבס"ט סמכו על שיטת המחבר הנ"ל והגם דבשו"ע סי' ק"י תברי לגזוזי דהא שם מוכח בפשיטות דחהר"ל הוי גם בעודה חי' וכבר העיר ע"ז בחי' רע"א ז"ל מ"מ גם בתשו' הח"ס סי' צ"א צירף שיטה זו להתיר בס' רפה עיי"ש:

והגם דבעובדא דידי' הי' הפסד מרובה מאד מ"מ לעומת זה גם ספק טרפה דהתם הוי ספק לרועה הרבה ממאי דקמן בנ"ד עיי"ש אמנם מה שכ' לצרף שיטת הפרמ"ג בקיצור דיני ס"ס דס"א בגוף וס"א בתערובת מותר בהפס"מ בלא נודע עד שנתערב בהפס"מ דלא כש"ך דמצריך בזה הפס"מ ושעת הדחק לא ידענא מאי ס"ס שייך בזה הא באנו לדון על כל התערובת כלו בפ"א ואין זה אלא ספק טרפה שנתערב דאם נימא דלא כשיטת המחבר א"כ הו"ל חהר"ל ודינו כקבוע, ואפי' יפריש א' מהם לאחר שנודע אין כאן ס"ס כלל ואי משום דכבר שלחה שנים מהם לחברת' קודם חזרת השליח מהמורה, ממנפ"ש אם מיחשב זה ללא נודע הרי עדיין לא נתבטלו, ואי מיחשב לנודע מאחר שידעה עכ"פ שיש כאן ספק טרפות א"כ שוב הוי כלקח אחר שנודע התערובת דגזרינ' שמא יקח מן הקבוע, ע"כ אין כאן יתד לסמוך אלא שיטות האחרונים שסמכו בספק טרפות על הפוסקים דחתיכה חי' הוי חשאר"ל ובטלה ברוב אלא דדא עקא כיון שכל האווזות נמלחו יחדיו וקיימ"ל דבעי' ס' כנגד כלו ונהי דס"ל להמנח"י דבסינו סווכינ' אשיטות ראב"י דאינו אוסר אלא כדי קליפה, וכו הפרמ"ג בסי' ק"ה ס"ק ל"ד הסכים ע"י וכן בתשו' ח"ס סי' צ"ג סמך ע"ז יעיי"ש, מ"מ היינו דוקא בהפס"מ ולהפרוו"ג הנ"ל בעי' הפ"מ וגם סעודת מצוה עיי"ש, וא"כ בנ"ד הו"ל תרי קולי בהפ"מ וכבר הלכה רווחית אצל כל יודע דרכי הוראה דתרי קולי בהפ"מ לא מקילינ' כמבואר בטו"ז סס"י צ"א ובחי' עשיתי סמוכין לזה מש"ס גיטין פ"ב ואיכמ"ל, וממילא נפל נמי בבירא מש"כ דבלא שיטת המחבר נמי יש לצדד עפימש"כ בהג"ה רע"א סי' ק"א דחהר"ל שנתערבה בא' מן החתיכות וסלקוהו דאין הפליטה אוסרת דהפליטה אינה ר"ל, והוי כמו נחתך א' מהם וא"כ יש ס"ס שמא אינה טריפה, ואת"ל טרפה שמא לא זהו, ואי משום פליטתה הא פליטתה ודאי נתבטלה כיון דפליטתה אינה ראוי' להתכבד, ולפימש"כ אין כאן ס"ס כלל דאם היא טריפה ל"ש לומר שמא לא זהו כיון דהשתא קיימינ' דהו"ל חהר"ל, א"כ ליקח מכאן ואילך הו"ל קבוע ובעיקר דינו של רע"א והפרמ"ג הנ"ל בלא"ה צלע"ג דאפי' להנקה"כ שהשיג על הטו"ז בסי' ק"י ס"ק ה' היינו משום דל"ש לומר בזה דא"א כחלוק מקצת חתיכה שתהא מותרת ומקצתה תהי' אסורה דמ"ש מחתיכה של ודאי איסור

שנפרש ממנה מקצתה ונתערבה בחתיכות של היתר שבודאי אותה מקצת שנתערב בטלה אע"ג שעדיין נשאר הרבה שלא נתבטל, וההד"נ בהך דינא דסי' ק"י, משא"כ בהך דסי' ק"א כיון דעכ"פ גוף החתיכה לא נתבטלה א"כ עכ"פ נשאר על החתיכה שם איסור, וכל חתיכה וחתיכה בספק איסורא קאי, הו"ל כשאר ספק איסור שנתערב שצריך לבטל פליטתו בס' ועיין בחוו"ד סי' ק' דס"ל בפשיטות לאסור בזה מטעמו של הטו"ז בסי' ק"י הנ"ל וגם על דבריו צלע"ג שלא הביא דברי הנקה"כ שחולק על הטו"ז, ובאמת דברי הטו"ז, מרפסין איגרא מטעמא דפרישית אבל בדין זה גם לדברי הנקה"כ א"א להתיר:

ובענין מה שנסתפקת אם זה שמצאה השאלה קודם המליחה מקרי נודע התערובת כיון שלפי דעתה הי' הדבר פשוט להתיר רק שלחה לשאול לרוחא דמילתא, א"כ אפשר שאין זה ידיעה שגורמת ביטול וגם אי ידיעת המשרתת שנמסר הדבר לידה מקרי ידיעה למאן דס"ל דבעינ' ידיעת בעלים, הנה בגוף הדין אי בעי' ידיעת בעלים בעלים דוקא עיין בלבוש בחי' דינים סעי' כ"ד ס"ל בפשיטות דבעי' ידיעת בעלים דוקא דידיעת חברו לא מקרי ידועה, וה"נ מוכח דס"ל להש"ך בספרו הארוך סס"י צ"ד דדוקא לענין תחיבת כף שני פעמים סגי לי' בידיעת חברו בנתים כיון דבלא"ה ב"פ ס"ל דבכ"ע סגי בס' פ"א, משמע בהדי' דבעלמא לא מהני ידיעת חברו, וצע"ג מדברי הש"ך סי' ק"י בדיני ס"ס אות י"ז דמדבריו נראה דידיעת חברו נמי מקרי ידועה שכ' וז"ל גם בדוחק א"ל דמשכחת האי דינא בלא נודע מתחילה שהרי אם לא ידע מעיקרו השתא מנא ידע, ואי נימא דידיעת חברו לא מקרי ידיעה שפיר משכחת לה דחברו ידע והוא לא ידע, והוא מאמינו עתה וא"כ פסקי הש"ך לכאורא סותרין זא"ז והנה עיקר הדין הוא איבעי בירושלמי דמס' ערלה לא איפשטא ולכאורה אית לן למיפסק להחמיר דהא מצינו חילוק לעניין נודע, לבא נודע לפעמים נודע גורם חומרא כגון לענין ס"ס ס' א' בגופו וס' א' בתערובות דפסק הש"ך בדיני ס"ס היכא דלא נודע עד שנעשה הספק הב' כשיטת ר"ת בהפס"מ וס"מ עיי"ש, וכ"כ בחניות שלא נודע כ"ג שמא יקח מן הקבוע, ואשכחן נמי דנודע גורם הקולא, כגון לענין ביטול, וכיון דאיבעי לא איפשטא, הו"ל למיפסק לחומרא בכא"א, מיהא י"ל דלעניין ביטול תלי אי לא נודע מדאור' אינו בטל, או אינו אלא מדרבנן, וי"ל סתירת הש"ך הנ"ל שהערות, עליו, דאיהו לשי' בסי' ק"ט דס"ל בלא נודע מדאו' אינו בטל, א"כ שפיר פסק בסי' צ"ד דבעי' ידיעת בעלים, משא"כ לעניין ס"ס י"ל דמדאורייתא ס"א בגופו וס"א בתערובת נמי מקרי ס"ס דעכ"פ הו"ל כמו רובא, משו"ה אית לן למיפסק האיבעי לקולא משא"כ למה דהעלו האחרונים כשיטת הב"ח והמנח"י דמדאוריי' אפי' בלא נודע נמי בטל, א"כ י"ל מדינא אית לן למיפסק האיבעי לקולא וכש"כ בנ"ד לפימש"כ הלבוש ושם

בטעמא דבעי' ידיעת בעלים משום דאינו מחוייב להאמינו, א"כ כיון דשומר שמסרוה בידו ודאי נאמן כמבואר בסי' קכ"ז פשוט דהו"ל כבעלים לעניין זה, ואפי' לשיטת הפוסקים דבעי' דוקא בידו לאסרו, וכמו שכ' הש"ך שם סק"א, מ"מ נ"ל דבנ"ד פשיטא דלכו"ע הו"ל כידיעת בעלים דהא היכא דמצי א"ל שלוף ואחוי, אפי' ע"א דעלמא נאמן וה"נ הרי מצי לברר הריעותא שנמצא בריאה ובודאי נאמנת ממילא שפיר מהני ידיעתה לגרום הביטול, שבתי וראיתי די"ל ע"כ ל"ק הלבוש אלא היכא דהידועה גורמת האיסור כגון לעניין ס"ס דעלה קאי שפיר י"ל הטעם כיון דאינו מחיוב להאמינו לחבירו א"כ אין ידיעתו גורמת האיסור משא"כ לעניין ידיעתו גורמת הביטול לכאו"א לומר האי טעמא כיון דלפי דבריו שנפל האיסור לשם ושפיר נתבטל בודאי נאמן להתיר א"כ ל"א סברא הנ"ל מיהא י"ל דמ"מ ניחא שפיר האי טעמא דעכ"פ אין נפק"מ כלל בביטול דאפי' אי לא הי' נתבטל נמי לא הי' מחוי להאמין לו כלל שנפל לשם האיסור וא"כ לכאורה הי' מקום לצדד בנ"ד לחומרא כיון דלפי"מ דהוי ס"ד דהמשרתת דהוא פשוט להיתר אין נפק"מ כלל בביטול משו"ה הו"ל כלא נודע, מ"מ נראה דאין דומה דהא עכ"פ מיהת מספק"ל דהרי קמן דשלחה לשאול פ' המורה, מיהא בירושלמי הנ"ל במס' ערלה בספק גמר נמי קמבע"ל אי ידיעת ספק הוי ידיעה או לא, מיהא י"ל דע"כ נא מספק"ל להירושלמי אלא היכא דמספק"ל אי נפל לשם או לא ואח"כ כשנפלה עוד ס"א מתברר שמתחלה נפל ג"כ ס"א וכיוצא בו דבכהיי"ג הוא דא"ל דידועת ס' לא מיחשב ידוע' כיון דאפי' בלא ביטל הוי מוקמי' לה בחזקת היתר מחמת, ספיקא וא"כ אין נפק"מ בביטולו משא"כ היכא דהספק היא באופן דבלא ביטול הוי מחמרינ' מספק ולא הוי מצי לאוקמי אחזקת היתר כגון בנ"ד י"ל דבזה פשוט דאין חילוק בין ידיעת ודאי לידיעת ספק כנ"ל בס"ד, מ"מ בנ"ד אין נפק"מ בכל זה, דהא כבר אסיקנא לעיל הנראה לענ"ד בזה לעניין ביטול מחמת שהוא חתיכה חי', ומה שכתבת עוד לצדד כיון דלשיטת הראב"י ולעוני' לא נאסר רק כ"ק א"כ לפימש"כ הפרמ"ג בסי' ס"ד סוף סק"א במש"ז שם בחתיכה ס' חלב ס' שומן שהוא חי דחלב חי דרבנן אי הוי סד"ר או דילמא כיון דאין עומד לאכלו כך אלא ע"י בישול צנינון לי' כלאחר בישול וה"נ י"ל כאן כיון דאינו עומד לאכול כך אלא ע"י התחה דנינ' לי' כבשעת התחה דנתערב הקליפה ברוב או בס' והוי שריר סד"ר, א"כ לדבריך, כ"ש דל"ש דין חתיכה נ"נ בחתיכה שעדיין לא נתבשלה כ"צ דהא סופו לבשלו כלו ותתפשט הטעם בכל החתיכה והול"ל דדיינינ' לה ע"ש סופה וזה ודאי ישתקע הדבר ולא יאמר, א"וו דאין לו דמיון לדברי הפרמ"ג הנ"ל מכמה טעמים:

מה שעלה על דעתך לצדד עוד די"ל כל עיקר דחתיכה חי' מקרי חהר"ל, אע"ג דלכאורה הול"ל דמחוסר מליחה הוי מחוסר תיקון גדול דלא כהפרמ"ג בסי' ק"א והבית מאיר שם אלא טעמא דהפוסקים הנ"ל הוא משום דראוי' לאכלו ע"י צלי אש בלא מליחה וא"כ אווזות שמנות בעורן דאין דרך לצלות כלל ע"ג גחלים מחמת הפסד שומנן לא מקרי חהר"ל א"ד, ולענ"ד לאו מילתא הוא דעכ"פ אפשר לפישוט השימון ולצלות הבשר ע"ג גחלים, והפשטות השומן ודאי מילתא זוטרתא הוא, ועוד דהא השתא קיימינ' להפוסקים דס"ל חתיכה גדולה יותר מדאי נמי מקרי חהר"ל, דבשביל שהיא גדולה למה יגרע חשובותי א"כ אלו הי' מופשט מהשומן בודאי היתה ראוי להתכבד, א"כ השתא א"א שיגרע החשיבות מחמת זה, ובעיקר קושייתך חתיכה חי' אמאי הוי חהר"ל דלפי הנראה מליחה היא מחוסר תיקון גדול לענ"ד הי' נראה דחשיבות חהר"ל לאו דוקא לכבד אורחים כדי לאכול מיד אלא אפי אם הוא מנה מכבדותא לכבד אורחים בתורת דורן נמי הו"ל ראויי' להתכבד להנך פוסקים ומ"מ ס"ל להנודב"י שפיר דחתיכה שלא נקרוהו מחוטין האוסרין לא הוי רל"ה, דבניקור לאו כו"ע גמירי ובקיאי משא"כ במליחה י"ל דל"ח מחוסר תיקון ע"כ נ"ל דאין לעשות סניף מזה:

במאי דקמן להלכתא נ"ל דעיקר הסמיכה שיש לסמוך בנ"ד להקל הוא מחמת דברים הבאים בראש אמיר דלפי הוצעות המעשה קרב הדבר לודאי שלא הי' בוע' אלא מורסא בעלמא ואם גם בעינך אשר למראה עינך הי' השאלה נראה כך אזי מטינא שיבא מכשורא, מאחר דאיכא פסידא מרובה:

והשי"ת יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות:

כנה"ר ונפש רבך דושו"ט:

סימן נב

עוד להרב הי"ל וכמה דשדרת לן קושי' במס' מכות דף ט"ו דאמרינן בגמרא הניחא במא"ד ביטלו ולא ביטלו אלא למא"ד קיימו ולא קיימו מאי אכ"ל ופירש"י דא"כ כבר נגמר הלאו מיד כשמתרין בו בב"ד לקיים העשה ולא קיימו לוקה וא"כ מ"ק אם ישראל הוא מחזיר דמשמע לעולם הוא יכול להחזיר הרי מיד שבא לב"ד ול"ק לוקה דאל"כ לעולם הוא יכיל לומר מקיים אני עכ"ל חש"ו וקשי' לך כיון דכל ההכרח של רש"י אינו אלא משום דאל"כ לעולם הוא יכול לומר כן והא משכחת לה שפיר כגון שמתה מאליה דנהי דלמא"ד בול"ב כהיי"ג לא מיקרי בטלו עכ"פ קיימו מיהא לא הוי כמו שכ' הרמב"ם בהדי' בפ"א מה' נע' והארכת להביא ראית ע"ז דבכהיי"ג לא מקרי קיימו אף דנתבטל

באונס ולא היית צריך להאריך בראית דודאי פשיטא הוא יותר מבעי' בכותחא כיון דלווא"ד קול"ק נגמר האיסור בעברות הלאו אלא שבידו לתקנו ע"י קיום העשה פשיטא כל שנתבטל העשה אפי' באונס שפיר מלקי משום עברות הלאו ואין מקים לספק בזה כלל וכוונת רש"י הוא להכריח דע"כ צ"ל דכבר נגמר הלאו מיד כשמתרין אותו לקיים העשה וממילא לוקה אם לא קיימו מיד דאי ס"ד דהלאו לא נגמר מיד א"כ ע"כ צ"ל דלא נגמר הלאו עד שיבטל העשה א"כ לא משכחת לה לא קיימו כיון דלעולם יכול לקיים וכל זמן שלא ביטלו בידיים לא נגמר הלאו אלא ודאי דהלאו נגמר מיד כשבא לב"ד ומתרין בו וא"כ ממילא צ"ל בלא קיימו מיד לוקה כן נראה לפענ"ד ודו"ק:

סימן נג

שליכ"ט לכבוד הרבני הנעלה וכ"ו מו"ה יצחק צבי שטערן נ"י שו"ב בקה"י בעיר גראס ס' מיקלאש יע"א וע"ד שאלתו בטרפש הכבד שנסרך לביה"כ לשיטות המחמירים אי צריך לבדוק הפרש שבכרס כלו שקורין וואנ"פ אי סגי בבדיקת הפרש שבתוך סוף הכרס שקורין הוי"ב, נראה פשוט דלדעת המחמירין צריך לבדוק כל הכרס דהא טעמייהו היא משום דחיישינן שהיה המחט תחוב ויצאה מחמת נענוע וטלטול וע"כ מי צמצם הליכות המחט דוקא לתוך הפרש שבביהי"כ, וע"י תשובת זקני הגאון פמ"א ח"ב סי' ק"ל על מה שכתב באיזה מקומן להקל בלא בדק בפרש חלילה לנהוג כן וכ"ו ואם א"א לבדוק בכל חדרי בטן יש להטריף, ולדעתי מי שאינו נוהג כן מאכיל טרפות עיישׁ, עכ"ל והובא ביד אפרים ביור"ד סי' מ"א, ונהי דיש מקומות שסמכו עצמן על גדולי האחרונים המתירין מ"מ למדנו מיהת מדברי הפמ"א דלדעת המחמירין צריך לבדוק בכל חדרי בטן:
ובזה אחתום בדרשה"ט:

סימן נד

שוכ"ט לכ' הרבני המופלג וכו' מו"ה אברהם שמואל בנימין ג"ב שוב ומו"ץ בק"ק אודווארד יע"א ע"ד שאלתו אודות תרנגולים מסורסים דמבואר בפרמ"ג ס"י מ"ו בשפ"ד סק"ו דהעולם אינם נזהרון בזה מאחר שהוא אומן בקי הוא בכך ורואה שלא יגע כלל לבמ"ע, ואין צריך להמתין י"ב חודש, מזמן הסירוס וביד אפרים כתב בשם כנה"ג, דאף אם אינו ידיע שבמקום ההוא בקיאים בסירוס, אם עברו עליו י"ב חודש מותר, ועתה נסתפק מע"כ איך להתנהג מאחר דאנו רואים דלפעמים איזה תרנגולים מתים תח"י המסרסן בעודנו עוסק במלאכתו א"כ י"ל לחוש לכל המסורסים:

להמתין י"ב חודש, הנה מה שלפעמים מתרמי כן בשביל זה לא מחזקינן רעותא, כיון דעכ"פ רוב העוסקים באומנותן רוב היוצאים מתח"י לא נמצא בהם רעותא, בשביל דלפעמים מתרמי כן לא מחזקי' להו לאינן בקיאין, וכבר כתב בבאה"ט סי' מ"ו דמנהג העולם לאוכלם ואין פוצה פה ומצפצף, וכן בדעת קדושים סי' הנ"ל כתב ג"כ דאין לחוש בשאין שם שום ריעותא אחרת, וכן משמע בתשו' ח"ס חיור"ד סי' כ"א שכתב דמסברא י"ל אומן בקי באימנתו, כמו שמעיד הפרמ"ג סי' מ"ו על מנהג היתר במסורסים וק"ו הרי הסירוס מסור לכל כפרי וכפרי בשלו כידוע עיי"ש, הרי דמה שפשט המנהג להתיר היינו אפי' בכל הנלקח סתם מהכפרים אע"ג דבודאי א"א דלא יתרמי לפעמים שאומנותו אינו עולה לו יפה מ"מ לא מחזקינן ריעותא בשביל זה, והולכין בתר רובא, אלא שמצאתי בס' ערוגת הבושם על היור"ד דאם עדיין חוט התפירה קיים ולא בכה יש לחוש דילמא המסרס נכרי יודע בעצמו שנעשה איזה קלקול באיברים הפנימיים לכן ממהר למכרם פן ימותו לכן נהגו שלא לקנות המסורסים רק אחר שבלה החוט ולא ניכר התפירה דזהו סימן שהשהה העוף אצלו זמן רב טרם שמכרו, אבל בעוד החוט מהתפירה קיים חוששים שמכרו מיד אחר הסירוס מפני איזה קלקול שאירע לו, ומ"מ בדיעבד ודאי אין לאסור מחששות כאלו עכ"ד, וסיים שם ולא ראיתי מימי אף ממהדרין מן המהדרין שיעלה על לבם להחמיר בזה, אמנם בס' ישועות יעקב כתב דראוי לכל בעל נפש להחמיר בזה שלא לאכל תרנגולים המסורסים, אבל לאסור לאחרים אין בידינו, ומאחר דכל ישראל נהגו היתר בדבר מי יאמר להם מה תעשו עכ"ל וחסידים ואנשי מעשה נהגו שלא לאכל תרנגולים מסורסים אא"כ קים להו דעברו עליהם י"ב חודש משעת הסירוס, ובכגון זה בודאי איכא מ"ע בקדושים תהיו קדש עצמך במותר לך, הדושו"ט:

סימן נה

שלוכ"ט וברכת שמים לכבוד תלמודי רחימי הרב המופלג בתורה וירי"ש מושלם במדות תרומיות כ"ש מו"ה דוד גראס נ"י בק"ק זענטא יע"א:

יקרת מכתבך הגיעני ע"נ וע"ד אשר שאלת במעשה שבא לידך שהובא לפניך עוגל של שומן מאוזא א' והי' גדול כמו ביצה ומונח על השומן שבתוך האווז וחתכת אותו ומצאת בו עצם רחב כמו ציפורן אגודל ועוקץ בראשו והנה שפיר ראו עיניך בפרמ"ג במשבצ"ז סוס"י נ"ט שכ' בהפס"מ יש לתלות שנשבר מעצמות שבפנים וא"כ י"ל גם בזה אף שאין לתלות שנשבר והצלעות מפני שהי' רחב מ"מ יש לתלות שנשבר מעצם הביל"ג, אלא שראית מה שרבינו הגרע"י ז"ל הרבה להשיג על הפרמ"ג דשאני עצם לריאה דתולין

שתיכף כשנשבר מן הצלע הסמוך לריאה לא נדנד בחלל אלא נדבק תיכף בריאה, אבל עצם המנדנד בחלל לא גרע ממחט שנכנס דרך דופן ונמצא בחלל דנטרעינן דחיישינן שע"י הנדנוד ניקב בפנים, ואתה כתבת ליישב קושי' זו עפ"י מש"כ הטו"ז סוס"י ל"א לחלק בין תולעים במוח חוץ לקדירה ובין מחט הנמצא בחלל הגוף משום דהתם ע"כ עשה איזה נקב ע"כ מחזקינן ממקום למקום משא"כ בתולעים, וא"כ כאן דיש לתלות שבא מעצמות שבפנים א"כ אינו מוכח שעשה איזה נקב ממילא לא חיישי' והנה כתבת שעל כל זה לא מלאך לבך להקל במה שהושיט הגרע"א לאסור, הנה בזה שמח לבי ויגל כבודי שראיתי שאתה מיראה הוראה, וכך יפה לנו להיות ירא וחרד בכל הוראות להלכה למעשה, לאפוקי ממי שנאמר עליהם ומקלו יגיד לו, ובעיקרא דמילתא הגם דלפום רהיטא יפה הרגשת בזה וכן ראיתי בס' גילוי דעת להגאון מנברעזאן שליט"א ג"כ הרגיש מדברי הטו"ז ליישב הערת הגרע"א על הפרמ"ג אולם אחר העיון דברי רבינו הגרע"א ברורים דבאמת הטו"ז בעצמו לא סמך עצמו על תי' זה שבסי' כ"א דהא בסוס"י כ"ו בדין הנ"ל שנמצא עצם דבוק על הריאה כתב בעצמו הטעם דיש לחוש שמא גם במק"א, והרי התם נמי י"ל כסברת הטו"ז הנ"ל דאין הכרח שעשה שום נקב לא מחזקי' איסורא וא"כ לכאורה דברי הטו"ז סותרין זה את זה, אע"כ דהטו"ז עצמו לא סמך עצמו על תי' זה שבסי' כ"א וטעמא דמילתא דתי' הטו"ז הנ"ל לא א"ש אלא לשיטת הסוברים דבמחט שנמצא בחלל הגוף אפי' באיכא רעותא בדופן לחוד וכש"כ דאיכא נקב ממש נמי מקילינן והיא שיטת ש"ד ומהרא"י ומהרי"ל שהובא בש"ך סי' נ"א ס"ק ג' א"כ ע"כ לא אסרינן אלא בלא נמצא רעותא כלל מבחוץ ובכהי"ג שפיר שייך סברת הטו"ז הנ"ל כיון דע"כ עשה איזה נקב אמרי' שמא ניקב אברים הפנימים, משא"כ למאן דס"ל דאפי' בניקב בקוץ לפנינו כל היכא דלא חזינן שתחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד מהאברים שוב חיישינן לכל האברים, ולשיטת הפוסקים הנ"ל לא יתכן סברת הטו"ז כלל דאיך יתכן לומר כיון דע"כ עשה נקב ניחוש שמא עשה נקב באחד מהאיברים המנטריפים דהא על נקב שעשה אין לנו לדין כלל דהא נקב זה ידעינן היכא הוא ומה סברא הוא זו לפי שכבר עשה נקב במקום שהיתה נטרפת, אלא ודאי דהטו"ז מיירי היכא דלא ידעינן איזהו הנקב שעשתה וכן משמע לשון הטו"ז בסי' ל"א הנ"ל וכיון דאנן קי"ל בסי' כ"א כשיטות הנ"ל לכן הטו"ז בעצמו לא סמך עצמו על סברתו בסי' ל"ט הנ"ל וזה נ"ל ברור, ועיי' בראש אפרים סי' ל"ט ס"ק קצ"ג חולק ג"כ על הפרמ"ג והביא מש"כ התב"ש סי' כ"ט סוס"ק צ"ו ומהפרמ"ג במשבצ"ז רס"י נ"ד שכתב בעצמו דאם שוהה הרבה בגוף

יש לאסור וה"נ בנו"ד וכ"ש לפי הנראה לא ניכר שום רעותא בעצם הביכ"ג אשר נראה שנשבר ממנו אותו העצם הנמצא בשומן ע"כ אין מקום להתיר בזה אפי' בהפס"מ:
ומה ששאלת עוד ע"ד בהמה שאכלה קאו"י אם מותר למכרה לנכרי לפי מה שראית בס' בית יצחק סי' נ"א שהביא בשם ס' אוצ"ח שהיינו קורט של חולתות דאיתא בש"ס ונסתפקת אם עכ"פ מותר למכרה לנכרי כיון דאינו ברור איסורו, הנה בס' כנפי יונה מבואר בהדיא שדוחק הוא שיהי' אותו קאו"י שמצוי בינינו וכתב שהוא אתא קורדיינא מה שקורין בלב"ס ועיי' בגי"ד שפקפק גם על זה ואני זוכר מגירסא דינקותא שלמד עמי המלמד שקורט של חלתית היינו מה שקורין זענפט"ו והוא באמת חריף מאוד ומסתבר שניקב את הבנמע"י, ועכ"פ לענין מכירת הבהמה לנכרי בודאי נראה פשוט דמותר למכור הבהמה שאכלה קאו"י דלא גרע מדינו של תרוה"ד שמבואר בש"ך סוס"י נ"ז, כן נ"ל פשיט וברור, והנני חותם בזה בברכת התורה, השי"ת ירום קרנך ותרום ימינך כנה"י ונפש הדושו"ט וש"ת בלונ"ח ע"ע:

סימן נו

חיים ברכה ושלום עד תאות גבעות עולם, לכבוד בני חביבי, מחמד לבבי, האברך המופלג בתור'
וי"ש חריץ ושנון זית רענן מו"ה יקותיאל יהודא נ"י בק"ק קאפיש יע"א:
עם זו"ג היקרה והצנועה מנב"ת מ' צפרה עם הילדים הנעימים שיחי': ע"ד קושייתך לשיטת האגור שכתב בשם מהר"י מולין דטריפות הכולי' היא משום שסוף הבמ"ע ללקות עי"ז ומהיי"ט קיימ"ל בסוף סי' מ"ד דאין טריפות לכולי' של עיף כמש"כ הש"ך והטו"ז שם, והקשית א"כ כולי' שהקטינה מחמת חולי אמאי טריפה דהא משמע בטו"ז ס"ק י"ג דטעם הטריפות משום דסופו לרקוב הכל, א"כ לשיטת הסוברים דתרי רואין לא אמרינן ומהיי"ט מכשורי' תרי כוסין בסי' ל"ה ותרי טרפשי בסי' מ"א, ועיין בש"ך סי' כ"ה ס"ק דפסק כן בהפס"מ א"כ ה"נ הו"ל תרי רואין לא אמרינן דהא לא מיטרף אלא משום שסופו לרקוב הכל וכשכבר נרקב הכל נמי לא הוי טרפה מצד עצמו אלא משום דיזיק לבמ"ע והו"ל תרי רואין, ונראה דלק"מ עד כאן ל"ס להו להפוסקים הנ"ל דלא אמרינן תרי רואין אלא כגון תרי כוסין וכיו"ב, דאנו צריכין לנחותי לתרי טעמי בתחילה מחמת כל יתר כנטיל דמי ושוב כשכבר אמרינן דהוי כנטיל עדיין לא מיטרף מחמת עצמו אלא משום דאמרינן כיון דניטל הכיס הו"ל סוף הורדא להתחסר, משא"כ הכא בהקטינה מחמת חולי אמרינן שסופו לרקוב עד שיגיע הרקבין גם לבני מעיים זה לא

מיחשב תרי רואין, דמיד דאמרינן סופו לרקוב אמרינן דהרקבין הזה יהא נמשך והולך עד שיגיע לבנימ"ע ואין עניינו לתרי רואין כלל, אלא דמ"מ אי קשיא הא קשיא לי מהא דפסק המחבר בסעי' ו' כשיטת הכלבו דהא דניטלו הכליות כשירה היי"ד בתולדה או בידו אבל ע"י חולי כיון שכבר נטרפה כשהקטינה לפחות מכפיל איך תחזור להכשירה, והא מבואר בכמה דוכתי דהא דאין טריפות חוזר להכשירה היינו דוקא בטרפות מחמ"ע אבל לאו בטרפות דלאו מחמ"ע עיין פרמ"ג סי' וא"כ כיון דטרפות הכליות אינו מחמת עצמו הול"ל דחוזר להכשירו ונראה ליישב דאיכא למיחש שמא כבר הגיע הלקותא לבמ"ע, ואף שאין אנו רואין בבנימ"ע שום לקותא מ"מ החשש הוא שמא כבר גרם אותה לקותא חולשה לבמ"ע מה שעי"ז סופן ללקות ודבר זה א"א למיבדק די"ל עדיין אין הלקותא ניכרת תדע דאטי בלקתה בכולי' לשיטת הנ"ל דאין הטרפות אלא מחמת הבמ"ע מי נימא אם בדק הבמ"ע ולא ניכר בם שום לקותא דכשר ועכצ"ל כדפרישית:

תו קשי' לי לשיטת האגור הנ"ל א"כ בריש פרק א"ט דפריך אתנא דבירי"ש ולחשוב נמי דרכיש ולהאגור לא מקשי מידי דהא לא קחשיב אלא טריפות מחמ"ע, ולכאורה יש מקום ליישב עפ"י מש"כ הפליתי דע"כ לא קאמר האגור אלא למאי דקיימ"ל כאמרו במערבא דבעי' מטיא לקותא למקום חריץ אבל רכיש דקאמר סתמא לקתה בכולי' טרפה ע"כ טרפה מחמ"ע קאמר ועיין בפליתי סי' כ"ט שמיישב בזה הקושי' על הרמב"ם בהא דמנה שמונה מיני טריפות, ולעולא אמרינן בש"ס לאפוקי מדרכיש, א"כ למאי דקיימ"ל כרכיש הו"ל ט' מיני טריפות ועיי"ש שמיישב שפיר עפ"י הנ"ל, ועפ"י דבריו העליתי תי' נכון לקושיית המהרש"א בחולין דף מ"ג בתוס' ד"ה הנך דאפקת שהקשו לעולא דל"ל דרכיש בצרי י"ח טריפות ותרצו דקחשיב צימה"ג במקומו, ושוב הקשו דלמ"ד בשר החופה את רוב הכרס היינו כרס החיצונה אכתי בצרי ותמה המהרש"א הא י"ל האי מ"ד ס"ל כרכיש וא"כ י"ל דקחשיב צומה"ג כמו שכתבו בתחילה אליבא דעולא ועפ"י מה שחידש לן הפליתי ניחא דעכצ"ל מאן דחשוב דרכיש ל"ס לי' הא דאמרי במערבא דבעי' מטיא לקיתא עד מקום חריץ דא"כ לא הוי טריפות מחמ"ע, והנה מאן דאמר בשר החופה היינו כרס החיצון הוא נמי אמרי במערבא ואין לומר דמ"מ תרי מאן דאמרי נינהו דהא איתא בש"ס סנהדרין דף י"ז כל היכא דאיתא אמרי במערבא היינו ר' ירמי' וכיון דחד מא"ד הוא שוב א"א לתרץ דחשיב צומה"ג תחת בשר החופה דהא כבר עיילת לי' תחת לקותא דרכיש דאפקית, ושפיר הקשו דלמ"ד הנ"ל בצרי, ומיושב ע"נ קושיית המהרש"א בס"ד, ועפ"י דברי הפליתי הי' מקום ליישב הקושי' שלנו הנ"ל מהא דפריך על התנא דברי"ש דלחשוב נמי הא דרכיש, דאליבא דרכיש לא בעי דמטיא לקותא עד

מקום חריץ ודאי הוי טרפות ונחמנ"ע מיהא מפירש"י במקומו אכתי ראי' מוכרחת דלא כהנ"ל דרש"י פירש שם וז"ל ולקמן מסתם בה והוא דמטיא לקותא עד מקום חריץ, וכוונתו מבוארת כי היכא דלא נימא דתנא דברי"ש ל"ס לי' הא דרכיש, משו"ה פירש ולקמן מסיים בי' והוא דמטאי לקותא עד מ"ח דבזה לכו"ע מיטרף:

ועכ"פ מוכח מזה דאפי' להא דאמרי במערבא הו"ל טריפות אחמנ"על וכ"כ משמע מפירש"י דלרכיש נמי בעי דמטי' לקותא למ"ח מדקאמר ולקמן מסיים בה משמע דל"פ וצ"ע:

ומ"מ אמרתי עפ"י הפליתי הנ"ל ליישב קושיית הקדמונים על הרמב"ם הנ"ל בדרך פשוט וברור מאוד, דלכאורה יש לתמוה הלא הרמב"ם מנה ע' טריפות בפרוטרוט וסידר אותם בסוגים כפי סדר שמונה מיני טריפות דנקיט וקחשיב שם לקותא דרכיש בהדי פרטים שבסוג נטילה, וא"כ מאי קאמר בגמרא לאפוקי לקותא דרכיש הא י"ל דשפיר איתא בכלל נטילה, מיהא נראה דשפיר אתי לפי מה שכתב הפליתי הנ"ל דלרכיש מיטרף אפי' לא הגיע למקום חריץ, א"כ לא מצי למימר דנכלל בהדי נטילה דנטילה משמע כילה או רובא, ואלו לרכיש מיטרפא אפי' במקצתו, וכל זה לרכיש משא"כ למאי דקיימ"ל לקותא דכולי' לא מיטרפה אלא בהגיע למקום חריץ דהוי לקותא בכולה שפיר קחשיב לה הרמב"ם בהדי סוג נטילה, וא"כ קושיית הקדמונים מיושב שפיר ע"נ בהא דלא מנה הרמב"ם ט' מיני טריפות כן נראה לי מחוויר מאוד בס"ד: ודע דלשיטת הכלבו הנ"ל שבשי"ע ס"ו דניטל הכולי' ע"י חולי טריפה משום דמעיקרו כבר הקטינה לפחות מכשיעור אינה חוזרת להכשירה צלע"ג מש"ס בכורות דף כ"ט דמייתא ברייתא יסירנה לרבות בעל כולי' אחת יעיי"ש דפליגו תנאי אי יש ברי' באחת ולחד לישנא ס"ל לכו"ע אין ברי' באחת והא שאין בה אלא אחת מחסר חסר עיי"ש ולשיטת הכלבו הו"ל טריפה מכח שכבר הקטינה לפחות מכשיעור וליכא למימר דמיירי שניכר שניטל ביד דא"כ פשיטא דלא שייך לתלות שנבראת כך כיון דניכר כן וצע"ג:

וראיתי בכנה"ג הגהות הטור סק"א הביא סמ"ק ואו"ה שהביאו מעשה בשם רש"י בטלה שלא הי' לו אלא כולי' אחת והתירו ותמה עליהם בכנה"ג וכי לזה הוצרכו לדברי רש"י שהובא מעשה לפני, והא משנה שלימה שנינו נטלה הכליות כשירה ועיי"ש מה שתי' דהו"א ניטלה א' חמיר טפי וזה דוחק, ולפענ"ד נראה בס"ד עפ"י שיטת הכלבו הנ"ל בשו"ע ס"י דניטלו היינו דוקא בניטלו ביד אבל ע"י חולי טרפה מחמת הקטינה וא"ח להכשירו, והנה כבר הבאתי ש"ס בכורות הנ"ל דפליגו תנאי אי יש ברי' בכולי' אחת או לא, וא"כ יש לומר דוקא בניטלו שתי הכליות כשר דבזו אין חוששין שמא ניטלו

ע"י חולי דתלינן ברוב בהמות כשירות, ולא מחזקינן ריעותא, אבל היכי דאין לה אלא אחת הוא כמ"ד אין בר' בכולי' אחת, וא"כ תלינן דוודאי נחסר ע"י חולי ואימא כבר נטרפה מחמת הקטינה וא"ח להכשירה קמ"ל דאפי"ה כשירה אי משום דס"ל כשיטות המהרש"ל דמייתא הש"ך ס"ק ט"ו או דס"ל יש ברי' בכולי' אחת ואתי שפיר בס"ד:

סימן נז

שולוכ"ט לכבוד ידידי הרבני המופלג בתוי"ש חו"ב בח"ת כש"ת מו"ה בנציון נ"י שו"ב בק"ק טארנא יע"א ע"ד השאלה כי ביום ה' משבוע העברה נשחטה שם אצל קצב אחד ז' כבשים ויצאו בהכשר והבשר נמכר הכל לכמה בתים וביום ו' עש"ק אחר חצות נלקחו משם ג' ראשים ונפתחו ה"ג ונמצא מים בתוך שלחופית בי' קרום למוח וגם נחסר מהמוח שיעור המים באופן שהי' בודאי טריפה והורה המורה דכל מה שלקחו מהמקילין קודם שנמצאת הטריפוה מותר אם לא שנתבשל טרם שנודע ומה שעדיין נשאר בהמקולין וכן מה שנתבשלו קודם שנודע אסור כפי המבואר בש"ך ס"י ק"ט סק"י י"ב, ומע"כ נאחז בסבך המבוכה כיון שכפי הנראה הי' כבר נתבשל רוב הבשר מהתערובות בשעת הידועה וא"כ לדעת הש"ך האוסרים הנתבשל קודם שנודע דקודם שנודע לא בטל מה"ת א"כ גם מה שהוא חי עדיין בשעה שנודע אין לו במה להתבטל דהרי אדרבה הרוב אסור הוא והגם דאפשר בכל בית בפ"ע יש רוב מהכשרות עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא דדילמא אין בבשר חי רוב היתר כ"א בכל התערובות בין הכל וכיון דשוב נאסר מהתערובות ההוא ע"י בישול הרי אין כאן רוב בשר של היתר וגם מה דין הכלים א"ד מע"כ, והנה לכאורה אין כאן מקום ספק כלל דעד שהוא שואל על הבשר שהוא חי עדיין בשעה שנודע התערובות יאמר נא מאיזהו טעם אסור המורה מה שנתבשל טרם שנודע דלפענ"ד נראה דאין לזה דמיון כלל לדין המבואר בס"י ק"ט הכא לאו מטעם ביטול באנו להתיר מה שלקחו מן המקילין אלא מטעם דכל דפריש מרובא פריש ואמרינן איסורא ברובא איתא א"כ מה לי נתבשל או לא נתבשל, מ"מ אחרי העיון נראה דיש לדין בזה לפי מה דמבואר ברמ"א ס"י ק"י ס"ו דשניים האחרונים אסורים, א"כ ה"נ בהאי דס"ה דהא בשניים האחרונים ל"ש לומר כן כל דפריש מרובא פריש ואיסור שבהן להיכן הלך, ולפי"ז בנו"ד דאיכא שלשה טריפות הו"ל לאסור ששה כיון דל"ש לומר בהו כדפרישית, וכיון דלא נתבריר מי הלוקח מכבש הראשון שוב צריכין לאסור הכל, אלא דהא גופא צע"ג על הרמ"א מ"ש דנטר עד סע"י ו' ולא ביאר בסע"י ה' ג"כ דשנים אחרונים אסורים, ומזה הי' נראה ראי' למש"כ הבונת אדם דבכהי"ג גם שניים

האחרונים מותרין דלא כשיטת האחרונים האוסרים ואסברא לה בטו"ט דלכאורה למה לן טעמא דקבוע הא בלא"ה אינו בטל משום חהר"ל א"וו הא גופא דחהר"ל אינו בטל הוי טעמא משום דגזריי רבנן אטו קבוע, וכל זה היכא דשייך קבוע, אבל היכא שנעקר הקביעות לגמרי כגון שלקחו הכל קודם שנודע האיסור במקולין אז אפי' שניים שלקחו באחרונה נמי שריין כיון דדין קבוע ל"ש גם מצד תהר"ל אין לאסור וממילא מותרין גם שניים האחרונים מצד ביטול א"ד הבינת אדם ודפח"ח, והגם שיש לשדוי בי' נרגא דלפי מש"כ הר"ן בפרק גיה"נ דטעמא דלא אמרי' קבוע כ"א היכא דהאיסר ניכר במקומו משום כיון דאין האיסר ניכר כלו נהפך להותר ול"ש קבוע כמעוו"ד כיון דכלו היתר, א"כ שוב א"א לומר דטעמא דחהר"ל הוא כהנ"ל דאדרבה אם נאמר דבטל אין כאן קביעת כלל מ"מ הא הר"ן כתב כוני טעמא אחרינא עיי"ש, ומסתימת השו"ע משמע כהבונת אדם, דהא קפסיק ותני, ובאמת זימנן דמשכחת לה דאין להתיר אף מה שנלקח קודם שנודע התערובות כהאי עובדא דידן אע"כ דבאמת הכל שרי אף בנו"ד ועיי' בבה"ג עה"ג שכתב על דין מי שלקח בשר מהמקולין המבואר בסע"י ה' וז"ל והוי כדין תערובות יבש ביבש בחד בתרי בטל כמבואר בס"י ק"ט ודבריו כפלאו מאוד דהא טעמא לאו משום ביטול הוא, אלא משום כל דפריש מרובא פריש, ותו דהכא הוי איפכא ממה דמבואר בס"י ק"ט דהתם אינו בטל אלא לאחר שנודע התערובות משא"כ הכא אדרבה מה שלקח קודם שנודע מותר, ומה שנלקח אח"כ אסור ואין בטל משום חהר"ל ומזה משמע דס"ל כשיטת הבינת אדם הנ"ל דהכא נמי בטל חד בתר כדין יבש ביבש ונפק"מ להאחרונים ול"ש בי' כל דפרש מרובא פריש, ומה שהעיר אגב אורחא סתירה בדברי הפרמ"ג בשפתי דעת ס"ק י"ב שבס"י ק"ט ממה שנכתב בס"י צ"ח בס"ק ח' לא קשה מידי אמת כיון שהחתיכה נעשה נבלה בשאר איסורין אינו אלא מדרבנן א"כ שפיר קאמר הש"ך שם דהרשב"א אינו מתיר כ"א מינו ואינו מינו עדיין אסור ואין לאסור מינו הואיל והרוטב של אינו מינו נבלע בו, כיון דאיסורא דרבנן הו"ל כמין במונו ונשפך משא"כ הכא נהי דאינו אסור אלא מדרבנן מ"מ הכא הרי אין בו ספק ואתה בא להתיר מחמת ספק דרבנן בכהי"ג לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כיון דספק נולד בדאורייתא וז"פ, והפמ"ג נשמר מזה בלשון קדשו במש"כ ולא אמרינן בכהי"ג ספק דרבנן לקולא עיי"ש, ומה שהעיר מעכ"ת עוד לחוש לכל העדר כולו כיון שב"ג מהם נמצא מים וכלם היו מעדר אחד, וא"כ לדעת המים שבטו"ז סוף ס"י נ"ז הי' לנו לחוש לכלם ואם יש לחוש לבדוק ראשם לכשישחטו גם מה משפט החלב מן הכבשים אשר הם חיים עודנה, נראה לפענ"ד כיון שהטו"ז והש"ך בנקוה"כ והמג"א בס"י תס"ז ס"ק י"ב והמהרש"ל שבטו"ז ס"י פ"ד ס"ק י"ז כלם

כאחד ס"ל דל"ש לומר חזקת ג"ס במידי דאתי מעלמא כ"א במידי דמינייהו קרבי כמו בתלעים נהי דבתש"ו מקום שמואל שהובא בפ"ת לא ס"ל כן, מ"מ הכא אין כאן בלא"ה אלא איסור דרבנן דהא ודאי פשיטא דע"ש לא ס"ל להמחמירין דחזקת ג"פ הוי חזקה אלא לענין אי יש לחוש כיון דאיכא ג' מסתמא איכא עוד אחרת, וא"כ בשלמא לענין חשש של הבהמות עצמן או לענין לחוש לתבשול שנמצא בו ג' חיטים בקועים בס"י תמ"ז שפיר אמרי' מהחשש שמא נמצא עוד אנו אוסרין כלם, משא"כ הכא נהי דנמצאו ג' מ"מ הרי ד' מהם נבדקו ונמצאו כשרים הרי לא הוחזקו העדר אלא לענין שמיעוט מהם אית בי' טריפות הנ"ל דכי היכי דאמרת חזקת ג' לחומרא ה"נ אית לך למימר האי חזקה להתירא, א"כ עכ"פ החלב נתבטל ברוב וא"כ אינו אלא איסד"ר ובכה"ג בודאי כדאי הטו"ז והנקוה"כ והמג"א לסמוך עליהם, ומש"כ מעכ"ת דאף להמתירין יש לחוש לזה דהא לא כתב לחלק רק דדריסה מעלמא אתיא משא"כ תולעים בירקות דמינייהו קרבו ובני"ד יש לדמות לתולעים די"ל טבע הכבשים ההם כך הוא מחמת מרעה לא טובה או סיבה אחרת הוא סברא רחוקה דהרי חזינן דלאו הכי הוא כיון דעכ"פ רובא דהיתירא נינהו ותו דעכ"פ סברת הטו"ז בסוס"י נ"ז, דכל בהמה יש לה חזקה בפ"ע הוא סברא חזקה כראוי מוצק, ונראה דהטו"ז רצונו בזה להשמיר מקושיי' מקום שמואל שהקשה מיור"ד ס"י רע"ט דס"ת שנמצאו בו ג' טעיות אסור לקרות בו עד שיגיהנו כולו כי היכא דאיתחזק במוטעה בתלת זימני והתם נמי ל"ש מינייהו קרבי ומ"מ הו"ל חזקת ג"פ חזקה, וכ"כ מקושיי' החק יעקב בס"י תס"ז ס"ק כ"ה משכונות קברות בפ"ט דנזיר עיי"ש, ולפימש"כ הטו"ז ניחא דהתם איתרע חזקת ס"ת משא"כ הכא כיון דכל בהמה יש לה חזקה בפ"ע ונ"ל הכרח לסברת הטו"ז מדין ס"ת הנ"ל דאמאי לא נימא דבנמצא ג' טעיות א"כ הסופר מוחזק במוטעה והו"ל למימר דכל ס"ת שיוצאין מתחת ידו צריכין לבדוק אחריהן אלא ודאי כיון דכל ס"ת יש לו חזקה בפ"ע לא מהני מה שנמצא ג' טעיות בס"ת אחד להיות איתרעו עי"ז שאר ס"ת, ויש לחלק קצת מ"מ סברת הטו"ז מצ"ע אינה צריכה חיזוק, ובנקו"ח ס"י תס"ז ס"ק ה' העלה דלא אמרינן חזקת ג"פ אלא בדאיכא דבר הגורם דמסתבר שיהא כך, וההיקש השכל מחייבו שיהא כך אבל בדבר הנופל במקרה וליכא דבר המסתבר כ"כ אין חזקה במקריים, והכריח כן ממאי דאמרינן כן ביבמות למ"ד מעיין גורם אין באריסה דין קטלנית וכן אין דין קטלן בגברא, ועוד ממאי דקיימ"ל וסתות דרבנן ואמאי והא איכא חזקת ג"פ דאורייתא אלא ע"כ משום דלאו גורם דמסתבר הוא וא"כ ה"נ הא לית לן גורם המסתבר שיהא כך שיעשו כרם בעלי מים במוח ואף שאפשר שנעשה ע"י מרעה לא טובה שלהם הרי בכל הנך דמייתי שם במנקו"ח נהי

שאפשר שנעשה כן ע"י דבר הגורם מ"מ כיון דאין כאן גורם המסתבר שנעשה כן לא חיישינן לחזקת ג"פ מהיי"ט ס"ל נמי גם בחטים שנצמחו דאין ראי' מדירדו גשמים על אלו שירדו ג"כ על המותר דאימור הני מבטן ערימה אף דאפשר שהוא ע"י ירידת גשמים מ"מ לא מחשיב לי' גורם המסתבר כיון שאפשר שהוא ע"י ד"א א"כ ה"נ לסברת המקו"ח הנ"ל לית לן גורם המסתבר שיהא כן ולא חיישינן לחזקת ג"פ, וא"כ לפענ"ד נראה דאין לחוש לחלבן כיון דאינו אלא איסור דרבנן דמדאורייתא ברובא בטלי ראוי לסמוך על הפוסקים המתירין מיהא לענין לבדוק אותן כבשים שישחטו מהם בזה ודאי מסתברא דצריך לבדוק כל הראשים, דכן מוכח ממש"כ המג"א בס"י תס"ז ס"ק י"ב שכתב דלא אמרינן כן במילתא דאתי מעלמא ועוד דהא יכולן לבדקו אם יש בו שעורים משמע דאפי' למאן דלא ס"ל סברת הרב ב"י מ"מ בדיקה מיהא צריך כן נראה לפענ"ד בס"ד, והיות כי שלוחו לא בא אלי אלא סמוך לתפילת שחרית ממש ואחר התפילה היותי מוטרד בלימוד הישיבה יצ"ו היותי מעוכב מלהשיב עד כה וגם כעת אני כותב בסירוגין מחמת הנכנסין והיוצאין שמטרידין אותי באמצע ע"כ א"א לי להאריך עוד ולבאר מה שעולה ברעיוני בנדין זה, והי' בזה שלום מאת אוה"נ דושו"ט ושלו"ת בלונ"ח:

סימן נח

בדיני שבירת העצמות וצומת הגידין (א) גרסינן בחולין דף ע"ו בהמה שנחתכה רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטלו צוה"ג, ובגמרא איכא תרי לישנא, אי ארכובה העליונה או ארכובה התחתונה קאמר, ונחלקו הפוסקים הילכתא כמאן, וכן בשו"ע יור"ד ס"י כ"ה הביא שתי דיעות בזה ע"ש, והנה רש"י פסק כלישנא קמא דרב ולחומרא ולמעלה מארכובה התחתונה כל מקום שיחתוך טרפה, והביא ראיה דהא לקמן פסק הילכתא אפי' כשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי, וכבר תמה בזה הרא"ש על ראיה דרש"י דהא כי היכא דללישנא בתרא פליגו רב ושמואל בלמעלה מארכובה התחתונה, דלשמואל מחלקינן בין נשבר לנחתך:

כך לי ללישנא קמא בלמעלה מרכובה העליונה, וא"כ אין שום רמז ראיה מזה, ועי' בחי' הרשב"א מש"ש ליישב ראי' רש"י מדאתקיף ר"נ לשמואל יאמרו אבר שממנה חיה מוטל באשפה והיא מותרת ולדברי הגאונים דפסקו כל"ב אם נפרש למעלה מארכובה העליונה לרב נמי אכשורי מכשיר בשוק שממנה חיה שהרי יש בו צוה"ג אעפ"י שהוא מוטל באשפה, ע"ש ולפי מה דבעינן לפרושי לקמן בס"ד כוונת הש"ס בקושי' זו דיאמרו אבר ממנה מוטל באשפה וכו' יש להשיב על ראיה זו ולענ"ד נראה בס"ד לפרש כוונת

רש"י בראיה זו על נכון, דהא מבואר לקמן בפירש"י בטעמא דשמואל דס"ל בין למעלה בין למטה האבר אסור והבהמה מותרת משום דשני לי' בין נשבר לנחתך משום דבנשבר צומה"ג קיימינן משא"כ בנחתך, והשתא א"א בשלמא דכי פליגו רב ושמואל בלמעלה מארכובה התחתונה קאמר א"כ שפיר ס"ל לשמואל חילוק בין נשבר לנחתך דבנשבר אכתי צוה"ג קיימין, אבל אי מיירא בארכובה העליונה שוב אין סברא לחלק כלל בין נשבר לנחתך ומ"ט דשמואל, וליכא למימר דגם בארכובה העליונה נימא הך סברא דאע"ג, דאין צומה"ג באותו אבר אלא בשוק שהוא למטה ממנו מ"מ מיהת י"ל חילוק זה דבנחתך ליכא צומה"ג משא"כ בנשבר, ע"כ זה אינו דהא להך לישנא דעולא בנחתך למעלה מצומה"ג בפרק האמצעי כשר ואפי"ה בנחתך למעלה מארכובה העליונה טרפה, א"כ ע"כ ליכא למימר טעמא דנחתך למעלה מארכובה עליונה טרפה, משום דליכא צומה"ג, ולפי"ז מאי חילוק יש בין נשבר לנחתך אליבא דשמואל, אע"כ דבלמעלה מארכובה התחתונה פליגו רב ושמואל והילכתא כוותי' דרב דאפי' בנשבר טרפה וכ"ש בנחתך כנ"ל בס"ד ברור בכוונת רש"י והיא ראי' שאין עליה תשובה, באופן דצע"ג על הגאונים דפסקו כל"ב, איך יפרנסו ראיה זו, וצע"ג:

ותו צלע"ג על הפוסקים כל"ב דרבו מהא דאמרי' בש"ס ע"ז דף י"א עוקרין על המלכים ותניא עוקר שי"ב טרפה אסור ושאין בו טרפה מותר ואיזהו עיקר שאין זו טרפה המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה, ומדנקט המנשר פרסותיה, ולא נקט רגליה ש"מ דדוקא פרסותיה הוא דשרי, אבל למעלה מפרסותיה, אפי' למעלה מצומה"ג נמי עיקור שיש בו טרפה הוא, מיהא יש לדחות דמילתא דפסיקא נקט דאתי' גם אליבא דל"ק דרב, אלא דלכאורה משמע דאיזהו עיקר דקתני, נמי לישנא דברייתא הוא, וא"כ איס"ד כל"ב דרב לא הו"ל למנקט הנושר פרסותיה, אלא רגליה, וי"ל, והנה לשיטת הרי"ף והרמב"ם דפסקו כל"ב דבעצם השוק, נחתך למעלה מצוה"ג כשר, ס"ל להרמב"ן דבניטלו נמי צומה"ג, יש תקנה לחתכו למעלה ממנו, וחוזר להכשרו, והא דאמרי' בר"פ בהמה המקשה דאין טרפות חוזר להכשרו היינו דוקא מעצמו, עיי' בזה בח"ר שם, והר"ן בשמעתין הקשה על הרמב"ן, מהאי בר טביא דהוי בי ריש גלותא דאפסיק כרעא בתרייתא, ובדקי' רב בצומה"ג ובי ריש גלותא דהוי שכיחי ת"ח אמאי לא חתכינהו כרגליה קודם שחיטה, ומפקי להו מספק נטילת צומה"ג, וכן הקשה בח"ר, ולא זכיתי להבין הקושי' הא י"ל דבדקי' רב כצומה"ג קודם שחיטה ואכשריה, כדי להכשיר גם אותו אבר, ואלו הוי חתכו קודם שחיטה היה עכ"פ אסור משום אבר מה"ח ואיה"נ אלו הוי אשכח דנפסקו צומה"ג, הוי יהוב עצה לחתוך השוק למע"ה מצומה"ג, וצ"ל דס"ל

דא"א לסמוך על בדיקת צומה"ג כל שהבהמה בחייה, וע"כ לאח"ש הוא דבדקיה ושפיר קשי' להו אבל מ"מ י"ל דאין מזה תפיסה על הרמב"ן מטעמא דפרישית, ודע דעפ"י שיטת הרמב"ן י"ל קושי' התוס' בר"פ א"ט דפריך אתנא דברי"ש דתני י"ח טרפות ותו ליכא והא איכא בהמה שנחתכו רגליה, וכו' והקשו בתו"ס אמאי לא פריך נמי מנטלו צוה"ג עיי"ש, ולשיטת הרמב"ן ניחא די"ל דלא חשיב טרפות דאית ליה תקנתא שיחזור להכשרו ע"י שיחתוך רגליה למעלה מצומה"ג (ב) בשו"ע סי' נ"ה ס"א, וי"א בנחתך עצם האמצעי בכל מקום אפי' שלא במקום צומה"ג ולדעתם אם נשבר העצם במקום צומה"ג וכו' אעפ"י שבדק בצומה"ג ונמצאו קיימים טרפה, ובערי מגדים במשבצות ס"ק אי הקשה בזה וז"ל ולא ידענא מה ארי', במקום צומה"ג דיש חשש פסיקות הגידין, וסברת הראב"ד אף לדעה א' טרפה, במקום צומה"ג ואמאי לא אמר רבותא אפי' שלא במקום צומה"ג טרפה, וכיון שכבר כתב אפי' שלא במקום צומה"ג טרפה, א"כ לאיזה צורך הזכיר ואמר במקום צומה"ג, והניח לשון השו"ע בצ"ע ע"ש, ולענ"ד נראה בס"ד, דברי מרן בשו"ע מדוקדקין הדק היטב ומזוקקין שבעתים, דהנה להך לישנא קמא דר"י א"ר והיינו היש אומרים שבשו"ע, פריך עולא בגמרא בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומה"ג, אלא לדידך מאי וכן שניטל צומה"ג עיי' פירש"י, א"ל רכובה בלא צומה"ג צומה"ג בלא רכובה, והא נחתכו קתני אשתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומה"ג, ועי' במהר"ם לובלין שם שכתב דמ"מ יש חילוק בין תירץ זה לתי' קמא דלתי' קמא, אם נחתך העצם מיד למעלה מן הארכובה במקום צומה"ג אפי' צומה"ג קיימין טרפה, וללישנא זה דוקא אם נחתך העצם למעלה מצומה"ג אז היא טרפה אבל במקום צוננה"ג אם נחתך העצם בלא צומה"ג כשרה עי"ש, והנה להך יש אוסרים דפסקו כל"ק דרב ע"כ צריך לתרוצי קושיית עולא בחדא מתרי גוני, ונפק"מ בין שני התירוצים, כמש"כ המהר"ם לובלין, וא"כ שפיר הוי סד"א דאם נחתך במקום צוננה"ג, והצומה"ג קיימין לא מיטרף, ושפיר הוצרך המחבר בשו"ע לאשמעו' דלדעתם אם נשבר העצם במקום צומה"ג אעפי' שבדק בצומה"ג ונמצאו קיימין טריפה ולאפוקי מתי' שני שבגמרא אליבא דמהרמ"ל כנלענ"ד נכון מאוד בס"ד: (ג) ועיי' ר"ן בשם רבנו יונה שהביא ראיה לשיטת רש"י והפוסקים דס"ל הלכה כל"ק ובעצם האמצעי בכ"מ שיחתוך טרפה, מהא דאמרי' לקמן בשמעתין בגידין שסופן להקשות, ר"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממון ישראל ועכצ"ל דמיירא העצם האמצעי דאלו בעצם קוליות אין שם גידין כאלו וליכא למימר דמיירא לעניין היתר האבר המדולדל דהא לכו"ע אין בו אלא מצות פריש ואמאי קרי ליה

איסור דאורייתא יע"ש, והנה לשיטת הרי"ף ורמב"ם קשיא, ונלענ"ד בס"ד ליישב עפ"י מה דס"ל לרמ"א בשו"ע ס"י נ"ה ס"ב דאם עצם הקוליות נשמט ממקום חיבורו בשוק נהי דלא מטרף מטעם בוקא דאטמא דשף מ"מ בעי' מיהת עור ובשר חופין את רובו ע"ש ויתבאר עוד לקמן בס"ד וא"כ שפיר איכא לאוקמי האי שמעתא בכהי"ג דשפיר משכחת לה שם דאיכא עו"ב חופין את רובו בצירוף גידין שסופן להקשות:

ד בדין נחתך בתוך הפרק שבין הארכובה הנמכרת עם הראש לשוק, עיי' ברא"ש שמדקדק ודיוקי מתני' דסתרי אהדדי דמדקאמר מן הארכובה ולמעלה פסולה משמע הא בארכובה עצמה כשרה, ושוב קאמר מן הארכובה ולמטה כשרה משמע דבארכובה עצמה טרפה, משו"ה נקטינן לחומרא ושוב כתב די"ל אין הדיוקים סותרין זא"ז דמן הארכובה ולמטה כשרה היינו מהתחלת הארכובה התחתונה ולמטה, ומשם ולמעלה טרפה ועיי' בטו"ז דלעניין עצם שקורין טשי"ך תלי' מה נקרא ארכובה, דאם נאמר דשם ארכובה הוא אותו עצם קטן שמחבר את הפרקים א"כ מוכח מדיוקו של רא"ש הנ"ל דבנחתך באותו עצם נמי טרפה, אבל אם שם הארכובה היינו הבלי"ד כלומר מקום ששני האברים השוק והארכובה התחתונה מתפרדין זה מזה א"כ לא מוכח מדיוקא של הרא"ש אלא שטרפה בנחתך במקום חיבורו שם ולא למטה ממנו דהיינו העצם קטן שנקרא טשי"ך זה תוכן דברי הטו"ז ע"ש ודו"ק, ובשו"ע ס"י נ"ה פסקי' דבנחתך בסוף הערקום בין הערקום ובין השוק טרפה, משמע דבערקום עצמו כשרה וכ"פ הטו"ז, וכמו שביאר גם בב"י והש"ך סק"א חולק וס"ל דטרפה כדמוכח מהרא"ש ע"ש, ולענ"ד, צ"ע מש"ס ע"ז דף י"א איזה עיקור שאינו עושה אותה טרפה המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה, מדקאמר המנשר ול"ק החותך פרסותיה מן הארכובה ולמטה, אע"כ דהכוונה בחותך בין הפרקים דשם שייך לשון מנשר דע"י שחותך את העורקים המחברים את הפרקים ממילא נושרים הפרסות, אבל בחותך לתוך העצם ל"ש לשון מנשר אלא לשון חתיכה, והשתא מדקאמר לשון מנשר ש"מ מיהת דבחותך בין הפרקים קאמר א"כ מוכח מיהת דבין הערקו"ם גופי' חבל לא הזכיר הדין בין הטטי"ך ובין הארכובה התחתונה, אלא דלכאורה מהראי' ש"כ דבאמת מוכח מדברי הרא"ש דבנחתך בתוך הערקום טרפה משם מוכח כ"כ דגם בין הערקום לארכובה תחתונה טרפה וצ"ע אבל עכ"פ מש"ס ע"ז הנ"ל נלענ"ד מוכח דעכ"פ בין פרק התחתון לאותו טסי"ך בודאי כשר, דאל"כ לא יתכן לשון מנשר כלל, ועיי' פרומ"ג שמדבריו נמי משמע שבין טסי"ך לארכובה בודאי כשר, ודו"ק, והנה המהרש"ל ביש"ש הקשה קושי' עצומה על הרא"ש דבתוך הערקו"ם טרפה, א"כ מ"פ עולא לר"י לדידך מאי וכן שניטל צומה"ג, הא שפיר משכחת לה למעלה מן

הארכובה טרפה מחמת שבירת העצם, באופן דאין לו עניין לניטל צומה"ג דהיינו בתוך הערקו"ם:

וכהי"ג הקשו התו"ס שם דילמא ס"ל דצומה"ג הם באגרמא ולגו ע"ש, ותירוצם ל"ש בהנ"ל, וכן הקשה הפלתי, וכבר הרגיש עליו בל"א דאישתמיטתי' דברי המהרש"ל בעידנא דעסק ביה, ותי' הפלתי אינו מובן כלל, ע"ש, ועיי' משתי' ב"ס לב ארי', דא"כ מאי קאמר וכן שניטלו צומה"ג משמע דבאותו מקום ג"כ איכא צומה"ג וא"כ קשי' לי' מונכפ"ש ע"ש, ואינו נכון כלל, דודאי ממאי דקאמר וכן שניטלו ליכא למידק כלל דיש באותו מקום צומה"ג ואוקימתא דעולא יוכיח, ולענד"נ לתרץ בס"ד, נהי דהך לישנא דרב יהודא א"ר הוי ס"ל בפשיטות דמי איכא מידי דאלו מתתא פסק לי' וטרפה ומדליא פסק לי' וכשר ולא הוי ס"ל כברה זו, דאל תתמה שהרי חותכה מכאן וחי' וכ"ו, היינו דוקא באותו אבר עצמו דהיינו בשוק דאלו חותכו למטה במקום צומה"ג טרפה אין סברא והו"א שבעולם דלמעלה מזה יהי' כשר אבל מאבר לאבר אפי' מאבר שהוא למטה נגד אבר שלמעלה ממנו שפיר יש סברא לכו"ע לומר אל תתמה דאלו חותכו מכאן וכשרה וכ"ו וא"כ אי נימא דהא דקתני מתני' למעלה מן הארכובה קאי על העצם שבין הפרקים, איך שתק מתני' מכל פרקי הרגל שלמעלה מאותו עצם הקטן ולא מיירא ביה כלל, וליכא למימר דסמך תנא על הסברא דכיון דבמקום שהוא למטה כש"כ במקום שלמעלה, דבשני אברים ודאי א"א ללמוד זה מזה דאפשר לומר אל תתמה דהא חותכה מכאן וחיה וחותכו מכאן וכ"ו, ועדיין צ"ע, (ה) גרסי' בגמרא אמתני' הנ"ל אמר ר"י א"ר למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה, באיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש, וע"י פירש"י ואכתי יש לדקדק דהא כעולא נמי דמפרש מתני' בארכובה העליונה מודה מיהת דפשט המשנה למטה היינו למטה מן הארכובה מיד ולמעלה נמי היינו מיד א"כ בפירוש למטה ולמעלה מן הארכובה לא חידש ר' יהודא מידי ולא פליגו אלא בפירוש ארכובה איזהו ארכובה קאמר, וא"כ הכי הו"ל למימר אמר ר"י ארכובה הנמכרת עם הראש קאמר מתני', ומה דקתני למעלה ולמטה הוי ידעינן ממילא, ונ"ל בס"ד משום דפשטות לשון המשנה הוי נראה יותר דארכובה עליונה קאמר דיל"ד מ"ט תני מן הארכובה ולמטה ול"ק למטה מן הארכובה מתוך כך היותי אומר דארכובה העליונה קאמר משו"ה לא מצי למיתני למטה מן הארכובה דמשמע מיד ובאמת ק"ל להאי לישנא דא"א לומר כן דהא אפי' בצומה"ג שהוא תתאי מני' טרפה, משו"ה נקט מתני' מן הארכובה למטה דמתפרש שפיר על ריחוק מקום למטה ולא למטה מן הארכובה מיד, משו"ה קאמר ר"י דלא תאמר כן אלא אפי' להך לישנא דנקט

תנא דמתני' מ"מ הפירוש הוא למטה מן הארכובה מיד, וטעמא מאי משום דבאמת תנא ארכובה התחתונה קאמר, ועפי"ז מתיישב קושי', המהרש"א דו"ק ותשכח, ואין להקשות כיון דאמרת אי הוי מפרשי' ארכובה עליונה הוי מפרשינן למטה מן הארכובה כמטה מכל העצם האמצעי, א"כ אכתי אין נפק"מ פירושא דמתני' כיצד מתפרשת, ולא הו"ל לר"י לאשמעי' אלא דינא דנחתך מן הארכובה הנמכרת למעלה טרפה וממנו ולמטה כשרה, ומאי נפק"מ אם מתני' ארכובה העליונה קאמר ומאי למטה, למטה מכל עצם האמצעי, או אם קאי על ארכובה התחתונה ומאי למטה, למטה מיד וכיון דאמרת דלשון המשנה הוי מתפרש שפיר דמן הארכובה ולמטה היינו למטה מכל עצם האמצעי א"כ באמת הו"מ לפרש כן ולדינא אין נפק"מ, ונראה דמ"מ שפיר נפק"מ באם חותך בין שוק לארכובה התחתונה, דאם הוי מפרשינן למטה מן הארכובה העליונה ומכל עצם האמצעי הוי מכשרי' גם בין הפרק, משא"כ השתא דארכובה התחתונה קאמר א"כ הוי בין פרק לפרק למעלה מן הארכובה שוק משו"ה הוצרך לפרש דארכובה היינו הנמכרת עם הראש ומאי למטה למטה מן הארכובה מיד, וזה ראיה לשיטת הש"ך בס"י נ"ה סק"א ודו"ק היטב, (ו) כתב הרמב"ם בפ"ח מה"ש הי"ז וכבר ביארנו שהבהמה שנחתך רגלה וכן העוף במקום צומה"ג לא כעשו טרפה אלא מפני שנחתכו הגידין לפיכך אם נחתכו הגידין לבדן והרגל קיימת טרפה שהרי ניטלה צומ"ג:

וכתב הראב"ד בהשגות, וז"ל א"א זאת האומנות לא עלתה לו כהוגן בכאן שיחשב הגידין בנטולה ומאי בין חתיכה לפסוקה, והוא סבור שנוטל צומה"ג הוא שנחתכה ולפיכך מנה אותן בנטילה ולא דקדיק יפה, אלא אם רצה למנותה בנטולין יאמר שאם לא נחתכו אלא שנעקרו מן הארכובה ונתקפלו מעל העצם למעלה טרפה ולפיכך אמר וכן שניטל צוה"ג ולא אמר שנחתך שמעה עמי בינה זאת עכ"ל הראב"ד, והנה בכ"מ והרב"י ס"ל בפשיטות דבנקפלו צומה"ג כשר גם להראב"ד אלא דבא להשיג על הרמב"ם דלפי מה שכוללו בסוג נטילה הו"ל למימר כן אבל לקושטא דמילתא כשר אליבא דכו"ע אולם הטו"ז ברס"י נ"ו הרבה להקשות על הכ"מ:

דלפי דבריו קשה על הראב"ד בעצמו כיון דאיהו, קאמר דלפיכך אמר במשנה לשון שניטל א"כ כיון דהראב"ד ס"ל נמי דכשר בנתקפלו איך הוא מפרש המשנה דקתני ניטל צומה"ג ול"ק נחתך, ותו מה זה ש"כ הראב"ד לפיכך אמר שניטל כולה דמשמע שבא להוכיח כן מהמשנה ולא לדברי הרמב"ם כמו שהבין הכ"מ, ותו דלפי פי' הכ"מ עיקר השגת הראב"ד אינו אליבא דהלכה דהא איהו נמי מודה דכשר, ולא בא להשיג אלא על סידור דבריו ואין כן דרכו של הראב"ד, והגם שלשון הראב"ד במש"כ זאת האומנות לא

עלתה לו כהוגן משמע קצת דאין כוונתו להשיג על ההלכה כ"א על שלא עלתה לו הסדר על נכון כפי הראוי לאומן דכוותי', מ"מ לא ניחא לי' להטו"ז שהראב"ד יעמוד עצמו על דבר שאין בו נפק"מ לדינא, ומתוך כך מפרש איהו לאידך גיסא דודאי לשון המשנה דנקט וכן ניטל היינו משום דצומה"ג כולל שני מיני טריפות חדא מצד פסוקה והיינו וכן דנקט אנא דמתני' וחדא מצד נטולה והיינו נקפלו מעל העצם עיי"ש בפנים, והנלענ"ד ליישב קושיי' הטו"ז על הרב"י והכ"מ, דהנה י"ל עוד נפק"מ אם הוא בסיג פסוקה או נטולה, דהא להרא"ש וסיעתי' היכא דנפסק רוב כאו"א מהגידין נמי לא מטריף כמו שמבואר טעמו של דבר באריכות בטו"ז סק"ו יעיי"ש ויתבאר לפנינו בס"ד, והיכא דעכ"פ נשאר ד' שלישים בין כולם כשר לשיטת הרא"ש ואע"ג דבכל התורה קיימ"ל רובא ככולה מ"מ הכא הכי קים להו, והא דקאמר בגמ' אפי' לל"ב דרב דמקיל דרוב כל או"א טרפה, לא קאי אלא אנטרפין כמו שבואר הטו"ז באריכות אליבא דהרא"ש ע"ש, א"כ ניחא דנקט ניטל דניטל לגמרי משמע טפי מנפסק, ואלו הוי נקט נפסק הו"א רובא ככולו משא"כ השתא דנקט ניטל צומה"ג שפיר י"ל דבעי' מיהת טפי מרובא דהיינו רוב מהנטרכין, מיהא זה ניחא אם נימא כשיטת הרא"ש, אבל אם נימא כשיטת הפוסקים דרוב כאו"א שנפסק טרפה אפי' אם נשתייר תילתא בכל או"א שוב ליכא למימר דמהיי"ט נקיט ניטל, דהא אמרי' דבאמת גם אם נפסק הרוב דכאו"א טרפה, והנה הרמב"ם נקנט נמי דרוב כאו"א טרפה כמבואר בכ"מ, וא"כ לדידי' אם באנו לחושבו בהדי נטילה ע"כ צ"ל דנקפל מכל גבי העצם נמי מיטרף וא"כ הו"ל לפרש כן דין זה בהדיא, והשתא ניחא כל קושי' הטו"ז, בשלמא להראב"ד בעצמו לא קשי' מידי מלשון המשנה דנקט וכן שניטל דנהי דאיהו נמי ס"ל בנקפלו כשר, מ"מ י"ל דנקט ניטל משום דלא מיטרף אפי' נפסק רובו של כאו"א, עד דאיפסק רובא מהנטרפין, משא"כ להרמב"ם דכ"ס לי' כן א"א לחשבו בסוג נטילה אא"כ ס"ל דנקפלו טרפה, והו"ל לפרש כן, וממילא מיושבין נמי אידך קושיות הטו"ז, מיהא הלח"מ מפרש דעת הרמב"ם נמי כשיטת הרא"ש הנ"ל ויתבאר עוד לפנינו בס"ד וא"כ קושי' הראב"ד על הרמב"ם באמת מתיישבת שפיר עד"ז ודו"ק:

וראיתי מקשים לשיטת הב"י והכ"מ הנ"ל דאם נקפלו הגידין מעל העצם כשר א"כ מ"פ לי' עולא לר"י לדידך דאמרת אנן הארכובה ולמטה מאי וכן שניטל צוונה"ג, הא משכחת לה שנקפלו הגידין מעל העצם דליכא טרפות מצד צומה"ג ומ"מ אם נחתך העצם טרפה משום העצם, וכן הקשה בחי' ח"ס על חולין ע"ש, ונ"ל בס"ד דהנה בטעמא דס"ל להכ"מ בדעת הרמב"ם דכשר בנקפלו מבואר שם בכ"מ דכיון דעדיין מחוברין היטב בבשר יש להם להגידין חיות ויניקה מן הבשר, ע"ש, מיהא זה ניחא אם נימא דטריפות צומה"ג

שנחתכו הוא מחמת שהצומה"ג אין להם יניקה שפיר י"ל כנ"ל, אבל ממש"כ הרא"ש בהשגתו על הראב"ד דס"ל צומה"ג הם הפנימים, וכ' הראי"ש דא"א לומר כן דידוע הוא שכח הבהמה וחזקתה וחיותה תלויה בגידין שבחוץ, אלמא דטרפות הגידין הוא משום דעצם השוק אין לו במה לחזק עצמו ולהשען עליו, וא"כ בנתקפלו נעל העצם נמי שייך האי טעמא מיהא י"ל דהא גופא תלי' בשתי לשונות הנ"ל דאם נימא מתני' בארכובה העליונה ולמטה מארכובה עליונה למעלה מצומה"ג נחתך העצם כשר, א"כ אין שום טריפות תלוי באותו עצם ליכא למימר דטרפות צומה"ג משום דהעצם אין לו על מה לסמוך ולהתחזק דהא אפי' נחתך כולו טרפה, וע"כ טרפות דצומה"ג הוא מחמת דכיון דנחתם אין להם ממה לינק וא"כ שפיר אמרי' דאם נקפלו באופן שעדיין מחוברין בבשר כשר, משא"כ ללישנא דר"י דבנחתך העצם שלא במקום צומה"ג נמי מטריף א"כ אין להכשיר בנקפלו כיון די"ל טעמא דצומה"ג משום דהעצם אין לו על מה להתחזק והשתא ניחא שפיר דודאי אליבא דהרמב"ם דס"ל כלישנא בתרא דנחתך למעלה מצוה"ג כשר שפיר קאמר הכ"מ, אבל אליבא דל"ק דהטרפות תלוי בעצם י"ל הה"ד בנקפלו נמי טרפה ושפיר פריך לי' עולא וא"ש בס"ד, ועפי"ז יתיישב נמי מה דמקשין עוד לשיטת הרמב"ם דחסרו צומה"ג מתחילת ברייתן כשר נמי קשי' מאי פריך הש"ס ולהנ"ל יתיישב כמי על דרך זה, ודו"ק:

והנה בהא דלא שנה התנא טרפות דנחתכו רגליה ב"פ א"ט ונטר לה עד פי בהמה המקשה עיי' בתו"ס יו"ט משום דבעי למתני אם עור ובשר חופין את רובו שחיטתו מטהרתו ובאם לאו אין שחיטתו מטהרתו, מיהא תינח נחתכו רגליה אבל אכתי תמוה נ"ש דל"ק טרפות דצוונה"ג בפ' א"ט, דבזה ל"ש תי' התו"ס יו"ט, מיהא אם נימא כשיטת הטו"ז דבנקפלו טרפה, ולפימש"כ דתליא אי הטרפות תלי' בעצם השוק או לא א"כ ניחא דתני להו הכי דקמ"ל דטעמא דטרפות צומת הגידין הוא משום דעצם כחו תלוי בצומת הגידין, וממילא נלמוד מזה דנקפלו נמי טרפה, ודו"ק:

סימן נט

מגבהי, מרומים ברכות ושלומים עד אחרית הימים לכבוד ידינ"פ האהוב והחביב הרב המאוה"ג החריף ובקי בחדרי תורה אוצרו יראת ד' בהירה, כקש"ת מו"ה שלום סופר נ"י האבדק"ק ברעזנא יע"א מכתב נועם ימינו הגיעני ע"נ, ובהאי דבדיק לן מר במי שיש לו פרה אצל ערל א' באחת מהכפרים שמחזיק אותה למחצית שכר וכעת נולד בה ספק דרוסה באופן שעפ"י דין אסורה ואסור להשהותה מחשש תקלה ומסופק מעכת"ה אם

מותר להשהותה בבית העכו"ם יב"ח עד שיצא מספק טריפה, כיון דאין לאחד מהם רשות למוכרה בלא דעתי' דאידך:

הנה בחסח"ו ז"ל חיו"ד ס"י ס"א וס"ב התיר להרהין ספד"ר לנכרי במשכנתא או למוכרו לגוי באופן שבאם לא יתן המעות אחר יב"ח בטל המקח ואפי' למפרע דבכה"ג כיון דליכא תקלה שרי ולכאורה הא דידן נמי דמיא להא אלא דלכאורה נראה הדבר תמוה א"כ בש"ס חולין דף נ"ג ע"ב בהאי שרקפא דספד"ר דאתא לקמי' דשמואל אמי חנקינהו ושדינהו לאשפה הו"ל להמציא תחבולה הנ"ל של הו ואף לפי תי' ג' שבתו"ס ד"ה אתי לידי תקלה ש"כ דאפי' ס"ל לשמואל כמ"ד דל"ח לתקלה מ"מ א"ש למאי דמסיק דלפרסומי מלתא דאסורא הוא דעביד מ"מ אכתי קשיא הגמרא שם דפריך אשמואל ולטעמיך לשדינהו לאשפה הו"ל לאקשוי דעדיפא מינה, לזבינהו לנכרי באופן הנ"ל, ותו קשיא לי איה"נ דמשום תקלה בכה"ג ל"ח אבל מ"מ חששא אחרינא איכא שמא ימכור הנכרי הבצים ומהחלב יעשה חמאה וימכור לישראל דשרי, לר"פ לזבוני חמאה מגוי ומתוך כך הייתי סבור לומר דהחס"ו לא התיר אלא בבהמה דליכא חשש חלב כגון עגלים או זכרים וממילא בנידון דידן דמיירי בפרה לכאורה אין להתיר בזה, דאיכא למיחוש שהגוי ימכור החמאה לישראל אלא דא"כ קשיא לי אידך דחס"ו ז"ל שכ' ליישב שיטת רש"י ורשב"א בחולין שם בשרקפא חיישי' אבל לא בחדא והרבה הפר"ח לשפוך סוללה מכמה סוגיות דחיישי' לתקלה והחת"ס ז"ל כ' לחלק דהיכא דאפשר להכשל בו בעינא חיישי' טפי ומודה רש"י דאפי' בחדא חיישי' לתקלה ודוקא במידי דמחוסר תיקון כמו שחיטה ובשול וכיו"ב הוא דבעינן דבר מרובה ועפי"ז העלה שם בסי' ס"ב דהא דאמר רש"י שס משום דטובא הוי היינו משום דמוקי לה בעופות זכרים אבל היכי דאיכא נמי בצים וחלב מודה רש"י דבחד נמי חיישי' לתקלה ולפי"ז הדרא קושייתן קמייתא לדוכתא אי ס"ד דמהני תקנת החס"ו ז"ל שמואל אמאי לא עביד הכי ונ"ל בזה פרפרת יעיין בתורת חיים דגרים שם ולתבינהו לנכרי וקאמר דהומ"ל לזבנינהו לנכרי דהא בנזדמנו לו ליכא איסור סחורה, ולפי הנ"ל י"ל דהגמ' לא פריך לזבנינהו לנכרי דידע המקשן דאיכא חשש שיחזור וימכרנו לישראל ומשו"ה פריך הגמ' וליתבינהו לנכרי והכוונה שיעשה באופן הנ"ל שכ' החת"ס או כיו"ב דלא מצי למכרו בלא רשותא וע"ז שפיר משני דגם בהא איכא למיחוש שיחוור וימכרנו לישראל והיינו כמ"ש דאיכא חשש משום ביצים, ומ"מ דברי החת"ס קשיין, מיהא בנדון דידין נראה לפימ"ש המקור חיים בסי' תס"ז עפ"י דברי התו"ס בחולין דף צ"ה בד"ה ובנמצא דמדינא לא הי' ראוי לחוש שמא יחזור וימכרנו לישראל דאזלי' בתר רובא:

וא"כ נראה דעיקר האיסור היה משום דמבטל איסור לכתחילה, דודאי אם הוא מותר לבטל איסור לכתחילה וכ"ש שהי' מותר למוכרו לנכרי דהא כשיקח ישראל ממנו יקח מתוך התערובת ואין לך תערובות גדול מזה, דהא נתערב בהיתר שבכל העולם רק שאסור לבטל איסור לכתחילה משו"ה אסור למכור כ"כ המקו"ח יעו"ש, ולפ"ז תינח היכי דאנו דנין עתה אם ימכרנו לנכרי, משא"כ בנדון דידן כיון דכבר מסורה לנכרי ואין הישראל מבטלה בידים שוב ליכא למיחוש א"נ ימכור הנכרי את החמאה והחלב לישראל, ויש ליישב קצת גם דברי רבינו הח"ס ז"ל בזה דשרי התם למכור הבהמה אפי' לכתחילה באופן הנ"ל די"ל כיון דאבהמה גופי' ליכא למיחוש שימכרנה לישראל, עפ"י דרכו מאי איכא משום חלב ובזה לא שייך אין מבטלין איסור לכתחילה הואיל ועדיין ליתא לאיסור בעולם, ומ"מ אכתי קשיא מהאי דחולין הנ"ל, [ואיידי דאיירי צלע"ג בדברי המקו"ח שם בריש סי' תס"ז ש"כ ליישב עוד קושיות הח"י שם במה דל"ח שאם נטחנם הגוי שמא יקחנו ישראל להשהותו ויעבור בב"י, ותי' המקו"ח מפי' הנ"ל, ועוד תי' דדוקא באיסור אכילה חיישי' לתקלה משא"כ באיסורא דבל יראה דבשוגג אינו עובר כלל כמ"ש המג"א בסי' תליא ע"כ לא חיישי' בזה משום תקלה וה"ט משום דבאיסור אכילה דאף שאותו שיקחנו ויאכלנו ודאי לא יהי' יודע שאסור, דאם ידע לא יקח מ"מ הרי יהי' שוגג וצריך כפרה לכן חיישי' לתקלה, וצלע"ג על הגאון הא מבואר בחידושי הר"ן:

סנהדרין ר"פ הנחנקין דשגגת לאו לא צריך כפרה כלל וה"ט דלא מצינו דשא"מ שרי כ"א באיסור של לאוין או באיסורי שבת משום מלאכת מחשבת יעו"ש א"כ עפי' המקו"ח הנ"ל הו"ל למימר דבאיסורי לאו לא חיישי' לתקלה שיחזור וימכרנו לישראל וצ"ע, ובספר יקר תפארת להרדב"ז על הרמב"ם והובא בס' אמרי בינה להגאון מהר"מ אויערבאך כ' דשגגת לאו חמור משגגת כרת דלא נתנה שגגתו לכפרה ע"י קרבן, ועפי"ז ניחא דברי המקו"ח הנ"ל ולדידי נראה די"ל פלוגתא דתנאי הוא ותליא בפלוגתא דר"א ורבנן בכריתות דף כ"ה סוף ע"א אי מביא אשם תלוי על לא הודע של לאו יעו"ש,] ועי"ל בנ"ד צד קולא דבלאו הכי הקשה במנח"י כלל ע"ג ס"ק וא"ו וז"ל דאמאי אסור למכור לנכרי בספקא נהוי כמו ס"ס שמא אין כאן טריפות כלל ואת"ל שיש כאן טריפות שמא לא יבא לידי תקלה ותי' כיון דהספק הראשון אסור מן התורה לא מהני ס"ס שאינן מענין אחד, ולפי"ז י"ל לפי"מ שכ' הב"י בסי' נ"ז בשם מ"כ וכן הוא שיטת המ"ב שהביא הש"ך בכללי ס"ס סעי' א' דהיכי דב' הספיקות נודעו יחדיו שרי אף אם אין הספיקות מענין אחד אף שהש"ך חולק שם, מ"מ כיון דבכה"ג דמשום תקלה ליכא למיחוש מטעם שכ' החתס"ו ואין חשש אלא שמא ימכור הגבינה והחלב א"כ י"ל ודאי לכתחילה אסור ליתן

לגוי אפי' באופן הנ"ל דאף דיש ס"ס מ"מ הספק הראשון נולד ברישא והספק השני אחר שכבר מכרו משו"ה לא מהני ס"ס אבל הכא שכבר מפרו לנכרי באופן הנ"ל ושם נולד ספק טריפות א"כ נודעו ב' הספיקות יחד ול"ש תי' המנח"י ואיה"נ דשרי משום ס"ס ואי שרינן בזה לא קשיא מג'ינו הנ"ל דהתם לכתחילה לא הוה שרי לזבוני אפי' באופן הנ"ל משום דאיכא למיחוש לביצים ומ"מ על החת"ס ז"ל קשיא, תו נועץ מע"כ נ"י ע"ד פרה אחת שנגעה אש בגופה בעת השריפה באופן שעשה בה רושם כויה מבחוץ וא"כ יש לחוש לנחמרו בני מעיה וכדקי"ל ססי' כ"ב ומעתה מספק"ל אם מותר לאכול החלב מאחר שהכויה נראית שנתרפאה ודעת בעל הפרה לקיימה יב"ח לברור, והנה בהמה שנולד בה ספק טריפות באופן דאיכא ס"ס כגון שצילעת על יריכה כבר הורו הגאונים בבא"ד ואחריו הגאון בא"צ לאסור החלב לא מבעיא לשיטת הסוברים דס"ס צריך לברר, אלא אפי' לשיטת הפוסקים דא"צ לברר ס"ס ומכללם הש"ך ק"י סעי' ל"ה מ"מ דלמא יתברר שהיא טריפה ונמצא שתה חלב טריפה למפרע, וראיתי להגאון בינת אדם דאייתי ראי' משומרת יום וזבה דטבילתן ביום ומה"ת מותר לבעול מ"מ בעילתו תלוייה שמא תראה ותסתור, וה"ז גרגרן, וגרגרן דתנן אסור וההי"ד הכא, והגאון בספר אבני צדק הביא ראיי' מהלוקח יין מבין הכותים דחיישי' שמא יבקע הנוד ונמצא שתה טבלים למפרע, וא"כ ה"נ דכותי' ולענ"ד נראה דאין ראיות אלו מוכרחות די"ל דהא דחיישי' שמא יתברר ונמצא שאכל איסור למפרע הנ"מ באיסור כרת דאף שוגג צריך כפרה ונהי דהאי עדיף מכשוגג, מ"מ חשו חכמים על כך:

ותו דהוה לי' לאסוקי אדעתי' שמא יתברר משו"ה לא חשיב אונס, וא"כ גבי שומרת יום כנגד יום שהוא איסור כרת שפיר חיישי' שמא תראה ותסתור וכ"כ גבי טבל שהוא במיתה, ופתיך בי' תרומה דאשכחן דשגגתו צריכה ג"כ כפרה כדאמר רבא בשבת ס"ט ע"ב מיתה במקום כרת וחומש במקום קרבן קאי אבל בלאו גרידא דאין שגגתו צריכה כפרה כמ"ש הר"ן בחי' לסנהדרין ר"פ הנחנקין שהבאתי לעיל, איכא למימר כל דהשתא שרי לא חשו חכמים אם סופו להתברר דעביד איסורא למפרע:

ולענ"ד ראי' לזה ממה דהקשו התו"ס חולין כ"ח ע"ב בתו"ס ד"ה לפי שא"א לצמצם וכ"כ בעירובין דף ה' ע"ב לשיטת הרש"ם שם דלעולם א"א לצמצם בידי אדם והא דשרי פרוץ כעומד, מטעם ס"ס, א"כ מאי אריא ספק דבריהם אפי' ספיקא דאורייתא נמי מה"ט בעי למשרי בשחיטה מחצה על מחצה ע"ש, ולהנ"ל י"ל גבי שחיטה אי שרית לי' לעולם אינו עומד להתברר משא"כ גבי פריץ כעומד אי שרית לי' נמי השתא משום ס"ס דלמא למחר יומדד ויתברר דהוו מחצה על מחצה שוין להדדי ונמצא עביד איסורא למפרע משו"ה

אי לאו דספק דבריהם הוא לא הוי שרי ומדהוצרכו התו"ס לתרץ בא"א ש"מ דלא ס"ל סברת הבינת אדם, מיהו אכתי הו"מ לחלק בין איסורי אכילה דאיכא גנאי טפי כדקאמר נמי בתשו' אבני צדק:

אבל מ"מ נ"ל ראי' ברורה מידברי חידושי הרשב"א בפ"ק דחולין: שהביא בשם רבינו יונה טעם שחששו רבותינו יותר לבדיקת הריאה משאר טריפות כדי להסיר המכשולים לפי שהסרכות נכרות לעינים, וגם שהם מצויות אם לא היינו בודקין יבא הדבר לידי הפסד גדול ורבו המכשלות, פעמים שימצא הא' סירכא בריאה ויחזור על כל לוקחי בשר לשבור כליהם ולהריץ מאכלו לפני כלבו, ואפשר שיחוס עין מי שאינו הגון על ממונו ויתקצף וימלא בטנו מן האיסור אחר שנודע וכי' ע"ש, ואי ס"ד דהיכי דאיכא למיחוש שיתברר דאכיל איסור למפרע חיישי"י גם למיעוטא בדבר העומד להתברר, א"כ למה הוצרך לדחוק משום אנשים שאינם מהוגנים שיאכלו מן האיסור אחר שנודע עבדו תקנתא הא טפי איכא למימר דחשו חכמים שאכלו איסורא למפרע אע"כ כדפרשית, וזה נראה לי ראי' ברורה דלא כהחכמת אדם הנ"ל:

אמנם לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה להתיר בדבר שרבותינו האחרונים ז"ל אוסרים, אלא שראיתי למעכ"ת נ"י שצידד לומר אפי' לדברי האוסרים ס"ס העומד להתברר י"ל דמודי הכא דאיכא ס"ס שמא נחמרו אינה מטריף בבהמה ואת"ל כשיטת הרמ"א מ"מ דילמא בנמ"ע לא נשתנו, והכא אפי' יתברר שנשתני בני מעיה לא יתברר דאכל טריפה דאכתי מידי ספק לא נפקא עכ"ד, ולא נלענ"ד לסמוך ע"ז דהא מראיי' של הגאון מסיגעט שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע מוכח דלא כמעכ"ת בזה דהא התם נמי אפי' אם יבקע הנוד אכתי לא נפיק מידי ספק דהא רוב ע"ה מעשרין הם, אלמא מאן דאסור, אפי' בכה"ג אסור:

מ"מ בנידון דידן נ"ל די"ל לכ"ע בהמה כשירה ולא חיישי' כלל לנחמרו בני מעיה דבאמת לא מצינו חשש נחמרו אלא בנפלה לאור ממש, וראיי' נ"ל לזה ממ"ש הרא"ש בטעמא דטריפות נפילת האור ל"ש בבהמה דבמ"ע קשין הם ליחמר טרם יחמרו מנפילת האש את עורה ואת בשרה ישרוף והשתא אי אמרת בשלמא דדוקא בנפלה לאש איכא חששא דנחמרו בנמ"ע, א"כ כיון דטרם יחמרו נשרף כל עורה ובשרה לא משכחת לה שיחמרו בנמ"ע בחיים חיותה אבל אי אמרת דאפי' בכה"ג דנפל האש על עורה נמי שייך טריפות הנ"ל א"כ אמאי לא משכחת לה א"נ דנשרפה עורה ובשרה מה בכך בשביל זה אכתי לא מטרפא, ומצטריך לומר דטריפה מחמת נחמרו בנמ"ע, וכמו כן יש להוכיח ממש"כ הרא"ש עוד דאין להחמיר בנשתנה אך לא בידוע שנפלה לאור דמילתא דלא שכיחא

הוא דמיד שתפול לאור תפרח ותצא ואם נשרפו כנפיה באופן שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה ואמאי לא משכחת לה באופן שנפל האור עליה אלא ודאי דלא אמרי' כן אלא בנפלה לאור ממש, ועוד נ"ל הוכחה לזה ממש"כ הרשב"א גבי הוריקה כבד כנגד בני מעיים במקום הדק אם אין הירקות נראה רק כנגד הצלעות ולא כנגד בני מעיים אין חוששין לו דאיך אפשר שעבר בו אש למעלה עד שעבר בו ולא ניכר למטה והשתא א"א בשלמא דבעי נפלה לאור ממש שפיר אבל אי אמרת דאפי' נכוה באש נמי חוששין לו א"כ שפיר משכחת לה דנכוה באש למעלה עד שניכר בצד שנגד הצלעות ואכתי לא אגלאי בהתייהו לצד שכנגד בני מעיה והרשב"א מן הסוברים דאפי' אין ידוע שנפלה לאור א"כ ניחוש להנ"ל אע"כ כדפרישות ומשל הלין טעמי נראה לי בנדון דידן כיון דבלא"ה שיטת המחבר וכמה ראשונים דבבהמה לא שייך טריפות זה, והש"ך פסק כוותייהו, בהפ"מ ואפי' לשיטת רמ"א דמחמיר מ"מ לפימ"ש י"ל בנדון דידן לכ"ע בכה"ג ליכא חששא דנחמרו אפי' בעוף ואפי' את"ל דאין לסמוך ע"ז למעשה מ"מ איכא ס"ס גבי חלב ואפי' לשיטת החכ"א דס"ס העומד להתברר אסור מ"מ אכתי י"ל כמ"ש מעכ"ת נ"י דהכא שאני דלעולם אחר שיתברר אכתי מספיקא לא נפקא, הגם דכתבתי מראיי' האב"צ גבי בקיעת הנוד מוכח דגם בזה חיישינן מ"מ הכא בלא"ה כתבתי למעלה בנ"ד דלענ"ד אין ראי' משם:

מכל הלין טעמי נ"ל דחזיין לאצטרופי להתיר בנידון דידן ולמטינא שיבא מכשורא:

סימן ס

שלוכ"ט לכבוד אהובי תלמידי ש"ב וידינ"פ הרב המופלג בתויר"ש החו"ב כש"ת מו"ה אברהם בצלאל גר"וו נ"י האבדק"ק לעוועלעק יע"א מכתבך לנכון הגיעני ואל תתמה על כי אחרתי להשיבך אתה ידעת את גודל טרדותי מכל פינות ועברים וע"כ אתך הסליחה, וע"ד שאלתך בנדון שבא רועה ואמר לבעה"ב איך שבדרך הילוכו ראה שועל א' מתעסק בחתיכת אווזא ולקחו ממנו, ואמר ראה זה מצאתי הכר נא אם הוא משלכם, ועי"ז אסף בעה"ב כל העופות שבחצר והם לערך תשעים ומצא ש"א מהם חסר ושלשה פציעים, ושוב בדקו גם דיר שלהם ומצא חור א' שהמזיק יכול לכנוס דרך שם, והחצר רחב מאוד באופן שאין להסתפק לדונו כמקום רחב, הנה מה דפשיטא לך דאמירתו של גוי לא מעלה ולא מוריד אינו נכון דהא במסל"ת הגוי נאמן, בפרט דאיכא רגלים לדבר כיון דהביא חתיכת אווזא בידו והרי קמן דחסר חד מינייהו ו"ג פציעין וכהיי"ג ש"כ הנקה"כ בסוף ס"י מ"ח עיי"ש דבזה הגוי נאמן, וכש"כ אי מהימן לי' לבעה"ב, ולתלות בכלבים

הוא דבר שאינו מצוי כלל דכלבים שלנו בני תערובות נינהו עם העופות כמבואר בכמה ספרי תשובות האחרונים ואפי' אם נמצאים שם כלבים עזי נפש המתגרים בעופות מ"מ הא מבואר בתס"ו טוטו"ד והובא בתש"ו שערי צדק דאין דרכם כ"א לפצוע ולא להרוג אותם וק"ו לאכלם, והכא הרי חסר א' ומקצת אוזא שהביא הגוי מפי השועל מוכיח כש"כ דהוא קרוב לודאי שאותו שועל הוא שהי' כאן ודרס העופות ע"כ אין לעשות בנו"ד אפי' סניף ממה דיש לתלות בכלבים ויש לפתוח בפיתחא דהתירא כיון דהחצר הוא מקום רחב ויש לומר כאן נדרשו אע"ג דאיכא ספיקא דאימור בדיר שלהם נדרסו מ"מ לפי מה דמבואר במג"א סי' תס"ז ס"ק כ"ה דאפי' אם הספק בחתיכה א' שטילטלה ממקום למקום ולא נודע באיזה מקום נפל עליו החיטה נמי מקרי ממקום למקום ומייתא ראי' מנדה דף ג' ע"ב בקיפה שנמצא שם שרץ וטלטלי' מזוית לזוית, דאמרי' לעניין טהרות שנמצאו בזוית ראשון כאן נמצא וכאן הי' וא"כ ה"נ בנו"ד להא דמיא דאמרי' בחצר נדרסו והגם דבמשבצות ביור"ד ס"י ק"ה סק"ו הקשה על המג"א הא דין קופה הוא פלוגתא דחזקי' וריו"ח והרמב"ם פסק כריו"ח דממקום למקום נמי טמא עיי"ש, מ"מ המחהש"ק שם במתק לשונו תי' קושי' זו וקאמר דריו"ח נמי לא פליג אלא לענין טומאה דכל הטומאות כשעת מציאתן אבל באיסורין דבודאי אמרי' כאן נמצא כאן הי' מודה ריו"ח ובלב"ש בחי' דינים ס"ק ע"ב הביא קושי' הפרמ"ג הנ"ל והעלה דהמג"א ל"ק אלא לענין איסור משהו דרבנן ובהא מודה ריו"ח דשרי ועיי"ש דהה"ד לעניין ספק על דרבנן נמי אמרי' כאן נמצא וכאן היו ולפי"ז לפימש"כ הטו"ז בס"ק י"ד בשם הב"ח דטעמא דמקום רחב הוא משום דהו"ל ספק על ספק לא על, ה"נ הו"ל ספיקא דרבנן, וראיתי ב"ס עצי לבונה פקפק על הלב"ש הנ"ל, דהא קיימ"ל חוששין לספק דרוסה מה"ת ולא ידענא מאי קשי' לי' דהא להנ"ל הו"ל הכא ספק על, ועוד נראה כיון דהספק נולד אחר התערובות ומדאורייתא בע"ח ברובא בטלי א"כ הו"ל ממש כמו איסור משהו דרבנן דס"ל להמג"א דאין מחזיקין ממקום למקום ה"נ לעניין בע"ח דלא בטילי מדרבנן, וכל זה אמינא לרווחא דמילתא אבל להמחהש"ק הנ"ל לא צריכנא לזה ויש לסמוך אפי' באיסורי דאורייתא על כאן נמצא וכאן היו, אלא מה שצ"ע בכו"ד הוא לפימש"כ המג"א בס"י תס"ז ס"ק י"ח בשם המ"ב היכא דיש לתלות יותר במצוי לא אמרי' כאן נמצא וכאן הי' ומוכח שם דאפי' אם הוא שכיח קצת באופן דמצטרף לס"ס מ"מ לענין כאן נמצא וכאן הי' צריך שיהיו שקילים שני הצדדין דו"ק שם ותשכח דהכי הוא א"כ ה"נ לענין מקום רחב לא הי' לן למימר כאן נמצא וכאן הי' דמידי הוא טעמא דמקום רחב שרי' דאפשר להמלט ממנו ומסתמא לא השיגם א"כ שוב צריכין לומר דבדיר שלהם מצוי

לדרוש יותר מבחצר וממילא גם כאן נמצא וכאן הי' לא שייך לומר וצע"ג על הלב"ש הנ"ל שלא הרגיש בזה דלדעתי הוא סברא נכונה מאוד, ותו כיון דמסתמא שם בחצר אנשים נכנסין ויוצאין אינו מצוי שיהא המזיק נכנס שם ביום שלא ירגישו ומקרא מלא כתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער וכיון דבלילה עלול לדרוס יותר מביום, ובלילה העופות הוי בדיר א"כ ל"ש לומר כאן נמצא וכא"ה להמג"א הנ"ל בשם המ"ב, מ"מ נ"ל דבר זה אינו מצוי נמי שיהא שועל מתעסק באוזא דרוסה מבוקר עד כחום היום דלפי משמעות מכתבך עובדא דהאי רעיא דבא עם החתיכת אוזא כבר הי' איזה שעות אחר הבוקר ומן הדרך שהחי' מהר ויחיש מעשהו וגריר לי' אל מעונתו כדאמרי' בעלמא ודאי גררוהו א"כ מסתמא הי' דורס בבוקר ואז כבר היו העופות בחצר וא"כ אדרבא מצוי יותר לומר בחצר אשכחינהו ודריס להו, ועכ"פ שקולין השני הצדדין ואמרי' שפיר כאן נמצא וכאן הי':

והנה בנו"ד שנמצא ג' ויותר שהם פציעין לפי דעת הגהת דרישה שהובא בטו"ז לא מהני מקום רחב דהוחזק עדר זה בנדרסין והטו"ז חולק ע"ז דאינו דומה להא דס"י פ"ד דבדבר דאתי מעלמא לא הוי חזקה בג"פ וכן דעת הנקה"כ שם וכן העלה המג"א בס"י תס"ז ס"ק י"ב ובפ"ת הביא בשם מקום שמואל חולק ע"ז ולפענ"ד אין בדבריו כדי לחלוק על רבותינו הטו"ז והש"ך והמג"א וראי' שהביא מס"ת שנמצאו בו ג' טעותים, אינו ראי' כלל דשאני הכא דכל בהמה יש לה חזקת כשרות דמעיקרא ונהי דבס"ד לא מהני חזקה הנ"מ גבי דידיה אבל לגבי בהמה אחרת דלא איתרעי בפרט במקום רחב דהו"ל כספק על למש"כ הטו"ז ס"ק י"ד משא"כ בס"ת שנמצא בו טעות דאיתרעי חזקת הס"ת דמעיקרו וזה מדיקדק בלשון הקודש של הטו"ז דכל בהמה יש לה חזקה בפ"ע יעיי"ש והעיקר כמו שהעלה במקו"ח שם ס"ק ה' דלא אמרי' חזקה ג"פ כ"א בדבר הגורם דמסתבר שיהא כך אבל בדבר הנופל במיקרה, וליכא דבר הגורם שיהא מסתבר כך אין חזקה למקרים וראי' שאין עלי' תשובה מקטלנית למ"ד מעיין גורם אין קטלנות גבי אריסה ותו ראי' ממה דקיימ"ל וסתות דרבנן עיי"ש וה"נ אין מסתבר שיהא שיעל א' דריס כל העופות, ומ"מ צע"ק ממש"כ המג"א בס"י תס"ה בנמצא ג' חוטים בשבלים שהבהבו דהתם לא שייך כ"כ סברת המקו"ח דאימור מיניו קרבו ועדיין לא נדושי, דנשאר בהם משעת דישה, וצ"ע ואפשר דלענין איסור משהו מקלינן טפי מ"מ בנו"ד בואו ונסמך על סברת הגאון מהר"ם שיק שהובא בדבריך דאם ד' פציעין והשאר אינם פציעין לא שייך דהוחזקו בנדרסין דלא הוחזקו אלא בפציעין ולא בשאינן פציעין ולפי דבריו צריך לבדוק כל העופות אם לא נמצא בהם שים ריעותא מבחוץ, ועיי' ביד אפרים ס"ק י"ד שהשיג ג"כ על המקום

שמואל הנ"ל ומ"מ למעשה כיון דרבים מהאחרונים ס"ל להחמיר לעניין כאן נמצא וכאן הי' וגם בנמצאו ג' נדרסין חלילה לסמוך ע"ז למעשה להתיר העופות באכילה ומ"מ לענין היתר מכירה לנכרי נ"ל לסמוך על הנ"ל, ומה שאתה חוכך שהנכרים הכפרים אינם קונין עופות ע"מ לאכלם וגם אין קונים שם עופות לצרכם כ"א ישראלים וא"כ קרוב לודאי שימכרם לישראל, הלא דרכם מעולם להוליך העופות על השווקים ולמוכרם בשוק ושם בעיירות הגדולות הקרובות יש שם קונים ואוכלי בשר עופות נכרים כפליים הרבה יותר מישראלים ע"כ אין לחוש לזה, ומ"מ מהיות טוב עופות שקרוב עדנם להטיל ביצים ישהה אותם כ"א יום כדאיתא בשו"ע והזכרים וכ"כ העופות הקטנים שעדיין לא הגיע קיצם להטיל ביצים ימכרם על השוק שבעיירות הסמיכים, והשי"ת יאר עיני' בתורתו ויצילנו מכל מכשיל ותקלה ובמעגלי צדק נעלה במסילה אל המנוחה והנחלה, בקיבוץ נדחי עם סגולה לעיה"ק בנוי' על תלה, כעתירת לינ"פ הדושו"ט וש"ת באה"ר ע"ע:

סימן סא

חיים ברכה ושלום עד תאוות גבעות עולם, לכבוד אהובי תלמידי יקירי הרב החריף ובקי מו"ה חיים ליב דייטש נ"י מו"צ בק"ק מאקעווע יע"א: יקרת מכתבך הגיעני בזמנו וע"ד שאלתך במי שמסחרו ופרנסתו במה שיש לו פרות חולבות ומוכר החלב לישראלים וא"י ואירע לו בפרה אחת שנעשית צולעת על ירכה, ואומרים שבא לה מחמת שנשמט הירך ממקומו ועתה שואל מה דין החלב ואת"ל שהחלב אסורה אכתי נסתפק אם שרי לקיים הפרה אצלו מחשש תקלה כמבואר בסי' כ"ג דילמא אתי למיכל החלב, ותו נסתפקת אפי' את"ל דלתקלה לא חיישינ' בכהיי"ג דהוי כעין טריפות הניכר, מ"מ אכתי יש לחקור אם מותר למכור החלב לנכרי מצד איסור סחורה דאולי לגבי החלב לא מקרי נזדמן:

זה תורף ספיקותיך:

והנה בענין צוף הדין אם יש להתיר החלב מבהמה הצולעת כבר הלכו בזה נימושית בתשו' האחרונים:

ויש מי שאוסר ויש מתירין וכבר כל יקר ראתה עיניך במקצתן, ועיקר דין זה מתלי תלי וקאי בדין ס"ס שסופו להתברר, דאפי' לכונה דמסיק הש"ך בכללי ס"ס דא"צ לברר ס"ס במקום פסידא מ"מ כיון דאפשר דאפי' בלא בדיקה אפשר שיראה שנשמט הירך, ושיש נקב מבפנים וא"כ נתברר למפרע שאכל חלב טריפה, וא"כ אסור להכניס עצמו בספק איסור, והיינו טעמא דס' ב"א בשער הקבוע, ומייתא ראי' לסברא זו משומרת יום וזבה דטבילתן ביום ובעילתן תלוי' דשמא תראה ותסתור אע"ג דמותר לבעול ה"ז גרגרן וההה"ד

הכא וכיו"ב ראיתי בתשו' אבני צדק סי' מ"ה שהביא ראי' מש"ס גיטין דף א"א מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע ולפימש"כ הפנ"י אליבא דרש"י אינו אלא חשש באיסור דרבנן דמדאורייתא לקוח פטור מן המעשר יעיי"ש ואמאי חיישינ' שמא יבקע נימא סד"ר לקולא, ולענ"ד נראה לנ"ד דהתם הטבל בחזקת איסור עומד ואתה בא להתירו עכשיו ע"י שני לוגין שאני עתיד להפריש בזה אמרינ' אל תתירנה שמא יבקע הנוד, ונמצא שתה טבלים למפרע משא"כ בנ"ד אדרבה הבהמה עומדת בחזקת היתר דהא יש לה חזקת היתר לענין שהחלב שלה מותרת שוק לא חיישינ' לאוסרה מספק שמא יתברר הדבר לאסור וראיתי בדעת קדושים סס"י ל"ט שחוכך ג"כ להחמיר ולאסור החלב מחמת דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וחזקת איסור של הבהמה נמשך ג"כ על החלב כדקיילי"ן מאן דמכשיר בה מכשיר בבתה, ומשיב בזה על תשובות גבעת שאול שכ' דלעניין החלב ל"ש לומר בהמה בחזקת איסור עומדת כיון דהחלב מעולם לא הי' עליו שם איסור עיי"ש, ולהנ"ל אין לו דמיון למאן דמכשיר בה מכשיר בבתה, דהתם בתה לעולם לא הי' חזקה להיפוך, משא"כ הכא בחלב אדרבא לעניין זה הי' להבהמה גופה חזקת היתר דהחלב שלה היא מותרת ובזה נדחה ג"כ מה שראיתי בס' גילוי דעת הביא ג"כ סברת ג"ש הנ"ל, וכ' לפקפק ע"ז דהא חלב דאיסור יוצא אסור משום אמ"ה משום דלית לי' תקנתא בשחיטה וא"כ אם באנו להחזיק מאיסור אמ"ה לאיסור טריפה ולאסור הבהמה עי"ז א"כ גם איסור המתהו' ע"י איסור אמ"ה ג"כ לית לי' תקנתא בשחיטה גם החלב כזה של אמ"ה אסור דומי' דאיסור יוצא, ולפימש"כ ניחא דהכא אנן אמרינ' איפכא דאוקמינ' בחזקת היתר דבהמה מעולם הי' לה חזקה דחלבה מותרת ושוב מצאתי סברה זו בס' תשו' נפ"ח סי' ד' אבל לא דיבר מדין ס"ס שסופו להתברר ואולי י"ל כהייג לא מיקרי חזקת היתר כיון דבכ"י יש כאן חלב אחרת וא"א לומר שבהמה יש לה חזקה שהחלב של אח"כ תהי' מותרת דזה הוי כמו חזקה על העתיד ולא מהני כמבואר בתשו' נודב"י וי"ל, ובמש"כ ממילא גם ראי' הב"א משומרת יום כנגד יום נדחית דהתם עדיין אינה עומדת בחזקת היתר דאם תראה תסתור למפרע החזקה שאנו מחזיקין אותה השתא לטהורה, משא"כ היכא דחזקה שאנו מחזיקין אותה הוא חזקת היתר גמור, שפיר י"ל דלא חיישינן שמא יבורר ההיפוך אח"כ היוד ה הר"העבי שקיירי יריר ותיצ ההא ארא היעאיל אייאיד וארד"י מתי אאיאיקיל א וראיתי בס' גה"ק על דע"ק הנ"ל שכ' דדע"ק לאו מדינא אסר החלב אלא ממידת חסידות ואייתא דברי הג"א הנ"ל והביא ראי' כנגדו מהמביא גט ממדה"י והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים, ולא חיישינ' שמא יתברר אח"כ כהיפוך וכ"כ בת ישראל הנשאת לכהן שהלך למרחקים דמותרת

לאכול בתרומה, ולא חיישינ' שמא יתברר להיפוך עייי"ש, וכ' נמי לחלק בסברא הנ"ל בין הכא להאי דשומרת יום דמייתא בס' ב"א מיהא נ"ל דאין ראי' משם להיפוך, דש"ה דעדיין מעולם לא נכנסנו לבית הספק לחוש שמא אינו קיים דמהיכ"ת, משא"כ היכא דאנו צריכין לדון מחמת ריעותא זו שנולד על הנהי ספיקות שוב א"א להתיר ספק זה מחמת שיש כאן עוד ספק כיון שכבר נכנסת לבית הספק לחוש שמא יתברר לאידך גיסא ונמצא אכל טריפות, ושוב ראיתי בתשו' שו"מ מהדו"ק ח"א סי' עט' רצה השואל להביא ראי' נגד הב"א הנ"ל מהא דאזלינ' בתר רובא ביבם קטן ול"ח רבנן שמא ימצא סרוס ודחה בתשו' הנ"ל דשם אין ריעותא לפנינו פשיטא דהולכין אחר רוב ול"ח שמא יתברר להיפוך אבל במקום שיש ריעותא לפנינו רק שיש ס"ס אף שס"ס עדיף מרוב, מ"מ כל שיש ריעותא חיישינ' שמא ימצא אח"כ טריפה ונראה סברתו כמוש"כ, מיהא אם סברא הנ"ל שכתבתי נכונה דהבהמה יש לה חזקת היתר לעניין החלב י"ל בזה ודאי ל"ח שסופו להתברר להיפוך ועיי' באב"צ סי' הנ"ל שכ' דהכא לא מיקרי סופו להתברר דאפי' אם תמצא ודאי טריפה, מ"מ לא נתברר שאכל חלב טריפה למש"כ הפוסקים דבצולעת לא מהני יב' חודש לברר הספק די"ל שמא בכ"י נגמר העיכול א"כ ה"נ לא מקרי נתברר לענין שאכל חלב טריפה וצ"ע אם טענה זו מספקת לסתור טעם האיסור של סופו להתברר א"כ בלא טעם של סופו להתברר טענה זו בעצמה מספקת לאסור החלב כמו שבאמת כ' בס' בינת אדם הנ"ל שיש לחוש בכ"י שמא עכשיו נתעכלו הניבים יעייש"ש:

הארכתי בזה קצת לבאר דמש"כ הב"א דהחלב אסור בלא פקפוק אינו ברור כ"כ וכמה מגדולי רבותינו האחרונים מקילין כתשו' גבעת שאול שהובא בפ"ת סי' כה' ותשו' אב"צ סי' הנ"ל, וכן בתשו' בית יצחק שער הספיקות והובא בס' הנ"ל וכפי הנראה מכותלי מכתבך שלא נראה מכה ובליטה מבחוץ, ומשמע מהבינת אדם דבכהייג לא החמיר המבואר למעיין בדבריו, מ"מ ראוי להחמיר לאסור החלב לישראל כיון דאין הפסד אם מכור לנכרי אבל עכ"פ מבואר ממילא דאין לחוש בזה לאסור הבהמה להשהותם מחמת חשש תקלה דלעניין הבהמה עצמה פשוט דל"ח כיון דהריעותא ניכרת ולעניין חלב נמי דל"ש זה, מ"מ כיון דאינו איסור האוסרין אלא משום שמא יתברר, כולי האי אין לחוש לתקלה ושוב ראיתי שכבר הורה זקן בזה ה"ה הגאון מהרש"ק בס' טוט"ד שהוא מן האוסרין החלב באכילה, ומ"מ כתב למותר להשהות הבהמה למכור חלבה לנכרי ול"ח לתקלה ודי הגאון לסמוך עליו בזה: ומה שנסתפקת אם מ"מ החלב אסורה למוכרה מחמת איסור סחורה דלעניין חלב לא הוי נזדמן:

הנה לפימש"כ המרדכי בפ' גיה"נ בשם מהר"ם רוטנבורג דציר נבו"ט אין אסור אלא מדרבנן וזיע' בעלמא הוא דדוקא ציר שרצים וציר בהמה טמאה דילפינ' מהטמאים הוי דאוריי', אבל בטרפה דליכא קרא הוי מדרבנן והא דקאמר בפ' כל הבשר גב ר"מ ב"ר אמליח לי' חתיכה נבילה בהדי בשר שחוטה וכו' א"ל הטמאים לאסור צירן, ה"ק כיון דניר טמאים ילפינ' מקרא גזרו רבנן נבילות וטריפות משום טמאים עיי"ש א"כ לשיטתו חלב בהמה טריפה ודאי נמי אינו אלא מדרבנן פשיטא דאין כאן איסור סחורה, כמבואר בסי' קיז' דבאד"ר ליכא איסור סחורה אלא אפי' למש"כ בפר"ח סי' ע' ס"ק יחי לחלוק על המרדכי הנ"ל מ"מ נ"ל דאפי' אי אסור מדאורייתא, מ"מ אינו אלא איסור עשה מהטמאים וגדולה מזו ס"ל להחו"י דדוקא בשרצים דכתיב בהו איסור סחורה ולא בנבלות וטריפות דאיכא למיפרך שכן לא הי' לו שעת הכושר ואפי' למה שנחלקו עליו האחרונים מ"מ באיסור עשה י"ל לכו"ע ליכא למילף מהתם ובזה נתיישב קושי' התוס' יו"ט במס' שביעי' על שיטת הפוסקים דאיסור סחורה דאורייתא א"כ מה צריך הש"ס פ"ק דבכורות דילמא לסחורה:

ולפימש"כ ניחא דחלב טמא דאינו אסור אלא מעשה דהטמאים לכו"ע לא"ד, א"כ י"ל דבזה בודאי יש לסמוך אשיטת המרדכי הנ"ל וכ"ז להתלמד במק"א, אבל בנ"ד אין אנו צריכין לזה כיון דבלא"ה רבו המתורין בזה אפי' לישראל פ"כ כדאי הם עכ"פ לסמוך עליהם לעניין למכור לנכרי כנלענ"ד בס"ד:

סימן סב

דיני אבר מה"ח המבואר בי"ד סי' ס"ב בשו"ע סי' ס"ב וברמב"ם פ"ה מה' מ"א וע"ט מה' מלכים מבוארין פרטי איסור אבמה"ח והנה איסור אבמה"ח ח יש בו להקל ולהחמיר לגבי שאר מ"א דבאמה"ח חייב אפי' איכא כזית בצירוף בגו"ע, משא"כ בשאר איסורין דגו"ב לא מצטרפי זה חומר באמה"ח וחומר בשאר איסורי' דמצטרף אכילת כזית בכא"פ משא"כ באבר מה"ח דבעי שיאכלנו בב"א ואפי' חלקו מבחוץ פטור לר"י ור"ל, וחלקו מבפנים תלי' בפלוגתא דהנאת גרונו עיי' ס"פ גיה"נ ולעניין ח"ש מבואר בטור יו"ד דבאמה"ח נמי אסור ח"ש מה"ת כבשאר איסורין, והב"י הרבה לתמוה פשיטא אמאי הוצרך לפורטה כאן יותר מבשאר איסורין ועיי' פרמ"ג דהקשה לאידך ליסא כיון דטעמא דח"ש היינו משום חזי לאצטרופי א"כ מהיכ"ת יהא ח"ש אסור מה"ת דהכא ל,ש חזי לאצטרופי ותי' דהא איכא עכ"פ משהו בשר ושייך חד לאצטרופי לחצי זית בשר מה"ת דודאי מצטרף כמו בכל איסורין ובס' ל"א תי' דנהי דל"ש חזי לאצטרופי מ"מ בלא"ה

אסור משום מי איכא מידי כיון דלב"נ אסור בכ"ש כמבואר ברמב"ם פ"ט מה' מלכים, ממילא לישראל נמי אסור, וצ"ע דהיכא אשכחן כהייג דאנן לא אשכחן בגמ' מי איכא מידי אלא לאידך גיסא כיון דלישראל שרי ע"כ לב"נ נמי שרי משום מי איכא מידי אבל לאידך גיסא:

לא אשכחן מדאסור לב"נ ע"כ לישראל נמי אסור והחילוק מבואר למעיין, ותו א"כ אדרבא נימא איפכא מדלישראל מותר ח"ש לב"נ נמי, תדע דהא מהיי"ט ס' התו"ס בחולין דף ל"ג דר"ל ס"ל כראב"י דל"ל מי איכא מידי עייש, דמשכחת לה אבר מה"ח של בה"ט דליכא אלא משהו גו"ע, ולר"ל מותר מה"ת ואלו לב"נ אסור, ואמאי לא כ' דאיה"נ דלר"ל אסור כהייג משום מי איכא מידי ולא ס"ל לר"נ ח"ש מותר מה"ת אלא באיסורים דלא מיתסרי כב"נ אע"כ דאיפכא ל"ש לומר דמשום דאסור לב"נ אסור נמי לישראל, והוצרכו לומר דס"ל ל"ס לי' הא דראב"י וז"ב מיהא להפרמ"ג הנ"ל צ"ל:

דבאמת משום אבר מה"ת אינו אסור ח"ש אלא משום בשר מה"ח, ונפק"מ בזה לפי מה דהוכיח בתשו' פני ארי' מסוגי' דהעור והרוטב דף קכ"ח ע"ב דעל ארכובה דיש גו"ע בלא בשר ס"ל לכו"ע דהוי אבר לעניין טומאה והה"ד לאבר מה"ח והכריח כן מחמת קושי' השאג"א ל"ל קרא בב"נ לאבר מה"ח כיון דסבר אזהרי רמנא בשר מה"ת ולא נאמרו שיעורין לב"נ א"כ ת"ל משום משהו בשר שבו, ולהנ"ל א"ש, א"כ לתי' הפרמ"ג הנ"ל ח"ש לא מיתסר באבר כהייג, ותו נפק"מ לענין ביטול דלא צריך ס' בתערובות כ"א נגד משהו בשר שבו ולא כנגד גוע"צ, ונפק"מ בנשפך, ומ"מ לשון הטור משמע דמחמת איסור אבר מה"ת נמי ח"ש אסור מה"ת ע"כ נראה לפיענ"ד די"ל עפימש"כ המשל"מ ב"ה חמץ ומצה בשם הרא"ם דמשמעות אכילה הוא בכ"ש אלא דהלל"מ אפקי לענין עונשין לכזית, וקאמר המשל"מ דהא דאמרי' בפ"ב דיומא טעמא דר"י משום דחזי לאצטרופי ה"ק כיון דאיכא טעמא דחזי לאצטרופי מסתברא דלא אפקי' הלל"מ אלא לעניין עונשין ולא לענין איסורא עייש א"כ תו לא איכפת לן אם משכחת לה איסורא דלא שייך בי' חזי לאצטרופי דהא אנן לאו מחמת חזי לאצטרופי קאסרי' לחצי לחצי שיעור אלא משום דאכילה משמעותו בכ"ש אלא משום דברוב איסורין שייך חזי לאצטרופי מוכח דהלל"מ לא אפקי' ממשמעותא לגמרי אבל באמת אף היכא דל"ש חזי לאצטרופי אסור דהא לא מסתבר דהי' בזה הכל"מ דאפקי משאר איסורין וז"נ וזה דלא פמהרלנ"ח שהובא במשל"מ שם וכ"כ הצל"ח ברפ"ג דפסחים שכ' דהיכא דע"ש חזי לאצטרופי ח"ש מותר מה"ת, ומהיי"ב הוצרך הרמב"ם בחמץ קרא בפ"ע ועיי' פרמ"ג יו"ד סי' ס"ב, ועיי' בס' אבני מלואים בתשו' שבסוף הספר סי' י"ד דנמי פשיטא לי' דח"ש אסור:

מה"ת אפי' היכא דל"ש חזי לאצטרופי עיי"ש, אלא דלא כ' הסבר למילתא והנלפענ"ד כתבתי בס"ד:

אלא דעיקר שיטת הרא"ם הנ"ל כ"כ כ"פ בס"ד דקשי' מכמה סוגי' וגם מהכא איכא למידק עלה טובא דהא ע"כ לא פליגו הרמב"ם והתו"ס אלא דלהרמב"ם אי אכל כזית בשר גו"ע מאבר גדול נמי לוקה מה"ת, ולהתו"ס בחולין דף צ"ו בעי' שיאכל דוקא אבר שלם אפי' אית בי' כמה זתים, עיי"ש, אבל לכו"ע אבר שאין בו כזית בהדי גו"ע לא מחייב עלי' כמבואר בגמרא ק"ב בהדי' ומבואר במהרש"א חולין דף צ"ו בתו"ס הנ"ל דאי לאו דכ' רחמנא אכילה הוי מתחייב באבר שאין בו כזית משום ברי' דהא יש בו כל תנאי ברי' המבוארין שם בתו"ס, והשתא אי אמרת בשלמא משמעות אכילה בכזית א"ש, אלא אי אמרת משמעותא בכ"ש והלל"מ הוי דבעי' כזית לעונשין תיקשא אמאי אינו לוקה באבר שלם אפי' בפחות מכזית דהא הלל"מ ע"כ לא הי' אברי' דהא בכל ברי' חייב אפי' בכ"ש וצע"ג, ושוב ראיתי להרע"ב בפ"א דטהרות שכ' דהאופל אבר מה"ח ממנה סופג את הארבעים:

ואפי' הי' האבר פחות מכזית והתו"ס יו"ט שם הרבה לתמוה ע"ז דהא מבואר בגמ' דחולין דף ק"ב דאבר מה"ח צריך כזית מ"ט אכילה כתיב בי' עיי"ש שהאריך, ולהנ"ל נ"ל בס"ד די"ל דעת הרע"ב עפי' מש"כ דהא מבואר במשל"מ פ"א מחו"מ דר"י ור"ל פליגו בזה או אכילה בכ"ש, או משמעות אכילה בכזית, א"כ למאי דקיימ"ל כר"י אכילה משמעותא בכ"ש אלא דהלל"מ לעניין עונשין בעינ' כזית, וכיון דאבר שלם ברי' הוא ל"ש הלל"מ הנ"ל דהא בכל ברי' דינא הכי ולפי"ז י"ל רב באמת ס"ל ח"ש מותר מה"ת ועיי' שבועות דף כ"ג ע"ב ובתשו' סוף ס' אב"מ שכ' לצדד באמת דרב ושמואל ס"ל ח"ש מותר מה"ת עכ"פ דברי הרע"ב מתיישבים שפיר ואי לאו דמסתפינא הו"א דגם הטור כוונתו דאפי' איכא אבר שאין בו כזית מ"מ אסור מה"ת כשיעור שלם קאמר, ונפק"מ לעניין טטמא המבוארין באחרונים, כגון לענין שבועה ופסול עדות וכיו"ב וא"כ ל"ק קישוי' הב"י אמאי הוצרך לפורטה הכי טפי מבשאר איסורין:

והנה בהא דאמרי' חלקו מבחוץ כטור פליגו הפוסקים לרש"י ורמב"ם דוקא באכלו זה לבדו ואח"כ אכל חציו השני אבל אם נתן שני החלקים לתוך פיו ואכלו בב"א חייב וכ"מ מרמב"ם פ"ה מ"א עיי' בלח"מ שם ולהתו"ס אפי' אכלו בב"א דבעי' שיהא מחובר בפיו ויהי' עליו שם אבר ועיי' במעילה דף ט"ז מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין זע"ז הא מיתת שניהם מצטרפין קשי' לר"א אימא חיי שניהם מצטרפין, והקשו בתו"ס הא ע"כ לעניין אבר מה"ח מירי דאי לענין בשר מה"ח א"כ אמאי ל"פ נמי לרבי וא"כ מאי

משני הא חיי שניהם מצטרף הא אפי' חלקו מבחוץ פטור, עיי"ש שנדחקו, ולפרש"י ורמב"ם לק"מ קושי' התו"ס דשפיר מצטרפי' היכא דנטל שני חלקים לתוך פיו ואכלן בב"א, אלא דבלא"ה תמוה לי מאי מקשי הא ר"א ס"ל חלקו מבחוץ נמי חייב וא"כ שפיר משני הגמ' דהא רב אסי דהתם מצי סבר כר"א וצע"ג, והנה הא ודאי פשיטא היכא דנטל ב' איברים כ"א פחות מכזית דמצטרפין לכזית אפי' לשיטת התו"ס דהא כל עיקר טעמא דהתו"ס אינו אלא משום דבחצי' אין עליו שם אבר ובכהיי"ג ל"ש זה ובזה יש חילוק בין פרש"י לתו"ס דלרש"י אפי' בכהיי"ג פטור היכא דאכלו בזאח"ז אפי' בתוכא"פ ולהתו"ס י"ל דלעניין אכילת פרס לא נשתנה דין אבר מה"ח משאר איסורין אלא דבעי שיהא שם אבר עליו:

מיהא משמעות לשון התו"ס משמע דמודו בזה לפרש"י ומ"מ צע"ג דעכ"פ היכא דנתן ב' איברים פחות מכזית לתוך פיו מודי התו"ס דמצטרפי א"כ מאי מקשי במעילה דף ט"ז אמאי דקאמר הא חיי שניהם מצטרף וצע"ג ושוב ראיתי שעמד בזה בחידושי רע"א ז"ל, ובעיקרא דמילתא דאמרי' גבי אבר מה"ח אפי' בתוך כדא"פ לא מצטרף משום דחידוש הוא וראיתי בס' מנ"ח שהרבה לתמוה מש"ס זבחים דף ע' דהתם אמרי' איפכא דאיצטרך קרא לנבלת עוף טהור לשיעור אכילה בכדא"פ דסד"א הואיל וחידוש הוא יותר מכא"פ נמי ליטמא קמ"ל והיא קושיי' עצומה וצע"ג ולחומר הקושיי' י"ל גבי אבמה"ח בלא קרא לא הוי ידעי' דמצטרף גו"ע א"כ י"ל אין לך בו אלא חידושו דוקא ב"א אבל בנבלת עוף טהור אי לאו קרא הו"א דמטמא במגע ובמשא כמו בכל הנבלות אלא דגלי רחמנא לא יאכל לטמאה בה אין לך טומאה אלא האמור בה א"כ החידוש הוא לאידך גיסא מה שאינו מטמא במגע ובמשא כ"א באכילה, א"כ אמרי' אין לך בו אלא חידושא דוקא היכא דלא מטי' לבית הבליעה כלל, אבל היכא דמטיא לתוך בהבל"ע אפי' יותר מכדא"פ נמי משו"ה איצטרך קראי וכ"מ מפירש"י שם דפירש דהחידוש הוא דאין לו טומאה, מבחוץ ובבהבל"ע בא לו טומאה ועדיין צ"ע דהא ע"כ הך דמטמא בבהבל"ע נמי חידוש הוא דאלו בשאר נבילות היכא דאינו במגע ובמשא כגון דתחב לו חברו לתוך פיו אינו מטמא וצע"ג:

והנה לפי' התו"ס דטעמא משום כיון דחלקו אין שם אבר עליו לק"מ, ואפי' לפירש"י י"ל כיון דעכ"פ באו יחדיו לתוך פיו ובצירוף שני החלקים הוי אבר שלם עדיין אית בי' איסור אבר וכן נראה מוכח מהא דאמר ר"א אפי' חלקו מבחוץ חייב מ"ט מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי ולכאורה מאי ענין זה למחוסר קריבה אע"כ דה"ק כיון דאי מקרבת שני החלקים הו"ל אבר שלם גם לדידך א"כ הה"ד באכלם זאח"ז דאינו אלא מחוסר

קריבה נמי אכתי שם אבר עליו אבל הקושיי' שפי' לשיטת הרמב"ם דאפי' אכזית ממנו נמי חייב בצירוף בגו"ע א"כ ליכא למימר טעמא משום דלאו אבר מקרי צ"ע מיהא י"ל אי נימא דמשמעות אכילה אפי' כ"ש במשמע וכן מוכרח שיטת הרמב"ם דס"ל ב"נ מיזהר אאבר מה"ח בכ"ש כדכ' בפרמ"ג סי' ס"ב עיי"ש, א"כ שפיר קאמר בזבחים שם דהא לעולם משמעות אכילה בכ"ש, ונהי' דהלכ"מ דאין עונשין, אלא בצירוף כזית בכא"פ היינו לענין מלקות אבל לענין טומאת בהבל"ע ל"ש זה ונהי דמוכח מקרא יתרה דה"נ בעי' שיעור אכילה היינו שיעור כזית ואכתי לא שמענו שיעור שהיי' וא"ש, ובעיקרא דמילתא לא זכיתי להבין מאי חידושא הא לפימש"כ המהרש"א בחולין דף צ"ו אבר שלם ברי' הוא ואי לאו דכ"ר אכילה הוי מחייב"י באבר שלם אפי' אין בו כזית ומדכ' רחמנא לשון אכילה אמרי' דמ"מ בעינן כזית א"כ הו"ל חידוש לחומרא ולשיטת הרמב"ם הנ"ל ניחא אבל לפירש"י צ"ע:

דע דמבואר בגמרא אי אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו חייב לר"י דמחייב בהנאת גרונו והרי נהנה גרונו בכזית ודין זה נוהג בכל איסורין כמבואר ברמב"ם פי"ד מה' מ"א אלא דמפירש"י סוף גיה"נ מוכח דס"ל דלא מיירי כ"א באבר מה"ח מדפי' התם דר"א ס"ל ע"כ חלקו מבחוץ במי חייב ומאי דחוקא לפרש כן הא י"ל דמיירי בשאר איסורין אע"כ דל"ש זה אלא באבר מה"ח ועיי' בתורת חיים שם שהקשה ע"ז ונראה סברת רש"י דודאי היכא דחזר והקיאו אין לך שלכד"א גדול מזה, מיהא באבר מה"ח דמצטרפי בו"ע אע"ג דאינו דרך אכילתו הה"ד בהקיאו וחזר ואכלו משא"כ בשאר איסורין, ולפי"ז לדידן דקיימ"ל חלקו מבחוץ פטור לעולם לא משכחת לה לדין הנ"ל כ"א באיסורין דמיתסרי גם שלכה"נ כגון כה"כ ובב"ח אלא דהפרמ"ג בסי' ס"ב מפשט פשיטא לי' דגם באבר מה"ח בעינן דוקא כדרך אכילתן מיהא מפירש"י הנ"ל משמע לי דל"ס לי' הכי:

מבואר בגמ' דאבר מה"ח אינו נוהג בטמאים והנ"מ בישראל אבל בב"נ ד"ה מיזהר על הטמאים כטהורים והקשו האחרונים מש"ס פסחים דפריך לרבי אבוה דאמר ל"ת גם איה"נ במשמע והרי אבר מה"ח דרחמנא אמר ל"ת הנפש עם הבשר ותני' מניין שלא יושיט אדם אבר מה"ח לב"נ ת"ל לפ"ע ל"ת מכשול הא לכלב שרי, ולהנ"ל מאי פריך דילמא באבר מה"ח דבהמה טמאה מיירי דלישראל שרי ולנכרי אסור ונראה לתרץ בס"ד דהא מידי הוא טעמא דרבנן דאבר מה"ח אינו נוהג בטמאים משום דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחידא מי שבשרו מותר יצא זה שבשרו אסור, והנה אם נימא לא תאכל א' איסור אכילה וא' איה"נ במשמע א"כ לא משמע מדיוקא דקרא אלא יצא מי שבשרו אסור בין באכילה בין בהנאה דהא קרא ה"ק לא תאכל הנפש עם

הבשר אבל בבשר גרידא לא קאמר רחמנא לא תאכל דהא לא מיתסר כ"א באכילה ולא בהנאה וא"כ א"א למעט בה"ט, מיהא למסקנא דמוכח מהקישא דדם דאבר מה"ח מותר בהנאה א"כ ע"כ לא תאכל דקרא באיסור אכילה גרידא קמשתעי שפי' ילפי' דאינו נוהג בטמאה משא"כ לס"ד דלא תאכל אפי' איה"נ במשמע לא מוכח כלל דאינו נוהג בטמאה כנלענ"ד נכון בס"ד ועיי' עוד לקמן מזה: והנה איסור זה נוהג גם בב"נ ופליגו הראשונים אי מפרכסת שרי לב"נ והה"נ במ"ע דמנחי בדיקולא הרמב"ם בה' מלכים פסק דמפרכסת אסורה דדוקא לישראל שרי דבשחיטה תליא מילתא ובשו"ע סי' כ"ז פסקי להיתר, ועיי"ש בכ"מ שהקשה עליו הא מסקי' בג"מ תני' דלא כראב"י וביש"ש פ"ק דחולין תי' דהרמב"ם לא אסור אלא בבהמת נכרי דליכא מאן דאשתרי לי' בשחיטה אבל בבהמת ישראל כיון דאישתרי לי' בשחיטה מודה הרמב"ם ועיי' בתב"ש ופר"ח ביו"ד סי' כ"ז שכתבו דאין טעם לחלק בזה ולע"ד נראה להביא ראיי' לזה מש"ס פסחים הנ"ל דפריך והרי אבר מה"ח והקשו האחרונים הא משכחת לה במפרכסת דלישראל שרי ולב"נ אסור, ולעולם אימא לך דאבר מה"ח אסור בהנאה, עיי' פלתי סי' ס"ב שעמד בזה ותי' בפלפולא עיי"ש ונראה בס"ד עפי' דברי הישׁ"ש הנ"ל והנה כ"כ התב"ש דאין שום סברא לחלק בזה בין בהמת ישראל לבהמת עכו"ם ואני איישב בס"ד דלכאור' צ"ע מנלן באמת דאיסור אבר מה"ח ניתר ע"י שחיטה, דילמא באמת אסור לחתוך ממנה אבר כ"ז שמפרכסת, וי"ל דסברא היא כיון דקיימ"ל בהמה בחיי' לאו לאיברים עומדת א"כ אכתי לא הי' עלי' שם אבר מה"ח לא מסתבר דיחול עליו איסור כשהיא מפרכסת דהא מפרכסת אינה כחי' כ"א לעניין העמדה והערכה אבל לעניין טומאה ה"ה מקבלת טומאת אוכלין כדאיתא בהעור ורוטב עיי"ש, ועיי' בתו"ס ריש חולין ע"ב א"כ לא מסתבר דיחול איסור חדש על בהמה מפרכסת לאחר שחיטה והנה בחולין דף ק"ב ע"ב אמר רבא את"ל מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאכלה אבר אבר חייל עלי' איסור אבר מה"ח, אפי' למ"ד לאו לאיברים עומדת עיי"ש, וא"כ בכה"ג דכבר חל עלי' איסור אבר מה"ח הדק"ל דבזה איה"נ דלא מוכח דשרי' בעודה מפרכסת דעד כאן לא שמעי' אלא דא"א לאיסור אבר מה"ח לחול כ"ז שמפרכסת אבל אכתי י"כ גם איסור אבר מה"ח דבחיי' לא פקע עדיין וכעי"ז י"ל דבהמות עכו"ם איה"נ דלישראל נמי מיתסיר בעודה מפרכסת דיש לחוש דילמא העכו"ם חישב עלי' לאיברים וחייל עלי' איסור אבר מה"ח בחיים, ובזה מיושב קושיי' הנ"ל על נכון דהא כ' הת"ס בפסחים מדקתני כא יושיט ול"ק לא יתן משמע דבבהמת נכרי קמיירא, וא"כ לישראל נמי מיתסרי מפרכסת לסברא הנ"ל, ואי לאו דאבר מה"ח מותר בהנאה לא הוי שרי':

ולענין אי לב"נ נמי בעי' שיעורא בכזית מבואר ברמב"ם ה' מלכים דב"נ חייב בכ"ש עיי"ש, אבל הפרמ"ג בסי' ס"ב הוכיח מתו"ס בחולין דף ל"ג דס"ל גם בב"נ בעי כזית עיי"ש, וראיתי בצל"ח פ' כיש הקשה לשיטת הרמב"ם הנ"ל מאי פריך הג"מ והרי אבר מה"ח ותני' מניין שלא יושיט הא משכחת לה בפחות מכזית דלישראל לא מיתסר ולנכרי אסור בהנאה ואיכא לפ"ע וא"ל דמ"מ הא ח"ש אסור מה"ת אכתי לא פריך מידי דילמא רבי אבוה כר"ל ס"ל דח"ש מותר מה"ת, עיי"ש שנדחק דמסתמא ס"ל כר"י רבי ול"נ ליישב בס"ד עפ"י מש"כ הפרמ"ג בסי' ס"ב דתלי' אי סתם אכילה בכזית דמשמועתא הכי הוא א"כ אין חילוק בין ישראל לב"נ בזה דהא בב"נ נמי אכילה כ' משא"כ אי נימא כשיטת הרא"ם דמשמעות אכילה בכ"ש אלא דהלל"מ בכזית פשיטא דלב"נ לא נאמרה הלכה וחיובו בכ"ש ודפח"ח והנה מבואר במשל"מ בפ"א מה' חו"מ דר"י ור"ל בהא פליגו דלר"י דח"ש אסור מה"ת ס"ל לשון אכילה כ"ש משמע והלל"מ דלעונשין בעי' כזית ולר"ל משמעות לשון אכילה הוא בכזית ולפ"ז מיושב קושיי' הצל"ח שפיר דשפיר פריך הג"מ דאי אבר מה"ח אסור בהנאה, ת"ל משום דאסור בהנאה דאין לומר דמיירא בח"ש וס"ל ח"ש מותר מה"ת, משא"כ לב"נ דלא נאמרו שיעורין דממנפ"ש כיון דס"ל ח"ש מותר מה"ת ע"כ צריך לומר דמשמעות לשון אכילה בכזית שוב א"א לומר דלב"נ יהא איסור אפי' בפחות מכזית דאכילה כתיב בי' וא"ש בס"ד והשתא יש לפשוט מזה ספיקו של הפרמ"ג אי ח"ש אסור מה"ת באבר מה"ח כיון דל"ש חזי לאצטרופי ולהנ"ל מוכח דאסור מה"ת דאיס"ד דמותר מה"ת אפי' לר"י א"כ הדק"ל ונהי דאיכא עכ"פ משהו בשר וא"כ איכא מיהת איסור בשר מה"ח דאסור מה"ת בח"ש דבזה ודאי חזי לאיצטרופי דמ"מ לא פריך מידי דבשר מה"ח פשיטא דמותר בהנאה כיון דנפק"ל מבשר בשדה טרפה לא תאכלו והתם כתוב לכלב תשליכון אותו מיהא י"ל אכתי דילמא גם בהא כר"ל ס"ל דנפק"ל בשר מה"ח מל"ת הנפש עם הבשר:

כ"כ שיטת הרמב"ם דמפרכסת אסורה לב"נ כראב"י והוא תמוה דהא אמרי' בגמ' תני' דלא כראב"י ועיי' בלח"מ פ"ט הי"ב מה' מלכים שכ' בטעמא דרבנן משום דס"ל טעמא דהאי ברייתא משום מי איכא מידי ואלו למאי דמסקי' ב"פ ד"מ דף נ"ט גבי יפ"ת התם משום דלאו בני כיבוש נינהו א"כ גם בשחיטה איכא למימר האי טעמא משו"ה פסק כאותה סוגי' עיי"ש, ותירוצו אינו מספיק ככל דאכתי יש לתמוה אהרמב"ם ממשנה מפורשת בריש טהרות י"ג דברים כאומרו בעוף טהור וכך בנבלת עוף טמא, וחד מניי' אכל אבר מה"ח ממנה אינה סופג את הארבעים ואין שחיטתה מטהרתה ואמרי' בשלהי גיה"נ במאי אילימא בישראל פשיטא דאין שחיטה מטהרתה דהא עדיין אסורה משום

טמא אלא לאו בב"נ דאין שחיטתו מטהרתו באכילה כ"ז שמפרכס והנה בנבלת עוף טהור קתני רישא ושחיטה מטהרת טרפתה מטומאתה וכ"ק דאין שחיטתו מטהרתו קתני סיפא ש"מ דבטהורה שחיטה מהני לי' גם לב"נ מגו דמכשרת לישראל משום מי איכא מידי, והתו"ס הקשו קושי' זו לראב"י וכ' בלא"ה אמר לעיל תני דלא כראב"י וקושיי' המשנה אינה פשוטת כ"כ, אבל לשיטת הרמב"ם תמוה מאוד דפסק כראב"י ואיך יפרנס משנה שלמה הנ"ל ומה"ת על נושאי כלי קדשו שלא עמדו בזה:

והנ"ל בס"ד דלכאורה מאי ראי' מייתא התם לרב גידל אמר רב דאמר התם אבל בב"נ ד"ה מוזהר על הטמאה כטהורה, מדקתני אין שחיטתה מטהרתה וע"כ בב"נ קאי דילמא לעולם בב"נ נמי אינו מוזהר על הטמאה, ומתני' לישראל מיירי ונפק"מ היכא דלקח חצי זית מבהמה טמאה וח"ז מנבלה טהורה לא מצטרפי דהא תני' במעילה דף ט"ז חיי גמל ומיתת פרה אין מצטרפין, משא"כ השתא דאין שחיטתה מטהרתה הו"ל מיתת שניהם, ואמרי' התם דמיתת שניהם מצטרפין וא"כ מצטרף לכזית ולוקה עליו, מיהא י"ל התם אליבא דרב קאי הג"מ דאיהו מארי דהאי שמעתא, ורב לשיטתו הא ס"ל במעילה דף ט"ז דלעניין אכילה אינם מצטרפין נבלת בה"ט עם נבלת בהמה טמאה עיי"ש, משא"כ הרמב"ם לשיטתו דס"ל בספ"ד מ"ה מ"א כלוי דדוקא חיי שניהם אינו מצטרף אבל מיתת בה"ט ובה"ט כמבואר שם במגדל עוז ה' ט"ז, ועיי' בלאו הנבלה, משכ' בס"ד דהוא מוכרח מחמת קושיי' ההמ"ג שם, א"כ איה"נ דאיכא לאוקמי מתני' בישראל ונפק"מ לעניין מלקות בצירוף ב' ח"ז ואין ראי' דלא כראב"י:

ומיושב שיטת הרמב"ם שפיר דלא תיקשא ממתני' מפורשת הנ"ל, ואין להקשות אי ס"ל להרמב"ם דנבלת עוף טמא כמי מיתסר משום נבלה, כלוי, א"כ לדידי' נימא דנבלת עיף טמא מטמא בבית הבליעה דהא ע"כ לא ממעטי' בזבחים דף ע' אלא משום דכתיב נבו"ט לא יאכל לטמאה מי שאסור משום ב"ת נבלה יצא זה, ולהרמב"ם הרי גם אסורי משום ב"ת נבלה, ובאמת מבואר ברמב"ם ה' שאה"ט דנבלת עוף טמא אינו מטמא בבהבל"ע, מ"מ נראה דמהכא לא תקשי דהא פשיטא דאליבא דכו"ע נבלת עיף טמא אינו מטמא בבהבל"ע כדאיתא במשנה ריש טהרות עיי"ש וא"כ ללוי תקשי מתני', אבל נראה דלק"מ דהא מבואר בזבחים דף ע' דר"מ ממעט עוף טמא מדכתיב נבלה וטרפה יצא זה שאין במינו טרפה, ואין להקשות ללוי נמי כי היכא דנבלה חל על טמאה וטעמא כמשכ' התו"ס שם במעילה דילפינן מדאמרה תורה יבא איסור נבלה יחול על איסור חלב הה"נ נימא מהיי"ט דטריפה יחול על איסור טמאה מהיי"ט גופא י"ל דהא דטריפה אינו חל לאו משום דא"א חע"א, אלא דהא דאסר רחמנא טרפה לא אסרי' אלא בבהמה טהורה

דהא ילפי' בריש א"ט זאת החי' חי' אכול שאינה חי' לא תיכול, ולמ"ד נמי טרפה חי' נפק"ל מבין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל, משמע דלא מיירי אלא מבהמה טהורה דאי הוי חי' הוי שרי' באכילה, וזהו מוכרת וא"כ שפיר אימעוט דעוף טמא דאינו מטמא בבהבל"ע מטרפה ועכ"פ דברי הרמב"ם נכונים בס"ד ועיי' עוד בלאו הנבלה ובלאו דטריפה בס"ד מזה הענין:

ועיי' בס' החינוך שכ' וז"ל ומן הדומה שהחיוב הזה באבר מה"ח לשאר אומות בין בטמאין ובין בטהורים וכבר הורה זקן, והוא תמוה, דהא מבואר בגמ' חולין דף ק"ג דבב"נ ד"ה מוזהר על הטמאים כטהורים עיי"ש וכבר עמד בזה בס' מעה"ח עיי"ש שהבצ"ע:

ונ"ל בס"ד דכבר הקשו בתוס' דף ל"ג מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור ואין לומר דמ"מ איכא איסור משום טומאה אכתי נפק"מ במשהו בשגו"ע דמשום טומאה אינו לוקה, ותי' הא אר"י ח"ש אסור מה"ת עיי"ש והנה לשיטת הרמב"ם דס"ל מה"ת אסור לגזול פחות משו"פ אין תירוצם מספיק דהא בסנהדרין דף כ"ט פריך הג"מ והרי פחות משו"פ דלישראל שרי ולנכרי אסור וע"כ צריך לומר כיון דעכ"פ אינו לוקה על ח"ש שפיר שייך בי' מי איכא מידי דלנכרי אסור ולישראל שרי א"כ הדרא קושי' לדוכתא איס"ד בב"נ ד"ה מיזהר על הטמאים כטהורים הא איכא משהו בגו"ע דלנכרי ח"מ ולישראל אינו לוקה, ומתוך כך הי' נראה לכאור' דהג"מ בחולין דף ק"א קאי לראב"י דל"ס לי' האי סברא דמי איכא מידי אבל למאן דל"ס לי' כראב"י איה"נ דב"נ אינו מוזהר משום מי איכא מידי משו"ה הוצרך הרא"ה לחדש ולומר דמן הדומה דהחיוב לשאר אומות בין בטמאה בין בטהורה, והא דבאמת ל"ש בזה מי איכא מידי י"ל כמש"כ התו"ס דח"ש אסור מה"ת ומ"מ פריך שפיר בסנהדרין והא איכא פחות משו"פ כמש"כ בס"ד במצות לא תגזול, דמשכחת לה באבדה, דפחות משו"פ שרי כדדרשי' מקרא משא"כ בב"נ עיי"ש בהרחבה בס"ד ודוק:

סימן סג

כתב הטור בסי' ס"ד כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו לפיכך אין חייבין משום חלב אלא אלו ג' מינין אבל בהמה טמאה וחי' בין טהורה בין טמאה חלבם כבשרם ועיי"י בב"י וב"ח וטו"ז שהקשו למאי הילכתא הוצרך הטור לכתוב זה הא אין נפק"מ אלא לענין קרבן ובזה"ז אין נפק"מ לדידן כיון דבלא"ה אסור משום טמאה ועיי' ב"ח שכ' דנפק"מ לענין איסור סחורה והטו"ז והש"ך השיגו עליו דהא מבואר בסי' קי"ז דבחלב בהט"מ אסור לעשות סחורה ועיי' טו"ז שכ' דנפק"מ לענין נודר הנאה ובש"ך כ' דנפק"מ לענין חשוד

לד"א ובחרע"א כ' בשם ס' אור יקרות נפ"מ לענין חולה שיב"ס דמאכילין אותו הקל קל תחילה והגרע"א כ' דנפ"מ לענין הא דקיי"ל בסי' ה' בשוחט לשם חטאת אם היא מחויב חטאת הבהמה אסורה משום קדשים בחוץ א"כ נפ"מ באוכל חלב מבהמה טמאה ואח"כ שחט בה"ט דאם הי' נוהג בטמאה הבהמה אסורה משום קדשים בחוץ וכל אלו נפק"מ רחוקים ולענד"נ די"ל נפק"מ לענין איסורין מבטלין זא"ז דקיי"ל ביור"ד סי' צ"ח דב' מיני איסורין מבטלין זא"ז ונהי דהתם מיירי בשני מיני איסורים שחלוקין בטעמם מ"מ לפי מה שמבואר בתב"ש סי' ל"ג סק"ה ליישב דברי הב"ח ס"ס כ"ז שכ' דנ"מ בין נבילה לטריפה לענין ב' זתים דס"ס צ"ח והפר"ח השיג עליו דנפקותא זו אינו מכוונת דהתם דוקא משום דאין טעם חלב ודם שוה אבל דבר שטעמם שוה אינם מתבטלין כדמוכח, מהרא"ש והרשב"א והתב"ש כ' ליישב דברי הב"ח דע"כ לא בעי הרא"ש דהב' איסורין לא יהי' טעמן שוה אלא בנפלו לאינו מינם כגון לירקות דהשתא אלו הוי תרי איסורי שטעמם שוה הי' טעם האיסור נרגש ולהכי הוצרך שאין טעעו שוה כדי שיבטלו כ"א את חברו בטעמו אבל בנפל למינו דלא בעי ס' כ"א מדרבנן דעשאוהי כאלו כל טעם נרגש לעצמו ובעי ביטול ה"נ ב' איסורין דכ"א משם אחר אעפ"י שטעמן שוה כ"א מבטל מועיל לבטל טעם חברו כמו ההיתר אע"ג דהב"י מביא בסי' צ"ח מאן דל"ס לי' הכי מ"מ העיקר כמ"ש והנה כ"כ במק"א שמ"מ דברי הב"ח תמוהים דהא מבואר ברמב"ם פ"א מה' מ"א דנו"ט מצטרפין זא"ז למלקות אם אכל משניהם כזית וא"כ שוב אא"ל דכל א' מבטל את חברו אדרבא איצטרפי נמי מיצטרפי ושו"ר שתמה כן גם בתשו' שנדפסו בסוף ס' אב"מ על אה"ע ח"ב עיי"ש מ"מ למדנו מהתב"ש דמב"מ שני איסורין שאינם שוין מבטלין זא"ז אפי' אם הם שוין בטעמם וא"כ נפ"מ שפיר לענין אם נפל חלב מבה"ט וחלב מבהטצ"מ לתוך נ"ט זתים של שומן אי הוה אמרי' דחלב בהט"מ אסור משום חלב הי' צריך ב"פ ס' משא"כ השתא דא"נ בטמאה מסעיי' לבטל זא"ז וא"ש:

סימן סד

דיני גיד הנשה המבואר ביו"ד סי' ס"ה א) כתב הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים על ששה מצות נצטוה אדם הראשון הוסיף לנח אבר מה"ח וכו' יעקב הוסיף גיה"נ וכו' והקשה הלח"מ הא ב"פ גיה"נ פליגי ר"י ורבנן אי נוהג בטמאה וקאמר ר"י והלא מבני יעקב נאסר גיה"נ ועדיין בה"ט מותרת והם א"ל בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו וכיון דקיימ"ל כרבנן איך פסק הרמב"ם דליעקב נאסר גיה"נ וכ"ת הוסיף מדעתו קאמר מנ"ל לרמב"ם הא ויותר קשה מש"ס גיה"נ דף צ"א דקאמר בגמרא והכן טיל גיה"נ בפניהם כמא"ד

לבני יעקב נאסר גיה"נ ולהרמב"ם יוקשה הא איכא למימר אפי' לרבנן אלא דיעקב אבינו מעצמו הנהג כן לבניו כן הוקשה המהרב"ש והנה לכאורה יש לתרץ עפי"מ שכ' שם הל"א וישב קשית התוס' הא בשחיטה ודאי לא נאסרו בנ"י ומ"מ אמר להם פרע להם ביה"ש וא"כ הה"נ די"ל כן בגיד ותי' בס' הנ"ל דבאמת אין בגידין בנו"ט וא"כ מה לו לחוש אם יתבשל בגידו וע"כ צ"ל משום שמנו של גיד וכ"ז לא שייך אלא אי גיה"נ אסור מדאורייתא אבל אי לא נהגו כן אלא משום חומרא לא הי' לו לחוש לזה דכיון דאינו אלא משום ישראל קדשים נהגו בו איסור לא הוצרכו לעשות הרחקה קודם שנצטוה אלא ודאי דמדינא נאסר גיה"נ ובזה מתו' ג"כ שפיר קושי' הנ"ל אלא דלענ"ד אין זה נכון דנהי דאין בגידין בנו"ט מ"מ הוצרך להסירו כדאי שלא יאכליהו בעינא בהדי בשר של הירך תדע דע"כ מה שנהגו בו איסור לאו לאכלו כמו שהוא בעינא הוצרכו כיון דאין בגידין בנו"ט וע"כ משום כהיי"ג הוא ובזה נדחה נמי מה שתי' המהרב"ש שם דאי לאו דמדינא נאסר לא הי' לו לחוש כיון דאין בגידין בנו"ט אלא ודאי דמדינא נאסר וא"כ אע"ג דאין בגידין בנו"ט מ"מ בב"נ נאסר כיון דלא שייך ביט בב"נ עיי"ש ולהנ"ל אין תי' מספיק ולענ"ד נראה לתרץ בס"ד עפ"י מה שנ"ל בס"ד לתרץ קשי' התוס' הנ"ל דשפיר הוכיח הגמ' לבנ"י נאסר גיה"נ דלכאורא יוקשה למה הוצרך לומר פרע להם ביה"ש כיון דאמר טיל גיה"נ בפניהם וראו שנזהר באיסור גיד שיש טורח וחטטו אחריו כש"כ דשחיטה שאין בו טורח והראיי' דאיכא למא"ד דאין הטבחים נאמנים על גיה"נ ואלו על השחיטה נאמנים מיהא אי נימא דגיה"נ נאסר לבני יעקב ניחא דאימר דוקא על גיה"נ מזהר זהיר משום דנצטוו על כך משא"כ בשחיטה דלא נצטוה לא חייש כולי האי שלא להאכילם מה שאיני שחוט וכ"ז אי נצטוה על גיה"נ משא"כ אי גם גיה"נ לא נהגו בו אלא משום חומרא הק"ל למה הוצרך לומר פרע להה ביה"ש וא"כ ניחא שפיר גם שיטת הרמב"ם הנ"ל אלא דמ"מ עדיין יקשה למה מנ"ל להרמב"ם הא, א"וו משמע דס"ל להרמב"ם דנצטוה יעקב על גיה"נ וא"כ הק"ל הא קיימ"ל כרבנן ונראה דס"ל להרמב"ם דקיימ"ל בזה כר"י משום דריב"ח קאי כוותי' דקאמר וטבוח טבח והכן פרע להם ביה"ש והכן טיל גיה"נ בפניהם ואמרינן בגמרא דהיינו כונא"ד גיה"נ נאסר לבני נח ובתוס' שם מבואר דוהכן משמע דבלא זה לא הוי מוכן וראוי לאכילה כלל משו"ה פסק הרמב"ם כר"י והא דס"ל אינו נוהג בטמאה היינו כדאמרינן בש"ס משום דא"ק ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיה"נ מי שבשרו מותר וצידו אסור יצא זה שכילו אסור וס"ל להרמב"ם דאפי' למא"ד גיה"נ נאסר לבני יעקב נמי איכא למדרש הך דרשה דהא מ"מ קרא מסיני נאמר ושפיר איכא למדרש כנ"ל ונהי דקודם מ"ת הי' נוהג גם בטמאה מ"מ ניתנה תורה ונתחדשה הלכה

כדאמרינן לענין כמה דברים מידי דהוי בשיעורא דלא נאמרו שיעורין לב"נ וכשנתנה תורה נתחדשה הלכה והא דקאמר ר"י והלא מבנ"י נאסר גיה"נ טעמא דידי' קמפרש הואיל וחמיר אסורא משו"ה אתי איסור גיד וחייל אאיסור טומאה כדמסקי' בש"ס עיי"ש כן נראה ברור בפשט שיטת הרמב"ם בזה:

ועפי"ז נראה לענ"ד ליישב בס"ד הא דפסק הרמב"ם בפ"ח מה' מ"א דגיה"כ נוהג במוקדשין בין קדשים הנאכלים בין קדשים שאינם נאכלים והקשה בשעה"מ הא מבואר בש"ס ר"פ גיה"נ דאסור מוקדשין קדים ולא אתי איסור גיד וחייל אאיסור מוקדשין ומתני' מוקי לה בגמרא כמא"ד ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים ואיסור גיד ואיסור מוקדשין חיילי בב"א א"נ במבכרת אבל להרמב"ם דס"ל ולדות קדשים במ"ע הן קדושים לא משכחת לה דחיילי איסור גיה"נ אאיסר מוקדשין עיי"ש ועפ"י הנ"ל נראה ליישב שפיר בס"ד דהנה התוס' הקשו הא שפיר מצי לאוקמי בחטאת ואשם וכיו"ב בשלמים דלאחר זריקת דמים דהבשר ניתר באכילה אתי איסור גיד וחייל וכדאמרינן ביבמות דאיסור אחות אשה מתלי תלי וקאי וכו' ותירצו כיון דאיסור לא חייל מחיים תו כא מצי חייל, אח"כ דבעי דומי' דיעקב דנשה גידו מחיים עיי"ש ולכאורא דבריהם בזה תמוהים מנא הא מילתא דבעי דומי' דיעקב והנכון כמו שכ' בס' ראש יוסף דהוא ממה דאמרינן בש"ס דף ק"א דרבנן ס"ל דקרא בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם ולכאורא מה נפק"מ בזה לידע הטעם ומ"ש דהוזקק לפרש לן טעמא דאיסור גיה"נ טפי מכל איסורין שבתורה אלא ודאי משום דבעי דוקא שיחול איסור גיד מחיים דומי' דיעקב שנשה לו גידו מחיים וכ"ז אליבא דמא"ד דבסיני נאמר ובני יעקב לא הזהירו על גיה"נ ע"כ מה שנכתב במקומו הוא למען דעת מאיזה טעם נאסר להם ומשום נפק"מ הנ"ל משא"כ למא"ד דלבני יעקב נאסר גיה"נ ובלא"ה הוצרך לכתוב במקומו מהיכ"ת נימא דבעי דומי' דיעקב ושוב אמרינן באמת דאיסור גיה"נ מתלי תלי וקאי ולאחר זריקה דפקע איסור מוקדשין אתי איסור גיד וחייל שפיר פסק הרמב"ם דגיה"נ נוהג במוקדשין כנלענ"ד בס"ד:

ב) ובשעה"מ שם כ' לתרץ שיטת הרמב"ם הנ"ל עפ"י מה שהקשו בתוס' לימא מגו דאיתוסף איסורא לגבוה איתוסף נמי להדיוט ותי' דאתי' כמא"ד מחוברין יעלו וכיון דהרמב"ם פסק דמחוברין נמי לא יעלו שוב איכא למימר דהו"ל איסור מוסיף עיי"ש ולענ"ד דבריו צ"ע דתינח בעולה דסלקא לגבוה אבל בקדשים הנאכלין מאי איכא למימר ובשלומה התוס' שפיר קשי' להו כיון דבלא"ה מוקים לה במבכרת הו"ל לאוקמי באוקימתא רוחא טפי אבל על הרמב"ם עיקר הקושי' דקפסיק ותנא סתם במוקדשין

וסתמא משמע אפי' בקדשים הנאכלין ובזה ליכא איסור מוסיף וצע"ג ונ"ל ליישב עפ"י מה שהעלה בתשי' רע"א סי' קע"ז דבכל איסור מוסיף יש בו נמי חומר נגד האיסור שבא לחול עליו דבאיסור הראשון לא אסרה תורה כ"א כזה והאיסור השני החמירא תורה לאסרה גם למה שלא נאסר מחמת האיסור ראשין וא"כ הרי זה עצמו החומרא וא"כ כל שאנו באים לדין עליו מצד החומר שבו אין לנו לדין על חומרה זו דוקא כ"א על האיסור בכלל ואף דבחתיכה זו שאנו באים לדון עליה לא יוסיף האיסור השני מאומה מ"מ כיון דעכ"פ איכא חתיכה בעלמא דאיתוסף עליה איסור מחמת האיסור השני כבר נודע לנו שהאיסור השני הוא חמור וממילא מצי חייל עיי"ש ולפי"ז ניחא שפיר כיון דעכ"פ בעולה הו"ל איסור מוסיף משום דאיתוסף לגבוה שוב שפיר חייל גם בשלמים משום חומר שבו מ"מ צ"ע דתינח אי אמרינן באיסור חמור איסור חל על איסור אפי' אין כאן איסור מוסיף ובאמת משמע דאפי' בא"ח אין איסור חע"א אם לא בכולל או מוסיף וצ"ע ויותר קשה דהא איסור מוקדשין קדים וא"כ גיד הנשה נוהג בגיד מבע"ל כדאמרינן בגמרא ומשו"ה הוצרך לאוקמי במבכרת או בולדות קדשים וא"כ בלא"ה לא שייך לומר מיגו דאיתוסף איסור לגבוה דזה לא שייך כ"א בעולה דהוא זכר וא"כ צריך לדחוק כמוש"כ הרא"י דקושית התוס' דהו"ל לאוקמי בהוקדש עובר של בהמה לעולה וקושי' זו ליכא לאוקשי' אלא בש"ס דמאי דוחקא לאוקמי דוקא אליבא דמא"ד בהוייתן הן קדשים אבל ברמב"ם דנקט סתמא פשיטא דא"א לומר דאיירא דוקא בכהיי"ג וא"כ דברי השעה"מ תמוהים וצע"ג ג) בפרמ"ג סי' ס"ה מש"ז סק"ד חקר אי בגיה"נ מצטרף באכל כזית תוכ"ד א"פ עפ"י מה דאמרינן בשלהי פגיה"נ באבר מה"ח חלקו מבחוץ פטור ופירש"י משום דחידוש הוא דהא אפי' במשהו בגוע"צ חיים אמרינן דאין לן בו אלא חידושו ובעי דוקא שיאכלו בב"א וא"כ כש"כ בגיה"נ דלמאי דקיימ"ל אין בגידין בנו"ט ועץ הוא אלא שהתורה חייבי' עליו אין לך חידוש יותר מזה א"כ הו"ל למימר אין לך בו אלא חידישו ובעינן שיאכל בב"א לא בכא"פ וכן הוקשה בח' רע"א מ"ש דפליגי באבמה"ח ולא פליגי נמי בגיה"נ ונראה בס"ד דבאמת צע"ג מהיכ"ת נימא דבאבר מה"ח אינו מצטרף בכא"פ כמו בשאר איסורין בשלמא אי הוי בעינא למילף האי דינא משאר איסורין דגלי בי' רחמנא דמצטרף בכדא"פ שפיר הוי מקום לומר דאבר מה"ח ליכא למילף משום דאיכא למפרך דאבר מה"ח חידוש הוא אבל באמת הא דכזית בכדא"פ הלל"מ הוא בכל איסורין דשיעור הצירוף הוא בכדא"פ ובהכי מיחשב אכילה, חדא א"כ מהיכ"ת לחלק בין אבר מה"ח לשאר איסורין והיא צע"ג תו קשי' לי דהא לכאורא אבר מה"ח קיל נמי מכל איסורין דבשאר איסורין היכא דהוא ברי' שלמה לא בעי' שיהי' בו

כזית ואילו באמה"ח באבר שלם שאין בו כזית פטור וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א וא"כ מהיכ"ת נימא דאין לך בו אלא חידושו וי"ל חדא קושי' מתרצית באידך מדחזינן דחייבא רחמנא במשהו בגו"ע ואפי"ה בעינן דוקא כזית שלם ולא מחייב באבר שלם שא"ב כזית א"כ חזינן דקפיד רחמנא דבעי כזית דוקא אע"ג דבשאר איסורין כיו"ב לא בעי כזית א"כ שפיר י"ל דבעי דוקא בב"א ולא מצטרף בכדא"פ דהא חזינן דנפקא לי' מכללא דשאר איסורין דהכי קפיד רחמנא טפי אשיעורא דכזית וכ"ז באבר מה"ח אבל בגיה"נ באמת אכלו ואין בו כזית לוקה אין מקום לספוקי בזה ומהיכ"ת לא יצטרף בכדא"פ כיון דהלל"מ דבהכי הוי שיעור צירוף למחשבי' אכילה בב"א ובהכי ניחא ליישב בס"ד קושי' חמורא שהוקשה בס' מנ"ח מצוה קס"א מהא דאמרינן בש"ס זבחים דף ע' דאיצטרך קרא בנבילת עוף טהור דמטמא בבית הבליעה דוקא באכל בכדא"פ דסד"א הואיל וחידוש הוא יתר מכדא"פ נמי ליטמא קמ"ל ואלו באבר מה"ח אמרינן להיפך הואיל וחידוש הוא אפי' בכדא"פ נמי לא מצטרף עיי"ש ולמש"כ ניחא בס"ד דו"ק ובעיקר מה דאמרינן חלקו מבחוץ פטור הואיל וחידוש הוא אין לך בו אלא חידושו צלע"ג לפמש"כ המשל"מ בפ"א מהחו"מ בשם הרא"ם דשיעור אכילה הוא בכ"ש אלא דהכל"מ דלא יתחייב כ"א באכל כשיעור כזית בכדא"פ א"כ אדרבא בלא הלל"מ הוי אמרינן דחייב בכ"ש וא"כ ממנפ"ש אי לא הוי הלל"מ באבר מה"ח כש"כ דיתחייב בכ"ש ומאי מקום להקל באבר מה"ת טפי משאר איסורין וצ"ע ויתבאר בס"ד בה' אבר מה"ח עיי"ש ד) בפלתי סוף סי' ס"ה כ' שמנקר אחד הרעיש העולם שגיה"נ הוא גיד אחד שאינו נמצא אלא בבהמות זכרים ולא בנקיבות ולא מצאו מענה להשיב עד שהגאון הנ"ל הראה לו בסמ"ג שכ' דגיה"נ נוהג בזכרים ובנקיבות וא"כ ע"כ אינו אותו הגיד וכבר תמהו על השגגה שיצאה מלפני השליט דהא כוונת הסמ"ג שנוהג בכל אישי ישראל הן בזכרים והן בנקיבות כדרכו לכתוב כן בכל המצות אבל לא מיירא מהגיד אם הוא הנמצא בזו"נ או לא ועיי' מש"כ בזה בתשו' ח"ס חיו"ד סי' ס"ט ליישב שיהי' דברי חכמים קיימים ולכאורא עלה על דעתי להביא ראי' דלא כהמנקר הנ"ל מהא דאמרינן בש"ס, אחד קדשים הנאכלים ואחד קדשים שאינם נאכלים גיה"נ נוהג בהם ופירש"י קדשים הנאכלים כגון חטאות ושלמים וחטאת לא משכחת לה אלא נקבות ואי פר העלם דבר של ציבור אינו מן הנאכלין ושוב התבוננתי דא"ר דשפיר משכחת לה בשעיר נשיא א"נ בשעיר חטאות המוספין וא"ר משם, ושוב ראיתי שעמד בזה בתשו' ארי' דבי עילאי עיי"ש ונראה לי בס"ד דיש להביא ראי' שאין עליה תשובה מהא דתנן גיה"נ נוהג בחולין בבמוקדשין ועיי' ברש"י זבחים דף ל"ה בד"ה השוחט את המוקדשין כל היכי דתני האי לישנא מיירא בנקבות א"כ

מתניתן נמי דקתני מוקדשין מיירא בנקיבות מוכח דלא כהמנקר הנ"ל אלא דצ"ע דהא לחדא אוקימתא מוקמי' למתניתן בבכור דאינו אלא בזכרים ונראה דבדיקדוק אמרינן בגמ' הכא במבכרת עסקינן ול"ק הכא בבכור עסקינן אלא משים דמתניתן קתני מוקדשין וכל היכא דנקט האי לישנא מיירא בנקבות ואיך אפשר לאוקמי בבכור משו"ה מוקים למתניתן במבכרת דקאי על האם ועכ"פ לפי הנ"ל מוכח דלא כהמנקר הנ"ל ודו"ק:

ה) הרמב"ם פסק דגיה"כ של נבלה לוקה שתים משום גיד ומשום נבלה וטעמא מבואר בקדמונים דאע"ג דקיימ"ל אין בגבנו"ט מ"מ כיון דאכילת הגיד אחשבי' רחמנא לאכילה דעץ הוא ומ"מ התורה חייבי' עליו משו"ה אמרינן מיגו דחייב על אכילה זו משום גיד מחשב נמי אכילה לענין נבלה והוקשו עליו מש"ס ר"פ גיה"נ דאמרינן וכ"ת אין בגידין בנו"ט ובמוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא וסבר תנא דידן אין בגידין בנו"ט אבל עכ"פ מבואר מזה דלמא"ד אין בגידין בנו"ט ליכא איסור מוקדשין בגיה"נ ונלענ"ד בס"ד דעד כאן לא שייך לומר סברת הרמב"ם הנ"ל אלא גבי איסור נבלה וכיו"ב דהאיסור הוא האכילה שפיר י"ל כיון דאחשבי' רחמנא לאכילה לענין גיד הנשה מקרי כמי אכילה לגבי איסור נבלה משא"כ במוקדשין דאין האיסור מחמת אכילה אלא מחמת ההנאה ואפי' אכלו לאו משום האכילה הוא דמחייב אלא משים הנאה שיש באותו אכילה וראי' דאם אכל כזית ואין בו שיעור שו"פ לא מחייב א"כ לא שייך לומר דרחמנא אחשבי' לאכילה משום דחייבי' משום אכילת גיד דנהי דאכילה הוי מ"מ כיון דאין בגידין בנו"ט לא מחשב הנאה ובמוקדשין אינו חייב אלא על הנאה שבו ואין לומר דנהי דאין בגידין בנו"ט אבל עכ"פ הנאה מיהת הוי ז"א דהא בהדי' אמרינן דאי אין בגידין בנו"ט במוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא ומחמת אחשבי' ליכא לחייבו דהא התורה לא גילה אלא דבגיד אפי' אבנ"ט מ"מ מיקרי אכילה והיינו דוקא היכא דהחיוב הוא משום אכילה וז"נ בס"ד ובזה נתיישב שפיר מה דמקשין על הרמב"ם דפסק גיה"נ נוהג במוקדשין ואלו בש"ס מסקינן דדוקא בבכור או בול"ק ומשום דבהווייתן הוא קדוש ואתיין בהדדי משא"כ למא"ד במ"ע הן קדשים דאיסור מוקדשין קדים לא אתי' איסור גיד וחייל אאיסור מוקדשין ולהנ"ל ניחא כיון דאין בגידין בנו"ט א"כ איסור מוקדשין ליכא ושפיר חייל גיה"נ ומ"מ לחייבו משום אחשבי' ליכא למימר בזה כמו בגיה"נ של נבלה מטעמא דפרשית כנלענ"ד בס"ד ודע דמהאי שמעתא קשי' לי על מש"כ התוס' פסחים דף כ"ב דלמא"ד אין בגידין בנו"ט מסברא גיה"נ אסור בהנאה דלא שייך בי' אכילה א"כ התורה אסרה הנאתו משמע דס"ל דעכ"פ אכילתו הנאה מקרי דאל"כ אין מקום לדבריהם דהא י"ל דעץ הוא והתורה לא חייב אלא מעשה האכילה דעבד אבל מהי"ת

לאסור הנאתו וע"כ צ"ל דס"ל דעכ"פ הנאה מקרי א"כ יש לתמוה מ"ק וכ"ת אין בגידין בנו"ט איסור מוקדשין ליכא ואמאי וצ"ל דנהי דהסברא כמש"כ התוס' מ"מ בקל עבד הגמרא וכ"ת וכהייג כ' התוס' בכ"ד אבל מ"מ התוס' בעצמם לא פסיקא להו סברתם עיי"ש בפסחים שכ' תי' אחר לקושייתם שם ולפי מה שיתבאר לקמן בס"ד תלי' ב"ב תירוצים בש"ס ב"ק דף מ"א עיי"ש ועכ"פ אליבא דהרמב"ם שפיר י"ל כדפרישית בס"ד ודו"ק ו) הרמב"ם פסק דגיה"נ מותר בהנאה והכי קיימ"ל בשו"ע סי' ס"ה וכבר הוקשו ע"ז חכמי לוני"ל הביאם הרא"ש בפ' גיה"נ דהוא נסתר מש"ס פסחים דף כ"ב דפריך הגמ' לר"א דל"ת וכי' אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע והרי גיה"נ ותנן שולח אדם ירך לנכרי וגיה"נ בתוכו ומשני כשהותרה נבלה הוא וחלבה וגידה היתרה הניחא למא"ד יש בגידין בנו"ט, אלא למא"ד אין בגידין בנו"ט מא"ל ומשני מאן שמעת לי' ר"ש ולר"ש איה"נ דאסור בהנאה וא"כ למאי דפסק הרמב"ם אין בגידין בנו"ט ופסק נמי כר"א הול"ל דגיה"נ אסור בהנאה והנה ההמ"ג שם הביא בשם הרמב"ן דלמסקנא לא קיימא האי סברא אלא אפי' למא"ד אב"ג בנו"ט כמי י"ל כשהיתרה נבלה וכי' והדברים צריכין בי אור דמהיכ"ת לומר כן כיון דהגמרא קאמר בפשיטות דלמא"ד אין בגידין בנו"ט א"א לומר כשהותרה וכי' ונראה בכוונתו משום דמסקינן התם בסוגי' מכדי אותבינהו כל הני קראי ושנינהו חזקי' ור"א במאי פליגו ומסיק דפליגו בחולין שנשחטה בעזרה אליבא דר"י ואמאי ל"ק עדיפא מני' דפליגי בגיה"נ אליבא דמא"ד אין בגבנו"ט אי אסור בהנאה או לא דבזה יש נפק"מ גם בזה"ז אלא ודאי דלמסקנא גם לר"א גיה"נ מותר בהנאה דגם למא"ד אין בגבנו"ט י"ל כשהותרה נבלה הוא וחלבה וגידה היתרה אלא דמ"מ עדיין צריך לתריץ א"כ מאי פשיטא לי' מעיקרא להקשות בפשיטות דלמא"ד אין בגידין בנו"ט מאי איכא למימר ונ"ל בס"ד דהנה התוס' הוקשי שם הא חזקי' ע"כ אתי' דלא כר"ש דאי לא תאכל לא משמע איסור הנאה אמאי גיה"נ אסור בהנאה לר"ש ותירצו כיון דסבר אין בגידין בנו"ט סברא הוא דכי אסור בהנאה נמי אסיר דלא שייך בי' אכילה וראיתי בצל"ח ר"פ גיה"נ שהקשה ע"ז מהא דאמרינן בש"ס ב"ק דף מ"א גבי שוהנ"ס ממאי דהאי לא יאכל את בשרו היכא דשחטי' לאחר שנגמר דינו אסור דילמא היכא דשחטו מותר וקרא דלא יאכל אתי' להיכא דסקלי מיסקל דאסור גם בהנאה ומשני הנ"מ היכא דנפק"ל איסור אבילה ואיסור הנאה מקרא דלא יאכל אבל היכא דאכילה מסקל יסקל נפקא איס"ד דלא יאכל איה"נ היא נכתב רחמנא לא יהנה ולפי סברת התוס' הנ"ל דגיה"נ למא"ד אין בגידין בנו"ט אכילתו דאסיר רחמנא משום הנאתו א"ש לא יהנה מבע"ל עיי"ש ונ"ל לתריץ בס"ד עפ"י מה שכ' המהרש"ל בפ"ג דשביעות דף כ"ג דלר"ש דס"ל

כ"ש למכות גם שלכדה"נ אסור וכבר מבואר באחרונים בטעמא משים כיון דאכילה בכ"ש הה"נ שלכדה"נ משא"כ למא"ד ח"ש אסור מה"ת וטעמא משום חזי לאצטריפא ל"ש לומר כן דבשלכדה"נ ל"ש חזי לאצטריפא וז"פ ולפי"ז י"ל ודאי אי כתב רחמנא לא יהנה משמעותו כפשוטו אינו אלא שלא יהנה כדרך הנאתו אבל השתא דכתב רחמנא לא תאכל דמשמעותי כ"ש אליבא דר"ש א"כ שלא כדרך הנאתו נמי אסור ושפיר כ' התוס' מיהא כ"ז אליבא דר"ש דס"ל משמעות אכילה בכ"ש וממילא שלא כדה"נ נמי מתסר אבל לדידן דקיימ"ל אכילה בכזית ושלא כדה"נ שרי באמת ליכא למימר דאי אין בגידין בנו"ט מסברא גיה"נ אסור בהנאה דא"כ אכתי הדק"ל א"כ לא יהנה מבע"ל וז"נ נכון ומזה נבוא אל המכוון בס"ד דבאמת הא דפשיטא לי' להמקשן דלמא"ד אין בגידין בנו"ט ליכא למימר כשהותרה נבלה הוא ונידה היתרה לכאורא אינו מוכרח דהא י"ל נהי נמי דאין בגידין בנו"ט מ"מ הרי חזינן דהתורה קראתו אכילה ושפיר י"ל דהה"נ דהוי בכלל לא תאכלו כל נבלה מיהא י"ל דכוונת המקשן עפ"י סברת התוס' כיון דלמא"ד אין בגידין בנו"ט אין ראי' ממה דקרי' רחמנא לאכילת הגיד בלשון אכילה דהא י"ל דבאמת לאו אכילה מקרי אלא דלהנאתו קרי' אכילה וא"כ שוב א"ר דהוי נמי בכלל אכילת נבלה וכ"ז לר"ש דלא קשה א"כ לא יהנה מבע"ל אבל למאי דס"ל אכילה בכזית שוב א"א דלהנאה קרי' רחמנא אכילה דא"כ לא יהנה מבע"ל ועכצ"ל דלאכילה ממש קרי' אכילה א"כ באמת י"ל גם אליבא דמא"ד אין בגידין בנו"ט כשהיתרה נבלה הוא וחלבה ונידה היתרה מיהא המקשן שפיר הקשה דעכ"פ אליבא דר"ש דס"ל כ"ש למכות וס"ל אין בגידין בנו"ט יהי' הכרח דגיה"נ אסור בהנאה וע"ז שפיר משני מאן שמעת לי' ר"ש ר"ש איה"נ דגיה"נ אסור בהנאה אבל למאי דלא קיימ"ל דכ"ש למכות באמת אמרינן שפיר גם למא"ד אין בגידין בנו"ט דגיה"נ מותר בהנאה דכשהותרה נבלה הוא וחלבה ונידה היתרה כנפעל"ד בס"ד נכון ודו"ק:

סימן סה

בימים אשר נקבעו להלל ולהודאות, נזכה לקץ הפראות ולהר מרום מקדשנו נזכה לעלות ולראות אהובי בני אישון עיני הרב הגדול המופלג בתוי"ש כש"ת מו"ה יעקב יחזקי' שליט"א האבדק"ק לוקוף יע"א:

ביקרת מכתבך שמח לבי ויגל כבודי, וכו' וע"ד אשר שדרת לן חורפא ליישב קושי' התי"ס חולין פ' גיה"נ דף צ"א, בהא דאמרי' התם פרע להם ביה"ש טול גיה"נ לשניהם, כמ"ד גיה"נ כאשר לב"נ והקשו בתו"ס דילמא משום דהיו מקיימין כל התורה עד שלא

נותנו כמו האבות, וכתב' ליישב עפ"י מה שהקשה הלב ארי' למה הוצרכו ליטול גיה"נ הא אין בגידין בנו"ט, וגופי של גיד יהי' ניכר להם בשעת אכילה ולא יאכלוהו ותירצת לפימש"כ הרשב"א דעכ"פ טעם קלוש איכא, ומשמע לך דלפימש"כ מש"כ המהרש"ל דלמ"ד כ"ש למכות ההד"ב שלכה"נ, וא"כ כיון שלא נתנו שיעירין לב"נ מסתמא שלא שלא כדה"נ נמי נאסר להם וכ"ז אי אסור מדינא, אבל אי לא נאסר מדינא רק שהשבטים קובלו עליהם אף קודם מ"ת לא היו להם כדין ישראל אזי פשישא דאינו חמור יותר מלישראל לא היו צריך שיטיל גיה"נ דהא קיימ"ל אין בגידין בנו"ט, א"וו דגיה"נ נאסר לב"נ, אלו דבריך ואין דבריך נכונים, דלטעמך איך קאמר ור"ש אין בגידין בנו"ט והא איהו ס"ל כ"ש למכות וא"כ שלא כדה"נ נמי אסור ולא גרע טעם קלוש דגיד משלכה"נ לפי דבריך, א"וו דאין ענין זה לזה, וכש"כ למש"כ התו"ס בע"ז דאפי' לר"ש דכ"ש למכות מ"מ טעינו מיהת אינו אסור בכ"ש, ועיקר קושיי' הלב ארי' הנ"ל אין לה שחר דהא אנן קיימ"ל אין בגידין בנ"ט, ומ"מ פשיטא דצריך ליטול הגיד הנשה ואסור לבשלו בהדי בשר ע"מ שישארו בשעת אכילה:

ובעיקר קושיי' התו"ס הי' נראה לענ"ד לתרץ בס"ד, עפ"י מה שכ' המהרש"א בח"א לדקדיק מ"ש דקאמר להם טול גיה"נ בפניהם, ול"ק שישחוט ג"כ בפניהם, ע"ש ויותר קשה דהא בשחיטה ישנו כמה דקדוקים וזהירות הרבה יותר מבניקור הגיד, ול"נ פשוט עפ"י מש"כ הרמב"ן בפירוש על התורה דהאבות הקדושים לא קיימו התורה עד שלא ניתנה אלא באה"ק ולא בחו"ל, משו"ה הוי סגי לי' בפרע להם ביה"ש משא"כ בגוה"נ דלא שייך לומר כן, דהא זה נאסר אף קודם מ"ת ואינו תלי' בשאר מצות התור' שי"ל שהם משפטי אלקי הארף כמש"כ הרמב"ן:

משו"ה הוצרכו להזהר בו טפי וע"כ ציוה ליטלו בפניהם, וכ"ז אם נימא דלבן נח נאסר גיה"נ משא"כ למ"ד מסיני נאסר הו"ל כשאר המצות וא"כ הדר' קושי' לדוכתא מ"ש דגיה"נ הוצרך ליטלו בשניהם ולא בשחיטה, וראיתי ב"ס בא"ש שכתב דהוצרכו לזהר במצות גם במצריים משום דהי' דעתן לחזור לא"י, ואינו נכון דהא כתב הרמב"ן בטעמו דיעקב אע"ה נשא שתי אחיות משום דהי' בחו"ל, והנה יעקב אבינו דעתו לחזור הי' אע"כ דלעניין זה לא הי' תלי' בדעתו לחזור, והנה המהרש"א בח"א כתב דהייט דל"ק להו פרע ביה"ש בפניהם, דע"כ הי' צריכין לשחוט בעצמן דהא שחיטת נכרי נבלה, ולשון פרע להם ביה"ש לא משמע שהיו שוחטין בעצמן, אבל לפימש"כ ניחא:

עוד נ"ל דבלאה"נ ניחה לא מובעי לשיטת הרמב"ם דנכרי שאינו עובד ע"ז מה"ת שחיטתו איננו נבלה אלה גדר גדול גדרו בדבר, ודאי לק"מ, אלא אפי' למש"כ הפוסקים הטעם

משום וזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה אכול מזבחו: זה ל"ש אלא לאחר מ"ת דאיכא מוהת מאן דמצוה בזבחו משא"כ קודם מ"ת דשום אדם עדיין לא נצטוה על הזביחה, אין חילוק בין שחיטת עצמן לשחיטת של עבדי יוסף:

ובפשיטו' י"ל כיון דעל גיה"נ נצטוו, א"כ חמור איסורו להם יותר מזביחה שלא היו מקיימין אלא כמי שאינו מצווה ועושה, משנ"ה הקפיד שיטול גיה"נ בפניהם, לאו קפיד שישחוט דוקא לפניהם, וא"כ י"ל קושי' התו"ס בפשיטות דאי לאו דנצטוו גיה"נ לב"נ שוב הדק"ל מ"ש גיה"נ משחוטה, שלא הקפיד שישחוט דוקא לפניהם, א"וו כמ"ד גוה"נ נאסר לב"נ, וא"ש, ובח"ת אמרתי דיוסף רצה לעורר אותם בזה, דבאמת נוכל לקח מוסר השכל ממה שאירע ליעקב אבינו דלעולם צריך להשתדל שיכלול עצמו בתוך כל ישראל, ולהתחבר עם ת"ח יראי השם וחושבי שמו ולא ליישב בדד בפ"ע ומי לנו גדול מיעקב אבינו מובחר שבאבות כיון דויותר יעקב לבדו מיד ויאבק איש עמו, והגם כי לא יכול לו אבל מ"מ נגע בכף ירכו, ע"כ לא יאכלו בנ"י את גיה"נ דממנו נקח מוסר השכל הלזה, וזה שרמז להם יוסף במה שציוה ליטול גוה"נ בפניהם, וישימו על לבם דצריך שיכלול עצמו בהדי ציבורא לאסוקי ממה שלא יכלו דברו לשלום, והנה אין מן הנכון להאריך בכתב בדברי אגדה ובדברים שאינם אלא לפלפולא באלמא אך אהבתי דוחקת להשתעשע עמך, ולעת תישמחני בדבר הלכה, אבא באריכה, וביני בינו תתברך ברביא והמשכה, כעתירת לונ"פ אביך החותם בברכה ק"ל:

סימן סו

בענין דם שמלחו ושבישלו ודם הכבד (א) בדין דם שמלחו או בישלו אי עובר עליו מה"ת או אינו אסור אלא מדרבנן נחלקו אבות העולם דעת רש"י בחולין דף ק"ט ע"א ד"ה הלב ושם דף ק"ך ד"ה הקפה וכן הוא דעת הרמב"ם כפי' משכ' הרב"י סי' פ"ז וכן הוא שיטת הרי"ף כפי מה שהעלה הכו"פ ריש סי' ע"ז דדם שבישלו חייב כרת מה"ת אבל דעת התוס' בחולין דף ק"ט בד"ה הלב ובחולין דף ק"ך ד"ה הקפה וכן ס"ל לרוב ראשונים שם וכן הוא בפשיטות דעת רבותינו בעלי השו"ע הרב"י והרמ"א והש"ך והטו"ז בכל ה' מליחה דדם שמלחו או בישלו אינו אלא מדרבנן ופלוגתי' תלי' בפי' הש"ס מנחות דף כ"א דהנה התוס' בחולין דף ק"ט הנ"ל הקשו בפשיטות אשיטות רש"י מהא דאמר זעירא אר"ח שם דם שבישלו א"ע עליו ומבואר שם בגמ' דגם דם שמלחו א"ע עליו מיהא כבר מבואר בזה בכמה ספרי רבותינו האחרונים דאדרבה מש"ס שם מוכח להיפך דהא איתבי' אביי מהא דתני' הקפה את הדם ואכלו חייב ומשני ל"ק כאן שהקפה באור כאן

שהקפה בחמה באור לא הדר בחמה הדר ושוב פריך הגמ' בחמה נמי נימא הואיל ואידחי ומסיק כאן בחטאות החיצונות דכתיב ולקח ונתן והאי בר לקיחה ונתינה הוא, בחטאות הפנימיאות כתיב וטבל והזה והאי לאו בר הזאה הוא ורבא דידי' אמר אפי' בחטאות הפנימיות חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות אמר ר"פ הלכך דם חמור שקרש ואכנו חייב הואיל ושכנגדו ראוי בחטאת החיצוניות והשתא לזעורא אר"ח נמי ל"א דא"ע עליו אלא בחטאות הפנימיות אבל בחטאות החיצונות וכש"כ בדם חולין גם לזעירא חייב כרת ולרבא נדחי דברי זעירא לגמרי דאפי' בחטאות הפנימיות חייב הואיל וכנגדן ראוי בחטאות החיצוניות והשתא לזעירא אר"ח נמי כ"א דא"ע עליו אלא בחטאות הפנימיות אבל בחטאו החיצונות וכש"כ בדם חולין גם לזעירא חייב כרת ולרבא נדחו דברי זעירא לגמרי דאפי' בחטאות הפנימיות חייב הואיל וכנגדן ראוי בחיצוניות עכ"פ מבואר במסקנא דשמעתא בהדי' דבדם חולין לכו"ע חייב כרת וכשיטות רש"י ורמב"ם הנ"ל וכבר עמדו בזה בסי' כו"פ רסי' ס"ט ובתשו' שאג"א החדשות סי' ט"ז עיי"ש ובתשו' הרי"ם סי ג' ובתשו' נפ"ח סי' ועוד כמה מחברים כולם מתנבאין בזה בסגנון אחד ואני מצאתי כן מבואר בחי' הרשב"א על מנחות שנדפסו מחדש וכן הוא גם במשמרת הבית להרשב"א אך התוס' ס"ל שם בד"ה כאן דכל השקו"ט דהש"ס שם אינו אלא אהא דמתרץ הגמ' כאן שהקפה באור כאן שהקפה בחמה וע"ז מסיק הש"ס חילוק בין החיצוניות לפנימיות ורבא נמי דקאמר הואיל וכנגדו בחיצוניות אהקפה בחמה קאי דזה לא מיפסל אלא מחמת קרישתו בזה מסיק כיון שכנגדו ראוי בחה"ח חייב עליו' אבל דם שמלחו או בישלו אפי' אינו נקרש נפסל מכפרה וא"כ כחה"ח ולא לשים דבר ובזה קיימא המסקנא כזעירא אר"ח דדם שמלחו או שבישלו לכו"ע א"ע מדאו' עיי"ש בתוד"ה כאן ובתשו' שאג"א הנ"ל ובחי' ח"ס על חולין דף ק"ט עיי"ש וראיתי בחי' הר"ן בחולין דף ק"כ הקשה קושי' חמורה לשיטת התוס' מהא דתנן סוף פ' כה"ב חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב וכו' וליתני נמי חומר בחלב שהחלב בין אכלו חי בין אכלו מבושל לוקה משא"כ דם חי לוקה מבושל אינו לוקה אלא ש"מ דם מבושל נמי לוקה וצ"ע דהר"ן בעצמו בחי' הלכות על הרי"ף במתני' דהלב קורעו ס"ל בפשיטות דדם שבישלו א"ע עלי' מה"ת והנה בחי' ח"ס דחי לה לקושיי' הר"ן הנ"ל דה"נ חלב חי א"ע עליו כמבואר בפסחים דף כ"ד ע"ב משא"כ דם חי חייב עליו ול"ש למתני חומר אלא הכי הול"ל החייב בחלב פטור בדם והחייב בדם פטור בחלב וזה אין מקומה במשנה הנ"ל אלא במשניות ספ"ק דחולין החייב בשקדים המרים וכו' והתם בל"ה תני ושייר עיי"ש, ולענ"ד אינו מספיק דהא דאינו חייב בחלב חי לאו משום קולא דחלב מבדם הוא דהא טעמא משום דהוה שלכ"א

וההד"נ בדם אי אכלו שלכד"א פטור אלא דבחלב הוי חי שלכ"א ובדם אינו שלכ"א אבל באמת גם בדם אי אכלו שלכ"א פטור משא"כ הא דדם שבישלו ודאי אינו אלא קולא דאיתא בדם ולא בחלב ושפיר הומ"ל חומר בחלב מבדם וקושי' הר"ן היא קשה כברזל ונ"ל ליישב עפ"י ששמעתי מקשים לתני חומר בדם מבחלב שדם שליל הנמצא בבהמה אסור משא"כ חלב שליל דמותר וי"ל חדא מתורצת בירך חברת כיון דשייר שני דברים י"ל תני ושייר ומ"מ יש לגמגם כיון דזה חומר בחלב ואידך חומר בדם, א"כ בכל א' מהם לא שייר אלא חדא ול"ש לומר תני ושייר דאכתי מאי שייר דהאי שייר וצ"ע:

ובחי' ח"ס הקשה מר"פ כ"צ מייתא כבולעו כך פולטו מדנותן כרעיו ובני מעיו לתוכו ומאי קישיין כיון דדם שמלחו או שבישלו מותר מה"ת וכי הי' להם להעמיד דבריהם ולבטל מ"ע של צליות פסח לתת כרעיו בתוכו והצ"ע, וכוונת הקושי' נ"ל דה"ק בשלמא אי דם שבישלו דאורייתא ניחא כיון דבאמת יל"פ ראשו על כרעיו וגו' דתולה חוצה להן איס"ד דל"א ככ"פ מהיכ"ת נימא דהתורה התירה כאן איסור דאורייתא מגזיה"כ ומ"ט דמאן דמפרש דנותן כרעיו ובמ"ע לתוכו ואיס"ד דמדאורייתא מותר דם שבישלו א"כ לא מוכח מידי, ולענ"ד נראה דלפימש"כ הנוב"י דאפי' לשיטות הסוברים דאין מבטלין איסור לכתחילה דרבנן, הנ"מ לבטלו בס' אבל לבטל יבש ביבש ברובא ודאי לכו"ע דאורייתא א"כ י"ל דכש"כ דאסור לבשל דם מדאורייתא כדי לאכלו וא"כ שפיר פריך הגמ' נהי דדם שבישלו לאו דאורייתא מ"מ הרי מבטל איסור לכתחילה:

ובנוב"י מה"ת סי' ל"ו בהגה שם וכן הקשה בשאג"א החדשות סי' הנ"ל ובפלתי סי' פ"א מש"ס פ"ק דבכורות דיליף שריותא דחלב מדאיצטרך לאסור בב"ח וקשה הא משום דם נעכר ונעשה חלב בעית לאיסור ובב"ח נתבשל ואין כאן דם ואסר רחמנא משום בב"ח והנה הקושיי' כמות שהוא יש לדחות דעכ"פ שפיר יליף מדאיצטריך לאפקו אכולה בלשון בישול למילוף דרך בישול אסרה תורה ש"מ דחלב אפי' לא נתבשלה שרי' דאל"ה ל"ה צריך קרא לאסור דת"ל משום איסור דם אלא דבחי' ח"ס הוסיף דאפי' למ"ד דם שבישלה עובר נמי קשי' דבהא לא פליגו דדם שא"ר לכפרה א"ע אלא דס"ל דם שבישלו ראוי לחטאות החיצוניות אבל אי ל"ה ראוי כלל פשיטא דמותר וא"כ מ"ק דם נעכר ונעשה חלב וכי חלב ראוי לכפר ובח"ס תי' עפימש"כ הש"ך בסי' פ"א סק"ב לענין יוצא מה"ח ה"נ י"ל דמסברא החיצונה דעל המזבח לכפר הוא לאו דוקא דלכה"פ דם איברים היא אם א"ר לכפר ומדגלי רחמנא היתר חלב שוב נודע בטעמא דהתירא משום דהכל תלוי בראוי לכפרה ואפי' דם אברים ל"ה אם אינו באופן דדם הנפש כיו"ב ראוי לכפר, ועדיין צ"ע, אכתי מנ"ל טעמא דשריותא דחלב משום דאינו ראוי לכפר דילמא חלב שאני

דנשתני לגמרי לדבר המותר ועיי' מג"א סי' רט"ו לענין המוס"ק ומש"כ שם הח"י אבל עכ"פ השתא דגלו רחמנא שריותא דחלב מנ"ל דהוי טעמא משום דא"ר לזריקה הא שפיר י"ל הטעם משום דנשתנה לגמרי מברייתו ועיי' בזה לקמן בס"ד:

ובעיקר שיטות התוס' דדם שבישלו א"ע עליו ומבואר משמעתא דמנחות הנ"ל עפ"י שיטתם דאפי' דם צליל שבישלו וכמו"כ דם שמלחו א"ע עליו וטעמא משום דא"ר לכפרה יש לתמוה טובא הא גופא מנ"ל דאינו ראוי לכפרה כל שבישלו באור כיון דמיירא שעדיין צלול וראוי להזי' והיא תמיה נשגרה ומצאתי בתשו' הרי"ם שכ' בזה דבר נכון מאד דהנה במנחות פ"ו אמר דיין ושמן מבושל פסיל לנסכים ובב"ב דף צ"ז כ' התוס' והרא"ש בשם רש"י דאשתני לגרעותא והרא"ש כ' דאפי' אשתני למעליותא מ"מ כיון דאשתני מבריותו פסול לנסכים כדאמרי' בבכורות דף י"ז גפן שהדלה וכו' מה זבח שלא נשתנה ע"ש, ובברכות דף ל"ח אף ירקות שנשתנו ע"י האור וכו' ובכמה דוכתי דעכ"פ ע"י האור חשוב נשתנה מכמות שהי' וי"ל למאי דאמרי' בזבחים צ"ג ע"ב בקיבל פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדו הזאת בכלי זה פסול משום דכתיב וטבל בדם שיהא שיעור טבילה מעיקרו ופרש"י מדם הראשון משמע א"כ י"ל הטעם בבישול בדם אף שהיא צלול א"ר לכפרה כיון שע"י בישול חשיב נשתנה א"כ אין זה מדם הראשון וכמו יין מבושל דפסיל מה"ת לנסכום אדפח"ח, וי"ל בזה פרפרת בש"ס מנחות דף כ"א טעמא דמיעטי' רחמנא לדם הא לא"ה הו"א דם ליבעי מליחה כיון דמלחי' נפק"ל מתורת דם דאמר זעירא אר"ח דם שבושלו א"ע עליו ור"י אר"ז דם שמלחו א"ע עליו ור"י דידי' אמר אברים שצלען והעלן אין בהם משום ריח ניחוח עיי"ש ולכאורה תמיהא למה להגמ' לאתי' האי דאברים שצלאן דאין ענינו כלל לקושיין ולהנ"ל י"ל דלכאורה הומ"ל טעמא דזעירא אר"ח משום דאשתנו לגריעותא ע"י בישול כדס"ל לרש"י הנ"ל ולפי"ז י"ל דזה ל"ש אלא בבישילו אבל במלחו נהי דמליח כרותח מ"מ בזה לא אשתני לגריעותא אלא למעליותא מיהא למש"כ הרא"ש דאפי' אשתני למעליותא מ"מ כל שנשתנה מבריותו פסיל להקרבה א"כ הה"ד במלחו כיון דעכ"פ מליח כרותח הו"ל אשתני מבריותו כמו בבישילו והנה מהא דאברים שצלאן מוכח דלא תלי' כלל אי אשתני למעליותא או לגריעותא דהתם פשיטא דזה הוי אשתני למעליותא ומ"מ פסולין להקרבה ש"מ דתלי' באשתני מברייתו וממילא גם דם שמלחו פסול להקרבה ומשו"ה הוצרך לאתוי' גם אברים שצלאן וא"ש בס"ד, ואפשר ליישב עפי"ז גם קושי' הנ"ל מש"ס פ"ק דבכורות די"ל הא דמיעט רחמנא דם שבישלו א"ר לכפרה היי"ד היכא דנשתנה לגריעותא כפרש"י והר"ש דביין מבושל הטעם משום גריעותא א"נ אפי' למש"כ הרא"ש י"ל היי"ד שנשתנה ע"י מעשה מתחילת ברייתו אבל

היכא דמעצמו ומטבעו נשתנה אינה בכלל זה משו"ה כיון דהא דדם נעכר ונעשה חלב ודאי לא אשתני לגריעותא וגם הוא נשתנה בטבעו כ"ש טעמא הנ"ל ונהי דבודאי חלב א"ר לכפרה מ"מ הא ע"כ איסור דם לא תלי' כלל בראוי לכפרה דהא דם בה"ט נמי חייב כרת אלא דאנן ה"ק כיון דהתורה כ' ואני נתתי לכם על המזבח לכפר אלמא דהתורה קפיד שיהי' באופן דכשנגדו בדם שבא על המזבח לא יהי' נפסל לכפרה מחמת שנשתנה לגריעותא ולפי"ז בחלב כיון שכיו"ב בדם ל"ה נשתנה לגריעותא כשר לזריקה א"כ החלב הוי מיתסר אי לאו דגלי קרא דהחלב שרי' וא"ש בס"ד:

ובתשו' שאג"א החדשות הביא ראי' לשיטות התוס' מהא דאמרי' ביומא דף נ"ט ובפ"ק דמעילה דף י"א ת"ר מועלין בדמים דר"מ ור"ש וחכ"א:

א"מ בהם ע"כ לא פליגו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא א"מ בהם מנה"מ אמר עולא א"ק לכם שלכם תהא דבר"י תני' לכפרה נתתיו ולא למעילה ורי"א א"ק הוא לפני כפרה כלאחר כפרה ובמסקנא דשמעתא ביומא אמרי' והני תלתא קראי בדם ל"ל חד למעוטי מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד למעוטי מטומאה והשתא לר"ש הך קרא למעוטי דם מנותר ומטומאה למ"ל להאי תנא דס"ל אליבי' דר"ש דבקדשים נמי ס"ל לר"א דאאחע"א עיי"ש ספ"ג דכריתות אלא ע"כ שט"מ דדם שבישלו א"ע עליו א"כ איצטריך קרא דסד"א דדם קדשים שבישלו דפקע איסור דם מני' לחייב עליו משום נותר וטמא קמ"ל דלא אבל לשיטות רש"י והרמב"ם קשי' ועיי"ש שהניח קושי' זו בצ"ע, ותמהני על רבינו דאשטמיתת' קושי' התוס' בזבחים דף מ"ה ע"ב ד"ה אבל העצים שהקשו קושי' זו ותי' דמשכחת לה באיסור ב"א וכגון דאייתי ב' שערות בתר הכא כהאי דאמרי' ביבמות דף ל"ג עיי"ש שהניחו בצ"ע למ"ד בעי למימר בפד"א דר"ש אפי' ב"א ל"ל ומ"מ על התוס' צע"ג דמאי דוחקי' לתרץ בשנוי דחיקא הנ"ל אמאי לא תי' כהנ"ל דקרא איצטריך להיכא שבישלו וכבר הרגיש בזה בהגהות רע"א על הש"ס והצ"ע, ובעיקר תי' התוס' במה שכ' דמשכחת לה איסור' ב"א היכא דהביא ב' שערות בתר הכי צ"ע דלכאורא לא דמי' להאי דיבמות דף ל"ג גבי זר ששימש בטומאה דהתם איסור גברא הוי בזה שפיר שייך לומר הכי וכן לענין זר ששימש בשבת דעכ"פ לגבי דהאי גברא כל זמן שלא הביא ב' שערות ליכא איסורא וא"כ שפיר אתיין תרווייהו בב"א בשעה שהביא ב' שערות משא"כ לענין איסור חפצא כגון דם ופוגיל וכיו"ב דמאי שלא הביא ב' שערות אינו מעכב לחול איסור דם אהאי חפצא בזה לכאורא לא שייך לומר דהוי איסור ב"א היכא דמייתא ב' שערות בתר הכי והארכתי בזה בחידושיי ובעיקר קושי' התוס' הנ"ל נ"ל בס"ד עפ"י מה דאמרינן ביבמות דף ל"ב איסור אחות אשה מתלי תלוי וקאי היכא דמשכח רוחא חייל א"כ הכ"נ

משכחת לה כגון שנתערב כזית נותר וכזית דם שהוא נותר וס' זתים של היתר דנגד כזית דם יש ס' וכנגד איסור נותר אין כאן ס' דהא איסורין שהם משם אחד מצטרפין וכיון דעכ"פ איסור דם נתבטל בס' אשכח איסור נותר רוחא וחייל דבזה לא מהני לן טעמא דאא"חע"א משא"כ השתא דאין כאן איסור נותר דהא ממעטינן מדרשא שפיר נתבטל הכל וא"ש בס"ד ועפי"ז מתיישב נמי אידך קושי' שהאריך בשג"א הנ"ל להקשות כיו"ב מש"ס פ"ק דכריתות דף ד' דר"ש הקישא דדם לחלב למאי אתא עי"ש ולמש"כ נתיישב שפיר:

עונ"ל ליישב דשפיר משכחת לה דאיצטריך קרא אפי' למ"ד א"א חע"א לפימש"כ התוס' בשבועות וכן הוא שיטות הרמב"ם דעל ח"ש כיון דאינו מפורש בתורה שפיר חייל עלה איסור אחרונא א"כ נפ"מ היכא דצירוף ח"ש דם נותר וח"ש בשר נותר דלענין נותר הו"ל שיעור שלם והשתא אי לא דממעטי' דם מאיסור נותר הוה מצטרף משו"ה שפיר איצטריך קרא למעוטי' דנהי דקיימי' אליבי' דר"ש דס"ל כ"ש למכות מ"מ בע"מ לענין קרבן, ושוב התבוננתי שבשאג"א הנ"ל הרגיש בזה ודחי לה דהא אליבי' דר"ש כיון דאית לי' כ"ש למכות א"כ כ"ש איסור מפורש הוא ושוב אע"ג דלענין קרבן בעי שיעורא מ"מ אכל ח"ש של דם נותר והשלים לשיעורו לנותר אחר א"א להצטרף כיון דעכ"פ הח"ש איסור גייור הוא למכות שוב אין איסור נותר חל עליו מיהא לפימש"כ התוס' בע"ז דף סי"ח דל"ק ריש כ"ש למכות אלא בעין אבל מיי תערובות מודה ריש א"כ שפיר משכחת לה גם אליבי' דר"ש בח"ש דם נותר ע"י תעריבות וצירפו לח"ש נותר אחרינא ואין להקשות א"כ גם בהא דבעי למילוף בסוף פ"ג דכריתות כל חלב לה' לרבות אימרי קדשים קלים למעילה קשי' מנ"ל דבקדשים איסור חע"א דילמא איצטריך קרא היכא דצירוף חצי זית חלב עם חצי זית של קודש וי"ל דמשמעות הכ' כל חלב משמע דאפי' כלו חלב נמי יש בו משום מעילה משא"כ בהא דאיצטריך קרא למעוטי דם מנותר שפיר י"ל דאיצטריך קרא למעוטי בכהיי"ג וא"ש, ובזה שוב ל"ק מה שהקשה השאג"א עוד מש"ס הנ"ל לשיטות התוס' דעל ח"ש חייל איסורא אחרינא א"כ מנ"ל דבקדשים אחע"א דילמא קרא מיירי בח"ש חלב שצירפו לח"ש קודש ולמש"כ ניחא דמשמעות הכ' דכל חלב משמע דהכל חלב הוא וא"ש בס"ד, ועיי' לקמן בה' שביעות מש"כ עוד מזה:

ב ובעיקר טעמא דמ"ד דדם שבישלו א"ע עליו מבואר ברש"י מנחות הנ"ל משום דא"ר לכפרה עיי"ש וכבר ביארתי לעיל טעמא משום דבעי כברייתו ומ"מ תמיהא הא דם בה"ט דא"ר לכפרה נמי חייב כרת כדאיתא במשנה ר"פ ד"ש אלמא דלא תלי' בהא ועיי' בטה"ק שם במנחות שנתקשה כיו"ב ועיי"ש שהביא בשם הרמב"ן ז"ל בנימיקיו עה"ת

די"ל משום הרחקה מכל דם כדי שלא נשגה בו והנה הרמב"ן כ"כ על דם החזה ועוף אבל על דם בה"ט אין טעם זה מספיק כ"כ דבלא"ה מיבדל בדיל מני' משום איסור טומאה מיהו י"ל דבה"ט איכא טעמא אחרינא דהא הדם הוא הנפש עיי' רמב"ן ז"ל עה"ת וע"י אכילתו הדם מתעצם בנפש הבהמיות שמשכנה בדם בעל החי' ובלא"ה כ' התורה במ"א ונטמתם בם א"כ י"ל בדם בה"ט החמיר רחמנא טפי לחייבו דם כרת וא"כ נימא בדם בה"ט דל"ש האי טעמא כולי האי אסרה רחמנא משום דניתנה על המזבח לכפר ובבהמה טמאה דל"ש טעמא דכפרה מיתסר משום טעמא ונטמתם והא דבבה"ט ג"כ א"ח כרת על דם שבישלו י"ל דבעי' שיהא כמות שהוא בעודנה בנפש הבע"ח כך י"ל, ועיי' בס' טה"ק הנ"ל מיהא כל הא מילתא תלי' אי דרשי' טעמא דקרא אבל אנן קיי"ל דלא דרשי' טעמא דקרא א"כ באמת אין סברא כלל לחלק בין דם שבישלו או לא בישלו דלא מסתבר דתלי' בראוי לכפרה דבה"ט תוכיח ולא סמכא אטעמא דקרא למילוף מני' קולא וה"נ ל"ש לומר דבה"ט איכא טעמא אחרינא כהנ"ל וא"כ י"ל זה באמת טעמו של רש"י ורמב"ם דס"ל בדם שבישלו חייב כרת ולפי"ז י"ל דאינהי נמי לא ס"ל כן אלא להלכה דקיי"ל ל"ד טעמא דקרא אבל לר"ש דס"ל דרשי' טעמא דקרא כמבואר בכ"מ בש"ס י"ל כו"ע מודו דדם שבישלו א"ע עליו כמשמעות הכ' ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר ומבהמה טמאה אינו ראי' די"ל כהנ"ל ועפי"ז יש מקום ליישב קושי' הקדמונים על הרמב"ם דס"ל גיד הנשה מותר בהנאה והא למאי דפסיק כמ"ד אב"ג בנו"ט ל"ל כשהותרה נבלה הוא וחלבה וגידה היתרה כדאיתא ברפ"ב דפסחים דאמרי' מאן שמעת לי' אין בגידין בנו"ט ר"ש לר"ש איה"נ דגיה"נ אסור בהנאה וא"כ מ"ט דהרמב"ם ולהנ"ל נראה ליישב בס"ד דבאמת יש להקשות מאי פריך הש"ס הא י"ל דיליף גה"נ בק"ו מדם מה דם דחייב כרת מותר בהנאה ק"ו גה"נ שאינו חייב כרת דכהייי"ג יליף הגמ' ק"ו בסוף הסוגי' מחלב עיי"ש מיהא י"ל מדם ליכא למילוף דמה לדם שכן יש היתר לאיסורו ע"י בישול וכ"ז למאי דקיימא הסוגי' התם אליבי' דר"ש דדריש טעמא דקרא א"כ דם שבישלו מותר משו"ה הוצרך לאסוקי דגה"נ אסור בהנאה אבל למאי דקיי"ל דל"ד טעמא דקרא א"כ דם שבישלו נמי אסור מדאורייתא כדס"ל לרמב"ם באמת שוב אפי' אי אב"ג בנו"ט נמי גיה"נ מותר בהנאה דנהי דל"ל כשהותרה נבלה וכו' מ"מ מוכח דגיה"נ מותר בהנאה מק"ו דדם הנ"ל וא"ש בס"ד:

ג') ולענין דם שיצא מן הבשר ע"י כבישה מעל"ע נסתפק הפמ"ג בפתי' לה' מליחה אי דינו כדם שבישלו או לא ובסי' ק"ה העלה דהוא מדאורייתא עיי"ש ותלי' בשיטות הראשונים אי כבוש הוי כמבושל ממש או אינו עושה פעילת הבישול כלל רק שמפליט

ומבליע והדברים עתיקים ועיי' במנ"ח מצוה קמ"ח שהביא בשם החוו"ד משמי' דאו"ה דדם כבוש אינו אלא מדרבנן ועיי"ש שהקשה מאי פריך הש"ס בפ' כ"ש והרי דם דא"ק ל"ת וכי' ותנן או"א מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון וכו' ולשיטות הנ"ל מ"פ הא כיון דמתערבין באמה הייני אמת המים שבעזרה א"כ כיון שנתערב במים פקע איסור דם כיון דאינו ראוי לזריקה ע"כ מותר בהנאה עיי"ש ובאמת לק"מ דעד כאן לא נחלקו אלא בדם שבישלו או דם שנכבש באופן שנעשה פעולת הבישול בהדם דאז שייך לומר שעצם הדם נשתנה מברייתו אבל היכא דהדם מחמת עצמו לא נשתנה אלא דתערובות גרם לו שא"א לזרקו ע"ג המזבח פשיטא דלא גרע איסור דם מכל איסורין שבתורה שאוסרין תערובתן ואטו מי נימא אם נתערב דם בתבשול אינו אסור מדאורייתא משום דא"ר לזריקה וזה נראה פשוט וברור:

ד והנה בדם הכבד אי אסור מדאוריתא או לא נחלקו הראשונים שיטת ר"ת שהובא בתוס' בפ' כה"ב דדם הכבד לא מיתסר מדאורייתא דכבדא כילו דם ואפי"ה שרי' רחמנא ה"ה דם היוצא ממנה אבל שיטת שאר רבותינו הראשונים דהיא דאורייתא ונראה פשוט דלא פליגי אלא בדם בעין הנסחט מן הכבד אבל הא פשיטא דהכבדא בעצמה כילו דם ובשרא דכבדא הכל תמציתו דם הוא כדאמרינן בש"ס בכורות דף נ"ה דזכרותא דדמא כבדא ועי' בחי' ח"ס ז"ל על חולין דמייתא הש"ס דהתם דאמרינן כבד שנמיחה ברבעית ופירש"י כבד של מת מטמא באוהל כרבעית דם המת ומ"מ מפשט פשיטא לן דכבד בעצמה מותר באכילה ועיי' בלבוש עט"ז דיליף לה מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים משמע מלשון תשפכני למעוטא כבד דמעיקרא אינו נשפך ועיי' בחי' ח"ס שם דילפינן לה מלשון תשפכנו אבל תיבת כמים איצטרך לדרשא אחרינא בחולין דף כ"ב ובריש פ' כיה"ד מ"ו צע"ק כיון דע"כ איצטרך כמים לדרשא הנ"ל דילמא כולי קרא משום דרשה דכמים מכתב וצ"ע אבל עכ"פ הא פשיטא אליבא דכו"ע דבשרא דכבדא כולי דמא ופשיטא נמי דלכו"ע בשרא דכבדא שרי ולא פליגי הראשונים אלא בדם בעין שנסחט ממנו אי אסור מדאורייתא או לא ועפי"ז לא הבנתי מה שהביא הפרימ"ג ראי' מהא דאמרה ילתא לר"נ אסר לן דמא שרי לן כבדא אלמא בפירש דחשיב כולי דם אפי"ה אסור מן התורה ולהנ"ל אין ענינו כלל לפלוגתות הראשונים הנ"ל אלא דמ"מ שיטת ר"ת בזה צע"ג בשלמא אי ס"ל כשיטת רש"י ורמב"ם דדם שבישל וה"ה דם שנקרש עובר עליו מה"ת שפיר הוי כבדא חידוש דכולו דם אפי"ה שרי' א"כ יש מקום לומר ה"ה דם בעין שנסחט ממנו משא"כ לשיטת התוס' בסייעתם דבכל דם שנקרש אינו עובר עליו א"כ מה חידוש בכבדא טפי משאר דם וא"כ מהי"ת נימא הואיל וכבד בעצמה מותר ה"ה דם

הנפלט ממנה ושוב ראיתי בחי' ח"ס עמד בזה ולא תי' כלום ואפשר לומר עפ"י מה שכ' לעיל דבאמת אין לנו שום דרש דדם שנקרש א"ע עליו ואי משים דאינו ראוי לכפרה הא גופא מנ"ל ועכ"ח צ"ל כדפרישית משום דנשתני מברייתו וא"כ כבדא דמתחילת ברייתו הוא באופן זה אילו הי' דם הנפש כהייג הי' ראוי לכפרה עכ"פ בחטאות החצוניות דלא כתיב והזה אלא ולקח עי' מנחות דף כ"ב וא"כ שפיר הי' בדין שיהי' אסור מה"ת אפי"ה שרי' רחמנא שפיר הו"ל חידוש והי' ראוי להתיר דם הנפלט ממנה ואתי שפיר שיטת הר"ת:

ועיי' בשמעתין דכבדא בש"ס חולין דף ק"י א"ל אביי לר"ס כי ספקות להתם בעי מניהי כבדא מה אתן בי' עיי"ש כל הסוגי' דמתבאר מן הגמ' דלמיסר נפשה פשיטא ולא מבעי' לן דפלטית ואינו בולעת ומזה תמהו הראשונים על הרי"ף והרמב"ם דס"ל דכבדא עצמה נמי נאסרת והוא דלא כשמעתן ועיי' מה שהאריך הר"ן בישוב תמוה זו ונ"ל בס"ד בישוב קושי' זו דלכאורא נהי דפלטות ואינו בולעת מ"מ הא עכ"פ הדם פורש ממקום למקום וכבר עמד בחוו"ד סי' ע"ג עיי"ש מיהא י"ל גם בדם אברים דפריש ממקום למקום לא מיתסר אלא מדרבנן ועיי' בש"ך וטו"ז ריש סי' ע"ו מה שכ' בשם הרא"ש דדם אברים שפירש ממקום למקום לא מיתסר אלא בפירש מחיים וא"כ י"ל בפריש לאחר שחיטה עכ"פ אינו אלא מדרבנן וא"כ כיון דדם כבד אפי' בעינא אינו אסור אלא מדרבנן וכל עיקר אסורא אינו אלא גזירה אטו שאר בשר ובכהייג דגם בשאר בשר אינו אלא מדרבנן הו"ל גזירה לגזירה ולא איכפית לן במה שפירוש ממקום למקום ושפיר שרי' משום דפולטית ואינו בולעת וכ"ז אי דם כבד לאו דאורייתא אבל אי דם כבד מיתסר מדאורייתא א"כ נהי' דאינו בולעת מ"מ מיתסר משום דם דפריש ממקום למקום כמו בשאר בשר והא גופא אי דם הכבד מיתסר מדאורייתא י"ל דתלי' אי דם שבשלו ודם שקרוש אסור מדאורייתא וא"כ י"ל דסוגי' אזלא אליבא דמא"ד דם שבישלו ודם שקרוש אינו עובר עליו מדאורייתא משו"ה לא איכפת לן במה שפירש ממקום למקום אבל לפי מה דס"ל להרמב"ם דדם שבישלו עובר עליו כמבואר בב"י סי' פ"ז והוא בפרימ"ג פתיחה להי' מליחה וכן הוא שיטת הרי"ף כמו שכ' הפליתי ריש סי' ס"ט עיי"ש וכפשטא דברייתא דמייתא בחולין דף ק"כ הקפה את הדם ואכלו א"כ ה"ה דם הכבד וכן פסק הרמב"ם בהדי' א"כ נהי דפולטות ואינו בולעת מ"מ מיתסר משים דפירש ממקום למקום וא"ש בס"ד: עוד נ"ל בס"ד ביישב שיטת הרמב"ם והריף הנ"ל דלכאורא יש לתמוה מאי פשוט ממתני' בפולטית ואינו בולעת כפי מה שכ' הרמב"ם בפי' המשניות והובא בר"ן פ' כה"ב עיי"ש א"כ ע"כ מקולי תרומה שנו כאן דהא תנן כל המתבשלין עם הירקות של תרומה

מותרין חוץ מן הבשר וע"ז קאמר ר"י ב"נ הכבד אוסרת ואינו נאסרות כלומר דכבד אין דינו כמו שאר בשר אלא כמו שאר כל הדברים שאינם נאסרים במתבשלים עם הירקות של תרומה וע"כ צ"ל הטעם משום דלא החמירו בירקות של תרומה אי משום דתרימות ירק דרבנן אי משים דבתרומה לא אמרינן טע"כ דאורייתא כמו שהאריך בזה החוו"ד בריש סי' ק"ה עיי"ש חוץ מן הבשר דבשר מושך טעם הירקות והו"ל כמו בעין א"כ ע"ז קאמר התנא דכבד אין דינו כמו שאר בשר דאמרינן בי' שמושך טעם הירקות אלא דינו כשאר דברים המתבשלים עם הירקות שאינם נאסרין וכ"ז בירקות אבל אכתי אימא לך דשפיר מיתסר מחמת דם ושוב ראיתי שעמד על תמוה זו בפליתי ריש סי' ע"ג עי"ש ותי' דמ"מ מוכח שפיר דהכבד אינו נאסרות דא"כ נהי דאינו נאסרות מחמת הירקות מ"מ תיפק לי' דמיתסר משום דמתבשלית בדמה אלא ודאי דאינו נאסרות מחמת עצמה ולענ"ד אין זה מספיק דהא י"ל דמיירא שיש ששים בירקות נגד הכבד באופן דמשום דם לא איכפת לן ולא באנו לדין אלא מחמת התרומה וע"ז שפיר קאמר דאינו בולעת יותר משאר דברים שאינם נאסרים במתבשלים עם ירקות של תרומה ויותר קשה דהא בבשר ע"כ מיירא באופן שאין לחוש משים איסור דם וא"כ הה"נ כבד בכהיי"ג מיירא ואכתי מאי קפשיט מיהי לשיטת הרמ"א בסי' ס"ט סעי' י"א דאפי' באיכא ס' עכ"פ אותו חתיכה נשארה אסירה ניחא דשפיר מוכח דהכבד אינו נאסרות מיהי י"ל לפי מה שמבואר שם בטו"ז ס"ק כ"ח הטעם משום דאותו חתיכה מקבלת הטעם בתחילה כיון שהדם הוא בתוכה י"ל דתלי' בפלוגתא דאפל"ס די"ל עכ"פ בגמר הבישול מתחלק הטעם בשוה וא"כ י"ל הסוגי' דשמעתין אזלא כמ"ד אפל"ס אסור וי"ל אביי היא מרא דשמעתתא ואיהו ל"ס דבב"ח חידוש עיי' חולין דף ק"ח א"כ ילפי' שאר איסורין מבב"ח וא"כ אפי' באיכא ס' מ"מ הו"ל למיסר הכבדא אלא ע"כ דאינה נאסרת משא"כ למאי דפסיק הריף והרמב"ם בשאר איסורין ל"א אפל"ס א"כ לא מוכח כלל ממתני' דפולטת ואינה בולעת די"ל דל"ק אלא לענין ירקות של תרומה ונפ"מ באיכא ס' כנגד הכבוד וא"ש שיטות הרי"ף והרמב"ם ודו"ק:

סימן סז

במעשה דרשי' ביור"ד סי' ס"ט דפסק הרמ"א כשיטת האוסרין וכתב דאם הכלי חולבת והוא מליכלך אסור הבשר, דאף לאחר ששהה שיעור מליחה חשיב כרותח, וכתב שם הטו"ז בס"ק כ' הה"ד אם אין בו לכליך והכלי ב"י דאסור כמש"כ הב"י בשם הג"ה ש"ד, והנקה"כ שם השיג ע"ז דהא קיימ"ל אין מליחה לכלים, וכיו"ב הקשה הש"ך בס"ק פ"ג

דברי העט"ז אהדדי דהכי פסק כשיטת הג"ה ש"ד הנ"ל, והרי הוא עצמו כתב בסי' ק"ה דאם מלח הבשר בכלי איסור מותר שאין מפליט הכלי מן האיסור עיי"ש, ולפענ"ד נראה ליישב בס"ד דברי העט"ז והטו"ז לפימש"כ הש"ך בסי' ק"ה בטעמא דאין מליחה לכלים, משום דהו"ל טהור מליח, וטמא תפל עיי"ש גבי גבינות הנעשים בדפוסים של גויים, א"כ לפימש"כ הש"ך בס"י צ"א ס"ק ט"ז, דבדבר צליל אסור אפי' טהור מליח וטמא תפל, א"כ לק"מ על הטו"ז דהכא כיון דאיכא ציר הרי נאסר הציר מחמת בלוע החלב שבכלי ושוב נבלע בבשר מחמת רתיחה, וממילא גם קושיי' הש"ך על העט"ז ל"ק, דבסי' ק"ה מיירא שמלח דבר יבש משו"ה אננו נאסר והגם דכתב שם הרמ"א דאפי' הכלי של איסור אינו מנוקב מ"מ ע"כ לא מיירא התם בבשר שמפליט במלחו, דא"כ בלא"ה אסור, אלא בבשר שכבר נמלח והודח או במידי אחרינא של היתר דלית בי' פליטה מיירא התם, והתם שפיר פסק העט"ז דאין מליחה לכלים וא"ש, מיהא לכאורה זה אינו דהרי מבואר בטו"ז ס"ק מ"א דכלי שאינו מניקב שמלחו בו בשר, ושוב הניחו בו בשר שכבר שהה שיעור מליחה אננו אסור אלא כשיעור כבישה, ולא בכדי שירתיח משום דאין רתיחת הציר פועל להפליט מהכלים כיון דאין מליחה לכלים עיי"ש, ולהנ"ל התם נמי ליתסר כיון דלא שייך בזה אין מליחה לכלים לסברת הש"ך הנ"ל, וראיתי שהקשה כן באמת בחידושי רע"א ז"ל, ונראה ליישב בס"ד, דנ"ל עד כאן לא הוצרך הש"ך בס"י ק"ה למיהב טעמא דאין מליחה לכלים, משום טהור מליח וטמא תפל היינו דוקא בשאר איסורין, דאיכא סברת הרשב"א המובא בב"י ובטו"ז סי' ע' ס"ק ז' דפליטת שאר איסורין מסתרכת יותר, ודגים שמלחן בכלי של איסור באמת ס"ל דאסורין, לזה הוצרך הש"ך בס"י ק"ה לומר דמ"מ אינו אסור משום דעכ"פ הו"ל טהור מליח וטמא תפל, משא"כ בדם בלא טעם זה נמי אמרי' דאין כח המלח להפליט הבליע שבתוך הכלי, ול"ק קושיי' רע"א ז"ל, וממילא ניחא שפיר דודאי בס"ק מ"א לעניין איסור דם שפיר קאמר הטו"ז דהתם לא איכפת לן מה שההיתר הוא צליל, כיון דלעניין דם אין מליחה לכלים מחמת דאין בכחו להפליט משא"כ בס"ק נ' לעניין שאר איסורין דיש לומר כסברת הרשב"א הנ"ל וע"כ צריכין לטעמא דהש"ך בסי' ק"ה א"כ כיון דאיכא היתר צלול י"ל דאסור, וא"ש בס"ד, ובזה צלע"ג על הדג"מ שכתב על דברי הש"ך בסוף ס"ק ס"ז שהקשה ממש"כ הרב בסי' ק"ה סי"ב דאסור למלוח לכתחילה גבינה בדפוסי העכו"ם וא"כ אמאי התיר לכתחילה לחזור ולמלוח בשר בכלי שנאסר מחמת שמלחו בו בשר קודם שהי' מנוקב וכתב הדג"מ דשאני הכא דדם אינו נבלע כ"כ, ואינו מובן דהא ע"כ צ"ל דעכ"פ נבלע הדם בכלי שאינו מנוקב דאל"כ אפי' ברותח הי' לן להתיר ועכצ"ל דעכ"פ נבלע מיהת,

א"כ לעניין להפליט מהכלי הו"ל להחמיר טפי בשאר איסורין מבדם, וע"כ צריך לומר כתי' הש"ך:

סימן סח

בדין בשר שלא שהה עדיין שיעור מליחה ושמוהו בשק אם נחשב השק ככלי מנוקב או לא ראיתי בתשו' מהריא"ס חיו"ד סו' ק"ז, דס"ל דהשק דינו ככלי מנוקב ואייתא ראייה מהא דקיימ"ל ביו"ד סי' ר"א דמותר לטבול כלי בסל או בשק כיון דאננו מחזיק מים עדיף טפי מניקב כשפופ"ה עיי"ש שהתירו בדיעבד, ותימא על הגאון ז"ל דאישטמוטתי' דבס' מנחת יעקב כלל י"א הביא בשם ספר תורת האשם להגאון בעל תוס' יו"ט לאסור והובא דבריו בס' בינת אדם שער או"ה דין כ"ה וז"ל, מה שראיתי מעוברי דרכים שמולחין בשר וכורכין אותו בבגד פשתן, נ"ל דאסור אפי' בדיעבד דודאי הנקבים סתימים אם לא שיהא בגד אריג ומרווח בנקבים כפי ראות עיני המורה, ומשום לא פליג נ"ל דכשר לבטל המנהג לגמרי עכ"ל, וע"כ צריך לחלק בין האי דס"י ר"א, דהתם אין הקפידא שיבואו המים מיד לתוך השק, כיון דסוף סוף עיילו מיא לתוך השק ומים שבו מחוברין עם מי המקוה ע"י נקבי השק שפיר חשבי' לי' חיבור כמו ששופ"ה, משא"כ הכא דמבואר בשו"ע דבעינן שיהא הדם זב מיד ועינינו הרואות דבשק וכיו"ב עד שהבגד או השק שבע מלבלוע א"א לו להמים לזוב מתוכו מכש"כ ציר הנפלט מהבשר דסמוך ועב ואננו נבלע מיד בתוך השק כש"כ דא"א לזוב מתוכו עד זמן מועט א"כ עד שישבע מלבלוע א"א לו לציר לזוב והו"ל כמו כלי שאינו מנוקב, וראיתי בבינת אדם דמייתא ראי' מהא דאיתא באו"ח סי' תצ"ט סעי' ג' דמותר למלוח ע"ג העור מליחה קלה עיי"ש, וכתב המג"א דמירי באם העור מונח בשיפוע דאל"כ הו"ל מולח בכלי שאינו מנוקב, ובא"ר שם כתב, דלפי מאי דקיימ"ל ביו"ד סי' ע"א דמותר למלוח הראש והרגלים קודם שהופשט העור, מש"ס פ' העור והרוטב דהעור חלחולי מחלחל, א"כ אי"צ שיהא העור מונח בשיפוע, עכ"פ מוכח דס"ל לא"ר דמותר למלוח ע"ג עור כש"כ על שק דהנקבים מורווחים טאי, אלא דאיהו מחלק בין הנושאין דשאני מליחת הראש והרגלים דהעור עדיין מודבק בבשר עיי"ש, ולי נראה דבלא"ה קושיי' הא"ר לק"מ דודאי המלח יש לו כח המושך להוציא הדם אפי' מתוך הנקבים דקים כמות שהם בתוך העור, אבל לעניין כלי מנוקב דבעי' שיהא דם זב מאליו, דהא אין שם מי שימשכנו לחוץ לעניין זה נקבים דקים שבעור לא מהני מידי ושפיר קאמר המג"א, ושוב ראיתי שכתב כן המחהש"ק שם לתרץ השגת הא"ר הנ"ל, והנה אמת נכון הדבר, ועכ"פ אין לנו אלא דברי המנח"י הנ"ל שכתב לאסור בשם התו"ס

יו"ט, ושוב מצאתי להפרמ"ג באו"ח סי' תצ"ט שם, באשל ס"ק ד' שכתב לדינא היכא דמלח ע"ג העור כיון דדם שמלחו דרבנן יש לצדד להכשיר בהפס"מ, ומ"מ העלה בצ"ע עיי"ש, ונראה לי דמ"מ היכא דכבר שהה שיעור מליחה, ושוב שמוהו בשק קודם הדחה אחרונה יש להתיר בלי פקפוק דאפי' בכלי שאינו מנוקב רבו המתירון בסי' ס"ט סעי' כ' ובזה לכו"ע איכא למסמך לפסוק כהמתירין ודו"ק:

סימן סט

יש לחקור אי אמרי' תרתי אין אנו בקיאין, כגון בהא דקיימ"ל בסי' ק"ה דלדידן כל מליחה אוסרת עד ס' דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן, וקיימ"ל בסי' צ"א דאין אנו בקיאין בין מליחה לקדירה למליחה לצלי וע"כ לדידן כל מליחה אסורה, ואי אמרי' תרתי אין אנו בקיאין לא אמרינן, א"כ במליחה לצלי וכחוש איננו אסור אלא כדי קליפה, וראיתי שעמד בחקירה זו בחידושי רע"א ז"ל ביור"ד סי' צ"א עיי"ש שמצדד להקל, אמנם הביא בשם הפרמ"ג סי' ק"ה שפ"ד ס"ק כ"ו דפשיטא לי' דאף במליחה דצלי וכחוש נמי אוסר עד ס' לדידן עיי"ש:

ולפענ"ד נראה להביא ראי' דלא אמרי' תרתי אין אנו בקיאין, והוא ממש"כ הרמ"א בסי' צ"א ס"ה בהגה שנייה, והא דטהור מליח וטמא תפל שרי הנ"מ שהטמא יבשל אבל אם דבר צלול נאסר הטהור מאחר שאינו נאכל מחמת מלחו בולע מהאיסור שאצלו, ושניהם אסורין ועי"ש בש"ך ס"ק ט"ו שמגיה בדברי הרמ"א דצ"ל נאסר הטהור מאחר שאינו מלוח, דמחמת מלחו בולע מהאיסור שאצלו, וכוונת הש"ך נראה, משום דלשון הרמ"א כמות שהוא לפנינו אינו מובן, מ"ק דמאחר שאינו נאכל מחמת מלחו בולע, אטו טעמא דבולע מן האיסור משום הכי הוא הא ביבש נמי באינו נאכל מחמת מלחו קיימינן, ומ"מ אינו בולע מהאיסור שאצלו משום שהוא תפל, והו"ל למימר מאחר שהאיסור שאצלו צלול, ומשו"ה מגיה הש"ך דצ"ל כהנ"ל, ועדיין אינו מספיק:

דמה לו להזכיר דמחמת מלחו בולע:

ע"כ נרחה לפענ"ד בס"ד דאין צריך להגיה, וכוונת רמ"א משום דבעי למימר דהכי שניהם אסורים ועכצ"ל דאסורין לגמרי ולא סגי בקליפה, דאל"כ הא קיימ"ל כר"ת דהיכא דאננו אוסר אלא כדי קליפה החלב שרי לגמרו, ועכצ"ל דהכא החלב אסור לגמרו עד ס' כדקיימ"ל בסי' ק"ה דלדידן כל מליחה בס', משו"ה נקט רמ"א לשון כיון שאננו נאכל מחמת מלחו בולע מהאיסור שאצלו והכא דבב"ח איירי הו"ל תרווייהו אסורין משום דאלו היו נאכל מחמת מלחו, לא הו"ל למיסר גם החלב כיון דמעיקר הדין אננו אוסר אלא

כדי קליפה, ותרתי אין אנו בקיאין לא אמרי', ואלו הי' נאכל מחמת מלחו אע"ג דלדידן אסור משום דאין אנו בקיאין מ"מ בכהי"ג לא הוי אסרי' עד ס' אלא כדי קליפה, וממילא החלב הוי שרי, משא"כ השתא דאכנו נאכל מחמת מלחו, ומדוקדק שפיר לשון הרמ"א, ולגירסת הש"ך בלשון הרמ"א אין לפשוט מזה, מ"מ נראה לפע"ד ראיה נכונה לשיטת רע"א ז"ל מהגה שלישית שבסעי' הנ"ל, כל ציר מבשר שנמלח אפי' לא נמלח רק לצלי חשוב רותח, ולכן אם נפלה ציר על הכלי או על גבינה אוסר, אפי' במקום שאין הבשר אוסר דלא נחשב רותח מ"מ הציר חשיב אינו נאכל מחמת מלחו, וצ"ע למה לי' להרמ"א לומר משום דהציר אינו נאכל מחמת מלחו, ת"ל דלדידן אפי' הבשר עצמו חשוב אינו נאכל מחמת מלחו דאין חנו בקיאין בין צלי לקדרה, ודוחק לומר דהרמ"א אשמעי' כזאת דאפי' אליבא דמאן דס"ל דיש חילוק בין מליח דקדרה למליח דצלי, אבל להנ"ל ניחא בס"ד, דהנפק"מ לעניין לאסרו כלו עד ס' דאלו מטעם שאין אנו בקיאין לא הוי צריך ס' בבשר כחוש, והוי סגי בקליפה, משא"כ השתא דאמרי' דהציר מקרי אינו נאכל מחמת מלחו, איסר עד ס' לדידן, וזה ראי' נכונה לשיטת רע"א ז"ל, ובמקום שיש עוד צד להקל, נראה דסברא הנ"ל חזי לאצטרופי להתירא, ודו"ק היטב:

סימן ע

שלוכ"ט לכבוד ידי"נ הה"ג המפורסים חריף ובקי בח"ת וותיק וחסיד, בנש"ק, מגזע ישישים כקש"ת מו"ה נפתלי ראכין נ"י האבדק"ק ווישניצא והגליל יע"א:

יקרת מכתב מעכ"ת הגיעני לנכון:

ומחמת שלא הייתי כמה שבועות בביתי כי הוצרכתי להיות נודד למקום הרחצה לעסוק ברפואות ע"כ אחרו פעמי תשובתי עד כה, וע"ד אשר שאלוני, בשאלה אחת שבא לפניו שמלחו עשרה בר אווזות עם שני אינדיקוס ביחד ואחר המליחה והדחה נמלחו שנית בכלי אי כעין מליחה דבעי לאורחא והיו מונחים כך לערך שני מעל"ע ואח"כ נמצא בבר אווזא אחת מכה בפנים ובתוכה מחט חלודה, ומעכ"ת הטריף את הכל שלא לחוש למש"כ השבו"י לצרף שיטת הראב"י לס"ס, אלא כמו שהחליט בתשו' הנודב"י מהדו"ק סי' כ' ועפימש"כ בפרימ"ג סי' מ"ט דבבדקו את העור והיה שלם ובבר אווזא שאין לה זפק נחשב לודאי טריפה, והנה מבוהל אחד פטפט כנגדו ובלי שום מתינות ועיון, אמר שהוא כשר בלי ספק, עפ"י תש"ו שבו"י הנ"ל מטעם ס"ס, והוא עומד במרדו לאמור להמון עם שהוא כשר, ומעכ"ת הפסיד להעני השואל הפסד רב על חנם, ועי"ז נעשה

חה"ש בין ההמון דנראה ח"ו כשתי תורות, ע"כ נפשי בשאלתי להשיב להדרכ"ת הלכה למעשה בדבר הזה היכא נידייני דייני להאי דינא:

והנה בעיקר הדין מה ש"כ הנודב"י דרוב פוסקים ס"ל דבעי' במליחה ס' כבר השיגו עליו דלא כן הוא דהתו"ח בעצמו כתב בכלל ל"ב סי' ב' דרוב פוסקים ס"ל דמליחה אננו אוסר אלא כדי קליפה, והובא בפרימ"ג ובח"ס וא"כ לכאורה יפה כתב השבו"י דחזי לאצטרופי מיהא שיטת הראב"י לס"ס, וכן העלה הפרימ"ג להלכה בשפ"ד ס"ק ל"ד, ובח"ס סי' צ"ג ע"ש ומה שרצה הנודב"י להוכיח דאיס"ד דחשבי' לי' לשיטת הראב"י לספיקא דדינא הו"ל למפסק באד"ר לקולא ולסגי בקליפה, כבר כתב הפרימ"ג בס"ק ל"ח שם דהיי"ט משום דהו"ל ספק חסרון חכמה דלעניין סד"ר לא מחשיב ספק ומ"מ חזי לאצטרופי לס"ס עיי"ש, א"נ כמש"כ הח"ס שם מן הטעם שכתב מהרא"י שכא לתת דברינו לשיעורין החליטו האחרונים לשער לעולם לס' אפי' באד"ר, משא"כ לצרפו לס"ס, אין ספק שראוי לסמוך, וכן בתשובות שבסוף ס' ראש אפרים סי' י"ד:

העלה כן להלכה דמצרפינן שיטות הפוסקים כהראב"י לעשות ממנו ספק, ואע"ג דלא מקלינן באד"ר לעשות מזה ספק דרבנן להקל, כמה פעמים מצינו שהחמירו בדרבנן טפי כגון באתחזק איסורא דבאד"ר מחמרי' בספיקו ובס"ס בדאורייתא מקילינן לכ"פ בסי' ק"י ע"ש, ולכאורה ממקומו הוא מוכרע דהא כל עיקר מה דמקלינן במליחה לצרף כל החתיכות לס' אעפ"י שלא נגע בכולן היינו משום דסמכינן לענין זה אשיטות הפוסקים דסגי בקליפה, כמבואר ברמ"א בסי' ק"ה, וא"כ הרי קמן דהלכה זו היא רופפת בידנו, ומהיכ"ת לא נשוי לספיקא לאצטרופי לס"ס, והנה החוו"ד בביאורים חות י"ז העלה ג"כ כהנודב"י הנ"ל, אלא דצע"ג שהוא נסתר מחמתו, ממש"כ בסי' ס"ט בחידושים אות ל"ו הביא בשם הכרו"פ שהתיר בהפס"מ בקליפה:

באשה שמצאה חלב ובשר מונחים ביחד, וא"י אם נמלחו ביחד מטעם ס"ס, דאימור לא נמלחו ביחד ואת"ל נמלחו, אימור מליחה אינה אוסרת אלא כדי קליפה, והסכים עמו להלכה, א"כ דבריו סותרין זה את זה, וליישב דבריו שלא יהי' פסקיו סותרין זא"ז, נ"ל בס"ד עפ"י מה שהשיג בתשובת שבס' ראש אפרים הנ"ל על הפרימ"ג שמחלק בין ס"ס לסד"ר, משום דהו"ל ספק חסרון חכמה דבסד"ר לא מהני, מ"מ מצטרף לס"ס והקשה א"כ כש"כ בהאי דתשו' שבות יעקב הנ"ל במחט שנמצא בחלל הגוף דהו"ל נמי ספק חסרון בקיאות אם ניקב א' מאיברים הפנימיים, והו"ל שני הספיקות מחמת חסרון חכמה לא הו"ל למחשבי' לס"ס עיי"ש, ולפי"ז ניחא דברי החוו"ד די"ל מהיי"ט גופא הכריע בהנודב"י בהך דינו של השבו"י משא"כ בהך דינא של הכו"פ דחד ספיקא דאימור לא

נמלחו יחד ספק מעליא הוא שפיר סמך על שיטת הראב"י לשוי' ספק ספיקא, כנ"ל נכון בס"ד ולפי"ז בנ"ד נמי עפ"י הכרעת החוו"ד הנ"ל א"א להקל:

עוד נ"ל בס"ד דאין ללמוד קולא מתשו' השבו"י הנ"ל לעניין מאי דקמן:

עפ"י מה שהעלה הגאון בעל אמרי אש בתשו' ח"ס ס"י צ"ג הנ"ל דבאיסור דרבנן אין לסמוך להקל מספק שמא הלכה כראב"י הנ"ל משום שיש נמי חומרא בדאיכא ס' לענין קליפה, עפ"י האי כללא דכיילו לן רבעה"ת בביצה דף י"ד ע"א בד"ה איכא בנייהו, וכן מבואר בר"ן פ'' ע"ש גבי הסיבות תרי כסא קמא, וכתב עליו הגאון הח"ס ז"ל שלפי"ז אנו צריכין לומר מה שסמך עליו השבו"י לצרפו לס"ס אף דנפק מני' חומרא מצד אחד ולתוס' ב"ק דף י"א לא אמרינן ס"ס כהי"ג, צריך לומר דהגאון שבו"י לא התיר אלא בגוני דידיה שלא היה אפשר לקלוף ונמצא לעולם לא בעי קליפה:

והיינו בהאי עובדא דהתם שכבר נתבשל משא"כ בעובדא דקמן שנשאלה בעודנו הי' אפשר לקלוף שיב א"א לסמוך על ס"ס משום דנפק מני' חומרא מצד אחר עפ"י שיטת תוס" ב"ק דף י"א הנ"ל ולולי דמסתפינא, הוי אמינא נהי דבתשו' רמ"א ובמהר"ם פאדוא, ובתורת חטאת, שהובאו בפריוו"ג, ובתשו' ח"ס כתב שרוב פוסקים הראשונים ס"ל כשיטת הראבי"ה, מ"מ כיון דכתב הרמ"א בהגהת השו"ע דרוב פוסקים האחרונים העלו להצריך ס' בין באיסור כחוש בין באיסור שמן והנהיגו כן מהטעם להשוות הדין ושלא נצטרך לשער בין כחוש לשמן:

מהאי טעמא גופא, ובהאי מנהגא כלול נמי העניין שלא לחלק בין טרפות, דא"כ בהא מילתא נמי נתת דבריך לשיעורין דכמה וכמה טרפות, שאין אנו מטריפין אלא מחמת שאין אנו בקיאין כגון טרפות הסרכות וכיו"ב, א"וו מדהינהיגו לשער הכל בס' שלא יהי' הדברים ניתן לשיעורין מהיי"ט גופא אין לחלק בין טרפות לטרפות:

וממילא אין לעשות מזה ס"ס כלל, ובזה יתיישב נמי פסקי החוות דעת שסותרין זא"ז שהבאתי לעיל ודו"ק כן נלענ"ד בס"ד, וכל זה להתלמד במק"א אבל בנ"ד הדבר פשיט ובריר שבלא"ה אין כאן ס"ס כלל, כמבואר בפרימ"ג סי' מ"ט בשפ"ד אות ה"ו וכמש"כ התב"ש שם דאם העור שלם מבחוץ לא שייך ס"ס שמא לא ניקב א' מאיברים הפנימיים דרוב הנבלעין דרך הוושט וכתב שם דהאי עובדא דשבות יעקב מיירא דוקא בנקיב לחוץ או שאין העור לפנינו יעיי"ש מכל זה מבואר שמעכ"ת יפה דן ויפה הורה בהאי עובדא דאתי לקמיה, והוראתו בקדושה עפ"י התורה הטהורה היא וגם פרושה, ואותו החולק עליו פלגאה הוא, ובדין היא שיפייס את מעכ"ת, ויקבל עליו נזיפה על שגרם חה"ש ובזיון כבוד התורה, ומלבד כ"ז אפי' לו יהי' כדבריו עבר על דברז"ל במאי דקיימ"ל חכם

שאסר אין חברו רשאי להתיר, ועיי' ביור"ד סי' רמ"ב בקיצור הנהגת או"ה להש"ך אות א' ודו"ק:

סימן עא

כאור בוקר שמשו יזרח, כפרצידי דתותו קלא יציץ ופרח כבוד אהובי תלמידי הרב החריף ובקי מופלג בתוי"ש כש"ת מו"ה חיים יהודא דייטש ני' דומו"צ בק"ק מאקוי יע"א אותיותיך הגיעני וכו' וע"ד מה שהעלה בס' חמודי דניאל בבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה וצלהו בשפוד ואח"כ רוצים לצלותו בקדרה אם דינו כמו בישול, וכתב שם דלכאורה נראה שהוא מותר משום דכ' בתה"ד שאסור לבשלו אחר הצליה דאפשר הבישול פועל יותר מהצליה שהמים הרותחים מרככין את הדם שנתקשה ויפליט טפי מע"י צליה, וזה לא שייך כאן ושוב כתב דלפימש"כ הטו"ז בסי' ס"ט ס"ק ל"ב דאם מלחו לבשר ששהה ג' ימים בכלי מניקב ואח"כ מלחו בכלי שאינו מניקב עיי"ש, ובנקה"כ שם מפקפק על זה לומר דפולט מעט מעט עיי"ש וכן כאן בצלי י"ל דפולט מעט מעט כמו בכ"ח דאינו מהני הגעלה מהיי"ט, ומעכ"ת כתב דתליא בפלוגתת החוו"ד והפרמ"ג בפי' דברי הש"ך בס"ק ע"ד, והבאת דברי תשו' מהרי"א הלוי ח"א סי י"ש שכתב בכוונת הנקה"כ הנ"ל דגם במליחה פולט מעט ומעט דלכאורה סברת מהרש"ל והטו"ז נכונה דמהיכא תיתא תפליט המליחה השני' יותר מן הראשונה, אלא דהש"ך לטעמי' שכ' בס"ק ע"ד דהיכא דנמלח בכלי שאינו מניקב הוי ככבוש וכבוש ה"ה כמבושל וכפי מה שביאר הפרמ"ג דכיון שנכבש מעט בציר אף שלא שהה שיעור כבישה מ"מ בהצטרף רתיחות המליחה גרע טפי לאסור אפי' מה שלמעלה מן הציר א"כ י"ל היינו סברת הנקה"כ דכיון שנמלח אח"כ בכלי שא"מ ונכבש מעט בציר משו"ה נפליט אח"כ יותר מן מליחה הראשונה עכ"ל, א"כ תינח במליחה שפיר י"ל דמצטרף עם הכבושה בציר והוי המליחה שניה אלים מן הראשונה משא"כ בצליה י"ל דמודה הנקה"כ דאינו פולט מעט מעט דלמה נאמר דצליה שניה תפליט יותר מן הראשונה, דבזה ל"ש סברת הפרמ"ג הנ"ל א"כ הש"ך יודה כסברת הטו"ז ומהרש"ל, וצ"ל דהחמודי דניאל ס"ל בכוונת הש"ך ס"ק ע"ד הנ"ל דלא כהפרמ"ג אלא כפי' החוו"ד ס"ק כ"ח שכתב שיעור דברי הש"ך כך הוא כיון שנבלע ע"י מליחה גרע טפי להרב בהג"ה א"נ כשיעור כבישה לדעת המחבר דכביש ה"ה כמבושל, וא"כ כוונת הנקה"כ כפשוטו דפולט מעט מעט ע"י מליחה וע"כ דין הנ"ל תליא בזה, אלו דבריך, ואינו נכון כלל, דודאי כא יחליק שום אדם דמליחה בצירוף הכבישה פועל טפי וזה סברא פשיטא מידי דהוי אכלי שני דלכו"ע אינו מבושל

ואפי"ה בצירוף המלח ס"ל להמרדכי דמבשל כמש"כ בהג"ה סעי' ט' ומה שהחוו"ד נלחץ לפרש דברי הש"ך באופן אחר משום דלהפרמ"ג הנ"ל מ"מ קשיין דברי הש"ך ממש"כ בעצמו בסי' ק"ה סק"א עיי"ש, ומ"מ דברי תשו' מהרי"א הנ"ל מה שרצה להעמיס בכוונת הנקה"כ לפענ"ד אינו עולה יפה, דמשכ' דסברה הטו"ז והרש"ל נכונה דמהיכ"ת תפליט המליחה שניה יותר מן הראשונה, הלא גם הש"ך מודה דאין סברא כלל שהמליחה שניה תפלוט יותר, אלא כיון דלפי דבריו פולט מעט מעט, א"כ מליחה ראשונה פלטה מעט מעט, ולא נפק כולי דמא ומליחה שניה נמי פולט ממה שנשאר עוד, ואין מן הצורך לומר כלל דמליחה שני' פולטת יותר, ומשכ"א בכוונת הנקה"כ עפ"י דברי הפרמ"ג הנ"ל בזה דבריו תמוהים, מה לנו בזה לסברת הפרמ"ג ממנפ"ש אם המליחה שניה עדיין מפליט קצת א"כ הרי אסור משום דנמלח בכלי שאינו מנוקב ואם מליחה שניה אינו מפליט כלום, א"כ גם טעם הפרמ"ג לא מהני מידי, ואין לומר דס"ל להש"ך דלעולם לעניין דם לא מהני המליחה שני' כלום, ומ"מ כיון דפולט עכ"פ ציר א"כ הו"ל כבוש בצירוף המלח ומבליע בכולו, זה אינו כיון דאינו פולט אלא ציר בלא דם אין כאן מה שיאסר, ועוד דלמה הוצרך לומר דפולט מעט מעט, אלא ודאי האמת יורה דרכו דכוונת הנקה"כ כפשוטו דהמליחה ראשונה פלטה קצת ומליחה שניה פולט נמי מעט וממילא אסור כיון שמניחה שניה היה בכלי שאי"מ, וזה ברור וא"כ שפיר קאמר החד"נ דלפי דברי הנקה"כ גם בצלי קדר אסור לאחר מליחה, אמנם בעיקר הדין נראה פשוט ובריר דלא עדיף צלי בקדרה מבישול גם אם נימא כדברי המהרש"ל והטו"ז דע"כ ל"ס לי' כן אלא בנמלח שנית דמליחה שנית אינה רותחת יותר מהראשונה, אבל בנצלה בקדרה, נהי דקיימ"ל מליח ה"ה כרותח דצלי, מ"מ ודאי צלי יש לו כח רתיחות טפי, אלא שאינו מבליע יותר מכדי קליפה אם לא בשמנינית דמפעפע, אבל פשיט דיש בו רתיחות להפריש הדם ממקום למקום טפי ממלח דהכי אשכחן גם בכבוש דאמרי' כבוש כמבושל ומ"מ ס"ל כ"ע דמה שחוץ לכבישה שרי, דלא הוי כמבושל ממש ה"נ מליח אינו כרותח דצלי ממש, ועיי' נודב"י מהדו"ת סי' כ"ג, דמבואר דמליח הרי הוא כרותח דצלי לעניין שמבליע כמין צלי אבל ליחשב כמו צלי לעניין איסור בישול בשבת או לאסור למלוח הפסח משום צלי מחמת ד"א לא, וי"ל הצלי פועל יותר ועוד דגם לטעם של תה"ד:

הרי עינינו רואות דמתרכך יותר ע"י צליה ותו דהא אין צריך לצלותו בשפיד כ"א עד חצי צלייתו דבזה יוצא מידי דמו, כדאיתא בסי' כ"ז עיי"ש בש"ך ס"ק י"ד א"כ פשיטא דמתרכך יותר ע"י צלייתו אח"כ בקדרה וא"כ כי היכא דאסור לבשלו במים לכתחילה הה"ד לצלותו בקדרה, ומש"כ ליישב קושיי' האחרונים בהא דאסור להשהות ג" ימים

בלא מליחה דחיישי' לתקלה מ"ש מעוף ספק טריפה, וכתב מעכ"ת עפ"י משכ' המקו"ח בסי' תמ"ז בנוקשה מחמת מי פירות אע"ג דליכא ב"י מ"מ אסור להשהותו, דתבשיל כיון דמתקלקל חיישי' לתקלה והביא כן בשם תמים דעים, וההד"נ בשהיות בשר ג' ימים יש לחוש לתקלה משא"כ בשהיית ספק טרפה כ"א יום, ובאמת אינו דומה להתם דהכא כיון דריצה לשהותו ג' ימים אי לאו דקים לי' שלא יתקלקל לא הוי רוצה משהי לי' וא"כ מהיכ"ת ניחוש שמחמת שיתקלקל בתך זמנו יהי' להוט לאכלו ואם כוונת מעכ"ת דעכ"פ לאחר ג' ימים יש לחוש שיאכלנו בלא צליה, על זה ג"כ אינו מספיק טעמו כלל בשלמא התם י"ל מחמת חשש קלקול המאכל לא ימתין עד לאחה"פ משא"כ הכח כך לו להוציא המאכל מחשש קלקול ע"י צליה כמו ע"י מליחה וא"כ לא מהני הך טעמא של קלקול המאכל להסביר טעמא דחיישי' לתקלה כלל ואינו דומה להאי דמקו"ח, אמנם החילוק שכתב בס' חמדיבנ דודאי כיון דכבר נעשה העניין מותר להשהות זמן מיעט ולא מפסידינן ל' אבל לעשות לכתחילה כך ולבא לידי זה אסור, הוא דבר נכון, וקיימתיו בס"ד מסברא דנפשאי זה כמה, ומש"כ מע"כ ראי' לזה מתוס' כתובות דף כ"ו ע"א ד"ה אין בתר דקנסינהו וז"ל אבל למ"ד אסור לזרים אין נראה שינתן לענייי ישראל כדי למכרו דמילתא דאתי לידי תקלה לא תקיני רבנן דאיכא למיחש דילמא אתי למיכלי' הרי דאפי' לתן לו מעשר למכרו חיישינן אף דבחילוק בב"ד יהבינן לי' תרומה כדי למכרו א"וו אף דאיכא למיחוש דילמא אתי למיכלי' לא מפסדינן לי' מהאי חששא כיון שכבר זכה בירושה משא"כ לתן לו לכתחילה ואין לו דמיון להתם כלל אפי' מצד א' דהתם שפיר חולק בב"ד כיון דזכה בכח ירושתו מאן אלים וגם מהיכ"ת לאפוקי ממונא מני' מחמת חשש שמא יבא לידי תקלה, משא"כ הכא דל"ש זה, וגם לאידך גיסא נמי לא דמי' דהתם לא כתבו התוס' אלא דלא עבדו רבנן תקנתא שיהי' אפשר לבא מני' תקלה משא"כ הכא אכתי הומ"ל דשרי לי' להשהותו ולא חיישינן לתקלה דזמן מועט ותו התם דמי' לתקלה דזמן מרובה כיון דאם יתקנו רבנן לתן לו מעשר א"כ ברוב היונים בנקל אפשר לבא לידי תקלה, אבל עיקר סברת החינד"נ נאה ומתקבל ועוד יש לחלק בכמה גוני:

וע"ד החקירה שבס' חמודי דניאל אם עצמות מצטרפין לשיעור ס' במליחה: מאחר דכתב הטו"ז בסי' צ"ט דעצמות דינן ככלי עצם וכיון דכלי אננו בולע רק כ"ק במליחה איך יצטרפו:

אך לפי מה דמבואר בסי' ע"א ס"ג דקוליות ושאר עצמות שיש בהם מוח צריכין מליחה ומליחת העצם מועיל למוח שבקרבן ואין צריך לנקוב העצם מוכח מזה דמליחה מועיל לעצם ונכנס בתוך העצם כלו ומוציא הדם דרך העצם לחוץ כש"כ שיכול להבליע בכולו:

ומחלק בזה בין עצמות שיש בהם לחלוחית והם מובלעים בבשר לעצמות יבשות שכבר נתייבש הלחלוחית:

והוא אמת ויציב:

אלא שנתקשית בזה ממש"כ בתשו' חסד לאברהם סי' כ"א בבשר שלא נמלח שעירו עליו ווים רותחין מכלי ראשון ואח"כ מלחוהו כד"ת ודעת השואל כיון דנאסר כדי קליפה ואין הדם יוצא משם ממילא הוי הבשר כנמלח בכלי שאי"מ ואסור כולו ופסק דמדינא יש להתיר כיון דשיעור קליפה דק מאוד לא גרע ממוח שמולחין בקרומו רק למעשה כתב דצריך מליחה שנית אחר שיקלפו כיון דכ"ק אין המלח עושה פעולת הפליטה אין כח המלח עובר להוציא דם שבפנים כמו בסי' ע"ה בחלחולית עיי"ש ועתה הגיע נפשך לשאול דתרי הוכחות הנ"ל סותרין זה את זה, והבאת גם דברי האחרונים מה שכתבו בזה על קושיית הפרמ"ג כיו"ב בשפ"ד ס"ק י"ב אמליגה שבש"ס, והנכון בזה מה שהביא בגליון מהרש"א סי' ע"ה בשם תשו' מהר"ש הלוי סי' כ"ב דאף שמועיל מליחת העצמות למוח שבהן צ"ל דמעיים שיעי בפנים אבל עצם יש בו נקבים דקים שהמלח נבלע יעיי"ש ובזה נתפשטו כל הקמטים הנ"ל, ובהיותי בענין זה לא אוכל להתאפק מלהודיעך מה שאני מתפלא בזה זה כמה על מרן הגאון בתשו' ח"ס ח"ו ס"א שכתב וזה לשונו לא אאמין שיטעה שום אדם שמועיל מליחה ע"ג הנוצות כי נוצות העוף הוא גשם נפרד מגוף העוף ומפסיק בין המלח והמים שלא יפעלו בגוף העוף משא"כ הטלפים עכ"ל ונוראות נפלאתי דהא מבואר בד"מ סי' ס"ח וז"ל ראיתי שנוהגין למלוח התרנגולת עם הנוצות עיי"ש, ועיי' פרמ"ג במ"ז סי' ס"ח סק"ג מבואר ג"כ דמהני וצע"ג:

סימן עב

שלוכ"ט לכבוד תלמידי הרבני האברך המופלג כ"ה יצחק סג"ל לעווי בק"ק סעפשי בעללא יע"א:

ע"ד שאלתך היות שעסק מסחרך עם אוזים כיצד יש לנהוג עם האוזים שלמים דלהדיחן בתוך ג' ימים עם עורן התיר הנודב"י מהדו"ת חאו"ח סי' כ"ז דאף שהנקבים שבעור אינן שולטין מעל"ע מ"מ הבשר מיהו נתרכך ע"י השרי' אבל איברים פנימים לא הותר כי אם לצלי, ומה שהגיע נפשך לשאול היכא דנוטלין הוושט באופן שנפתח החלל ושופכין מים לתוכו אם מועיל בזה האופן שיהא היתר בישול גם לאיברים הפנימיים נ"ל דלא מהני אפי' איכא נמי הפס"מ כמו שכתבת, מ"מ אין להתיר בזה דעל עיקר התירו של הנודב"י הנ"ל יש לפקפק מלבד מה שהביא המנח"י כלל ד' אות ה' בשם חמיו הגאון

מהר"ש מפראג שהצריך בכהי"ג לפשוט את העור ולבשלה, והבשר יצלה דס"ל דהעור כמאן דמפרתא דמי והפרמ"ג בשפ"ד אות ג':

שדי בי' נרגא אחרינא דאולי בעי הדחה או שרי' משני צדדין ובאוזין שלימים כיון דלא סליק הדחה מבפנים אפשר דלא מהני עיי"ש, ויש להביא ראי' לסברתו דהא לענין הדחה ראשונה ליכא למ"ד דמהני הדחה מצד אחד, אפי' למ"ד טעם הדחה ראשונה בשביל שיתרכך הבשר וק"ו לענין שההי' ג' ימים דלא מהני דבעי' שיתרכך טפי וראי' דהא המחבר בסי' ס"ט ס"א לענין הדחה ראשונה לא הזכיר אלא הדחה, ואלו לענין בשר ששהא ג' ימים הצרוך שרי' עיי"ש, ובזה יש תמוה על תשו' מהרי"א חיור"ד סי' ק"ו דפשיטא לי' דלא עדיף כח הדחה זו מכח הדחה ראשונה של קודם מליחה, מלבד דלא מסתבר כן דהתם אינו צריך אלא לרכך מנה שע"פ שטח החתיכה משא"כ לענין שההי' ג' ימים צריך שיתרכך גם פנימיות הבשר, וסברא זו כ' גם בתשו' אמרי חש סי' כ"ט, ופלא שהמהרי"א שם הביא תשו' זו ולא הרגיש שדבריו נסתרו מסברתו:

ותו מפסקי השו"ע הנ"ל היא ראי' שאין עלי' תשובה דלענין שההי' ג' ימים צריך שיתרכך טפי:

וא"כ צדקו מאוד דברי הפרמ"ג בשפ"ד ס"ק ג' שהציי"ע בדין הנ"ל מ"מ כיון דכבר הורה הזקן בעל הנודב"י והמנח"י העיד שכן נהגו בו היתר וכן הסכים באמרי אש סי' הנ"ל א"כ כדאי הם הני גאונים לסמוך עליהם לענין שרי' אוזים שלמים אבל הבו דלא לוסיף על דברי הנודב"י שלא להתיר האיברים הפנימיים, כ"א לצלי ואפי' אם נוטלין הושט ושופכין המים לתוכן דודאי לא הוי שתק הנודב"י מלאשמעינן האי תקנתא פשיטא וקלה כמות שהוא א"וו דס"ל אף אי שופך מים דרך בית חלל מ"מ אי אפשר שיגיעו המים לכל חלקי האיברים המסובכים זה בזה כגון שומן הכנתא והלב וקרקבן וכבד וכיו"ב ע"כ אין להם תקנה אלא לצלי כמש"כ הנודב"י כן נראה לפענ"ד בס"ד, והשי"ת ישלח ברכה בכל מעשי ידיך ויפרנסך מידו הרחבה והמלאה כנה"ר יכפ"ש הדושו"ט:

חוסט ג' פ' בא תרנ"ה לפ"ק:

סימן עג

כבוד תלמידי ש"ב הרב המאה"ג מו"ה אברהם בצלאל נ"י רב דק"ק לעווועלעק יע"א:

ע"ד קושייתך לפימש"כ השאג"א בתשו' החדשות סי' ט"ז דבדם קדשים איכא ב' לאווין והה"ד ב' כריתות מהא דא"ר בכריתות דף ד' ה' לאוי בדם למאי אתי א' לדם חולין וא' לדם קדשים וא' לדם כיסוי וכו' ומשמע לי' להשאג"א דעל דם קדשים איכא ב' לאוי דלא

גרע קדשים מחולין ונוסף עוד לאו א' בקדשים והה"ד לכרת והקשית מש"ס כריתות דף י"ד אהא דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליו ד' חטאות ואשם א' ופריך בגמ' וניתני ה' חטאות ולוקמא כגון דאכל כזית פיגול ומשני בחד כזית קמיירא בשני זתים לא קמיירא ולשאג"א ליתני כזית דם קדשים דאיכא חד כזית ואיכא ה' חטאות והנה קושייתך כמות שהוא לק"מ בדם לא מחייב משום טומאת הגוף ומשום נותר אלא דאי קשי' הא קשי' דהא בגמ' התם קאמר ר"א ב"א מתני ה' חטאות ומתרץ לה כגון דאכל פיגול ולא משני כהני שינוי דמשני התם ופריך הגמ' עליו וניתני שש חטאות וניקמי כגון דאכל כזית הם עיי"ש והשתא לדברי השאג"א הנ"ל עדיפא מני' לפרוך וליתני שבע חטאות וכגון דאכל כזית מדם קדשים והוא צע"ג לכאורה ונראה לפענ"ד ליישב בס"ד דלכאורה מאי פריך הא י"ל דבאכילה קמיירא בשתי' לא קמיירא וא"כ משו"ה דם לא קחשיב הגם דקיי"ל שתי' בכלל אכילה מ"מ התנא לא מיירי מזה וצ"ל דשפיר פריך דהא קיי"ל הקפה את הדם ואכלו חייב כדנפק"ל מנפש בש"ס חולין דף ק"כ והשתא תו לא תיקשי קושי' הנ"ל דהא מבואר שם בשאג"א דהך לאו דנוסף בדם קדשים לכו"ע אינו עובר אלא בדם הראוי לזריקה ולא כשהקפהו עי"ש וא"כ לא מצי למיפרך אלא מדם חולין וא"ש, ועיי"ש בשאג"א ודו"ק:

סימן עד

דיני סמני עופות המבואר ביו"ד סי' פ"ב א) אמרי' בש"ס ס"פ א"ט כ"ד עופות טמאין נינהו:

והנה בתו"כ פרט הכתוב כל העופות טמאים, ולמה נשנו במשנה תורה וגם שינה בהם הכתוב ממה שנאמר בתו"כ דהתם כתיב את הדאה והאיה למינה:

ובמשנה תורה כתיב והראה ואת האיה והדיה למינה ואמרי' התם דאה וראה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון מכדי מ"ת לאסופי קאתי מ"ש הכא כ' דאה ומ"ש התם דכתיב ראה ולא כתיב דאה, תו אמרי' איה ודיה אחת היא דאיס"ד תרתי אינון מ"ש בתו"כ כתיב למינה אאיה, ובמ"ת כתיב למינה אדיה, ולא כתיב למינה אאיה א"וו איה ודיה אחת היא:

ולכך נאמרו כל השמות שלא ליתן פתחון פה לבע"ד לחלוק עיי"ש, וכ' התוס' דצריך לדקדק מ"ש דכתיב בויקרא דאה, ובמ"ת ראה ולא כתיבי תרווייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמ"ת כתיבי תרווייהו איה ודיה, ותירצו דהיינו טעמא דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה אע"ג דמין הדין הי' לו לכתוב במ"ת

כל השמות דאתי לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הו"א דדאה וראה תרתי נינהו ולאוסופי קאתי: אבל באיה ודיה אין לטעות אעפ"י שכתיבי שניהם דמדכתיב בתו"כ למינה אאיה ובמ"ת כתיב למינה אדיה ש"מ דתרתי נינהו עכ"ד:

ועדיין דבריהם צריכין ביאור אי הוי כתיבי נמי דאה וראה בחד דוכתי והו"א דתרתי נינהו מאי הוי נפק"מ בזה סוף סוף לא הוי נפיק מינה חורבא אי הי' שום אדם טועה בזה, וא"כ אכתי הוי ניחא טפי לכתוב כל השמות דאתי לאוסופי כי היכא דכ"ר גבי איה ודיה ונראה ברור בכוונת התוס' משום דבאמת קיימ"ל כל שבקי בהם ובשמותיהן עוף הבא בסי' א' טהור ובלבד שיכיר פוע"ז ובשתי סימני' בעי' שיכיר עורב ובג' סימני' בעי' שיכיר י"ט עופות, ומי שבקי בכולם כל העוף שבא לפניו ומכירו שאינו מכ"ד עופות א"צ שיבדוק בסימנים כלל, והנה אי הוי כתיב דאה וראה במ"ת והו"א דהם שני מינים א"כ כל העוף הבא בסי' טהרה אכתי לא הו"מ לאכשורי דהא איכא עוד עוף א' בעולם שאינו מכירו דהיינו חד מדאה וראה כיון דלפי ס"ד הם שניהם ובאמת אין לנו לחוש לזה דהא דאה וראה אחת הוא משו"ה הצריך רחמנא להשמיטו אע"ג דמן הדין הי' ראוי לפרש במ"ת כל המינים כדרך שעשה באיה ודיה מיהו כל זה לקושטא דמילתא דקיימ"ל עוף הבא בסי' א' טהור כדילפינן מנשר, וכ"ש בתרי או בתלת אבל למאי דס"ד דבעי' דומיא דתורין, כדשקיל וטרי בסוגי' א"כ לא מהני מידי אפי' אם מכיר כל העופות טמאים דהא ילפי' מהם דהה"ד שאר עופות שי"ל סימן טהרה א"כ שוב אין נפק"מ במה דהו"א שיש עוד עוף טמא בעולם ושוב א"א לומר דמשו"ה לא נכתבו שניהם במ"ת דאה וראה משום דא"כ הו"א ששני מינים הם, דאף אי הו"א כן מאי הוי וא"כ יש הוכחה לאידך גיסא מדלא נכתבו שניהם ביחד כדרך שנכתבו איה ודיה ש"מ שני מינים הם, ובמאי דכתיבנא ארוחנא בס"ד ליישב תמי' נשגבה שתמה בחי' הרשב"א בהא דקאמר הש"ס כ"ד עופות טמאים וד' סימנים תלתא הדר' בכולה, עשרים מהם שלשה שלשה, תרי בעורב חד בפרס וחד בעזניה, הא כ"ד הם עם נשר ונשר אין לו שום סימן, ולפימש"כ מתיישב שפיר כמין אומר די"ל דהש"ס לא מיירי מנשר כלל רק מהעופות דהדרי בהו סימן טהרה, ואמר כ"ד נינהו, דהא לפום סברא דמקשה דלא ילפי' מנשר, א"כ מוכח דראה ודאה תרתי נינהו, ועיי' במהרש"א מה שדקדק על התוס' דנקטי בכולהי שמעתין י"ט עופות ובש"ס קאמר עשרים, ולהנ"ל ניחא בס"ד דהתוס' נקטו לקושטא דמילתא א"כ ליכא אלא י"ט עופות דאית כלהו תלתא סימנים, כנ"ל נכון בס"ד, ומה שצ"ע עוד על התוס' הא ליכא י"ט בג' סימנים דעורב ומינו לית להו אלא תרי עיי' בחי' הח"ס ז"ל:

ב) ובעיקר קושיי' התוס' הנ"ל הי' נלענ"ד ליישב בס"ד, דלכאורה צ"ע בהא דקאמר רבי אקרא אני איה דיה וכונה נכתבו שניהם שלא ליתן מקום לבע"ד לחלוק, שלא יהי' אתה קורא דיה והוא קורא איה, אכתי אין זה נתינת טעם למה נכתבו שניהם במקום א' במשנה תורה הלא הי' די אם יכתוב איה בתו"כ ודיה במ"ת, כי היכא דסגי בדאה וראה שלא נאמרו שניהם יחד, ונהי דכתבו התוס' דמן הראוי שיהי' כל השונות נכתבין במ"ת כיון דאתי לאוסופי סוף סוף כיון דחזינן דבדאה וראה לא הקפיד הכתיב במה שנאמר א' בתו"כ וא' במ"ת ההד"נ באיה ודיה הוי סגי בהכי, מיהא נ"ל דבאיה ודיה כיון דכתיב בהו למינה א"כ אי הוי כתיב במ"ת רק הדיה למינה הו"א האי למינה אתי לרבות איה דכתיב בויקרא ואע"ג דאיה ודיה אחת היא מ"מ הו"א שהתורה כ' כן כדי שלא ליתן פ"פ לבע"ד לחלוק וכמו"כ האי למינה דכתיב בויקרא אאיה, הו"א דאתי לרבות דיה, אבל מה שהוא באמת למינא דאיה ודיה לא הוי ידעי' כלל דהוא בכלל עופות טמאים דהא באמת י"ל ג' סימני טהרה דהוא באמת אינו לא איה ולא דיה, משא"כ השתא דכת' איה וגם דיה במ"ת ע"כ ידעי' דהאי למינה קאי אעוף אחר שאינו לא איה ולא דיה אלא עוף אחרינא, והיינו דקאמר רבי אקרא אני איה דיה למה נאמרה כדי שלא ליתן פ"פ לבע"ד לחלוק וכו' לכך כ' במ"ת והראה ואת האיה ודיה למינה, ולכאורה יל"ד טובא למה לי' לחזור ולשנות לכך נאמר במשנה תורה, הא כבר פתח כן ואמר אקרא אני איה דיה, ותו דמתחילה פתח באיה ודיה, ואח"כ בסיום דבריו קאמר לכך נאמר והראה ואת האיה ודיה, ותו למה הוצרך להביא גם למינה, אולם למאי דפרישית מדוקדק מאוד, דרבי בא לתרץ בדבריו דנהי דנאמרו כולם משום שלא ליתן פ"פ לבע"ד מ"מ הוי סגי שיכתוב איה בויקרא, ודיה במ"ת כדאשכחן בדאה וראה, מיהא כיון דכתיב באיה ודיה גם למינה שפיר הו"א כנ"ל, והיינו דקאמר רבי לכך נאמר והראה והאיה והדיה למינה וא"ש ובזה יתיישב ע"נ קושיי' התוס' בהא דמקשה הש"ס למה לי למיכתוב איה ודיה כיון דשניהם א' הם, ולא פריך כן על דאה וראה ולהנ"ל ניחא דעל דאה וראה שלא נכתבו שניהם יחד ידע המקשן דהוצרכו לכתוב שניהם שלא ליתן פתחון פה לבע"ד, אבל איה ודיה שפיר מקשה למה הוצרכי לכתוב שניהם יחד דהא הוי סגי אם יכתוב א' בויקרא וא' במ"ת כדאשכחן גבי ראה ודאה, וממילא יתיישב נמי קושי' התוס' שם מ"ש דבדאה וראה לא כתיבי תרויי' בחד דוכתא ואיה ודיה כתיבי שניהם יחד ולמאי דפרישית איה"נ דהוא בכלל דבריו של רבי, ויהיב בי' טעמא שפיר כדפרישית ודו"ק:

ג) עוד מצינו שינוי בין הכתובים בויקרא להכתובים במ"ת, דבויקרא כתיב רחם, ובמ"ת כתיב רחמה, וראיתי בתשו' ח"ס סי' ע"ד שכ' עפימ"ש התוס' בנדה דף נ' גבי תרנגולתא

דאגמא דיש חילוק בין זכר לנקיבה, ושוב דחי פי' זה והעלו דאין סברא לחלק, אלא דתרנגולא דאגמא ותרנגולתא דאגמא תרי מינים נינהו בתרנגולא דאגמא שריין בין זכר ובין נקיבה ובתרנגולתא אסירי תרוויי,, וכ' מדכתיב בתו"כ רחם בלשון זכר ובמ"ת רחמה בלשון נקיבה, ומשנה תורה לאסופי קאתי הנקיבה, משא"כ באינך אפשר דחלוק יש במקצתן בין זכר לנקיבה ודלא כהתוס' שדחו פירוש הנ"ל, ושוב העלה בצ"ע ולענ"ד נראה ליישב בס"ד עפ"י מה שנתקשה הח"ס ז"ל עוד כיון שסימני העוף לא נתפרשו בתורה אלא שחכז"ל המציאו כן ע"י בדיקתם מה בין תור לנשר מפני מה לא הכניסו בזה גם סימני הבצים דראשו א' חד וראשו א' כד עיי' חולין דף ס"ד אע"ג דסימני בצים לאו דאורייתא מה בכך הלא כל אלו סימנים לאו דאורייתא אלא שמצאו כך ואי דאיכא עורבא דדמיא ליונה מה בכך נימא דאסרו הכתוב וי"ל ג' סימני טהרה שכמו שאנו אומרים עתה שי"ל ב' ס"ט ונאסר כן נאמר שיש לעורב ג' ס"ט ולי"ט עופות ד' ולנשאר ה' סימני טומאה, ולענ"ד נראה די"ל כיון דבמ"ת כתיב רחמה לשון נקיבה שמע מינה דבויקרא דכתיב רחם מיירי בזכרים וכיון דסימני טהרה ילפי' מנשר דכתיב בויקרא והתם בעופות זכרים מיירי ממילא מוכח דסימני בצים אינם בכלל סימני טהרה, והשתא י"ל דמהיי"ט גופא שינה הכתוב לכתוב במ"ת בלשון נקיבה רחמה וא"ש, ועיקר הקושי' נ"ל דלק"מ הא מבואר בתוס' ברישׁ סוגיי' בד"ה מה כשר דאע"ג דאמרי' כ"ד עופות טמאין הן היינו שע"י יש להכיר כל העופות טהורין משום דעוף שיהי' לו אפי' סי' א' אינו בנמצא אלא אותן המפורשין בתורה אבל עופות שאין להם סי' טהרה איכא טובא, וא"כ מי בדק הבצים מכל עופות טמאים לראות אם שני ראשיהן כדין או חדין, או לא הא אפשר שיש מהן א' שבצים שלו הם כבצים של עוף טהור, וכיון דילפינן מנשר דכל שאינו דומה לנשר אפי בסי' א' של טהרה מותר א"כ אם נזדמן לפנינו עוף א' מאותן עופות ויהי' לו בצים כשל עוף טהור יבא להתיר את הטמא, והא ודאי אין להקשות הא גופא מנ"ל דילמא איה"נ כל כעוף שאין לו שום סי' בגופו אלא שי"ל סימני בצים נמי שרי דעכ"פ לא דמיא לנשר, הא ודאי לק"מ כיון דילפי' מנשר בעי' דומיא דנשר, וכל שדומה לנשר אע"ג דביצים שלו אינם דומין לביצת נשר א"א למעטו, וז"פ וברור:

ועיי' בליקוטי תורה לרבינו האר"י הק' פ' ראה, דאותיות שניות של סימני טהרה רמזים באות' צפור באופן זה אות ב' דאצבע הוא צ' אות ב' דזפק הוא פ אות ב' דדורס הוא ו' אות ב' דקרקבן הוא ר' הרי צפור א"כ שפיר ראו חז"ל מה שלא הכניסו גם סימני הביצים בתוך סימני טהרה ד) והנה הרמב"ן חולק עם הרמב"ם וס"ל דלא בא הכתוב אלא לעבור בעשה ול"ת, אבל הבדיקה בסמנים ל"ח מ"ע ועיי' מש"כ בזה בפ' שמיני, ונראה

לפימש"כ החוו"ד בסי' ק"י בהא דפסק הרמב"ם סדא"ו לקולא דהוציא דינו מש"ס סוטה דף כ"ט דר"ג רמי כתיב והבשר אשר יגע ברא טמא לא יאכל טמא ודאי לא יאכל הא ספק יאכל, וכתיב כל טהור יאכל בשר טהור ודאי הוא דיאכל הא ספק לא יאכל אלמא לישנא דקרא משמעותי' על הודאי ולא על הספק, ומזה מוכח נמי דשאני היכא דכ' רחמא קום ועשה לשוא"ת עיי"ש דמיישב בזה הקושי' דמקשים על הרמב"ם משמעתא דרובא בפ"ק דחולין, ולפ"ז י"ל לשיטת הרמב"ם הנ"ל נהי דסדא"ו מה"ת לקולא הכא דכ"ר בלשון קו"ע לבדוק בסימני העוף, אמרינן ספיקו לחומרא דכל צפור טהורה תאכלו משמעותו דטהורה ודאי בעינן ולא ספיקו, כי הא דרב גידל הנ"ל ועפי"ז נראה דיש ליישב בס"ד קושי' התוס' בחולין דף ס"ו בהא דאמר חזקי' מניין לביצת עוף טמא שאסור מה"ת שנאמר את בת היענה, וכי בת יש לה ליענה אלא זה ביצתה והקשו בתוס' ל"ל קרא ע"ז ת"ל דכל היוצא מן הטמא טמא כדאמרי' בפ"ק דבכורות, ולשיטת הרמב"ם ניחא דנפק"מ לעניין ספיקא דאי משום כל היוצא מן הטמא הוי אמרי' ספיקו לקולא, אבל השתא דנכתוב איסורו דביצה בהדי עופות טמאים א"כ י"ל דעשה הנ"ל על הביצים נמי קאי, וספיקו לחומרא ועפי"ז יש ליישב ס"ד קושי' התוס' והראשונים בשמעתא דסימני ביצים דבפא"ט דף ס"ג פריך הש"ס ולבדוק בסימנים ומסקינן דסימנים לאו דאו' ואלו בע"ז דף ונ' גבי עוברי דגים דאינם נקחים אלא מן המומחה פריך הש"ס כן ומשני בנימוחו והול"ל דסימני' לא"ד ועיי' מש"כ התוס' בשם ר"ת דסימני ביצים הוא דלא הוי דאורייתא משום דאיכא עורבא דמיא לדיונה משא"כ בסימני עוברי דגים דלא שייך האי טעמא והתוס' הקשו מירושלמי עיי"ש, לפימש"כ עפ"י שיטת הרמב"ם א"ש בס"ד, דבאמת כיון דספק דאוריי' מה"ת לקולא א"כ נהי דסמנים לאו דאורייתא מ"מ מדאוריי' לו יהא אלא ספק השקול נמי הו"ל להקל, ולענין איסורא דרבנן שפיר הו"ל למסמך אסימנים, מיהא לפימש"כ ניחא דהכא כ' רחמנא בלשון קום ועשה כל צפור טהורה תאכלו מודה הרמב"ם דספיקא לחומרא, וכיון דביצה נמי כ' התורה בהדי עופות טמנאים גם בביצה אמרי' כן ושפי' קאמר בגמרא, וכל זה ביצי עוף טמא, משא"כ עוברי דגים נהי דאסירי מדאורייתא משום כל היוצא מן הטמא מ"מ לא עדיף משאר סדא"ו דמה"ת לקולא משו"ה שפיר פריך הש"ס בע"ז ולבדוק בסימנים והוצרך לתרץ דמיירי בנימוחו, וא"ש בס"ד: ודע דלפימש"כ התוס' דביצת השרץ שלא ריקמה לא מיתסר מדאורייתא דא"א למילף מביצת עוף טמא עיי"ש א"כ כש"כ או עכ"פ הה"ד ביצת דג טמא לאו דאורייתא, ולפי"ז צע"ג למה הוצרכו לדחוק כ"כ לתרוצי סוגי' דחולין אסוגי' דע"ז הנ"ל והא בפשיטות הומ"ל, דביצת העוף טמא דאורייתא משו"ה ל"ס אסימנים משא"כ ביצת

דגים טמאים, וכהי"ג הקשה הפלתי בסי' פ"ג הא בש"ס דע"ז קאמר דאינם נקחין אלא מן המומחה ולא מסתם בנ"א וי"ל דזה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא אפי' סתם ב"א עאנ"ב עיי"ש, וכיון דאינו אלא לענין דרבנן שפיר סמכי' אסימנים עיי"ש, ולפימש"כ הקושי' חמורה טפי ובפשיטות דהא התוס' בעצמן כתבו דדוקא ביצת עוף טמא אסור מדאורייתא, ומכאן ראי' ברורה למש"כ הח"ס ז"ל בתשו' סי' ע"ח דלמאי דקאמר סימנים לאו דאורייתא אפי' באיסור דרבנן אין לסמוך ע"ז ואינו דומה להא דאמרי' בעלמא סימנים דרבנן דהתם תקין רבנן למיהדר אבידה בסימנים משא"כ הכא כיון דאיכא עורבא דמיא לדיונה, לא הוי בכלל סימנים כלל וא"כ לק"מ קו' הכו"פ וגם קו' דידי ובזה מדוייק מאד פירש"י בחולין דף ס"ג שם דכ' סימנים לא"ד, לאו הלל"מ לסמוך עלייי' ולכאורה מאי בעי רש"י בזה ומה בא ללמדינו ולהנ"ל ניחא דבא ללמדנו דא"א למסמך אהני סימנים אלא אם נוכל לומר דהם הלל"מ דאטו חכז"ל קניגי או בכיסטרי היו שבדקו כל ביצים שבעולם לידע סימני ביצים וא"כ אין מקום למסמך אסימני ביצים אלא אם נימא דמסורת הוא כך מהלל"מ אבל כיון דסימנים לאו דאורייתא דהיינו דלא הוי הלל"מ שוב א"א למסמך עלייי' כלל אפי' באיסור דרבנן ודו"ק:

ה) עונ"ל בס"ד עפ"י מה שהבאתי כ"פ ומה שחידש הריב"ש דלעניין סימני בהמה טהורה לא אזלינן בתר רובא כיון דכתב רחמנא והבדלתם בין הבהמה הטהורה וכו' א"כ בעינן שיהא מבורר בודאי ולא יהא בה שום חשש אפי' להמיעוט עיי' מש"כ בסימני בה"ט וסימני עופות טהורים בפ' שמיני, ונ"ל בס"ד עפ"י שיטתו יש מקום בראש ליישב שפי' קושיי' התוס' הנ"ל מקרא דבת היענה ת"ל משום דכל היוצא מן הטמא ולהנ"ל ניחא בס"ד דאי משום כל היוצא מן הטמא זה אינו אלא איסורא בעלמא הוי אזלי' בתר רובא כמו בכה"ת כולה אבל השתא דכ' רחמנא בת היענה לאסור ביצת עוף טמא א"כ קרא דוהבדלתם גם על הביצה נמי קאי שוב לא אזלי' בתר רובא, ומיושב שפי' קושיי' התוס' ועפי"ז ניחא נמי ליישב סוגי' הש"ס בחולין הנ"ל דלא יהא נסתר מש"ס ע"ז דהוצרך לאוקמי בשנימוחו דנהי דאמרי' סימנים לאו דאורייתא, ואיכא עורבא דמיא לדיונה מ"מ א"א להכחיש המציאות דרוב ביצים שיש להם סימני טהרה הם משל עופות טהורים, וא"כ הול"ל בתר רובא, וכן הקשה הפלתי בסי' פ"ג עיי"ש מיהא לפימש"כ ניחא בס"ד די"ל כיון דביצת עוף טמא כ' רחמנא בהדי עופות טמאים א"כ עלה נמי קאי מ"ש דוהבדלתם משו"ה לא אזלי' בתר רובא, ומיושב ג"כ קושיי' הראשונים בהא דפריך הש"ס אברייתא דלוקחין ביצים מן הנכרים בכ"מ וליחוש דילמא דעוף טמא נינהו הקשו הראשונים הא אמרי' עופות טהורים מרובים משל טמאים, וא"כ הול"ל בתר רובא

ולשיטת הריב"ש הנ"ל ניחא דהכי לא אזלי' בתר רובא משום מצות והבדלתם, וכל זה לענין ביצת עוף טמא דכתיב בהדי עופות טמאים וקאי עלה מצות והבדלתם משא"כ ביצי דגים דלא מתסרי אלא משום איסור בעלמא דכל היוצא מן הטמא טמא איה"נ דאזלי' בתר רובא וא"כ שפיר פריך הש"ס בע"ז ולבדוק בסימנים והוצרך לשנויי דמיירי בנימוחו וכ"ז לענין עוברי דגים אבל אדגים עצמן א"א לסמוך מחמת סימני עוברים דלענין דגים בעצמן שוב א"א למסמוך ארובא דבדגים הא איכא מצות והבדלתם וא"כ בירושלמי שהביאו בתוס' שפי' קאומר דהתם קאי אהא דבעי להתיר הדג עצמו משום סימני ביצים דידהו ע"ז שפי' השיב לו דא"א לסמוך על זה משום דאיכא של טהור דומה לשל טמא עיי"ש וניחא בזה נמי הא דהקשה בח"ס מאי פריך הש"ס על לשון הברייתא כסימני ביצי כך סימני דגים סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת כתיב הא שפיר יש לומר הכוונה היכא דא"א למקום אסו"ק כמו הדג ברבוט"א שהביאו התוס' וכיו"ב שי"ל ספק אי הסיר קשקשת כשהעלוהו, יש לסמוך אסימני ביצים ולהנ"ל ניחא דהוי פשיטא לי' להש"ס דא"א למסמך על הדג מחמת סימני הביצים מטעם הנ"ל ודו"ק: ו) כ' הרמב"ם בפ"א מהמ"א סימני עוף טהור לא נתפרש מן התירה, אלא מנה טמאים בלבד ושאר מיני העוף מותרים והמינין אסורין ארבעה ועשרים הן ואלו הן הנשר וכו וכו' כל ני שבקי במינין אלו ובשמותיהן הרי זה אוכל עוף שאינו מהן וא"צ בדיקה וכו' עו"ש מי שאינו מכירין ואינו יודע שמותיהן בודק בסימנים אלו שנתנו חכמים כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא מאלו המינים וטמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו א' מג' סימנין אלו ה"ז עוף טהור ואלו הן אצבע יתרה או זפק או שהי' קרקבנו נקלף ביד עיי"ש ובש"ס חולין דף ס' וקשיא לי לפי מה שמנה הרמב"ם מצות עשה לידע הסימנים שמבדילין בהן בין בהמה חו"ע שמותר לאכלן ובין שאסור לאכלן שנאמר והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור ומבואר בסי' החינוך דאם אכל בלא שהבדיל תחילה ביניהם אפי' נתברר הדבר בתר הכי שהי' ממין המותר מ"מ ביטל מ"ע זו של והבדלתם, ובתשו' הריב"ש מבואר דלעניין מצות והבדלתם לא אזלינן בתר רובא כיון דכ' רחמנא והבדלתם בעינן שידע בירור שהוא מובדל בסימני טהרה וחיישינן למעוטא א"כ אמאי אם הי' בקי בהן ובשמותיהן אוכל עוף שאינו מהן וא"צ בדיקה נהי דשוב ליכא משום לאו דלא יאכלו אבל עכ"פ הי' צריך לבדוק בסימנים משום מ"ע דוהבדלתם, וכ"ש דקשיא טפי דהא עוף השוכן עם הטמאים טמא או עכ"פ בשוכן ונדמה דפליגו ר"א ורבנן למר כדא"ל ולמר כדא"ל, וא"כ עכ"פ היה צריך לבדוק ג"כ בסימני טהרה משום חשש זה ומשום מ"ע דוהבדלתם, ומתוך כך נראה ברור דלא קאי מ"ע דוהבדלתם אלא על סימנים המפורשים

בתורה להכירא כגון סימני בהמה וחיה וסימני דגים וחגבים, אבל סימני העוף שלא נתפרשו אלא שהתורה מצה מינים הטמאים בלבד לא קאי מצות הבדלה אלא להבדיל ולהכיר שאינו מאותן המינים אבל כל שמכיר שאינו מאותן המיני' א"צ שוב לבדוק אי יש לו סימן טהרה, וניחא בזה לשון המשנה בפא"ט דתנן סימני בהמה וחיה נאמרו מה"ת וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים וכו' ולכאורה איכא למידק למה לי' לתנא לאשמעינן כזאת זיל קרי בי רב הוא ולא הו"ל למימר אלא אלו הן סימני העוף וכו' אבל רישא דסימני בהו"ח נאמרו וסימני העוף לא נאמרו הוא משנה שא"צ, ולהנ"ל ניחא שפיר משום דבעי למתני סימני העוף א"כ הו"א דכל שלא בדק בסימנים אלו עכ"פ ביטל מ"ע זו משו"ה הקדים דסימני בהו"ח נאמרו וסימני העוף לא נאמרו א"כ לא קאי מ"ע זו כי אם לידע ולהכיר שאינו מכ"ד עופות המפורשין לאיסור, ומ"מ פשיטא נמי דאפי' אינו בקי בהן ובשמותיהן אלא שנתברר לו שהוא עוף טהור ע"י סימנים אלו שנתנו חכז"ל נמי לא עבר על מ"ע דוהבדלתם דמה לי אם מכיר שאינו מהם ע"י טביעת עין והכרה או שנתברר לו כן ע"י סימן טהרה סוף סוף יודע בודאי שאינו מעופות הטמאים, אבל ודאי כל שיודע ומכיר בהם ובשמותיהם שוב א"צ לבדוק בסימני טהרה שלא נתפרשו בתורה אפי' מחמת חשש מ"ע דוהבדלתם ובזה ניחא נמי הא דאמרי' בש"ס חולין דף ס"ג אמר ר' יצחק עוף טהור נאכל במסורת נאמן הציד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי, ולכאורה הלשון תמוה דלא הו"ל למימר אלא עוף נאכל במסורת, דהא מיירי בעוף שאנו מסופקין בו אם הוא טהור או לא א"כ כ"ש לומר עוף טהור נאכל במסורת דאם ידעינן שהוא טהור א"כ א"צ לנאמנותו של ציד, ואין לומר דבא לאשמעינן דאינו נאכל אלא במסורת וכדס"ל לרש"י משום דחיישינן שמא ידרוס אח"כ כדאשכחן גבי תרנגולתא דאגמא דא"כ עיקר חסר מן הספר דהו"ל למימר אין עוף טהור נאכל אלא במסורת אבל השתא משמע מלשון זה דהתירא אתי לאשמעינן ולהכא ניחא בס"ד דהו"א כיון דאיכא מ"ע דוהבדלתם לידע הסימנים שמובדלין הטהורין מהטמאים, ובעופות שלא נאמרו הסימנים בתורה אלא שמנה הטמאים בלבד א"כ ע"כ קאי המצות עשה עליהו א"כ כי היכא דלא סמכינן לעניין מ"ע זו על הרוב כמש"כ הריב"ש הו"א דלא עדיף הנאמנות של ע"א מרוב, וכל עוף שאנו מסופקין בו אפי' אם נראה בו סימני טהרה מ"מ א"א לאכלה אפי' בעדותו של זה הציד דאיכא עכ"פ משום מ"ע דוהבדלתם קמ"ל דבמסורת מיהא נאכל שפיר:

ויתיישב בזה עוד בס"ד בהא דתנן כל עוף הדורס טמא הקשו בתוס' והאיך קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסתרי היו שבדקו כל עופות טהורים ואין שום עוף

טהור דורס הא אמר לקמן לעופות טהורים אין מספר ואי הלל"מ הוא לנה לי דכ"ר פרס ועזניה תרווייהו לא לכתוב אותו שדורס דממנפ"ש חד מינייי דורס שאין בכל א' אלא חד סימן טהרה ואותו שיש בזה אינו בזה כדמוכח בגמ' והנה התוס' תירצו דשמא קבלה הי' בידם מימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס עיי"ש מיהא נ"ל דתי' התוס' לא א"ש אלא לשיטתם דסי' הדריסה הוא דורס ואוכל מחיים א"נ כפרש"י שאוחז בציפרניו ומגביה מן הארץ, אבל לשיטת הראשונים דהיינו שמכה ברגליו על הבע"ח ומטיל בו ארס כענין דריסה המטריף אין תי' התוס' מספיק דהא מבואר ברין דסי' זה א"א להבחינו, דודאי אין ברית כריתה לעוף טמא שהוא טורף ודורס בכל עת דדילמא השתא נח רוגזי' ולא יעיר כל חמתו ואי מדר"א ב"צ דאמר כל עוף החולק את רגליו טמא גם זה אינו סימן אלא לטמא ולא לטהר עיי' בר"ן ואפי' לגירס' הספרים ואם אינו חולק בידוע שהוא טהור מ"מ עכ"פ לא משמע דסימן זה נמסר מנח כן דא"כ לא הו"ל להזכיר אלא סימן זה ועכ"פ קשיא קושי' התוס' ולפימ"ש י"ל דודאי כך הוא הלל"מ דכל עיף הדורס טמא ומ"מ הוצרך לכתוב גם אותו עוף טמא שדורס דהא כיון דכ' רחמנא אותן כ"ד עופות משום מצות הבדלה צריך שיהא בקי בהן ובשמותיהן א"כ הוצרך לכתוב כולם ונהי דכ' הריב"ש דפרס ועזני' כיון דלא שכיחי ביישוב אין צריך להכירם ול"ח להו כלל אפי' מצות והבדלתם לא קאי על הני דלא שכיחי כלל מ"מ נפק"מ מיהת באתרא דשכיחי פויע כדאמרי' בש"ס דף ס"ג הא באתרא דשכיחי פו"ע א"כ באותן מקומות דשכיחי פו"ע אי לאו דקאמר רחמנא בהדי' פו"ע ולא הוי אסרינן להו אלא משום דיש להם סימן טומאה דכל עוף טמא דורס הוי אזלינן בתר רובא בעוף הבא בסי' א' אבל השתא דכ' פו"ע בהדיא א"א למיזל בתר רובא ובעי' שיכיר שאינו פו"ע ובהכי ניחא טפי הא דאמרי' בש"ס דף ס"ג שקנאי ובטנאי במקום שנהגו לאכול אוכלין במקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין ופריך אטו במנהגא תליא מילתא ומשני ל"ק הא באתרא דשכיחי פו"ע הא באתרא דלא שכיחי פו"ע ועיי"ש ברש"י ותוס' דבאתרא דשכי' חיישינן משום דדמיא לפו"ע ומיחלפי בהו ולהנ"ל יש להסביר יותר כיון דשכיחי פו"ע א"כ א"א להתיר עוף הבא בסי' א' משום חשש פו"ע דנהי דרובא לאו פו"ע נינהו, מ"מ הא לא אזלינן בזה בתר רוב ונהי דבהני שקנאי ובטנאי ידעי דאינם פו"ע מ"מ אתו להתיר גם פו"ע גופיהו מי שאינו בקי בהם משום דיסמכו על הרוב, ובאמת לא אזלינן בתר רובא בזה כמש"נ הריב"ש ונשא"ב באתרא דלא שכיחי פו"ע דליכא למיחש לכך כיון דבאמת כל עוף הבא בסי' א' טהור דבפע"ז דלא שכיחי כלל סמכי' גם לעניין מצות הבדלה על רובא דטהורים, אמנם בעיקר סברת הריב"ש הנ"ל כ"כ במצות סימני

בה"ט מה דקשיא לי הא כתיב והבדלתם בין בה"ט לטמאה ובין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל ודרשי' בתו"כ והובא בפירש"י עה"ת אצ"ל בין חמור לערוד שהרי כבר נאסר אלא בין שנולדו בה סימני טריפה וכשרה ובין סימני טרפה ופסולה א"כ ה"נ נימא דטריפות לא אזלי' בתר רובא משום דכתיב בי' והבדלתם ונהי דהרמב"ם ל"ס לי' בהך דרשא דתו"כ דהא מוקמי' לה אמצות הבדלה דבהחו"ע וסימניהם מ"מ מוכח מיהת דא"א לומר דלא אזלי' בזה בתר רובא דמי איכא למימר דלהתו"כ לא אזלי' בתר רובא בטריפות ואולי י"ל דדינו של הריב"ש הנ"ל תלי' בהא דפליגו התוס' בפ"ק דב"מ דף ו' עם השמ"ק שם אי רובא הוי ודאי או אינו אלא כספק אלא דהך ספיקא רחמנא שרי' ובמק"א כתבתי דתלי' אי סדא"ו מה"ת לקולא או לחומרא ועפי"ז י"ל הא דפליגי בש"ס דף ס"ב בעוף הבא בסי' א' דלר"נ צריך שיהא בקי בהן ובשמותיהן דאל"כ חיישי' לפו"ע ואמימר ס"ל עוף הבא בסי' א' טהור אפי' אינו בקי בהם ובשמותיהם דלפרס ועזניה ל"ח משום דלא שכיחי ביישוב ולכאורה קשה א"כ מ"ט דר"נ אטו במציאות פליגו וא"ל דר"נ מיירי באתרא דשכיחי פו"ע דא"כ הא דא"ל ר"א לאמימר הא דר"נ מהו א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל מאי איכא משום פו"ע הא לא שכיחי ביישוב ואם איתא הול"ל דר"נ מיירי דוקא באתרא דשכיחי פו"ע ולפימ"ש יש ליישב שפיר דבאמת הקשה הריב"ש בעצמו לסברתו הנ"ל א"כ אמאי קאמר אמימר דעוף הבא בסי' א' כשר ול"ח לפו"ע הא לענין מצות והבדלתם לא אזלי' בתר רובא ותי' דפו"ע כיון דלא שכיחי ביישוב כלל אלא במדברו' ובאיים רחוקים ל"ח כלל, אלא דצ"ע מהא דאמרי' בש"ס הא באתרא דשכיחי פו"ע עיי"ש וא"כ עכ"פ לא יהא עדיף ממיעוטא דמיעיטא וכבר העלה בתשו' ח"ס סי' כ"ד דאי לא אזלי' בתר רובא חיישי' גם למיעוטא דמיעוטא והוא מוכרח מש"ס פ"ק דחולין דבעי למילף דאזלי' בתר רובא משחיטה עצמה דל"ח שמא במקום נקב קשחיט ותמוה דילמא לעולם לא אזלי' בתר רובא ומ"מ לא חיישי' שמא במקום נקב קשחיט דזה הוי מיעוטא דמיעוטא דרוב בהמות כשרות ומיעוט טריפות אינם נטרפים ע"י נקיבת הושט ואותו מיעוט דנקיבת הושט נמי לאו במקום שחיטה מנוקבים א"כ ודאי אין לך מיעוטא דמיעוטא יותר מזה, ומתוך כך הוכיח דכל כמה דלא אזלי' בתר רובא אינו יוצא מידי ספק איסור עד שנתברר גם המיעוטא דמיעוטא ולפי"ז הדרא קושי' לדוכתא, וע"כ צ"ל דאמימר ל"ס לי' סברת הריב"ש הנ"ל והשתא י"ל דבסברא זו גופא פליגי ר"נ ואמימר ר"כ ס"ל דבעי' שיהא בקי בהן ובשמותיהן דבענין אחר חיי' לפו"ע אע"ג דלא שכיחי ביישוב דס"ל כשיטת הריב"ש הנ"ל, ואמימר ס"ל דלא כשיטת הריב"ש ומשו"ה ל"ח לפו"ע כיון דלא שכיחי ומ"מ הוצרך הש"ס לומר דפו"ע לא שכיחי ביישוב משום דאל"ה

לא הו"ל למיזל בתר רוב עופות טהורים דמאן לימא לן דרוב עופות הבאים בסימן א' טהורין נינהו, דילמא רוב עופות טהורים י"ל יותר מסימן א' בגופם, אבל השתא דפו"ע לא שכיח ביישוב שפיר י"ל גם בעוף הבא בסי' א' דאזלי' בתר רובא כנ"ל נכון בס"ד:
ועפימש"כ נ"ל בס"ד נכון ליישב הא דהקשו התו"ס בד"ה מפני לר"א דמשכחת לה כל ד' סימני טהרה בעורב ומינו עיי"ש א"כ ליכא בפו"ע סימן החדש דהא כלהו סימנים איתניי' בעורב ומינו א"כ קשיא קושי' הש"ס נשר דכ"ר למה לי עיי"ש ובמהר"ם שיף:
ונ"ל בס"ד דלכאורה לשיטת הרמב"ם הנ"ל דאיכא מצות עשה דוהבדלתם כל שאוכל עוף שאינו ברור לו שאינו מכ"ד עופות טמאים, א"כ קשיא מ"ק בש"ס נילוף מתורין מת התם עד דאיכא ד' סימנים וכו' ומשני א"כ י"ט עופות דכ"ר למה לי הא י"ל דאיצטרך משום מצות הבדלה דבעינן שיכיר כל הי"ט עופות דאל"כ עובר על מ"ע דוהבדלתם, מיהא זה אינו דלפום מאי דס"ד דבעי' שיהא ד' סימני טהרה ע"כ א"א לומר דוהבדלתם הוא מ"ע כנ"ל דבשלמא השתא י"ל שפיר דקאמר רחמנא והבדלתם דאע"ג דאתי לקמן עוף שי"ל סימני טהרה מ"מ אסור לו לאכלו עד שיכיר שאינו מכ"ד עופות אבל אי הוי אמרי' דבעי' ד' סימני טהרה דומיא דתורין ל"ש לומר כן, דל"ל שיכיר י"ט עופות דהא ליכא חד מנייהו ד' סימני טהרה, ואיה"נ דהו"מ לשנויי א"כ למאי הילכתא כ' רחמנא מ"ע דוהבדלתם אבל זה באמת נכלל בתי' הגמ' א"כ י"ט עופות דכ"ר למה לי דהא מצות והבדלתם הוא להכיר שאינו מי"ט עופות וא"ל אכתי כדפריך הש"ס ונילף מי"ט עופות מאי משני א"כ עורב דכ"ר למה לי הא י"ל דאיצטרך משום מצות הבדלה דבעי' שיכיר נמי עורב ז"א דהא אם נימא דבעי' ג' סימנים א"כ ממילא קיים מצות והבדלתם אף אם לא יכיר עורב דהא עורב אין לו ג' סימנים ושוב פריך שפיר נילוף מעורב ומשני פו"ע דכ"ר למה לי וליכא למימר דאיצטרך משום מצות והבדלתם דכיון דאינו נאכל אלא בב' סימנים א"כ שפיר קיים מצות והבדלתם אפי' אם אינו מכיר פוע"ז דהא אין להם אלא סימן א' והשתא יתיישבו שפיר קושיות התוס' דהומ"ל על קושיי' ונילף מי"ט עופות דהו"ל י"ט כתובים הכ"א וכן הא דהקשו כדפריך נילף מעורב הומ"ל דעורב ומינו בכהכ"א דעל זה שפיר מצינו למימר כנ"ל דכלהו איצטרך לגופייהו משום מצות והבדלתם, כיון דהשתא קיימי' דבעי' שיכיר העופות טמאים דאל"כ לא סמכינן ארובא משום מצות והבדלתם א"כ ע"כ הוצרך רחמנא לפרש בהדיא כל אלו שצריך להכירם, וא"כ לאו שכהכ"א הם, אלא דאי קשיא הא קשיא א"כ מ"ק הש"ס דהו"ל פוע"ז בכהכ"א משו"ה איצטרך נשר, ולהנ"ל גם על פוע"ז איצטרך קרא לגופייהו משום מצות והבדלתם כנ"ל, וצ"ל דהוי כ"ל להש"ס כשיטת הריב"ש הנ"ל דפוע"ז כיון דלא שכיחו ביישוב כלל

הו"ל מיעוטא דמיעוטא וליכא למימר דאם אינו מכירם ואוכל עוף הבא בסי' א' ביטל מ"ע דוהבדלתם וכ"ז לשיטת הריב"ש אבל לפימ"ש ר"נ ואמימר דפליגו אי בעי שיהא בקי גם בפו"ע בהא גופא קמיפלגי א"כ אם לא נימא כשיטת הריב"ש בזה שוב איכא למימר באמת דפוע"ז לא הוי בכהכ"א דאיצטרך למיכתבי' משום מצות והבדלתם כנ"ל, ולפי"ז שוב לא קשיא לר"א כיון דליכא סימן החדש נשר דכ"ר ל"ל דהא איכא למילף מפוע"ז די"ל איה"נ דאיצטרך משה מצות והבדלתם, דבעי' שיכיר נמי נשר, ודו"ק היטב כי נכון בס"ד:

ועיי' לשון הרי"ף דגרס בהאי מימרא דאמימר עוף הבא בסי' א' טהור א"ל ר"א הא דרב נחמן מהו, א"ל דר"נ לא סבירא לי ואבע"א פוע"ז לא שכיחי ביישוב ולכאו' יש לתמוה מאי ואבעיא שייך לומר הכא דהא מאי דקאמר דר"נ לא סבירא לי נמי מהאי טעמא הוא משום דפוע"ז לא שכיחי ביישוב (ושוב מצאתי שהקשה כן בצל"ח על חולין עיי"ש) אולם למאי דפרישית ניחא בס"ד עפ"י שיטת הריב"ש הנ"ל דהא טעמא דר"נ דעוף הבא בסי' א' בעינן שיהא בקי בפוע"ז הוא משום דלא אזלינן בתר רובא דעופות טהורים דעכ"פ ביטל מ"ע דוהבדלתם, וע"ז השיב אמימר דל"ס לי' בזה כרב נחמן אי משום דלית לי' כשיטת הרמב"ם בזה אי משום דאפי' אם נתברר לו שאינו מעופות הטמאים משום דסמיך על הרוב נמי קיים מצות והבדלתם וע"ז קאמר שפיר ואבע"א אפי' אם ת"ל דבמצות והבדלתם לא סמכינן ארובא מ"מ לעניין פוע"ז לא חיישי' לזה כדקאמר הריב"ש דפוע"ז לא שכיחי ביישוב וא"ש בס"ד ז) כלל גדול אמרז"ל כל עוף הדורס טמא ואין לך עוף טהור בעולם שיהא דורס, הכי תנן בס"פ א"ט וכן הוא בכל הפוסקים אלא דבהא איפלוגי האי סימנא דדרוסה באיזה אופן נאמר, לרש"י היינו דורס על המאכל ואכלו ולר"ת היינו שאוכל הבעל חי ואינו ממתין עד שימות, ולרוב פוסקים היינו שמכה ברגליו על הבע"ח ועושהו דרוסה ששנינו בטריפות, והנה התוס' הקשו מנא קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסטרי היו שבדקו כל עופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמרי' לקמן דלעופות טהורים אין מספר וכוונת קושייתם דהא ע"כ אין לומר דילפי' הכי מקרא דהא אדרבא מנשר ילפי' דאפי' עוף הבא בסי' א' טהור לפי שאינו דומה לנשר וא"כ אפי' הוא דורס אלא שי"ל סי' טהרה א' נמי כשר מדינא וע"כ צ"ל הא דתנן כל עוף הדורס טמא לאו דינא קאמר אלא דכן הוא המציאות דאינו נמצא בעולם עוף טהור שידרוס וע"ז שפיר הקשו היכא קים להו לרבנן הא מילתא, ומסקי' דהיו להם קבלה ע"ז מנח שהקריב מכל עופות הטהורים ובדק כולם וראה שאין בהם

שום א' שדורס וכ"כ לעיל דהתוס' כ' כן לשיטתם אבל לשיטת הסוברים דדורס היינו שדורס וטורף א"א לומר כן:
ויותר קשה דא"א לומר שבדק ע"י שהשליך לפני כאו"א עוף א' לידע אם ידרסנו דהא לא הי' לו מכל המינים:
אלא מה שהשאיר השי"ת בתיבה ואותן הוצרך להשאיר לחיות זרע ע"פ האדמה וע"כ צ"ל לשיטות הנ"ל דהלל"מ הי' להם דכל עוף הדורס טמא ומה שדחו התוס' דא"כ למה הוצרך למכתוב אותן שדורסין צ"ל כמש"כ לעיל משום דנפק"מ לענין מצות והבדלתם או די"ל כדאמרינן בעלמא מילתא דאתי' בק"ו טרח וכ' לה קרא הה"ד מילתא דאתי בהלל"מ ונ"ל דמדקדוק לשון המשנה יש להביא ראי' לשיטות הפוסקים דדורס היינו שמכה ומטיל בו ארס דהא תנן כל עוף הדורס טמא וכל שי"ל אצבע יתרה וזפק וק"נ טהור ויש לתמוה מ"ש דכל ג' סימנים נקיט סימני טהרה וסימן הדריסה נקט סימן הטומאה והכי הו"ל למתני כל עוף שאינו דורס וי"ל זפק וכו' טהור וכ"ש דקשה טפי לפי מה שהקשו בתוס' למה לי' למינקט כל הג' סימנים אפי' בסימן א' טהור דהא א"ד לנשר עיי"ש ותירצו דכל עיקר משנתינו לא באתה אלא לאשמעינן ד' סימנים של טהרה עיי"ש א"כ הו"ל למינקט אינו דורס אבל לשיטות הראשונים ניחא דא"א לברורי אלא אם ידרוס נדע שבודאי טמא אבל אם אינו דורס וטורף אכתי אין ראי' שהוא סימן טהרה דלאו ברית כריתה לעוף טמא הדורס שעושה כן בכל עת דהא זימנין דנח רוגזי' ואינו דורס וכדחזינן בתרנגולתא דאגמא משו"ה נקט סימן הפסול ולא נקט סימן הטהרה משא"כ לרש"י ור"ת צ"ע:
דודאי מה שדורס ברגליו על האוכל הוא מתנהג כן עפ"י המוטבע בו בתולדה, וא"כ למה לא יתנהג כן תדיר ונראה לי בס"ד דר"א ורבנן דפליגו לקמן בש"ס בזרזיר וסנונית לבנה אם הוא ממין עורב או לא פליגי נמי בסימן הדורס מאי ניהו והוא עפ"י מה שהקשו בתוס' בד"ה מפני שי"ל זפק דלר"א איתנייהו בעורב ומיניו כל ד' סימני טהרה וא"כ הדרא קושי' הש"ס לדוכתא נשר דכיר למה לי הא הו"ל פוע"ז בכהכ"א דהא לר"א ליכא סימן החדש ותירצו דבהכי פליגו ר"א ורבנן דזפק של זרזיר קטן וקרקבנו של סנונית לא מבזרא לקלפו בידים ולא חשיב לי' ר"א זפק וקליפה ועיי' במהרש"א שהקשה דעדיין קושייתם במקומה עומדת לפי' הריב"ם דאמר שעירב י"ל אצבע יתרה וזפק וע"כ לדידי' צ"ל דסימן החדש הוא אינו דורס וכיון דע"כ זרזיר וסנונית אינם דורסין מדאכלי לי' בני גליל העליון א"כ אכתי משכחת לה סימן החדש בעורב ומיניו ותי' דס"ל לר"א דאנשי הגליל טעו בזה דהוי סברי דלא דריס וקושטא הוא דדריס כיון שהוא מין עורב והנה קשה לומר דיפלגו

בזה במציאות ומתוך כך נראה לי די"ל דבהא גופא פליגו די"ל דזרזיר וסנינות י"ל סימן שאינו דורס על פי פי' רש"י אבל אינך פירושי דדריסה עפ"י פי' הראשונים איתניי' בהו וס"ל לר"א דהיינו הך סימן הדר' ורבנן דאנשי גליל ס"ל דאין זה סימן הדריסה אלא אידך פירושא דדריסה דלא הוי בהו:

ועפ"י מ"ש נ"ל בס"ד ליישב הא דתמוה על הרמב"ם שכ' בפ"א מהמ"א עוף שדורס ואוכל בידוע שהוא מאלו הטמאים ושאינו דורס ואוכל אם יש בו א' משלשה סי' אלו ה"ז עוף טהור לפי שאין בכל מינים אסורים מין שאינו דורס ויש בו א' משלשה סי' אלו חוץ מפוע"ז והם אינם מצויים ביישוב אלא במדברות, והוא תמוה דכיון שי"ל סי' בגופו וגם אינו דורס א"כ בלא"ה ל"ח לפו"ע דהא פוע"ז אין להם אלא סי' א' ותו דמשמע מהרמב"ם דבאתרא דשכיחי פוע"ז חיישי' בעוף שי"ל סי' א' בגופו ואינו דורס, וז"א דהא אמרי' פוע"ז לית להו אלא חד חד, ולמאי דפרישית א"ש בס"ד די"ל הא דאמרי' בש"ס היינו מקמי' דמוסקי' לפלוגתיי' דר"א ורבנן גבי זרזיר וסנונית אבל לבתר דמייתי פלוגתיי' א"כ ע"כ צ"ל דר"א ורבנן פליגו נמי בסימן הדריסה מהו שוב אפשר לומר דאותו שיש לו סי' הישן יש בו נמי סימן שאינו דורס וי"ל ב"סי' אינו דורס וסימן הישן ומ"מ בכהכ"א לא הוי דהא אותו שייל סימן החדש אין לו אלא סי' א' וא"כ עכ"פ עוף הבא בסי' א' וגם אינו דורס אכתי איכא למיחוש לפרס שאו עזני' אי לאו דאמרינן פוע"ז לא שכיחי ביישוב ואיש שיטות הרמב"ם כנ"ל בס"ד: ח) כל שי"ל אצבע יתרה וזפק וק"נ בידוע שהוא טהור פירש"י דארישא קאי דכל עוף הדורס טמא ואם ידוע שאינו דורס ויש לו נמי ג' סימנים הנ"ל בגופו בידוע שהוא טהור אבל אם אינו ידוע שאינו דורס אכתי לא שריא בג' סימנים שבגופו דאפשר דהוי מי"ט עופות דאית להו ג' סימנים והנה לפי זה מוכח דס"ל לרש"י דכל הי"ט עופות טמאים כלהו דורסין והא דאמרי' תלתא הדר' בכולהי ע"כ תלתא סימנים דבגופייהו וכן מוכרח עוד ממאי דס"ל לרש"י דלא משכחת לה עוף טמא אלא אותן הכתובין בפרשה והא דאמרי' מה נשר שא"ל אצבע יתרה וכו' אף כל כיו"ב טמא לא אתי לרבות אלא מן נשר עיי"ש ואיס"ד דסימן שאינו דורס הוא מאותן ג' דהדרי בכולהו א"כ לא משכחת לה עוף טמא שדורס אלא מין נשר בלבד וע"ז לא שייך לומר כל העוף הדורס טמא דהא לא משכחת לה אלא במין נשר א"וו דכלהו י"ט עופות הכתובין בפרשה דורסין, וממילא מוכח דג' סימנים דהדרי בכלהו היינו ג' סימנים שבגופו והשתא צ"ל לפירש"י דכל הי"ט עופות דורסין, וסימן החדש דליתא אלא בפרס או עזני' היינו דא"ד והקשה בחי' הרשב"א דרש"י סותר עצמו דהא לקמן גבי שמונה ספיקות דאמרינן בש"ס מאי ספיקייהו עופות טהורים ק"נ ועו"ט אין ק"נ והני ק"נ בסכינא פירש"י דג'

סימנים הוי מבוררין בהם ומסק"ל אי אית בהו נמי הך סי' הרביעי וא"כ ע"כ צ"ל דק"נ הוא הסי' החדש דליתא אלא בפרס או בעזני' דאל"כ כיון דבאותן ג' סימנים המבוררין בהם ע"כ איתא נמי לסימן החדש א"כ אפי' אי לא מקרי ק"כ מ"מ טהורים דפו"ע לית להו אלא חד חד ואינך לית בהו אותו סימן החדש והנלע"ד ליישב שיטת רש"י בס"ד דהנה ר"א ורבנן פליגו במינו דעורב ר"א אומר להביא את הזרזיר ולהביא סנונית לבנה ואמרו לו רבנן הלא אנשי כפר תמרתא אוכלין את הזרזיר לפי שי"ל זפק ואנשי גליל אוכלין סנונית מפני שקרקבנו נקלף וכ' התוס' שם דמשמע דהנך סימנים ליתנייהו בעורב ור"א ס"ל דאפ"ה אפשר דהוי מין עורב ואין לחוש אם אין שני סימנים של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינם שוין אינו ממינם עיי"ש והנה התוס' שם הקשו א"כ לר"א מצינו כלהו סימני טהרה בעורב ומינו ובסמוך פסק הלכה כר"א ובסוגיין דלעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכלהו דליתא אלא או בפרס או בעזניה, והעלו דפלוגתיי' דר"א ורבנן דזפק של זרזיר קטן וקדקבני של סנונית לא מבזר למקלף בידא אלא בסכינא ובאמת צלע"ג על תי' התוס' בזה א"כ מאי מספק"ל גבי שמונה ספיקות לימא כתנאי ותליא בפלוגתא דר"א ורבנן גבי סנונית ואין לומר דבאמת מספק"ל אי הלכה כר"א או כרבנן עכ"פ הו"ל להש"ס לומר כתנאי וכש"כ דקשיא טפי דהא רב יהודא הוא מארי דשמעתא בהך דשמונה ספיקות הן ואיהו הא אמר לחד לישנא בעוף המסרט והיינו סנונית לבנה דהלכה כר"א ותו קשיא לי א"כ דסנונית לבנה נמי טעמיי' דרבנן משום דק"נ בסכינא, הו"ל למיחשוב גם סנונית לבנה בין הספיקות והו"ל למימר תשעה ספיקות הן, ומתוך כך משמע לי' לרש"י דאיה"נ דלר"א דמרבה מלמינו דעורב גם סנונית לבנה איה"נ דמשכחת לה בעורב ומינו כל הד' סימני טהרה, וההד"נ בלמינהו דכתיבי גבי שאר עופות טמאים כגון הנץ למינהו והאנפה למינה מרבינן לר"א כל השכן אפי' אם אינו דומה בסימנים ואי משום קושיי' התוס' דהשתא אליבא דר"א תיקשי קושיי' הגמ' נשר דכ"ר למה לי דהא עוף הבא בסי' א' טהור איכא למילף מדהוי פוע"ז שני כהכ"א י"ל עפמ"ש התו"ח דקושיי' הש"ס ל"ק אלא על ר"ח למה לי' למילף מנשר הא בלא"ה מוכח כן מדהוי פוע"ז בכהכ"א דעל הקרא לק"מ דאי לאו דכ"ר נשר לא הוי ידענא נשר גופי' דאסור דמהיכא תיתא לן הא כלהן הו"ל בכהכ"א וא"כ ליכא לאקשוי מידי אר"א נשר דכ"ר למה לי ועיי' לקמן בס"ד מש"כ באריכות להקשות על התו"ח ויישבתי קושיי' התוס' באופן מרווח אבל עכ"פ קושיי' התוס' מנשר מתיישב שפי' אליבא דר"א וא"כ נקטינן כפשוטו דלר"א כיון דמינו מרבה שכן אעפ"י שאינו נדמה בסימנים אין כאן סימן החדש כלל דמאן לימא לן דלמינהו דשאר עופות טמאים לית להו סימן החדש וא"כ שוב לא קשה מידי אפירש"י

דשפיר מספק"ל להש"ס בשמונה ספיקות אע"ג דהו"ל ג' סימנים מ"מ אי לאו דאית להו גם סימן הרביעי דק"נ א"א להתירם:

עוד נ"ל בס"ד ליישב סתירת רש"י בזה, דבאמת צריך ביאור במאי מספק"ל להש"ס אי ק"נ בסכינא מהני מהיכ"ת נימא דלא מהני דהא חזינן דלרבנן דר"א בסנונית לבנה אע"ג דאין ק"נ אלא בסכינא נמי מטהרי לפי' התוס' ור"א נמי אי לאו דמרבה לי' מלונינו נמי הוי מטהר לי' א"כ מהיכ"ת נימא דק"נ בסכינא לא הוי סימן טהרה ע"כ לולי דב"ק של התוס' הי' כ"ל דהא דאמרי' גבי סנונית לבנה דבני גליל העליון אוכלין אותו מפני שק"נ הוא כפשוטו דק"נ ביד ואיה"נ דאליבא דר"א הוי פוע"ז בכהכ"א ומ"מ לא קשי' נשר דכ"ר למה לי די"ל כדפרישית א"נ כדבעי' למימר לקמן בס"ד והשתא י"ל הא דעוף הבא בסי' א' טהור איכא למילף מפוע"ז מדהו"ל בכהכ"א ש"מ דעוף הבא בסי' א' טהור ואיכא למילף נמי מנשר ונפק"מ בזה אי ילפי' מנשר דלית לי' סי' כלל הוא דלא תיכול הא אית כפי' חד אכול א"כ אפי' אם ק"נ בסכינא נמי מהני כיון דעכ"פ אינו דומה לנשר, משא"כ אי ילפי' מפוע"ז דבכהכ"א בעי' דוקא דומיא דפוע"ז דקרקבנו נקלף ביד והשתא י"ל בהא גופא מספק"ל להש"ס והיינו אליבא דר"א דהילכתא כוותי' דהא רב יהודא היינו מארי דהך שמעתא ואיהו קאמר בל"ק דהלכה כר"א וכיון דהך שמעתא ע"כ אליבא דר"א קאי שוב לק"מ סתירת רש"י דהא לר"א, איה"נ דלית לן סי' החדש, ושמעתא דתני ר"ח ע"כ אליבא דרבנן קאי וא"ש בס"ד ולקמן בס"ד יתיישבו קושיות הנ"ל שהקשתי על התוס' ואכתי פש גבן ליישב למאי דפרישית דלר"א איה"נ דמשכחת לה בלמינו כל ד' סימני טהרה א"כ קשיא קושיי' התוס' נשר דכ"ר למה לי הא אפשר למילף עוף הבא בסי' א' טהור מפוע"ז דהו"ל בכהכ"א והנה כ"כ דלפימ"ש התו"ח דעיקור שו"ט דשמעתא דלעיל אינו למה לי דכ"ר כשר דנשר איצטרך לגופי' דלא הומ"ל מכל הני י"ט עופות דכלהי בכהכ"א נינהו, וע"כ לא פריך הגמ' אלא על ברייתא דר"ח למה הוצרך למילף מנשר ת"ל מפוע"ז דהו"ל בכהכ"א וא"כ קושיי' התוס' לק"מ אלא דדברי התו"ח בזה תמוהים מאד הא כיון דאמרת דאיצטרך למכתב נשר לגופי' שוב ליכא למילף מדהו"ל עוע"ז בבהכ"א דכיון דהוי כתיב כשר שוב ממילא פוע"ז איצטרך לגופיי' דאל"כ הוי ילפי' דטהורים נינהו מנשר דדוקא נשר דלית לי' כלל הוא דלא תיכול הא פוע"ז דאית לי' חד אכול והוא פליאת נשגבה על התו"ח ומתוך כך נ"ל דודאי קושיי' הש"ס דלעיל היינו על גופא דקרא נשר דכ"ר למה לי ואי מקושיי' התו"ח הא איצטרך לגופי' כיון דמכלהי עו"ט ליכא למילף דהו"ל בכהכ"א משו"ה לא אריא דהא מבואר בתוס' דהש"ס הוי ס"ד דאיכא שום תורין דמיותר לדרשא ומשו"ה פריך הש"ס תורין דכ"ר למה לי עיי"ש, וא"כ שפיר פריך הש"ס נשר דכ"ר ל"ל

נהי דמעופות טמאים לא מצינו למילף אבל מ"מ ילפינן שפיר מתורין דמיותר, דנהי דילפינן מי"ט כהס"א דבג' סימנים אכול ומעורב בתרי סימנים ומפרס ועזני' דבחד סימן אכול אבל עכ"פ מוכח מתורין דמיותר דעכ"פ בעינן שיהא דומה מיהת לתורין בסימן א' וא"כ נשר דלית לי' כלל שפיר מוכח מתורין דאסור ושפיר פריך נשר דכ"ר למה לי וכ"ז למאי דס"ד דאיכא תורין דמיותר לדרשה משא"כ למאי דמשני רב עוקבא ב"ח דכלהי תורין לקרבן הוא דאתי וליכא שום תורין בקרא דמיותר כמש"כ התוס' א"כ שוב ליכא להקשות אי פוע"ז בכהכ"א נינהו נשר דכ"ר למה לי דשוב י"ל שפיר כקושיי' התו"ח באמת דנשר גופי' לא הוי ידעינן כיון דכלהי בכהכ"א נינהו ומיושב שפיר קושיי' התוס' אליבא דר"א ודו"ק היטב, ועיי' עוד לקמן מש"כ בס"ד ביישוב קושיי' התוס' בזה:

ט) הרא"ה בבדה"ב הקשה על שיטת ר"ת דסימן הדריסה היינו דוקא שדורס ואוכל מחיים אבל עוף הבא לפנינו ודורס ומטיל ארס רק שאינו אוכל מחיים נתירהו ואמאי הא לא דמיא לתורין שאינם דורסין כלל ועיי' מש"כ בזה בחי' מרן הח"ס ז"ל על סוגיית הנדפס מחדש והפה הקושי' כמות שהיא לק"מ דבלא"ה תיקשי לכל השיטות הא ע"כ צ"ל דנשר כולהו סימני דריסה איתנייהו בי' דהיינו שדורס ברגליו על האוכל כפירש"י וכן נמי שדורס ומטיל ארס וכ"כ שדורס ואוכל מחיים וכ"כ צ"ל דתורים ליתנייהו בהו שום סימן מכל אלו א"כ ממנפ"ש אם נימא דבעי' דומיא דתורים דוקא הו"ל למימר דאינו סימן טהרה אלא אם לא דורס בשום אופני הדריסה, ואם נימא דבעי' דומיא דנשר דוקא א"כ הו"ל למימר דאינו סימן טומאה אלא אם עושה כולם ביחד כמו נשר ובאמת לכל השיטות לא בעי' שיהא אינו דורס אלא באופן אחד למר כדאית ליה ולמר כדאית לי' ולא לשתמיט שום מ"ד דיהא ס"ל דבעי' כולם יחדיו וע"כ צ"ל דלא עבדינן סימן טהרה אלא לסימנים החשובים שחלוקים בהם כשר מתורים דהא ודאי לא נימא דבעי' דומי' דתורים במראה ובקומה וכיו"ב וכ"כ לא נאמר דכל שאינו דומי' דנשר בכנפיו וברגליו וכיו"ב טהור ועכצ"ל דא"א לעשות סימני טהרה אלא מסי' החשו' ולמר חשיב לי' סי' דריסה באופן זה ולמר באופן זה וא"כ לק"מ קושיי' הרא"ה וצ"ל דקושייתו עפ"י מ"ש הרמב"ן עה"ת בטעם איסור עופות טמאים מפני שכולם דורסין ומטילין ארס ופע"ז שאינם דורסים א' מהם אותו נאסר מפני שהוא במדבר וטבעו רע כמו הדורס עיי"ש וא"כ עכ"פ אפי' לא נדרוש טעמא דקרא מ"מ ודאי הטלת ארס הוא סימן חשוב להבדיל בין עוף טמא לטהור ושפיר הו"ל לעשות סימן מזה וכיון דעכ"פ אינו דומה לתורים בזה דהא תורים אינם מטילין ארס הו"ל לומר דכל שמטיל ארס אע"ג דאינו אוכל מחיים מ"מ הוא סימן טומאה כנ"ל בכוונת הרא"ה ונראה לי בס"ד איה"נ אלו הוי תורים מיותר

הוי אמרי' כל שאינו דומי' דתורין לגמרי אינו טהור ואז באמת הוי אמרי' דסימן הדריסה הוא כל שמטיל ארס אפי' אינו אוכל מחיים אבל באמת תורין אינו מיותר דהא מסקינן דכלהו צריכי לקרבן א"כ אינו מיותר בקרא אלא כשר אמרי' איפכא כל שאינו דומה לנשר דדורס ומטיל ארס וגם אוכל מחיים אינו טמא והשתא י"ל ע"כ ל"ס לי' לר"ת כנ"ל אלא לקושטא דמילתא דמשני ר' עוקבא ב"ח דתורין כלהי אתיין לקרבן אבל למאי דס"ד דשום קרא דתורין מיותר לדרשה דסימני טהרה כמש"כ התוס', באמת הוי ס"ל דאפי' אינו אוכל מחיים נמי הוי סימן טומאה כל שדורס ומטיל ארס ועפי"ז יתיישב לן בס"ד קושיי' חמורה שמקשים העולם והובא בס' תורת חיים וכן הקשה המהר"ם שיפ"ף והפלתי לשיטת הסוברים דסימן דגופו הוא סימן המחודש ודורס הוא א"כ ע"כ לא ימצא עוד דוגמתו בעולם דהרי עוף הבא בסימן א' טהור וכבר העיד נח שכל עוף הטהור אינו דורס וא"כ מ"ק הש"ס דאיצטרך נשר משום דפוע"ז חד ונינייי' אית בהו סימן החדש והו"א דעוף הבא באותו סימן טמא הא איה"נ דכן הוא דהא לא משכחת לה כלל שיהא עוף הבא באותו סימן ויהא באמת טהור אא"כ אינו דורס וא"כ יש בו ב' סימנים ואיך הו"א למילף מהתם וא"כ אכתי נשר דכ"ר למה ני וראיתי בחי' ח"ס ז"ל שכ' לתרץ דודאי אמת הוא כי אין עוף טהור הדורס ואוכל מחיים אבל ישנם הדורסים ומטילין ארס ואי לאו דהוי כתיב נשר הו"א כקושיי' הבד"ה הנ"ל דכל שאינו דומה לתורים מקרי דורס ועוף הבא בסי' א' טמא הוא משו"ה איצטרך נשר מיותר לומר כל שאינו דומה לנשר ודורס כמו דריסת הנשר שאוכל מחיים מה שהוא דורס לא מקרי דריסה ושרי' עכ"ד אלא דקשיא לי על זה א"כ למה הוצרך הש"ס לאסוקי דגמירי דאיכא בפוע"ז סימן החדש דליתא בכל הי"ט עופות הא בלא"ה הו"מ לתרץ בפשיטות דאיצטרך נשר לאורויי' על סימן הדריסה מה הוא ואיזהו מיהא למאי דפרישית א"ש בס"ד דודאי כל כמה דלא הוי ס"ל דתורין דקרא אינו מיותר והוי ס"ל דסימן הדריסה היינו שאינו מטיל ארס ולא איכפת לן אי אוכלו מחיים ע"כ ליתא להאי כללא דכל עוף טהור אינו דורס ולא סמכינן עלה כיון דילפינן מתורים דבעי' דומיא דתורין וא"כ שפיר קאמר דאיצטרך נשר דהו"א עוף הבא בסי' א' בגופו ואינו דורס דהיינו שאינו אוכל מחיים הו"א דטמא דהא כיו"ב איכא דלא על זה תסוב הקבלה מנח דכל עוף טהור אינו דורס ולקושטא דמילתא דליכא תורין מיותר וכלהי צריכו לקרבן הוא דאמרי' דלא הוי סימן דריסה אלא בדורס ואוכל מחיים וכל כהיי"ג לא משכחת לה בעוף טהור והשתא איה"נ דלא איצטרך קרא דנשר להורות על עוף הבא בסי' א' החדש דהא לא משכחת לה כלל כי איצטרך קרא לאורוי על סימן הדריסה דבעי' דוקא דורס ואוכל מחיים ובזה יתיישב ע"נ קושיי' התוס' שהקשו

לר"א דאיכא בעורב ומינו כל ד' סימנים א"כ ליכא סימן החדש א"כ כשר דכ' רחמנא ל"ל הא איכא למילף מבהכ"א דפוע"א ולהנ"ל א"ש דאיצטרך נשר לאורוי דסימן הדריסה היינו דוקא דומיא דנשר שדורס ואוכל מחיים וא"ש בס"ד:

י) והנה כבר הבאתי לעיל מ"ש התוס' דהא דכל עוף הדורס טמא קבלה הי' מכח והנה רבים ראו כן תמהו מה היה לו לנח שבדק אחר זה ומש"כ התוס' שהקריב מהם קרבן אינו מספיק לזה הא כבר ידע כן מקודם דאותן שנכנסו שבעה שבעה הם הטהורים וכל שהתיבה קלטתו נכנסו א"כ ידע מאיזה מהן יקריב א"כ מה הי' צורך לבדוק כל הטהורים הללו לראות אם ידרוסו או לא וראיתי בחי' ח"ס ז"ל עמד בזה ג"כ וכ' לתרץ עפ"י מה שמנה הרמב"ם מ"ע לבדוק בסימני עופות ומשמע אפי' א"צ להם מ"מ הבדיקה עצמה מ"ע ואפשר כן הוא בנח כיון דעכ"פ להקרבה צריך להבדיל ביניהם ע"כ מצוה להכיר בסימנים ומשו"ה הי' מותח להם חוט להכיר טבעם אם דורסים או לא עיי"ש ולענ"ד הוא תמוה דודאי הא דמ"ע לבדוק בסימנים היינו לאפוקי שלא יסמוך על הרוב או כיו"ב אלא בעינן שיכירם בודאי ע"י סימנים של טהרה אבל היכא דברי לו שהעוף הוא טהר פשיטא דאין צורך לבדוק בסימנים כלל ואטו מי נימא דאם אכל תרנגולת ולא בדק בסימניה ביטל מ"ע הנ"ל תדע דהלא הרמב"ם כ' בהדי' דמי שמכיר כל הכ"ד עופות האמורים בתורה ומכיר בעוף א' שאינו מהם אין צריך שיבדוק כלל בסימני טהרה וכבר ביארתי זה לעיל באריכות בס"ד א"כ ה"נ כיון שהשי"ת אמר לו מכל עוף הטהור תקח לך שבעה שבעה וכל שהתיבה קולטתו וכו' א"כ אין לך בירור וידיעה ברורה יותר דהני טהורין וא"כ מאי מצוה תו לבדוק בסימנים אי דורס או לא ואכתי התמיה קיימת מה ראה נח להכניס עצמו בטירחא יתרה כזו לבדוק כל עופות טהורות שאין להם מספר לראות אם דורסין או לאו והנלענ"ד בזה בס"ד עפ"י מה דפליגו ר"א ורבנן בלמינו דעורב אי מרבינן שכן אעפ"י שאינו נדמה או בעי' דוקא שכן ונדמה, וס"ל לרבנן דכיון שאינו נדמה בסימנים דהיינו שאין לזרזור וסנונית סימני טהרה של עורב לא הוי מינו דעורב אע"ג ששוכן עמו ונ"ל דיש נפק"מ בין ר"א לרבנן גם לענין הרבעה דלר"א כיון דשוכן עמו חשבי' לי' למינו אע"ג שאינו נדמה בסימנים א"כ כל השוכן עם מין זה אעפ"י שאינו דומה מותר להרביעו זע"ז ולרבנן דבעי' שוכן ונדמה בסימנים כל שאינו נדמה בסימנים הו"ל מין אחר א"כ אסור להרביעו זע"ז ולפ"ז ניחא בס"ד דהא הרי"ף ורמב"ם פסקו כחכמים דבעי' שכן ונדמה וי"ל נח שנצטוה על הרבעה רצה לבדוק כל סממני טהרה של כל עופות טהורים דנפק"מ לידע אם יהי' שכן עם איזה מין מהטהורים יהי' ומותר להרביעו זע"ז ע"כ בדק כולם לידע אם אותו מין דורס או א"ד למען דעת אם השוכן עמו הוא ממינו או לא דאם ידמה

לו גם בסימן הזה ידע שהוא מינו ומותר להרביעו זע"ז ובאם לא יהי' דומים גם בסי' זה הו"ל מבשא"מ ואסורים בהרבעה ועי"ז נתברר לו שאין לך בכל עופות טהורים שיהא א' מהם דורס, וא"ש בס"ד, ויתיישב בזה ע"נ קושיי' המהרש"א בתוס' ד"ה כל שים לו שהקשה דילמא ע"י אה"ר שקרא שמות נודע להם שאין עוף טהור דורס ולפימש"כ ניחא בס"ד דהא מבואר בסנהדרין דף נ"ז דהא דב"נ מוזהר על הרבעת בהמה ילפי' מהעוף למינהו עיי"ש וא"כ בשלמא כח דנצטוה על הרבעה שפיר הי' לו נפק"מ לבדוק כל העוף טהור למען דעת אם הוא נדמה בסימנים או לא אבל אדם הראשון מה זה ועל מה זה הי' לו להטריח עצמו לבדוק כל העופות ומאי נפק"מ הי' לו בזה וא"ש בס"ד ודו"ק ועיי' פר"ח סי' פ"ב דס"ל כי היכא דשכן עם הטמאים ונדמה להם הוא סימן טומאה הה"ד שוכן עם הטהורים הוא סימן טהרה עיי"ש ומתוך מש"כ יש סעד לשיטתו ועיי' מש"כ בתשובה בס"ד:

סימן עה

- סימן עה:

ב"ה שפעת שלומים מרובים כטל וכרביבים לכבוד הרב הגדול מעוז ומגדל במדעים ומעוטר במעלות ובמדות טובות איש חמודות כקש"ת מו"ה זלמן בייטום האבד"ק מילדוי יע"א:

ע"ד העופות אשר חדשות מקרוב באו בגבולותיו שהם משונים בצביונם בחלקת צוארם שאין להם שום ניצות על הצואר גם צוארם היא אדום מאוד ומעכ"ת נ"י ביקש חוות דעתי העני' בזה:

הנה גם פה מזמן לא כביר נמצאים כיו"ב ואמרתי להשוחטים כי תקראנה אותם כאלה לא ישחטום וכ"כ שמעתי שהבד"צ דק"ק מונקאטש יע"א אוסרם ובתשו' שערי צדק להגאון מהר"ם מדעש זצ"ל כתב בפשיטות לאוסרם ועי"ש בסי' פ"ה ובסי' צ"ו אמנם לא ביאר כל הצורך לדינא ונחזי אנן בס"ד: לכאורה הי' נראה דבשביל שינויים כאלו וכיו"ב אכתי לא נחוש לומר שהיא מין בפ"ע לעניין דנאמר שנצרכים עליהם מסורות בפ"ע וראיי' לזה מהגמרא דב"ק ס"פ שור שנגח דף נ"ה אמר שמואל אווז ואווז הבר כלאים זב"ז מתקיף לה רב"ח מ"ט אילימא משום דהאי זוטר קועי והאי אריך קועי אלא מעתה גמלא פרחא וגמלא טעיי ה"נ דהוי כלאיים זב"ז אלא אמר אביי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים אלמא דאי לאו דהוי מצינו בהו שינוי גדולה בתכונות כווניות שלו

משום אריכות וקצרות צוארו לא הוי עולה על הדעת להחשיבו למין בפ"ע והה"ד שינוי הנ"ל שבעופות הללו לא נראה שינוי גדולה מזו:

אמנם אחרי העיון נראה דאין מזה ראי' כלל די"ל אינהו הוי ידעי דאווז הבר מין טהור היא וכיון דתרווי' טהורים א"כ בשביל דאריך וזוטר לחודא לא מחשבינן לי' למין בפ"ע אבל היכא דאין אנו יודעים אם הוא טהור או לא שפיר איכא למימר דבשביל שינוי כזה נמי חשוב להצריכו מסורה בפ"ע: וראיתי בתשובות צמח צדק דמייתא ראי' בשם הגאון מהר"ם מווילנא מהגמרא הנ"ל דאווז הבר היא טהור דאל"כ מאי ס"ד דרמב"ח הא וודאי פשיטא דמין טהור וטמא הוי כלאים זב"ז:

אמנם רבינו הגדול בתשובות ח"ס סי' ע"ד דחה ראי' זו דהרי האווז הבייתי הי' נאכל להם במסורת וי"ל דוודאי למאי דס"ד דבשביל אריך וזוטר קועי אכתי לא הוי תרי מינים לענין כלאיים אלא הכל חד א"כ גם אווז הבר הי' נאכל להם בהאי מסורה גופי' שאוכלים את הבייתי דהכל חד, אבל לבתר דמסיק דברי' אחרינא היא דהרי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים ומש"ה הוי כלאיים אימא לך דלא מהני מסורות של אווז הבייתי על אווז הבר כיוון דמין אחר לגמרי היא וממילא אימא לך דטמא היא א"ד רבינו ח"ס שם ומדבריו למדנו דכל כמה שלא היו יודעין להם שינוי מביציהם הוי ס"ל דאווז הבר טהור היא מחמת מסורות של אווז הבייתי ואע"ג דזה זוטר קועי וזה אריך לא הצרכו ע"ז מסורות בפ"ע א"כ הה"נ בתרנגולים דידן אע"ג דנשתנים במקצת בקיעו שלהם מין תרנגולת הם ואין צורך למסורה בפ"ע מיהא בחולין דף ס"ב גבי פלוגתא דר"א ורבין בסנונית לבנה אר"י בדחיורא כרסא כו"ע ל"פ דשרי כי פליגו בירוקא כרסא א"ד בירוקא כרסא כו"ע ליפו דאסור כ"פ בדחצוורא כרסא וע"ש למ"ד בירוקא פליגו מאי סנונית לבנה לאפוקי דבתים דאוכמתא ועוד שם דף ס"ג שקוטנא אריך שקי וסומקא שרי גוצי וסומקא אסורי אריכי שקי וירוקא אסורה מבואר דיש כמה עופות טמאין שאינם חלוקים מן הטהורים אלא במראה או בגידול אבר אחד מהם ואין להתעקש דהא חלוקים עוד בשאר היכירים וחד מיניהו נקט א"נ דכן הי' נקראים בשמותם דא"נ כן ואין לומר נמי דנקט סי' זה משום דאתנח בי' סימנא כגון גיצא וסומקא אסירי וסימנך ננס פסיל לעבודה מ"מ בסנונית לבנה אין מקום לנטות כלל מלומר דאין חלוק המין טהור ממין הטמא אלא במראיתו א"כ נראה לפע"ד דמזה חילא דצ"צ הנ"ל ורא"ת מש"ס ב"ק הנ"ל כראוי מיצק דע"כ צריך לומר דהי' להם מסורות בפ"ע על האווז הבר שהיא מין טהור דאין לו' דמחמת מסורה שהי' להם על אווז הבייתי הי' מטהרים גם האווז הבר כמש"כ הח"ס ז"ל: דא"כ מאי פריך אלימא משום דהאי אריך קועי כו' והרי גמל פרחא וכו' דילמא איה"נ דמחמת אריכות

קועי' דייניין לי' למין בפ"ע כדאשכחן דחלוקין הם כה"ג עופות טמאים וטהורים ואין ראי' מגמל דהתם תרוויהו טמאין מסתמא חד מינא הם משא"כ אווז הבר דלא ידעינן לי' במסורת י"ל איה"נ דטמא היא ומין בפ"ע היא, ולפי דרכיני למדנו נמי בנ"ד כיון דמשונים בחלקת צוארם ובאריכותו ואדונימיתו וודאי צריכין מסורה בפ"ע כיון דאשכחן עופות טמאים שחלוקין מן הטהורין כה"ג ובאווז הבר משום דהוו ידעו דטהור היא הוא מסתבר להו דמשום חלוקה זו לא הוי מין בפ"ע ונראה דגם הח"ס ז"ל לא קאמר אלא לדחות ראי' הצ"צ הנ"ל ולחומרא אבל לאידך גיסא מודה לדינא דכל שחלוק אפילו באבר אחד צריך מסורה בפ"ע,

והנה הלכה רווחית בישראל כשיטת רש"י דאפילו יש לה כל הג' סימנים אין לאוכלו בלי מסורה דחיישינן דילמא דרוס וכן פסקו בש"ע סי' צ"ב ומדפסק הש"ע וכתב סתמא ש"מ דאפילו שכן עמו ונדמה אין לנו להתיר בלי מסורה, וראיתי בתשו' גאוני בתראי ז"ל בפרט בתשו' מהרי"א סי' פ"ב כשהי' השערורי' בעולם אודות האכינעזישע הינער בנה הגאון הכ"ז עם סיעת מרחמוהו ויסודו להתיר משום שוכנים ונדמים עם התרנגולים שלנו: והנה אפשר להתיר מה"ט גם בתרנגולת הנ"ל דמרבי רבי בהדי תרנגולת שלנו אמנם לכאורה איכא למיפרך ממש"כ הראשונים ז"ל, וכ"פ המחבר דקבלה בידם דכל עוף שחרטומו רחב כשל אווז בידוע שאינו דורס ומ"מ כ' הרמ"א דאפי"ה אין לסמוך ע"ז ואין לאכול שום עוף אלא במסורת א"כ ק"ו דשוכן ונדמה לא מהני עמו בלי מסורה אמנם אחרי העיון נראה דיש לחלק דאפשר דדוקא אהאי קבלה דחרטומו רחב וכף רגלו רחב כאווז לא רצה הרמ"א לסמוך משום דבאמת פליגו הראשונים בפירוש סי' הדריסה לרש"י הפירוש שדורס עליו ברגלו כשאוכל ולר"ת היינו שאוכלו מחיים ולהר"ן וש"פ היינו שמטיל ארס ולפי"ז יש לומר דהרמ"א חייש שמא קבלה הנ"ל לא תסוב אלא דעי"ז שיש לו חרטום רחב מוציאות מידי חשש דרוסה של הטלת ארס משום דהנהו דס"ל כלל זה הוי ס"ל בפירוש סי' דרוסה כהנ"ל אבל מאן לימא לן דגם על סי' הדריסה לאידך פירושא תסוב קבלה הנ"ל משו"ה חייש הרמ"א ז"ל לחומרא דאפילו אסי' הנ"ל אין לסמוך בלא מסורה (ובזה נ"ל ליישב נמי הא דהקשה הש"ך בסי' פ"ב ס"ק ט"ו אמש"כ האו"ה דאף במסורת בעי ג' סימנים:

וי"ל כהנ"ל משום דיש מחלוקת הפוסקים בפי' סי' הדריסה ובפי' אצבע יתירה א"כ חיישינן שמא בעלי המסורה ס"ל כפי' חד מיניהו ואנן חיישינן לכולהו) אבל לעולם אימא לך דהיכא דשכן ונדמה מודה הרמ"א דנאכל בג' סימנים בלא מסורות אמנם ראיתי אחד קדוש מדבר רבינו מאור הגולה בתשובות דברי חיים סי' מ"ה שדחה שם דברי

השואל דהוי בעי למימר דהרמ"א מודה בשוכן ונדמה ומחוי לו מאה עוכלי בעוכלי דלא נמצא זה בשום פוסק דע"ז יהי' מותר בלא מסורות וגם כתב עוד דמה ששוכנים אצל תרנגולים שלנו אין ראי' דבשלומא אם ישלחנו חפשי והיא יבחור לעצמו עופות טהורים הוא ראי' שהיא טהור כהאי דאיתא בב"ק גבי זרזור אך זה העוף הסגור בבית או בחצר במקום דל"ש כעוף טונא בע"כ היא מתחבר לטהורים ההולכים עמו ביחד ואם כי יש לומר דגם זה מקרי שכן ההולכים דרך חיבור יחד, מ"מ לא נצרף זה לסניף היתר א"ד רבינו הנ"ל אלא דמ"מ צלע"ג אמת דמסתימת הראשונים והפוסקים שלא הוזכרו היתר זה משמע דאפילו שכן ונדמה עמו אין מוציאתו מידי ספק מיהא אכתי יש לומר הנ"מ בעוף דעלמא דבוודאי אינו ממין זה ששכן ונדמה לו בסימנו אלא דאנו דנין אם היא טהור או לו איכא למימר דשכן ונדמה אכתי אינו בירור גמור אבל היכא דמספק"ל על עוף אם היא ממין זה או ממין אחר חדש שפיר יש לומר כיון שהיא שוכן ונדמה מסתמא היא ממינו וכיון שיש לנו מסורה על מין זה ממילא אין צורך למסורה דהא נמי מינו היא וה"נ בהנהו תרנגולים אי הוי ברור לן שהיא עוף אחר אלא דלא ידעינן אם היא טהור או לא שפיר הוי אמרינן כיון דליכא מסורת אפילו שכן ונדמה לא יועיל כלום אבל הכא אנו דנין אם היא מין תרנגול ואין צורך למסורה חדשה או היא מין בפ"ע וצריך למסורה חדשה יש לומר כיון שהיא שכן ונדמה ש"מ מין תרנגול היא:

אבל אחר העיון מצאתי ראיתי דאדרבה דיותר יש לדין ממה ששוכן ונדמה לטהרו או לטמאו מלדין אם היא ממין זה או לא וכן מוכח להדיא בב"ק ס"פ שור שנגח דף נ"ה טווס ותרנגול ופסיונו כלאים זב"ז פשיטא מ"ד הואיל ורבי בהדי הדדי חד מינא היא קמ"ל אלמא אע"ג דב' מינים הם מ"מ רבו בהה"ד וע"כ צריך לומר דשכן אינו סימן אלא לטהרו או לטמאו אבל לא לשוי' ממש אותו מין וא"כ כיון דמוכח מהפוסקים דסתמי דאין לסמוך גם ער שכן ונדמה בלא מסורת כש"כ דאין לדין מזה שהיא אותו מין וא"כ וודאי דצריכים על תרנגולים הנ"ל מסורה חדשה בשגם למאי דחוכך הגאון הנ"ל דבכה"ג לאו שכן מיקרי ועוד נראה לי למאי דהעלו רוב פוסקים כרבנן דר"א דבעי שכן ונדמה ולפי' רש"י נדמה היינו במראיתו א"כ תרנגולים הנ"ל קרי משונים במראיתם וכפי מה שהוכחתי דאיכא בעופות טמאים שאינם חלוקים מהטהורים אלא במראה ובקומה א"כ נראה דכל כמה דאין לנו מסורה עליהם על השלחן לא יעלה ולאכילה נגואלי:

וראיתי בס' שערי צדק סי' צ"א שהעלה צ"כ לאסור תרנגולת הללו בלי מסורה ועיי"ש ולעניין הכלים שכבר בשלו בהם עופות הנ"ל צידד דלכאורה יש לומר דאינו אלא ספיקא ולאחר בנ"י הו"ל סד"ר ולקולא ושוב העלה לאסור דהו"ל כוודאי איסור עפ"י

ומה שהקדומי הרמב"ם והטור בהנך דינים כלל דמצוה מה"ת להבדיל בין בהמה חי' ועוף טהור וטמא והיינו דצריך לידע דוקא הסימנים כאשר יבא לאכול מ"ע לבדוק דוקא בסימן ולהבדיל בין הטמא והטהור ואם עבר ע"ז לאכול בלי בדיקה אף אם נזדמן שהי' ממין טהור ולא עבר בלאו מ"מ לא קיים המ"ע ועשה איסור עשה באכילתו א"ד ז"ל:

ולא הבינותי ד"ק אמת דמ"ע לבדוק אבל בוודאי התורה לא חייבה לבדוק אלא עד מקום שידו מגעת וכיון דכבר בדק כל הג' סימנים וסימן הדריסה, א"א לברר פשיטא דאין עליו מצוה לברר יותר ומ"מ נלע"ד אף דלכאורה הי' נראה כל היכא דאיכא ג' סימני טהרה גם לרש"י מדינא שרי והא דהוצרכו מסורה אינו אלא חומרא בעלמא דהא בשמונה ספיקות פירש"י דהוי להו ג' סימנים ומספק"ל אי אית להו נמי סי' של קנ"ק ושם הוכיחו התוספות מזה דלהאי פירושא קורקובנו נקלף היא סי' החדש אך כל היכא דאיכא ג' סימנים בגופו ולמאי ניחוש לה ולמאי לנו מסורות, באופן דשיטת רש"י לכאורה תמוה מאוד ואי דבתרנגולת דאגמ' לבסוף חזיוה דדריס הא מאן לימא לן דהיה לו עוד סימנים בגופו הא יש לומר מעיקרא הוי אכלי לי' באותו סי' לחודא כמש"כ התוס' דהא עוף הבא בסי' אחד טהור וביותר תמוה דרש"י סותר עצמו, בברייתא דכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקנ"ק בידוע שהיא טהור פירש"י דארישא קאי דאם אינו דורס ויש לו כל הג' סימנים דלפי"ז ע"כ צ"ל דהי"ט עופות דורסים כמש"כ התוס' וגבי ח' ספיקות מוכח מפירש"י דקנ"ק היא סי' החדש וא"כ מי הוכריחו לרש"י דארישא קאי ותו דלפי"ז ע"כ צ"ל דגם עורב דורס וכך פירש"י בהדיא בדף ס"ב ד"ה הנ"מ וזה נסתר מיני' ובי' דהא גבי סנינות וזרזיר פירש"י דאין זה מאותן שני סימנים שבעורב עיי"ש וא"כ ע"כ עורב אינו דורס והוא קושית הבעה"מ על רש"י ע"כ נ"כ לפימ"ש הר"ן דכל הבא בשני סימנים בגופו אעפ"י שאין כשל עורב יש לחוש שמא מין עורב היא יעי"ש והיינו משום דלר"א מרבינן מלמינו אעפ"י שאינו דומה לו בסימנים א"כ י"ל הה"ד בשאר עופות טמאים דכתיב בהו למינהו לא בעי שיהי' דומה לו בסימנים וכי היכא דלר"א יש מין עורב שיש לו ב' סימנים אחרים שאינם בעורב הה"ד למינהו דשאר עופות טמאים אין הכרח דיש להם דוקא אותם ג' סימנים שבי"ט עופות וכיון דהנהו ד' עופות דנפקי ממינו למינהם לא ידיע כמש"כ הר"ן ממילא שוב א"א לברר מהו סי' החדש ובזה פירש"י ז"ל עולה כהוגן בכל הסוגיא ומיושבים הקושיות הנ"ל וממילא למאן דפסק כר"א כדס"ל להרמב"ם ז"ל ממילא א"א לברר מהו הסי' החדש ואתי שפיר דלרש"י חיישינן למסקנ' שמא לא דרס ולא מהני ג' סימנים בגופא ובמשכ' ארווח לן ליישב שיטת הרמב"ם התמוה שכ' דאין לך מין שיש לו סי' בגופו ואינו דורס חוץ מפו"ע ועי' בלח"מ דס"ל להרמב"ם דמספק"ל

בפו"ע אי הוי דריס או לו ולכאורה דברי נביאות הם מהיכ"ת לפרש הכי הסוגיא אמנם לע"ד י"ל עפ"י הנ"ל דלכאורה קשה קושיות התוס' דהילכתא והילכתא סזא"ז וי"ל דר"א ורבנן פלוגי בסי' הדריסה מהו אי כרש"י או כתוס' וממילא י"ל הא דקאמר לעיל דפו"ב חד חד היינו אליבא דרבנן דר"א אבל לר"א דסי' הדריסה היא מידי אחרינא יש לומר איה"נ דפו"ע נמי אינם דורסים והרמב"ם דפסק כר"א ממילא אין מוכרח דפו"ע אינו דורס ושפיר קאמר הרמב"ם כנלע"ד בס"ד ולאפס הפנאי קצרתי וסמכתי על המעיין כי לפי"ד היא דבר הגון בס"ד:

סימן עו

בעזה"י אור ליום ו' עש"ק פ' ויצא אהיה כטל דלשראל לפקיו"ד יע"א נשאלתי אודות הבר אווזות הגדולות אשר חדשים מקרוב נראו ונמצאו בגבולינו עד הנה לא היו מצויים, והמה דמיין בצביונם ובמראיתם ובדמותם לבר אווזות השכיחות אלא שבקומתם הם גדולים יותר וגם איבריהם אלימי טפי ומנייהו, ויש לדין עליהם לפי מאי דקיימ"ל ביור"ד ס"י פ"ב דאין לאכל שום עוף טהור כ"א במסורה אי צריכין אהני עופות מסורה בפ"ע, או סגי להו במסורה שיש לנו אבר אווזות הקטנים המצויות בינינו: תשובה מתחילה צריכין אנו לברר בס"ד הא דקיימ"ל בשו"ע ס"י הנ"ל דאפי' עוף שי"ל ג' סימני טהרה בגופו אין לאכלו כ"א במסורה דחיישי' דילמא דרס והוא שיטת רש"י גבי תרנגולתא דאגמא דחזיוה דדריס, אי הוא חומרא בעלמא דחייש רש"י לזה ומעיקר הדין אין לחוש הואיל ויש לו ג' סימני טהרה בגופו ולפי"ז כל היכא דמספקא לן בהא מילתא גופה אי מין בפ"ע וצריך מסורה לעצמו או הוא ממין שיש לו מסורה, הו"ל למיזל בספיקו להקל, משא"כ אי הא דאין לסמוך בלא מסורה אג' סימנים שבגופו הוא מעיקר הדין א"כ אית למיזל בספיקו להחמיר, והנה לכאורה מתרנגולתא דאגמא דהוי מחזיקין בטהורה ולאח"ז חזיוה דדרס אכתי לא מוכח מידי די"ל כמש"כ התוס' שם דמתחילה היו סבורים דלא דריס ובהאי סימנא לחודא הוא דהתירוה, דלפרס ועזניה לא חיישינן דלא שכיחי ביישוב, אבל לעולם כל היכא דאיכא ג' סימנים בגופא ל"ח שמא ידרוס, מיהא אחרי העיון נראה דהתוס' בזה לשיטתיהו אזלי בד"ה תרנגולתא דאין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היוצא מהטמא טמא אלא שני מינים הקרואים כך ובין בזה ובין בזה הנקבה והזכר שוים, א"כ שפיר י"ל כהנ"ל דלא היה לו אלא סי' זה לחודא דלא דריס, משא"כ למה שפירש"י בנדה דף נ' וכ"כ שם בד"ה תרנגולתא בפי' דהזכר אסור והנקבה שרי' שוב א"א לומר שלא היה לו סי' טהרה כלל, אלא סי' דא"ד דהא תרנגולא דאגמא

חד משמונה ספיקות והיינו מרדא כדאמר אביי ובשמונה ספיקות פרש"י דכל הסימני טהרה היה מבוררין בהם, אלא דמספק"ל אי קרקבן נקלף בסכינא הוי קילוף א"כ כיון דהזכר היה לו סימני טהרה ממילא גם הנקבה ע"כ היה כ"כ דאין לומר דגם בזה היה חילוק דהנקבה לא היה לו שום סי' טהרה אלא שאינו דורס כמש"כ התוס' א"כ מקמי דחזיוה דדריס היכא הוי אכלי לי' השתא זכר שי"ל סי' טהרה ספיקא הוא נקבה דל"ל כלל מבעי' ועכצ"ל לאידך גיסא דבזכר הוי מספק"ל משום דלא הוי קרקבנו נקלף אלא בסכינא אבל בנקבה הוי נקלף ביד משו"ה שריוה כל כמה דלא חזיוה דדריס וממילא מוכח דאפי' אית לי' ג' סימנים בגופו מ"מ איכא למיחוש שמא ידרוס, ובמש"כ יתפרש לן שפיר מש"כ התוס' שם בנדה נ"א מיהא נראה עיקר ששני מינים הם וכו' דאין נראה שמין א' חלוק הזכר מהנקבה ועוד דכיון דלא הוי מעופות טמאים הכתובים דבאינהו בכל מין יש זכר ונקבה משום סי' טומאה אין לאסור עד שיהא כל ד' סימנים דמכשר ילפינן, ולכאורה דבריהם תמוהים בזה דהא איכא למימר דאיה"נ דהנקבה באמת לא הי' לה שום סי' טהרה, ותו דלפימש"כ בחולין בד"ה חזיוה לקושטא דמילתא לא הי' לה שום סי' טהרה וא"כ דבריהם סותרין זא"ז, ובמהר"ם לובלין שם הרגיש בקושיי' קמייתא וכתב דזה דבר שאינו מצוי שבכל עופות הטמאים המצויים יש בהם סי' א' או ב' של טהרה חוץ ממין הנשר והאי תרנגולתא א"א להיות ממין הנשר דהנשר יש בו זכר ונקבה, ודבריו תמוהים בזה מאוד דהא ס"ל להתוס' בחולין דף ס"א ד"ה מה כשר ותוס' בדף ס"ג ע"ב בד"ה ודילמא שיש כמה מינים טמאים שלא נתפרשו, ומכלל דבריהם בד"ה מה נשר מוכח דע"כ הבי שלא נתפרשו אין להם שום סי' טהרה דהא עוף הבא בסי' א' טהור אם אינו מאותן כ"ד המפורשים והא דקאמר לפיכך מנה הכתוב בטמאים היינו דע"י כ"ד אלו וסימניהם נוכל להכיר כל עופות טמאים שבעולם, א"כ ממילא מוכח דיש כמה מיני עופות טמאים שאין בהם שום סי' טהרה שלא נתפרשו בתורה ואכתי י"ל דגם תרנגולתא דאגמא הוא מהם, מיהא למאי דפרישית דבריהם נכונים דע"כ אי אמרת דהנקבה חלוקה מהזכר ע"כ צ"ל דהיה לה סי' טהרה, דהא הזכה הוא משמונה ספיקות וכבר הוכיחו התוס' בד"ה מאי ספיקייהו דהיו להם ג' סי' טהרה וע"כ הנקבה נמי היה לה כ"כ מדשריוה מעיקרו וא"כ שפיר כ' התוס' בנדה:

משא"כ בחולין דקאי לשיטתייהו שם דתרי מיני הוי שפיר י"ל דלא הי' לה שום סי' טהרה וזה ברור בכונתם, ונפלאתי בזה על רבינו הח"ס ז"ל בתשובה סי' ע"ד דרצה ליישב שיטה קמייתא דהתוס' נדה הנ"ל די"ל דס"ל דשמונה ספיקות לא היו להם שום סי' טהרה אלא קרקבנו נקלף בסכין ולא ידעי אי דרסי או לא והשתא אי קליפת הסכין

שמי' קליפה הו"ל סי' המחודש ובודאי לא ידרוס דפו"ע לא שכיחי ואי לא שמי' קליפה איכא למיחש שידרוס והוא מין נשר ומעתה לק"מ קושייתם דהרי נקלפת ביד וטהורה ואיך יטמא הזכר הרי עכ"פ אינו דומה כנשר ז"א דהרי דומה ודומה אי קליפת הסכין לא שמי' קליפה איכא למיחוש שידרוס ודומה לנשר אד"ק, ודבריו תמוהים מאוד, א"כ בתר דחזויה דדריס הרי נתברר דאע"ג דקרקבנו נקלף מ"מ הוא טמא ומה יש לו להיות ע"כ מין פרס ועזני' דהא י"ל סי' החדש וכיון שכן שוב אין לנו ספק בשמונה ספיקות הנ"ל דאפי' אי קליפת הסכין שמי' קליפה מ"מ כיון דע"כ נקבה דידהו מין פרס ועזניה הם ע"כ הזכר נמי פי"ע הוא ואין לומר דבאמת בתר הכי דחזיוה דדרסו באמת ניפשט ח' ספיקות לאיסורא דהא בדף ס"ד פריך איס"ד סימני בצים דאורייתא בשמונה ספיקות לבדוק בביצים דידהו ומאי פריך הא כבר ניפש ספיקייהו לחומרא, ודוחק לומר דקושייתם מעיקרא מאי מספק"ל הו"ל למפשט מסי' בצים, אע"כ דשמינה ספיקות הוי להו ג' סימנים כמש"כ התוס' בחולין, ושפיר הקשו בתוס', הן אומת דלשיטת הרנב"י עכצ"ל דח' ספיקות לא הוי להו כ"א סי' ק"נ גרידא וכן פירש בבעה"מ לשיטה הנ"ל אבל שוב אין לפרש דתרנגול ותרנגולת דאגמא מין א' הי' מטעמא דפרישית ומ"מ בהא נחתינין דלרש"י א"א לפרש בהני תרנגולתא דאגמא אלא דהו"ל ג' סימנים בגופה וכיון דמ"מ חזיוה דדרסה ואכלה מזה הוכיח רש"י דאין עוף נאכל לנו כ"א במסורה ש"מ דאף בג' סימנים מעיקר הדין אסור בלא מסורה וכן מוכח לכאורה ממה דפירש"י בברייתא דף ס"ה דכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ופירש"י דארישא קאי דכל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואתי ר"ג למימר דאם אינו דורס ויש ויש לו עוד ג' סימנים בידוע שהוא טהור משמע דבג' סימנים גרידא עדיין אינו מבורר שהוא טהור כ"א בידוע נמי שאינו דורס אלא דבהא גופא שיטת רש"י תמוה מאוד וכבר תלו עליו כל שלטי הגבורים הראשונים ז"ל דלפי מה שפירש"י גבי שמונה ספיקות שג' סימנים היו מבוררין בהם א"כ ע"כ מוכרח דס"ל כשיטת ר"ח דק"נ הוא סי' החדש כמו שהוכיחו בתוס' ד"ה מאי ספיקיהו וכיון דהאי סי' ליתא אלא או בפרס או בעזני' ואינהו אין להם כ"א חד סי' טהרה, א"כ עוף הבא בסי' של ק"נ ויש לו עוד סי' א' אמאי ניחוש לדריסה הא ע"כ אינו מעופות טמאים דמה יש לו להיות אע"כ דאיה"נ דגם לרש"י שרי כל שיש בו סי' דק"נ ועוד סי' אחד דשוב ליכא למיחוש שידרוס ולחומרא בעלמא הוא דס"ל דאין לאכול שום עוף כ"א במסורה ולפי"ז כל היכא דיש ספק בהא גופא אי צריך מסורה או לאו אזלינן בספיקו לקולא: איברא דבהא נמי שיטת רש"י נסתר מחמתו והוא בעצמו מחליף שיטתו בסוגיי' כ"פ מדפירש שם דר"ג ארישא קאי ש"מ דס"ל ג' סימנים

שבגופו לא מהני א"כ שוב א"א כ"א דאינו דורס הוא סי' החדש א"כ, איך אפשר דג' סימנים היו מבוררין בשמונה ספיקות ומספק"ל בק"נ אפי' אין ק"נ מ"מ ע"כ טהור, ותו לפי מה שפירש"י בעורב דדורס א"כ הא דאמר ר"נ עוף הבא בשני סימנים טהור ע"כ חד מנייהו אינו דורס דהא כל עוף הדורס טמא א"כ אמאי צורך שיכיר עורב הא עורב דורס, והר"ן הוכיח דלרש"י כל הי"ט עופות דורסין דאל"כ עוף הבא בשני סימנים אמאי טהור ניחוש דילמא אינו דורס ויש לו ג' סימנים טהרה והו"ל מי"ט עופות אע"כ דכולם דורסין: ובחי' אנשי שם כתב ע"ז דאינו מוכרח די"ל עוף הבא בשני סימנים היינו עם סי' אינו דורס, אבל אינו נכון דא"כ אמאי צריך שיכיר עורב דהא ס"ל לרש"י דעורב דורס ושפיר הוכיח הר"ן, ולכאורה הי' נראה דס"ל לרש"י דחכמי הש"ס גופייהו מספק"ל מה נינהו סי' החדש וכן מוכח קצת מפירש"י ד"ה נילוף עני' שפי' דלא הוי ידעינן הי מני' נכתוב בלחודא למילף מני' ועיי"ש, ובזה י"ל קושי' הנ"ל קצת אבל לא פלטינן מקושיי' התוס' דהא משמע דהוי בקיאי בכמה עופות טמאים ולבדוק בסימנייהו ויותר תמוה דהא מפורש יוצא מפירש"י ד"ה מפני דיש להן זפק דעורב אין לו זפק, ובד"ה והיא דלא דריס דעורב דורס וא"כ ע"כ שני סימני טהרה שלו הוא ק"נ ואצבע יתירה, ושוב אין מקום לומר דק"נ הוא סימן החדש, וא"כ מאי ספיקא דשמונה ספיקות, ועוד שאר קושיות שהקשו הראשונים, והתמיה הנשגבה דפירש"י מוכחש מהמציאות ובדיקות העופות כמו שהאריכו הראשונים ז"ל הלא בספרתן, ע"כ נראה לפענ"ד ליישב כל הקושיית בס"ד והוא לפי מאי דפליגא ר"א ורבנן במינו דעורב דר"א אומר להביא זרזיר ולהביא סנינית לבנה, וא"ל הלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותו מפני שי"ל זפק, ובסנינות אנשי גליל העליון אוכלין אותו מפני שקרקבנו נקלף וכ' התוס' בד"ה מפני, משמע דהנך סימנים ליתנייהו בעורב, ור"א סבר דאפי"ה אפשר דהוי מנין עורב ואין לחוש אם אין שני סימני טהרה של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינם שוין אינן מינן, והנה התוס' שם הקשו א"כ לר"א משכחת לה כלהו סימני טהרה בעורב ומינו לפי פשט ההלכה דמשמע דזפק וק"כ שהם סי' טהרה בזרזיר וסנינית, ובעורב ב' סי' טהרה האחרים א"כ בעורב ומינו איכא ד' סימנים ובסמוך פסק הלכה כר"א ולעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכולהו דליתא אלא או בפרס או בעזני' והעלו דבהכי פליגא ר"א ורבנן דזפק של זרזיר קטן וקרקבנו של סנינית לא מבזר כמקלף בידים, והנה לרש"י ע"כ ליכא למימר כתי' התוס' דפי' בהדיא בד"ה מפני שיש להם זפק ואינו זה מאותן סימנים של עורב, וא"כ ע"כ צ"ל לר"א איה"נ דמרבינן ממינו דעורב אעפ"י שאינו שוה בסי' עם עורב, ונראה אף להתוס' ההכרח לומר כן דהא התוס' בעצמן כתבו דהלכה כר"א, א"כ לפי מה שכתבו דרבנן ור"א

בהא פליגו אי קרקבנו נקלף בסכינא הוי קילוף א"כ מאי מספק"ל גבי שמונה ספיקות פשיטא דקילוף בסכינא לא מהני וכש"כ דקשה טפי' דרב יהודא הוא דאמר מרדא מח' ספיקות הן דאמר מרדא ספיקא וא"כ אמאי אמר בפירוש לחד לישנא גבי עוף המסרט דהלכה כר"א, אע"כ דרבנן דמספק"ל בשמונה ספיקות בהא גופא מספק"ל אי טעמא דר"א משום דס"ל קילוף בסכינא לאו קילוף הוא או דילמא גם ר"א מודה דקילוף הוא אלא דמרבה ממינו אף אי אינו דומה בסימנים ואין לחוש אי אין שני סי' טהרה בעורב ובמינו שוים, ואף דלפי"ז מצינו כל ד' סימני טהרה בעורב ובמינו ג"כ ס"ל לר"א דאין לחוש לזה, והשתא ע"כ הא דאמרינן לעיל דפרס ועזני' הו"ל ב' כתובים הבאים כאחד קאי כרבנן דר"א, דזרזיר וסנכינית טהור, אבל לר"א ע"כ ליתא להאי כללא דפרס ועזני' אית בהו חד דליתא בכולהו דע"כ איתא בעורב ועינו, ואין להקשות א"כ תהדר קושיי' הגמרא כשר דכ"ר למה כי הא בלא"ה ידעינן השתא דעוף הבא בסי' א' טהור דליכא למילף מפרס ומזכיא כיון דכאו"א מסימנים הדר בכולהי ושני כתובים הבאים כאחד נינהו ונ"ל בס"ד לתרץ לפי מה שהקשה בתו"ח מאי פריך בגמרא נשר דכתב רחמנא למה לי הא הו"ל פו"ע ב' כתובים הבאים כאחד, הא לא הוי ידעינן נשר גופא לאסור דהא כולהי כ"ד כהכ"א נינהו, ותי' דקושיית הגמרא איה"נ לא אקרא אלא אברייתא דהוצרך למילף מנשר והנה מלבד שזהו דחוק דמה זה קושיי' הא דרשה דנשר פשיט טפי מדרשה דשני כתובים הבאים כאחד של פרס ועזניה דכ"ר, אבל בלא"ה תמוה דא"א לומר דקושיי' הגמרא דנכתב נשר אלא דתנא דברייתא הו"ל למילף מב' כתובים הבאכ"א של פו"ט, דאי כתב רחמנא נשר גם פו"ע לאו ב' כתובים הבאכ"א נינהו דהא כולהי צריכי לגופיי' דלא נילף מנשר להתירא דדוקא דל"ל כרב לא תיכול הא איכא דאית לי' חדא אכול והוא פליאה נשגבה על התו"ח, וא"כ הדק"ל ונראה כי לפי מה דפריך הגמרא תורין דכ"ר ל"ל וכ' התוס' דהוי ס"ד דחד תורין מיותר לדרשא ומשני ר' עקיבא ב"ח דכלהו צריכי לקרבן עכ"פ בהו"א ס"ל דחדא מיותר לדרשה ומעתה לק"מ קושי' התו"ח הנ"ל דשפיר פריך הגמ' נשר דכ"ר למה לי ואי דאצטריך לגופי' דמכ"ד עופות לא הוי מצי למילף דכולהי כ"ד כהכ"א נינהו מ"מ הוי ידעינן שעיר נשר לאיסורא מתורין דמיותר ואייתר לדרשה, וכל זה לס"ד, אבל למאי דמסיק רעב"ח דכולהו לקרבן וא"כ ליכא שום תורין דמיותר שוב איה"נ דל"ק נשר דכ"ר למה לי דאיה"נ דלגופי' אצטריך כקושיי' התו"ח, וא"כ א"ש גם למסקנא דלר"א ליכא שום סי' החדש כלל מ"מ הוצרך נשר למכתוב, ומדוייק בזה מאוד מה שהקשה התו"ח אסוגיית הגמרא ולא הקשה עדיפא מנה דלר"א האי קרא דנשר מיותר ולהנ"ל א"ש ודו"ק:

מ"מ נמצאנו למדין דלר"א מרבינין מלמינו אפי' אינו שוה לו בסימנים לפירש"י ולהתוס' נמי עכצ"ל כדספק"ל בח' ספיקות ע"כ בהא גופא נמי מספק"ל אי מרבינין מלמינו אפי' אינו שוה לו בסימנים ואין קפידא אם עורב ומינו אינם שוין בסימנים וע"כ נמי דלא קפדינן אם המצא תמצא בעורב ומינו כל ד' סימנים, והשתא י"ל מעורב נשמע נמי לשאר עופות טמאים דמי"ט עופות דכ' בהו למינהו למינה דלא איכפת לן נמי אי לא שיו לי"ט עופות בסימניהם מ"מ איכא לרבוי מלמנהו דידהו וכיון דכ' הר"ן דהני ד' מינים דנפקו מלמינו למינה למינהו למינהם לא ידוע א"כ בכל עוף שבעולם אף שי"ל ג' סי' יהיו מה שיהיו א"א להתיר אפי' אם אין אלו הסי' שבי"ט עופות דלעולם איכא לספוקי דילמא הוא מהנך דילפינן מלונינו וכו' דהא הנך אין מן הצורך שישוו, נמצא דלעולם א"א להתיר שים עוף כ"א היכא דהד' סימנים יחד מבוררין בו, ומשו"ה נמי מספק"ל בח' ספיקות אי ק"נ אע"ג דהיו בו ג' סימנים מבוררין, כיון דבסי' הדריסה אין אנו בקיאין כדחזי' בתרנגולתא דאגמא א"כ ממילא א"א להתיר שום עוף אפי' בג' סימנים בגופו כ"א במסורה מעיקר הדין ושיטת רש"י מתפרשת כשמלה חדשה בס"ד, ולפי"ז נמצאנו למדין דאפי' יש לנו ספיקא בהא מילתא גופא אם נצטרך למסורה חדשה צריכין להחמיר מספיקא, ומ"מ בעופות הנ"ל שאנו דנין עליהן יש לדון בהו לקולא מצד אחר, דהרז"ה קיבל מאבותיו זקיניו הקדמונים דכל עוף שכף רגלו וחרטומו רחבים כשל אווז בידוע שאינו דורס וכ"פ כל הפוסקים והמחבר בשו"ע, וכן משמע ממש"כ בסק"ח דבג' סימנים יש לסמוך אקבלת הרז"ה, וכ"פ הפרמ"ג דבריו ומוכח כן לכאורה ממש"כ הש"ך בס"ק ז' דתרווייהו בעינן ולכאורה אין נפק"מ כמו שהעיר בפרמ"ג א"וו דס"ל דבג' סימנים יש לסמוך אסי' הנ"ל, ואף שהרמ"א כתב די"א שאין לסמוך גם ע"ז ואין לאכול שום כוף אלא במסורה שקיבלו שהוא טהור, מ"מ נראה ממש"כ הד"מ אות א' בשם או"ה דממנו מקור הג"ה הנ"ל דאננו אלא משום חומרא בעלמא מדכתב אע"ג דיש לדחות ולומר למיעוטי לא חיישינן וכמש"כ לעיל סי' נ"ז לענין טריפה אי"ח מ"מ נראה דיש להחמיר בדבר עכ"ל משמע דחומרא בעלמא הוא, ולפי"ז נהי דקיימ"ל לחומרא דגם בזה צורך למסורה אבל הא ודאי כיון דחומרא בעלמא היא ספיקא לקולא וכיון דהני בר אווזות שאנו דנין עליהם נמי אית להון סימנים כאלה בכף רגליהן וחרטומיהן כל שאנו מסופקין אם הם מין בפ"ע או סגי להו במסורה שיש לנו על הבר אווזות הישנים יש לנו להקל:

אלא שראיתי בפרישה ס"ק ו' דלרש"י אם בסימנים הנ"ל אין לסמוך כ"א אמסורה ודייק כן מלשין הרא"ש שכתב והרז"ה כתב ול"ק וכ' הרז"ה משמע שבא לחלוק על שיטת רש"י דאין לאכול שום עוף כ"א במסורה משמע אף בסי' הנ"ל וע"ז קאמר שהרז"ה

חולק, ומש"כ הפרישה בזה דרש"י לשיטתו דס"ל כל י"ט עופות יש להן סימנים בגופן והדריסה הוא סי' טומאתו משו"ה ס"ל דאין לסמוך אסימן החרטום משא"כ הרא"ש דס"ל כשיטת ר"ת דלסוגיא דשמעתין אין לך שום עוף טמא שבגופו ג' סימנים, ולא מחזקינן לי' בדורס הילכך אף שאנו מחמירין מ"מ כיון שיש עוד סי' הנ"ל שאננו דורס משו"ה סומכין על ג' סימנים ומחזקינן לי' באינו דורס עכ"ל מ"מ למדנו מדבריו דלשיטת רש"י א"א לסמוך גם על סי' הנ"ל וכיון דכבר הלכה רווחית בישראל כרש"י בשיטה זו, משמע דגם בסימן החרטום צריכין למסורה מעיקר הדין מיהא הב"ח כתב בהדיא דכל שיש ג' סימנים בגופו ויש לו כף רגל וחרטום כנ"ל אף רש"י מודה דשרי ול"ח לדריסה, ולפענ"ד תליא באשלי רברבי דבאמת קבלת הרז"ה הנ"ל הוא תמוה לכאורה דהא עוף סוגוואיני"ה שבתשו' הרא"ש כלל ב' נראה מדבריו שהי' קבלה נמשכת מחכמי אשכנז שהוא טמא ומבואר ברי"ו שהובא בב"י דעוף זה יש לו חרטום וכף רגל כשל אווז א"כ מוכחש קבלת הרז"ה מעוף הנ"ל, ואף שרי"ו הנ"ל כתב שי"ל מסורה שעוף הנ"ל טהור כש"כ דקשי' טפי דהנהו ב' מסורות תרווייהו ממצוקי ארץ מוסדי דור ודור מכחישין זא"ז, וכבר העיר הב"ח דהרא"ש עצמו סותר א"ע בפסקיו דעשה כקבלת הרז"ה ומשמע בתשובה דהי' לו קבלה על סיגיואיני"ה הנ"ל שהוא טמא, ומשתי' דל"ס בתשובה הנ"ל על סי' הנ"ל היינו משום שהי' לו קבלה על הסוגוואיני"ה לאסור אותה מספק, דעכ"פ כיון דאשכחן עוף טמא שיש לו כף רגל רחב כבר מיכחוש המסורה, וכש"כ שיש לתמוה דתרי המסורות מכחישין זא"ז והוא פלא, ע"כ נראה לפענ"ד בס"ד בזה דהא מבואר בראשונים ז"ל דפליגא אבות העולם בסי' אינו דורס מאי נינהו לרש"י היינו שמגביה מן הארץ מה שהוא אוכל ותוס' דף ס"א בד"ה הדורס פי' שאוכל מחיים, והר"ן הביא בשם הרמב"ן דהיינו כעין דריסה שבטריפות שנועץ צפרניו בבע"ח ומטיל בהן ארס:

ולפי"ז י"ל דודאי קבלת הרז"ה אמת דכל שי"ל כף רחוב וחרטום כשל אווז אננו דורס להטיל ארס וממילא לשיטת הנ"ל דסי' דריסה עלה קאי שוב א"א למיחוש לסי' טומאה מ"מ אכתי לא פשטינן מני' למאן דס"ל דסימן הדריסה היינו כשיטת רש"י ותוס' ולפי"ז י"ל דהני תרי מסורות אלו ואלו דא"ח ובסי' הדריסה הוא דפליגא, ובלא"ה נ"ל מבואר מהסוגיא דאיפלגו תנאי בהך סימן שאי"ד מאי ניהו דבתוספות דף ס"ב ע"א בסר"ה מפני שי"ל זפק כתבו דר"א ורבנן בהא פליגו דזרזיר יש לו זפק קטן וסנינית ק"נ בסכין ול"ח לי' ר"א זפק וקילוף ורבנן חשבו ליה כזפק וקילוף והקשה המהרש"א אכתי לפי הריב"ם לא ניחא דהא עכצ"ל דזרזיר אינו דורס דאל"כ מ"ט דרבנן הא כל עוף הדורס טמא, וא"כ לריב"ם דאינו דורס הוא סי' החדש אכתי מצינו בעורב ומינו כל סי' טהרה,

ותי' המהרש"א די"ל בהא גופא פליגו דרבנן ס"ל דאי"ד ור"א ס"ל דאנשי כפר תונרתא טעו ובאמת דורס הוא, ותמה ע"ז בקונטרס פני נשר להפלתי ז"ל וכי יפלגו במציאות ניחזי ונבדוק אי דורס או אי"ד, ולהנ"ל י"ל דחד מהנך סימני דריסה הנ"ל איכא בזרזיר ובהא פליגא ר"א ורבנן אי היינו הך ששנינו כל עוף הדורס טמא, וי"ל דהא בהא תליא דלרבנן דמחשבי' לי' לזפק ולק"נ צ"ל דאי"ד ומה דנמצא בזרזיר לאו סימן דריסה הוא וכן נ"ל ממשמעות לשון הרמ"א שכ' וי"א שאין לסמוך אפי' ע"ז ואין לאכול שום עוף אלא במסורה שהוא טהור ומדלא כתב שיש להחמיר שלא לאכל וכו' כדרכו בקודש משמע דמדינא יש לחוש ומטעמא דפרישות ואכתי אין לנו להקל בעופות שאנו דנין עליהן, אף דלא באנו לדין כ"א ע"ז גופא אי צורך למסורה חדשה או לא:

שבתי וראיתי דבנדון שלפנינו אין צורך למאי דפרישית בשיטת הרז"ה דבלא"ה לא יושיענו בזה שיטת הרז"ה הנ"ל דמבואר בב"י דאפי' הרא"ש דסמך עצמו על קבלת הרז"ה היינו דוקא היכא שיש לו ג' סי' טהרה בגופו וכן דייק מלשון הטור עיי"ש וכן משמעות לשון המחבר שכתב י"א שכל עוף שחרטומו רחב וכו' ומותר באכילה אם יש לו ג' סימנים בגופו, והני בר אווזות שאנו דנין עליהם לית להו זפק כמו שאר בר אווזות וא"כ סי' כף רגל וחרטום רחב לא יושיענו בזה, ונוראות נפלאתי בזה על רבינו הפלתי בקונטרס פני נשר שהאריך עניין בר אווזות הבר שקורין ווילדע אנטען שאוסר בתשו' צמח צדק סי' כ"ט ובסוף קונטרס פני נשר כתב וז"ל ולכך אותן אווזות ובר אווזות הבר שיש להם כל ג' סי' בגופן וי"ל חרטום וכף רגלם כשל אווז הן מותרין בלי פקפוק וא"צ כלל לחוש להו, ומש"כ הצ"צ שבאו"ה כתב אפי' במקצת אווזות ובר אווזות שכתב הגאון שקבלה בידו שכל שחרטומו רחב וכף רגלו בידוע שא"ד, מ"מ יש לחוש שונא מי"ט עופות הן שיש להם ג' סי' טהרה אעפ"י שאי"ד אחד מהם, וע"כ המנהג שאין לאכול שום עוף כ"א במסורה שהוא כשר עכ"ל וכתב הצ"צ הרי כ' בהדיא שעל מקצת אווזות ובר אווזות יש לחוש עליהן וא"כ ודאי על אותן שאינן בעלי תרבות קאמר שאינם מצוים בינינו עכ"ל הצ"צ, והרבה הפלתי להשיב ע"ז איך אפשר להשיא דברי האו"ה עליהם שהרי או"ה כתב הטעם שיש לאוסרן שיש לחוש שהם מי"ט עופות שיש להם ג' סי' טהרה שישנו בי"ט עופות ואי"ד אחד מהם והיינו שבתוך ג' סי' טהרה אינו דורס בינותם, דאל"כ הו"ל ד' סימנים ואננו בשום א' מי"ט עופות שיהא אינם דורסים וג' סי' טהרה והיתרם ברור, ואדרבה מכאן מוכח שאו"ה לא פקפק על עדות הרז"ה כ"א כתב הטעם לאיסור אולי הך דאי"ד נכלל בתוך ג' סי' טהרה שישנו בי"ט עופות אבל לא כתב

ש"ל דילמא לפעמים דורסים, ומסתמא אווזות דידהו שמיירא בהו האו"ה לא הי' להם רק ב' סי' בגופו ולכך פקפק להחמיר וזה מבואר בדבריו:

אבל בר אווזית הללו שיש להם ג' סי' בגופן ואינם דורסים ודאי, כפי קבלת הגאונים הנ"ל אין מקום לאסור כ"א להתיר שאו"ה הסכים לקבלת הגאונים הנ"ל, עכ"ד הפלתי ואומר אני מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בעופות כדחר"ש בחולין דף נ"ז על חזקי' הוא סבר דבר אווזא יש להם זפק והוא היפך המציאות, ואין לומר שמין הנ"ל, שדנין עליו היה כהיי"ג דהא מבואר בצ"צ סי' כ"ט בראש התשובה דבירתו שוה לשלנו בני תרבות רק שבזה נשתנו שאין מקבלין מרות גם צוארן ורגלן נראין ארוכין יותר משל בני תרבות, אלמא דלא הי' להם שום שינוי אחרת, ואם נשתנו מהם גם בזפק הו"ל להזכיר דא"כ אין ספק שאינם מזה המין ופשיטא דצורך כמסורה חדתא: ומעתה ראי' הצ"צ מאו"ה נכונה, ופלא על הפלתי שלא נתן לבו לבדוק בבר אווזות סימני טהרה שבגופם ואם באמת שבר אווזות המצוין אצלו היו להם זפק מה שרחוק להאמין וקשה לשמוע א"כ אין מקום השגתו על הצ"צ דמבואר בדבריו שהבר אווזית שלו לא היה להם זפק שכתב דלא נשתנו משלנו כ"א שצוארן נראין אריכין יותר:

ומ"מ בהני בר אווזות שאנו דנין עליהם שאין להם זפק ברור שאין לנו תועלת בכף רגלם וחרטומם רחבה, דסימן הנ"ל אינו מוצא אלא מכלל דריסה והיינו ביש עוד ג' סימני טהרה משא"כ בעופות דלית להו אלא תרתי נהי דאינם דורסים אכתי דילמא מי"ט עופות הן שיש להם ג' סימני טהרה ואי"ד חד מינייהו לשיטת כמה פוסקים, ומכש"כ דיש לחוש בזפק דהא איכא מ"ד דס"ל זפק היינו סימן החדש והוא בדף ס"ב ע"ב במור"ה מאי ספיקייהו בסוה"ד עיי"ש דיש להוכיח כן:

ולכאורה הי' נראה דמטעמא אחרינא אין לנו כ"א אד"ר דהא אמרי' בחולין דף ס"ג ע"ב ת"ר לוקחים ביצים מן הנכרים בכל בקים וכו' ופריך וליחוש דילמא מן העוף טמא הוא, והקשו בתוס' וא"ת כיון דעופות טהורים רובא הוו נזיל בתר רובא, ותי' הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים יש במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה והנה מש"כ דיש בטמאים מינים הרבה ע"כ הוא לאו דוקא כמש"כ המהר"ם שיף שם אלא דמין אחד מהם אפשר שהוא רב ועצום מאוד ועכצ"ל כן דהא אמרי' בגמרא גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעופות טהורים מרובים מעופות טמאים ועכשצ"ל כהנ"ל ולפי"ז זה ל"ש כ"א בבצים הבאים לפנינו שפיר י"ל נהי דמינים טהורים יש הרבה יותר מ"מ מנין העופות טמאות בפרטות הם יותר, משא"כ בעוף הבא לפנינו ואנו דנין אם מן הטהורים או מן הטמאים, הרי מספק"ל על מינו אם הוא מן הטהורים שוב אמרי'

שפיר דאזלינן בתר רובא ומינים דטהורים רובא נינהו, ועכצ"ל דהא דאין עוף טהור נאכל אלא במסורה אינו אלא מדרבנן, ונהי דלשיטת התוס' ד"ה מה נשר מרבינן כמה מינים בטמאים א"כ י"ל דמינים טמאים הם מרובים ממינים טהורים והוא באמת תי' הא' שבתוס' אבל לשיטת רש"י שם ע"כ מיני טהורים טובא נינהו שפיר אזלינן בתר רובא, וראיתי בתשו' מהר"ם שיק יור"ד סי' צ"ח שהרב השואל שם רצה להוכיח להתיר עופות שנסתפק במסורה שלהן משום דאזלינן בתר רובא ול"ח שמא ידרוס והגאון מהר"ם שי"ק ז"ל כ' דיש כאן חשש דאו' עפ"י הריב"ש סי' קצ"ב דהוכיח דלא סמכינן ארובא בבדיקה סי' טהרה כיון שמנה הרמב"ם ריש ה' מ"א ה"א למצות עשה לידע סימנים המבדילין בין טמא לטהור מקרא דהבדלתם א"כ צריכין אנו לחוש למיעוטא ומביא ראי' מהא דחולין דף נ"ט היה הולך במדבר ומצא בהמה שפיה גמים וכו' ובלבד שיכיר ערוד הא ערוד הוא מיעוטא דמיעוטא הוא נגד שאר בהמות א"כ ה"נ בנידון שלפנינו:

מיהא דברי הריב"ש הנ"ל מרפסין איגרא א"כ היכא מצאנו ידינו ורגלנו בהא דאמר אמימר עוף הבא בסי' אחד טהור והוא דלא דריס מאי איכא משום פרס ועזני' לא שכיחי ביושב וכי לא שכיחי מאי הוי הא איכא מצות הבדלה ואפשר במציאות שהוא פו"ע היכא שרינא לי', ושוב עיינתי בריב"ש הנ"ל ומצאתי שהרגיש בזה, וז"ל כיון שציותה התורה לבדוק בסי' שלא יהי' אחד מכ"ד עופות הטמאים וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהמ"א ה"א ע"כ יש לנו לחוש לכ"א מהם אפי' הוא מיעוטא זולתי לפו"ע שאינם נמצאים שם כלל כמש"כ הרמב"ם ז"ל דאינם נמצאים אלא במדבריות ואיי הים הרחוקים עד מאוד והם סוף היושב אבל כשאפשר להמצא חוששין להמיעוט ע"כ, נראה דבא להשמר מקושייתנו הנ"ל, ועפי"ד יל"פ הא דאמרינן בהש"ס דף ס"ד שקנאי ובטנאי במקום שנהגו לאכול אוכלין במקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין ופרכי' אטו במנהגא תלי' מילתא ל"ק הא באתרא דשכיחי פרו"ע הא באתרא דלא שכיחי פרו"ע ופירש"י באתרא דשכיחי חיישינן דילמא מינייהו נינהו ובתוס' הקשו א"כ בכ"ד ליתסרו ולהריב"ש הנ"ל א"ש דבאמת אף באתרא דשכיחי פרו"ע לא חיישינן שמא מינייהו נינהו דרובא דעופות טהורין ואזלינן בתר רובא ומ"מ כיון דעכ"פ איכא מיעוטא אסורי משום מ"ע דהבדלה, משא"כ באתרא דלא שכיחי פרו"ע אין כאן מצות הבדלה ומשו"ה שרויין, אלא דעיקר החילוק צע"ג כיון דבאנו לחוש אפי' למיעוטא דמיעוטא, אם לא שכיחי ביושב מאי הוי, ואכתי אמאי לא חיישי אמימר לפרו"ע בעוף הבא בסי' א':

ועפ"י דברי קדשו של הריב"ש הנ"ל הי' נראה ליישב קושיי' הרשב"א בחולין דף ט' בלא בדיק בסימנים לאח"ש דאיפלגא תנאי למר טריפה ואסורה באכילה ולמר מטמאה במשא:

והקשה הרשב"א אמאי לא אמרי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומסתמא שחט רובא:

ולהנ"ל י"ל דהא כתיב והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין עוף הטמא לטהור ופירש"י מתו"כ אצ"ל בין חמור לערוד שהסי' נתפרשו בו אלא בין טהורה לך לטמאה לך בין נשחט רובו של קנה לנשחט חציו, וכיון דתליא רחמנא במצות הבדלה צריך שיהא מבורר ממש ולא אזלינן בי' בתר רובא ושפיר הו"ל נבילה, ועפ"י שיטת הריב"ש יש ליישב שפיר קושיי' התוס' בחולין דף ס"ד ל"ל קרא לאסור ביצת עוף טמא מבת היענה ת"ל משום דכל היוצא מן הטמא טמא, ולהנ"ל י"ל להכי כתבי' רחמנא בין עופות טמאים דהשתא מצית הבדלה עלי' נמי קאי, וממילא לא אזלינן בתר רובא, ומ"מ פריך שפיר בדף ס"ד לבדוק בח' ספיקות בסי' בצים, דלס"ד דלא ידע דאיכא עורבא דדמי לדיונה, א"כ הני סי' הוא בירור גמור ואין צריך לבדוק יותר, ועפי"ז יתיישב נמי קושיית התוס' בד"ה ודילמא של עוף טמא שהקשו הא עופות טהורים הו"ל רובא, ולהנ"ל י"ל כי היכא דבעופות לא אזלינן בתר רובא משום מצות הבדלה הה"ד נמי בביצים דילפינן מבת היענה ומ"מ נ"ל דאין ראיה מהתוס' הנ"ל דלא כריב"ש די"ל דס"ל כיון דמצות הבדלה לא כתיב בפ' עופות טמאים אלא בסוף פ' קדושים כתיב והבדלתם וכו' בין עוף טמא לטהור ול"ש מצות הבדלה אלא בדבר דמיירא בי' קרא אלא דמ"מ צלע"ג הא בתורת כהנים דרשינן נמי והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה אצ"ל בין צבי לערוד אלא לנולדו בה סי' טריפה וכשרה לנולדו בה סי' טריפה ופסולה, ונהי דהרמב"ם ע"כ לא ס"ל האי דרשה דהא מוקי לה להבדלתם בין טמאה לטהורה מ"מ אם נימא לתו"כ הנ"ל דמשום מצות הבדלה דכ"ר לא ניזל בתר רובא וזהו מפרך מכל צד דהא בכל ספק טריפות סמכינן להתיר אם חי' י"ב חודש משום דטריפה אינה חיה אעפ"י שמיעוט טריפות חיים, ובזה הי' נראה לי לפרש מש"כ הדרכי משה בסי' פ"ב שכתב שם דאין לסמוך להתיר שום עוף רק במסורה ואע"ג דיש לדחות זו ולומר דלמיעוטא לא חיישי' כמש"כ לעיל סי' נ"ז לענין טריפה אינה חיה מ"מ נראה דיש להחמיר בדבר עכ"ל:

ולכאורה תמוה שהוצרך להביא ראיה מסי' נ"ז דל"ח למיעוטא הלא כלל גדול בתורה דהולכין בתר רובא ולמיעוטא ל"ח ולהנ"ל ניחא דהו"מ למימר דחיישינן למיעוטא משום מצות הבדלה ולהכי מייתא ראי' מטריפות דכ"ר נמי מצות הבדלה ומ"מ ל"ח למיעוטא:

ולכאורה י"ל דדרשות הנ"ל סותרין זה את זה דאי מקיימינן קרא להבדלת העופות א"א לאוקמי להבדלה בסי' טריפות מיהא י"ל דתרי קראי כתיבי בפ' שמיני כתיב להבדיל ובספ' קדושים כתיב והבדלתם יעיי"ש:

אבל קשי' כיון דלמ"ד דמוקים קרא להבדלה בסי' טריפות מ"מ אזלינן בתר רובא בטריפות מנ"ל לריב"ש דלהרמב"ם דמוקים לה כפשיטו למ"ע דהבדלה בסי' מנ"ל דלא אזלינן בתר רובא:

ויש ליישב דהוא הנותנת דאי קרא מיירא לעניין טריפות א"א לומר דרחמנא קמזהיר לאפוקי דלא ניזל בתר רובא וכקושיית כל הני דמייתא בפ"ק דחולין דף י"א דמוכח מני' דאזלינן בטריפות בתר רובא והתו"כ לא ס"ל דכל הני אמוראי מחלוקין בין אפשר ללא אפשר משא"כ למאי דמוקים לה הרמב"ם להבדלה דעופות אין הוכחה כלל דאזלינן בתר רובא הילכך כל כמה דלא נתברר שהוא טהור לא קיים מצות הבדלה:

וראיתי בספר מעין החכמה על התרי"ג מצות שכתב נמי להוכיח מש"ס הנ"ל שהי' מהלך במדבר דלא אזלינן בבדיקת סי' טהרה בתר רובא ולא הזכיר דברי הריב"ש הנ"ל אלא דהוא אתי עלה מטעמא אחרינא כיון דכתבה רחמנא אותה תאכלו ומוקמי' לה בלאו הבא מכלל עשה דאותה תאכלו ולא בהמה טמאה והעלה שם דהיכא דאין יכולין לבדוק בסי' אף דאיכא רובא להתירא לא אזלינן בתר רובא, וכתב להכריח זאת מקושיי' חמורה סי' טהרה דכתב רחמנא ל"ל דהא י"ל דכמו דאמרי' בגמרא דסמני העוף לא נאמרו בתורה ופירושן מד"ס דידעינן ארבע סי"ט של עוף מהא דאסר רחמנא כשר והכשיר תורין ממילא ידעי' מהם סי' טהרה ה"נ הרי כתבה התורה עשרה מיני בהמה וחי' הטהורים שכלם מעלי גרה ומפר"פ ופרט נמי הכתיב גמל וחזיר לאיסורא ואין מע"ג ואין מפריס פרסה איכא למידע ששני סי' אלו סי"ט הם וא"כ כולהי קרא מיותר, אבל להנ"ל ניחא שהכ' בא לאסור הבא בסי' אחד ויכול לברר בו השני ושיהי' באיסור עשה להכי הוצרך לכתוב הסי' בפירוש, והנה הגם שדבריו נראו מתאימים לדברי ריב"ש הנ"ל מ"מ חילוק גדול יש ונפק"מ לדינא דאלו לדברי הריב"ש גם בעופות טמאים לא אזלי' בתר רובא בסימנים מקרא דוהבדלתם בין עוף טמא, ולהמעין החכמה הנ"מ בבהמה דנתפרשו בו סי' טהרה אבל בעוף דהסי' לא נתפרשו כ"ש זה ולפי"ז בו שפיר הו"ל למיזל בתר רובא מה"ת אלא דאחרי העיון דבריו בזה תמוהין מאוד דהא בגמרא דף ס"א ע"ב פרכינן תור"ן דכ"ר כ"ל ומשני ר' עקיבא ב"ח לקרבן ותיסד"ה לא נאמר הקשו ע"כ הא צריכי למכתיב משום דמנייהו ילפי' סי"ט ותירצו דס"ד שיש שום תורין מיותר לארוי' לן סימני טהרה לכך פריך האי תורין ל"ל דלארוי' לן סי"ט זה הייתי יודע מתורין דאתי לגופא ומשני

דאין שום תורין מיותר וכלהו אתי לקרבן ולפימש"כ המעין החכמה דלהכי נתפרשו סי' בהמה בהדיא דאי מכללא ממה שחלוקין הטהורין מהטמאים דקרא אכתי לא הוי ידעינן דשאינם מבוררין לא אזלי' בהו בתר רובא א"כ ה"נ אי לאו דכ"ר תורין בהדיא לא הוי אסרינן עוף שאינו מבורר אבל השתא דכ"ר תורין ומיותר לאורויי סי"ט צריך שהסי"ט יהי' מבורר בהו וצע"ג] אבל עיקר הקושי' למאי פרט רחמנא סי"ט דבהונה לפענ"ד מעיקרא לק"מ דבעופות דפי' רבותינו סי"ט נקטו תורין ונשר שהם היותר מחולקין זמ"ז בסימנייהו ועשו מהחילוק שביניהם סי"ט וה"נ בבהמה הי' נקטינן היותר חילוקין בסימניהן מאותן י' בהמות שנתפרשו בתורה והיינו עושין יותר מ"ב סי"ט הנ"ל דבתוך אותן הי' אית בהו חלוקין מגמל וחזיר בכמה סימנין וא"כ ע"כ הוצרך למכתב סי' בהמה בהדיא כן נראה לפענ"ד ברור בס"ד:

ומ"מ בנו"ד דאפי' בלא שיטת הריב"ש והמעיין החכמה הנ"ל נמי לא מהני ומידי הא דרוב עופות טהורים מאן לימא לן דרוב עופות טהורים אין להם ג' סי"ט בגופם, ודילמא מאותן העופות שאין להם כ"א ב' סי' רובם טמאים ומיני עורב הם, וא"כ בהני בר אווזות דאין בהם כ"א ב' סי"ט י"ל עליהם מדאורייתא אי צריך מסורה עליהם לחומרא אית לן למיזל:

ומעתה חל עלנו חובת ביאור אי מחמת שינוי הגדולות נחוש שהוא מין בפ"ע וצריכין מסורה חדשה או לאו ונ"ל להביא ראיה דבשביל שינויים כאלה אין לחוש שהוא מין בפ"ע והוא מהש"ס סו"פ שור שנגח את הפרה דאמר שם אווז ואווז הבר כלאים זה בזה מתקיף לה רב"ח מ"ט אילימא משום דהאי זוטר קועי והאי אריך קועי אלא מעתה גמלא פרסא וגמלא ועיי' ה"נ דהוי כלאים אלא אמר אביי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים הרי בהדיא אם לאו דמצינו שינוי בכוננויות שלו משום אריכות וקצרות לא הוי ס"ד להחשיבו מין בפ"ע הה"ד בעופות שאנו דכין עליהם:

אמנם אחר העיון נראה דאין מזה ראיה כלל די"ל אינהו הוי ידעי דתרווייהו טהורים הם א"כ ברור כן שאין חילוק בין אריך לזוטר קועייהו משו"ה ל"ח לי' למין בפ"ע אבל אי לא ידעינן דמין אחד הוא אכתי איכ"ל דגם שינוי כזה צריך למסורה בפ"ע:

והנה בתשו' צ"צ מייתא בשם הגאון מהר"ם מווילנא להוכיח משם דאווז הבר טהור הוא דאל"כ וכי ס"ד דאין טמא וטהור כלאים זה בזה:

אמנם רבינו הגדול בתשו' ח"ס סי' ע"ד דחה ראי' זו דהרי אווז הבית הי' נאכל במסורת וא"כ י"ל דודאי למאי דס"ד דבשביל אריך וזוטר קועי אכתי לא הוי תרי מינים לעניין כלאים אלא הכל חד א"כ גם אווז הבר הי' נאכל להם בהאי מסורה גופא שאוכלין את

הבייתי דהכל חד אבל לבתר דמסיק דברי' אחרינא הוא דהאי ביציו מבחוץ והאי ביציו מבפנים, ומשו"ה הוי כלאים אימא לך דלא מהני מסורת הבייתי על אווז הבר כיון דמין אחר הוא לגמרי א"ד הח"ס ז"ל ומדבריו למדנו דכל כמה שלא הי' יודעין שינוי מביציהם הוי ס"ל דאווז הבר טהור מחמת מסורת של אווז הבייתי ואע"ג דזה זוטר וזה אריך קיעי לא הוצרכו למסורת בפ"ע, א"כ ה"נ בעופות דידן אע"ג דנשתנו במקצת אי"צ למסורה חדשה ואיצתמיד ראיה דידן מש"ס הנ"ל: אמנם אחרי העיון דברי הח"ס ז"ל צריכין עיון גדול, ודאי אלו הי' רוצה הגאון מהר"ם מיוילנא להביא ראיה דאווז הבר טהור שפיר הוי קאמר אבל הוא לא רצה להביא ראיה כ"א על הבר אווזות שמבואר שם בצ"צ שלא הי' נמצא בהם שינוי אחרינא מהבייתים כ"א שהי' גדולים קצת וגם שאינם בני תרבות וע"ז שפיר מייתא מהר"ם הנ"ל ראי' דעכ"פ מוכח שם מש"ס ב"ק בשביל גדלותם ושאינם בני תרבות לא מחזקינן להו למין בפ"ע וא"כ גם בר אווזות הנ"ל שאין להם שינוי אחרינא נמי מהני עלייהו מסורת ולא חיישי' להו מין בפ"ע, ותו נראה דעל אווז הבר גופייהו נמי ראיית הגאון מהר"ם הנ"ל כראי ויצק דבחולין דף ס"ב בפלוגתא דר"א ורבנן בסנונית לבנה אר"י בדחיורא כרסא כו"ע לא פליגו דשרי כי פליגו בדיורוקא כרסא א"ד ביורוקי כרסא כו"ע לא פליגו דאסור כי פליגו בדחיורא כרסא ועיי"ש בדף ס"ג שקיטנא אריך שקי וסומקא שרי אריכי שקי וירוקי אסור מבואר דיש כמה עופות טמאים שאינם חלוקים מן הטהורים כ"א במראה או בגודיל אבר אחד מהם והבן, וראיתי בתשו' מהר"י אסא"ד ז"ל בחיור"ד סי' צ"ב שכתב דלא משום שינוי זה דאריך וגוץ אסורי אלא דהש"ס יהיב לן סי' זה שנדע איזה יש לו סימני טהרה ואיזה אין לו עיי"ש, אבל לפענ"ד ממש"כ הב"י בשם הרשב"א בת"ה וז"ל סנינית הדרה בבתים אם כרסה לבנה מותרת ואם לאו אסורה והמקומות אלו לא ראינו מי שנהג בה היתר אף בכריסה לבנה וגם ר"י כתב סנונית הדרה בבתים טהורה והוא שכריסה לבינה והעם נהגו בה איסור עכ"ל מתוך הלשון מוכח דהי' מכירין גם שניהם, ואיס"ד שהיו ביניהם שום שינוי אחרת יותר מזה או שהיו חלוקין בסי"ט דידהו הלבנה מהיריקה הו"ל לאשמעי' נמי האי הכירא ומלשונו משמע דתלי' אם כרסה לבנה או יריקה ותו לא מידי ש"מ דאין חלוקין זה מזה אלא בהא מילתא לחודא, וא"כ הך דב"ק נמי אי לאו שהי' ברור להם ששניהם טהורין היכא הו"מ להחליט דהך חילוקא דזוטר ואריך קועי לא משוי להו לשני מינים:

אע"כ דהוה בריר להו בלא זה דשניהן טהורין ואין אנו דנין אלא אם הם מין א' שפיר אמרי' דבשניהם טהורים לא משווינן להו בשביל זה לשני מינים משא"כ היכא דאנו באין לדון על מין א' אם טהור הוא או לא י"ל כל כמה דלא ידעינן דשניהם טהורים אימור מין

בפ"ע הוא וממין הטמאים הוא, ולפי"ז בנו"ד נמי י"ל דשינוי דאריך ואלים משוי להו מין בפ"ע ואימור ממין הטמאים הוא כל כמה דאין עליו מסורה:

אלא שמצאתי ביש"ש שם במקומו שכתב וז"ל מדתלי טעמא בביציו מבחוץ ובענין טעינת שיחלא משמע דאי לא הוי חילוק בגופו לא הוי כלאים שמעינן דכל מדברי וישובי לא כקרא שני מינים וכוונתו ע"כ לחילוק גמור כנ"ל בכוננויות שלהם ובתכונתם אבל אריך וקטן לא דזה מוכח שם ומדקפסק ותני ולא קאמר דבעינן דוקא דידוע לן דשניהם טהורים ש"מ דאין צריך לזה, וממילא ידעי' נמי מדמיונם דתרווייהו טהורים, אמנם אחרי העיון אין ראי' מהיש"ש דלטעמי' אזיל דלא ס"ל כרש"י וטושו"ע אלא דכל שניכר סי"ט בגופא סרי בלח מסורה וא"כ בלא"ה ל"ש הנ"ל:

ומ"מ נראה לפענ"ד דמצד הסברא כי היכא דלעניין כלאים לא משוינן לי' למין בפ"ע מחמת אריכות וקטנית הה"ד לענין איסורא ובסנינות דלא חליק מהטהורה אלא בירוקא כרסא איה"נ דלא הוי משוינן לי' למין בפ"ע לר"א אם לאו דרבי' קרא בהדיא גם שניהם, ואתי קרא לרבוי אע"ג דדומה לעוף טהור דהיינו סנינות דחיורא כרסא מ"מ טמא משום דשוכן עם הטמאים אבל כ"כ דליכא הוכחה להיפוך שפיר אמרי' דמה שחליק מאידך במראיתו או בקטנות ואריכתו לא משוי' לי' מין בפ"ע גם לעניין טומאה וטהרה כי היכא דל"ח לי' לענין כלאים והאי דאריך שקי וסומקי בחולין דף ס"ג י"ל דהי' בהם חלוקים אחרים אלא דהי' נקראים בשם הנ"ל כהאי תרנגול ותרנגולת דאגמא דכ' התוס' שהם שני מינים:

ועוד נ"ל בס"ד אפי' אי נימא כדאמרינן מעיקרא דמחמת שינוי הנ"ל חיישינן להו שמא ב' מינים הן כל כמה דלא נדע ששניהם טהורין, הנ"מ היכא דאבר אחד משונה בגדלותו מחבירו כי האי דאריך שקא וזוטר קועי משמע דהי' אריך וזיטר לערך שאר איבריו משא"כ הני אווזות שאיבריהם אינם גדולים אבר אחד מחבירו יותר מחברי בר אווזות הרגילים אלא דכלם מתאומות בגדלן בכגון זה אין לחוש כלל למין בפ"ע שכן דרך העולם בין הבריות שיש מקומות מגדלין גבורים ומקומות מגדלין חלשים ומסתמא הובאו לכאן ממקומות שמגדלין עופות האלו בגודל ועוד נראה לי בס"ד דמתוך חומר שהחמרנו עליהם בתחילתן דאיכא למיאוס לאיסורא דאורייתא למאי דקיימ"ל כר"א דמרבי מלמינהו אפי' אינו שוה בסימנים נקל עליהם בסופו מטעמא אחרינא, והיינו הואיל ומרבי רבי בהדי' בר אווזות דידן וגם דומין בצביונם ובמראיהן הו"ל שכן ונדמה וס"ל להפר"ח בסי' פ"ב כי היכא דשכן ונדמה עם הטמאים הוא סי' לטומאה ה"נ י"ל דשכן ונדמה עם טהורים סימן הוא לטהרה, אלא דלכאורא משמע דהטושו"ע ורמ"א

שלא הזכירו מזה משמע דל"ל הוכחה זו וי"ל דס"ל כמ"ש הר"ן גבי ראב"צ דאמר מותחין לו חוט של משיחה ב' לכאן וב' לכאן טמא ג' לכאן וא' לכאן טהור וס"ל להר"ן דרישא דוקא וסיפא לאו דוקא הה"נ הכא י"ל כן, אלא דצ"ע מהיכ"ת לומר כאן כן:

שוב ראיתי שכן כ' בתשו' מהר"ם שיק מהא דאמרי' בב"ק תרנגול טווס ופסיוני כלאים זה בזה פשיטא מ"ד הואיל ומרבי בהדי הדדי קמ"ל:

אלמא אע"ג דשכן ונדמה הוא דהא כתב הר"ש דכאן שנה רבי קאי אמתני' דכלאים והתם תנן אעפ"י שדומין זל"ז וכן בירושלמי דכלאים בהדיא אלמא אפי' שכן ונדמה נמי אכתי תרי מיני נינהו, אבל הפשיט דלק"מ אמת תרי מינים נינהו אבל ראי' מדשכן ונדמה לטהורים דעכ"פ מינא דטהורים הוא וגם בתשו' מהר"ם שיק הרגיש בזה אלא דקאמר התם דמזה נשמע דעכ"פ תרי מיני נינהו א"כ שוב צריכין למסורה חדשה דבר זה נסתר מחמתו דהא עיקר מה דצריך למכורה הוי דמין טהור היא וכיון דהשתא אנן קיימין דע"י שכן ונדמה נתברר שהוא מין טהור ודאי אלא שנסתפקני במינו א"כ מה צורך בזה למסורה חדשה:

וראיתי שם להגאון ז"ל דבעי לתרץ קושי' זו ותלי' לה אי ס' דאורייתא או לא, ואחרי נשיקות עפרות זהב לו נ"ל דהא לא דמיא אלא כעוכלא לדנא דהא דמבעי לן אי סימנים דאורייתא או לא היינו אי חיישינן דילמא איתרמי סי' כסימן ואי סימנים דאורייתא ל"ח דרחוק הוא מאוד שיזדמן עפ"י מקרה סי' כסי' וא"כ ה"נ אם היינו באין לדון דילמא איתרמי עפ"י מקרה שמין טמא נולד בדמותו של טהור שפיר הוי תלי' אי סימנים דאורייתא או לא אבל הכא הכי אמרינן דנדמה לטהורים אכתי איך סי' שהוא טהור דשמא רבון כל המעשים יתיש ברא מין א' טמאים במראיתו ובסי' לטהורים:

משו"ה לא מהני נדמה א"כ אין לו ענין לסדא"ו או דרבנן ולא קרב זה אל זה, ותו נ"ל דהשמ"ק כתב בשם הרשב"א דמרבי רבי בהדי הדדי היינו שזה מגדל אפרוחים של זה י"ל דבאמת תרנגול וטווס ופסל וכי אינם שוכנים זה עם זה וזה מגדל אפרוחים של זה לא מקרי שכן דהכי אשכחן נמי בבר אווזות דעפ"י רוב מגודלין בנעוריהם ע"י תרנגולים רע"ג דפשיטא דב' מינים הן, ונ"ל דקושי' הנ"ל הכריחו להרשב"א לפרש דלא כפשוטו, אבל היכא דשכן ונדמה שפיר י"ל דשוכן ונדמה עם טהורים טהור אלא דלפענ"ד יש לדון בי' מטעמא אחר נא נהי נמי דס"ל לרבנן דשכן ונדמה לטמאים טמא היינו משום די"ל דקרא דלמינו אתא לרבויי' וכ"ז בטמאים מרבינן מקרא דשכן ונדמה מינו הוא אע"ג דאינו מי"ט עופות משא"כ בטהורים דליכא קרא לרבוי מנ"ל דהוא טהור משום דשכן ונדמה, ואין לומר דילפי' מהתם כי היכא דרבי רחמנא שכן ונדמה לטמאים דטמא אלמא

דמינו הוא הה"ד שכן ונדמה לטהורים, זה אינו דמטמאים ליכא למילף דהו"ל ד' פעמים למינו למנה למינהו למינהם ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, וליכא למילף דשכן ונדמה לטהורים טהור ולפי"ז יתיישב בפשוט הא דקאמר אע"ג דרבי בהדי הדדי מ"מ ב' מינים נינהו מיהא כל זה לרבנן דר"א דמרבי מלמינו שכן ונדמה ש"מ דגם כהי"ג אי לאו דרבי' רחמנא מסברא ל"ה משוינן ליה חד מינא, אבל לר"א דמרבה שכן אע"פ שאינו נדמה יש לומר דס"ל שכן ונדמה אי"צ קרא לרבות דסברא הוא וע"כ קרא מרבה שכן אע"ג שאינו נדמה, תדע דאל"כ מנ"ל לרבות שכן ואינו נדמה הא כללא הוא דתפסת מרובה לא תפסת, ואין זה עניין להא דס"ל לר"א בכל התורה כולה דרשינן רבוי ומיעוטא רובה הכל והוא פשוט, אע"כ משום דס"ל שכן ונדמה סברא הוא ולא צריך קרא, ולפי"ז ההד"נ בטהורים כל היכא דשכן ונדמה טהור הוא, (ומיושב בזה שפיר הא דקאמר בב"ק אע"ג דמרבי רבי בהדי הדדי מ"מ תרי מיני נינהו) ובמש"כ אשכחנא פיתרא ליישב קושיי' הכה"ג שהובא בפרמ"ג סי' פ"ב דבב"ק פירשו טווס פאוון בלעז ומשמע דהוא מין טהור דאילו הוי מין טמא פשיטא ול"ה צריך לאשמעינן דכלאים אה בזה, ואלו בחולין דף ס"ג פירש"י על דיכופת שהוא עוף טמא פאוון בלע"ז, ונדחק דתרי מיני פאוו"ן ודוחק דבלשון א' לא יהי' שם המבדיל שני מינים מהדדי, ולהנ"ל יתיישב כמין חומר דתלי' בפלוגתא דר"א ורבנן לרבנן דר"א איה"נ דעוף טונא הוא אע"ג דרבי בהדדי ושם בב"ק איצטרך לאשמעינן אליבא דר"א ודו"ק כי נכון הוא:

והשתא דאתית להכי לפי מה שביארנו דכל עיקר חשש הוא משום דקיי"ל כר"א דיש לרבות מלמינהו אפי' אינו כדומה בסי' ט' לעופות טמאים, א"כ בהני בר אווזות ממנפ"ש אין כאן חשש דאורייתא דלרבנן כיון דאין לחוש למיני' דעופות טמאים לכולהו שיטת שבסוליא ברור כל היכא דאיכא סי' א' חדש וסי' א' ישן בהדי הדדי יצאנו מחשש עוף טמא וה"נ כיון דק"נ שהוא סי' החדש לרוב הפוסקים וכמש"כ התוס' בד"ה מאי וזהו מוכח אפי' לשיטת הרמב"י דשבחוהו רבנן רבותינו הראשונים ז"ל עכצ"ל דק"ל ליתא בכלהו עופות טמאים זון ננפו"ע מדמספק"ל בח' עופות ועכצ"ל כמש"כ הרז"ה בבעה"מ דלא הי' להם אלא סי' זה, והני נמי ק"נ ולשיטת ריב"ם ור"ת נמי דאי"ד היא סי' החדש וא"כ אי לא נחזיק קבלת הרז"ה הנ"ל רגל וחרטים ניחוש שמא ידרוס זה אינו דאם ידרוס מה יש לו להיות בב' סי"ט ע"כ אינו אלא מין עורב וזה א"א כיון דעורב לדידהו יש לו זפק ואצבע יתירה כמש"כ בתוס' ד"ה מפני שי"ל זפק וזה אין לו זפק, א"כ ע"כ לאו מין עורב הוא דהא לרבנן בעינן שידמה לו בסי' אע"כ דאי"ד וי"ל ג' סי"ט טהור הוא דאי עי"ט עופות הוא הא יש ג"ס בגופן ורובם כולם דורסים וע"כ כל עיקר דאנו באים לחוש בכל

עוף הבא לפנינו בלא מסורה, אף שיש כל הוכחות מסי"ט היינו משום דלר"א מרבינן מלמינהו אפי' אינו דומה במספר הסי' לטמאים, ומידי הוא טעמא משום דס"ל שכן ונדמה לא צריך קרא לרבוי דפשיטא דמינו הוא וכיון שכן כל היכא ששכן ונדמה מין טהורים הוא, ונהי דהרמ"א לא הוציא מכלל איסור בלא מסורה גם שכן ונדמה היינו משום דהא גופא ל"ב לי' אי מרבינן לר"א שכן ונדמה מצד הסברא או דילמא טעמו דמיקרא קילוף כדפרישית אבל מ"מ פלטינן מיהת מחשש איסור דאורייתא ממנפ"ש וכיון שבכגון זה לא צריך מ"כ בנ"ד שכל הספק הוא רק אי מן הצורך למסורה דשה או לא אית לן למיזל לקולא ובשגם שהוכחנו בס"ד מש"ס ב"ק דמחמת חילוק אריכא וזיטרא אי ליכא שינוים אחרים ל"ל למיחש דשני מינים הם:
(חסר הסיום):

סימן עז

בדיני סמני דגים המבואר ביו"ד סי' פג:
א) בשו"ע סי' א' אפי' אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד מותר וכ' הרמ"א וי"א דאין להתיר בקשקשת אחת רק כשהיא עומדת תחת לחיי' או זנבו או סנפירו והנה במתני' חולין דף נ"ט סתמא תנן כל שי"ל סנפיר וקשקשת ולא קבע מקום לקשקשים משמע בכל מקום שימצא הוי סימן טהרה והראשונים הביאו תוספתא דבעי' אחת תחת לחייו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיריו וכ"ע הרמ"א דבאם אין לו אלא קשקשת אחת בעי' דוקא בא' מג' מקומות הנ"ל והטעם מבואר בש"ך סק"א בשם הראשונים דחיישי' שמא ממקום אחר נדבק בו קשקשת אחת וצ"ע היכא דהעלהו מן הנהר או מן הים מהיכ"ת לחוש לזה ומהיכן איתרמי מילתא כזה ועוד היכא דעינינו הרואות דנקלף מעל גופו ממש באופן דלא שייך כלל לחוש להנ"ל ומ"מ קפסיק ותני דבעינן דוקא בא' מג' מקומות הנ"ל וצ"ע, מיהא לולי דמיסתפינא הוי אמינא היכא דאיכא סנו"ק סגי בקשקשת א' בכ"מ שהוא גם לתנא דתוספתא וז"ל התוספתא שלפנינו אלו הם סימני דגים כל שי"ל סנפיר וקשקשת י"ל קשקשת א"א צריך לשאול על סנפיר י"ל סנפיר ואין לו קשקשת טמא וכמה קשקשים יהי' בו אפי' אחת תחת לחיו, וי"ל דדוקא היכא די"ל קשקשת ואין לו סנפיר ואנן נימא דודאי סופו לגדל סנפיר א"נ נשרו בשעה שעלה מן המים וכמש"כ בפרישה ס"ק דגם בסנפירין שייך ענין זה בכהייג ס"ל להתוספתא דיש לחוש דילמא מעלמא נדבקו בו הקשקשים דנהי דהיא דבר רחוק מ"מ גם זה דבר רחוק לתלות שהסנפירין נשרי ממנו או שעתידין לגדול אבל וודאי היכא דאיתניי' לסנפירין אפי' אין בו אלא קשקשת אחיו

בכ"מ שהוא מהייכ"ת ניחוש דמעלמא נדבק בו והא דקתני כמה קשקשים יהי' בו אריש קאי כן יר"פ לשון התוספתא גי היכא דלא תקשי דהא תנא דמתני' קפסיק ותנא ולא קבע מקים לקשקשים, מיהא הטו"ז סק"ג כ' דא"א בעולם להמצא דג שלם שיהי' לו קשקשת בלא סנפיר ועיי"ש בפמ"ג דזה דלא כפרישה הנ"ל וא"כ ליכא לפרושי כהנ"ל מ"מ עדיין י"ל דמשכחת לה בחתיכת דג שי"ל קשקשת ובאופן זה א"א צריך לשאול על סנפיר ועלה קאי התוספתא דבכהיי"ג צריך שיהא דוקא בא' מג' מקומות הנ"ל אלא דלפי"ז אין כאן ריעותא כלל מה שלא נמצא בו סנפיר כיון די"ל דאית לי' סנפיר בחתיכה שאינה לפנינו וא"כ אי מהני קשקשת בכ"מ שהוא גם בכהיי"ג הול"ל דש"ד, ודע דבשני קשקשים כו"ע מודו דסגי בכ"מ שהם וא"צ דוקא במקום מיוחד והפוסקים לא פליגו אלא היכא דאין כאן אלא קשקשת א':

ב) ואמרי' בגמ' וכן קיי"ל בשו"ע דאפי' אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז נמי ש"ד וכ' הר"ן וכ"כ התוס' בע"ז דף כ"ט דנפק"ל מדכתיב אשר אין לו סנפיר דרשי' אין כו עיין עליו, וכהאי דדרשינן בעלמא ובן אין לו עיין עליו וקשי' לי מהאי דאמרינן בש"ס (חולין ס"ו) ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני אל תאכל את שאין לו ומה ת"ל וכו' ולהנ"ל הא איצטריך למיכתב לדרשה דאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז ונראה ליישב כי היכא דדרשינן גבי חגבים אשר לא כרעים ממנעל וכו' אין לו עכשיו ועתיד לגדל ה"נ הו"מ למנכתוב כאן אשר לא סנפיר וקשקשת והוי משתמע אין לו עכשיו ועתיד לגדל ולא הי' צריך למיכתוב בשביל זה פסוק מיותר אי לאו לדרשה דדרשי' מיני' בש"ס מיהא לפימש"כ התוס' שם דאין לומר דבאמת אשר לית לי' כרעים היא סי' טהרה דהא חזינן דסלעם וחרגול וכו' המפורשים אותן י"ל כרעים אע"כ דכוונת הכתיב אין לו עכשיו ועתיד לגדלם ותינח בחגבים דפרט רחמנא סלעם וחרגול וכו' משא"כ בדגים דאין המינים מפורשים אי הוה כי רחמנא אשר לא הו"א דאין לו סוק"ש הוא הסימן טהרה מיהא נראה ליישב דהומ"ל קרי וכתיב כדרך שכ' גבי אשר לא כרעים וא"כ בוודאי הוי צריכין לדרוש אין לו עששיו ועתיד לגדל לאח"ז והא דהוצרכו התוס' שם למידק מדפרט סלעם וחרגול וכו' באמת כבר עמד ע"ז במהר"ם שיף שם ועיי"ש ובמש"כ בחי' וכאן אמ"ל יותר:

ג)

כ' הרמב"ן ז"ל בפי' התורה דאם אין הקשקשים נקלפין כלל לא מקרי קשקשים ובנודב"ת סי' כ"ח דן כנגדו ממה דתנן במתניתין אלו הן קשקשים הקבועים בו גם מה שהרמב"ן נסתעי' ממה דאמרי' בגמ' דקשקשים הוא מלשון שריון קשקשים הוא לבוש ואם אינם נקלפין לא נקראו לבוש שהרי הם דבוקים בעור והקשה הנוב"י דהעור עצמו וגם הבשר

נקרא לבוש ככתיב עור ובשר תלבישנו, והח"ס ז"ל מתרץ לה שפיר דהא דקתני הקבועין בו הכוונה שאין בהם רוח חיים שיכולין לזוז עצמן כידים ורגלים וכסנפירי הדג אלא כגון שערות ראשו של אדם וקרני בהמה שאין בהם הרגש ולזה נתכוון גם רש"י בפי' שכ' שאין זזין מאליהן וע"כ ההכרח לפרש כן דאל"כ לא יהי' מותר אלא בעלי קשקשים המסובכין ולא כעין דגים המצויין בינינו ובהדיא מבואר בש"ס ע"ז דף ל"ט דהקליפות נפרדו מעליהם ולא היו מסובכים בהם עיי"ש אע"כ האי קבועים היינו שאינם זזין מאליהם והראי' דמייתא הנודב"י מקרא הנ"ל הוא תמוה כמו שתמה הח"ס ז"ל דז"ל הקרא באיוב עור ובשר תלבשנו גידין ועצמות תסוככנו חיים וחסד עשית עמדי ופקידתך שמרה רוחי והכוונה מבוארת שהוא מאמר נפשו של איוב שהקב"ה הלבישה בשר ועור ע"ג וסיככה בגידין ועצמות נמצא העור והבשר הם מלבוש לנפש הרוחני ואינם מסובכים בו וכשנפרדת זמ"ז לא ישאר מזה תוך זה כלל ודבריו דא"ח הם:

והנה הרמב"ן שם התיר אפי' אינם נקלפים ביד כ"א בכלי ומהר"ש לאנדא שם בתשו' נודב"י סי' ל' הקשה מנ"ל לרמב"ן הא מילתא הרי גבי סימני עופות מספק"ל להגמ' בסימן קרקבן נקלף אי קליפה ע"י סכינא הוי קילוף או לא א"כ מהיכא פשיטא לן לענין קשקשים דמהני אי הוי קילוף ע"י כלי ובח"ס ז"ל מתרץ לה יפה יפה ואדרבה משם ראי' וחילי' דרמב"ן דאי לאו דבעלמא קליפה ע"י כלי מקרי קליפה כמש"כ רמב"ן פ' שמיני כמו כל הקליפות דפירות ואילנות אל"ה מאי מספק"ל התם גבי קרקבן הא התם לא קליפה ולא לבוש כתיב ולא שום סימן רק שחכז"ל בדקו מה בין תורים המותרים ובין נשר האסור ומצאו ד' סימנים ביניהם וא' מהם קרקבן נקלף ובתורים נקלף ביד ואלו הי' הלל"מ דבעי' נקלף ל"ה ספין כלל דודאי גם קליפה בסכין מקרי קליפה אך לשון זה לא נאמר למשה מסיני רק שמצאנו תורים העור הפנימי נקלף מחצוניותו ביד מיהא במתניתן נקט לשון נקלף ומספק"ל אי בעינן דוקא כמו תורין או לא הקפידו חכמים בכך מדתנן לשון נחלף וקליפה סכין נמי שמי' קליפה אע"ג דאינו דומה לתורים ודפח"ח וש"י ובח"ס הביא עוד ראי' לדברי הרמב"ן מדאיתא בתוספתא ומייתא לה הש"ס בשלהי אלו טריפות לויתן דג טהור היא דכתיב גאוה אפיקי מגינים היינו קשקשים וסיפא דקרא סגור חותם צר אחד באחד יוגשו ורוח לא יבא ביניהם איש באחיהו ידבקו יתלכדו ולא יתפרדו עי"ש וכיון דהקשקשים מדובקים א' בא' כולי האי מסתמא לא יפרדו מגוף בלא כלי מוכח כדברי רמב"ן ז"ל:

והיכא דאין הקשקשים מתפרשים מהגוף אפי' ע"י כלי כ"א אחר שרייתן בדברים חריפים כמו מי אפר שקורין לויג זה הי' מעשה ונשאל עליו הגאון נודב"י בתשו' הנ"ל והתירו

עיי"ש ורבים חולקין ועיי"ש בתשו' למר ברי' הגאון מהר"ש חגר כלי קרב נגד החולקי' עיי"ש בתשו' סי' ל' ובאמת צ"ע להלכה דאם זה מחשיב קליפה א"כ אפי' נקלף בהדי עור נמי יהא נחשוב קילוף דאם נשרה איזה שעות בלו"ג רותח גם העור נתכוון ונקלף מאליו כאשר עינינו רואות אלא דמ"מ אין זה השגה דא"כ אפי' ע"י סכין נמי כיונא דלא מהני קילוף דהא חזינן דהעור מתפשט מבשר הדג ע"י סכין בנקל אלא מאי אית לן למימר דמ"מ כיון דעורו כבשרו של דג בעי' שיהי' הקשקשים נקלפים מעל העור ולא בהדי עור וא"כ גם לענין שריית מי אפר י"ל כן ומ"מ כבר נתפשט הלכה בכל המדינה לאסור אותו דג שקורין שטירל שהתיר הנודב"י ואין אחר המנהג כלום וכן הביא בפ"ת בשם תשו' בתי כהונה לאסור אותו דג ופוק חזי מה עמא דבר שמחזיקין אותו לדג טמא: ד) והנה בס' בית הילל בסי' פ"ג כ' דבווילנא נמצא דג מין קארפע"ן בלע"ז ולאחר שקורעין עור דג מע"ג מוציאין תחתיו קשקשים הנקלפים בכלי והתירוהו חכמי ווילנא ופר"ח בקו"א הביאו ולא רפרף כלום גם בפרמ"ג הביאו ולא פצה פה נגדו וראיתי בחי' ח"ס פא"ט שהרבה לתמוה ע"ז כיון שצריכין לקרוע העור טרם שנמצאו הקשקשים אין זה כבישא מה שנמצא בתוך גופו ולא נקרא מלבוש אלא מה שהוא על גופו להגן ולהסך כמו גאות אפוקי מגונים עיי"ש ולא ידעתי למה לא יקרא לבוש די"ל גם העור שעל גביו גם הקשקשים שתחתיו שניהם בכלל לבוש נחשבו אטו בשביל שיש לו מלבוש עליון התחתון לא יחשוב לבוש, ומסתמא דג הנ"ל יש לו עור תחת הקשקשים שהוא דבוק לבשרו ועור העליון אינו אלא כמין כיסוי פרוס על הקשקשים ושפיר י"ל דבכלל לבוש איתנייהו גם שניהם דו"ק:

ה) הרמב"ן סיקל מצות בדיקת סימני דגים ממנין המצות כדרך שעשה במצות לבדוק בסימני בה"ט ועופות טהורו' וכמש"כ בס' החינוך (מצוה קנה) דבאמת לאחר שאסרה לנו תורה"ק מקצת בהמות ועופו' ודגים עכ"פ יתחייב להודיענו סימני הטהורות להפרישנו מן האיסור ואין זה ראוי כלל להתחשב בחשבון המצוות עיי"ש, ונראה לי בס"ד הא דאמרי' בש"ס פ' אין מעמידין דאיכא עוד סי' בראש ושדרה ופליגו הפוסקים בזה דלרוב הראשונים סימן ממש קאמר דהיינו דג טמא ראשו חד ואין לו שדרה ודג טהור ראשו רחב ויש לו שדרה דנהי דל"ס אהך סימני' כדאמרי' בגמ' משום דאיכא מיעוט מין טמאים שיש להם ראש ושדרה כטהורים מ"מ נפ"מ בדגים מליחים שאין ריעותא מה שלא נמצא בהם קשקשים כיון דדרך להסירם קודם מליחה בזה יש לסמוך אסימן ראש ושדרה כמבואר בב"ח וש"ך סק"ו ועיי"ש אבל הרמב"ם ס"ל וכ"מ דעת הרב"י בשו"ע דסימני ראש ושדרה לא מהני מידי והא דאמרי' בש"ס שדרה וראשו היינו דאית לי' טב"ע

בשדרה וראשו דדמי' למין דגים טהורים ונ"ל דתלי' בפלוגתא דהרמב"ם והרמב"ן הנ"ל דהנה פשיט וברור דרוב דגים טהורים יש להם סימני' הנ"ל דראשו ושדרה ובזה ודאי לא יחלוק הרמב"ם דלא יחלוק על המציאות מיהא כיון דאיכא עכ"פ מיעוט טמאים שי"ל ג"כ סימן דראש ושדרה נהי דהו"ל למיזל בת"ר מ"מ כיון דמ"ע לבדוק בסימני דגים הו"ל כאלו גלי רחמנא דלא נסמוך בזה על הרוב ודומה למש"כ הריב"ש גבי סימני בהמה כיין דכתיב והבדלתם לא אזלינן בתר רובא וה"נ י"ל כיון דפ"ט רחמנא סכו"ק ש"מ דקפיד רחמנא שלא נסמוך אשאר סימנים להכיר ע"י דהכרה זו בעי' דוקא ע"י סנו"ק דמפקא מכלל המיעוט ג"כ כנ"ל נכון בס"ד ושאר פוסקי' דס"ל שדרה וראשו נמי סימן הוא עכ"פ היכא דליכא ריעותא דקשקשי' וכנ"ל ס"ל כשיטות הרב"ן דאין זו בכלל מ"ע כלל, רק התורה כ' לנו הסימנים לידע איזה מין מותר ואין זה מ"ע כלל דנימא דבעי' הכרה דוקא ע"י סימנים הנ"ל ועיי' מש"כ במצות בה"ט מה שיש להעיר בדברי הריב"ש הנ"ל והוא בתשובתו סי' קצ"ב ונ"ל דאפי' אם נימא דלא כהריב"ש בזה מ"מ יש נפ"מ במ"ע הנ"ל לשיטת הרמב"ם דסדא"ו מה"ת לקולא לפי מה שחידש בחיו"ד סי' ק"י דבמ"ע מודה הרמב"ם דסדאו' לחומרא דהתורה לא מירי מספק אלא מודאי וה"ה במ"ע עד דידע בוודאי שקיים המצוה א"כ לשיטת הרמב"ם דמצוה לבדוק כל שלא נודע לו בודאי דהוא מטוהורים ע"י בדיקה הנ"ל ספיקו לחומרא וזה נראה ברור בס"ד: ו) כ' הרמב"ם בפ"ב מה' ונ"א אוכל כזית מדג טמא לוקה שנאמר מבשרם לא תאכלו וגו' ושוב כ' האוכל כזית משרץ המים לוקה מה"ת שנאמר אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם איזה שרץ המים אלו הבריות קטנות כמו התלעים והעלוקה שבמים והבריות הגדולות ביותר שהן חית הים עכ"ד, והבין הפר"ח בסי' פ"ג דמשו"ה פליג להו לתרי בבי דכל שיש בו צורת הדג ואין לו סנו"ק לוקה משום לאו דומנבשרם לא תאכלו וכל שאינו בצורת דג ליתא בכלל לאו הנ"ל ולקי משום לאו דאל תשקני דקאי נמי אשרץ המים והפר"ח שם הרבה להקשות על זה א"כ כיון דקרא הנ"ל לא מיירא אלא במין דגי מנ"ל להתיר חיות שבים אפי' ביש להם סנפיר וקשקשת ובהדי' אמרי' בע"ז דף כ"ט חמרא דימא שרי תורא דימא אסר ועיי"ש בראש"ש דתלי' בסנפיר וקשקשת דחמרא דימא אית לי' סנו"ק, ולדעת הרמב"ם הא לא אשכחן דשרי רחמנא בסימני סו"ק אלא מין דגים, ולענ"ד נראה דגם הרמב"ם מודה דלאו הנ"ל נאמר גם על חיות שאינם בצורת דג וא"כ שפיר איכא למשמע מני' התירא לאותן שי"ל סו"ק, והא דפלגונהו לתרי בבא היינו משום דמפשטי' דקרא לא משמע אלא אותן שבצירות דג וחיות שבים איתרבי מכל אשר אין לו עיי' בההמ"ג שהביא תוספתא מנין לרבות בעל עצמות שאינו פרה

ורבה או פו"ר ואינו בעל עצמות עד שאני מרבה הגלי' והצפרדעים הגדלי' בים וביבשה ת"ל כל אשר א"ל סנפיר וכו' והרמב"ם לשיטתו דס"ל דאין לוקין על מה דאתי' מרבויין משו"ה מייתא למלקות קרא דאל תשקצו וזה מבואר כמעט בהדיא בההמ"ג שם, וכיו"ב ראיתי בס' מרגניתא טבא שמיישב בזה השגות הרמב"ן ז"ל בשורש תשיעי לסה"וו מה שהקשה בזה על הרמב"ם דלא כ' בזה דלוקה שתים עיי"ש ועיי' פרמ"ג סי' פ"ג במ"ז סק"ב אבל וודאי גם הרמב"ם יודה דקרא דכל אשר אין לו סו"ק מיירי גם מחיות שבים וההד"נ רישא כל אשר יש לו סו"ק נמי קאי על כל החיות שבים וכל שי"ל סו"ק הוה סימן טהרה בכ"ע ולק"מ קושי' הפר"ח:

ז) בהא דתנן כל שי"ל קשקשת י"ל סנפיר וכו' העלה המע"מ דלא נאמר כלל זה אלא בדגים שבים אבל לא באותן שאינם בצורת דג ותשובה זו השיב לחכם א' שהקשה לו מחי' אחת שנמצא בים הספרדי ונקרא שטינקיס מרינוס וי"ל קשקשים בלא סנפירין ועיי' פר"ח שהשיג עליו בזה, אבל ראי' בח"ס שהביא ראי' לזה מברייתא דמייתי שלהי פ' א"ט לויתן דג טהור אפוקי מגינים אלו קשקשים חדודי חרס אלו סנפירין ולמה לי' לאתוי' סנפירין כיון דאית לי' קשקשים ע"כ מין טהור הוא אע"כ משום דלויתן הוא תנין חי' שבים ואיצטריך תרווייהו, וצ"ע דהא באותה ברייתא גופה בהדי' קתני לויתן דג טהור הרי שהוא מין דג אבל באמת איידא דמייתא קרא הנ"ל מפרש ככולי קרא כאורחא דגמ' בכ"ד, והנה בש"ס ספא"ט וכן בנדה פ' בא סימן על משנה דכל שי"ל קשקשת י"ל סנפיר מפרש בגמ' יש לו סנפיר וקשקשת דג טהור יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא והקשה התו"ח למה לי' הגמ' לפרש זה הא בהדי' קתני מתני' כל שי"ל וכו' ולרנ"ל י"ל דקמ"ל דוקא בדג איתא להאי כללא ולא בחיות שבים:

והנה בגמרא הקשו מכדי אקשקשת סמכינן סנפיר דכ"ר למ"ל ומשני משים יגדיל תורה ויאדיר וכונה הפשיטה כדרך שאמרו מילתא דאתי' בק"ו טרח וכ' לה קרא ה"נ מילתא דאתי' בקבלה ובלשון בנ"א טרח וכו' והקשה המע"מ תינח בפ' ראשון הוצרך סנפיר כדי לבאר דקשקשת הוא כבושא אבל בפסיק השני כל אשר אין לו סו"ק תרתי למ"ל כיון דכבר ידעי' מאי קשקשת ותי' שפיר עפ"י הנ"ל דהאי כללא ליתא אלא בדגים ולא בחיות שבים ובהאי קרא איתא נמי חי' מכל נפש חי' אשר במים ומשכחת לה קשקשת בלא סנפיר משו"ה הוצרך תרווייהו ולכאורא יש להקשות מהא דאמרי' ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני אל תאכל את שאי"ל וממשמע שנאמר אל תאכל את שאי"ל שומע אני אכול את שי"ל ובחולין ס"ו) ולהנ"ל הא איצטריך למיכתב תרי קראי דמשמע שנאמר אכול את שי"ל האי קרא לא מיירא דלא במין דגים ולא במין חיות משו"ה איצטריך קרא

דא"ל דמיירא גם ממין חיות ובפשוט ל"ק דהו"מ למכתוב נפש חי' בפסוק ראשון אבל להנ"ל הא אין שוין: ונראה דלק"מ דהא מנמשמיעותא דקרא לא מוכח הא דכל שי"ל קשקשת י"ל סנפיר וע"כ מהלל"מ א"כ אפי' אי הוה כתיב רק פסוק ראשון והוה כ' נפש חי' בפסוק ראשון נמי הוי מצי למיגמר בהלל"מ דבדגים תלי' בקשקשת לבד ובחיות הים בעי קשקשת וגם סנפיר ודו"ק:

ח) תו כ' המע"מ בישוב קושי' הנ"ל שהקשה לו אותו חכם מדג הנמצא בים הספרדי די"ל שהוא מין מורכב בתר הכא והפר"ח הרעיש על זה א"כ עקרת תחומין וגבולים שגבלו הראשונים חכז"ל דא"כ ההד"נ דאפשר שיש עוד מינים אחרים שהורכבו לאחר מכאן וא"כ נסתר הכלל דכיילו רז"ל כל שי"ל סנפיר י"ל קשקשת, וראיתי לרבינו בעל תב"ש שכ' דלק"מ דכוונת המע"מ דרגלים של אותו דג לסנפיר יחשבו וכמש"כ להדיא וכלפי מה שהקשה לו על זה איך נתנה תורה כלל שאפשר להביא לידי תקלה דהא נודע בין הטבעיים דדג הנ"ל הוא ארסיי והי' להם להזכיר חוץ מדג פלוני שהוא סם כאותה ששנינו בדף נ"ח הכישה נחש מותר משים טרפה ואסור משום סכנה לזה השיב שפיר שלא הי' אפשר להוציא דג פלוני מן הכלל שעדיין לא הי' רק שהורכב אח"כ ומ"מ טהור הוא וכלל התורה במקומו עומדת גם לק"מ האיך התירה תורה לאכול דבר שהוא סכנה דכעין זה הקשו בסוטה דף ה' איך התירה תורה למגורשת משום זנות להנשא לאחר דלא לסתרי' לביתי' ומשני מי קאמרינן לה עלי' בע"כ כלומר התורה התירה מצד איסור וכל אדם ראוי ליזהר בעצמו מדבר סכנה וה"נ ממש דכוותי' וכש"כ הא דיש תועלת בהיתר שמוציאין הארס ממנו עכ"ד ומ"מ דוחק לומר דהרגלים חשיבי כמו סנפירין דמלשון המשנה אלו הן סנפירין הפורח בהם לא משמע דרגלים איתנייהו בהאי כללא: והאמת נכון מה שראיתי בחי' ח"ס ז"ל פא"ט שנתברר לו ע"י מומחין בחכמת הטבע וגם הראוהו בספרי הטבע שהשטינקו"ס מרינו"ס אינו חית הים כלל אלא גדולו ביבשה על שפת הים וקופץ בים לפעמים כצפרדע והוא מין קראקאדי"ל קטן שקראו ר"ח א"ל תווס"ח שלדעתו הוא הצפרדע שבמצרים, וכאמנו דרז"ל שבמים כל שי"ל קשקשת י"ל סנפיר אד"ק:

סימן עח

בדיני תולעים ודיני שרצים הנמצאים במים המבואר ביו"ד סי' פד א) מבואר בש"ס ס"פ אי"ט ובטוש"ע יור"ד סי' פ"ד דדוקא שרצים הגדלים במים נובעים הוא דאסורים אבל בבורות שיחין ומערות וכש"כ בכלים מותרין, ובחריצין ונעיצין שאינן נובעין אלא

שנמשכין וזוחלין ואינם עצורים ככלים תליא בפלוגתא דתברי"ש ותדב"ר בס"פ א"ט עיי"ש וזה לפי' התו"ס אבל לפרש"י לא פליגו ולכו"ע לא מיתסר אלא במים נובעין עיי"ש והרמב"ם דפסק בפ"א מ"ה מ"א דחוכ"ע אף שאינן נובעין אסורים ס"ל כשיטת התו"ס אליבא דתדבר"י עיי"ש והמתבאר מתוך סוגי' הש"ס בטעמא דתברי"ש משום דס"ל תרי כללי דסמיכי להדדי לא אמרי' הטל פרט ביניהם ודרשי' בכו"פ וכלל אלא ברובי ומיעוט מדרישי עיי"ש, וע"כ צ"ל דהרמב"ם שפסק בזה כתדברי"ש נמי ס"ל הכי והקשה הפר"ח בסי' פ"ד דהרמב"ם סותר עצמו דהא אמרי בבכורות פ' יש בכור אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בשטרות ובגמרא שם מתני' דלא כרבי, דלרבי ס"ל דתרי כללי דסמיכי להדדי דרשי' ברבוי ומיעוט ומרבינן גם עבדים וקרקעות ולא אמעוט אלא שטרות עיי"ש והרמב"ם פסק דאין פודין בקרקעות ע"כ לא ס"ל כרבי א"כ פסקיו סותרין זא"ז עיי' פר"ח ועיי' ברי"ט אלגאזי שם מש"כ בזה, ועיי' מש"כ הפלתי לתרץ, ולענ"ד נראה פשוט דלפי מש"כ הטו"ז בסי' פ"ד סק"א ליישב לשון הטור, דס"ל דבמים הנמשכין ואינם נובעין לכו"ע מיתסרי ולא פליגי תנא דב"ר עם תנא דברי"ש אלא בחונ"ע שאינם נובעים וגם אינם נמשכין דלתב"ר שריין, ולתדברי"ש מתסרי משום דעכ"פ אינם ככלים לפי שהוא מקום גדול ואפי' בכלים אמרי' בעלמא שאם מחזיק יותר מארבעים סאה בטל מתורת כלי לעניין קבלת טומאה הה"נ בכאן עיי"ש בטו"ז ולפי"ז אין מקום לקושי' הנ"ל דעפ"י דברי הטו"ז הרמב"ם כתנא דבי רב ס"ל ובזה ניחא טפי די"ל דהטור דקדק כן מחמת קושיי' הנ"ל וא"צ למש"כ הטו"ז שדקדק כן משום שכ' שאינן נובעין וגם הם עצורים ככלים:

אלא דדברי הטו"ז הנ"ל צלע"ג דבש"ס קאמר מתתיה ב"י ומה ראית לרבות חונ"ע לאיסורא, ולהוציא בושומ"ע להתירא מרבה אני חונ"ע שאינן עצורים ככלים ומוציא אני בושומ"ע שהם עצורים ככלים והקשה בחי' הר"ן מה זו קושי' מה ראית דודאי פשיטא דחונ"ע יש להם דמיון טפי לימים ונחלים מבורות שומ"ע דהא הם נובעין ותי' דהמים שבחינ"ע הם מיעטים והמים שבבושמ"ע הם מרובים משו"ה קאמר מה ראית דאע"ג דחריצין ונעיצין דאני טפי מחמת שהם נובעים מ"מ בושוע' טפי דמי בחד צד שהם מרובים וא"כ שוב ליכא למימר כהטו"ז הנ"ל דהא עכ"פ מוכח דבושומ"ע יש בהם מים מרובים יותר מחונ"ע וא"כ איס"ד דבמים נמשכין לכו"ע אסור ולא פליגי אלא באינם נמשכין ומים מרובים כש"כ דהו"ל לתדברי"ש לאסור אותן שבבושומ"ע וצע"ג על הטו"ז ומ"מ על הרמב"ם אין כאן קושי' עפימש"כ הטו"ז דמים נובעים דקאמר לתדב"ר הוא לאו דוקא אלא הה"ד מים הזוחלין ואינם נובעין ואיה"נ דתדב"ר ותדברי"ש לא פליגו בזה כלל והא דהוצרך תדברי"ש לומר במים במים אין זה כלל ופרט אלא רבוי ומיעוט היינו

משום דס"ל כללא קמא דוקא, ולא אצטרך את זה תאכלו וכפירש"י וא"כ לדינא שפיר י"ל דהרמב"ם פסק כתדב"ר ולק"מ קושיי' הנ"ל ודו"ק:

ב) ופשוט דהה"ד תולעים הגדלים בשאר משקים שריין כ"ז שלא פירשו, וזה מבואר בגמרא הנ"ל ובשו"ע סי' פ"ד:

ובפרמ"ג שם שפ"ד סק"א נתקשה בזה מנ"ל האי דהא קרא דהתירא במים כתיב, וליכא למימר משום דלא הוי בכלל איסור ולא איצטרך קרא להתירא א"כ להוי כמו תולעים שבגבינה דאפי' בפירשו מותרין עיי"ש שהניח בצ"ע, ולענ"ד:

נראה דלק"מ דתולעים שבשאר משקים איה"נ דלאו מקרא דבמים בימים ובנחלים ממעטינן, אלא משום דכל שנתהוי בתלוש לא הוי שרץ השורץ על הארץ ומה לי נתהוי בפירי גופא או במשקין היוצאין מהם, משא"כ בפירש הו"ל כמו בפירש מן הפרי דהו"ל שורץ על הארץ משא"כ בתולעים שבגבינה טעמא דמאן דשרי אפי' בפירוש כמש"כ הפוסקי' והובא בב"י סס"י פ"ד משום דס"ל דאין אסור משום שרן רק בגדולי קרקע, וזה לא שייך כאן דמה לי גדולי פירי עצמה מה לי במשקין היוצאין מהם, וז"ב ול"ק, ועפי"ז ניחא לשון הגמרא בפא"ט דף ס"ז סע"א א"ל ר"ח לר"ה תניא דמסייע לך כל שרץ השורץ על הארץ לרבות יבחושין שסיננן טעמא דסיננן הא לא סיננן שרי' ועיי"ש בתו"ח דמוחק גירסא זו דמשמע שבא להביא ראיי' דל"ח דילמא פירשו א"כ הול"ל ולפרש בהדי' ודילמא פריש לדופנא דמנא אלא היינו רביתייהו ה"נ היינו רביתייהו, וכדאמרי' לעיל, ולמש"כ אין צריך למחוק גירסת ספרים שלנו ור"ה דקאמר לא לשפי אינש שיכרא בצבייתא וכו' תרתי קמ"ל חדא דגם בשכר שרי כ"ז שלא פירשו, ולאפוקי מקושיי' הפרמ"ג הנ"ל, ועוד דל"ח דילמא פירשו, וע"ז מייתי תחילה ראי' מברייתא דבפירשו לדופני אמרי' היינו רביתייהו ור"ח מייתא תניא דמסייע לעיקר דינו דגם בשכר שרי כ"ז שלא פירשו ולאפוקי מקושיי' הפרמ"ג עיי"ש בש"ס ותבין: ג) ובענין טעם התולעים אם אוסר או לא הש"ך בס"ק ו' הביא בשם הרשב"א והרוקח דמחלקין בין זבובים לתולעים דבזבובים נפשו של אדם קצה בהם אין הטעם שלהם אוסר משא"כ בתולעים ובתו"ח ס"ל דגם בתולעים הדין כן ונפק"מ היכא דהשליך גוף התולע שא"צ ס' נגד טעם היוצא ממנו, וראיתי בתשו' שיבת ציון סי' כ"ח הביא ראיי' מפרש"י חולין דף ס"ז דגם בתולעים הטעם פגום דאמרי' בגמרא אר"ה לא לשפי אינש שיכרא בצבייתא באורתא דילמא פריש לעיל וצבייתא והדר נפל לכסא ועובר משום שרץ השורץ על הארץ, פרש"י כשתפול תולעת על הקשין לא יראנה ומשם תפול אל הכלי ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא יצאה מן השכר אל הקשים ותולעת המים מותרת עכ"ל ופליאה גדולה למה הוצרך לומר

לכשיראנה וכו' דמשמע דאם לא יראנה וישתה ליכא חשש איסור והוא תמוה דאף אם לא יראנה איכא חשש איסור עכ"פ שנכשל באיסור לאו בשוגג א"וו משום דקיימ"ל בכה"ת דבר שאינו מתכוין מותר חוץ מתעסק בחלבים ועריות שכן נהנה וזה ל"ש אלא באכילה שנהנה ממנו משא"כ באכילת דבר הפוגם בעצמותו הו"ל דבר שאינו מתכוין משו"ה ליכא חשש אלא כשיראה התולעת וישתה בכוונה א"כ מוכח דס"ל לרש"י כדעת הרמ"א הנ"ל א"ד ז"ל:

ולענ"ד אין ראיי' מזה דהנה מש"כ דהו"ל מתעסק לדעתי אין דומה למתעסק כלל דלא מקרי מתעסק אלא כשחלב ושומן לפניו ונתכווין לאכול שומן והביט למקו"א והלכה ידו אל החלב ואכלו אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוין לאכול חתיכה זו והלכה ידו אל חתיכה אחרת ושוגג היינו שנתכוין לאכול חתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן כן פירש"י בכריתות דף י"ט ע"ב עיי"ש, כללו של דבר מתעסק היי"ט דקיל משוגג דבמתעסק נתכוין שלא לאכול דבר זה משא"כ בשוגג וא"כ ה"נ כאן שנתכוין לשתות שכר זה אלא שלא ידע שיש בו תולעת אין זה בכלל מתעסק אבל לענ"ד הא דהוצרך רש"י לומר לכשיראנה יהי' סבור שלא יצאה מן השכר הוא לאידך גיסא דלא תיקשו איך אסור לשפות שכר בצבייתא משום חשש זה הא מסתמא כשיהי' שם תולעת ישלכנה לחוץ ומהיכ"ת נחוש שיעלים עין מאיסור, וע"ז הוצרך לפרש דאפי' כשיראנה ג"כ לא יחוש להסירו דיהא סבור שלא יצאה מן השכר אל הקשים ותולעת המים מותרת וזה נראה ברור בכוונת רש"י ואין מכאן ראיי' דלא כש"ך:

ד) פשוט ומבואר דאף שכמה שרצים ורמשים מאוסים ואינם ראוים לאכילה מ"מ אסרינהו רחמנא בכלל לאו דכל שרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל והכי איתא בהדי' בש"ס ע"ז דף ס"ח ע"ב בשמעתא דעכברא בשיכרא, אלא דהרא"ה בבד"ה יש לו בזה שיטה חדשה דס"ל לא אסרה תורה אלא המשובחין בהם ולא פרעושים ויתושים ואפי' בעינייהו שרי מדאורייתא וכל אותן שרצים המובדלין דפרט בהו רחמנא כלהו ראויין הם ועכבר נמי בעכברא דדברא מיירא, אבל שאר שקצים ורמשים דמאיסי לא אסירי מה"ת כלל והרשב"א במ"ה שם הרבה להשיב על זה ונכונה שמעתתי' והיותר תמוה מש"ס ע"ז דף כ"ו ע"ב דמבואר שם דאוכל פרעוש או יתוש א' ה"ז מומר להכעיס ש"מ דאיירי בפגמים ואפ"ה הו"ל מומר ועיי' בחי' ח"ס ע"ז שכ' דלא נמצא יישב ע"ז והנה המעיין בבד"ה יראה דס"ל כשנשתבחו אח"כ ע"י התבשיל מיתסרי דבאמת שרץ השורץ על הארץ הוי אלא דבעודן בפגמן לא נאסר משום דילפי' מנבלה דאינו ראוי לגר א"ק נבלה, ושוב כשהשביחן ע"י תבשיל רבוע עלייהו איסור שרץ ולפי"ז גם הקושי'

מפרעוש או יתוש הנ"ל י"ל דמיירא בנותנו לתוך התבשיל דנשתבח טעם פגמו אבל עכ"פ מומר להכעיס מיהא הוי דאי לאו הכי מה ביקש בזה במה שנתן פרעוש לתוך תבשילו, ומ"מ הרשב"א הקשה ממנפ"ש אי גם אותם שרצים נכללו בכלל לאו הנ"ל כי מאיסי מאי הוי, ואי לא נכללו בכלל הלאו א"כ מהיכן יתסרו אם משביחן אח"כ על ידי תבשיל, ועוד כמה קושיות סוף דבר שיטת הרא"ה הנ"ל תמוה בזה: ה) ומ"מ טעם אותן שרצים המאוסים לא מיתסרי ומבואר שם ברשב"א דאפי' בכזית בכא"פ וטעמא דמילתא דבאמת הו"ל למימר גם במבשא"מ מדאורייתא חד בתרי בטל אלא דגלי רחמנא מקרא דמשרת או משאר ילפותות דטעמא לא בטל וכל זה בטעם לשבח אבל טעם לפגם לא חשיב ושפיר בטל חד בתרי ומ"מ צלע"ג לפי דעת הר"ן בכל נוטל"פ לא שרי אם נתרבה יותר בכמות ממה שפוגם באיכות א"כ לכאורה ה"נ נימא כן ונהי דהרשב"א פליג בזה על הר"ן מ"מ בשו"ע שהביא בזה ב' דיעות בסי' ק"ג איך כ' בסי' ק"ד ס"ג דין הרשב"א הנ"ל בפשיטות דאם ההיתר רבו עליהן מותרין ובש"ך שם ס"ק ט' אעפ"י שי"ב כזית בכא"פ, ונהי דבאינו ראוי לגר מודה הר"ן דלא איכפת לן בכמות שנתרבה, היינו באיסורין דבעינייהו נמי שרי' רחמנא כשאין ראוי' לגר אבל בשקצים המאוסין דבעיני' מתסרי כשאין ראוין לגר, א"כ הו"ל לאסרן לשיטת הר"ן כשהחיסור רבה בכמות יותר ממה שמפסיד בטעמו אפי' באינו ראוי לגר וזה צלע"ג, ויותר קשה לפי שיטת הר"ן דס"ל דע"כ לא פליגו רש"י ור"ת בטע"ם אי דאוריי' או לא אלא בטעמא ולא ממשו, אבל אם יש שם ממשו של איסור ויהיב טעמא, אז אפי' באלף לא בטיל אפי' למאן דס"ל טע"כ לאו דאורייתא, א"כ כ ע"כ צ"ל נהי דכ"ר אחרי רבים להטות היינו דוקא במב"מ אבל במבשא"מ כל דאיכא כזבכא"פ הלל"מ דלא בטיל, וכ"מ מפירש"י בע"ז דף ס"ח עיי"ש במימרא דר"י, וא"כ שוב א"א לומר בשרצים הוואוסים היכא דאיכא כזית בכא"פ נמי מותרין, דמהיכ"ת הא אחרי רבים להטות לא נאמר במשא"מ כלל, וצע"ג על הש"ך שכ' בפשיטות דאפי' בכזית בכא"פ, וכ"כ קשיא לי לפימ"ש הרשב"א בשמעתא דז"ב בשם הראב"ד דהיי"ט דלא אמרי' במבשא"מ דבטל ברובא משום דהכרת המאכל בטעמו הוא והו"ל כאילו ניכר האיסור כיון שהטעם נרגש וא"כ בשרצים הנ' כיון דעכ"פ הטעם נרגש הו"ל כניכר האיסור, וקושי' זו יש להקשות גם בעיקר דין נוטל"פ מיהא התם י"ל אבל באיסורין הפגומים מחמת עצמם ודאי הקישי' קמה וגם ניצבה וצע"ג:

ו) ויש לחקור בשרצים המאוסים בעצמם:

אי ח"ש אסיר בהו מה"ת, או דילמא כיון דחידוש היא כדאמרי' בש"ס ע"ז דף ס"ח ע"ב א"כ אין לך בו אלא חידושו דוקא שיעור שלם, ונימא דלא אמרי' ח"ש אסור מה"ת אלא

באיסורין המשובחין בעצמן והנה בע"ז דף ס"ט גבי עכברא דנפל לגו חלה ואמרי' האי אתמרטוטי אמרטוט ופרש"י וכיון דשרץ שיעורו בכעדשה יש לחוש שיבלע כעדשה מן השרץ החומץ, והראשונים הקשו על פרש"י למה לי' לפרש משום דשיעורו בכעדשה אפי' בשאר שרצים דשיעורין בכזית מ"מ איכא חשש זה כיון דח"ש אסור מה"ת, וראיתי בחי' ח"ס ז"ל שם מיישב שיטת רש"י דס"ל ח"ש אינו אסור מה"ת אלא באיסור משובח אבל בשרצים המאוסים אין לך בו אלא חידושו ולא ח"ש, ואייתי ראי' מחלקו בחוץ גבי אבר מה"ח בס"פ גיה"נ וקשי' לי דהא אדרבא משמע מן הש"ס שם דהא מהיי"ט דחידש הוא הוי בעי ר"ש למימר דאפי' טעם לפגם אסור, ורבא לא פליג עלי' אלא דהוי כמו שאר איסורין, אבל מהיכ"ת נימא דמחמת חידוש דאסר רחמנא להחמיר נקל עלי' טפי מכל איסורין שבתורה וראי' מחלקו מבחוץ י"ל דאינו דומה להנ"ל דהתם בעינן דוקא אבר שלם משו"ה חלקו מבחוץ פטור, משא"כ הכא ל"ש זה, ועיי' פרמ"ג בה' אבר מה"ח נמי חקר בזה אי ח"ש אסור מה"ת באבר מה"ח, מחמת סברא אחרינא כיון שחלקו מבחוץ פטור א"כ ל"ש סברת חזלאצ"ט מהיכ"ת נימא דהוא קול משאר איסורין:

דהא חזינן דר"ש הוי ס"ד דחמיר טפי מכל איסורין שבתורה:

אלא שראיתי שם בחי' ח"ס כ' עוד סברא אחרת, כיון דשיעור איסורן בכעדשה ילפי' מטומאתן א"כ כי היכא דבטומאה בעינן שיעור טומאתן בב"א, דאפי' חיבר ב' חצאי שיעורים בשני קצות קיסם לא מצטרפי הה"נ לענין איסור אכילה בעי' בב"א, אלא דמ"מ בראה די"ל דן מנה ואוקי באתרה לעניין טומאה דל"ש חזלאצ"ט בכדי א"פ כיון דבנגיעה שניה כבר אזדה לה נגיעה ראשונה משו"ה בעינן שיעורא בב"א משא"כ הכא כיון דבתוך ח"פ נחשב לאכילה אחת פשיטא דמצטרפי שני חצאי שיעורים בכא"פ כינו כל איסורין שבתורה:

וא"כ הה"נ דח"ש אסור משום דחזלאצ"ט:

ז) הנה בשרץ הארץ פשוט דלא בעי' שירחוש דוקא אלא אפי' עדיין לא ריחש כלל מ"מ שם שרץ השורץ על הארץ עליו לכו"ע כ"כ המהרש"ל ביש"ש פא"ט סי' ק"א, מיהא בשרצים הנולדים בפירות פליגו הראשונים אי מיתסרי כ"ז שלא ריחשה עכ"פ בתוך הפרי, כגון בתולעים הנמצאים בפולין ואפונים תחת הקליפה והקליפה נשחרת עליהן מבחוץ וכשמסירין הקליפה מוצאין היבחושין תחתיהן מונחין במקום צר אשר אין מקום לנטות ימין ושמאל, בזה ס"ל לרש"י ותו"ס דכ"ז שלא ריחשה לא מקרי שרץ השורץ על הארץ, וזה מבואר ברש"י פא"ט דף כ"ח, ודף ס"ז אהא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה פירש"י דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע

הוי כמהלכת ע"ג קרקע עיי"ש, ובזה דברי הש"ך תמוהין מאוד שכ' בסי' פ"ד ס"ק י"ט מש"כ הפוסקים בשם רש"י להתיר לא ידעתי היכן נראה כן דעת רש"י והוא תמוה דודאי כן מוכח בהדי' מפרש"י הנ"ל והכו"פ כ' בכוונת הש"ך דלרש"י נמי עכ"פ יש לחוש שמא מעיקרו הי' התולע קטן מאוד וריחש בתוך אותו נקב ושוב גדלה עד שנתמלאה כל הנקב אבל באמת חשש זה רחוק דנראה לעין דהתולעת עם הנקב גדלו בהדי הדדי דחם מטבע אותו תולע להרחיב מקים רביצתו גם עתה הי' מרחיב והולך ומה שנלע"ד ליישב דברי הש"ך דבאמת הקשה הר"ן על רש"י מהא דקונבע"ל בגמ' פירשה מתה מהו ל"מ לגירס' ר"ח דאיבעי הוי בפירשת כשהיא מתה א"כ בודאי מוכח דל"ב ריחש על הארץ דוקא אלא אפי' לרש"י דגרס פירשה ומתה עכ"פ מוכח כיון דהוא על הארץ הוי שורץ על הארץ אע"ג דלא ריחשה וממילא בתולעים הגדלים באביה מקרי שרץ הארץ אע"ג דלא ריחשה עיי' בר"ן די"ל ביישוב קושי' הר"ן דלקושטא דמילתא באבעי משא"כ הכא כיון דחזלאצ"ט דפירשה ומתה סלקי בתיקו מודה רש"י דאפי' בלא ריחשה נמי אסורה אלא משים דאיכא למידק עלי' דרב יוסף מאי קמבע"ל תפשוט מהא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסירה אלמא דלא בעי' רוחש על הארץ משו"ה פירש"י דכשהיא מהלכת בתוך הפרי הו"ל כמהלכת על הארץ וא"כ ליכא למפשוט אבל לקושטא דמילתא דפירשה ומתה סלקא בתיקו איה"נ דל"ב מהלכת דוקא, וא"כ נתיישבו דברי הש"ך ושוב ראיתי בנקה"כ הרגיש בפירש"י הנ"ל, וכ' מדלא כ' רש"י אם מהלכת וכ' דכיון דמהלכת ש"ו אורחא דמילתא נקט עיי"ש והוא דוחק ובאמת תימא גדולה על הש"ך דהא התוס' שם הוכיחו כן בהדי' מפירש"י הנ"ל מיהא שיטת הרשב"א והר"ן דבפירות הנ"ל מני מיתסרי אע"ג דלא ריחש כלל כיון דגדל באביה הו"ל כשרץ השורץ על הארץ ושמו עליו אע"ג דלא ריחש כלל, וראיתי בכו"פ שהקשה לשיטת רש"י ותוס' א"כ למה הוצרך הגמרא לומר אידי ואידי באביה ול"ק הא בפירי הא באילנא גופא בפשיטות הומ"ל בזוזין שבעדשין היי"ט דשרי משום דלא ריחשה משא"כ בתולעת שבעיקרי זתים אסור תולעים הנ"ל דכן דרכן לרחוש בתוך הפירי ולא זכר שר דבהדי זיזין שבעדשים קתני מני תולעת שבתיורים ובגרוגרת דבזה לא שייך האי טעמא דהני תולעים ודאי רוחשין בתוך הפירי א"כ הוצרך לדחות הא באילני גופי' הא בפירי ולק"מ קושייתי:

ח) כתב הרמ"א ס"ו דלפעמים נמצא בפירי נקודה שחורה והוא מקום שמתחיל התולעת להתרקם וצריך ליטלו משם בעומק דאסור כמו התולעת, והוא תמוה דתינח לשי' הרשב"א והר"ן הנ"ל אבל למאי דפסק בשו"ע כרש"י ותוס' והרמ"א לא הגיה ע"ז א"כ אמאי מיתסר הא לא ריחשא וכבר הקשה כן הטו"ז וכן הש"ך עיי"ש וראיתי בהגהות

צבכ"צ בגליון היו"ד ווילנא שכ' דכיון שהתולע אין כאן אלא הלך למקום אחר אסור דילמא יש ממנו בצים קטנים והיוצא מן הטמא אסור עיי"ש והא בורכא היא דתולעים הגדלים בפירות אינם פרים ורבים אלא מניהו קא רבי וע"כ צ"ל כמש"כ הש"ך בס"ק כ' עיי"ש, שוב ראיתי בספר המצות להרמב"ם ל"ת קע"ז שכתב בשם הספרא דכל מקום שנאמר רומש היינו שרץ שאין בו כח המוליד אלא שמתהוה מן העיפוש ושרץ נקרא ממה שיש בו כח המוליד עיי"ש ולפי"ז אדרבא הני הגדלים בפולין יש בהם כח המוליד דהא כתיב בהו שורץ ולקמן באות י' הוכחתי דהרמ"א ע"כ ס"ל כדעת הרמב"ם הנ"ל וא"כ נתישבו יפה דברי הרמ"א דאיכא למיחש שמא היטל שם ביצים והיוצא מן הטמא טמא ודו"ק:

ט) ויש לחקור אי התליעו בפירות העומדת ללקט ואינם צריכין שוב לקרקע, וכבר נגמר בישולו באופן דלא מרבו רבו ולא מינק ינקו, אי מתסרי משום שרץ השורץ על הארץ או דינם כמו שהתליעו בתלוש ונהי דא"א לידע מתי נתהוה התולעת דשמא בעוד שהפרי עדיין לא נגמר בישולו מ"מ נפק"מ לענין מלקות דא"א ללקות עליו דמספיקא מיהא לא נפקא ומצאתי בחידושי הגאון מהרי"ץ שנדפס בסוף האלפסי על מסכת חולין שהקשה על הא דאמרי' בשמעתין לא אידי ואידי במחובר ול"ק הא בפירי הא באילנא גופא, ותמוה כיון דגם הפירי מחובר כמו האילן גופא איזה סברא לחלק יש בזה, וצידד דתלי' בפלוגתא דר"מ וחכמים בענבים העומדת לבצור, ופסק ר"ח כבצורות דמיין עיי' ב"ק דף נ"ט, וב"מ דף ק' וסנהדרין ט"ו שבועות ונ"ג א"כ בפירות העומדת לבצור לא חשיבי כקרקע, אבל באילן סתמא אינו עומד לקצוץ ואדרבא איסורא איכא בקוצץ ולכן הוי כקרקע ושוב העלה דלפימש"כ התוס' בשבועות שם דלעניין שבת ודאי לאו כבצורות דמיין ודמי כמחובר עיי"ש, א"כ ההד"נ לעניין הנ"ל, וא"כ ממנו נקח לנ"ד, דודאי לעניין שבת כל שמחובר אע"ג שכבר נגמר בשולו לגמרי מקרי מחובר וההד"נ לעניין שורץ על הארן קרינן בי' ומ"מ עדיין יש לדון דהא לשיטת ר"ת ור"ח דפסקו דלא כשמואל, מ"מ ונודי דבתולעים שבעיקרי אילנות אסירי אע"ג דבפירות מחוברין לאילן ושריי' אלמא דיש חילוק בין מחובר למחובר, אע"ג דלענין שבת מחובר לקרקע הוא, אלמא דל"ד לשבת א"כ עדיין יש לומר הה"ד להפוסקים כשמואל מ"מ הפירות שכבר נגמר כל בישולם לא קרי' בהו שורץ על הארץ וצ"ע, ועפ"י הנ"ל יש מקום ליישב שפיר קושיי' התו"ס במכות דף ט"ז דאמר ר"י האי דאכל בוניתא דבי כרבא ונלקי' לי' משום שרץ השורץ על הארץ, ופירש"י תולעת הנמצאת בכרוב, והקשו בתו"ס פשיטא דשרץ גמור הוא, ולהנ"ל ניחא דהו"א דעכ"פ אין לוקין עליו דשמא נתהוי בעוד שהכרוב

כבר נגמר בשילו באופן דלא הוי יונק מהקרקע והו"ל כעומד לבצור קינ"ל דאפ"ה לקי דלענין זה עדיין חשיב שורץ על הארץ וז"נ בס"ד: ומדלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ, נקטינן דתולעים הגדלים בפירות בתלוש מותרין, והנ"מ כשלא פירשה מן הפירי, ובגמרא סוף פא"ט מספק"ל בכונה גוני באיזה אופן מקרי פירוש ובאיזה אופן היינו רביתי' וסלקו בתיקו ונקטי' בכולהו לחומרא, ופירשה כשהיא מתה נמי מבע"ל, וסלקי בתיקו, ופליגו הראשונים אי מיירי בפירשה ואח"כ מתה או בפירשה כשהיא מתה עיי"ש, ובכו"פ כ' דאפי' להאוסרין לא מיתסר אלא מדרבנן, דודאי פשיטא דלאח"ז ל"ש שורץ על הארץ, וצ"ע א"כ הו"ל למפסק לקולא דתיקו דרבנן לקולא, וצ"ע, והנה כל זמן שנמצא בתוך השירי פשיטא דל"ח שמא פירשה וחזרה מיהא אם נמצא חורו נקוב לחוץ פליגו הפוסקים עיי' בשו"ע סי' פ"ד ס"ד, והמחבר פסק דל"ח שמא פירוש לחוץ וחזר כמשכ' הטור בשם הרשב"א אבל הרמ"א פסק בזה כשיטת המרדכי דאוסר ודברי המחבר בזה תמוהין מאוד דשם בס"ה פסק בתולעים הנמצאים בקמח וכיו"ב אסורין שמא פירשו ושרצו על הארץ וחזרו, ובטו"ז שם תמה על זה השתא באם יש נקב לפנינו דאתילד רעיתא דהא הנקב בודאי נעשה ע"י תולעת ואפ"ה ל"ח שמא פרשו כש"כ בקמח דאין כאן רעיתא, וא"כ המחבר סותר עצמו, תוך כ"ד, והוא תמוה נשגבה עיי"ש, והנלענ"ד בס"ד, די"ל סברת הפוסקים דל"ח שמא פירשו ושרצו על הארץ וחזרו משום דאמרי' חזקה כאן נמצא וכאן הי' ואין מחזיקין ממקום למקום, מיהא זה לא שייך אלא בתולעת שנמצא בתוך הפירי דהתולעת עומד במקומו משא"כ בס"ה בתולעים שנמצאו בקמח והיינו מה שקורין ווילבן כמשכ' הש"ך שם כיון שהם מתנועעין ותמיד לא ניחו מלרחוש, ל"ש חזקה הנ"ל דוגמא לדבר הא דאמרי' בעלמא הגודרת אין להם חזקה:

י) הנה כל מוני המצות הרא"ה בס' החינוך והרמב"ם בס' המצות מצוה קע"ז כתבו שלא לאכול מן השרצים המתהוים מן העיפוש שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ וע"כ לאו זה קאי אמה שנתהו מדבר שאין גידולו מן הארץ, דאלו בדבר שגידולו מן הארץ כבר נאסר מנאו דלכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלים כי שקץ הם, ומזה יש לתמוה מאוד, על שיטת הרמ"א בסי' פ"ד, וכ"ה שיטת מהרש"ל ביש"ש דתולעים שבגבינה אפי' פירשו מותרים, ול"מ בפירשו לתוך הקערה דאיכא למימר היינו רבותי' אלא אפי' פירשו על השולחן ג"כ לא מיתסרי אלא משום מראית עין, ומבואר הטעם בטו"ז ובאחרונים דס"ל דלא מתסר מדאורייתא אלא המתהוין מן גדולי קרקע ותמוה מאוד ממה שכל מוני המצות מנאו לאו הנ"ל לל"ת בפ"ע וע"כ קאי אדבר שאינו גדולו מן הארץ וכבר האריך הפר"א בסי' הנ"ל לשפוך סוללה על האו"ה שממנו מקור

דין זה ועל הרמ"א שפסק כן בש"ע וקרא אחריהם מלא גם הפר"ת כ' על הגהת רמ"א הסבי עניך נהגה זו שהוא שגגת הוראה עיי"ש, וראיתי בכו"פ שרצה להביא ראיי' לרמ"א ממה דאמרי' בש"ס א"ל רבינא לאמי' אבלע לי ואנא איכול, ופירש"י בתוך הדגים תנו אותם שלא יראם ואקוץ בם וקשה אם יקחם ויתנם אין לך פירש גדול מזה א"וו בתולעים שנתהוי מן הדגים לא איכפת לן אי פירשו, ובאמת אין מזה ראי' דהא באותן שפירשו לגג החתיכה לכו"ע לא מתסרי דבזה ודאי היינו רבותיי' וכ"מ בטו"ז עיי"ש, ח"כ שפיר קאמר דאותן שהם ע"פ החתיכה תבליעם, ותהנם בתוך הדגים ולאו שתטלם משם ותחזור לתנא לתוכם ולפי מה שפי' הר"ן הבליע לי מהם בלא"ה אין ראיי' כלל:

ולכאורה יש להביא ראיי' מדאמרי' בגמרא דרני דכוורא שרי משמע דדרני עצמם הם מותרים ואפי' לאכלן בפ"ע אבל באמת איר מזה דהא לעיל בברייתא דקתני להוציא זיזין שבעדשים ויבחוסין שבכסלוחים נמי נקיט כהאי לישנא והתם ודאי לא על הזיזין בפני עצמן קאמר, דודאי בפירשו לכו"ע אסור מיהא מהא דקאמר קוקיאני שרי יש קצת ראיי' דבזה לא הזכיר אלא התולעים ואפ"ה קאמר בחד לישנא דשרי משמע קצת כשיטת הרמ"ר, ושוב ראיתי בס' המצות להרמב"ם לית קע"ז שהביא לשון הספרא השרץ הרומש על הארץ הוא אעפ"י שאינו פרה ורבה וכ' הרמב"ם שזה הפרש בין רומש לשירץ כי השרץ נקרא שיש בו כח המוליד בדומה, והרומש נקרא המתהוה מן העיפושים ועפי"ז יש ליישב תמיהתו הנ"ל לשיטות הרמ"א והמהרש"ל והאו"ה, די"ל לדידהו האי לאו נמי בתולעים המתהוים מן העיפוש של גדולי קרקע נאמר, ומ"מ איצטריך לאו יתירה דלעיל לא מיתסר אלא אותן הפו"ר ולהכי איצטרך לאו יתירה להמתהוים מן העיפוש אבל לעולם אימא לך דדוקא בגידולי קרקע כאמר מיהא הרמב"ן חולק עליו מן המקראות בכולן נאמר רומש ושורץ, וכ"כ רא"ה בחינוך וממילא מוכח מזה כשיטת האוסרים, ודו"ק:

סימן עט

שלום וכ"ט לכבוד אהובי תלמודי יקירי הרבני המופלג בתורה ויר"ש כש"ת מו"ה אשר אנשיל פליישמאן נ"י בק"ק סאטמער יע"א יקרתך נכון הגיעני וע"ד טרימא הנעשה מפירות פלוימען שקורין לעקווער או פאיוועדיל הנעשים סתם ע"י ישראל אם מותר למכרו בחזקת כשר מחמת שאין בודקין יפה מתולעים הנה בתשי' צמח צדק סי' נ"ב העלה להתיר די"ל בודאי יש בכאו"א ס' נגד התולע וכתב עוד דעפ"י רוב נעשה הפאיוועדיל מאותן פלוימען שנתבשלו בסוף גמר בישילם ובאלו אין התולע מצוי כלל

ומותר והובאי דבריו אלו להלכה פסוקה בס' חכמת אדם כלל ל"ח אמנם הגאון כנפי יונה ביו"ד סי' פ"ד האריך בינה דמשמע מדבריו דלא חושש אלא אם נתבטל בס' או לא וע"כ משום דס"ל דמסתמא נימז התולע ע"י ריסק דבודאי אם לא נתרסק הו"ל ברי' ואינו בטל ואיהו קאמר דמ"מ מידי ספק מיהא לא נפק ואין זה ס"ס אלא ספק אחד שהרי תולעים שכיחי והיא ברור גמור ויותר מספק הרגיל שאין מכניסין לעשות ממנו ספק כלל וגם הפר"ח ס"ק ל"ד כתב שבדקו שהוא מזה המין ומצאו הרבה תולעים שלא נמיחו וכן הוא לפ"ד שאין רסיקו כ"כ שיאבד גוף התילע וגם כמה פעמים נמצאו בו חתיכות פירי שלא נתרסק ע"כ שומר נפשו ירחק מהם שלא לאכול ממנו בלא בדיקות הפרי מקודם עכ"ד אלא שראיתי בתשי' צמח צדק הנ"ל שכתב דאם נעשה ע"י ישראל כש"כ הוא דשרי שכשעושין הפאיוועדל פותחין הפירי ומשליכין הגרעין מתוכו ואז כשישראל רואה פרי מתולעת זורק התולעת עם הגרעון לחוץ א"כ הו"ל ספק אם יש כאן איסור כלל אע"ג דריבן הם מתולעים אפשר שזרקום ואת"ל דלא זרקום הרי נתבטל ושרי וראיתי בספר כנפי יונה שכתב במדינתנו לא נהגי לפתוח הפירות הנ"ל ולזרוק הגרעין משמע מיהת דכל כהיי"ג מודה להצ"צ דבזה ודאי שפיר איכא ס"ס ע"כ נ"ל בס"ד להכריע דודאי היכא דמבשלין הפלוימען כמות שהן אין לזוז מדברי הכנפי יונה הנ"ל דאין לסמוך כלל על שבודאי נתרסקו התולעים מחמת הבישל והכי משמע לי ממש"כ בשו"ע סי פ"ד סי"ג בדבש שנפלו לתוכו נמלים יחממנו עד שיהי' ניתיך ויסננו משמע בלא סינן אין לו תקנה ע"י שירתחנה ויתרסקו משמע שאין לסמוך ע"ז וה"נ משמע בסי' ק' ס"ג וס"ד דא"א לסמוך שיתרסקו ע"י בישל ורתיחה וכמוש"כ הפר"ח דהנסיון מוכח כן מיהא אם נבדקו בשעת בישלן אלא דאיכא למיחש שמא לא נבדקו יפה כדמשמע מלשון שאלתך שכתבת שאין בודקין יפה מתולעים משמע מדבריך דמיירי שעכ"פ בדקו אותן בשעת בישל בזה נראה לפענ"ד היתר גמור ואף הכנפי יונה מודה בזה עיי' בטו"ז סי' פ"ד ס"ק י"ז ובנקה"כ שם ובכהיי"ג כו"ע מודה דהוי ס"ס גמור אם נבדקו הפלויומען אלא דאיכא למיחש שמא לא נבדקו יפה כן נלענ"ד בס"ד:

סימן פ

בדיני סמני חגבים המבואר בסי' פ"ה (א) מבואר במתני' שלהי פ' א"ט דסימני חגבים הם ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים, וכנפיו חופין את רובו, ולר"י בעי' נמי שיהא שמו חגב, וכבר הוכיחו שם התו"ס והראשונים דע"כ ר"י לא פליג את"ק, דהא מוכח בגמרא דלתדביר בעי' עוד סי' דהיינו אין ראשו ארוך, וכיון דתנא דמתני' ל"ח אין ראשו

ארוך ע"כ כתדבר"י ס"ל, וא"כ בעי' ושמו חגב כדמוכח מדרשא דקרא, ומתוך כך תמהו על הרי"ף שהביא המשנה כצורתה, ופשיטא דמתני' משמע דר"י חולק את"ק והלכה כת"ק וא"כ אי לא בעי' שיהא שמו חגב, בעי' שיהא אין ראשו ארוך, עיי' בר"ן ורשב"א שהאריכו בזה, ותמהו על הרי"ף שלא הוצרך אלא ד' סימנים ולא כ' דבעי' שיהא שמו חגב, ולכאורה עדיפא מנה הי"ל להקשות אי לס"ל כתדב"ר א"כ לא דרשי' בזה כלל ופרט וכלל וכל הכתוב בקרא כלהו פרטי נינהו דאותן שאינן כתובים בהדיא אסורין אפי' יש להם כל הד' סימני' הנ"ל, וכיון דתנא דמתני' כללא קאמר כל שיש לו ארבע רגלים וכו' ולא קחשיב פרטים, א"כ ע"כ צ"ל כתדברי"ש ס"ל וכיו"ב יש להקשות על התו"ס בד"ה ושינו חגב עיי"ש, ובחי' כ' ליישב דברי התו"ס אבל הנ"ל קשי' דהומ"ל קושי' אלימתא טפי על הרי"ף, והנה הראשונים תי' דהרי"ף ס"ל דת"ק דמתני' ס"ל דלא כתדרי"ש ולא כתדב"ר אלא כתנא דספרא דדריש למינהו למינהו ד"פ אתי לרבות דכל שיש לו ד' סימנים הנ"ל שריא, ונ"ל דס"ל להאי תנא דאשר לו כרעים לאו כללא הוא, דהא איצטרך לדרשא דאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז ממילא ליכא למדרשי' בכופו"כ אלא פרט וכלל הוא ונעשה כלל מוסיף על הפרט, ומרבי' מהכלל של למינהו כל המינים שי"ל ד' סימנים הנ"ל, וצ"ל הא דכתיב ד"ע למנהו ולכתוב למנהו אחד ונמי הו"מ לרבוי כלהו מפרט וכללא די"ל להכי איכתב ד' פעמים לרבות אותן שהם בד' סימנים דוקא, אבל הרשב"א בחידושיו הקשה על זה דהא מדקאמר והלא הצירצור הזה וכו' משמע דפשיטא לי' להגמרא שהוא טמא ולשיטת הרי"ף אליבא דת"ק, וכ"ה הלכתא אליבא דהרי"ף באמת טהור הוא וע"ק לי' מצרצור עיי"ש, למה דלפי הגירסא הכתובה בגמרתינו והלא הצירצור הזה יש לו ד' סימנים יכול יהא מותר לק"מ קושיי' זו דהכל מדברי תדבר"י ולאו דפשיטא לי' דהצרצור מין טמא, אלא ה"ק דאי לאו דכתיב חגב הו"א כיון דשוה בד' סימנים הללו יהא טהור קמ"ל קרא דבעי' שיהא שמו חגב, אבל לעולם אימא לך דלת"ק ולהרי"ף דפסק כן באמה אף הצרצור מין טהור הוא ב) וראיתי במהר"ם שיף שהקשה אהא דהוכיחו התו"ס דלת"ק צ"ל כחדרי"ש משום דל"ח אין ראשו ארוך, דהא השתא נמי קשה לדבריהם אמאי ל"ק ושמו חגב, ועכצ"ל משום דכל הפרטים שיש להם ד' סימנים כולם שמם חגבי א"כ גם לעניין אין ראשו ארוך יש לומר כן ותי' דלגבי אין ראשו אריך אין לומר דכל הפרטים שוים בזה ומשום הכי ל"ח להו דהא אין הפרטים מפורשים במשנה כלל, משא"כ גבי חגב י"ל דלא משכחת לה כלל שום מין חגב שי"ל ד' סימנים הנ"ל ולא יהא נמי שמו חגבי ונסתעיי' מדברי התו"ס דף ס"ו בד"ה במאי קמפלגו עיי"ש, והנה אם האמת כדבריו, תו לק"מ קושיי' הראשונים הנ"ל על הרי"ף

דכיון שי"ל ד' סימנים הנ"ל ממילא הוי נמי שמו חגב עפ"י דברי מהר"ם שיף הנ"ל אבל אחרי העיון דבריו בזה תמוהים מאד דהא מפורש איתא בגמרא והלא הצרצור הזה שי"ל ד' סימנים הנ"ל יכול יהא טהור ת"ל חגב דבעי' שמו חגב אלמא בהדי' דאיכא מינים שאין שמם חגב וי"ל כל ד' סימנים, ותו דעיקר חגב שנכתב בתורה לא איצטרך לתדרי"ש אלא לאפוקי שלא נכשיר בד' סימנים אותן שאין שמם חגב, ומה שהביא מדברי התו"ס הנ"ל, א"ר כלל דהתו"ס לא כ' כן אלא דלא משכחת בד' סימנים וגם שמו חלב, חוץ מאותן המפורטים בברייתא שלא יהא ראשם ארוך אבל שאין שמו חלב ודאי משכחת לה טובא בד' סימנים, ודברי מהרמ"ש בזה נפלאו ועיי' במהרש"א בתוד"ה ר"י דלפימש"כ התוס' דד' מינים המפורשין בקרא כולם שמם חגב א"כ אין נפק"מ לעניין שמו חגב בין תדברי"ש לתדב"ר דשינו חגב לכו"ע בעינן, אלא דלתדב"ר לא שרי' אפי' בשמו חגב כ"א אותן הפרטים המפורשים, והקשה לפי"ז למה הוצרך הרא"ש לפסוק כתדברי"ש דדרש חגב לשמו חגב דהא באמת להרי"ף לא בעי' שיהא שמו חגב ודריש לה לקרא, כתנא דספרא, וא"כ שפי' איצטרך למפסק הילכתא דבעי' שמו חגב לאפוקי מהאי תנא:

ג) כ' הראשונים דעכשיו אין לאכול שום חגב לפי שאין אנו בקיאין בשמותיהן אם לא במסורת, וכ"ה בטוש"ע סי' פ"ה, ועיי' בפירש"י בחומש, וז"ל ממעל לרגליו סמוך וכו' אבל חין אנו בקיאין שד' סימני טהרה יש וכו' אבל יש שראשו ארוך ויש שאין להם זנב, וצריך שיהא שמו חגב, ובזה אין אנו יודעין להבדיל וכו' וכבר תמה המהרש"א ע"ז במש"כ דיש שאין להם זנב, ומה צריך להבדיל בזה דהא מוכח בסוגי' דשמעתין, דבין יש להם זנב בין אין להם זנב שויו דהא מבואר בגמרא דחרגול י"ל זנב וחרבה וסלעם א"ל זנב עיי"ש ג"כ מש"כ דיש שראשן ארוך צ"ע דהא לתדבר"י מרבינן וסלעם אפי' ראשן ארוך ולתדב"ר בלא"ה לא ונשתריין כ"א אותן המפורשין בתורה ומיניהם, דלדידי' כולהו פרטי נינהו ולא הול"ל אלא דאין אנו בקיאין בהן ובשמותיהן, ועיי' מהרש"א שהביא משמי' דההמ"ג שהרמב"ן נסתפק בכוונת רש"י כדעת המפרשים דלא בעינן שמו חגב אלא באותן שראשן ארוך ויש להם זנב, ועיי' ב"י סי' פ"ה שרצה לצדד כן בדעת הרמב"ם, ובאמת לפום סוגי' דשמעתין מוכח בהדיא דאפי' יש בו כל הד' סימנים בעי' שמו חגב, דהא אמרי' בגמ' דהצד השוה שבהן שיש להם ד' סימנים יהי' כשר והלא צרצור הזה וכו' ת"ל חגב ושמו חגב אלונא בהדי' אפי' דומה לאותן המפורטין בתורה וכולם אין ראשן ארוך וגם יש ביניהם י"ל זנב ואיל זנב מ"מ בעי' שיהא שיני חגב, ושוב ראיתי בס' לב ארי' שס' דבר נכון ליישב פ' רש"י עפימש"כ התוס' בד"ה אלו כללי כללות דארבה וחרגול הי' ראויין לכתוב זא"ז והפסיק בסלעם בין ארבה להרגיל לשום דרשה מי לא לחנם נכתב

שלא במקומו, ולכך הוצרך לכתוב למינהו בכאו"א ולא כתיב למיניהם א' בסוף עיי"ש בדבריהם וי"ל דס"ל לרש"י להכי כ' רחמנא סלעם בין ארבה לחרגול משום דלא מרבינן מסלעם להתיר ראשו ארוך רק באין להם זנב והרי כ' התוס' דאי לאו למינהו דסלעם הו"א דוקא במין סלעם התיר רחמנא ראשו ארוך ולפי"ז י"ל דאף דכתב למינהו אתי לרבות דאף בונין ארבה שרי ראשו ארוך כיון דאין להם זנב ולהסי' הוא דאפסיק בין ארבה לחרגול דאי הוי כתיב סלעם בתר חרגול הוי קחי ריבוי דראשו ארוך דילפי' מסלעם גם אונן חרגול שי"ל זנב ובזה מתיישב שפיר פירש"י הנ"ל ודפ"ח, ומ"מ אחרי העיון אינו עולה יפה לפי פירש"י בשמעתין, דמשב' התו"ס דארבה וחרגול הי' ראויין לכתוב ביחד וע"כ מה שהפסיק בסלעם הוא לשים דרשה היינו כפי פירושם דהא דקאמר אלו כללי כללות לא קאי אלא אארבה וחרגול אבל סלעם וחגב לא ככתבי לכלל ופרט א"כ בדין הוא דלכתבו ארבה וחרגול בהדי הדדי, אבל לפי דמשמע מפירש"י בד"ה אלו כללי כללות וז"ל דיש כאן כללות הבאין אחר כללות שלאל צורך ואתי לדרשה ויש כאן פרטות הבאין אחר פרטות שלא לצורך ולדרשה באו ע"כ ולקמן מפרש להו ואזל סלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמיניהם הכתובים בהם הם הפרטות שלא הוצרכו, וכוונת רש"י בזה דכלהו ארבעה הו"ל כו"פ וכלל והא דקאמר סלעם דכ"ר למה לי ה"ק כופו"כ דסלעם למה לי דלא לכתוב סלעם ולמינהו דבין סלעם בין למינהו הומ"ל מארבה וחרגול ואם א"ע לגופו תנהו ענין לראשו ארוך, דהיינו מכופו"כ מרבינן דכל שהוא כעין הפרט מותר אפי' בראשו ארוך, וכן הא דדריש מלמינהו דחגב עד שיהא בו כל הד' סימנים נמי מכופו"כ דרשי' לה דהשתא דכתיב סלעם לא"א ענייו הו"א דמרבינן באא"ע אפי' מה דדמיא בחד צד קמ"ל חגב לכופו"ב דבעי' דוקא שמו חגב וגם שיהי' בד' סימנים ועיי' בתו"ח שפי' ג"כ כזה, ומן התימא שלא הרגיש שזה ממש פירש"י, והשתא בלא"ה ל"ק קושיי' התו"ס דהו"ל למכתב ארבה וחרגול בהדי הדדי, דהא באמת גם סלעם ולמינהו לשם כופו"כ נכתבו, וממילא אין מקום לדרוש סלעם לשום דרשה ממה שהפסיק בו בין ארבה לחרגול, ושוב אין מקום למש"כ הל"א ביישוב פירש"י בחומש הנ"ל מיהא השתא דאתית להכי דסלעם נהי דדרשי' לי' באא"ע לראשו ארוך מ"מ מדרש מיהת בכלל ופרט וכלל א"כ יש ליישב פירש"י כפשוטו דהא מבואר בש"ס דסלעם אין לו זנב וא"כ י"ל הא דמרבי' ראשו ארוך באם אינו ענין היינו דוקא דומי' דסלעם דהא כעין הפרט בעינן:

ונהי דבמה"צ ילפינן שפיר אפי' יש להם זנב דהא חרגול נמי יש לו זנב היינו באין ראשו ארוך אבל ראשו ארוך דאין ללמוד במה"צ כלל דהא כלהו ד' דכתיבי הו"ל אין ראשו ארוך ולא נדע אלא באם אינו עניין דסלעם אמרינן דבעי' דוקא דומיא דסלעם דאין לו

זנב, והשתא ניחא פירש"י בס"ד שכ' דאותן המצויין ביניהם יש שראשן ארוך, ולא שרי כיון דיש להם זנב, ויש שאין להם זנב ושרי אפי' בראשן ארוך, ומש"כ וצריך שיהא שמו חגב זה קאי על כל המינים ובכל הנ"ל אין אנו יודעין להבדיל כנ"ל נכון בס"ד ליישב פירש"י ודו"ק היטב:

ד) ודע דהתו"ס הקשו ל"ל דכ' רחמנא למינהו על כאו"א הו"ל למכתוב חד למינהו לבסוף, ותי' כיון דבארבה וחגב קאי למיניהם למהוי כלל אחר הפרט, ולמינהו דסלעם וחגב לאו לכלל הוא דאתי אלא לדרשא דאיתא בגמרא א"כ לא יתכן לכתוב חד למינהן לכולהי בהדי הדדי וזה א"ש לפירושם אבל לפי מה שכ' לפירש"י דכולהי אתי למדרש בכופו"כ א"כ הדק"ל דלכתוב חד למיניהן אכולהו, ונראה לתרץ בס"ד דלכאור' תיקשי מנ"ל דסלעם אתי להתיר ראשו ארוך באם א"ע דילמא לאידך גיסא דאי לאו דכ"ר סלעם הו"א דילפי' במה הצד מארבה וחרגול דכל ששוה בד' סימנים שרי' קמ"ל סלעם דלהוי שני כתובים הכ"א דהני אין אבל שאר מינים אפי' יש להם כל הסימנים לא, וכה"ג איתא בשמעתא דנשר עיי"ש, ולכאור' הוא קושי' חמורה מיהא יל"ת א"כ למינהו דסלעם למה לי ואין לומר להתיר מינו דהו"א מינו דסלעם ג"כ אסור כיון דבכהכ"א אין מלמדין א"כ אכתי ליכתוב חד למיניהם אכלהו אע"כ דלכך נכתוב סלעם ולמינהו כדי למדרש כלל ופרט וכלל דכל מה שהוא כעין הפרט בד' סימנים שרי וסלעם נמי כלל ופרט וכלל הוא למדרש באא"ע דרפי' בראשו ארוך נמי שרינן ואיש בס"ד דו"ק היטב:

ה) כ' הרמב"ם בפ"א מה' מ"א מי שאינו בקי בהן בודק בסימנים ושלשה סימנים יש בהם כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים שחופית רוב אורך גופו ורוב היקף גופו ויש לו שני כרעים לנתר בהן ה"ז מין טהור והנה בש"ס מנה להו ארבע כנפים וכנפיו חופין את רובו לב' סימנים ולכך מנו ד' סימנים והרמב"ם מנה להו בחדא ולכך ליכא כ"א ג' סימנים, ועיי' לח"מ שהקשה למה הניח דרך הגמרא, ונראה בס"ד ליישב משום דלכאורא יש לחקור אי בעינן שיהי' כל או"א חופה את רובו או סגי אם ארבעתן ביחד חופין את רובו דדרך גידול הכנפים שלהם הוא דשנים גדלין סמוך לגוף ועל גבן חופה עוד ב' כנפים והספק אי גם התחתונים צריכין שיהי' חופין את רובו או אם סגי כשחופין את רובו העליונים והתחתונים ביחד: ומלשון הרמב"ם שכ' וארבע כנפים שחופות רוב אורך גופו וכו' משמע דסגי אם ארבעתן יחדיו חופות משא"כ מלשון המשנה הו"מ למימר דכל א' מהן צריך שיהא חופה את רובו, ועיין בסוגיין ובתוס' בד"ה וכ"ת אפי' למ"ד כללא קמא דוקא אין צריך יותר משלשה צדדין שיהא דומה בהן לכעין הפרט א"כ אמאי בעי' הכא שיהא דומה בד' סימנים ותי' בחד תירוצא דסימן דקרסולים ורגלים לא צריכין למילף

מכעין הפרט דהא בהדיא כתיבי עיי"ש, והקשה מהרמ"ש למה לי למכתב סלעם לרבוי ראשו ארוך דבלא"ה מוכח דאין ראשו ארוך לא הוי בכלל סימנים דא"כ חרגול דכ"ר ל"ל דליכא למפרך מה להנך שכן אין להם זנב דהא מ"מ שוי להו בג' צדדין א"וו דאין ראשו ארוך לא הוי סימן ולא שוי להו חרגול אלא בב' סימנים ושפיר איצטרך למיכתב בהדיא מיהא להרמב"ם דארבע כנפים חופין את רובו לא חשבי' אלא לחדא לק"מ קושי' מהר"ם שי"ף, וא"כ יש ליישב קושי' הלח"מ הנ"ל די"ל מהיי"ט גופא אחז הרמב"ם דרכו דהני תרי סימנא מיחשבי כחדא משום דקשי' לי' קושי' התוס' הנ"ל, ועכצ"ל כתירוצם וא"כ תיקשי קושי' מהר"ם שי"ף ולהנ"ל לק"מ מיהא השתא דאתית להכי י"ל עוד כפשוטו דהרמב"ם לא ס"ל כתי' התוס' דנהי דרגלים וקרסולים כתיבי בהדיא:

מ"מ שפיר שייך לאיצטרופי להני צדדין דצריכין שיהא דומין בהם כעין הפרט, וכן ע"כ הוי ס"ל להתוס' בתי' הב' שכ' שם עיי"ש וא"כ עכ"פ קשיא אמאי מרבינן מכעין הפרט דבעי' דוקא שיהי' שוין בד' סימנים הלא אמרי' בעירובין דבג' צדדין סגי אפי' למ"ד כללא קמא דוקא לא בעי' אלא שיהא דומה בג' צדדין, משו"ה משמע לי' להרמב"ם דהנך תרתי לא חשבינן אלא לחדא וא"כ הו"ל רק ג' צדדין, וא"ש בס"ד:

וראיתי בס' תו"ח שכ' דהנך ארבע סימנים לא מיחשבי אלא חדא דכלהו חד ענינא נינהו שע"י הרגלים וקרצילים וארבע כנפים כשחופין את רובו הוא מכתר וקופץ יפה על הארץ ומיושב בזה קושי' התוס' מ"ט ל"ק הגמ' דמרבינן מסלעם אותו שחסר להם א' מג' סימנים ולא נרבי ראשו ארוך, ומיישב בהנ"ל דהנך ארבע סימנים כולהי חשיבי כחדא, וכ"מ לשון הגמ' לקמן דקאמר ומרבי' מה דדמי בחד צד, ועפ"י דבריו בלא"ה לק"מ קושיי' הנ"ל ודו"ק:

ו) והנה בדברי הרמב"ם הנ"ל לא קבע מקום מיוחד לקרצולים משמע דכל שי"ל קרצולים מ"מ בכל ענין כשרות מיהא בפרש"י במתני' איתא קרסולים תם ב' רגלים ארוכים לבד הד' והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר וכו' וראיתי בס' פרי תואר סי' פ"ה שדקדק מפירש"י הנ"ל דבעי' דוקא סמוך לצואר ממעל לרגליו ואתיך כך אסר אותן מינים שקרצולים שלהם הם למטה מרגליו, ולא העיר שהרמב"ם מסתם לה סתומי אבל באמת לא זכיתי להבין דעת קדשו בזה וכי הוצרכנו למידק כן מפירש"י הלא מקרא מפורש היא אשר לו כרעים ממעל לרגליו, ולא לחנם פרט רחמנא ממעל לרגליו אלא לאפוקי אם הקרסולים הם למטה מרגליו, ויותר תמוה לי לשון קדשו שם במה שכ' ואין לומר שמין זה של הקרסולים סמוך לצוואר אינם במציאות בעולם כמו שאומרים קצת חכמי דורנו זה שיבוש אטו מי איכא אינש דידע כל מיני חגבים עיי"ש ופלא בעיני הלא זיל קרי בי

רב אשר לו כרעים ממעל לרגליו וא"כ איך עלה על דעת החכמים שהביא לומר דאינם במציאות בעילם, עוד למדתי מדברי קדשו הנ"ל דאותו מין שכנפיו יתרים ועודפים על רובו הם טמאים דדוקא חופין את רובו ותו לא, ומה"ט העלה לאסור אותן חגבים שכנפיו יתרים על רובו, וצע"ג להבין דברי קדשו גם בזה דלכאורה משמע דלכה"פ קאמר שיהא חופין את רובו וכש"כ דטהורין בחופין את כלו: והנה מדברי כל הפוסקים חוץ משיטת הרי"ף שהבאתי לעיל מוכח דקימ"ל בזה כתדברי"ש והמעיין בסוגי' דשמעתן יבין וישכיל דע"כ לתדברי"ש צ"ל כללא קמא דוקא דלא מתרבי רחשו ארוך מכלל ופרט משום דל"ד בכל צד ואיצטרך סלעם יתרא לרבוי וכן פירש"י בהדיא בדף ס"ז ע"א עיי"ש וצלע"ג דלכאורה קשיא הילכתא אהילכתא דהא בר"פ בכל מערבין גבי הכל נקח בכסף מעשר חוץ ממים ומלח מוכח בגמרא דלמ"ד כללא קמא דוקא ממעטי' נמי עופות, והתם מבואר ברמב"ם פ' מ"ה מע"ש דעופות נלקחים בכסף מעשר וע"כ משום דכללא בתרא דוקא א"כ קשיא הילכתא אהילכתא וצע"ג כעת:

סימן פא

בדיני סימני ביצים המבואר ביו"ד סי' פ"ו:

א) גרסינן בפ' א"ט דף ס"ד ע"ב, אמר חזקיהו מניין לביצת טמאה שהיא אסורה מה"ת שנאמר את בת היענה וכי בה אית לה ליענה אלא איזהו זו ביצת טמאה, וכתב הרמב"ן בה' בכורות שלו פ"ק בשם בה"ג וכן כתבו התוס' פ' א"ט שם בד"ה שאם ריקמה בשם בה"ג דהא דביצת עוף טהור שריא, אע"ג דאתי מחי והיל"ל דאסור משום אבר מה"ח, מהכא נפק"ל מדגלי רחמנא גבי טמאה שאסורה מכלל דשל טהורה שרי' ע"ש ועיי' בהרמב"ן ה' בכורות שם שהקשה על הבה"ג וז"ל ואיכא למידק על הדין טעמא אי הכא גבי חלב נמי נימא הכא מדאיצטרך רחמנא למיסר חלב בה"ט מגמל גמל מכלל דטהורה שריא ומסתברא לן בפירוקא דהך קושיא, דהיי"ט דלא אמרי' הכי משום דלא גלי רחמנא בהדיא איסורא דחלב טמאה, ואי לאו דאשכחן דשרי רחמנא של טהורה הו"א אידי ואידי אסור ככל מילי דאתי מחי, ואי משום גמל גמל לאו לרבוי אתי אלא יתירה הוא כדכתיב נמי שפן שפן ארנבת ארנבת וכו' וכולהי יתירות נינהו כדאמרינן אלא מעתה שפן שפן ארנבת ארנבת מני, אלא לכדתניא למה נישנו בבהמה מפני השסיעה ובעופות מפני הראה: גמל גמל נמי להכי הוא דאתי, ומפרקינן כן כל היכא דאיכא למדרש דרשינן ואי לאו דשרי רחמנא בהדיא חלב טהורה הו"א דאסור, להכי איצטרך דכ"ר למשרי טהורה, ומדשרי טהורה איצטרך למיסר דטמאה עכ"ל הרמב"ן ולא זכיתי לירד לסוף דעת קדשו

של רבנו כיון דע"כ צריך לאסוקי כל היכא דאיכא למדרש למדרש דרשינן ולא אמרינן דכולם נשנו מפני השסועה, ע"כ השתא כיני נימא דלכך נשנה גמל לאסור חלבה ולגופי' לא איצטרך אלא לאליפי דחלב טהורה שריא מדאיצטרך לאסור חלב טמאה, ואכתי מאי פריך חלב טהורה מנ"ל דשריא ודוחק לומר כיון דגמל גמל לגופי' לא איצטרך אלא לאתוי מכללא דחלב טהורה שריא, כל כהי"ג אינו בכלל כל היכא דאיכא למדרש דרשינן, דלא שייך לומר כן אלא בדבר שנדרש לגופי', דכ"ז דוחק, וצלע"ג כעת, ובעיקר קושיית הרמב"ן הנ"ל נלענ"ד ליישב שפיר בס"ד עפימש"כ הרמב"ם בפ"ג מה' מ"א דמבשרם לא תאכלו אמעטו חלב וביצים דלית בהו לאו והו"ל כונו חצי שיעור דאסיר מה"ת ואין לוקין עליו, וכתב הח"ס ביור"ד סי' ע"ח דשוב לא תקשו קושיית התוס' למה לי את בת היענה לאסור ביצה טמאה, דאי לאו קרא הו"א מבשרם לא תאכלו אמעט לגמרי, משו"ה איצטרך קרא לאיסורא ולכאורה לפי"ז ליתא גם לדברי בה"ג דהא ליכא למילף מבת היענה מדאיצטרך לאסור ביצה טמאה דהא איצטרך לגופה דאית בי' נמי איסור טמאה דלא נימא דאימעט מבשרם, אולם אחרי העיון נראה ליישב שפיר דהא האי קרא מבשרם בבהמה טמאה הוא דכתיב, וא"כ א"א לומר דהו"א דחלב וביצים לגמרי אימעט דאפי' איסורא ליכא דהא כבר גלי רחמנא דחלב טמאה אסור מקרא דגמל גמל, וע"כ הא דאימעט רחמנא מבשרם לא תאכלו מלאו הוא דאימעט אבל איסורא איכא וא"כ שוב לא הוי צריך בת היענה לגופה וע"כ למישרי ביצת טהורה הוא דאתי וכ"ז לקושטא דמילתא דכתב רחמנא קרא לאסור חלב טמאה אבל אי לאו דכתיב קרא בחלב טהורה שוב הוי אמרי' דבין ביצת טהורה בין חלב טהורה נמי אסורים והא דאיצטרך קרא בחלב טמאה היינו דכי היכא דלא נימא דוובשרם לא תאכלו ממעטי' חלב ובצים אפי' מאיסורא בעלמא וע"כ שוב ליכא למימר דמדאיצטרך קרא לחלב טמאה ש"מ דטהורה מותרת דהא י"ל דלגופי' איצטרך, ומיושב שפיר קושיית הרמב"ן על הבה"ג ודו"ק:

ועפי' דברנו אלו ארווח לן בס"ד ליישב מה דאיכא למידק על דברי התוס' בחולין שם בד"ה שאם ריקמה שכתבו ואע"ג דהשתא איכא תרתי מן החי ושרי דהיינו חלב ובצים מ"מ חשיב להו חידוש שפיר וכו', וכוונתם להקשות על הא דאמרינן בפ"ק דבכורות דחלב ממש חידוש הוא דאין לך דבר הבא מן החי דשרי משו"ה איצטרך קרא לאסור חלב טמאה עיי"ש ולכאורה אין המשך כלל לדבריהם, דהא בלאה"נ איכא למידק על הש"ס הנ"ל האיך הוי חלב חידוש הא אשכחן כיו"ב גם גבי ביצה, דאטו ני איכא למ"ד דביצת טהורה לא שריא, וא"כ אין זה ענין כלל למהיכא נפק"ל דשרי, איתא מהיכא

תיתא סוף כל סוף כיון דביצת טהורה שרי' עכ"פ הו"ל להקשות בפשיטות א"כ חלב לאו חידוש הוא, ולמש"כ ניחא בס"ד:

דבאמת לפי מה דס"ל לבה"ג דהא דביצה טהורה שריא היינו מדאיצטרך בת היענה לאסור טינאה ולפימש"כ זה אינו, אלא בתר דכבר גלי רחמנא דחלב טמאה אסירה א"כ שוב לא הוי ס"ד דממעטינן כן מבשרם דלגמרי שרי ביצים וחלב א"כ שפיר מוכח מבת היענה דביצת טהורה שריא אבל לפום מאי דקאמר התם בגמרא דלא לכתיב קרא דחלב טמאה אסורה שפיר קאמר הש"ס דהו"א דחלב טהורה חידוש הוא וליכא למימר דאשכחן נמי כיו"ב בביצה דהא או לאו קרא בחלב טמאה לא הוי ידעינן כלל דביצת טהורה מותרת, וכ"ז לדברי בה"ג, אבל לפימש"כ התוס' דביצת טהורה ילפי' מרר תקח לך ולא לכלביך א"כ לא תלי' זה בזה שפיר היקשה להם אהאי דקאמר חלב חידוש הוא, דהא אשכחן כיו"ב גם גבי ביצה, והוצרכו לחדש דאפ"ה קרי לי' שפיר חידוש, ודו"ק, והנה התו"ס כתבו דהא דביצת טהורה שרי' נפק"ל משלה"ק דכ"ר תיקח לך וממעטינן עוף טהור רובצת על הביצים טמאים מדכתיב ולא לכלביך, ממילא מוכח דביצת טהורה שרי' דלך משמע ולא לכבליך, ובתשו' ח"ס הנ"ל הקשה על זה הא אפי' נימא דביצים אסורות באכילה מ"מ שפיר אמרי' לך ולא לכלביך, דהא עומדות לגדל מהם אפרוחים דהאפרוחים ודאי שריין, עיי"ש משתי' ונראה ליישב בפשיטות דהא אמרי' בגמרא דביצים דומיא דאפרוחים, דמהיי"ט ממעטי' ביצים מוזרות מה אפרוחים בני קיימא וכו', א"כ להא נמי מקשי' ביצים לאפרוחים מה אפרוחים תיקח לך כמות שהן אף ביצים כמות שהן, וע"ש, ועיי' רי"ט אלגאזי ה' בכורות כ' דס"ל כבה"ג מקרא דלך לא הוי ממעטי' אלא איה"נ דלא מקרי לך, כגון אפרוחים או בצים של הקדש בה"ב, או שאסרן עליו בקונם ע"ש, (ב) התוס' העלו שם בד"ה שאם ריקמה, דביצת השרץ דוקא ריקמה אסירא, ואי לא ריקמה שריא מטעם חידוש דליכא מידי דאתי מחי ושרי' רחמנא כמו דעוף טהור, דבעופות טמאות היא דגלי רחמנא, ולא בשרץ, דביצת שרץ לא ילפינן מעוף, עיי"ש, והקשה בחידושי הרשב"א א"כ למה לי' להגמרא למימר אהא דקתני בברייתא חלמון וחלבון מעורבין זב"ז ה"ז ביצת השרץ, דנפק"מ לענין אם ריקמה לוקה משום שרץ הארץ, עדיפה מנה הי"ל למימר דנפק"מ לענין אם לא ריקמה דמותר מן התורה, והצריך עיון ע"ש ולחומר הקושיי' נלענ"ד בס"ד, דהנה התוס' כתבו דאע"ג דביצת טרפה אסורה מדאורייתא וע"כ משום דילפי' מעוף טמא, מ"מ עוף מעוף שפיר ילפינן אע"ג שהוא מין אחר אבל ביצת השרץ מסתברא טפי דילפינן מטומאה ולענין טומאה הא ילפינן מקרא דבעי' ריקום משו"ה גם לענין אכילה בעינן ריקום דוקא והנה בגמרא דפריך למאי

הילכתא ואמר רב עיקבא ב"ח שאם ריקמה מטמאה בכעדשה ופריך עלה ודילמא דנחש היא אלא אמר רבא שאם ריקמה ואכלה לוקה עלה משום שרץ הארץ ולפי"ז י"ל איה"נ דהומ"ל נפק"מ דאם לא ריקמה מותר מה"ת אלא דלכאורה צריך להבין מ"ש מביצת טרפה ועכצ"ל דאכילה מטומאה ילפי' ובטומאה בעינן ריקים וא"כ י"ל דרבא דקאמר שאם ריקמה ואכלה בא לתרץ גם מימרא דרב עוקבא ב"ח דשפיר קאמר שאם ריקמה ואכלה מטמאה דנהי דלעניין טומאה אכתי אין נפק"מ דהא י"ל דנחש הוא אבל עכ"פ כיון דבשמונה שרצים ע"כ איכא נפק"מ לענין טומאה שוב שפיר אמרי' בכל השרצים דבעי' ריקים דשרצים משרצים ילפי' וא"ש דנקט דאם ריקמה לוקה משום שרץ, וממנו נדע לפרש גם מימרא דרב עוקבא ב"ח ודו"ק:

ב) עיי' בש"ס כתובות דף ס' ויהי' חלב מהלכי שתים אסור מק"ו מה חלב בהמה טמאה שלא החמרת במגע החמרת בחלבה מהלכי שתים שהחמרת במגע אינו דין שיהי' חלבה אסור ת"ל את הגמל כי מעלה גרה הוא, הוא דאסור חלבה, ולא חלב מהלכי שתים ועיי' ריט"א הי' בכורות שהקשה משם לשיטת התוס' דביצת השרץ שלא ריקמה מותרת נהי דא"א למילף מעוף טמא דשרץ שהוא מין אחר לא ילפי' מעוף מ"מ מק"ו שפיר הו"מ למילף מה עוף טמא שהקלת במגעו ביצתה אסורה שרץ שהחמרת במגעו לא כש"כ שנחמיר בביצתו ותי' דהתם גם בחלב שאנו דנין עליה החמרת במגעו דהא חלב בדה וזבה נמי מטמאה, משא"כ בביצת השרץ כל כמה דלא ריקמה אננו מטמאה במגע ע"ש אלא דלכאורה צ"ע לפי"ז בלא"ה י"ל דאיצטרך קרא לאסור ביצת עוף טמא דהו"א כי היכא דממעטי' חלב מהלכי שתים ממיעוטא דהוא ההד"נ ביצת עוף טמא אבל לק"מ דאדרבא מחלב בהמה טמאה הוי ילפינן לי' אלא דאי קשיא הא קשיא ביצת השרץ כיון דע"כ לא ילפינן לי' מביצת עוף טמא א"כ אפי ריקמה נמי תשתרי כי היכא דממעט מהוא חלב מהלכי שתים אע"ג דההחמרת במגעו דהא חלב מהלכי שתים נמי מטמא ואפי"ה הקלת באכילתו ההד"נ ביצת השרץ שריקמה אע"ג דמטמא מ"מ באכילה מיהא לא לתסר ואיך אפשר למילף אכילה מטומאתו דהא חלב מהלכי שתים יוכיח:

ואין לומר דהא ע"כ לענין אכילה ילפי' מטומאה דהא שיעירו לענין אכילה בכעדשה כטומאתו תינח שמונה שרצים שאר שרצים מאי איכא למימר וצ"ל דכי היכא דכתבו התוס' דלא מצינו למילף מביצת טמאה אלא ביצת טרפה שהוא ג"כ מינו דעוף אבל לא ביצת השרץ דעדיפא לן למילף מטומאתו לקולא דאינו מטמא כשלא ריקמה ההד"נ וכש"כ דעדיפה לן למילף ביצת השרץ ממינו דשרץ לחומרא ולא מחלב מהלכי שתים וכי היכא דבשמונה שרצים אם ריקמה ודאי אסורה דהא ילפי' אכילתו מטומאתו לענין

שיעורא ההד"נ ביצת שאר שרצים, לא ילפינן לקולא ממיעוטא דהוא דכתיב גבי חלב טמא וא"ש והשתא י"ל שפיר קושיי' הרשב"א הנ"ל על התוס' אמאי לא מוקי לה בפשיטות דנפק"מ לעניין ביצת השרץ שלא ריקמה די"ל דרבותא קמ"ל דחם ריקמה ואכלה לוקה משום ביצת השרץ וקאי אקושיי' הש"ס דילמא דנחש היא, וקמ"ל דאפי' דנחש נמי לוקין אם ריקמה ודו"ק עונ"ל די"ל בפשוט די"ל לאידך גיסא דעד כאן לא כתבו התוס' דביצת השרץ א"א למילף מביצת עוף טמא אלא משום דעדיפא לו למילף מטומאתו דבעינן דוקא ריקמה, וכ"ז בביצת שמונה שרצים אבל בשאר שרצים דאין בהם טומאה ול"ש האי טעמא איה"נ דלחומרא הוא דילפי' מביצת עיף טמא ואסור אפי' בלא ריקמה, והשתא שוב לא תקשה אמאי ל"ק נפק"מ לקולא דאם בא ריקמה אינו אסור מה"ת דאכתי קשיא דילמא דנחש היא ובנחש כיון דליכא למילף מטומאתו אסור נמי בלא ריקמה משו"ה קאמר בגמרא נפק"מ דאם ריקמה ואכלה דתו לקי ממנפ"ש אי דנחש היא אפי' בלא ריקמה אסירה ואי דשמונה שרצים היא עכ"פ בריקמה מיהת לקי וא"ש בס"ד:

ד) ת"ר לוקחין ביצים מן הנכרים בכ"מ ואין חוששין משום נבילות וטרפות וליחוש דילמא של עוף טמא הן אמר שמואל באומר של עוף פלוני וטהור הקשו בתוס' הא אמרי' עופות טהורים אין מספר א"כ הו"ל רובא של טהורים עיי"ש ולכאורה נראה לתרץ לפימש"כ הריב"ש אהא דאמרי' לעיל דף ס' היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתיכות וכו' דהיי"ט דלא אזלי' התם בתר רובא משום כיון דאמר רחמנא והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה, בעי' שיהי' נודע לו בודאי שהיא טהורה ולא סמכינן גם ארובא א"כ יש ליישב קושיי' התוס' דהא בעופות נמי כתיב והבדלתם וכו' ובין העוף הטמא לטהור א"כ לא אזלי' בתר רובא ובעי' שיאמר בהדיא דשל עוף פלוני וטהור ויתיישב בזה ע"נ גם קושיית התוס' למה לי קרא דביצת עוף טמא אסור מדכתיב בת היענה ת"ל דכל היוצא וון הטמא טמא ולהנ"ל יש לומר דאי משום האי טעמא הוי אזלי' בתר רובא די"ל והבדלתם לא קאי אלא על מה שמפורש בקרא וכמש"כ לעיל ביישב שיטת הרמב"ם הואיל ודריסה מפורש בקרא הלכך מחמרי' בספיקו (ופירשתי בס"ד עפ"י דברי הריב"ש הנ"ל דהתם מר כתיב בין החיה (המפורשת) הנאכלת וכו') וה"נ י"ל והבדלתם לא קאי אלא על דבר המפורש משא"כ ביצה שאינה אסורה אלא מחמת דהיוצא מן הטמא אבל השתא דילפי' לה מקרא דבת היענה א"כ כתיבה בין העופות טמאים ממילא גם על הביצים קאי מ"ע דוהבדלתם בין העוף הטמא לטהור א"כ לדברי הריב"ש הנ"ל לא אזלי' בתר רובא, ועכ"פ לפי"ז ל"ק קושיית התוס' דשפיר פריך

הש"ס וניחוש דילמא של עוף טמא הן אמנם אחרי העיון נראה דשפיר הקשו בתוס' כיון דמסקינן דסימני ביצים לאו דאורייתא לא שייך לומר דעלה קאי נמי והבדלתם דכתב רחמנא דל"ש לומר כן אלא על דבר דאיכא לברורי ע"י סימנים שבגופו כגון סימני בהמה וחיה וסימני העוף, אבל סימני ביצים כיון דלאו דאורייתא נינהו אע"ג דאפשר לברורי הרוב ע"י עדים ושאר הוכחות מ"מ מצות והבדלתם לא עלה קאי ושפיר הקשו בתוס' כנ"ל נכון בס"ד, והנה לשיטת ר"ת דהא דמסקינן סימני לאו דאורייתא היינו סימני ביצים אבל סימני עוברי דגים דאוריי' א"כ בסימני עוברי דגים לכאורה אם איתא לדברי הריב"ש הנ"ל באמת לא סמכינן ארובא כיון דבעינן הבדלה בסימנים שבגופו נמצא קולו חומרו מיהא נראה דז"א דלא כ"ר והבדלתם אלא בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור וגו' אבל בדגים לא אשכחן דכתב רחמנא כן א"כ שפיר מצינו למימר בעוברי דגים נמי סמכינן ארובא כמו בביצים והשתא דאתית להכי יתיישב לן בס"ד ע"נ קושיית התוס' בע"ז שהקשו לשיטת ר"ת הנ"ל לא הו"ל למותני כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים דהא אדרבא סימני עוברי דגים הויין דאורייתא משא"כ סימני ביצים ותלי' תניא בדלא תניא:

ולהנ"ל ניחא בס"ד דאדרבא משום דסימני עוברי דגים דאורייתא הו"א דלא אזלינן בתר רובא דבעינן שיקיים גם בזה מצות הבדלה להבדיל בסימנים לידע בבירור שהוא מן הטהורים והו"א דלא אזלי' בתר רובא קמ"ל כסימני ביצים כי היכא דבסימני ביצים לא בע' מצות הבדלה גבייהו ואזלי' בתר רובא ה"נ בסימני עוברי דגים כנ"ל נכון בס"ד ודו"ק היטב ונראה דלפי סברת הריב"ש הנ"ל כי היכא דלא סמכינן ארובא משום דבעינן והבדלתם וההד"נ דא"א לסמוך על סברת מורתת דירא שמא יתבדה באומר של פלוני וטהור דזה אינו, אלא כמו חזקה דלא משקר דמילתא דעבידא לגלוי ולא עדיף מרובא והא דסמכינן באומר של עוף פלוני וטהור היינו משום דלקושטא דמילתא לא קאי מצות והבדלתם אסימני ביצים כדפרישית (תדע דלא עדיף האי שאומר של עוף פלוני כמו רובא דלרמב"ם לא מהני זה כ"א בישראל ולא בנכרי כלל) ועפ"י הדברים האלו יתיישב לן על נכון קושיית מהר"ם שיף שהקשה אמאי לא משני בהיפוך סימנים דאורייתא כפשטא דברייתא וא' כד וא' חד ודאי טהורים ובהיפוך יש ספק משום דאיכא דיונה דדמיא לעורבא ולהכי צריך אמירת גוי ואין לומר דלענין זה מה יתן או יוסף אמירת גוי דלעולם מצי לאשתמוטי לפי"ז זה אינו דהא ע"כ צריך לומר דהמירתת היינו שיש להפריש ביניהם ע"י הבחנה כמש"כ הרשב"א דאל"כ השתא נמי אמאי מהני מיהא לפימש"כ ניחא שפיר בס"ד דאיס"ד סימנים דאורייתא א"כ י"ל דמצות הבדלה קאי גם על הביצים

ושוב א"א להאמין לגוי במ"ש סל עוף פלוני וטהור דלא עדיף האי מירתת מרובא ולא סמכינן ארובא במקום דכתיב והבדלתם משו"ה עכצ"ל דסימנים לאו דאורייתא ודו"ק:
מיהא עיקר קושיית מהרמ"ש לא ידענא מה זו קושי' הא י"ל בפשיטות דקושטא דמילתא משני דע"כ סימנים לא"ד מוכח משמונה ספיקות ודו"ק: ה) ואין חוששין משום נבלות וטרפות קשיא לי מאי קמ"ל בזה מהיכ"ת לחוש לכך כיון דאין כאן שום ריעותא וכי עד השתא לא ידענא דבכה"ת כולה אזלינן בתר רובא, דאיצטרך לאשמעינן הכא דאין חוששין משום נבלות וטרפות ונ"ל בס"ד עפ"י מה דאמרי' בשמעתא דמנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא ויליף רב אשי משחיטה עצמה דניחוש דילמא במקום נקב קשחיט והקשה בח"ס ובתשו' רע"א ז"ל דהא למיעוטא דמיעוטא ודאי לא חיישי' כיון דרוב בהמות אינן טרפות ומיעוט טרפות נמי אין נקיבות ושטן במקום שחיטה ואכתי מנלן דאזלי' בתר רובא דילמא דוקא למיעוטא דמיעוטא כזה לא חיישינן ותירצו דאי לא אזלי' בתר רובא א"כ צריך לחוש לכולה טרפות וכיון דמעיקרו דאתו להסתפק על כל הטרפות כל כמה דלא איתברר לן אפי' מיעוטא דמיעוטא עדיין לא יצאנו מידי חשש דילמא טרפה היא שבאנו לדון עליו מעיקרו א"ד והשתא נראה דשפיר קמ"ל רבותא דהא ה"נ מעיקרו באנו לחוש דילמא הך ביצה היא ביצת איסור הן מחמת חשש עופות טמאים הן מחמת חשש נבילות וטריפות וכש"כ דא"ש טפי לפימש"כ הר"ן דנהי דרובא עופות טהורים נינהו מ"מ סמוך מיעוט טמאות למיעוט דנבלות וטרפות והו"ל מחצה על מחצה, א"כ מעיקרו כשבאנו להסתפק דילמא של עוף טמא הוי, מסתפקא לן גם בחשש נבו"ט וא"כ הו"א נהי דאתברר לן שאינו של עוף טמא ע"י שיאמר של עוף פלוני וטהור, מ"מ עדיין לא פלטינן מחשש נבו"ט דיצאנו לדון עליו מעיקרו קמ"ל דאפיה חוששין משום כבו"ט וזה נכון בס"ד ועפי"ז ארווח לן ליישב בס"ד קושיית המהר"ש שהקשה אמאי לא משני בפשיטות דלענין עוף טמא סמכינן אסימנים דכד וחד וחלמון וחלבון, וקמ"ל רק דאין חוששין משום כבו"ט, עיי"ש שהניח בצ"ע, ולפימש"כ א"ש בס"ד, דכל הנ"ל תינח אם אין סומכין על סימנים אלא באומר של עוף פלוני א"כ מעיקרו באני לדון גם על חשש טומאה, ועד דאמר של עוף פלוני הוצרכנו לחוש גם לזה שפיר הוי רבותא דאין חוששין משום נבו"ט דלא נימא כסברת הח"ס הנ"ל משא"כ אי סמכינן אסימנים א"כ מעיקרו לא באנו להסתפק כלל על חששא של עוף טמא דהא עין בעין נראה שהיא מעוף טהור ואין כאן רק חשש נבו"ט גרידא א"כ פשיטא דאין חוששין משום נבו"ט ומאי קמ"ל כן נ"ל נכון בס"ד ועפי"ז מיושב ג"כ על נכון מה שהקשה בתשו' ח"ס סי' ע"ח מאי פריך דילמא דעוף טמא נינהו ודחיק באומר של עוף פלוני וטהור שלא הוזכר מזה

בברייתא כלום אמאי לא משני דמיירא במכירו ע"י טבו"ע, דהא בברייתא דאין לוקחין ביצים טריפות מן הנכרי דמשמע הא שלמות לוקחין ע"כ מיירא בכהי"ג דהא להרמב"ם בנכרי לא מהני באומר של עוף פלוני א"כ גם ברייתא זו הו"מ לאוקמי בהכי וקמ"ל דאין חוששין לנבו"ט בשלמא להמכרשים בכ"מ אפי' בשכיחי טמאים א"ש דע"כ מיירא בלית לי' טבו"ע דא"כ מנאי רבותא דבכ"מ הא יש לו סימן או היכר אע"כ דלית לי' וא"כ ליחוש דעוף טמא הוא אבל להרמב"ם דאיכא לפרושי האי בכ"מ קאי אפי' בחו"ל דסתם ישראל אינם נאמנים כמש"כ ס"פ י"א ממ"א קשי' דילמא לעוף טמא לא חיישינן משום דמיירא שמכירו בטבו"ע עיי"ש שהניח קושי' זו בצ"ע ולפימש"כ א"ש בס"ד דבאמת הא דאין חוששין משום נבלות וטרפות מילתא דפשיטא הוא, מהיכ"ת נחוש לכך דהא בכה"ת כולה פשיטא לן דאזלינן בתר רובא, ועכצ"ל כדפירשית דקמ"ל אע"ג דמעיקרו באנו לדון על שניהם שני המיעוטים יחדיו והו"א דלא יצאני מידי ספק ולא נפק ידי הבירור עד שנתברר לן גם המיעוט, וכ"ז למאי דמוקמי' באומר של עוף פלוני וטהור אבל אי מיירא שמכירו בטבו"ע א"כ מעיקרו לא התחלנו כדון על חשש עוף טמא אלא על נבלות וטרפות א"כ פשיטא דאין חוששין לנבילות וטרפות כן נ"ל נכון בס"ד:

ו) סימנים לאו דאורייתא, דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה הלכך באומר של עוף פלוני וטהור סמוך עלי' בסתמא לא תסמוך אסימנים, קשיא לי' הא התוס' והראשונים הקשו לעיל מאי פריך דילמא דעוף טמא נינהו הא אמרי' לעופות טהורים אין מספר, ותירצו דמ"מ אפשר דיש בטמאים מינים הרבה תינח בס"ד אבל לבתר דפריך ולבדוק בסימנים נהי נמי דמשני דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה מ"מ עכצ"ל דאין זה אלא מיעוטא דאם לא כן לא שייך למיתני סימני ביצים כלל, וא"כ הדר' קושי' לדוכתא ניזל בתר רובא וכיו"ב קשיא נמי כונ"ש הר"ן דמיירא באתרא דעופות טמאים רובא הו מדקתני לוקחין ביצים בכל מנקום וקשיא נמי כנ"ל דלמסקנא אין תי' זה מספיק כלל דמ"מ ניזול בתר רובא מצד סימני ביצים, והנה הר"ן תי' עוד דכד מצטרפת ממיעוט טמאים, ומיעוט נבלות וטרפות הו"ל כמו רובא או עכ"פ מחצה על מחצה, ולתי' זה ניחא שפיר גם למסקנא אלא דלפי"ז קשיא לי אחריתא דהא הראשונים הקשו משו"ס ע"ז דף מ' דאמר ר"ב א"ר עוברי דגים אין נקחין אלא מן היניק ופריך למה לי מומחה לבדוק בסימנים, שני כשנימוחו והקשו בתוס' והראשונים אמאי לא משני סימנים לאו דאורייתא כדמשני וכן הקשה הר"ן, ולהנ"ל יש לתמוה מה הכא נהי נמי דמשני הש"ס סימנים לאו דאורייתא משום דאיכא עורבא דדמיא לדיונה הא מ"מ רובא מיהא הוי וא"כ תינח גבי עופות דאיכא נמי מיעוט דנבלות וטרפות דמצטרף בהדייהו שפיר אמרי' סימנים לאו דאירייתא משא"כ

בדגים דלא שייך זה שפיר פריך לבדוק בסימנים וצב"ל ולולי דברי הראשונים ז"ל היה נראה לפענ"ד ליישב עיקר הקושיי' דהא קתני לוקחין ביצים מן הנכרים בכל מקום משמע אפי' אי אזל הקונה לביתו של המוכר ולוקחין משם וכל כהי"ג ליכא למיזל בתר רובא דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומדוקדק עפי"ז לשון בכל מקום דקתני וא"כ ניחא גם למסקנא נהי דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה אינו אלא מיעוטא מ"מ אי לאו דאומר של עוף פלוני וטהור הוא לא תסמוך עלי' והשתא אין להקשות גם על תי' זה מש"ס דע"ז הנ"ל אמאי לא משני דרב מיירא בלוקח ממקום קביעות הציידין דהא רב אמר אין נקחין אלא מן הממחה משמע דשלא מן המומחה אין נקחין בשום מקום ושפיר פריך ונבדוק בסימנים:

סימן פב

בענין איסור בישול בב"ח:

א) אמרי' בגמ' באיזה בישול אמר' בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו (חולין ק"ח) ופרש"י דהיינו שנתבשל כל צרכו אבל הריטב"א כ' דהוא בשנתבשל כמאכל ב"ד שהוא שליש בישולו וכ"פ הפר"ח ועיי' בפמ"ג בפתיחתו, ובאמת צ"ע להבין שיטות רש"י דהא לענין שבת לכו"ע חייב בבישול כמאב"ד כדאיתא בש"ס מנחות דף כ"ז עיי"ש וצ"ל דס"ל דאין ללמוד בב"ח משבת דהתם מלאכת מחשבת אסרה תורה משא"כ הכא והפר"ח מדמה בישול בב"ח לבישול בשבת וס"ל נמי המעושן יש בו משום בישול בב"ח דאע"ג דבירושלמי פ"ו דנדרים מיבע"ל אבל בפ"ז דשבת פשוט לי' לירושלמי הצולה והמטגן השולק והמעשן כולהו חייב משום מבשל וס"ל ה"ד לבב"ח וא"כ כונאי דקיי"ל בשו"ע דמעושן אין לוקין עליו משום מבשל בב"ח ע"כ צ"ל דאין למדין בב"ח משבת ההד"נ דלא סגי בבישול כמאב"ד כשיטות רש"י וצ"ע, וראיתי בס' א"ב הביא בשם ס' חק"ל תוספתא פ"ג דמכות דתני כמה יתבשל ויהא חייב כדי שיהא נאכל משום זה ומשמע לי' מזה דבעי בישול גמור והוא דחה דלשיטות הריטב"א ל"פ שפיר דהכוונה שיהא בישול כמאב"ד עיי"ש ולענ"ד כוונת התוספתא משום דבאמת מבואר בפוסקים דאין בישול אחר בישול בב"ח מיהא היינו היכא דכבר נתבשל בחלב אבל היכא דנתבשל כאו"א בפ"ע ואח"כ בישלם זע"ז בחלב לכו"ע חייב משום מבשל בב"ח כמבואר כ"ז בפוסקים וא"כ בכהיי"ג לא ידענא שיעור בישולו בכונה וע"ז הוצרך בתוספתא לומר כדי שיהא נאכל משום זה והכוונה דאם לא הי' נתבשל כבר הוי נאכל גם מחמת בישול זה ובזה מדוקדק מאוד לשון התוספתא, ובס' א"ב חקר אם לא נתבשל כמאב"ד אמאי לא נימא דאסור בהנאה

כיון דהי' בו עכ"פ מעט בישול נימא דהו"ל כמו ח"ש דאסור מה"ת כמו דמצינו בכל איסורי תורה דח"ש אסור משום דחזי לאיצטרופי ובברייתא דקתני באיזה בישול אמרו היינו לחייבו מלקות, ולענ"ד נראה דהא לא דמי' אלא למעביר ב' אמות ברה"ר דלית בי' איסור משום ח"ש משום דב' אמות אינו מלאכה כלל ה"נ בישול פחות ממאב"ד דאינו בישול כלל ולא אשכחן איסור ח"ש אלא היכא דעבד אותו איסור שאסרה תורה אלא דבצר לי' משיעורא והגם שממש"כ הרמב"ם בפ"ו מה' מ"א דקרומין של חלב אסורים משום ח"ש ומדבריו למדו ה אחרונים שיש ח"ש באיכות וח"ש בכמות מ"מ בקל ישכ"ח בין הנושאים כנ"ל פשוט, (וע"ע מזה לקמן אות ח') ועיי' בפלתי סי' צ"ב סק"ג הביא בשם מהר"י ל"ס לפימש"כ הרא"ש בהא דבישרא דתורא צריכה בישילא דוקא אצל האש דמ"מ לחלוחית שבו מתבשל תיכף רק הברייתא לענין מלקות נשנית משו"ה צריך בישול כמאב"ד דלחליחות לית בי' שעירא אבל לענין איסור דאורייתא אסור אף בלא שיעורא כמאב"ד כיון דח"ש אסור מה"ת, ולפי דבריו מדוקדק לשון הברייתא בהא דקתני כשם שלוקה על אכילתו כך לוקה על בישולו באיזה בישול אמרו וכו' דבאמת משכחת לה חתיכה גדולה שיש בלחלוחית גרידא שיעור כזית ובזה באמת לקי אפי' בפחות מכדי מאב"ד מיהא בברייתא מיירא בח"ז בשר וחצי זית חלב שבישלם זב"ז בכהיי"ג ודאי אין לוקין אלא בשיעור כמאב"ד דהלחלוחית אין בו כשיעור ומ"מ יש לדון בו לדעת המרדכי דדוקא בציר בה"ט דאית לן רבוי דהטמאים אסור מה"ת אבל ציר נבויט לא מיתסר אלא מדרבנן ועיי' פ"ח סי' ע' ס"ק י"ח א"כ הה"ד הלחלוחית שבבשר אין עליו שם בשר כלל ודוקא ברוטב שיוצא ע"י בישול אמרי' טע"כ אבל לא בציר א"כ על בישול הלחלוחית שבבשר אין בו חיוב בישול בב"ח כלל, ואולי ישל"ח בין ציר שכבר יצא מן הבשר לבין מה שעדיין מובלע בגוי' וצ"ע ב) ויש לחקור היכא דהבשר עדיין לא נתבשל כמאב"ד אבל מ"מ החלב כבר נתבשל מיד וכגון שנפלה ליורה רותחת דמבלע בלע הבשר מיד א"כ אותו חלב הבלוע בבשר נתבשל מיד עם הבשר ול"ש בזה שיעור מאב"ד אמאי לא יהי' אסור מדאורייתא ובברייתא קתני באיזה בישול אמרי וכו' היינו משום דהברייתא מיירא בח"ז בשר וח"ז חלב שבישלם זע"ז דליכא לחייבו משום חלב צרידא דלית בי' שיעורא ובזה נמי מדויק לשון הברייתא דנקיט באיזה בישול אמרו דוקא בכהיי"ג דאל"ה אין צריך שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו דת"ל משום בישול החלב ודוחק לומר משום דכ' תורה לא תבשל גדי בחלב משמע דהכל תלוי בבישול הבשר דא"כ אמאי מצטרפין ח"ז בשר וח"ז חלב, ואם אמת נכון הדבר יתיישב בזה שפיר קישי' הפלתי מאי דוחקא דגמ' לשנוי במילחא דרב דפרכי' חלב נבילה היא, דקדם וסילקו בתכלית

מהירות ואמאי לא משני דלא נשתהה בבישול כמאב"ד וא"כ לא נאסר החלב הבליע ד"ת ואינו נע"נ ולהנ"ל ניחא דהא עכ"פ החלב נתבשל מיד ושפיר הוצרך הגמ' לשנוי דמבלע בלע נפלט לא פלט החלב שנבלע ונתבשל בתוך הבשר משו"ה החלב מותר ובזה נתיישב שפיר בס"ד קושי' התוס' שם דף ק"ח ע"ב לשיטות רשב"ם דהנאסר יש לו דין מב"מ כמו האוסר א"כ מאי משני הגמ' גדי אסרה תורה ולא חלב מ"מ לא גרע משאר איסורים דהא נאסר מחמת טעם בב"ח ואכתי הו"ל מב"מ ולמש"כ ניחא בס"ד דבאמת בלא"ה ל"ק קושי' הגמ' דאימא לא נתבשל כמאב"ד כמו שהקשה הפלתי מיהא ישל"ת כמש"כ דעכ"פ החלב נתבשל מיד וכ"ז אי אמרי' דהחלב נמי אסיר משא"כ למאי דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב שוב מעיקרו ל"ק די"ל באמת כקושי' הפלתי דמיירא שלא נתבשל כמאב"ד וא"ש בס"ד, ולפי"ז נמצא לדינא דהיכא דאיכא בבשר כזית באופן שי"ל דנבלע בו כזית חלב באמת אסור בהנאה אפי' אם הבשר עדיין לא נתבשל כמאב"ד דו"ק וצ"ע להלכה, ג) ודע דהרמב"ם לא הביא כלל דין זה באיזה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו וכבר עמד על זה בפלתי וכ' דמשמע לי' להרמב"ם כהרמב"ם דלא לענין בישול נאמר אלא לענין אכילה ומשום דה"ל שלכ"א וס"ל להאי תנא דבב"ח נמי לא מיתסר שלכ"ה דס"ל איסור בב"ח ילפי' מלא תאכלו או מלא תאכל ממנו נא ובשל מבושל בחולין דף קט"ו וא"כ לדידן אין נפ"מ בזה עיי"ש:

ונראה דיש להביא ראי' מהא דאמרי' בחולין דף קט"ו ר"ל יליף איסור בב"ח מדכתיב לא תאכלו וממנו נא ובשל מבושל מה ת"ל יש לך בישול אחר שהיא כזה ואיזה זה בב"ח, והאי בשל מבושל אף בלא בישול כל צרכו מיירא וא"כ הה"ד בב"ח דילפי' מני' מיירא נמי אפי' בלא בישול כל צרכו ונהי דאנן דרשי' להאי בשל מבושל לדרשה אחריתא בפסחים דף מ"א מ"מ מדר"ל נשמע לדידן דבזה לא אשכחן מאן דפליג ואם נימא דס"ל להרמב"ם כשיטות רש"י הנ"ל דבעינן שיהא מבושל כ"צ ודלא כפר"ח, א"כ י"ל דלא הוצרך לפרש כיון דלא אסרה תורה אלא דרך בישול סתם בישול היינו שנתבשל כ"צ והא דהוצרך ברייתא דתני לוי לפרושי באיזה בישול אמרו י"ל לאפוקי דלא נימא כר"ל דאיסור בב"ח ילפי' מבשל מבושל וא"כ אסור אפי' בלא בישול כ"צ כדאשכחן בפסח קמ"ל אבל הרמב"ם לא הוצרך לפרש ודו"ק:

ד) ואם צלי וטיגון אסור מה"ת האריכו בזה האחרונים והנה ברש"י ותוס' סנהדרין דף ד' ע"ב מבואר בהדי' דצלי וטיגון אינו בכלל בישול עיי"ש והפר"ח הביא ראי' דצלי בכלל בישול דהא כתי' גבי פסח ובשלת ואכלת וכ"כ ויבשלו את הפסח ובחוו"ד דחה ראי' זה דמפסח אין ללמוד דשאני התם דל"ל ויבשלו הוא בישול ממש דהא בב"מ דף נ"ו

דייק הש"ס וכל היכא דכתיב ידו ממש הוא והכתיב ויקח את כל ארצו מידו ומשני ש"ה דל"ל ידו ממש וא"כ ה"נ אע"ג דבשלת ואכלת היינו צלי היינו משום דל"ל הכא רק צלי אבל במקום דאיכא למימר בישול ממש צריך רבוי לצלי, וראיתי בס' יד אברהם שכ' שנעלם מהחוו"ד הסוגי' דנדרים ר"פ הנודר מן המבושל דגרסי' התם ר"י אוסר בצלי הנודר מן המבושל ואעפ"י שאין ראי' לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו את הפסח באש כמשפט וקאמר לימא ריא"ש סבר בנדרים הלך אחר לשון תורה ומסיק דהלך אחר לשון בנ"א ובאתרי' דריא"ש קרי לצלי מבושל וקרא דקנסיב אסמכתא בעלמא משמע דלמ"ד בנדרים הלך אחר לשון תורה ס"ל דהנודר מן המבושל אסור בצלי בכ"מ אלמא דשפיר איכא למילוף פסח לעלמא ולענ"ד נראה דמהא לא תברא דבלא"ה תמוה מאי ראי' מייתא מקרא הנ"ל ש"ה דמפרש קרא בהדיא באש כמשפט ואדרבא איכ"ל איפכא מדהוצרך קרא לפרש באש כמשפט ש"מ דסתם בישול היינו בישול ממש אע"כ דמ"ד דאזלי' בנדרים אחר לשון תורה ה"ק דסתם נודר נתכוין ללשון דאשכחן דקרי הכי בתורה וכיון דאשכחן דנאמר בקרא בישול על צלי אש נהי דהתם מפרש קרא באש כמשפט מ"מ תיתא מהיכא תיתא עכ"פ בקרא כתיב לשון בישול בצלי א"כ הנודר ג"כ לזה נתכוין וא"כ אין ראי' מהתם לעלמא ושפיר קאמר החוו"ד ולכאורה נראה ראי' מש"ס חולין קט"ו דר"ל יליף איסור אכילת בב"ח מאל תאכלו ממנו בשל מבושל י"ל בישול אחר שהוא כזה ואסור ואיזהו בישול בב"ח ולדידי' ודאי צלי אינו בכלל דהא בק"פ צלי לא מיתסר וא"כ הה"נ למאן דיליף מדרשא אחרינא דבזה לא אשכחן דפליגי, מיהא העיקר נראה דהוא פלוגתא דתנאי דהא מבואר שם בסנהדרין דמ"ד יש אם למקרא יליף משום דאל"כ מנ"ל דבב"ח אסור דילמא חלב קאמר ומ"ד יש אם למסורה דחי לה דדרך בישול אסרה תורה ובחלב תרבא אינו דרך בישול אלא דרך טיגון ש"מ דברייתא דיליף מזה דיש אם למקרא ס"ל טיגון נמי בכלל בישול א"כ פלוגתא דתנאי הוא וכ"כ הכו"פ עיי"ש ובזה נתיישבו כל חלקי הבונה וסותר דמייתא האחרונים ז"ל זה בכה וזה בכה עיי"ב ולהנ"ל תלי' בפלוגתא דתנאי:

ה) ויש לחקור היכא דהחתיכה אינה נאסרת אלא מחמת הבל הקדירה שנשפשטת טיפת החלב בכל החתיכה (וכמבואר בש"ך סי' צ"ב ס"ק ג' עיי"ש) אם מקרי בב"ח דאורייתא וראיתי בחוו"ד סי' צ"ב ס"ק ה' דפשיטא לי' דכל כהיי"ג אינו דרך בישול ולא מיתסר אלא מדרבנן ולענ"ד נראה מוכח מדברי הר"ן בשמעתא דט"ח דדוקא צלי וטיגון הוא דלא מקרי דרך בישול והיינו ממה דס"ל להר"ן שם במתני' דט"ח הא דהחתיכה כולה נאסרה מחמת הבל הקדרה היא ואפ"ה הוצרך לומר בטעמא הא דמבלע בלע מפלט

לא פלט דהוא דוקא אליבא דמ"ד אפל"ס מותר אבל למ"ד אפל"ס אסור איה"נ דפליטת עצמו אוסר אע"ג דאיהו ס"ל דאין אומרין חענ"נ אלא משום לתא דבב"ח ורק דרך בישול אלא ע"כ כל שהוא מחמת הבל הקדרה שפיר מקרי דרך בישול עיי"ש, ושוב ראיתי בהגהות רבנו רע"א על החוו"ד הרגיש בזה עיי"ש ולבסוף העלה דאדרבא מדברי הר"ן ראי' להחוו"ד מדהוצרך לומר בכדי קליפה לא נע"נ עיי"ש ולענ"ד נראה דא"א לומר כן, וכן מוכח בהדי' ממש"כ הר"ן בסוף שמעתא דט"ח וז"ל א"כ צונן לתוך חם אף שהוא דרך בישול אלמא בהדי' כל שהחלב מתפשט בכל החתיכה אפי' שלא ע"י רוטב מקרי דרך בישול עיי"ש והוא ראי' שאין עליו תשובה:

ו) הנה פשוט ומבואר דאפי' לשיטת הפוסקים דטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו מ"מ בב"ח לכו"ע טע"כ דאורייתא ומקשים העולם א"כ איך מצינו למיליף טע"כ מג"נ דילמא הא דציוה רחמנא להגעיל היא מחשש בב"ח ועיי' בפלתי סי' פ"ז מה שתי' לפי"מ דס"ל לרש"י דטיגון וצלי אינו אסור מה"ת א"כ לא משכחת לה בבב"ח הא דאמרה תורה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש דאינו אלא בצלי ועיי' חוו"ד ריש סי' פ"ז שכ' עליו דלא דק דהא יש לחוש שהנכרי צלה בו בשר ואנן נבשל חלב ובוודאי הטעם שנבלע ע"י צלייה וכבישה ויוצא ע"י בישול ונתבשל בחלב אסור לכו"ע והחוו"ד העלה בישוב קושי' העולם דממנ"פ אם בישל בה הנכרי בב"ח ואנן נבשל בו שאר דברים הא בב"ח לאחר שנאסר כטעם שאר דברים דמי וכמש"כ הש"ך סס"י צ"ד ואם החשש הוא דילמא בישל בה הנכרי בשר ואנן נבשל בו חלב או להיפך ג"כ לא א"ש דהא בש"ס סוף ע"ז מסיק הש"ס דבהתירא בלע אפי' דבר שתשמישו ע"י האור סגי בהגעלה וזה מוכח מקרא דהא בקדשים לא כתיב רק מוש"ט ולא חילק רחמנא בין דבר שתשמישו ע"י האור ואיס"ד משום בב"ח א"כ קשי' קרא דתעבירו באש ולענ"ד נראה דע"כ לא שייך לומר סברת הש"ך בסס"י צ"ד דאם כבר נאסר מחמת בב"ח דינו כשאר איסורים היינו לענין חתיכה הראוי להתכבד או חענ"נ דבזה הוי טעמא דבב"ח אסור משום דכיון דכאו"א היתר בפ"ע א"כ ע"י הבלוע נעשה גופו של איסור משא"כ שאר איסורים דל"ש טעם זה והה"נ דלא שייך טעם זה בחתיכה שבלעה מחתיכה שכבר נאסר מחמת בב"ח משא"כ לענין טע"כ אי נימא דבשאר איסורים טע"כ לא"ד כ"א בב"ח אטו טעמא דבב"ח טע"כ משום דהאי לחודא והאי לחודא שרי וכו' או משום דאי תרי לי' כולי יומא בחלבא שרי הא טעמא דטע"כ בב"ח לאו משום הכי הוא אלא דהש"ס קאמר דמחמת הך פירכא א"א למילוף מבב"ח לשאר איסורים וכ"ז לענין שאר איסורים אבל לענין איסור בב"ח בעצמו דל"ש פירכא דחידוש הוא שפיר מצינו למילוף טע"כ לענין חתיכה שבלעה ונחתיכת בב"ח

כנ"ל בס"ד נכון בסברא, והשתא דברי החוו"ד ודברי הפלתי תרווי' צריכי דודאי אמת מש"כ החוו"ד דבשר שנבלע ע"י צלי' ויוצא אח"כ ע"י בישול בחלב אין זה בכלל טיגון ואסור מדאורייתא אבל הפלתי מעיקרו לא הוי קשי' לי' קושי' העולם דילמא הגוי בישל חלב או בשר ואנן כבשר בו אח"כ בשר או חלב דבזה ודאי שפיר שייך לתרץ כמש"כ החוו"ד דבהתירא בלע א"צ ליבון אבל הוא הבין הקושי' דנחוש מיהת שמא הגוי בישל בו בב"ח וס"ל דבזה ל"ש סברת הש"ך הנ"ל בסס"י צ"ד כדפרישית ושפיר תי' על זה דעכ"פ תעבירו באש לא משכחת לה כיון דניגון אינו אלא מדרבנן ודו"ק: ז) ועיי' בע"ז דף ס"ז דאר"י כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ופרש"י כגון חלב שנפל לתוך הקדרה או חלב נימוח שאין ממשו בעין ובתוס' הקשו על זה דהא בב"ח לכו"ע טע"כ דאורייתא ולענ"ד נראה בס"ד ליישב דאי טע"כ לא"ד נהי דבב"ח גלי רחמנא דטע"כ דאורייתא היינו כגון שבישל בשר ממש בחלב ממש דעכ"פ בישל בשר עם חלב אבל אי טע"כ לאו דאורייתא ונטל טעמו של בשר ובישלו בחלב האי לאו בב"ח הוא דהא השתא אמרי' דטעם לאו כעיקר א"כ טעמו של בשר לאו בשר הוא כלל ומאי בב"ח יש כאן הא מעיקרו לא הוי כאן בישול בב"ח כלל והתורה ל"ק טע"כ בבב"ח אלא אם עכ"פ איתא לבשר שבישלו בחלב והנה כעין סברא זו כ' הפמ"ג (בפתי' לה' בב"ח) וכן הפלתי לענין טעם הנבלע בקדרה וכתבו ליישב בזה הקושי' חמורה שהקשה בפלתי על מש"כ הרשב"א בסוגי' דז"ב נפ"מ בין רש"י לתוס' אי טע"כ דאורייתא בתחב כף חולבת ונשפך והרעיש הפלתי הא בב"ח לכו"ע טע"כ דאורייתא ותי' דטעם הנבלע בכלי כבר איקלש ולפימש"כ אין צריכין לסברא זו אלא אפי' טעם גמור של בשר שנתבשל עם חלב לא הוי מדאו' אי ל"א טע"כ בכה"ת כולה ובזה יתיישב שפיר קושי' התוס' הנ"ל על רש"י דכוונת רש"י חלב שנפל לתוך קדרה היינו קדרה של ירקות המובלע בה טעם בשר וכן צ"ל בלא"ה מחמת קושי' התוס' שם דהא חלב בתוך הבשר היינו טעמו וממשו וכיון דבהכי מיירא א"כ למאי דס"ל טעמו וממשו לאו דאורייתא האי נמי לאו דאורייתא דהא טעמו של בשר לאו בשר מקרי וז"נ בס"ד:

ח) ולענין ח"ש אי אסור מה"ת בבישול עיי' לקמן (סי' פ"ג) ראי' מהא דאמרי בש"ס חולין דף ק"ח אמר רב ח"ז בשר וח"ז חלב וכו' וכו' ודילמא ס"ל לרב דאסור משום ל"ת כל תועבה עיי"ש היטב הן אמת דמבואר בשעה"מ דח"ש ל"ש בי' לאו דל"ת כ"ת אבל דבר זה צריך ראי' ונראה לי בס"ד הנה הראשונים פליגו בט"ח שנפלה על החתיכה ולא ניער ולא כיסה כלל אי כל הקדרה נאסרה עיי' ר"ן סוף פ' כה"ב הביא שיטות התוס' נהי דאמרי' חענ"נ מ"מ כיון דהחלב אינו נפלט כלל מהחתיכה דהא אין איסור בלוע יוצא

מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ולא נפק אלא טעם בשר גרידא אינו אוסר שאר החתיכות דאין הנאסר יכול לאסור וכו' והר"ן חולק ע"ז דבב"ח שאני כיון דהכל נעשה גופו של איסור א"כ טעם הבשר לבדו נמי אוסר אפי' אם החלב הבלוע אינו יוצא ממנו כלל ועיי' בש"ך סי' ק"ה ס"ק י"ז במש"כ להסביר שיטות התוס' מידי דהוה בבגד של כלאים דכל כמה שהחוט של פשתן מעורב בו נעשה כולו גופו של איסור ומ"מ כל שהפריד מקצת הבגד שאין בו מתעריבות הפשתן הותר ה"נ נהי דכל כמה שטעם הבשר הוא בתוך החתיכה שי"ב טעם חלב ה"ז גופו של איסור מ"מ כל שיוצא טעם בשר בלא תעריבות חלב חוזר להתירו עיי"ש ונ"ל בס"ד די"ל דתלי' אי בב"ח אסור באכילה משום דילפינן מג"פ ל"ת שפיר י"ל סברת הש"ך הנ"ל בשם או"ה משא"כ אם נימא דאיסורו הוא משום ל"ת כל תועבה ונעשה גוף הבשר איסור מחמת שנעשה בו תועבה של בישול שוב אין סברא לחלק כלל אי נפק טעם בשר גרידא או בהדי תעריבות טעם חלב ואין לו דמיון כלל למש"כ הש"ך והש"ך שפיר קאמר ליישב דברי השו"ע לפי מה דמבואר בשו"ע רס"י פ"ז בטעמא דבב"ח משום ג"פ לא תבשל, ובזה נכון ליישב מה דאיכא למידק למה לו להמחבר בשו"ע לאתויי דילפי' מג"פ ל"ת א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וכו' הא אין דרכו להביא אלא הלכות פסיקות ולא דרשה דקראי (ועיי' בסי' שאח"ז) ולהנ"ל ניחא די"ל משום דנפ"מ לדינא כנ"ל ועיי"ש בר"ן ס"פ כה"ב דהתוס' דייקי לה דאין החתיכה אוסרת אלא א"כ נפק גם מעט מהחלב ממימרא דרב דאמר כיון שנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת כה"ח דאמתני' קאי ובריאשא דמתני' קתני אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה ולא מיירא אלא באותה חתיכה ועלה קתני סיפא ניעור את הקדירה מכלל דרישא בלא ניעור מיירא ומוכח דבזה אין הקדרה אסורה אפי' נתנה טעם החתיכה בקדרה עיי"ש בר"ן א"כ מבואר מזה דס"ל לרב דפליטת עצמה של חתיכה אינה אוסרת אא"כ נפק בהדה טעם חלב וכשיטות התוס' הנ"ל והשתא למאי דפרישות שיב א"א לומר אליבא דרב טעמא דבב"ח אסור באכילה משום ל"ת כל תועבה דא"כ אפי' פליטת עצמה של חתיכה בלא טעם חלב נמי יאסר כל החתיכות כולן ולפי"ז שפיר פריך הש"ס על אכילתו נמי לא לילקי וא"ש בס"ד והשתא אין ראי' מזה די"ל לעולם ח"ש אסור מה"ת גם בבישול ודו"ק:

סימן פג

הפרמ"ג בפתיחה לה' בב"ה:

מספק"ל אי לענין בישול בב"ח ח"ש אסור מה"ת, די"ל דוקא לעניין איסור אכילה אמרי' טעמא דחזיא לאצטרופי דאלו אכלו בכדי אכילת פרס מצטרף, משא"כ בבישול דל"ש

זה והנה לפי מה דמבואר בהג"א במס' שבת דף ע"ד דלענין מלאכת שבת נמי ח"ש אסור מה"ת וכ"ה בפירש"י, והובא במשל"מ פי"ח מה"ש עיי"ש וכי מותר לאפות פחות מכשיעור פירש"י והא ח"ש אסור מה"ת ש"מ דאפי' בשאר איסורין דלאו אסורי אכילה ח"ש אסור מה"ת, וכבר הלכו בזה ניומושית א"כ אין מקום ספק לענין בישול בב"ח, דנמי ח"ש אסיר מה"ת, אמנם כן נראה לפענ"ד דעדיין יש מקום לחקור בזה עפ"י מה דתנן בספ"ב דזבחים לאכל כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין, והקשה בס' טה"ק נהי נמי דאין מצטרפין מ"מ ח"ש אסור מה"ת וא"כ נהי דלא יתחייב כרת על ח"ש מ"מ הקרבן מיהת לפסול, וחזי לאצטרופי שייך נמי התם, כדאמרי' בזבחים דף דאם חישב חצי זית וחזר וחישב ח"ז, ויקץ כישן הפיגול עיי"ש, ותי' הטה"ק דח"ש לא מיתסר אלא בדבר שהאיסור כבר איתא בעולם אלא דבצר לי' שיעורא, אבל למיחיל איסור חדש על דבר שעדיין לא נאסר בזה לא מהני טעמא דחזי לאצטרופי למיחל עליו שם איסורא כיון דהוה פחות מכשיעור, והנה טעמו כצפיחית בדבש ולפי"ז בב"ח נמי איכא למימר האי סברא כיון דהיתר הוא, וצריך לחול עלי' איסור חדש ועל פחות מכשיעור איכא למימר דלא חייל והשתא ליכא למיפשט מאיסורי שבת דהתם שאני דכ"ש סברת הטהר"ק דזה ל"ש אלא באיסור שצריך לחול על החפץ, משא"כ בשבת דאיסור מלאכה אגברא ודאי קימא, שפיר אסור ח"ש מה"ת, ונראה דיש להביא ראי' לזה מש"ס חולין דף ק"ח א"ר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבישלן זה עם זה לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו, ופריך בגמרא ממנפ"ש אי מצטרפי ללקי נמי על בישולו, ואי לא מצטרפי על אכילתו נמי לא לילקו ומשני לעולם לא מצטרפי ובבא מיורה גדולה, ולכאורה יש להקשות קושיי' חמורה מאי פריך, דילמא קסבר רב כדס"ל לר"א בדף קי"ד ע"ב, מנין לבב"ח שאסור בהנאה שנאמר כ"ת כל תועבה, כל שתיעבתי לך וכו' ולפי"ז י"ל דלעולם לא מצטרף, ומשו"ה אין לוקין על בישולו ומ"מ כיון דח"ש אסור מה"ת עכ"פ עבד איסור דאו' בבישולא, ושוב אסור כלו משום לאו דל"ת כל תועבה ושפיר לקי על אכילתו וא"ל משום ל"ת כל תועבה לא הוי לקי דהו"ל לאו שבכללות חדא דילמא רב כאביי ס"ל בפסחים דף מ"א וב"מ דף קט"ו דלוקין על לאו שבכללות ותו דלא מסתבר דלר"א דיליף מל"ת כל תועבה ס"ל דאין לוקין כלל על אכילת בב"ח וע"כ צריך לומר דס"ל כיון דאיסורא ידעינן בלא"ה מקרא דל"ת ג"פ או מדרשא אחרינא דמייתא בגמרא דף קט"ו שוב לוקין שפיר על ל"ת כל תועבה כעין סברא שכתבו התוס' בע"ז דף ס"ו עיי"ש א"כ הדק"ל מ"פ הגמרא אלא ע"כ דבבישול בב"ח ליכא איסורא דאורייתא בח"ש כלל כן נראה לי ראיי' נכונה והגם דבס' שעה"מ חידש דל"ש כל שתיעבתי לך כ"א

בלאו שלוקין עליו, ולא בלאו הבא מכלל עשה מ"מ ח"ש אינו דומה לזה והחילוק מובן פשיט למבין, והנה אם אמת נכון הדבר י"ל כיון דאין בישולו אסור מה"ת כל שבישל ח"ש בב"ח אף אכילתו לא מיתסר מה"ת למ"ב למאן דיליף מל"ת כל תועבה אלא אפי' מאן דיליף מג"פ לא תבשל גדי בח"א וכדכתב ברמב"ם וטושו"ע מ"מ כי היכא דקיימ"ל דאם אינו דרך בישול לא מתסר מה"ת הה"ד אי לית בי' איסור לא תבשל משום דהוי פחות מכשיעור, ועיי' בחולין דף קי"ג גבי מבשל חלב בחלב, למ"ד לוקה להכי אפקי' רחמנא לאכילה בלשון בישול כי היכא דלוקה על בישולו ה"נ לקי על אכילתו ע"ש א"כ י"ל הה"ד איפכא ולפי"ז י"ל בישל ח"ש בב"ח מותר בהנאה אפי' מדרבנן דהא קיימ"ל בב"ח שאננו אסור מה"ת אננו אסור בהנאה, ואם כנים הדברים יתיישב בזה בס"ד קושיי' הפרמ"ג על מש"כ הרמ"א בסעי' א' שכ' כל בב"ח שאינו אסור מה"ת אינו אסור בהנאה ותמה הפרמ"ג הא בידנו הוא זה ממש"כ המחבר בס"ג דבשר חיה ועוף מותר בבישול ובהנאה ואם בא לכלול גם בשר בהמה היכא דאננו דרך בישול כגון כבוש ומלוח, גם דין זה מבואר בפירוש בדברי המחבר סוף סי' צ"א עיי"ש, ולפימש"כ י"ל דקמ"ל בב"ח דמצד שיעורו לית בי' איסור דאורייתא כגון שבישל ח"ש בחלב ודו"ק היטב:

עוד נ"ל בס"ד ביישוב דברי רמ"א בהגה הנ"ל דבלא"ה י"ל ד"ט שבק רמ"א דמותר בבישול ועיי' חידושי רע"א מה שכתב בזה ונ"ל בס"ד עפ"י מש"כ בשו"ע ס"ו המבשל במי חלב או בחלב שחיטה פטור, ומשמע דאיכא מיהת איסורא וצ"ע מ"ש מבשר חיה ועיף דמותר לבשל מה"ת וראיתי בחידושי הפלא"ה שנדפסו מקרוב שהרגיש בזה ותי' דנקט פטור משום דאיכא איסור מראית עין וא"א לומר כן דא"כ גם בבשר חו"ע לנקוט כהאי לישנא וכש"כ לפימש"כ הטו"ז דשייך בבשר חו"ע איסור מ"ע עיי"ש, ובחרע"א ז"ל הקשה ג"כ קושיי' זו ותי' בשם תפארת למשה כיון דהוא עכ"פ ממין בהמה שאסור מה"ת משו"ה חמיר טפי ואסרוהו בבישולי ויש לחקור אי מיתסר ג"כ בהנאה, ומסתימת הפוסקים משמע דבהנאה ונותר דאל"כ לא הוי שתקו מלאשמעי' האי חידוש והטעם לחלק בין בישול להנאה הוא פשיט דבישול הוא לכתחילה משא"כ הנאה דהו"ל דיעבד [וכהי"ג מחלק המחהש"ק בסי' ס"ט ביישוב קושיי' המנח"י על הרמ"א דלכתחילה אין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה עיי"ש, דחיישי' לתקלה והא קיימ"ל בסי' נ"ז דלתקלה דזמן מועט של כ"א יום לא חיישי' לתקלה, ומחלק בין לכתחילה ודיעבד עיי"ש] ולפ"ז דברי הרמ"א נכונים, דבא לכלול אפי' אותן המבוארין בסעי' ו' כגון חלב שחיטה, וחלב זכר ומי חלב דסד"א כיון דאיסורי בבישול מדרבנן א"כ הה"ד דבהנאה נמי מיתסרי מהיי"ט, דהא מן מין בהמה טהורה קאתינן, משו"ה איצטרך לאשמעי' דרך כלל דכל

בב"ח שאננו אסור מה"ת אננו אסור בהנאה ומדוקדק נמי הא דשבק איסור בישול ודו"ק היטב.:

ועיי' בש"ס חולין דף ק"ח ע"ב כזית בשר שנפל לתוך יורה גדולה הבשר אסור והחלב מותר, ומסיק כשנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע ופליט לא פליט וכגון שקדם וסילקו מקמי דשבע מלבלוע עיי"ש, ולכאורה כראה משם ראיי' דבח"ש בב"ח נמי איכא איסור דאורייתא ותפשוט ספק הפרמ"ג הנ"ל, דהנה הכו"פ הקשה הא בעינן בישול כמאכל ב"ד וכיון דקדם וסלקו ליכא בישול כזה ותי' בשם מהר"י ל"ס בעל מ"צ ז"ל דמ"מ הלחלוחית שבו עכ"פ נתבשל, וקשה כיון דהבשר אינו אלא כזית א"כ הלחלוחית אננו אלא ח"ש, ותיקשא לשיטת הפוסקוים דבב"ח דרבנן לא אמרי' חענ"נ וא"כ מאי ארי' דמבלע בלע מפלט לא פלט אפי' הוי מפליט נמי החלב ונותר, אלא ע"כ דח"ש נמי אסור מה"ת, מיהא יש לומר כיון דמצ"ע הוא בב"ח דאורייתא אלא שיעורו גרם לו לכו"ע אמרי' חענ"נ בזה, ולפי"ז הה"ד דמיתסר גם בהנאה, וא"כ צ"כ אידך תי' שכתבתי על לשון הרמ"א ז"ל ודו"ק:

סימן פד

בדין ביטול בשר בהט"מ בחלב, מבואר ברמ"א ס"ד לפימש"כ הרשב"א דאסור לבשל אפי' בחלב אשה מפני מר"ע כש"כ בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמנאה או בשר בהמה טמאה בחלב טהורה ויש לתמוה על הרמ"א, דמשמע מדבריו דדוקא בחד מנייהו טהור, ואמאי לא קאסר נמי בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טמאה מפני מראית העין ובחרע"א הניח קושיי' זו בצ"ע, ונראה לפענ"ד בס"ד דהנה עוד קשה על הרמ"א שם בס"ג דבחלב שקדים הוצריך להניח שם שקדים ודוקא בבשר בהמה אבל לא בבשר עוף דאננו אלא מדרבנן ותמה הש"ך הא מבואר בכמה דוכתא דאפי' לעניין איסור דרבנן איכא איסורא דמראית עין, ונראה לפענ"ד בס"ד עפ"י מה שמבואר בט"ז או"ח סי' רמ"ד בטעמא דאריסות שדה שרי וקבלנות אסור, וקשה נהי דקבלנות נמי לאו אורחי' בשדה מ"מ כיון דפועלים נמי לאו אורחי' הו"ל למימר דלא חיישי' למראית העין דיתלו בקבלנות כמו בפועלי יום ואי דתלי' לאיסורא א"כ גם באריסות הו"ל למימר דאסור דשמא יתלו בפועלי יום, ותי' דבאריסות היי"ט דשרי כיון דאיכא למיתלי בתרי צדדים להתירא דהיינו אי באריסות אי בקבלנות ובחד צד לאיסור דהיינו בפועלי יום, משא"כ בקבלנות דליכא למיתלי באריסות כיון דלבסוף יראו, שהישראל מכניס כל התבואות, ושוב לא ישאר כ"א חד צר להיתר יתלו באיסור כמו בהיתר משי"ה מתסר עיי"ש, ולפי"ז

י"ל ה"נ בבשר עוף עם חלב שקדים הי"ט דלא חיישי' למראית העין משום דאיכא תרי צדדין להתירא דהיינו בשר דאננו אסיר בבישול, וגם בחלב דלא מיתסרי בבישול, ולאיסור ליכא אלא חד צד דהיינו אם שניהם ממין בהמה טהורה משו"ה אתו למתלי בהתירא, וכל זה בבשר עוף משא"כ בבשר בהמה דליכא למיתלי כ"א בחד צר להיתר (שיתלה בבשר) דהיינו שהחלב אכנו ממין האיסור בזה שפיר מיתסר משום מראית העין, ואין לומר גם בבשר בהמה איכא צד להיתר שיתלה בבשר עוף או בבשר בהמה טמאה, די"ל כל שבאמת אכנו כן בזה לא מהני מה שתוכל לתלות דשונא מידע ידע דבשר בהמה הוא, כמו שהוא האמת כן נראה לפענ"ד בס"ד נכון, ושוב הראוני בהגהות הגאון מהר"ם ט"ב שנדפסו ביו"ד דפוס ווילנא שכתב נמי כהי"ג ושמחתי שכיונתי בס"ד לדעת קדשו, והשתא מיושב שפיר קושיי' חרע"א ז"ל על הרמ"א, דבשלמא בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה או בשר בה"ט בחלב בהמה טמאה שפיר מיתסר מפני מראית העין דשם ליכא למיתלי כ"א בצד א' להתירא דמה שהוא באמת בשר בהמה טהורה לא שרינן משום דאיכא למיתלי נגד האמת משא"כ בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טמאה דאיכא ב' צדדים לתלות בהתירא וצד א' לאיסור, ליכא איסורא דמראית העין כן נראה לי בס"ד, ועיי' ש"ך ס"ק ו' בונה שהקשה על הרמ"א הנ"ל מש"ס שבת דף נ"ד ולא בזוג אעפ"י שהוא פקוק, ונוכח דאפי' באיסור דרבנן חיישי' למרה"ע, ורבים מתרצין עפימשכ' התו"ס כתובות דף ס' דבאיסור דרבנן לא אמרי' כל מקום שאסרו חכמים מפני מרה"ע אסור אפי' בחדרי חרדים, ולפי מה דמוכח בש"ס הנ"ל חצר נמי הוי כמו חדרי חדרים עיי"ש, א"כ א"ש דברי הרמ"א, וכן ראיתי בס' חידושי הפלא"ה על היו"ד שנדפסו מקרוב, ולכאורה בורכא הוא דהא ע"כ מיירא שאננו ניכר שהוא בשר עוף דאל"כ ל"ש מרה"ע דהא בשר עוף מותר בבישול, וכיון שאננו ניכר א"כ שוב אתי לחשדו על איסור דאורייתא, וא"ד למשכ' התוס' דשם לא כתבו התוס' אלא היכא דליכא חשד רק משום איסור דרבנן, ומ"מ אחרי העיון י"ל דא"כ על הרמ"א גופא תיקשא מ"ש בשר עוף מבשר בהמה, הא גם בעוף איכא חשש מרה"ע כיון דאתו למחשדי' באיסור דאורייתא, וע"כ צ"ל בכוונת הרמ"א עפ"י משכ' הש"ך בס"ק ז' דבבישול ליכא מרה"ע, וע"כ המר"ע הוא דאתי למיחשדי' שמבשל השתא כדי לאוכלו אח"כ, א"כ שוב יש לומר שפיר דמיירא בבשר עוף דמינכר ושפיר מחלק הרע"א בין בשר עוף לבשר בהמה, ולפי"ז עולה תי' הנ"ל יפה, ומ"מ הש"ך שפיר הקשה על הרמ"א ולא ניחא כי' בתי' הנ"ל דמס"ס שבח דף כ"ד שהקשה ממנו הש"ך משם גופא מוכח נמי דלא מחלקינן בזה בין איסור דאורייתא לדרבנן כדהוכיח המג"א באו"ח סי' ש"א עיי"ש, ובזה צע"ג על הש"ך ס"ק ז'

דהו"מ להוכיח בפשיט דמיירא באכילה דאי בבישול ממנפ"ש ליכא מראית העין אי מינכר דהוא בשר עוף א"כ באמת שרי' ומאי חשדא שייך, ואי לא מינכר א"כ מאי חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף הא אתי לו למחשדי' שמבשל בשר בהמה ועושה איסור דאורייתא אע"כ דהחשד הוא משום אכילה עיי"ש וצ"ע:

ובעיקר מש"כ הש"ך בס"ק ז' הנ"ל לתרץ קושיי' הד"מ על הרשב"א לא זכיתי להבין מש"כ דבבישול ליכא מראית העין דיוכל להיות שמבשל לצורך רפואה או לצורך אחר, וע"כ בישול היינו אכילה, ותמוה מאוד דהא בכל מרה"ע מיירא שהוא עושה באמת ע"ד היתר רק הרואה יתלה באיסור, וא"כ מ"ק שיוכל להיות שמבשל לרפואה מ"מ כיון שיוכל להיות שמבשל שלא לצורך רפואה איכא איסור ונרה"ע ותו מהישן פשיטא לי' למר שמותר לבשל לצורך רפואה מהיכ"ת ואין לדחוק דמיירא לרפואת חולי שיש בו סכנה דבזה ודאי לא אתי למיתלי דהו"ל מילתא דלא שכיח ותו דהא כתב נמי או לצורך אחר, ואולי כוונת הש"ך דלצורך רפואה או לצורך אחר שהוא צורך גדול לא אסרינן איסורא דמרה"ע וא"כ האי לבשל דקאמר היינו לצורך אכילה וזה לא שייך אלא במה דמותר באכילה אבל במה דאסור באכילה לא הוצרך לאסור דבלא"ה למה לו לבשל, ואי לבשל לצורך רפואה בזה באמת לא מיתסר משום מרה"ע, ומש"כ הש"ך והאי לבשל היינו לאכל כוונתו כדי לאכל אבל לא משמע כן מלשונו ומהמשך הלשון, גם ממש"כ וע"כ גם לדעת הרב צ"ל כן וכו' ומוכח דאין כוונתו כהנ"ל, וא"כ דבריו צע"ג:

סימן פה

חיים ברכה ושלום, עד תאות גבעות עולם תהיינה לראש הרם הגאון המפורסם, ערוגת הכשם, כש"ת מו"ה יהושע פאלק זאב נ"י האבדק"ק פאלטישע יע"א ברומעניען יקרת מכתב הדר"ג הגיעני בזורוכו וכו' וכו': וע"ד אשר ביקש ממני לחוות דעתי ע"ד אשר חכם א' בברלין המציא חדשות אבק (פראש"ק) להעמיד בו גבינות אשר עד עתה דרך להעמיד בחלב קיבת טלאים שחוטים וגבינות כשרות והחכם פרסם המצאתו, בדפוס שהוא נבחר מאד ע"פ הנקיות וההיגעניע עפ"י הריווח וההוצאה הקלה ובעלה שלו שהדפיס אומר שהוא מתמצית קיבת טלאים (עקסטראקט) ואפשר הוא מצרף עוד איזה דבר שאינו ידיע כנו ועתה באו השואלים הסוחרים לשאול אם להעמיד בו לגבינות ישראל ולפי שהוא חדש, ואם יצא הדבר בהיתר יעשה לו כנפיים בכל המדינה וכל הגבינות במדינה יהיו נעשים על ידו, ואם יהי' איסור איכא למיחוש ג"כ שרבים יקילו ויעשו עמו ויהי' מכשול רב, ואז צריך פירסום והכרזה במדינה לאסור ע"כ עת לברר עפ"י גדולי הרבנים

דינו מהו, א"ד הדר"ג, והנה בהשקפה ראשונה נראה להחמיר דמאן מוכח שהיא נעשה רק מתמצית קיבת בהמה טהורה הא יש לחוש שמא גם נקיבת בהמה טמאה לוקח ומוציא העקסטראקט, והגם דלפום רהיטא נראה לכאורא דאין מזה בית מיחוש כלל דהא חלב טמאה אינו עומד כש"כ דאין בו כח המעמיד אבל כד דייקינ' שפיר נראה דא"א להחליט כן בפשיטות דא"כ איך מצאנו ידו"ר בש"ס חולין דף קט"ו בהא דתנן קיבת עכו"ם ושל נבילה ה"ז אסורה ופריך הגמ' אטו קיבת עכו"ם לאו נבלה הוא ואומר ר"ה הכא בלוקח גדי מן הנכרי עסקינ' דחיישי' שמא ינקה מן הטמאה עיי"ש, ולכאו' תמו' הא מן חלב טמא לא משכחת לה דנעשה קיבה כיון דחלב טמא אינו מעמניד, וא"כ איך נחוש שקיבה זו הוא ממה שינקה מבהמה טמאה, הן אמת דלשיטת רבנו תם דקרוש פירשא בעלמא הוא ואף קודם חזרה לא נאסרה כלל, והא דתנן קיבת עכו"ם ושל נבלה אסורה וניירא צלול, א"כ שפיר יל"ח לחלב טמא, אבל מ"מ אינו מספיק כלל דהא הקיבה בפ"ע אפי' בצלול אינו ראוי לאכילה והרי קמן דלשיטת הרי"ף והרמב"ם גם הצלול הוי רק פירשא בעלמא, וע"כ לא בא התנא לאסור הקיבה אלא לעניין העומדת הגבינות, וכיון דאין חלב טמא עומד כש"כ שאין בו כח להעמיד גבינות וא"כ למאי ניחוש שמא ינקה מן בהט"מ, וכש"כ דקשי' טפי לשיטת רש"י דאין חילוק בין צלול לקרוש, וא"כ מתני' גם בקיבה קרושה מיירא ומהיכ"ת נחוש לחלב טמא ועכצ"ל נהי דחלב טונא אינו עומד מ"מ כיון דעור הקיבה חימוצו קשה, דהא עיקר כח החימוץ איתא בעור הקיבה וכדאמר שמואל מפני שמעמידין בעור קיבת נבלה ע"י כח החימוץ שבעור גם חלב הטמא נקפה ונעשה קיבה, ולפי' ר"ת נמי דמיירא בצלול, מ"מ הקיבה הצלולה מחלב טמא ג"כ מתפעלת מכח החימוץ של עור הקיבה עד שיש בכחה אח"כ להעמיד גבינות ושפיר קאמר ר"ה, וא"כ גם בנ"ד הי' ראוי לנו לחוש לקיבה של חלב טמא ושוב ראיתי בתוס' ע"ז דף ל"ה בד"ה חדא שהקשו לשיטת ר"ת דמחלק בין קרוש לצלול א"כ מאי פריך הש"ס אהא דקאמר שמואל מפני שמעמידין בעור הקיבה הא קיבה גופא שרי' והאמר שמואל קיבת שחיטת נכרי אסירה דילמא הכל מיירא קודם חזרה, והכא דמיירא גבי העמדה מיירא בקרוש ולהכי דייקינ' הא קיבה גופא שרי' והתם דלא מיירא בהעמדה מיירי' בצלול, ותירצו נהי דאין צלול מעמיד מ"מ אין העכו"ם בוררים אותו כ"כ שלא ישאר מן הצלול ומדקאמר שמואל בעיר קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שרי' ואעפ"י שנשאר שם מן הצלול כדפרישי' שאין העכו"ם טורחין לבררו עכ"ל ומדבריהם למדנו שהצלול אין בו כח להעמיד כלל, ומתני' דקיבת נכרי נבלה לאו לענין העמדה מיירא אלא לענין אכילת הקיבה בעצמה למאי דס"ל לר"ת דמתני' מיירא בצלול גם קודם חזרה, וא"כ

שפיר קאמר ר"ה הטעם שמא ינקה מבה"ט והיינו לעניין הצלול דמשכחת לה גם בחלב טמא כדפרישית מיהא תינח לשיטת ר"ת דצלול לאו פירשא הוא אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם דצלול ג"כ פירשא בעלמא הוא וא"כ שוב א"א לפרש המשנה דק ובה עכו"ם נבלה מיירא לעניין אכילת הקיבה עצמה דהא כונות שהוא אינו ראוי לאכילת כלל, וע"כ אין כוונת המשנה אלא לענין איסור העמדה והדר' קושיי' לדוכתא איך מתפרש לן מילתא דר"ה שמא ינקה מן בהמה טמאה ואין לומר דע"כ ל"ס להו להרי"ף ורמב"ם דהוא פירשא בעלמא אלא לאחר חזרה אבל קודם חזרה לא הוי ס"ל דפירשא הוא דהא גם ר"ה מודה דרישא דמתני' מיירא קודם חזרה ועכצל"כ מחמת קושיי' הש"ס רישא דמתני' לסיפא ומ"מ הוצרך לתירוצו מחמת קושי' הגמרא אטו שחיטת עכו"ם לאו נבלה הוא אבל אין זה מספיק כלל דודאי קודם חזרה ולאחר חזרה לאו במציאו' פליגו אלא לעניין איסורא, וסיון דעכ"פ לאחר חזרה הוי ס"ל דגם הצלול פירשא בעלמא הוא פשיטא דהא דאסרו קידם חזרה היינו משום דהוי ס"ל דאע"ג דפירשא הוא, מ"מ אסירה ולאו משום דס"ד דהוא ראוי' לאכילה והוא פשוט וברור א"כ ע"כ א"א לפרש מתני' לענין אכילת הקיבה כמו שהיא בעינא אלא לענין אי שרי' להעמדת גבינות וא"כ הקושי' על ר"ה עומדת לנגדנו כהר קשה לשיטת הרי"ף ורמב"ם:

ועלה על דעתי לומר כמש"כ התוס' בע"ז הנ"ל אליבא דר"ת דנהי דאין הצלול מעמיד, מ"מ אין העכו"ם בוררין אותן כ"כ שלא ישאר מן הצליל א"כ ה"נ י"ל כן לעניין חלב טונא נהי דאינו מעמיד אבל מ"מ כיון שנשאר שם מן הצלול ג"כ בתוך התערובת שפיר קתני' מתני' קיבת עגלי נכרים אסורים משום חשש חלב טמא, אבל אחרי העיין א"א לומר כן דבאמת על התוס' הנ"ל גופא יש לתמוה כיון דקאי התם דהצלול אינו מעמיד כלל א"כ אין כאן אלא חשש משום תערובת הצלול בעינא שנתערב וזהו בודאי נתבטל כ"פ ואיך הומ"ל טעמא משום קיבה גופא וצריך לומר דהתוס' שפי' כתבו כן דהא התם אליבא דשמואל קיימינ' דס"ל מב"מ לא בטיל משא"כ לר"ה קשיא איך מוקי למתני' משום חלב טמא הא אין נפק"מ אלא לענין העמדה, ואי משום דעכ"פ יש בו קצת מחלב הצלול המתערב הא נתבטל הרבה פעמים ברוב ותנא דמתני' דחולין ודאי לא ס"ל כר"י דמב"מ לא בטיל כדמוכח מכמה משניות ואפי' אם נרצה לדחוק דרב הונא מיקום לה מתניתן כר"י דמב"מ לא בטיל אכתי לא א"ש דבשלמא התוס' בע"ז כתבו שפיר דיש מקום לאסור גבינות של גויים משום דאין הגוי מברר הצלול מתוכו משא"כ מתני' בקיבה נקיט איסור ואיך קפסק ותני דהקיבה אסורה אם אין האיסור אלא מחמת החלב טמא כיון דהחלב טמא אינו נעשה קרוש א"כ הרי סמיא בידו לברר אצלול מתוך הקרוש ויהא

מותר אלא ודאי מוכח מזה דהא דאין החלב טמא עומד היינו דוקא בפ"ע אבל שפיר אפשר שתתפעל מעט חלב שבקיבה ע"י חירופות חימוצות עור הקיבה שתתקרש וא"כ בנ"ד נמי איתא להך חששא:

והנה אלו הי' ברור לנו שלא נעשה אלא מתמצית קיבת בהמה טהורה נמי הי' ראוי לאסור לכתחילה נהי דהקיבה מצד עצימה אין בו איסור מ"מ קרוב לודאי שעומד בעורי שיעור כבישה דידוע דאותו הפאבריקנט שעוסק בהמצאתו בודאי לוקח ממקומות הקרובים והרחוקים ומסתמא אישתהי בתוך עורו דעי"ז מתרבה כח החימוץ והחריפות של הקיבה בהיות כן תלי' באשלי רברבי דלשיטת רש"י ומהרש"ל ואו"ה גם הקרוש אסור, מיהא בשו"ע קיי"ל כשי' ר"ת דעכ"פ הקרוש שבו פירשא בעלמא הוא אבל מ"מ הצלול מיהת לאו פירשא היא וא"כ נאסר מצד שנכבש בעורו והכא מאן יימר דלא מתמצה גם מהצלול שבו הן אמת שמדברי התוס' בע"ז דף ל"ו שהבאתי לעיל מוכח דהצלול אין בו כוח המעמיד כלל יעי"ש, אבל כבר כתבתי לעיל דלשיטת הרי"ף והרמב"ם מוכח וממימרא דרב הונא בחולין דף קט"ז הנ"ל דאפי' חלב טמא מתפעלת ע"י חימוץ קשה של הקיבה מכש"כ הצלול של בהמה טהורה וכן מוכח בהדי' בשו"ע סעי' י' בהגה דאם העמיד בצלול וכו' יעי"ש בש"ך ס"ק ל' מבואר מיהת דגם הצלול יש בו כח המעמיד וא"כ יש לנו חשש גדול בנ"ד הן אמת דברמ"א לא הצריך אלא ס' נגד החלב הצלול והכא מסתמא יש הרבה יותר ומתבטל אפי' באלף אבל מ"מ הלא מבואר בש"ך דהיי"ט דלא מיתסר מחמת דבר המעמיד משום דאינו נעשה גופו של איסור כיון דאינו אלא בב"ח דרבנן וה"נ הו"מ למימר נהי דכאן יש חשש איסור דאורייתא דהא חיישינ' שנכבש בעור קיבת נבלה מ"מ הומ"ל דסמכינ' לעניין זה אשיטות דס"ל דלא אמרינ' חענ"נ במליחה וכבישה אלא דמ"מ עדיין לא נושעבו דהא מבואר בש"ך ס"ק ל"א הטעם דלא אמרינ' דעכ"פ טעם שקיבלה מעור הקיבה חוזר ואוסר משום דע"י שנבלע בחלב הקרוש נעשה גם טעם בשר שבו כפירשא עיי"ש וזה לא שייך אלא בקרוש משא"כ בצלול למאי דקיי"ל כשיטת ר"ת וא"כ כיון דידוע שגם בעור הקיבה עצמו יש בו כח חריפות להעמיד א"כ בצלול דאינו נעשה פירשא, אי נמי הצלול עצמו לא נעשה נבלה ומ"מ טעם הנבלע בו מעור הקיבה הוא עצמו פועל העמדת הגבינות ולא מהני ס' דמי יימר דעיקר כח המעמיד אינו מחמת טעם זה המתמצה לתוכו מעור הקיבה כשמשתהה בתוכו, וא"כ גם מחמת זוז"ג אין להתירו דאולי יש בו כדי להעמיד בפ"ע וכמבואר בשו"ע והא דקאמר הרמ"א דבצלול סגי בס' ול"ח לטעם בשר המובלע בו שמא הוא המעמיד היינו משום דקיי"ל דבב"ח לא מיתסר מחמת מעמיד, משא"כ בנ"ד שיש לנו לחוש לטעם העור נבלה המובלע בחלב הצלול

שפיר יש לחוש שאינו בטל מחמת דבר המעמיד ועוד נראה דאפי' בקיבה הקרוש יש כאן חשש הנ"ל דנהי דמבואר ברמ"א דבקרוש א"צ ס' כלל ומבואר בש"ך הטעם משום דגם טעם בשר שבו נעשה פירשא למאי דקיי"ל כר"ת וא"כ י"ל גם טעם עור הנבלה נעשה כפירשא, מ"מ ממשמעות דברי הש"ך משמע דלא אמרינ' כן אלא בב"ח דאין כח בטעם זה המובלע בפרש לעשות איסור בב"ח אבל באיסור נבלה שהיא מחמת עצמה לא מסתבר כלל דמחמת שמובלע בהקיבה יהא נעשה כולו היתר וראי' מדמדמה לי' הש"ך לנ"ט ב"ר נ"ט והתם גופא לא שרי אלא מינו בנ"ט דהתירא ועיי' בתוס' ע"ז דף ל"ה סוף ד"ה חדא' כ' בהדי' טעם לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבב"ח דמליח היה כרותח עיי"ש וכבר הקשה כן הכו"פ דדברי התוס' הנ"ל הם דלא כש"ך, ולענ"ד נראה דלק"מ התם קאי התוס' אליבא דדבריהם הקודמים שכתבו דנהי דהצלול אינו מעמיד מ"מ ראוי לאסור הגבינות מפני שמעמידין בקיבה משים דהגוי אינו מברר הקרוש מתוך הצלול וא"כ שפיר כ' התוס' דנעשה בב"ח מחמת הצלול דאין בו דין פרש לשיטת ר"ת משא"כ הש"ך דקאי על הקרוש שפיר קאמר דגם טעם בשר שבו נעשה פרש ואינו אוסר מיהא היינו דומי' דנ"ט בנ"ט דהתירא אבל טעם בשר האיסור שבו לא שמענו שהאיסור נהפך להיתר וא"כ שפיר י"ל דאיסור מחמת טעם הנבלה המובלע בו ואפי' את"ל דעכ"פ כיון דהחלב מיהת נמי מעמדת הו"ל זוז"ג מ"מ לכתחילה מיהת מיתסר, וממילא הו"ל כמבטל אלכ"א דאסור גם בדיעבד למי שנתבטל בשבילו, וכ"ז אלו הוי מתברר דאינו נעשה אלא מחלב בהטיה אבל כבר מילתי אמורה דיש לחוש גם שמא מחלב טמא מתמצה ותו נראה דבלא"ה יש כאן חשש גדול שמא מתמצה גם מעור הקיבה גופא דהוא עור נבלה דידוע דבעור הקיבה מוטבע עיקר כח המעמיד, וא"כ הו"ל כמעמיד בעור קיבת נבלה דקיי"ל בשו"ע סעי' י"א דאסור בכ"ש והה"ד בציר המתמצה ממנו דהא בכל איסורין שבתורה משקין היוצא מהן כמותן ואפשר דמה שמתמצה מאותו העור הקיבה גרידא נמי יש בו כדי להחמיץ ותו לא מהני אפי' איכא גורם דהתירא בהדי' כמבואר בש"ך וטו"ז שם:

אמנם מש"כ הדר"ג לדמותו למוס"ק המוזכר בשו"ע או"ח סי' רט"ז במג"א ס"ק כ"ג דדעת רבנו יונה שהדם דנשתנה למוסיק אישתרי הואיל ונשתנה מברייתא, הנה בזה דבר גדול דיבר, אלו הי' דבר זה מוסכם להלכה ברורה אלא דהא גופא לאו הלכה פסוקה היא דהא הרא"ש מפקפק שם בפ' כ"מ וכ' דראייתו צריך ראי' ומה שתמה בטו"ז סי' רט"ז דמאי שנא מחלב קרוש בתוך הקיבה דס"ל גם להרא"ש פירשא בעלמא, המג"א במתק לשונו שם נשמר מקושי' זו במש"כ שם סק"ג וקושיותיו של המג"א הם קושי' חזקות

ועיין במקו"ח סי' תס"ז שכ' ליישב קושיי' המג"א אלא דבתשו' נחלת יעקב סי' ד' הובא שם מה שהגאון ח"ס ז"ל פקפק על תירוצו והעלה כשיטת הח"י בסי' רט"ז דבעי' דוקא שישתנה לדבר שכבר מפורש התירו בתורה כגון בשר שנהפך לדבש דהרי דבש מפורש התירו בהדי' ובזה מיושבים קושיותיו של המ"א וא"כ לשיטה זו אין לנו היתר מזה גם ראיתי בתשו' נח"י תשו' ד' בהגהות הגאון מהר"א בעל חסד לאברהם שכ' לחלק בענין אחר דדוקא היכא שנשתנה לדבש שאם הי' נולד כן מתחלת ברייתא הי' מותר גם עתה ע"י השינוי נהפך היתר ודנינ' לי' כאלו נולד כך אבל אם גם בתחילה הי' כן הי' אסור אינו מועיל השינוי ואם סברא זו אמיתית א"כ ה"נ אלו הי' מתחילה אבק כמו שהיא עתה נמי הי' אסור דאין לך דבר שנעשה מבעל חי מותר בלא זביחה, א"כ אלו נעשה מעור הקיבת של נבלה כמין אבק הנ"ל נמי הי' אסור שוב לא מהני לן מה דמעיקרו הי' מיצוי לחלוחית שבו, ונשתנה אח"כ לאבק ועוד מאן מסהיד שאין אבק זה נעשה מעור הקיבה בעצמו ע"י שמייבשו ועושה המצאתו עפ"י דרכי הפאבריקאטואן שלו ע"כ אין דעתי מסכמת בשום אופן להתיר המצאה חדשה הזאת לעשות ממנו גבינות כשרות:
והנני בדשתה"ק בלונ"ח ע"ע:
עיי' בבאה"ט סי' צ' ס"ק כ"ב שהוקשה על הטו"ז דס"ל שם דלא אמרינן כבוש כמבושל בב"ח דרבנן ופליג על חו"ה והוקשה הא פסיק המחבר בסי' פ"ז בחלב הנמצא בקיבה אם עמד יום שלם הוי כביש וזה ג"כ מיקרי חלב שחיטה עכ"ד והוא תמוה מאד דהא חלב שבקיבה כניס במעיו ממה שינקה מבהמה בחייה והוי חלב גמיר וכן מוכח בהדי' מדברי הש"ך בסי' פ"ז ס"ק ל"ב ומדברי הב"ח שם במש"כ בחלב צלול דנקטינן להחמיר באיסור דאורייתא והש"ך לא השיג עליו אלא משום דמה"ת אננו אסור אלא דרך בישל אבל אי הי' דרך בישל הוי מודה להב"ח אלמא דאין זה בכלל חלב שחיטה וזה פשיט וברור וצ"ע:

סימן פו

בהא דקיימ"ל ביו"ד סי' צ"א ס"ב דאסור להניח היתר צונן בכלי של איסור צונן בכל מידי דאין דרכו בהדחה ומבואר ברמ"א דבדבר יבש לגמרי שפיר דמי וע"ז האריך הש"ך והעלה שם סוף ס"ק ג' לחלק בין כלי חרס לכלי שטף ומשוה בזה שיטות הפוסקים ממה שהקשה בד"מ ובת"ח עיי"ש ובפלתי הקשה א"כ הכא בבב"ח מ"ט לא הוזכר חילוק זה בשו"ע ומשתי' דטעמא דהחילוק הוא משום דבכלי חרס כיון דאין לו תקנה בהגעלה א"כ יניחנו כך כדי להשתמש בו בצונן ומתוך כך יבא לידי תקלה להשתמש בו בחמין

משא"כ בכלי שטף דסגי' לי' בהגעלה כ"כ הפר"ח עיי"ש וא"כ בב"ח ל"ש זה דאטו מי אסור להשהות כלי חלב וכלי בשר בביתו עיי"ש ולפענ"ד תמוה מאד דאדרבה הא גופא קשי' על הטעם הפר"ח הנ"ל בב"ח מאי איכ"ל התם הו"ל למיסר להשתמש בצונן גם בכלי שטף דבשלמא כלי של איסור כיון דיגעילנו ליכא למיחוש לתקלה ומשא"כ בב"ח דלא מגעיל הכלי אי שרית לי' להשתמש בו בשר בצונן שפיר איכא למיחוש לתקלה אפי' בכלי שטף תו קשי' לי בכלי חרס נמי ליכא תקלה אלא ביומו אבל כשאינו ב"י הו"ל נוטל"פ ומותר בדיעבד וא"כ ליכא תקלה אלא לזמן מועט וכעין זה מחלק החוו"ד לקמן בסי' צ"ז אמשכ' הטו"ז שם ס"ק א' עיי"ש ומיהא זה נ"ל ליישב עפי' משכ' הרמ"א בסי' ס"ט סי"ב דאסור להשהות ג' ימים בשר בלא מליחה דחיישי' שמא יבשלו והקשה במנח"י הא מבואר בסי' נ"ז דלתקלה דכ"א יום ל"ח דהו"ל זמן מועט ותי' דהתם מיירא שכבר אתילד בה ספק טריפה א"כ הו"ל דיעבד משא"כ הרמ"א מיירא לענין לכתחילה חיישי' גם לזמן מועט אלא דא"כ ה"נ אפי' בכלי שטף דסגי בהגעלה הו"ל לאסור לכתחילה להשתמש בו בצונן שמא יבא עי"ז לתקלה, ומתוך כך נ"ל בס"ד ליישב דטעמא דחילק בין כ"ח לכלי שטף הוא כמש"כ בחו"ד משום דבכלי חרס בולע הרבה חיישי' שמא פולט קצת אף בצונן, ולפענ"ד נראה להוסיף דהא אמרי' בגמ' פסחים ל' דחזינן לה דמדייתא וא"כ י"ל דוקא באיסור הוא דחיישי' שמא יבא לידי תקלה שיאכלנו בלא הדחה משא"כ בבב"ח דא"א לבא לידי חשש דאורייתא דממנ"פ אי אכיל לי' בעינא ליכא איסור דאורייתא דרך בישול אסרה תורה ואי מבשל לי' א"א לבא לידי נתנת טעם בדבר מועט כזה ולכן בב"ח מודה הש"ך דאפי' בכ"ח מותר ודו"ק, בהא דכ' רמ"א ס"ה בהג"ה שניי' הא דטהור מליח וטמא טפל שרי היינו שהטמא יבוש אבל אם הטמא דבר צליל נאסר הטהור מאחר שאינו נאכל מחמת נכחו בולע האיסור שאצלו ושניהם אסירים הוקשה בתשי' צמח צדק סי' ל' כיון דקיימ"ל בסי' ס"ט דאפי' הדחה מועטת מבטלת כח הציר א"כ להוי האי צליל כהדחה מועטת מיהת ותי' דאדמחליש לי' בולע כדי קליפה והוקשה בחו"ד ס"ק י"א א"כ אמאי קאמר דשניהם אסורין הא קיימ"ל לעיל כל היכא דא"א ליקלוף שרי בלא קליפה, ונראה דלק"מ דנהי דהצלול ויבטל כח המלח היינו שלא יהי' בכחו להפליט או להבליע אבל פשיטא דהמלח בעין שע"פ הבשר כלו בולע מטעם בשר וא"כ כשמתערב בתוך החלב נאסר החלב מחמת המלח בעין שיש בו טעם בשר ומתערב בהחלב ובזה לא שייך לומר דבדיעבד מותר בלא קליפה וקושיות הצונ"צ מעיקרא לא הוי אלא דהבשר מליח לא יתסר לי' דהצליל מחליש לי' כח המלח ואין בו כח להבליע החלב בהבשר וע"ז שפיר תי' דאדמחליש לי בלע כדי קליפה וא"כ קושי' החוו"ד

לק"מ אלא דמ"מ עדיין קשה דמלשון רמ"א משמע דשניהם אסורין לגמרי כדקיימ"ל בסי', ק"ה דלדידן במליחה בעינן ס' וא"כ בזה קושי' הצ"צ במקומה ואין תירוצו מספיק כלל וע"כ צריכין אנו לתירוצו של החו"ד דמיירא שאין כאן אלא חלב מעט ואננו מכסה פני החתיכה ובזה לא נתבטל כח המלח ומ"מ נלמד מיהת לדינא דהיכא דנפל לגמרי לתוך החלב בזה אפי' לדידן דקיימ"ל כל מליחה בס' ולזות לא מיתסר הבשר אלא כדי קליפה והחלב מיהת בעי' ס' אע"ג דבדבר דכא שייך קליפה בדיעבד מותר בלא קליפה מ"מ הכא מחמת תערובות המלח שמובלע מטעם בשר מיתסר החלב וזה ברור:

סימן פז

א טור יור"ד בסי' צ"ב, ובשו"ע סי' ק"ה הביאו מחלוקת רש"י ור"י, דלר"י דוקא שהחתיכה כולה חוץ לרוטב אמרי' חענ"נ, אבל מקנתה בתוך הרוטב הכל מצטרף, ולרש"י אפי' מקצתה בתוך הרוטב, אין הכל מצטרף לבטל החלב, ועיי' בטו"ז סק"ב דמדברי השו"ע שהם דברי הרמב"ם נ"ל דס"ל כרש"י מדכ' באם נאסרה החתיכה אוסרת השאר, ותמוה לי היכא מצינו למימר דהרמב"ם ושו"ע ס"ל כרש"י דהא מבואר בשו"ע שם והם דברי הרמב"ם דבנפל חלב לתוך קדרה של בשר טועמין החתיכה שנפל עליה החלב אם אין בה טעם חלב הכל ונותר וכו', ולפירש"י דבמקצתה בתוך הרוטב מיירא א"כ איך אפשר לסמוך אטעומת הא אפי' לא יטעים טעם חלב אכתי אין ראיה שלא קיבלה החתיכה טעם מן החלב ומה שאינו נרגש היינו משום שכבר נתפשט טעם החלב ויצא לחוץ, ובשלמא לפימש"כ הד"מ וכן ס"ל להש"ך שם בס"ק ג' דבלא ניער לרש"י אפי' מקצתה בתוך הרוטב מבלע בלע מפלט לא פלט ניחא, אבל לפימש"כ הטו"ז דנהי דלרש"י אין הרוטב דלמטה מסייע לבטל טפת חלב שנפלה מ"מ אותה חתיכה עצמה חוזרת ואוסרת למטה כל הרוטב וכל מה שבתוכו עד ס' כנגד כל החתיכה, א"כ הדק"ל איך אפשר לסמוך אטעימת החתיכה ולכאו' יש לומר דהטו"ז מודה דאין הבלוע שבתוך החתיכה יוצא אליבא דרש"י אלא כשהחתיכה כולה בתוך הרוטב, והא דאוסרת היינו משום פליטת עצמה של החתיכה, וכ"מ קצת לשון הטו"ז במש"כ דנאסרת חלק התחתון מחלק העליון וחוזרת ואוסרת למטה וכו' עיי"ש, אבל א"כ הוא נסתר מחמתו, דהא הטו"ז בעצמו ס"ל בסי' ק"ה ס"ק י"ג דגם בב"ח אינו חוזר ואוסר שאר בשר בלא רוטב ומפרש מש"כ השו"ע שם כגון נבלה או בב"ח היינו בשר חם שנגע בגבינה כדכתב המהרש"ל שם עיי"ש, וא"כ דברי הטו"ז צע"ג ועיי' בפירש"י במשנה דט"ח שנפלה על החתיכה אם יש בה בנו"ט אסורה פירש"י כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים

לבטל הטפה מיד נאסרה החתיכה וכו' ולכאורה מה בא ללמדנו בזה וגם למה לי' לפרש שאין בחתיכה ששים הא יל"פ כפשוטו דטעמי' קפילא דאין בה טעם, ונהי דרש"י ס"ל דלא סמכי' אקפילא בלא ס' הא ס' בלא קפילא נמי לא מהני, ולהנ"ל ניחא דהא לרש"י מיירא במקצתה בתוך הרוטב ולפי מש"כ הטו"ז נהי דאין הרוטב דלמטה מצטרף מ"מ נאסרה מיהא מחמת אותה החתיכה, וא"כ שוב אין לסמוך אטעימה כלל, דהא א"א למוקם עלה, וע"כ כוונת המשנה אם יש בה בנו"ט היינו שיעור ששים וא"ש בס"ד אבל דברי הטו"ז צע"ג:

ודע דהד"מ והש"ך ס"ל אליבא דרש"י דבלא ניעור אין שאר החתיכות נאסרות כלל כי היכא דלא מצטרפי ונראה פשיט דל"ש לומר כן אלא למאן דס"ל דבעי' שיצא גם הבלוע, אבל פליטת עצמה של החתיכה שנעשית נבלה אינה אוסרת, אבל לפימש"כ הר"ן דהיכא דחענ"נ אפי' פליטת עצמה נמי אוסרת א"כ פשיטא דבמקצתה בתוך הרוטב נאסרו שאר החתיכות אפילו בלא ניעור כלל דודאי אי אפשר לומר כן כלל דאפילו פליטת עצמה אינו יוצא אלא אם כולה בתוך הרוטב דאטו אם יפול חתיכה של נבלה מקצתה בתוך הרוטב מי לא בעי' ששים כנגד כולה ועכצ"ל כהנ"ל, א"כ צ"ע על הש"ך דהוא ס"ל בסי' ק"ה ס"ק י"ז דבב"ח פליטת עצמו נמי אוסר דהו"ל איסור מחמת עצמו עיי"ש וא"כ איך ס"ל הכא דלרש"י אי לא ניעור ולא כסה אין שאר החתיכות נאסרות כלל וצע"ג ועיי' פירש"י בסוף שמעתא דו"ח בד"ה ותו לא מידי דמבואר בהדיא כדס"ל להטו"ז הנ"ל מדכ' וז"ל והשתא דקם לי' רבי בשיטתי' דרבי יהודא בין בט"ח שנפלה על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה החתיכה וכו' והחתיכה עצמה כע"כ ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה וכולן נאסרות ואפי' הן אלף וכו' אלמא בהדיא כשיטת הטו"ז הנ"ל דאפי' בלא ניער כולן נאסרות לשיטת רש"י וע"כ הא דאמרי' בגמרא אי לא ניער כלל ולא כסה כלל היינו כמש"כ הר"ן משום דהתם קאי הגמר' אליבא דמ"ד אפשר לסחטו מותר אבל למאי דאמרי' דס"ל אפל"ס אסור איה"נ דמוקומי' לה בין בניעור לבסוף בין בלא ניער כלל וכ"כ הריטב"א עיי"ש וכל זה צע"ג על הש"ך ס"ק י"ג שהקשה על הרמ"א מש"ס הנ"ל וכבר תירצוה באמת הר"ן והריטב"א בחי' עיי"ש וצ"ע, ועיי' עוד לקמן מש"כ בס"ד ביישוב קושיי' הש"ך הנ"ל ודע דהמרדכי אליבא דרש"י יש לו שיטה אחרת והובא ד"מ שם, דאפי' אותה חתיכה לא נאסרה אלא מה שממנה חוץ לרוטב אבל לא מה שלמטה מן הרוטב, וצ"ל לדידי' דודאי הטפה מתפשטת בכל החתיכה ומ"מ אין כח בהרוטב להמשיך לתוך הקדירה אלא הבלועה שבחציה שבתוך הרוטב ולא מה שממנה ולמעלה, משו"ה אותה שבתוך הרוטב לא נאסרה, משום דהטעם יתפשט בשוה עם שאר

החתיכות שבתוך הרוטב אלא דלפי"ז צ"ע דלא יהא צריך ס' אלא נגד חציה שלמעלה מן הרוטב וכל זה צע"ג ודו"ק היטב:

ב') בתשו' נודב"י מהדו"ק חיור"ד סי' כ"ו העלה דאפי' לפימש"כ הש"ך בסי' צ"ב סק"ג בשם מהרש"ל דהא דהבל הקדרה מועיל לאסור כל החתיכה הנ"מ בדבר צלול כמו טפת חלב אבל בדבר גוש אפי' איכא הבל קדרה אננו אוסר יותר מכדי נטילה עיי"ש, ובנודב"י שם העלה דהנ"מ היכא דאין האיסור דבוק באותה החתיכה אבל היכא דהאיסור דבוק אז אפי' בדבר גוש נאסרה החתיכה כולה, והוכיח כן ממש"כ התוס' בחולין דף צ"ו במתני' דירך שנתבשל בה גיה"נ דמוקי התוס' שם לרש"י במקצתה חוץ לרוטב ולר"י כולו חוץ לרוטב עיי"ש ואפי"ה משערין בנו"ט א"וו כיון שהוא תוך הקדרה עכ"פ לעניין אותה החתיכה שג"ה דבוק בה מתפשט בכולה עיי"ש, ולפענ"ד דבריו תמוהים בזה מאוד, ומדברי התוס' ונוכח איפכא דאיס"ד בכהי"ג נאסרות כולה א"כ מאי קשיא להו להתוס' לשיטת ר"י והוצרכו לדחוק דאם יש בה בנו"ט לאו דוקא אלא דכל החתיכות שבקדרה נמי מצטרפין הא כי היכא דניחא להו לרש"י דמיירא במקצתה חוץ לרוטב ה"נ איכא לאוקמי אליבא דר"י בכולה חוץ לרוטב, אע"כ כמש"כ הש"ך משום דבכולה חוץ לרוטב לא מהני הבל הקדרה כיון שהוא דבר גוש לא הו"ל לאסור כל הירך, אע"כ דעכ"פ מקצת הירך בתוך הרוטב וא"כ לשיטת ר"י הו"ל לצרף הכל משו"ה הוצרכו לומר דאיה"נ דמתני' ה"ק, ואיס"ד כהנודב"י הדק"ל כי היכא דניחא להו לרש"י לאוקמי מתני' במקצתה בתוך הרוטב ה"נ הו"מ לאוקמי לר"י בכולה חוץ לרוטב א"וו בדבר גוש אינו נאסר אלא כדי נטילה, אפי' איכא הבל קדרה אפי' אם היא דבוק ממש באותה החתיכה וזה נראה ברור, ואין להקשות לרש"י נמי דמקצתה בתוך הרוטב מ"מ אמאי נאסר כל הירך, וכן הקשה באמת בחרע"א עיי"ש אבל נראה דלא ק"א דנהי דלרש"י במקצתו בתוך הרוטב, אין שאר החתיכות מצטרפות משום דאין הטעם מתפשט לתוך החתיכה ולחוץ, מ"מ אהני מיהת הרוטב שתתפשט עכ"פ טעם הגיד בתוך אותה החתיכה שמקצתה ברוטב ושפיר נאסר הירך כולו אי לית בי' ששים לבטל הגיד עיי' בחוו"ד סק"ו וא"כ דברי התוס' ברורים ומוכח מיהת דלא כנודב"י וצ"ע:

וראיתי בהפלתי שהביא ראיה דהבל הקדרה אוסר כל החתיכה, ממש"כ התוס' בחולין דף ק' בד"ה חתיכה דמיירא שהחתיכה של היתר מקצתה חוץ לרוטב וחתיכת האיסור מונחת עליה לגמרי חוץ לרוטב, ולכאורה תמוה א"כ אמאי נאסרה החתיכה של היתר כלל יותר מכדי נטילה, אע"כ דהבל הקדרה אוסר כל החתיכה עיי"ש ולכאורה יש לתמוה מזה על הש"ך דלפי דבריו דבדבר גוש ל"ש זה א"כ הדק"ל ומן התימא על הפלתי

שלא הרגיש דלדבריו נסתרו דברי הש"ך מהתוס' הנ"ל ונראה דאין ראי' משם די"ל דמיירא בחתיכה שמינה ואף להתוס' שם בד"ה כשקדם לא ברירה להו בשומן אי מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב י"ל התם קאי להילכתא דקיימ"ל מב"מ בטל שפיר כתב דממנפ"ש מצטרף הכל עיי"ש, אבל אי מב"מ לא בטל' אדרבא ממנפ"ש הכל אסור, אי מפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ מעיקרו נאסר הכל ואי אינו מפעפע א"כ כש"כ דחתיכה עצמה כע"נ ומיירא כשניער אח"כ החתיכה בתוך הקדרה ואוסרת שאר החתיכות וא"ש בס"ד, ונראה ראי' ברורה להש"ך ממש"כ התוס' בחולין דף צ"ח ע"ב ד"ה רבא דהכא איירא בטעם גמור דבקדשים אסור ומקרא דחטאת וכו' והכא שרי דפעמים שהזרוע ומקצת מן האיל חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם בונה שבחוץ, וזימנין נמי שיש משמנונית הרבה מכל אותו מקצת עד שלא יהי' ברוב אותו מקצת כדי לבטלו וכו' ולכאורה יש לתמוה כיון דהבל הקדרה מוליך הטעם בכל החתיכה א"כ אכתי אין כאן טעם גמור במה שחוץ לרוטב יותר ממה שבתוך הרוטב אע"כ כמש"כ הש"ך בדבר גוש ל"ש סברא זו וא"כ שפיר כתבו התוס' חלא שראיתי בפלתי שהקשה לשיטת ר"י דבבמקצתה בתוך הרוטב מצטרף הכל לבטל א"כ איך כתבו התוס' דהזרוע נותן טעם במה שחוץ לרוטב ומתוך כך כ' דצ"ל דהתוס' ס"ל דהאיל נחתך לחלקים וחתיכה א' מהאיל הוא כולו חוץ לרוטב, וא"כ מאין יבלע חתיכה זו מן הזרוע יותר מכדי נטילה אע"כ דההבל אוסר בכלו עיי"ש, ולפענ"ד ונוכח מזה דלא כהש"ך הנ"ל שמחלק בין דבר גוש לצלול, וגם בזה תימא שלא הקשה מזה על הש"ך, ובזה אין לתרץ כמש"כ לעיל דמיירא בחתיכה שמינה דא"כ מוכח מכאן דאין השמנינית מפעפע מחתיכה לחתיכה ובדף ק' נראה דהתוס' מספק"ל בזה עיי"ש, והתם למ"ד מב"מ בטל קיימי' אליבא דאוקימתא דרבא לפי' התוס' דלא כתבו כפי' הר"ן עיי"ש ודו"ק מיהא אחרי העיון נראה דאין מזה סתירה לשיטת הש"ך דנהי דאין החתיכה נאסרה ע"י ההבל כיון שהוא דבר גוש מ"מ עכ"פ נאסרה כדי נטילה ובזרוע בשלה לא אשכחן דהצריך רחמנא להסיר מהזרוע כלום, וא"כ א"ש בס"ד וד"ק היטב:

ג' הכו"פ בסי' ס"ד כתב לחדש בהא דקיי"ל שם בשו"ע ס"ב בשוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי אעפ"י שלא הפריס על גבי קרקע חלבו אסור מדאורייתא שאינו אסור רק כמותי החלב שהי' בעת שחיטה אם, אבל מה שנתגדל אח"כ אינו אסור ולכך אם נפל לקדרה לא משערינן לאסור רק כמות שהי' בשעת שחיטה ולא כונו שהוא לפנינו עיי"ש בכרו"פ בכרתי ס"ק ה' ונשאלתי על זה הא עכ"פ הו"ל איסור דבוק וא"כ לימא כל החלב נעשה נבלה למאי דקיימ"ל איסור דבוק, והנה כפשוטו לא ק"מ דנפק"מ אם הוא דבוק

בחתיכה גדולה שיש בה בעצמה ס' כנגד כל החלב שהי' בשעת שחיטה באופן דאין צריך לצירוף שאר החתיכות, ואפי' למאי דמשמע ממשמעות לשונו דאפי' אם נפל לקדרה לא ומשערינן לאסור רק כמות שהי' בשעת שחיטה ומצרפין כל הקדרה, מ"מ נפק"מ שפיר בחלב מהותך שנפל לקדרה, דבלח בלח לא אמרי' חתיכה עצמה נע"נ בשאר איסורין כמש"כ הרמ"א בסי' צ"ב וא"כ ניחא דברי הפלתי ודע דאין לומר דנתבטל החלב שהי' בשעת שחיטה בחלבו שגדל אח"כ כיון שההיתר לא הי' ניכר מעולם וכמש"כ המרדכי בסוף החולץ גבי יבמה שרקקה דם עיי"ש ובפלתי סי' ק"ב ועיי' ביור"ד סי' י"ד ובתשו' נודב"י מהדו"ת חיור"ד סי' כ"ד ודו"ק:

ד) הפרמ"ג בסי' צ"ב ונ"ז ס"ק ט"ו ונבעי ליה למאי דקיימ"ל יבש בלח אין לו ביטול וההי"ד לח ביבש, כל שהאיסר מובדל וניכר ולפיכך זית איסור וזית היתר שבישל בס' זיתי רוטב הרוטב מותר והחתיכות אסורות ומבע"ב אם זית רוטב איסור נפל לרוטב של שלשים זיתי היתר ושלשים זיתי דבר גוש נמי לימא הגוש שרי דיש בין הכל ס' לבטל זית רוטב איסור ול' זיתי רוטב יהא אסור דאין יבש מבטל לח דנהי נמי דאמרינן דאין בטעמו כח לאסור דהטעם מתפשט בכולו בשוה מ"מ ונונשות הרוטב נשאר בל' זיתי רוטב דהיתר ואין שייכות לחתיכות לבטל הרוטב עיי"ש, ונראה דיש לפשוט האי דינא, ממה שכ' התוס' בחולין דף ק' בתוס' ד"ה חתיכה עצמה נט"ל פירוש בקונטרס שנתבשלה תחילה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה ולא הי' בה ס' ונתנה הנבלה טעם בה וכו' וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהי' באותה שעה נאסר מתחילה ונעשה נבלה ואוסר את כל הרוטב שאח"כ מפני שהוא מינו ויצטרך שיהי' ששים בחתיכות שנתן אח"כ כבטל הרוטב דמעיקרו עיי"ש, אלמא בהדיא היכא דאיכא מיהת ששים חתיכות מתבטל הרוטב של האיסור דהוי בי' מעיקרו, אע"ג דממונשו של רוטב שנתערב בתוך הרוטב לא בטל דהא התם קאי למ"ד מב"מ לא בטל, וכן יש להוכיח עוד ממש"כ התוס' בחולין דף ק"ח ע"ב בשם רבנו שמואל עיי"ש, ומ"מ נהי דהאיבעי' איפשט מזה מ"מ טעמא לא ידענא וצע"ג הא באמת לח ביבש אין לו ביטול והנה בהך דינו של הפרמ"ג י"ל דהא באמת מב"מ מדאורייתא ברובא בטל והא דבעינן ס' היינו משום אננו מינו, וכיון דעכ"פ הטעם מתפשט בשוה א"כ באינו מינו א"א לבא לידי נתינת טעם שפיר בטל ברובא, וזה נכון בהך דפרמ"ג אבל בהאי דכתבו התוס' הנ"ל עדיין צע"ג דהתם קיימי' אליבא דמ"ד מב"מ מדאורייתא לא בטל א"כ צע"ג אי נמי איכא ס' חתיכות, אמאי הרוטב מותרת הא הרוטב לא מצי להתבטל בחתיכות וצע"ג:

ה) בענין תרי משהו האריך הטו"ז בסי' צ"ב ובנקה"כ שם ובמג"א סי' תס"ז אי אמרי' כן גם לעניין חמץ בפסח דחתיכה שנאסרה במשהו אינה חוזר ואוסרת במשהו ותוכן פלוגתתם במאי דאמרי' בשמעתא דחולין דף ק' כיון שנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה והקשו בתוס' כיון דמב"מ במשהו א"כ למה לי כיון שנתן טעם ת"ל דאותו משהו הנבלע בחתיכה חוזר ואוסר כל החתיכות וכ' בשם ר"ת דתרי משהו לא אמרי' ומבואר בחידושי הרשב"א בטעמא משום דאין כח במשהו לצאת מהחתיכה שמובלע בה, אבל הר"ן אסברא לה בענין אחר כיון דאין כח במשהו לצאת בעצמו אלא עם כח היתר המעורב בו לא מיחשב מב"מ דבזה לא שמענו דמב"מ לא בטיל עיי"ש, והשתא לטעמא דהרשב"א גם בחמץ בפסח לא אמרי' תרי משהו כיון דלעולם אין כח במשהו להתפשט יותר, משא"כ טעמא דהר"ן לא שייך אלא במידי דאינו אוסר במשהו אלא במינו אבל בחב"פ דגם באינו מינו במשהו ל"ש האי טעמא, ואמרינן גם תרי משהו ופליגו הטו"ז והנקה"כ בטעמייהו דהרשב"א עם הר"ן:

והנה לכאורה תמיהא לי אמש"כ הר"ן דבכח אחר מעורב בו לא אמרי' מב"מ לא בטל, וכיון דכח היתר מעורב הו"ל כמו איננו מינו, א"כ כש"כ היכא דמעורב בו איננו מינו ממש ובלא זה לא הי' מקום לאסור כש"כ דהו"ל למימר דל"ח מב"מ א"כ יש לתמוה מה דאמרי' בשמעתא דט"ח כיון שנתן טעם בחתיכה אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה והתם נמי טעם הבשר לחוד אינו אוסר כלל כמש"כ התוס' דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שגם האיסור הבלוע יכול להתפשט, ואילו הי' טעם בשר לחוד לא הי' בכחו לאסור ומאן משוי לי' איסור טעם החלב המעורב בו א"כ איך חשבי' לי' מב"מ כיון דכח אחר מעורב בו, והשתא היכא דכח היתר מעורב בו אמרי' הכי כש"כ אי כח איננו מינו מעורב בו, מיהא נראה דהר"ן לשיטתו דאיהו ס"ל בשמעתא דט"ח כיון דהחתיכה עצמה נע"נ שוב אוסר פליטת בשר גרידא אפי' בלא טעם חלב כלל, א"כ ל"ש לומר התם דכח אחר מעורב בו דלא שייך לומר כן אלא היכא דהמינו גרידא לא הי' בכחו לאסור תדע דהא כי יהיב טעמא בחתיכה נמי מעורב בטעם האיסור גם טעם של היתר ומ"מ לא מיחשב כח היתר מעורב בו, משום דהאיסור גרידא נמי היו בכחו לצאת וזה ברור וההד"נ כיון דכח טעם הבשר בלא תערובת חלב שבו הי' בכחו לאסור לא איכפת לן מה דהשתא מעורב בו טעם החלב, וממילא שפיר מיחשב מב"מ מחמת טעם הבשר וא"ש בס"ד והשתא י"ל הרשב"א והר"ן לטעמייהו דלמאי דס"ל להר"ן דפליטת עצמה של חתיכה הנאסרת נמי אוסרת שוב א"א לומר טעמו של הרשב"א דהמשהו לא מצי להתפשט דמה בכך כיון דעכ"פ החתיכה נאסרת מחמת מב"מ במשהו א"כ כל הטעם

המתפשט מהחתיכה בעצמה הוי טעמא של איסור גופא ועכצ"ל משום דכח אחר מעורב בו והרשב"א לשיטתי דס"ל דאין הנאסר יכול לאסור וכו א"כ שוב ליכא למימר כמש"כ הר"ן דא"כ תיקשי מבב"ח וע"כ צ"ל דלא מצי נפקי כלל מאותה חתיכה והנה לפי מאי דקיימ"ל דגם בב"ח אין הנאסור יכול לאסור וכו' כמבואר בש"ך וטו"ז בסי' ק"ה עיי"ש א"כ לכאורה עכצ"ל בטעמא דתרי משהו לא אמרינן כמש"כ הרשב"א, ממילא מוכח כהטו"ז כן נראה לפענ"ד בס"ד:

ודע דמשכ' התוס' דרבא"פ הוכיח מכאן דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין נמי ע"כ מודה לסברא הנ"ל שכתב הרשב"א, א"נ לסברא שכתב הר"ן, דבלא זה עדיין לא יתיישב הקושיי' נהי דלא אמרי' חתיכה עצמה נע"נ מ"מ ת"ל המשהו איסור בעצמו יחזור ויאסור את החתיכות כולן מפני שהוא מינו ועכצ"ל דלא אמרי' תרי משהו אי מטעם הרשב"א או מטעם של הר"ן, אלא דמזה גופא הוכיח הרבא"פ דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין, דאי נמי דמשהו הבליע לא מצי להתפשט כלל מהחתיכה שנבלע בתוכה מ"מ הלא החתיכה גופא נעשה כולה נבלה ויאסור כל משהו שבא אע"כ דלא אמרי' חתיכה עצמה נע"נ וזהו אי ס"ל דפליטת עצמה של החתיכה נמי אוסרת אבל אי ס"ל כשיטת התוס' דפליטת עצמה אינה אוסרת א"כ ליכא להוכיח מזה דלא אמרי' חענ"נ כיון דהבלוע אינה מתפשטת כלל לחוץ וצ"ל דס"ל כהר"ן דלא חשיב מב"מ משום דכח אחר מעורב בו ומזה גופא מוכח דלא אמרי' חענ"נ דא"כ ליכא כח היתר מעורב בו כלל דהא כולו איסור הוא ומאן דס"ל בשאר איסורין ג"כ חענ"נ צ"ל דבמשהו הוי"ט דלא אמרי' חענ"נ משום דלא דמיא לבב"ח דלא משכחת לה אלא ע"י נ"ט אבל עכ"פ ברור דדין זה אי אמרי' חענ"נ בשאר איסורין או לא, לא תליא כלל בסברת הרשב"א והר"ן הנ"ל ובזה ניחא מה שהעיר הפרמ"ג על מש"כ הש"ך בנקה"כ לחלק בין מב"מ לחב"פ עפ"י סברת הר"ן הנ"ל והעיר הפרמ"ג דהא דהמחבר דס"ל כשיטת רבא"פ ע"כ ל"ס לי' סברת הר"ן הנ"ל ולפימש"כ ניחא שפיר בס"ד ודו"ק היטב:

ודע דמש"כ הנקה"כ נפק"מ לעניין דבר שיש לו מתירין דדוקא במינו אינו בטל א"כ שפיר נפק"מ במה דלא אמרינן תרי משהו, צלע"ג לא מבעי לטעמא שהביא הש"ך בסי' ק"ב בשם התו"ח דהחילוק בין מינו לשאינו מינו משום דבאינו מינו כיון דהתערובות לא נקרא ע"ש מין האיסור הו"ל האיסור כמאן דליתא ול"ש עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר א"כ זה שייך שפיר היכא דהוא אינו מינו בעצם משא"כ היכא דלא מקרי אינו מינו רק מחמת שמעורב בו כח היתר ובאמת כל התערובות הוי מינו, א"כ ל"ש טעמא דתי"ח הנ"ל ואכתי נימא דשיל"מ לא בטל ושוב מצאתי שהעיר כן במחהש"ק סי' תס"ז

ס"ק י"ג עיי"ש אלא שכתב דצ"ל הנקה"כ אזל אליבא דהר"ן דס"ל טעמא דדשיל"מ לא בטל הוא מחמת מב"מ עיי"ש:

אבל לפענ"ד יש לתמוה גם על זה דהא להר"ן מקרי מב"מ מחמת שהוא היתר בהיתר אלא דמה שהוא אינו שוה לו לגמרי דהא עדיין אינו היתר עד למחר מחמת זה צריך שיהי' שוה לו בעצם כדי להשלים זה החסרון משא"כ היכא דהוא אננו מינו לא נקרא היתר בהיתר משום דעדיין אננו מותר לגמרי וא"כ כל כמה דמותר טפי נקרא יותר מינו ואיך אפשר דמחמת שמעורב בו כח היתר יהא נקרא אננו מינו ע"כ דברי הש"ך בנקה"כ נפלאו בזה וצע"ג: ו) כתב הטו"ז בסי' צ"ב ס"ק ט"ז הנ"ל דחתיכה שנאסרה במשהו נהי דאינה חוזרת ואוסרת במשהו בפליטתה מ"מ בעי' מיהת שיהא ס' כנגדה ועיי' נקה"כ שם שנתקשה בדבר אמאי צריך ס' כנגד כלו כיון דהשתא אנן קיימינן דבמשהו לא אמרי' חענ"נ ולדידי יש לתמוה על הטו"ז בזה מגמרא מפורשת בשמעתא הנ"ל דפריך מאי ארי' כי נתן טעם אפי' כי לא נתן טעם נמי כלומ' דת"ל מחמת חתיכת איסור בעצמה שאוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה, ומשני רבא דהו"ל מין ומינו ודבר אחר סליק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו, והנה מכאן העלו הראשונים דלא אמרי' תרי משהו דא"כ למה לי שנתנה טעם בחתיכה הא אפי' בלא נתינת טעם נאסרה החתיכה במשהו משום מב"מ עיי"ש, והשתא לשיטת הטו"ז א"כ לשינויי' דרבא הנ"ל הדרק"ל, כיון דס' לעולם בעינן נגד החתיכה אפי' אי לא נאסרה רק במשהו, א"כ שוב תיקשי למה לי שהחתיכה של היתר נאסרה מחמת נתינת טעם, הא אפי' לא נאסרה רק במשהו בעי' ס' כנגד כולה, ואין לומר דשאני החם דמיירא שסילקו לחתיכה דאיסורא הא הטו"ז נמי בכהי"ג מיירא עיי"ש, והוא לפענ"ד תמיה נשגבה על הטו"ז, ואפשר ליישב לפימשכ' החוו"ד להסביר טעמו של הטו"ז דאף דהחתיכה לא נעשית נבלה במשהו מ"מ בעינן ס' כנגדה דכל שטעמה נרגש בתבשיל האחר הו"ל כאלו אוכל האיסור, א"כ י"ל דל"ש זה אלא כשאין כאן אלא חתיכת האיסור גרידא משא"כ בשמעתין דאיכא נמי חתיכות של היתר אין הטעם הנרגש מחתיכה שנאסרה ודו"ק, אלא דעל גוף סברת החוו"ד הנ"ל השיג בהגהות רבנו רע"א ז"ל דהא החתיכה אין בעצמותה איסור רק במה שאוכל ג"כ המשהו שבתוכו ועתה כיון שהטעם הנרגיש בתבשיל האחר אין בו חלק ממשהו כיון דלהטו"ז אין כח במשהו לצאת מחתיכה לחוץ ממילא אין כאן איסור ודברי הטו"ז בזה צע"ג, ועיי' בעלתי שהקשה להטו"ז, דלכאורה יקשה למ"ד געי"נ חידוש הוא הול"ל אפי' ליכא נו"ט נמי כדאמרי' גבי בב"ח אי חידוש אפי' ליכא נו"ט נמי, מיהא י"ל זה אינו דא"כ שוב לא משכחת לה געי"נ כלל דהא חוזר ונאסר במשהו, מיהא אי תרי משהו לא

אמרי' אפי' במבשא"מ א"כ שפיר משכחת לה ע"י הגעלה ב' פעמים וא"כ הדק"ל, א"וו כשיטת הנקה"כ דל"ש עניין תרי משהו אלא לעניין מב"מ אבל לא היכא דנאסר גם באינו מינו אבל לשיטת הטו"ז קשיא, ולפענ"ד נראה דלק"מ דא"נ גיעולי נכרים חידוש הוא היינו דפליטת הכלים אוסר במשהו, אבל מה שחוזר ובולע ממה שנפלט לתוכו ודאי איננו אוסר אי לא יהיב טעמא דזהו לא חמור מאיסור גופא, וא"כ ממנפ"ש מה שמתבשל בתוך הכלי לעולם אין בו ששים כנגד הכלי ולק"מ, ובהנ"ל ניחא לשון התוס' בחולין דף ק' ע"ב שהקשו האיך הלעילו יורה גדולה וכו' דזה אין לומר כשאין ב"י מגעילין אותה דהא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, ותמה הפלתי על דבריהם, ת"ל דאי אמרת דמגעילין אותה כשאינה בת יומא א"כ ע"כ צ"ל דאינה בת יומא נמי אסורה, וא"כ אכתי הקוושיי' במקומה ולהנ"ל ניחא בס"ד דאי אמרת אינה ב"י נמי אסורה א"כ גיעו"נ חידוש הוא וא"כ לא נאסר אלא מה שנפלט מתוך הכלי אבל מה שהכלי חוזר ובולע ממים שנאסרו אננו אלא כשאר איסורים דנותן טעם לפגם ומותר וא"כ שפיר הומ"ל דמגעילו שני פעמים משו"ה הוצרכו לומר, דלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא וא"ש בס"ד ודו"ק, (ד) כתב הש"ך ביור"ד סי' צ"ב ס"ק ח' בשם או"ה, דהיכא דלא הוברר האיסור לא אמרי' חענ"נ וכן כתב ההמ"ג על דברי הרמב"ם כיון שלא נודע איזה חתיכה היא אין לומר בה חענ"נ עכ"ל, ובאמת הדבר מרפס איגרא לחדש כן בלי ראיה מהש"ס, ונ"ל בס"ד דיש להביא ראיה ברורה לזה מהגמרא, מהא דאמרי' בשמעתא דנ"ח אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נע"נ ואוסרת כל החתיכות כולן שפני שהן מינה, ופריך בגמרא מכדי רב כמאן אמרה לשמעתי' כר"י דאמר מב"מ לא בטל הא קסבר ר"י כל שהוא מו"מ וד"א סליק את מינו נמי שאינו ושא"מ רבה עליו ומבטלו ולכאורה יש לתמוה לפי מה שמבואר בפרמ"ג במ"ז אות ט"ז וכן הוא פשוט וברור דיבש בלח אין לו ביטול כל שהוא איסור מובדל וניכר עיי"ש, א"כ יש לומר דמיירא שאין החתיכה ניכרת ושפיר אוסרת כל החתיכות משום מב"מ דהא החתיכה עצמה לא מתבטלת ברוטב, בשלמא לשיטת התוס' במנחות דף כ"ג וביבמות פ' הערל דביבש ביבש לכו"ע מב"מ בטל א"ש דאי מחמת החתיכות הו"ל יבש ביבש וע"כ משום שהוא דרך בישול וכיון שהטעם דנפק מהחתיכה של איסור בטל ברוטב שוב הו"ל כמו יבש ביבש, אבל לשיטת רש"י דגם יבש ביבש מב"מ לא בטל הדרק"ל, והא דא"ר בחולין דף ק' הו"ל מו"מ וד"א ואמרי' סליק היינו ע"כ כשהסיר אח"כ גוף החתיכה של איסור וצע"ג, מיהא אם נימא כשיטת הש"ך הנ"ל ניחא דהא מבואר בר"ן בשם רש"י דרב קאי אארישא דמתני' דקתני ט"ח שנפלה על החתיכה אם יש בה בנו"ט הרי זו אסורה דקאי על כל הקדרה, ומיירא מתני'

בשלא ניער את הקדרה ומ"מ כל הקדרה אסורה משום דההחתיכה עצמה כע"נ ואוסרת אפי' בפליטת עצמה, אפי' לא נפק כלום מהט"ח שבלעה עיי"ש, והא דקתני סיפא ניער את הקדרה וכו' לקולא קאמר, דהיכא דניער מיד אין כח בטפה לאסור עד שתתן טעם בכל הקדרה, וכן משמע מלשון רש"י במתני' עיי"ש ולפי"ז שוב אין לומר דאין החתיכה ניכרת דכיון דלא ניער מהיכ"ת לא תהי' החתיכה ניכרת אי הוי ידע לה מעיקרו, וע"כ צריך לאוקמי דמעיקרו לא ידע על איזה חתיכה נפלה, ובכהי"ג א"א לאוקמי' דא"כ אמאי חתיכה נעשית נבלה, והיא ראיה נכונה בס"ד, מיהא להתוס' דאינה אוסרת כל החתיכות כולן אלא בניער אח"כ שפיר הו"מ לאוקמי דמעיקרו ידע איזה חתיכה הנאסרת, ושוב כשניער אינה ניכרת, אלא דלהתוס' בלא"ה לק"מ דהא אינהו ס"ל דיבש ביבש ל"א מב"מ לא בטל ולפי"ז רש"י לשיטתו ותוס' לשיטתייהו כן נראה לפענ"ד נכון בס"ד:

סימן פח

א בהא דתנן בפ' כל הבשר טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנו"ט הרי זו אסורה, איכא למידק מ"ש דנקט טפת חלב לא הו"ל למימר אלא חלב שנפלה על הבשר, ונ"ל בס"ד דמתני' רבותא קמ"ל משום דבגמרא אמר רב חצי זית בשר וחצי זית חלב שבישלן זה עם זה לוקה על אכילתו ואננו לוקה על בישולו, ופרכי' בגמרא ממנפ"ש אי מצטרפי וכו' ומשני לעולם לא מצטרפי והא דלוקה על אכילתו בבא מיורה גדולה, ופירש"י דלא מצטרפי מכלל היתרן להיות איסור עד שיהא בכל א' לעשות איסור לעצמו, מיהא אנן קיימ"ל כלוי, וכדפסק הרמב"ם בפ"ט מהמ"א ה"א דחצי זית בשר וחצי זית חלב שבישלן זה עם זה לוקה נמי על בישולו, וא"כ י"ל דבהא דנקט טפת חלב שנפלה על החתיכה קמ"ל רבותא דהו"א כיון דבחלב אין בו שיעור לעשות איסור לעצמו, וא"כ סד"א דאינו נעשה בזה בב"ח דאורייתא, וא"כ לא נימא בזה חענ"נ קמ"ל, מיהא כל זה אליבא דהילכתא דקיימ"ל כלוי אבל לרב דס"ל באמת דלא מצטרפי, וכפי מה דמבואר בפירש"י הנ"ל בעינן שיהא בכל א' כדי ליעשות איסור לעצמו, א"כ הדרק"ל הא בטיפת חלב אין בו שיעורא ואין כאן בב"ח דאורייתא, ועכצ"ל דס"ל לרב דאפי' באיסור דרבנן נמי אמרי' חענ"נ, ואפי' לשיטת הפוסקים דבשר עוף בחלב ל"א חענ"נ מ"מ י"ל דבזה חמיר טפי כיון דאינו מדרבנן אלא מחמת שיעורו ועפי"ז מתיישב על נכון בס"ד קושיי' הפלתי בסי' צ"ב שהקשה קושיי' חמורה:

בהא דפריך הגמרא וסבר רב אפל"ס אסור והאמר רב כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב הבשר אסור והחלב מותר, ואיס"ד אפל"ס אסור חלב אמאי מותר חלב נבלה

הוא, ומאי קושיי' והא אמרי' התם באיזה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו שהוא כמאכל בד"ר א"כ אמאי דוחקי' דגמרא לאוקמי כשקדם וסלקו עד שלא הספיק לפלוט החלב לוקמי כשלא נשתהא עד כדי בישול מאכל ב"ד וליכא בב"ח דאורייתא, ובדרבנן לא אמרינן אפל"ס אסיר, ולמאי דפרישית ניחא בס"ד דמידי הוא טעמא אלא כרב וכיון דס"ל לרב חצ"ז בשר וחצ"ז חלב לא מצטרפי עד שיהא בכל א' ליעשות איסור בפ"ע א"כ מוכח ממתני' דט"ח דע"כ אפי' בב"ח דרבנן בכהי"ג נמי אמרי' אפל"ס אסור ושפיר פריך הגמרא, וא"ש בס"ד ודו"ק, (כ) גרסי' בפ' כה"ב דף ק"ח, אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאיס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא"ג דחידוש הוא, אי חידוש הוא אע"ג דליכא נו"ט נמי, א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה, והקשו בתוס' דהכא משמע דנפק"ל לאביי טע"כ מבב"ח ואלו בפסחים ובנזיר פליגו רע"ק ורבנן למר נפק"ל טע"כ ממשרת ולמר מגע"נ ואביי דמיירא בהאי סוגיא משמע דידע להאי סוגיא עיי"ש, ולפענ"ד נראה בס"ד ליישב קושיי' התוס', בהקדם הא דפירש"י בד"ה אמר אביי וכו' הא דאסרינן בכל איסורין משנתנו טעם בהיתר דאורייתא הוא דגמרי' מבב"ח דאסרה רחמנא באכילה, כדגמרי' לקמן מלא תבשל ג' פעמים האמורים בתורת ואע"ג דכי מסלק זה מזה לאחר בישולו אין כאן אלא הטעם, ומכי' גמרי' לכל איסורין במה מצינו עכ"ל ולכאורא יפלא, לאיזה צורך הוצרך רש"י להאריך כל כך לאשמעי' איסור בב"ח מהיכא גמור לן וכי צריכנ' לראיי' דבב"ח אסור מה"ת, ומאי נפק"מ לעניין שמעתין, מהיכא נפק"ל איסו' ותו י"ש דנקיט הך דרשה טפי מכל הני דרשות דמייתא שם דף קט"ו למילוף איסורא דבב"ח, ותו משכ' רש"י דאסרה רחמנא באכילה אננו מדוקדק, דהא בהנאה נמי אסרה רחמנא, ונראה בס"ד בכוונת רש"י ז"ל, עפ"י מה שהקשה הפנ"י בשמעתא דמשרת היכא ס"ד למילף טע"כ מבב"ח הא איכא למפרך מה לבב"ח שכן אסור בהנאה ובבישול:

ועוד דפירכת אה"נ לאו פירכא דקולא וחומרא היא אלא פירכא גמורה די"ל נהי דטעם אננו כממשו, מ"מ עכ"פ הנאה מיהת מקרי, ואכתי מנ"ל טע"כ גם באיסורי אכילה, ומתוך כך העלה דהא דבעי למילף מבב"ח היינו אליבא דמ"ד דאיסור אכילה בב"ח ילפינן מדכתיב לא תאכל כל תועבה, אלמא דקרי' רחמנא אכילה אע"ג דאננו אלא טעם, וא"כ שוב ליכא למיפרך פירכא קולא וחומרא, דהא עכ"פ גילוי מילתא היא דרחמנא קרי' אכילה עיי"ש, ולפענ"ד יש לתמוה בזה א"כ מאי קאמר נמי חידוש הוא דהא סוף סוף איכא למילוף מגילוי מילתא דקרי' רחמנא אכילה, ועוד למ"ד דבב"ח מלא תאכל כל תועבה נפק"ל בודאי אין עניינו כלל לטע"כ דאפי' אי אמרי' נמי טעמו לאו כעיקר מ"מ

הלא בגוף הבשר והחלב נעשה תועבה, וא"כ לאו משום טעם הבשר שנבלע בחלב מיתסר אלא משום החלב גופי' שנעשה בו תועבה, ויותר תמוה הא דאמרי' בב"ח חידוש הוא דאי תרי לי' כולי יומא בחלבא שרי בשיל לי' בשולי אסור, ולמ"ד דנפק"ל איסור אכילה דבב"ח מל"ת כל תועבה אין כאן חידוש כלל, דנהי דקיימ"ל כבוש כמבושל מ"מ מבואר ביור"ד סי' ס"ט דאינו כמבושל ממש אלא דמבליע ומפליט כמו בישול, וא"כ אין חידוש מה דאננו עובר על איסור בישול אי תרי לי' דהא בעלמא נמי אננו כמבושל ממש וכיון דלענין איסור בישול אין כאן חידוש ממילא גם לענין איסור אכילה אין חידוש מה דלא נאסר ע"י כבושה כיון דלא נעשה בו תועבה, שוב לא מיתסר גם באכילה, א"וו דהגמרא לא קאי אליבא דמ"ד דנפק"ל מל"ת כל תועבה וא"כ קושיי' הפנ"י הד"ל היכא מצינו למילף מבב"ח טע"כ, ומתוך כך נ"ל בס"ד דהגמרא אזלה אליבא דמ"ד דילפינן מדכתב רחמנא לא תבשל ג"פ חד לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה וחד לאיסור בישול, ואיס"ד באסורי אכילה, טעמו ולא ממשו לאו דאורייתא, א"כ לא לכתוב רחמנא רק תרי לא תבשל ואנא אמינא דאסור בהנאה, דהא באיסורי אכילה טעם לאו כעיקר, ומדאיצטרך קרא לאיה"נ ש"מ דטע"כ בעלמא אפי' באיסורי אכילה דאורייתא, וא"כ מחד לא תבשל לא הוי גמרינן איה"נ, והנה יש לשדי בי' נרגא, די"ל איפכא, אי לאו כתב רחמנא כ"א תרי לא תבשל הו"א טע"כ דאורייתא בכל איסורין דילפינן מבב"ח והוא באמת דבב"ח לא מיתסר כ"א באכילה אבל השתא דכתב רחמנא לא תבשל לאיסור הנאה, יה"כ דלא מצינו למילף מזה טע"כ לכל האיסורין והדק"ל, מיהא נ"ל דיש לומר עפ"י משכ' הרמב"ם בפ"ט מהמ"א דלא הוצרך רחמנא לאסור האכילה דנפק"ל מק"ו דבישול כי היכא דלא אסר רחמנא הבת משום דנפק"ל מק"ו דבת הבת ועיי"ש בלח"מ דתרווייהו צריכי דאי מק"ו הו"א א"ע מה"ד וגם מלא תבשל לא הוי לוקין דלא נפק"ל אלא באם אננו ענין, אבל השתא דילפי' איסורא מק"ו ש"מ דלא תבשל דכ"ר לאיסור אכילה משום מלקות איצטרך עיי"ש והשתא ממילא מוכח דטע"כ לענין איסור אכילה דאורייתא, דאיס"ד דלא"ד והכא דוקא משום דאסור בהנאה א"כ לא לכתיב רחמנא איסור אכילה כלל דהא איסור ידעינן מכח איה"נ ומלקות בלא"ה ליכא דהא אמרת טע"כ אננו אלא מחמת איה"נ שבו וע"ז אין לוקין כיון דע"ז ליכא ק"ו, אע"כ דטע"כ לעניין איסור אכילה דאורייתא ודו"ק, ומתיישב שפיר קושיי' הפנ"י והשתא מזוקקין מאוד דברי רש"י דהוצרך לפרש דנפק"ל מדכ"ר ג"פ לא תבשל דאלו למ"ד דנפק"ל מלא תאכל כל תועבה ליכא למילף טע"כ מבב"ח כלל כדפרישית אלא דלמ"ד נמי מלא תבשל אכתי איכא למיפרך קושיי' הפנ"י הנ"ל

דמה לבב"ח שכן אסור בהנאה משו"ה דקדק רש"י בלשון קדשו דגמרי' מבב"ח דאסרה רחמנא באכילה מדכתיב ג"פ לא תבשל והיינו עפי"מ דפרישית וא"ש בס"ד:
והשתא יתיישב שפיר קושיי' התוס' הנ"ל לאביי דכל הנ"ל למאן דיליף מדכתיב ג"פ לא תבשל אבל לרע"ק דדריש ג"פ דגדי דכתב רחמנא למעוטי חו"ע ובהמה טמאה א"כ ע"כ ליכא למילף מג"פ לא תבשל דהא הוצרך רחמנא לכותבם משום מיעוטא דגדי ועכצ"ל לדידי' דילפי' איסור אכילה והנאה בב"ח מלא תאכל כ"ת שוב ליכא למילף מבב"ח טע"כ דהתם לאו משום טעמו מיתסר אלא משום דנעבדה תועבה בממשו של חלב ולפי"ז שפיר והוצרך רע"ק למילף מגעי"נ ורבנן ממשרת משא"כ אביי דאזל אליבא דתנא דבר"י דיליף מדכתב רחמנא ל"ת ג"פ שפיר יליף טע"כ מבב"ח ואין להקשות על הנ"ל ממאי דקיימ"ל בטושו"ע ריש ה' בב"ח כתדבר"י דדרשי' ג"פ לא תבשל והא איצטרך למעוטי חו"ע ובהמה טמאה י"ל דאנן לאו ממעוטי דגדי ממעטי' אלא עוף מחלב אמו נפק"ל ובה"ט משום דאין איסור חל על איסור וא"כ אייתיר קראי משא"כ רע"ק דיליף מג"פ גדי ע"כ ל"ס לי' כתדבר"י ודו"ק:
ג') בתשו' נודב"י מהדו"ת חיור"ד סי' ל"ג הקשה דו"ז הגאון או"ח לשיטת רש"י וסייעתו דטע"כ לאו דאורייתא איך יליף בבכורות דף ו' ע"ב דחלב שרי מדאסר רחמנא בב"ח הרי הוצרך לאסרו אף שהוא טעם דבעלמא לאו דאורייתא ועיי' מה שהאריך בזה מהר"ש לאנדא שם בתשובה סי' ל"ז וגם אני אענה חלקי בס"ד ומקודם ניישב הא דפירש"י בחולין דף ק"ח בהא דאמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאיס"ד לא"ד מבב"ח מ"ט לא גמרי' דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי, אמר לי' רבא דרך בישול אסרה תורה, ופירש"י חידוש הוא דשניהם מין היתר הוא וכשנתערבו נאסרין, והקשו התוס' ע"ז דבפ' אלו עוברין ל"ק הכי דהא כלאים נמי הכי הוא ומסיק דהיינו חידושו דאי תרו לי' כולי יומא בחלבא שרי בשול לי' בשולי אסור:
ונראה לפענ"ד ליישב פירש"י בס"ד, דלכאורא איכא למידק, מנא לי' לאביי לומר בפשיטות דאי חידוש הוא ראוי שיהא אסור אע"ג דלא יהיב טעמא, ותו דלא הול"ל אלא בקיצור דילפינן מבב"ח דלאו חידוש הוא דהא לקושטא דמילתא צ"ל דאביי ס"ל דבב"ח לאו חידוש הוא עוד הקשה בנודב"י שם הא האי חידוש דאי תרי לי' קולא הוא עיי"ש, ונראה לפענ"ד בס"ד עפ"י מה שהקשה בתוס' ע"ז דף ס"ה ע"ב אמתניתן דבגד שאבד בו כלאים ליבטל ברובא ותירצו כיון דכל א' וא' בפ"ע שרי ומיתסרי רק ע"י תערובות לא שייך לומר בזה ביטול ברוב, ושוב הקשו מבב"ח אמאי לא מיתסר אע"ג דלא יהיב טעמא, ותירצו שאני התם דדרך בישול אסרה תורה, ובראי"ש ה' כלאים אסברא לה יותר דאיה"נ

דלא בטל מיהת כיון דבלא נתינת טעם ליכא דרך בישול ליכא איסור בב"ח כלל עיי"ש וראיתי בתשו' רע"א סי' ר"ז הקשה לפי"ז מהי ס"ד דאביי למילף טע"כ מבב"ח הא מבואר ברש"י דף צ"ח ע"ב דלמ"ד טע"כ לאו דאורייתא היינו משום דמדאורייתא גם הטעם בטל ברוב וא"כ בב"ח היי"ט דטע"כ דאורייתא משום דהיתר בהיתר לא בטיל ואיך מצינו למילף מזה דבעלמא נמי טע"כ דאורייתא ואי ס"ל לאביי היתר בהיתר בטל א"כ תיקשי לי' מתניתן דבגד שאבד בו כלאים עיי"ש, והנה הקושיא כמות שהיא יש לתרץ בפשיטות עפ"י מש"כ הש"ך ביור"ד סי' רצ"ט בשם העט"ז לחלק בין בב"ח להאי דבגד שאבד בו כלאים דדוקא התם דכאו"א עומד במקומו ואננו מתפשט בכלו הוא דלא בטל אבל בב"ח דמתפשט בתערובות י"ל דבטל א"כ י"ל דאביי נמי הוי ס"ל כן ולא תיקשי ממתני' הנ"ל ועפי"ז נ"ל בסיד דהיינו דקאמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דילפינן מבב"ח וס"ל לפום האי ס"ד דכל כהי"ג שאחד מתפשט בחברו גם היתר בהיתר בטל דאיס"ד לאו דאורייתא מבב"ח ונ"ט לא גמרינן דחידוש הוא ואין הכוונה כדאמרי' בעלמא חידוש הוא ואיכא למפרך מה להלן שכן חידוש, אלא הכוונה בזה כיון דחידוש הוא דכל או"א בפ"ע שרי ובהדי הדדי אסור וא"כ ליכא למילף מבב"ח משום דהכי ל"ש ביטול וכקושיי' רע"א הנ"ל א"כ כיון דביטול ל"ש תיקשי אפי' ליכא נותן טעם נמי והיינו קושיי' התוס' בע"ז והשתא שוב לא תיקשי קושיי' התוס' דהא בכלאים נמי אשכחן כהיי"ג דהא לא באנו לומר חידוש הוא לעניין דמחידוש לא ילפי' כדאמר בעלמא אלא מחמת דחידוש הוא דכאו"א בפ"ע שרי' ל"ש ביטול בי' וע"ז מהדר לי' רבא דלעולם אימא לך דהיתר בהיתר לא בטל וא"כ ליכא למילף מבב"ח דהתם טעמא משום דלא בטל הוא ואפי"ה לא תיקשי א"כ כי ליכא נותן טעם נמי דדרך בישול אסרה תורה וכיון דליכא נו"ט ליכא איסור בב"ח כלל, ואין צריך לבא לכלל ביטול וכתי' הרא"ש הנ"ל וא"כ לעולם אימא לך דמבב"ח היי"ט לא גמרי' משום דהאי לחודי' והאי לחודי' שרי ול"ש בי' ביטול, אבל בעלמא טע"כ נמי ברובא בטל וא"ש בס"ד, וניחא נמי בס"ד הא דל"ק החידוש דאי תרו לי' כולי יומא בחלבא דבאמת כבר הקשה בס' ברוך טעם לשיטת רש"י דכבוש לא שייך אלא בחומץ וציר א"כ מאי חידושי' דבב"ח, ותירץ דטעמא דרש"י ס"ל דל"א כבוש היינו משום דקמא קמא בטל, וכיון דהיתר בהיתר לא בטיל מודה רש"י דשייך כבוש אפי' בלא חומץ וציר עיי"ש, וא"כ השתא דבעי אביי למילף מבב"ח ע"כ הוי ס"ל דהיתר בהיתר נמי בטל כהיי"ג א"כ באמת גם הא דאי תרו לי' כולי יומא שרי לאו חידוש הוא וא"ש בס"ד, והשתא מתיישב שפיר הקושיא מש"ס בכורות הנ"ל דכ"ז אי בב"ח תרווייהו היתר היא ובהדי הדדי מתסרי, אבל לפום מה דס"ד דחלב איסורא הוא כ"ש כל הנ"ל ושפיר מצינו

למילף מבב"ח טע"כ לכל התורה, דאז לא יהא שייך למיפרך דבב"ח הוי טעמא משום דהיתר בהיתר לא בטל וליכא למימר דאיצטרך בב"ח למילף ע"כ וכבר הקשה כן מהר"ש גם על תירוצו עיי"ש ותירץ דעכ"פ לח לכתוב רחמנא אלא לא תבשל בחלב אמו' וגדי דכתב רחמנא למה לי כיון דבאמת ילפינן מזה טע"כ לכל התירה כולה וא"ש בס"ד:

ועפימש"כ יתיישב שפיר קושיית הפלתי בסי' צ"ב שהקשה לפי מאי דאמרי' בגמרא אי חידוש הוא אפי' ליכא נותן טעם נמי, א"כ להני תנאי דס"ל גיעולי נכרים חידוש הוא הו"ל למימר דאם בישל בקדרה של נכרי יהא אסר אע"ג דלא יהיב טעמא, מיהא בפשיטות יש לתרץ א"כ הגעלה היכא משכחת לה כיון דהמים נעשין נבלה וחוזר ובולע, מיהא כל זה לא שייך אלא לשיטת הש"ך דבמשהו נמי חתיכה נעשה נבלה, במין בשא"מ היכא דל"ש סברת הר"ן דכח אחר מעורב בו, משא"כ לשיטת הט"ז בסי' צ"ב דבכל משהו לא אמרי' חנע"נ ואין חילוק בין מב"מ כמבשא"מ א"כ שפיר משכחת לה הגעלה דהא מצי להגעיל ב' וג' פעמים, וא"כ הדק"ל אי חידוש הוא נימא בגיעולי כשרים אסר אפי' ליכא נותן טעם ולפימש"כ ניחא דהא דקאמר אביי אי חידוש הוא אפי' ליכא נותן טעם נמי היינו דוקא בב"ח משום דהיתר בהיתר הוא ולא שייך בי' ביטול:

אבל בגעי"נ נהי נמי דחידוש הוא מ"מ לא מיתסר אלא היכא דיהיב טעמא וא"ש בס"ד ודו"ק:

וראיתי בס' ברוך טעם בהגהות פ"א כ' דלפימ"ש התוס' בחולין דף קט"ו דל"ש איסור ל"ת כל תועבה אלא היכא דהאיסור ניכר ובב"ח הבישול ניכר וכוונתם משום דע"י בישול נרגש הטעם עיי"ש:

ולפי"ז מיושב קושיא הנ"ל שהקשה בס' ברוך טעם מנ"ל לאביי למילף טע"כ מבב"ח דילמא התם משום דהיתר בהיתר לא בטל, ולהנ"ל י"ל אביי הוא ס"ל טעמא משום ל"ת כ"ת וא"כ ממילא מוכח טע"כ דאל"כ ל"ש לאסור מצד ל"ת כ"ת דהו"ל כאלו לא ניכר האיסור עיי"ש שמיישב בזה גם הא דפירש"י חידוש הוא דדרך בישול נאסר בלא תערובות ועוד קושיו' ודבריו נפלא מאוד חדא דהא רש"י פירש בהדיא במימרא דאביי דלקמן ילפי' בב"ח מדכתיב ג"פ לא תבשל עיי"ש, ועכ"פ עפ"י דבריו יתיישב קושייתנו שהקשיט לעיל על מש"כ הפנ"י בפסחים דמאן דיליף טע"כ מבב"ח יליף מל"ת כ"ת אבל עיקר סברתו תמוה מה ענין זה אי טעם כעיקר או לא דהא כיון שבאנו לדין מצד שהאיסור נרגש בטעמו, מיקרי ניכר האיסור א"כ אפי' נימא טעם לאו כעיקר מ"מ כיון דעכ"פ ניכר מצד הרגשת הטעם שפיר הו"ל ניכר האיסור, ותו מאי קאמר אביי אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם, הא אי ליכא נותן טעם אין התועבה ניכרת ול"ש איסור תועבה, ותו

דע"כ אין הכוונה אלא דבעי' שיהא התועבה ניכרת בשעת מעשה האיסור, דאל"כ ל"פ מידי ממעשה שבת ליתסר דהא לאחר מעשה איננו ניכר אי נתבשל בשבת או בחול ע"כ דבריו בזה צע"ג:

ד) בדין חתיכה עצמה נעשה נבלה, דעת הראב"ד בפ"ט מה' מאכלות אסורות דלא אמרי' חענ"נ אלא אליבא דר"י דס"ל מב"מ לא בטיל, אבל למאי דקיימ"ל מב"מ בטל לא וכ"כ הר"ן בשמעתא דטפת חלב בסוף פ' כל הבשר בטעמא דהרי"ף שלא הביא בהלכותיו דין אפל"ס וחענ"נ כלל עיי"ש והנה מלבד שהדבר בעצמו אין לו פתרון כלל, מאי ענין זה למב"מ א' בטל או לא נהי דל"ש למימר חענ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל מ"מ שייך לומר דחענ"נ לעניין שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה, ומלבד זה קשיא קושיית הלח"מ מסוגיא דשמעתין דא"ל ר"א מדפתי לרבינא ממאי דר"י ורבנן באפל"ס פליגו דילמא אפל"ס לכו"ע אסור, ור"י ורבנן במב"מ פליגו ולדעת הראב"ד הנ"ל אין מקום לקושיי' הגמרא כיון דאמרת אפל"ס אסור שוב א"א לומר דרבנן ס"ל מב"מ בטל והפלתי הוסיף לתמוה הא ריו"ח ס"ל מב"מ בטל ומ"מ ס"ל אפל"ס אסור, ושמואל ס"ל מב"מ לא בטל וס"ל הפל"ס מותר א"כ ע"כ לאו הא בהא תליא והיא פליאה נשגבה עוד הקשה הר"ן מהירושלמי דערלה גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים חולין ויש בהם בנותן טעם ריבה עליהם עדשים מותר עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ורי"ש בר"י על דעתי' דרבי שירבה עד כלהון וכו', אלמא במין בשא"מ נמי שייך דין חענ"נ והנראה לפענ"ד בס"ד ביישיב כל החימרות אלו לשיטת הרי"ף והראב"ד ומתחילה נקדים מה שיש להעיר בשמעתין בהא דפליגו תנאי ואמוראי אם אפל"ס אסור או מותר באיזה סברא קמיפלגו:

דהא ליכא למימר דפליגו אם אפשר להאיסור לסחוט מהחתיכה לגמרי או לא דודאי לא יפלגו במציאות, וע"כ צ"ל דלכו"ע א"א שהאיסור יסחט לגמרי ולא ישאר ממנו כלום, כמש"כ הר"ן והרשב"א דהא קיימ"ל אין הגעלה באוכלין וא"כ צ"ע במאי פליגו עוד יש לתמוה בשמעתין דפריך הגמר' ומאי קסבר רב אי קסבר אפל"ס מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה, אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור, כיון דהמקשה בעצמו לא הוי קשיא לי' אלא אי קסבר אפשר לסוחטו מותר אבל אי אפל"ס אסור ניחא לי' למימר דחענ"נ א"כ מאי קשיא לי' אי קסבר אפשר לסחטו מותר אמאי חענ"נ מהיכ"ת לומר דס"ל אפל"ס מותר כיון דמצי ס"ל אפל"ס אסור לא הו"ל למימר אלא ש"מ דס"ל לרב אפל"ס אסור והוא תמוה דאין דרך הגמרא לומר בכעין זה אלא רב לטעמי' וה"נ הו"ל למימר כן, והנראה לפענ"ד בס"ד דיש להסביר טעמא דמ"ד אפכ"ס אסור עפ"י מה שהקשו התוס' בע"ז דף

ס"ד ע"ב בבגד שאבד בו כלאים דהיי"ט דלא בטל משום דהיתר בהיתר לא בטיל והקשו א"כ בב"ח כי ליכא נותן טעם אמאי שרי' ותירצו משום דדרך בישול אסרה תורה ואין זה דרך בישול כל כמה דלא יהיב טעמא ולפי"ז תינח היכא דהחתיכה מעולם לא קיבלה טעם מהחלב משא"כ היכא דכבר נאסרה ע"י נתינת טעם שוב אפי' נסחט אח"כ האיסור באופן דליכא נו"ט החתיכה עדיין נשארת באיסורה דבזה הדר' קושיית התוס' לדוכתה דהא היתר בהיתר לא בטל ובזה ל"ש תי' התוס' וכ"ז אי היתר בהיתר לא בטל אבל אי היתר בהותר בטל א"כ ל"ש האי סברא שפיר אמרי' נהי דא"א שהאיסור נסחט לגמרי מ"מ כיון דליכא נו"ט המיעוט שנשאר נתבטלה וזה נכון בס"ד:

מיהא לכאורה יש להשיב על זה דהא כפי מה דמבואר בר"ן נדרים דף נ"ח ר"י ורבנן דפליגו אי מב"מ בטל או לא פליגו בהך סברא אי אזלי' בתר כמות או בתר איכות הדבר דלכו"ע מב"מ לא בטל אלא דלר"י תליא אם הוא מב"מ בכמות ולרבנן תליא אם הוא מב"מ באיכות ואם הוא איסור בהיתר הו"ל לדידהו מבשא"מ אע"ג דתרווייהו שוין בכמות והעיקר תלוי אם הוא מב"מ באיכות דהיינו היתר בהיתר עיי"ש שהאריך בזה לבאר טעמא דדשיל"מ לא בטל והובא גם בטו"ז סי' ק"ב עיי"ש וא"כ לפי"ז דין היתר בהיתר תליא אי בטל או לא בפלוגתא אי מב"מ בטל לר"י דמב"מ לא בטל ס"ל היתר בהיתר בטל ולרבנן מב"מ בטל והיתר בהיתר לא בטל ולפי"ז שוב ליכא למימר בטעמא דמ"ד אפל"ס אסור משום דהוא היתר בהיתר דהא רב ס"ל מב"מ לא בטל ומ"מ ס"ל אפשל"ס אסיר אמנם אחרי העיון הדבר נכון דבאמת מש"כ התוס' בטעמא דכלאים ובב"ח לא בטלי משום דהיתר בהיתר הוא אין לו ענין כלל למש"כ הר"ן שם בסברת רבנן דר"י דהתוס' לאו משום לתא דמב"מ ס"ל כן, אלא משום דתערובות היתר בהיתר דכאו"א בפ"ע שרי ותערובתן גורם האיסור ל"ש בי' ביטול דכולא חדא חתיכה דאיסורא הוא עיי"ש בדבריהם, וא"כ אפי' למ"ד בעלמא היתר בהיתר בטל מ"מ מצי ס"ל שפיר הך סברת התוס', ובזה יתבאר שפיר השו"ט דשמעתן דהמקשן נמי הוי ס"ל דסברא דמ"ד אפל"ס אסור הוא משום דהיתר בהיתר לא בטל, מיהא איהו הוי ס"ד משום דהיתר בהיתר הוא מב"מ, וא"כ מ"כ למ"ד מב"מ לא בטל צ"ל דאפל"ס מותר משו"ה הוי ס"ד דרב ס"ל אפל"ס מותר, דהא ס"ל מב"מ לא בטל וא"כ שפיר מקשה אהא דקאמר רב כיון דנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ונמנפ"ש א"כ ס"ל אפשר לסחטו מותר, ושפיר מקשה אי קסבר אפשר לסחטו מותר אמאי חענ"נ וע"ז משני כי' אלא קסבר אפשר לסחטו אסור, דבאמת אפי' מב"מ לא בטל וס"ל בעלמא היתר בהיתר בטל מ"מ מצינו למימר דאפל"ס אסור דהכא לא דמיא לשאר היתר בהיתר

בעלמא וא"ש בס"ד: עוד יש לפרש טעמא דמ"ד אפשר לסחטו אסור משום דאמרינן בחולין דף קי"ד מניין לבב"ח שאסור בהנאה שנאמר ל"ת כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בב"ת, וא"כ נהי נמי שאח"כ נסחט ממנו החלב מ"מ כיון שעכ"פ בשעת בישול נעשה בו תועבה נשאר לעולם באיסורו וכ"כ לעיל בסי' הקדום דאפי' לשיטת התוס' שם דבעי' שיהי' התועבה ניכרת היינו בשעת עשיית התועבה וראי' מהא דפריך התם, אלא מעתה מעשה שבת ליתסרי עיי"ש וזה פשוט ומאן דס"ל אפל"ס מותר יליף איסור בב"ח משאר דרשות דמייתא שם וגם זה נכון ונראה די"ל נפק"מ בין הני טעמא דאמרן אליבא דמ"ד אפל"ס אסור, דהנה הראשונים פליגו בט"ק שנפלה על החתיכה היכא דלא ניער ולא כיסה כלל, אי כל הקדרה נאסרה, שיטת התוס' שהובא בר"ן דנהי דאמרי' חתיכה נעשה נבלה, מ"מ כיון דהחלב אינו נפלט מהחתיכה בלא רוטב דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה, ולא נפק אלא טעם בשר בלבד אינו אוסר שאר החתיכות דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יוצא, והר"ן חולק על זה, דכיון דבב"ח הכל נעשה גופו של איסור, נהי נמי דהחלב אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב מ"מ טעם בשר לבדו נמי אוסר כמו גופו של איסור עיי"ש ועיי' בש"ך סי' ק"ה ס"ק י"ז במש"כ להסביר שיטת התוס' דמידי דהוי בבגד של כלאים דכל כונה דהחוט של פשתן מעורב בו נעשה כולו גופו של איסור מ"מ כשהפריד מקצת מן הבגד שאין בו מתערובות הפשתן הותר, ה"נ נהי דכל כמה שטעם הבשר הוא בתוך החתיכה שי"ב טעם חלב הרי זה גופו של איסר מ"מ כל שיוצא טעם בשר בלא תערובות חלב חוזר להתירו עיי"ש, ונראה בס"ד דתלי' בהני טעמא דפרישית אליבא דמ"ד אפל"ס אסור דאם נאמר הטעם משום דהיתר בהיתר לא בטל כיון שתערובות החלב גרם האיסור נעשה הכל כגופו של איסור וכולי חתיכה חדא דאיסורא הוא ולא שייך בי' ביטול שפיר יש לומר דאין זה אלא כל כמה דהוא בתערובות משא"כ כשנפרד ממנו טעם בשר בלא תערובות חלב כלל, וכדמיון הש"ך, לבגד של כלאים, משא"כ אם נימא הטעם משום כיון דאיסורו הוא מחמת לא תאכל כל תועבה ונעשה גוף הבשר איסור מחמ"ע ע"י תועבה שנתבשל בחלב, שוב אין סברא לחלק כלל בין אם נפק טעם בשר גרידא, או בהדי תערובת טעם חלב ואין לו דמיון כלל למש"כ הש"ך דהא טעם בשר גרידא נמי נעשה גופו של איסור וזה ברור ונכון בס"ד, ועפי"ז יתיישב לן בס"ד קושי' חמורה דקשיא לן בשמעתין בהא דקאמר רב חצי זית בשר וח"ז חלב שבשלן זה בזה לוקה על אכילתו ואננו לוקה על בישולו ופריך בגמרא ממנפ"ש אי מצטרפי על בישולו נמי לילקי ואי לא מצטרפי על אכילתו אמאי לקי ואיכא למידק לפי מה דצידד הפרמ"ג בפתיחה לה' בב"ח דח"ש אסור מה"ת בבישול בב"ח, א"כ יש

לומר לעולם לא מצטרפי ושפיר אינו לוקה על בישולו מיהא נ"מ כיון דח"ש אסור מה"ת הרי נעשה בו תועבה מה"ת ושוב לקי שפיר על אכילתו משום ל"ת כל תועבה דהא כל שתיעבתי לך הוא, ואין לומר כיון שתועבה שעשה אינו לוקה עליו לא יהי' האכילה שנמשך מחמת תועבה זו חמור ללקות עליו, דזה הוי ניחא אי מה דלא לקי אהתועבה הוא מחמת קלות הלאו, אבל השתא משום דלא היו כשיעורו הוא וא"כ כיון דבאכילה אית בי' שיעורא שפיר לקי, וא"ל דעל ל"ת כ"ת לא לקי דהו"ל לאו שבכללות דהא י"ל כאביי בשלהי ב"מ ובפ' כ"ש דף מ"א דס"ל לוקין אלאו שבכללות, וגם בלא זה א"ש עפ"י מש"כ הלח"מ בפ"ט מה' מ"א עיי"ש, מיהא עפ"י מש"כ ניחא בס"ד, עפ"י שיטת התוס' דס"ל, דאינה אוסרת כל החתיכות כולן אא"כ ניער אח"כ, אבל בלא ניער אפי' נפק נמי טעם בשר שנעשה נבלה מ"מ אינה אוסרת החתיכות, ודייקינן לה ממימרא דרב דאמר כיון שנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת כל החתיכות דאמתניתן קאי ובריש דמתניתן ל"ק אלא אותה חתיכה אסורה, ועלה קתני סיפא ניער את הקדירה וכו' מכלל דבלא ניער כלל, אין הקדרה נאסרה אפי' אם החתיכה נתנה טעם בקדירה, כמבואר בר"ן אליבא דהתוס' עיי"ש, א"כ מבואר מזה דס"ל לרב דפליטת עצמה של החתיכה אינה אוסרת אא"כ נפק טעם חלב בהדיא, אם כן שוב אי אפשר לומר דסבירא לי' לרב טעמא דאיסור בב"ח משום כ"ת כ"ת דא"כ אפי' בלא טעם החלב נמי יאסר כל החתיכות משום פליטת עצמו של בשר, ויותר יש להוכיח כן ממאי דאמר רב בחתיכה של נבלה בפ' גיה"נ דף ק' כיון שנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן, והקשו בתוס' כיון דמב"מ במשהו למה לי שנתן טעם בחתיכה, הא אפי' בלא נתינת טעם נעשה נבלה, ותירצו הראשונים דמשהו לא מצי נפק מחתיכה לחתיכה, וזה אי פליטת עצמו איננו אוסר: אבל אי פליטת עצמו אוסר, לא שייך זה וכיון דחענ"נ בכל האיסורים משום לתא דבב"ח הוא מכלל דבב"ח נמי פליטת עצמו איננו אוסר א"כ מוכח דטעמא לאו משום ל"ת כ"ת הוא, דא"כ יאסר גם בפליטת עצמה, ושפיר פריך הגמרא על אכילתו נמי לא לילקי, מיהא לשיטת הר"ן צ"ל באמת דבב"ח לא נאסר חצי שיעור, לעניין בישול וכבר נתבאר זה במק"א בס"ד:

ומעתה נבא לתרץ בס"ד שיטת הראב"ד והרי"ף, וז"ל הראב"ד בהשגות שם, אנו אומרים שלא שמענו כל החתיכה נעשית נבלה אלא לדעת ר"י דמחמיר במב"מ, אבל לרבנן לא, ולדברי הכל אם לא ניער כלל אין שאר החתיכות נאסרות, ומתניתן הכי משמע ט"ח שנפלה על גבי חתיכה, ויש בה בנו"ט באותה חתיכה וכו' ניער את הקדרה אם יש בה בנו"ט בכל הקדרה, כל הקדרה אסורה, ל"ל ניער והלא החתיכה קיבלה טעם חלב ונעשה

נבלה, בלא ניער הרי יוצאת מאותה חתיכה רוטב לשאר החתיכות והוא רוטב נבלה אלא ש"מ דבעי' שיוצא מרוטב האסור להחתיכות, והוא חלב נבלה שקיבל טעם הבשר וכו' ולר"י נמי אע"ג דאמר חענ"נ הא אמרינן בגמרא נראין דברי ר"י בלא ניעור, והוינא בה אי לא ניער כלל מבלע בלע ונפלט לא פלט אלמא אע"ג דאמרי' חענ"נ ואוסרת כל שאר חתיכות במשהו לא אמר אלא בשניער והוא תימא שהרי יוצא מהחתיכה רוטב בלא שים ניעור ואם הוא נבלה מה צורך לניער שיצא משם החלב עכ"ל, ודבריו בזה צע"ג ותמוהין מאוד ואי בעי בזה במה שבא להוכיח ממתניתן והגמרא דאין החתיכה אוסרת בפליטת עצמה הא אין לענין זה המשך כלל במה דבא להשיג על הרמב"ם דל"ש כל החנ"נ אלא אליבא דר"י ותו דהרמב"ם בעצמו נמי הכי ס"ל כמבואר בהרב"י סי' צ"ב בשם מהרי"ח וכדמוכח מהרמב"ם שם ממש"כ דוקא בניער את הקדירה בעינן ס' כנגד החתיכה עיי"ש, וכל לשון הראב"ד בזה הוא כספר החתים שבא להביא ראיות מהש"ס להקשות ולפרק בדבר שאין עניינו כלל להשגתו, ואין זה מדרכו של בעל השגות ז"ל, אבל אחרי העיון נראין דברי הראב"ד בזה ונזוקקין שבעתיים דבאמת עיקר דברי הראב"ד והרי"ף בזה אינם מובנים כלל כמו שכבר כ' לתמוה מה ענין חתיכה עצמה נעשית נבלה לפלוגתא דר"י ורבנן אי מב"מ בטל או לא, דהא א"נ מב"מ בטל מ"מ מצינו למימר חענ"נ לעניין שצריך ששים כנגד כל החתיכה, ומתוך כך נ"ל בטעמו דהראב"ד בזה, דלכאורה לשיטת הסוברים דפליטת החלב נמי לא תיאסר דהא כיון דאננו יוצא אלא טעם בשר גרידא אינו אוסר, א"כ כי נמי נפק טעם החלב בהדיא נמי לא יאסר דהא טעם החלב כבר נאבד בעוצם מיעוטי, ומה לי אם לא יצא טעם חלב כלל, מה לי נפק בהדי טעם בשר ונאבד אח"כ, וא"כ היכא משכחת לה דין חענ"נ כלל להצריך ס' כנגד כל החתיכה נימא כיון דנאבד טעם החלב, הו"ל כאלו לא נשאר אלא טעם בשר גרידא בשלמא לענין אותה חתיכה בעצמה שפיר י"ל כיון דהחלב עם הבשר הוא היתר בהיתר ומעיקרו נתערבו דרך בישול שוב א"א שתתבטל החלב משו"ה אפל"ס אסור, משא"כ לעניין הטעם שיוצא מהחתיכה דהו"ל איסור ולא שייך סברא הנ"ל הול"ל דטעם החלב נתבטל לגמרי, ולא נשאר כ"א טעם בשר לבד, ופליטת עצמה אינה אוסרתה, מיהא יש לומר כיון דעכ"פ יש מציאות להויית הטיפה ואיתא מיהת בעולם, ואפי' נתבטל באלף מ"מ לא אמרי' כמאן דליתא דמיא וכיון דלגבי טעם בשר שהיתה מעורב בו בעודה בחתיכה ל"ש בי' ביטול מטעמא דפרישית שוב נשאר טעם הבשר לעולם באיסורו ואוסר שפיר באלף מחמת מב"מ, וכל זה אי אמרי' דדבר שנתבטל באלף עכ"פ יש לו הויית בעולם ולא אמרי' דכמאן דנאבד במיעוטו דמי' משא"כ אי הוי אמרי' דכל שנתבטל באופן דאינו

נרגש כלל הו"ל כנאבד בעוצם מיעוטו א"כ הדק"ל מה לי אי מעיקרו לא נפק טעם חלב כלל מה לי נפק ונאבד אח"כ בעוצם מיעוטו, והנה בהא דפליגו רבנן ור"י במב"מ דלא בטל, ויליף ר"י מולקח דם הפר ודם השעור, ולכאורה לא מוכח מהתם דלא נתבטל אפי' באלף ועכצ"ל דמסברא ס"ל לר"י דאפי' נתבטל באלף מ"מ עכ"פ יש לו מציאות בעולם ולא אמרי' דהדבר נאבד במיעוטו וכיון דעכ"פ מוכח מדם הפר ודם השעיר דלא בטל ברובא, ממילא אמרי' מסברא דאפי' באלף לא בטל, וא"כ לדידי' שפיר משכחת לה גם האי דינא דחענ"נ, משא"כ לרבנן דל"ס להו להאי סברא שוב יש לומר באמת כיון דאין הטעם הטפה נרגש הו"ל כנאבד בעוצם מיעוטה, וכך לי נאבד במיעוטו כמו שלא יצאה מעולם מתוך החתיכה, וא"כ לא משכחת הך דינא כלל אליבא דרבנן, ובזה מדוקדק מאוד לשון הראב"ד במש"כ שלא שמענו כל החתיכה נעשה נבלה אלא לדעת ר"י דמחמיר במב"מ ול"ק לדעת ר"י דמב"מ לא בטל, ולהנ"ל מדוקדק מאוד, דה"ק כי היכא דמחמיר ר"י במב"מ מסברא הנ"ל ה"נ י"ל לעניין חענ"נ וכדפרישית והשתא דברי הראב"ד מזוקקים שבעתיים במש"כ וכריך ותני בתוך דבריו להוכיח דלכו"ע דבלא ניער כלל אין שאר החתיכות נאסרות והוכיח כן משמעתין, דהא כל עיקר יסוד דבריו בנוי על זה דאלו הוי אמרי' בפליטת עצמה נמי אוסרת באמת אין עניינו כלל לפלוגתא דר"י ורבנן במב"מ, והשתא שובל"ק כל הקושיית הנ"ל דכל הנ"ל ל"ש אלא לעניין חענ"נ שפיר תלי' אי מב"מ בטל או לא, אבלי לענין אותה חתיכה דל"ש בה ביטול כלל מטעמא דפרישית דהא לעולם לא נפרד ממנה הבליעה לגמרי ול"ש בו ביטול משום דהיתר בהיתר הוא א"כ שוב יש לומר דנשארת באיסורה, אפי' למ"ד מב"מ בטל, וא"כ שוב ל"ק קושיית הלח"מ, מהא דקאמר בגמרא דילמא לכו"ע אפל"ס אסור ובמב"מ פליגו וכ"כ קושיי' הפלתי מהא דס"ל לר"י מב"מ בטל ומ"מ ס"ל אפל"ס אסור, דלענין אותה חתיכה שפיר י"ל אפל"ס אסור אפי' למ"ד מב"מ בטל, ואפי' אם נפשך לומר דגם לגבי אותה חתיכה י"ל סברא הנ"ל כיון דהטפה נאבד בעוצם ממיעוטא הו"ל כמאן דליתא והו"ל למימר למ"ד מב"מ בטל גם אותה חתיכה מותרת, מ"מ ניחא למאי דפרישית דלא שייך לומר דפליטת עצמה אינה אוסרת אלא אליבא דמאן דיליף איסורא דבב"ח מלא תבשל, אבל מאן דיליף מלא תאכל כל תועבה פשיטא דפליטת עצמה נמי אוסרת, וא"כ שפיר פריך ממאי דר"י ורבנן באפל"ס פליגו, דילמא אפל"ס לכו"ע אסור ופליגו במב"מ, ואיה"נ דלרבנן הוי טעמא דבב"ח משום ל"ת כ"ת ואוסר גם בפליטת עצמו, ואפי' לא ניער וכיסה בעי ס' כנגד החתיכה, ור"י נמי דס"ל מב"מ בטל ומ"מ ס"ל אפל"ס אסור שפיר יש לומר דיליף איסורא דבב"ח מל"ת כ"ת משא"כ לדידן דס"ל פליטת עצמו איננו אוסר כדהוכיח

הראב"ד משמעתין, ואיה"נ דטעמא דאיסור בב"ח לאו משום ל"ת כ"ת אלא מלא תבשל ג"פ, ושפיר קאמר הראב"ד דתליא אי מב"מ בטל או לא וא"ש בס"ד:
והשתא גם קושיי' הר"ן מירושלמי דגריסין ל"ק דהא הראב"ד ל"ק דל"ש חענ"נ אלא במב"מ ודודאי גם לענין מבשא"מ שייך שפיר אי בעי ששים כנגד כולו או לא אלא דאליבא דמ"ד דס"ל מב"מ לא בטיל הוא דשייך לומר חתיכה עצמה נ"נ מטעמא דפרישית משא"כ אי מב"מ לא בטל דשוב יש לומר דכיון שנתבטל בששים הו"ל כנאבד בעוצם מיעוטו ושוב פליטת עצמה אינו אוסר כלל ודו"ק היטב בכל מש"כ כי נראה לפענ"ד נכון מאוד בס"ד:

סימן פח

הבושם - סימן פט:
בדין טיפת חלב שנפלה על דופן הקדרה מבחוץ שהביא הטור יו"ד בסי' צ"ב מחלוקת מהר"ם ר"ב על הסמ"ק, לענין אם יש חילוק בין נפלה כנגד התבשיל או כנגד מקום הריקן ועיי"ש בב"י שהביא בשם הסמ"ק שתלה הספק אם בישל מפעפע בכל הכלי או לא במאי דקמבע"ל במס' זבחים דף צ"ו בבישל במקצת כלי אי בעינן מריקה ושטיפה בכל הכלי עיי"ש וכבר תמהו ע"ז בכו"פ וחו"ד, דהא זה נסתר ממש"כ התוס' שם דאין לומר דמספק"ל אי מפעפע בכלו דא"כ הו"ל למבעי כן בשאר איסורין ותו דלמסקנא נפשט האיבעי דחטאת טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי ולא בתרומה עיי"ש, ומש"כ הכו"פ דממסקנא אין לפשוט מחטאת דחולין מקדשים ל"ג ומתרומה לא דתרומה מקרי התירא בלע פליאה נשגבה לא אוכל לה, דתרומה לאו לגבי כהן ממעטי' ממריקה ושטיפה, דהא לכהן עדיין כולו התירא הוא ולמה לי' לעשות מריקה ושטיפה, וע"כ לגבי ישראל קמיירא, ומאי התירא בלע איכא, דהא אסורה עליו מתחילה ועד סוף ומן התימא על החוו"ד שהשיג על הכו"פ הנ"ל במאי דקאמר חטאת מקרי איסורא בלע ושתק לי' ממש"כ לגבי תרומה מקרי התירא בלע ומש"כ החו"ד דס"ל לסמ"ק בשאר איסורין ליכא למבעי דפשיטא לי' דאם בישל במקצת כלי מועיל הגעלה באותו מקצת משום דאמרי' כבולעו כך פלטו כדקיימ"ל בסי' קכ"א וא"כ אפי' אי מפעפע בכלו מכל מקום מועיל הגעלה בכלו רק בקדשים מספק"ל דאם מפעפע בכלו לא מהני הגעלה במקצתו דלעניין ומריקה ושטיפה לא תליא אי מוציא משם הבלועה ע"י הגעלה או לובן, אכתי קושיי' התוס' אינו מיושב דאכתי הו"מ למבעי לי' אי מפעפע בכלו לעניין שאר איסורין דנפק"מ לענין דין הנ"ל בטיפת חלב שנפלה על הקדרה במקום הריקן ותו דנהי דשפיר

כתב החו"ד דלמסקנא א"א למפשט מחטאת דבחטאת גזיה"כ הוא דהא אפי' בישל בלא בלוע מספק"ל, ומתרומה לא מצינו למילף דאפי' אם מפעפע בכלו מ"מ מהני הגעלה משום כבלעו כך פלטו מ"מ קשי' לי לאידך גיסא תפשוט מדאיצטרך קרא גבי חטאת אפי' בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה בכלו ש"מ דאננו מפעפע בכלו דאל"כ תיפוק לי' דהו"ל כמו בישל בכל הכלי ומתוך כך נ"ל בס"ד ליישב כל הנ"ל בפשוט, דמה שכתב הסמ"ק דהספק הנ"ל תלי בהך שמעתא דזבחים לאו על בעל האיבעי' נתכוין דודאי לאו לענין אי מפעפע בכלו קמבע"ל כמש"כ התוס' אלא אמסקנא דגמרא קאמר דמוכח ספיקא הנ"ל דהא קפשיט מקרא דאם בכלי נחושת בישלו לרבות בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה בכלו והשתא מספק"ל בטעמא דקרא אי משום דהא גופא קמ"ל דבישול מפעפע בכלו או דילמא לעולם אננו מפעפע וגזירת הכתוב הוא דלא גרע מבישול בלא בלוע, וממילא כל קושיית הנ"ל לק"מ וא"ש בס"ד ודוק היטב:

ועיי"ש בש"ך ס"ק כ"ז, דהקדרה נשארה באיסורה אפי' איכא ס' כנגד הטיפה שמא נשאר בה מעט מהחלב בתוך העובי שלא נכנס לפנים ואסורה לכך אם בשל בתוך הקדרה תבשיל אחר דינו כמו בפעם ראשון וסגי בששים כנגד הטיפה אם נפלה כנגד הרוטב כמו בפעם ראשון ועיי"ש בחידושי רע"א ז"ל דס"ל בכוונת הש"ך דדוקא אם בפעם השני הגיעה הרוטב למקום הטיפה, דאל"כ שוב יש לחוש דהטיפה מתפשט עד סמוך לרוטב ובעי' ס' פעמים ס', והקשה ע"ז א"כ גם בדאיכא בפעם שני רוטב עד מקום הטיפה מ"מ כשעירה הרוטב בפעם א' והקדרה עדיין רותח אז נתפשטה הטיפה ואסרה עד ס' פעמים ס' וע"כ צ"ל דאין הבלועה בקדרה מתפשט ממקום למקום בלא רוטב א"כ גם אם אין הרוטב מגיע בפעם שני עד מקום הנ"ל ליכא למיחוש לשלום, ונ"ל בס"ד דיש לומר ודאי אין הטיפה מתפשט בקדרה בלא רוטב, מ"מ הנ"מ היכא דהקדירה ריקנית אבל אם יש רוטב בתוך הקדרה אזי מתפשט הטיפה שבדופן ע"י הבל הקדרה, מ"ד אטיפת חלב שנפלה על חתיכה שכלו חוץ לרוטב דאמרי' דנאסרה כולה, אע"ג דאיסור שאננו שמן אננו מפעפע בלא רוטב יותר מכדי קליפה, מ"מ נאסרה כולה ע"י הבל הקדרה כמבואר בר"ן שהובא בש"ך ס"ק ג' ההד"ב לענין טיפה שבתוך דופני הקדרה וכל זה כשיש תבשיל בתוך הקדרה משא"כ היכא דהקדירה רקנית לא שייך זה וא"ש בס"ד, ומ"מ הפירו' בדברי הש"ך הנ"ל, נראה דאננו מוכרח כדס"ל בחרע"א די"ל דלא איכפת לן אם בפעם שני אין הרוטב מגיע עד מקום הטיפה, ומש"כ הש"ך דסגי בששים כנגד הטיפה אם נפלה כנגד הרוטב לא קאי אפעם שני אלא אפעם ראשון קאי ודו"ק מיהא זה ודאי אמת נכון הדבר דאין הטיפה מתפשט ממקום למקום בלא רוטב כדהוכיח שם

בחי' רע"א מאו"ח סי' תס"א ויש להביא עוד הכרח ממאי דקיימ"ל בכף שנאסר מקצתו דסגי בליבן אותו מקצת ולא אמרי' דכשהוחם הכף מתפשט הבלוע בכלו וליבון ע"כ לא מהני אלא לאותו מקום המליבון דהליבון אננו מפליט אלא שורף, אלא ודאי דהבלוע אננו יוצא ממקום למקום בתוך הדופן אלא על ידי הרוטב וזה ברור, ועיי' בשפ"ד ס"ק כ"ז דבהנ"ל נתיישב מה שהצ"ע אבל מ"מ לדינא צ"ע היכא דבפעם שני אין הרוטב מגיע עד מקום הטיפה דזה י"ל על ידי הבל הבישול ודאי מפעפע בכלו כמש"כ הר"ן וצע"ג:

סימן צ

הש"ך ביו"ד סי' צ"ד ס"ק ל"ג הקשה על הא דאיתא בשו"ע אם נפל לתנור פנ"אדוש גבינה אפי' לחה, וכן גבינה חמה בקערה בשר ב"י אינו אוסר אלא כדי קליפה, והקשה הש"ך למאי דפסק רמ"א בסי' ק"ה דבכל דברים של מאכל אוסר כולו הו"ל להגיה כאן על המחבר ותי' לחלק בין דבר מאכל לכלי אלא שהצ"מא דהא מבואר בסי' ק"ה ס"ז דכלי עדיף שאוסר מאכל הנגע בו באיסור שאינו שמן אפי' בלא רוטב משא"כ בלוע במאכל שאכבו יוצא אלא ע"י רוטב, ותי' הש"ך נהי דעדיף דמפליט בלא רוטב מאחר שאין בו פליטה מגופו, מ"מ אננו פולט בלא רוטב רק כדי קליפה, ומ"מ הדבר צ"ע דמהיכ"ת נימא כן דלעניין בליעת שומן כלי גרע ולענין בליעת כחוש כלי עדיף, ועיי' בחרע"א ז"ל מש"כ בזה, ולפענ"ד נראה בס"ד לפימש"כ הש"ך בסי' צ"ד ס"ק כ"ז דסתם סכין בלוע ג"כ משמנונית א"כ גם בסתם כלי י"ל כן דמסתמא בלוע נמי מדבר שמן ונהי דבדבר שמן אמרי' דמפעפע בכולו מ"מ הא מבואר בסי' ק"ה ס"ה דשומן כחוש אינו מפעפע, ולפי"ז י"ל השומן הבלוע בכלי כבר אכחש שומנו ואננו מפעפע יותר מכדי קליפה ונהי דהרמ"א פסק שם דאין אנו בקיאין איזה מקרי כחוש או שמן ויש לאסור בכל עניין עד ס' י"ל הנ"מ בדבר מאכל שהוא בעין דמשכחת לה חלב שמן, בזה אין אנו בקיאין להבחין משא"כ בבלוע בכלי דע"י בליעתו בכלי איכחיש שמנינותו א"כ כל החלבים שוים בזה וכלהו חלב כחוש מקרי בזה י"ל דמודה הרמ"א דאננו מפעפע והגם דבדבר מאכל אמרי' אפי' שמנונית הבלוע נמי יוצא ומפעפע בכלו, מ"מ בכלי מגרע גרע לענין זה דכהי"ג אשכחן נמי לעניין נ"ט בר נ"ט דהבלוע בכלי אקליש ומחשיב נ"ט בר נ"ט משא"כ הבלוע בדבר מאכל וא"ש בס"ד, דאין צורך ליפות כחו של כלי לעניין דבר כחוש ולגרוע כחו לענין דבר שמן, אלא כלו שוה, אלא דאנן אמרי' מסתמא הכלי בלוע ג"כ משמנונית כמש"כ הש"ך בס"ק כ"ז לעניין סכין, אלא דאנן אמרי' דכל שמובלע בכלי אין לו אלא דין חלב כחוש אליבא דכו"ע וא"ש בס"ד, ועיי' מג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ז שכתב

לפי מה שרגילין לאפות עוגות עם שומן אם אח"כ אפו על אותה רחת מצה א"כ אוסר כלו, ודוקא שאננו נקוויי', אבל אם הודחה שפיר סגי בקליפה דבלוע בכלי לא מחמרי' כולי האי, ועיי"ש בדג"מ ובמחהש"ק שהביאו דמדברי הש"ך בסי' ק"ה ס"ק כ"ג משמע דבאיסור שמן שנבלע בכלי אפשר שאוסר כלו ולפענ"ד נראה דהמג"א הכריח מסי' צ"ד הנ"ל מחמת קושיי' הש"ך הנ"ל דגם בדבר שמן אמרי' דאננו אוסר יותר מכדי קליפה כל שבלוע בכלי וטעמא כדפרישית דע"י הבלוע איקלש השמנונית וזה שסיים שם המג"א ועיי' ביו"ד סי' צ"ד ס"ח נתכוין למש"כ כן נראה לפענ"ד בס"ד אלא דלפימש"כ נסתר תי' דהש"ך בסי' צ"ד ס"ק כ"ז ע"ש וצ"ל כחד מאידך תי' שכ' עוד שם עיי"ש ודו"ק היטב:

ואגב אפרש דברי הש"ך שם באותו ס"ק מה שתמוה מאוד בדבריו במש"כ להקשות על המחבר שם באותו סעיף על דין גבינה חמה בקערת בשר ב"י שאננו אוסר אלא כדי קליפה וז"ל הש"ך, ועוד דהרי בהרשב"א שהביא ב"י בסי' ס"ט גבי מליחה בכלי שאינו מניקב מבואר דאם נתן דבר שיש בו רטיבות קצת כבשר רותח בקערה חמה צריך נטילה, ודוחק לומר דשאני שניהם חמין מתחתון חם, ובדג"מ שם הגיה דצ"ל וא"כ צ"ל דשאני שניהם ולדבריו החילוק זה קאי למסקנא, אלא דדברי הש"ך בזה תמוהים כמו שתמה בחרע"א שם הא א"א לומר כן כלל דהא בשו"ע נקט גבינה חמה, ולדברי הדג"מ הקושיי' ביותר דלדבריו קיימא כן המסקנא, ואיך אפשר לומר כן דהא ה"נ בשניהם חמין מיירא ומ"מ אינו אוסר אלא כדי קליפה, ע"כ נ"ל בדברי הש"ך הגירסא כמש"כ הדג"מ, ומש"כ הש"ך וא"כ צ"ל דשאני שניהם חמין לאו דקיימא כן למסקנא אלא הוא קושיי' על המחבר דלמד דין גבינה לחה שנפל בקערת בשר ב"י מדין גבינה שנפל לתנור של פנאדו"שק שהביא הרב"י בשם רי"ו, וע"כ מיירא שגם הקערה היא חמה דאל"כ בלא"ה אננו אוסר אלא כדי קליפה למאי דקיימ"ל תתאי גבר, וע"ז הקשה הש"ך דאיך אפשר ללמוד זה מזה דהא הרשב"א ס"ל בהדיא אם נתן בשר חם לתוך קדרה רותחת צריך נטילה, וא"כ קשיא דין של ר"י וע"כ צריך לחלק בין הא' חם אפי' תתאי לבין שניהם חמין, וא"כ שוב א"א ללמוד דין גבינה חמה מדין גבינה צונן שנפל לתוך פנאדו"ש, כן נראה לי בס"ד פי' דברי הש"ך:

בטו"ז סי' צ"ד סק"ו בדין אי בישלו מים בקדירה ותחבו בו כף חולבות ואח"כ חזרו ובישלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר דאסור להשתמש בה לא בשר ולא חלב וכתב הטו"ז טעם החומרא לפי שנותנין המאכל בכלי שהוא כמין הכלי של ב"י ע"כ אין נכון להתיר הכלי שאב"י שמערה ממנו וצ"ע דהא מבואר בטו"ז סי' צ"ה סק"ט בדין קערות שהודחו אהא דכתב רמ"א דאם אחד מהם אב"י בכ"ע כל הכלים מותרין

והוקשה הטו"ז לפי מש"כ הרמ"א בסי' צ"ד לאסור הכלי שאינו ב"י משום חומרא הי' לו לכתוב ג"כ כן ותי' דוקא התם יש להחמיר משום מר"ע לפי שמערין המאכל לתוך הכלי שהוא כמין הב"י וזה אינו שייך כאן ותמי' לי א"כ גם בדין הנ"ל של שתי כפות נמי לא שייך האי טעמא כלל וצ"ע:

סימן צא

א) נ"ט בר נ"ט דהתירא קיימ"ל דשרי ומשו"ה דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ביו"ד סי' צ"ה ויש לחקור אם הוי טעמא משום דטעם שני לא חשיב טעם כלל, או דילמא טעם שני נמי חשוב טעם אלא שאין בכחו ליתן טעם בכותח, ואחרי העיון נראה דפליגו בזה רבותינו הראשוני', עיי' מש"כ הר"ן בשם הרמב"ן בדין קדירות של בשר שהודחו במחבת של חלב ס"ל להרמב"ן שלא כשיטת הבעה"ת דשריין, וכ' אע"ג דבעי' ג' נו"ט ה"נ ג' נו"ט נינהו ולא אמרי' חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבהם כשם שאין אומרים בדגים דטעם החלב שבכותח נכנס ונבלע בדגים ויהי' אוסרין וכן בדין לפי שאין בשר שבמים ושבדגים אוסרין עד שיתערבו עם החלב ויהי' אוסרין זא"ז, שאין בשר בחלב אוסר לעולם עד שיתן טעם עכ"ל וביאור דברי הרמב"ן למדתי מתשו' רבינו רע"א דס"ל טעם שני הוא טעם חשוב אבל אין בכחו ליתן טעם בכותח ואף דכותח נו"ט בו מ"מ לא הוי בב"ח אלא היכא דשניהם נותנין טעם זב"ז, ועיי"ש בתשו' רע"א הנ"ל סי' פ"ג דלא תיקשי הא בכזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב החלב מותר והבשר אסור, דמ"מ החלב המובלע בבשר מקבל טעם מהבשר, ושפיר מקרי שניהם נותנין טעם זב"ז, והא דלא אמרי' הכי בקדירה היינו מטעם המבואר בתה"ד סי' קפ"ג דבנבלע בקדירה הוא מקושר עם החלב שבקדירה משא"כ באוכל עיי"ש עכ"פ מוכח דעת הרמב"ן דנ"ט בר נ"ט הטעם בעצמו חשוב, אלא שאין בו כח לאסור, ועפי"ז נראה דל"ש דין נ"ט בר נ"ט אלא בב"ח שא"א לחול איסור בב"ח אלא אם שניהם נותנין טעם זל"ז, משא"כ בשאר איסורין אפי' היכא דהוי נ"ט בנ"ט דהתירא כגון חב"פ, שפיר מצי חייל איסור חמץ גם על נ"ט בנ"ט כיון שהאיסור חל שפיר על הנ"ט בנ"ט שעומד בפ"ע, ועפ"י דברי הרמב"ן הנ"ל יתיישב ע"נ קושי' התוס' בזבחים דף צ"ו בד"ה ואם טש שהקשו ואם נתבשלו נמי מותר אמאי אמרי רבנן מזמן אכילה של ראשון טעון מריקה ושטיפה לגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאידנא דשניהם היתר דאין סברא לומר גזירת הכתוב הוא בדבר שמותר גמור בחולין אפי' מדרבנן, עיי"ש שהניחו בקושי' ולפימש"כ בשם הרמב"ן נתיישב קושי' זו שפיר כיון דנ"ט בר נ"ט נמי טעם חשוב הוא א"כ שפיר חייל עלי' שם

נותר במקום שמובלע, ודוקא בב"ח הוא דשרי משום דאין כחו לאסור, ומה שמקבל טעם מהכותח לא איכפת כן דבב"ח בעי' שיהי' שניהם נותנין טעם זב"ז, ונ"ל די"ל דתלי' בהא דכ' האחרונים לחקור אי נ"ט בנ"ט דאיסורא אסור מדאורייתא או לא עיי' פרמ"ג במ"ז סי' צ"ה, ונראה לי דתלי' אי טע"כ ילפי' ממשרת או מג"נ דודאי אי ילפי' ממשרת א"כ לא מוכח אלא טעם ראשון אבל נ"ט בנ"ט מהיכ"ת אבל אי ילפינן מג"נ וס"ל דג"נ לאו חידוש הוא דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י והקשה הפלתי האיך אפשר דהוי קדירה ב"י הא מסתמא מלחמת מדין נמשכה יותר מיום א' בפרט בהליכה ושיבה עם כל המחנה והשבי והמלקוח ותי' דמסתמא חיממו מים בו ביום, עיי"ש בסי' ק"ג, וא"כ ממילא מוכח דטעם שני של איסור נמי אסרה רחמנא וממילא א"א לומר דטעם שני לא חשיב לחול עליו איסור חדש דמהיכ"ת וא"כ עכצ"ל הטעם דנ"ט בנ"ט שרי הוא משום דאין בכחו לאסור ולפי"ז י"ל דהיינו פלוגתיי' דר"ט ורבנן, בהאי דכל יום נעשה גיעול לחבירו וא"ש בס"ד, ועפי"ז י"ל דרב ושמואל לשיטתיי' דהנה בחולין דף ק"ח בעי' הגמ' לומר דס"ל לרב גדי אסרה תורה ולא חלב ולמסקנא לא אמרי' הכי, וי"ל דמ"מ הא דכ"ר גדי היינו משום דלא בעי' שיהי' דרך בישול אלא לעניין הבשר אבל כל שהגדי קיבל טעם מהחלב אפי' אם החלב לא קיבלה טעם מהבשר נמי אסור מה"ת ולא בעי' שיהי' נו"ט זב"ז כסברת הרמב"ן הנ"ל, משו"ה שפיר ס"ל לרב דגים שעלו בקערה אסור לאכלן בכותח כיון דבאמת הטעם בפ"ע חשוב הוא והכותח נותן טעם בדגים, לא איכפת לן אם הדגים לא יתנו טעם בכותח, אבל שמואל דריש כל הני גדי לקמן דף קי"ג וא"כ נקטי' כפשטי' כדס"ל לרמב"ן דלא הוי דרך בישול אלא אם נו"ט זה בזה, וכיון שהדגים לא יוכלו ליתן טעם בכותח לא הוי בב"ח:

ע"כ ס"ל דמותר לאכלן בכותח ועפי"ז נראה ליישב בס"ד מה שיש לתמוה בש"ס דקאמר והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא דהאי שייפא בצעא וכו', אמר רב יהיב טעמא כולי האי ולא היא התם משום דנפיש מררא טפי והוא תמוה מה בעי הגמרא בזה דהא לקושטא דמילתא באמת שמעי' לי' לרב בהדי' דס"ל נ"ט בנ"ט אסור כדאמר חס לי' לזרעא דאב"א דספי לי' מידי דלא ס"ל, ועיי' בתוס' ור"ן והוא פלא, ולמש"כ ניחא בס"ד דבאמת בהא דאמר רב אסור לאכלן בכותח י"ל חדא מתרי טעמא אי משום דס"ל דטעם שני נמי יש בכחו לאסור הכותח, או י"ל דבזה מודה רב וטעמו דאסור לאכלו הוא משום דעכ"פ הטעם כשעומד בפ"ע טעם חשוב הוא ונכנס טעם הכותח בתוך הדגים ותו לא איכפת לן אם אין הדגים יכולין ליתן טעם בהכותח דלא בעי' שיהי' שניהם נאסרין ודלא כהרמב"ן ונפק"מ בזה לענין אם נאסר הכותח בפ"ע ע"י טעם הדגים, וקבעי למפשט

מדאמר יהיב טעמא כולי האי משמע דהוי טעם גמור כולי האי לאסור גם אם יצא טעם זה לתוך מאכל אחר וע"ז קאמר הש"ס ולא היא התם משום דנפיש מרירי טפי אבל בעלמא אין הטעם שני יכול לאסור וטעמא דרב בדגים שעלו בקערה משום דטעם הכותח נכנס לתוך הדגים וא"ש בס"ד, ועפימ"ש יתיישב ע"נ בס"ד הא דהקשה המהרלנ"ח והבאר שבע וכל האחרונים בהאי עובדא דמייתי בגמרא דא"ל שמואל לר"א לרבך יהיבנא לי' ואכל וכו' וא"ל ר"א לרב הדר בי' מר משמעתי' וא"ל רב ח"ו דיהיב לי' מידי דל"ס לי' ועיי' פירש"י דלהד"מ ויש להפליא על מר שמואל איך בא להטעות את ר"א במילי דכדיבא ח"ו, ולהנ"ל ניחא די"ל דהתם יהיב לי' שמואל לרב כותח שקיבל טעם מדגים הנ"ל והוי ס"ל דלמאי דקאמר רב אסור לאכלם בכותח היינו משום דטעם שני יש בכחו לאסור, וכיון דאכל רב הוי ס"ד דשמואל דהדר בי' משמעתי', אבל באמת ס"ל לרב דאין בכחו טעם שני לאסור יותר וטעמא דאסור לאכלם בכותח היינו משום דטעם הכותח נכנס לתוך הדגים והיינו דא"ל חס לי' דיהיב לי' מידי דלא ס"ל וא"ש בס"ד דו"ק היטב:

אמנם דעת התוס' מבואר דס"ל דאפי' היכא דטעם שני נשאר במקומו לא מצי חייל עלי' איסור נ"ט בנ"ט והוא מדכתבו דאפי' כ"ט בר נ"ט בבישול שרי מהאי דכ"י נעשה גיעול לחברו, ועיי' ברא"י שם שעמד בדבריהם הא מדגים שעלו בקערה לא מוכח אלא דהטעם שני לא מצי אסר את הכותח משא"כ היכא דהטעם שני גופי' נעשה איסור, וא"כ ע"כ התם היינו טעמא משום דאוקמוה אדאוריי' דמב"מ בטל מה"ת כמש"כ התוס', עיי"ש ונראה דס"ל להתוס' בפשיטות דלא בעי' בב"ח שיתנו טעם זל"ז אלא אפי' קיבלו דגים טעם הכותח והכותח לא קיבל טעם מהדגים מ"מ מיתסר, וא"כ ונמניכא מוכ' מדגים שעלו בקערה דאפי' הטעם שני שנשאר במקומו לא חשיב טעם כלל, והכי נמי מוכח דס"ל לרשב"א בדין בישל ירקות בקדירה של בשר עיי' בטור סי' צ"ג וב"י שם ובנקה"כ שהאריך בזה ומדמה דין זה כדגים שעלו בקערה ואיס"ד דיש חילוק בין אם הטעם שני נשאר במקומו או מתפשט לחוץ אי"ר מדגים כלל, א"וו דטעם שני הנשאר במקומו לא חשיב טעם כלל ולפי דרכנו למדנו דנ"ט בנ"ט לעניין חמוב"פ תלי' בפלוגתא הנ"ל דלפי דעת הרמב"ן הנ"ל שכתבתי ע"כ בחב"פ ב"ט בנ"ט מיתסר ועיי' בתשו' רע"א סי' פ"ג ודו"ק:

ב') בפרמ"ג סי' צ"ה במ"ז סק"א הביא בשם שערי דורא דאין נ"ט בנ"ט אלא בכלי אבל טעם הנבלע באוכל לעולם דין טעם ראשון עליו עיי"ש, ולענ"ד נראה להוכיח מהרמב"ן דגם באוכל שייך דין נ"ט בנ"ט, היכא דטעם ראשון נבלע באוכל וטעם שני בכלי, דהא בש"ס קאמר והא דרב לאו בפי' איתמר אלא מכללא דהאי שייפא בצעא, והקשו

הראשונים התם ליכא אלא שני טעמים שהקערה קיבלה טעם מן השייפא ונתנה טעם בבישול והוי ממש דומי' דקדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב דכו"ע מודי דאסור, ותי' הר"ן בשם הרמב"ן דאותו שייפא לא הי' עיקר ממשו מאותו דבר מר אלא דבר מר הי' מעורב בו וכיון שנותן טעם בבישול הו"ל נ"ט בנ"ט ממש עיי"ש, הרי בהדיא טעם הנבלע במאכל נמי מונין בו טעם ראשון ושני ונ"ל דגם רש"י ס"ל כן דהנה הר"ן דחה קושיי' הרמב"ן הנ"ל דמדקאמר רב יהיב טעמא כולי האי אתבשיל קאי ושם הו"ל שפי' נ"ט בנ"ט, אבל באמת רש"י מפרש בהדיא בקערה ותו דלהר"ן הא דקאמר ולא היא לדחות דברי רב קאמר ומשו"ה ל"ק ואי מכללא מאי, ורש"י מפרש בהדיא דלא כנ"ל וא"כ צ"ל דרש"י מתרץ קושי' הנ"ל כרמב"ן וממילא מוכח דגם בטעם הנבלע באוכל מונין בו ראשון ושני לעניין נ"ט בנ"ט וצע"ג:

ג) בחוו"ד סי' הנ"ל סק"א חידש דלא הוי נ"ט בנ"ט בשעת בישול כגון אם כפל חלב על הקדרה שמבשלין בה דגים כנגד הרוטב ואח"כ בישל הדגים עם בשר אפי' בדיעבד אסור אם לא הי' ס' בבשר נגד החלב שנפל בראשונה, ולא אמרי' כיון דדרך הקדירה נכנס לדגים הוי נ"ט בנ"ט, וצ"ע א"כ הה"ד דאין מונין טעם ראשון ושני מן הרוטב לבשר דודאי הרוטב עם הבשר פשיטא דהוא מקושר בשעת בישול ואם נפל ט"ח לתוך הרוטב פשיטא דהחתיכות מצטרפות מיד לבטל, א"כ איס"ד דבכהיי"ג אין מונין טעם ראשון ושני א"כ איך אפשר לחלק בין צלי לבישול עש"ך סק"ה דבנצלו אסור בדיעבד ובחוו"ד אסברא לה דהוא מטעם שכתבו התוס' בזבחים דף צ"ו ד"ה אם טש דבבישול חשיב קצת כג' נו"ט דהיינו לקדרה ומקדרה למים ומים לבשר, ולהנ"ל איך אפשר למנות טעם ראשון ושני מן הרוטב לבשר, והוא לענ"ד דבר תמוה וצע"ג:

ד) בטו"ז סי' צ"ה סק"ג הביא בשם או"ה דכל דבר שהוא משום פליטת כלים אין אוסרין מבשר לדגים בדיעבד משום סכנת ד"א דהא מתיר בגמרא דגים שעלו בקערה רותחין של בשר ובחו"ד הוקשה ע"ז דאפשר דאו"ה לשיטתו דמתיר גם בבישל נ"ט בר נ"ט ומשוה בישל לצלי משו"ה מתיר ג"כ לענין סכנה אבל למאן דמחמיר בבישל וס"ל דבבישל חשוב טעם לענין איסור אפשר דחשוב טעם גם לענין סכנה ולפענ"ד דבריו בזה תמוהים מאד נהי נמי דדגים שעלו בקערה מותרין בבישל היינו לאכלן אח"כ עם כותח משום דטעם הנבלע בדגים עדיין עומד בפ"ע בהיתר משא"כ לענין סכנת ד"א הו"ל טעם בשר שנבלע בדגים טעם שני באיסור דהא תערובות טעם הנפלט מהכלי בהדי דגים הו"ל כטעם בשר היוצא מהכלי ונבלע לתוך הכותח ובזה ליכא למא"ד דלענין איסור לא חשיב טעם ואם אפי"ה לענין סכנה מקילינן בזה ש"מ דבטעם הנפלט מהכלי לא שייך סכנת

ואין ענין זה כלל אי נ"ט בר נ"ט שרי בבישל או אסור ודברי החו"ד בזה נפלאו ממנו ודברי הטו"ז נכונים: ה) בהגה"ת הטו"ז מבעל טו"ז שנדפסו בשו"ע יו"ד דפוס ווילנא הביא סתירה לדברי הרשב"א שהובאו בטו"ז סי' צ"ה סק"ב שקליפת הביצה בבירור מנוקבת הוא מהא דתנן בפ' העור והרוטב דף קכ"ו ע"ב ביצת השרץ המרוקמת טהורה נקבה כ"ש טמאה ואיס"ד שכל קליפות הביצה מנקבת א"כ לא שייך לחלק בין מנקבת ואינה מנקבת ונוראות נפלאתי ע"ז הא מבואר שם בגמרא ת"ר ויכול אפי' לא נקבה ת"ל הנוגע יטמא את שאפשר לנגוע טונא ואת שא"א לנגוע טהור וכמה נקיבתה כחוט השערה שאפשר לנגוע כחוט השערה א"ב אין כאן ריח קושיי' דנהי דוננוקבת ונ"מ כיון שאין הנקב כשיעור שיכול לנגוע עכ"פ כחוט השערה שפיר קתני מתני' דטהורה וצע"ג:

סימן צב

אלקים יחנך בני רחימי אישון עיני חמדת לבי ונועמי הרב המופלא ומופלג שתורה ויר"ש מו"ה יקותיאל יהודא שליט"א בק"ק קאפיש יע"א:

נועם נועמך בנעימות ימינך לנכון הגיעני ומחמת טרדותי אשר סבוני כמים כל היום, א"א לי לקח מועד לכל אשר האות נפשי ע"כ אחרו פעמי מכתבי עד כה וכו' ועתה באתי להשיב לך על קושייתך דשדרת לן חורפא על מש"כ התוס' בחולין דף קי"ב לדחות הראי' שהביאו בתחילה דנ"ט בנ"ט שרי גם ע"י בישול מהא דכל יום נעשה גיעול לחברו וכתבו דע"כ אין ראי' משם דהא אפי' בישל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים והרי ממעט באכילתה דמתסרי לזרים ולנשים ועבדים דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וגם מפסלי ביוצא דהוי טעם שני באיסור, ועכצ"ל התם הוי הטעם משום דמב"מ מדאורייתא ברובא בטל רק מדרבנן הצריכו ס' ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא עכ"ל, והוקשה לך א"כ לשמואל דס"ל מב"מ במשהו ע"כ ליכא למימר סברת התוס' הנ"ל, א"כ עכ"פ מוכח דשמואל ס"ל נ"ט בנ"ט מותר גם ע"י בישול ולא עוד א"כ לימא מסעיי' לי' להני שיטת האחרים שהביא הר"ן דאפי' היכא דהוי טעם שני באיסור נמי שרי לק"מ לא מבעי למש"כ הריטב"א בע"ז דף ע"ג דאמרי' התם רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה מב"מ במשהו שלא במינו בנ"ט ור"י ור"ל דאמרו תרווייהו בין במינו בין שלא במינו בנו"ט, והקשה הריטב"א הא היינו פלוגתייהו דר"י ורבנן, א"כ לימא מר הלכה כר"י ומר לימא הלכה כרבנן, ותי' דהני כולהי אמוראי ס"ל דמדאורייתא מב"מ ברובא בטל, ורב ושמואל ס"ל דמדרבנן מיהת מב"מ לא בטל ור"י ור"ל ס"ל דאפי' מדרבנן בטל, א"כ קושייתך לק"מ, אלא אפי' אם נימא כתי' שני שבריטב"א הנ"ל ולהני אמוראי דהתם

גם מדאורייי' מב"מ לא בטיל מ"מ לק"מ לק"מ דכוונת התוס' הוא דסתם מתני' אתי' כמ"ד מב"נ בטל וכל השקלא וטריא דש"ס זבחים ובשלהי ע"ז אתי' כהך מ"ד ולמ"ד מב"מ לא בטיל איה"נ דהיו נזהרים שלא לבשל חטאת בקדירה שבשלו בה שלמים מקמי' הגעלה: ומה שהקשית עוד לפי מש"כ הרב"י בשם או"ז והאגור בס"י צ"ח דבשר שור ואיל ועז שלשה מינים הם א"כ איך כתבו התוס' דמב"מ ברובא בטל, הא כמה פעמים בישלו כונה מיני בשר, יפה הקשית וכיוונת בזה דעת ס' טהרת הקודש שהקשה כן בחי' זבחים שם, ולפענ"ד נראה ליישב דדוקא טעם דנפק מבשר שור עצמו הוי מבשא"מ עם בשר כבש ועז, אבל טעם הנבלע בכלי אותו טעם ודאי אינו נרגיש בבשר אחר, דסיון דנבלע בכלי כבר אשתני טעמו קצת מכמות שהי' תדע דהא איכא למ"ד קדרה בת יומא נמי אי"א דלא פגמה פורתא, אבל הא ודאי כו"ע מודו דעכ"פ נשתנה מיהת מכמות שהיה, וא"כ י"ל דכולי האי אינו נרגש אח"כ אם הוא מבשר שור או כשב ועז ושפיר כתבו התוס' דמדאורייתא ברובא בטל, ושוב ראיתי בחי' מרן הח"ס וז"ל שהביא קושיי' טה"ק הנ"ל וכתב דלק"מ דהרב"י וניירא אי מב"מ לא בטל דאזלי' בתר שמא הוי ג' מינים שונא אבל למאי דקיימ"ל ברובא בטל כל שטעמו שוה אפי' אינו שוה בשמא בטל ברובא והני תלת הנ"ל לא מצינו שיהי' נחלקין כ"כ בטעם שיהי' אינו מינו עכ"ל, ותמהתי על זה דבתשובה חיור"ד סי' פ"ז כתב בפשיטות דהחוש מעיד שטעם עז אינו דומה לטעמא של בשר שור וחיך אוכל יטעם וכיון שכן כל שטעמו נרגש טעמו לא בטל דטע"כ וסיים שם דלענין שיהי' צריך ס' מה"ת פשיט הוא כל שיש לו שום שינוי בעולם אפי' כ"ש נמצא שטעם נרגש וניכר האיסור ולא בטל מה"ת מצד טע"כ דאורייתא וזה פשוט ומבואר עכ"ל, נמצאו דברי סותרין זא"ז, ועיי' עוד בתשו' סי' צ"ז הביא ג"כ קושיי' טה"ק הנ"ל אבל מ"מ מה שכתבתי נראה נכון ומה שהקשה עוד בטה"ק שם דאף לדברי התוס' דמ"מ אכתי קשיא הא ממעט באכילת הרוטב דהא רוטב עם בשר הו"ל מבשא"מ, ולשיטת הרשב"א שהובא בסי' צ"ח כי היכא דלר"י אמרי' סליק את מינו ה"נ לדידן סליק את אינו מינו וכו' א"ש, אבל לשיטת הש"ך דלא אמרי' כן כיון דטע"כ דאורייתא קשיא ונ"ל דלק"מ דהא מבואר בחי' הרשב"א בסוגיא דזרוע בשלה דמוהל היוצא מן הבשר עם רוטב מיקרי מב"מ, א"כ הטעם שבלוע בקדרה מוהל הבשר הוא ומקרי מב"מ בהדי רוטב, ושוב ראיתי שגם בזה הרגיש הח"ס ז"ל בחי' ואסברא לה שפיר עיי"ש, ומה שהקשית עוד על מש"כ התוס' דבמקדש אוקמוה אדאורייתא, דתיקשי מזה על מש"כ המהרש"א בשבת דף מ"ב דלא אמרי' אין שבות במקדש רק באיסורי שבת, כבר העיר בזה מורי הגאון בתשו' כ"ס חאו"ח סי' קט"ו וכתב התם משום הפסד כלי מקדש ברגל אבל בלא"ה

לא, דאל"כ קשה מרקיק שנגע ברקיק עיי"ש, ולפענ"ד נראה דהמהרש"א לא כתב כן אלא דאין למדין מהאי כללא דאין שבות במקדש לענין שאר איסורין דדוקא לענין איסור מלאכת שבת ויו"ט הוא דאיתא להאי כללא אבל לענין שאר איסורין אין זה כללא אלא לפעמים אשכחן דאוקמוה אדאורייתא, ולפעמים החמירו גם במקדש, תדע דהא אשכחן כמה דברים שהקילו במקדש כגון אותה ששנינו ארע"ק זכינו שאין טומאת ידים במקדש וכגו משקי בי ונסבחי' דכין א"וו דהמהרש"א ל"ק אלא דלאו כללא הוא, דברי אביך דושו"ט וש"ת באה"ר וע"ע:

סימן צג

בדין צנון שחתך בסכין של בשר דקיימ"ל בסי' צ"ו דמהני טעימה כתב בחי' רע"א ז"ל דנ"ל פשוט דאינו מספיק אם יטעום קפילא ממקום א' של מקום החתך דשמא באותו מקום שטעם לא פלט הסכין כ"כ ובמקום אחר פלט וכאלו חתך בזה אחר זה בב' מקומות, דפשיטא דלא מהני וחע"ז והקשה לפי"ז קושיי' עצומה במה דהאריך הרשב"א בחידושיו להוכיח דלא כשיטות הסוברים דבקליפה סגי והא בפשוטו א"א לומר כן דא"כ איך שייך טעימה כיון דצריך לטעום כל אורך מקום החתך דנראה פשוט דבטעימה כזו ממילא נקלף כל אורך הקליפה שהוא כחוט השערה א"ד ולפענ"ד אפי' אם נימא דבעי' כדי נטילה אכתי הקושיי' קיימת אי נימא דאין הסכין פולט בכ"מ בשוה אם כן אפי' אם נוטל ממנו שיעור קליפה, ואננו מרגיש בו טעם אכתי אין הוכחה דלא יהיב טעמא יותר, דדילמא לא פלט הסכין אלא במחצית הקליפה ובאידך לא פלט כלום ומשו"ה לא הרגיש טעם משום דפתיך בי' מחציתו שלא פלט הסכין לתוכו אבל אם יאכל מהצנון חתיכה שלימה על פני כל אורך הצנון כמו החתיכה שבדק בטעימה אפשר שירגיש בו טעם, ואכתי אמאי מהני טעימה וע"כ צ"ל דבאמת לא משכחת לה טעימה אלא באופן שחותך צנון לשניים, והוא טועם מקצת הצנון מצד זה וע"י כן מותר אותו מקצת מהצנון שמצד אחר של הסכין שכנגדו ובזה ליכא חשש דמסתמא הסכין בולע ופולט בשני צדדיו בשוה, וא"כ אפי' חם נימא דסגי בקליפה נמי שייך טעימה באופן זה ואתיין שפיר דברי הרשב"א (ויותר נראה דבאמת לא משכחת לה טעימה בזה לעניין לכתחילה מטעם הנ"ל אלא לענין דיעבד דהיינו אם בישלו להאי סילקא מהני טעימה לאכלו אח"כ עם חלב,) ומיושב בזה קושיי' חרע"א שהקשה על הש"ך דמ"מ ע"י טעימה יהי' תקנה ליטול ממנו כדי נטילה ולבשלו אח"כ השאר עם בשר דממנפ"ש אם נחוש דצנון בלע בכולו הא מהני

טעימה, ולמש"כ א"ש כיון דאננו פולט בשוה א"כ אפי' אי טועם כל הנטילה נמי לא סגי דדילמא הא דלא הרגיש משום שהי' מעורב בו מקצת שלא פלט הסכין לתוכו ודו"ק:

סימן צד

הב"ח ביו"ד סי' צ"ו והובא שם בש"ך ס"ק כ' הקשה על המחבר שפסק בלינומיס שמביאין הנכרים בחביות מותרין ובאו"ח סי' תמ"ז כתב הטור דלדעת סה"ת זתים שכבשן ונחתכו בסכין של חמץ קודם הפסח אפי' בסכין שאינו ב"י חזרו הזתים כולן חמץ וכ"פ שם המחבר ס"ח ולפענ"ד נראה בס"ד ליישב שפיר דהא בטעמא דהזתים כולן אסורין מבואר שם בש"ך ובאו"ח שם משום דבזה לא שייך לומר דכבר נתבטל טעם סכין בראשונים כיון דלדעת סה"ת בכל דבר חריף אמרי' דמפליט אגב דוחקא דסכינו מפנימיות הסכין ונעשה כל חתיכה וחתיכה חתיכה דאיסורא בכדי קליפה, והנה זה לא שייך אלא בחתיכה עצמה אבל במשקה היוצא ממנו ונתערב כל היוצא מהחתיכות זה בזה ל"ש חענ"נ דהא הרוטב בנו"ט, לא מבעי למה דכתב המחבר דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין אלא אפי' להרב דפסק בכל איסורין חענ"נ מ"מ הרוטב לא מתסר אלא בכדי נ"ט ולפי"ז ניחא הכל בס"ד בשנדקדק עוד דהמחבר שינה לשון השיבולי לקט שממנו מקור דין זה שבלשון הש"ל שהובא בהרב"י ובש"ך שם ס"ק הנ"ל איתא לימוני"ס של נכרים ובשו"ע כתב המחבר מי לימוני"ס, ולהנ"ל לשונו מדוקדק הדק היטב דהמחבר לא התיר אלא המי לימוני"ס דבזה לא שייך טעם הנ"ל ובמי לימוני"ס שמובא בחביות פשיטא דאיכא ס' כנגד כל הסכין משא"כ באו"ח דמיירא בזתים גופייהו בזה שפיר קאמר הטוהשו"ע דכולן חוזרין ונאסרין בפסח כיון דחורפי' דזתים מפליט מפנימיות הסכין בכל או"א מהחתיכות וזה נכון בס"ד ומיושב בזה כ"כ הא דהקשה הטו"ז בס"ק י"ב על מש"כ הרמ"א דיש מקומות שמחמירין בכרוב פרוס וחתוך שמביאין הנכרים דע"כ להני מקומות לא ס"ל האי טעמא מפני שמבואין הרבה וע"כ גם לימוני"ס אסור להם ולפי"ז צ"ע מש"כ הרמ"א אח"כ אבל שאר דברים וכו' משמע אפי' להמחמירין מותר בזה וסיים כמו בלימוניס אין להחמיר דמשמע בלימוניס ג"כ אין להחמיר וא"כ דבריו סותרין מני' ובי' תו הקשה הש"ך שם דהא הרמ"א כתב בס"א דאם חתך הצנון דק דק צריך ס' כנגדו אלמא דלא נתבטל טעם הסכין וא"כ מ"ש דמתיר בלימונייס, ולמש"כ הכל ניחא בעזה"י דהכי במי לימוניס מיירא, ואפי' מונחין גם החתיכות בתוך החביות, מ"מ הלא ידוע דאין אוכלין החתיכות בעצמן אלא המשקין היוצא מהן וא"ש בעזה"י:

ועיי"ש עוד בטו"ז ס"ק י"ג שהקשה על הרמ"א במש"כ אבל אשאר דברים חריפין וכו' נוהגין בהן היתר ואין להחמיר כלל מאי קמ"ל בזה, ויותר תימא מש"כ אח"כ לפתות יבשים דהא בלפת מותר בכל גוני כמבואר בסעיף ה' ומתוך כך מגיה דברי הרמ"א, ולפענ"ד נראה בס"ד דטובא קמ"ל, דהא מבואר בש"ך ס"ק כ"ג דוקא דיעבד שרי אבל לכתחילה אסור עיי"ש וכש"כ למאי דפרישית דעיקר ההיתר גבי לימוני"ס משום דבמשקה היוצא מהלימונעס ל"ש לומר שנאסר הקליפה של מקום החתך כיון שכבר נתבטל הכל במשקין היוצאים מהן, ולפי"ז י"ל לפימש"כ בתשובת הריב"ש סי' תנ"ח, והובא בחי' רע"א בסי' צ"ט עיי"ש דאם ביטל על הסתם לכל מי שירצה לקנות הרי הוא כמי שנעשה בשבילם ביחוד ואסור לכולם ואפי' מי שנתבטל עבורו לא ידע מזה, א"כ הוי ס"ד ה"נ כיון דהגויים עושין כן על הסתם לכל מי שירצה לקנות להוי אסור ליקח מהם דהוי כמבטל איסור לכתחילה קמ"ל, והא דבאמת שרי י"ל דבגוי כיון דלא עביד איסורא בונה שמבטל איסור לא מתסר בדיעבד, ועכ"פ הרב בהג"ה טובא קמ"ל, ודו"ק היטב:

סימן צה

עיי' בטו"ז יו"ד סי' צ"ז שהעלה דמדוכה שדוכין בה בשמים הן עם בשר הן עם חלב, ופ"א אירע שדכו בה שומים עם מרק אותה מדוכה אסור לדוך בה עוד בשמים אפי' לאכל בבשר שמא יבא לאכול בחלב דומיא דפת שלשו עם חלב שאסור לאכלו אפי' לבדה, ועיי' בחו"ד דאסברא לה שאין האיסור מצד התבלין דהא התבלין דבר מועט אלא האיסור מצד הכלי אפי' במועטין, דס"ל להטו"ז דכלי שמוחזק שאננו לא של בשר ולא של חלב ושוב נעשה של בשר נאסר עיי"ש, וקשיא לי א"כ בתנור שטחו באלי' דקיימ"ל נמי דאסור לאפות בו פת ואם אפה בו נאסר א"כ נמי נימא הה"ד אפי' בדבר מועט נמי אסור לאפות בו כמו תבלין במדוכה הנ"ל ובאמת מבואר בב"י בשם דההה"ד בתנור שטחו באלי' נמי שרי לאפות בו קבא קבא עיי"ש, ולהטו"ז ה"ל לאסור ואין לומר דוקא במדינה משום דל"ש בו נוטלפ"ג וא"כ לעולם יאסר כשישתמש בו חלב וא"כ דמיא לפת מרובה משא"כ כלי אחרינא דיהא מותר לאחר מעל"ע כמש"כ החו"ד דהא בתנור לא שייך נוטלפ"ג כיון דהא אלי' שעשו בו הוי בעינא ואינו נפגם וצע"ג, ע"כ נראה לפענ"ד דאין האיסור מחמת המדוכה אלא מחמת התבלין קאמר דדרך תבלין לדוך הרבה שיספיק לכמה ימים וא"כ דומה לפת מרובה, והא דהוצרך הטו"ז לאשמעי' כן משום דהוי ס"ד דוקא בפת גזרי' משום דדרך הפת לאכלו עם כל דבר, כמש"כ הש"ך בס"ק ב', וכן כ' עוד בסי' פ"ח לחלק בין פת לשאר דברים דעל הלחם יחיה האדם עיי"ש, א"כ הו"א דההה"ד לענין הך דאין

לשין את העיסה בחלב לא גזרו אלא בפת הוצרך לאשמעי' הה"ד בכל דבר, אבל מצד הכלי מודה הטו"ז דאין איסור היכא דדכו בו תבלין מועטין כן נראה לפענ"ד בס"ד ברור לשיטת הטו"ז:

ועיי' בש"ך ס"ק ב' בדין פשטיד"א שכ' בשם או"ז דבלא ראה שזב איכא ס"ס שמא לא זב, ואת"ל זב שמא לא יאכלו עם חלב:

ולכאורה יש לתמוה כיון דכבר אסרו רבנן ללוש עם חלב, א"כ מה לי שלא יאכלנו מ"מ איסור דרבנן רביע עלי' והוי כודאי איסור ובעי' ב' ספקות חוץ מספק זה, כמש"כ הש"ך בדיני ס"ס סי' ק"י לעניין גבינות של נכרים עיי"ש, ושוב ראיתי שעמד בזה בגליון רש"א, וצ"ל דס"ל להש"ך דלא דמיא לגבינות דהתם נמי דעיקר טעמא דאסרוה רבנן הוי משום ספק אבל עכ"פ מחמת האי טעמא אסרו סתמא ולא חילקו בגזירתם אפי' קים לן דליכא בה"ט בכל העיר, משא"כ הכא ע"כ לא בכהיי"ג הי' גזירתם דהא אפי' כבר עבר ולש אכתי י"ל תקנה למעבדי' כעין תורא משו"ה שפיר הול"ל דהוא ס"ס אי לאו מטעמא דכ' הש"ך משום דעל הלחם יחיה האדם ודו"ק:

סימן צו

החוו"ד בסי' צ"ז ס"ק ח' יצאה לחדש דטעם הבלוע בחתיכה אינו מפליט ומבליע בכלי שהוא קשה, כי היכא דאמרי' דאין בלוע יוצא מכלי אל כלי אפי' בבלוע שמן, כי אין הבלוע הולך מכלי לכלי בלא רוטב הה"נ אינו יוצא מחתיכה לכלי בלא רוטב, והוכיח כן מדין המבואר ברמ"א סי' צ"ז דאם אפו פשטיד"א בתנור עם פת וזב תחתיו, דינו כאלו כלישׁ עינו ואפי' בלא זב נמי יאסר דהא דרך העיסה ג"כ יהיב טעמא דהא שמן הוא ומפעפע מחתיכה לתנור, והבלוע הולכת בכל התנור אלא ודאי כהנ"ל וכ"כ עוד בסי' ק"ה, ולפענ"ד נראה דממקומו היא מוכרע שלא כדבריו, דהא מבואר בטו"ז ס"ק ג' בעובדא שאפו פלאדי"ן על קרקע שלו בלא כלי ואח"כ שמו שם קדרה של בשר רותחת על אותו מקום שהי' הפלאדי"ן מונח והתיר הטו"ז משום דחרסית של תנור שבלעו מן החלב שמובלע בפלאדי"ן לא גרע מקדירה, והו"ל כשתי קדירות, שנוגעות זה בזה, ולדעת החו"ד הנ"ל ת"ל דהתנור לא בלע כלל מהפלאדי"ן ומהטו"ז משמע אלו הוי שמו אוכל עצמו על אותו המקום שהי' הפלאדין מונח הי' אסור, ואמאי הא לא בלע כלל מהגבינה שבפלאדין: מיהא אחרי העיון יש ליישב עפ"י מש"כ הש"ך בס"ק ב' בטעמא דל"ח שמא זב היכא דלא חזינן כן בהדיא משום דהו"ל ס"ס ספק זב או לא ואת"ל זב שמא אין הבלוע מפעפע בכל הכלי, וכ"ז אם החשש הוא על הפת שהוא ברחוק, משא"כ אם שמו פת על

אותו מקום ממש אין כאן אלא ספק אחד שמא זב או לא משו"ה הוצרך הטו"ז להתיר מחמת שאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה, ועיי' מג"א סי' תנ"א ס"ק ל"ז שכ' וז"ל אך לפי מה שרגילין לאפות עוגות עם שומן א"כ אסור כלו עיי"ש, ולהחוו"ד קשה דהא מ"מ הרחת אינו בולע כלל מהעיגות, ודוחק לומר דהחשש משום שמא אפו עוגות המשוחים בשמן, דלשון המג"א לא משמע כן:

אלא עוגות שנילושים בשמן קאמר, ולדעת החוו"ד אם אפו עוגות הנילושת בחלב, במחבת של בשר, נימא דהמחבת לא נאסרה כלל והוא מילתא דתמוה מאוד, ע"כ נ"ל דקושיי' החוו"ד בלא"ה לק"מ, עפ"י מה שהעלה בחרע"א סי' צ"ב בש"ך ס"ק כ"ז דממקום למקום בכלי עצמו נמי אינו מתפשט הבלוע בלא רוטב והוכיח כן דבכלי ריקן על האש ונפל על הכלי דבר איסור אמאי לא נאסר אלא כ"ק, ואמאי לא אמרי' בשעת הצלי נאסר כ"ק ואח"כ הולך מקליפה לקליפה האחרת אלא ע"כ דאננו הולך בלא רוטב אפי' בתוך אותו כלי, וא"כ קושיי' החו"ד לק"מ, דדוקא היכא דזב תחתיו ממשו של השומנינית הוא דאסרי' מחמת שמפעפע משא"כ בלא בלע כ"א טעם פשטיד"א, אבל ודאי המאכיל מפליט טעם שבו לתוך הכלי בדבר שמן אפי' בלא רוטב, ועיי' מש"כ הש"ך שם והטו"ז לפרש דברי הרמ"א דאם זב תחתיו דינו כאלו נלוש עמו דר"ל זב תחת הפשטיד"א אפי' רחוק מן הפת, ובא"ע וכו"פ העלה דדוקא תחתיו ממש קאמר דאל"כ הו"ל נ"ט בר נ"ט, והא דבהגא"ש שהביא הש"ך איתא אפי' זב לחוץ, איהו לשיטתו דאוסר נ"ט בר נ"ט באפי', ובחוו"ד העלה דל"ש בזה נ"ט בר נ"ט כיון דהוא בשעת אפי' ומתחלק הטעם בשוה עיי"ש, ולולי דבריהם ז"ל הי' נ"ל דדברי הרמ"א כפשוטן דוקא בזב ממש תחת הפת ולא תיקשא מהגא"ש כלל דהרמ"א מיירא בתנורים שלנו שהוא מעשה חומר ולבנים נמצא אם אננו זב תחת הפת ממש אין לחוש שמא מפעפע בכל התנור דהא קיימ"ל אין בלוע יוצא מכלי לכלי ואפי' בדבר שמן, ולבנה ללבנה נמי הו"ל כמו מכלי לכלי, משא"כ הגא"ש דמיירא בתנורים שלהם שהם כלו מקשה מכלי אחד של חרס בזה שפיר קאמר אפי' לא זב אלא ברחוק מן הפת אסור משום דמפעפע בכלו:

כן נראה לפענ"ד בס"ד ודו"ק היטב:

סימן צז

בדיני תערובות איסור והיתר הפרמ"ג בפתיחתו לה' תערובות חקר בחתיכה של היתר שנתערבה בב' חתיכות של איסור, אי אמרינן דההיתר נהפך לאיסור כי היכא דאמרי' מיעוט איסור שנתערב בהיתר שנהפך כלו להתיר ההד"נ מיעוט היתר שנתערב באיסור

כלו נהפך להיות איסור או דילמא אין היתר נהפך להיות איסור ושוב קפשיט בשם תשו' רשב"א דהיתר נמי נהפך להיות איסור ולבסוף הביא בשם מנחת כהן בח"א פ"א כתב בפשיטות דאין היתר נהפך להיות איסור, ועיי' ר"ן סוף פ' הנודר מן הירק דפשיטא לי' נמי דהיתר אין דרכו להתבטל עיי"ש, ונראה לפענ"ד בס"ד ראיי' ברורה לזה ממשנה מפורשת בפ' התערובות דף ע"ז ע"ב דתנן התם, דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ואם לאו פסול נתערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים, נתערב בדם בהמה או בדם חיה רואין אותו כאלו הוא מים, ופירש"י ואומדין אותו אם היו דם הזבח ניכר כשר ואעפ"י שדם החולין רבה עליו ולכאורה תמוה כיון דבכל דוכתא המיעוט נהפך להיות כרוב א"כ מיעוט דם שנתערב אמאי כשר לזריקה ובשלמא ברישא גבי דם שנתערב במים ניחא כיון דמראה הדם ניכר, ודבר הניכר לא מתבטל אבל נתערב ביין או בדם בהמה הול"ל דבטל ברובו כיון דבאמת אין מראה הדם ניכר אלא ע"כ דבהיתר לא אמרינן דנהפך להיות איסור מיהא אם הוא מיעוט כ"כ דאפי' במים לא הי' ניכר בו מראה דם אז נאבד בעוצם מיעוטו, אבל אי הי' ניכר מראה דם במים באופן דלא שייך לומר שנאבד במיעוטו, שוב לא איכפת לן במה שדם החולין הוא הרוב דהיתר אינו נהפך להיות איסור, וזה נראה לפענ"ד ראי' שאין עלי' תשובה וארווח לן בזה בס"ד ליישב סוגיא דש"ס שם במס' זבחים דף ע"ח דאמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור דאיסורין מבטלין זה את זה, ומתיב רבא מהעושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה, ואדם יוצא י"ח בפסח, ומסקי' אלא מבשא"מ בטעמו מב"מ ברובא, ופריך עלה ונשער מב"מ כמין בשאינו מינו עיי"ש בפירש"י ותוס' דמדאורייתא פריך דלא לבטל מב"מ משום דבמין בשא"מ הוי יהיב טעמא, והוא לכאורה תמוה נפלאה מה זו קושיי' מהיכ"ת הוי עלה על דעת המקשן בפשיטות לומר כן נהי דבמין בשא"מ הוי יהיב טעמא השתא מיהת ליכא טעמא:

ונ"ל בס"ד הא דאמר ר"ל איסורין מבטלין זא"ז לכאורה נמי הא בהא תלי' אי אמרי' היתר נהפך להיות איסור או לא, דהא האי איסורא לגבי אידך איסורא שאנו דנון שיתבטל בו לגבי האי איסורא הך המתבטל התירא הוא דהא עכ"פ לא נקרא עליו שם איסור הנ"ל וכיון דאמרי' אין היתר נהפך להיות איסור הה"ד נמי דאין איסור נהפך להיות איסור שלא הי' נאסר בו עד השתא, ולפי"ז שפיר פריך הגמרא נהי דהו"ל מב"מ מ"מ כיון דעכ"פ באינו מינו יהיב טעמא א"כ א"א לומר שנאבד בעוצם מיעוטו וא"כ נהי דהוי המיעוט מ"מ לעניין זה ל"ש לומר שהמיעוט נהפך להיות כרוב אם לא שהוא מיעוט כ"כ עד שיש לומר שנאבד, ומייתא ראי' לזה ממתני' דדם שנתערב ביין ובדם בהמת חולין דאלו הי'

מראה דם ניכר במים שוב לא נתבטל אפי' השתא אננו ניכר מראה דם ועכצ"ל משום דהיתר אננו נהפך להיות איסור א"כ ה"נ לענין איסור א"א לו להיות נהפך לאיסור, ועל זה מייתא הגמרא תנאי הוא אם אמרי' כהיי"ג רואין עיי"ש, ועפימש"ב יתיישב שפיר הא דהקשו בתוס' שם דף ע"ט מ"ש גבי קדשים וטומאה ומקוה אמרי' רואין, וגבי איסורא לא אמרי' רואין אלא מדאורייתא ברובא עיי"ש, ולהנ"ל ניחא בס"ד דכל היכא דאנו דנין אי ההיתר המיעוט יתהפך להיות כרוב האיסור וההד"נ לעניין איסור המיעוט שיהי' נהפך להיות כאיסור המבטל בכהי"ג אמרי' רואין משום דהיתר אננו נהפך להיות כאיסור, ובעינן דוקא שיהא נאבד בעוצם מיעוטו משו"ה אמרי' רואין אלו הי' ניכר באינו מינו, אבל אם המתבטל הוא איסור בזה נהפך להיות היתר אם ההיתר הוא רובא גרידא וא"ש בס"ד:

עוד נ"ל ראי' דבהיתר לא אמרי' דהמיעוט נהפך להיות כהאיסור, מהא דתנן במ"ה פ"ז דמקואות ג' לוגין מים חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטב חלב והרי מראיהן מראה מים ונפלו למקוה, לא פסלוהו וכו', אלמא דמיעוט חלב שנפל לתוך המים לא נהפך להיות כמו הרוב, ולכאורה קשיא לי קושיי' עצומה, נ"ש מהא דתנן התם וקמייתא לה בהערל דף פ"ב ע"ב מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר, ואר"י עד רובו, ומפרשי' שם בתוס' ד"ה נתן דמיירא במי פירות עיי"ש והשתא נמי כי נתן סאה ונטל סאה אמאי כשר הא במי פירות לא שייך השקה דנימא מתורת זריעה אתאינן עלה, ועכצ"ל דהמיעוט מי פירות נתבטל במים ונהפך להיות מים וקשה השתא גבי ג' לוגין מים חסר קורטב שנפל לתוכן קורטוב חלב ונפלו למקוה לא פסלוהו אלמא דהמיעוט מני חלב לא נהפך להיות כמו הרוב מים אפי' לחומרא כש"כ דלא הול"ל לקולא דהמיעוט מי פירות נהפך להיות רוב מים לעניין שיהי' כשר לטבול, דהא בפ' כסה"ד ילפי' מקרא דמי פירות פסולין לטבילה מדאורייתא עיי"ש, והיא קושי' עצומה לכאורה אלא ע"כ דדוקא באיסור אמרי' דמיעוטו נהפך להיות היתר, אבל בהיתר ל"א דנהפך להיות איסור, ולפי"ז ניחא דבשלמא גבי ג' לוגין מים חסר קורטב דאנו דנין לפסול המקוה בג' לוגין דבזה המים הוא האיסור והחלב הוא ההיתר דהא שאר משקין אינן פוסלין את המקוה, בזה לא אמרי' דהמיעוט היתה יהי' נהפך לאיסור ויהי' דינו כאלו כלו מים משא"כ בנתן סאה ונטל סאה, התם הוא להיפוך דהמים הוא ההיתר ומי פירות דמפסלי לטבולי בהו הוא האיסור ומיעוט האיסור שפיר נהפך להיות היתר, משו"ה כשר עד רובו כן נ"ל בס"ד נכון:

סימן צח

כתב הטור בסימן צ"ח לפירש"י הא דסמכי' אקפילא דוקא בדאיכא ס' אבל קפילא בלא ס' או ס' בלא קפילא לא, אבל בדליכא קפילא אי אית בי' ס' שרי, ור"י ס"ל דבכ"ע סמכינן אקפילא אפי' בבצר מס' אבל בס' מיהת שרי ואין צריך קפילא כלל עיי"ש, וצע"ג דלכאורה לפי מה דפסק רש"י דטע"כ לאו דאורייתא, ור"י ס"ל טע"כ דאורייתא איך החליפו שיטתם בזה דלשיטת רש"י כיון דטע"כ דרבנן הו"ל למימר טעי דבחד מנייהו סגי, ולשיטת ר"י דטע"כ דאורייתא, כש"כ דהו"ל להחמיר בזה טפי דלא סמכי' אקפילא בפחות מס', אבל אחרי העיון נראה לפענ"ד דלטעמיי' אזלי, דהנה הא דכל האיסורין שבתורה בס' ילפי' בפ' גיה"נ מזרוע בשלה עיי"ש, וס"ל להתוס' דאינו אלא אסמכתא דהתם הו"ל מב"מ, ובמבשא"מ קיי"ל לרבנן דביותר מס' לא יהיב טעמא, ואסמכי' נמי אהאי קרא ואיה"נ אי ידעי' דפסק הטעם בפחות מס' נמי שרי, אמנם שיטת רש"י שם בכל הסוגיא נראה ברור דדרשה גמורה היא ומדאורייתא בעי' ס' אפי' אי פסק טעמא בפחות מס' כן מוכח בהדיא ממשפי' רש"י שם בד"ה מדאורייתא, וז"ל כלומר אי לאו מהאי גמרי' ומשוינן ביטול טעם כשאר ביטולי מדאורייתא ברובא הו"ל לבטולי משמע דהשתא מיהת ילפינן דמדאורייתא בעי' ס' וכן משמע עוד יותר ממה שפירש"י בד"ה ושניהם לא למדוה וז"ל ואע"ג דאי בעית למילף מני' מצית למילף מני' אפי' היכא דיהיב טעמא וכו' מ"מ אחמיר רבנן ואמרו דטעמא ל"ב, והשתא אי אמרת בשלמא דילפותא גמורה היא שפיר קשיא לי' לרש"י דהו"ל למילף אפי' אי יהיב טעמא דהרי איכא למימר אי הוי שלא במינו הוי יהיב טעמא, אבל אי אסמכתא היא אין מקום כלל לדברי רש"י ודו"ק וכן מוכח נמי בהדיא מפירש"י בחולין דף ק"ח דהא דקאמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאיס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נו"ט נמי ופירש"י וכיון דלא חידוש הוא שפיר גמרינן מזרוע בשלה דמשתרי כל כמה דליכא טעמא והתם ע"כ מדאורייתא מיירא, והשתא לרש"י נהי דטע"כ לאו דאורייתא מ"מ ס' מיהת בעינן, מיכפיתא דז"ב מדאורייתא, ואפי' ליכא טעמא, ועניין טע"כ אי דאורייתא או לא, אינו ענין כלל לביטול ס' דפלוגתא דטע"כ איננו אלא אי בפחות מס' ההיתר נהפך לאיסור מחמת טעמו של איסור הנרגש אבל האיסור ודאי לא נהפך להיתר בפחות מס' אפי' למ"ד טע"כ לאו דאורייתא, והה"ד באיכא טעמא יותר מס' נמי תליא בפלוגתת דטע"כ אי דאורייתא או דרבנן, והשתא שפיר קאמרי' דלשיטת רש"י לא מהני קפילא בפחות מס' דעד ס' לא תליא בהרגשת הטעם כלל, כדילפינן מז"ב, והכי דייק לשון הש"ס בחולין דף צ"ז דקאמר ושניהם לא למדוה אלא מז"ב ולשיטת רש"י

ניחא דקאמר הכי לאפוקי דלא נימא דבלא"ה קום להו לרבנן כן רק אסמכוה אז"ב משו"ה קאמר ושניהם לא למדוה אלא מז"ב והה"ד נמי למ"ד מב"מ בטל ברובא מ"מ בבישול בעי' ס', ודוקא בדברים שאינם נימוחין ומתערבין יחד ס"ל דבטלי' ברובא דכיון דלרש"י אפי' אי לא יהיב טעמא בעי' ס' א"כ אין לחלק כלל בין מינו לשאינו מינו ובזה שוב לק"מ קושיי' הפרמ"ג בפתיחתו לה' תערובות על מש"כ התוס' בב"מ דף כ"ג ד"ה ועולה וז"ל מדרבנן בעינן בתרומה ק"א ובערלה וכה"כ ר"א ומה"ת חד בתרי בטל ביבש ובלח בס', ומשמע מדבריהם ודאי אף במב"מ בלח, מה"ת בעי' ס' דאי באינו מינו אף מדרבנן די בתרומה וערלה וכה"כ בס' דכל השיעורים שהם למעלה מס' דוקא במינו והוא תמוה מי איכא למ"ד מב"מ בס' בלח בלח מה"ת ועוד ס' מי כתיבי באורייתא והניח בצ"ע וכן תמה על המבי"ט שכ"כ בקרית ספר שלו ולפימש"כ אין כאן תמוה, דהא לרש"י דהלימוד ונז"ב הוא לימוד גמור א"כ אין איסור בטל בפחות מס' כל שנתערב דרך בישול ונ"ט אף אתה אל תתמה אם גם התוס' בב"מ אזלי בהאי שיטה, ובמאי דכתיבנא יתיישב לן ע"כ תמיהת הרשב"א בחולין דף צ"ז ע"ב, בהא דפליגו תרי לישני א"ד בקדרה עצמה משערינן וא"ד בעאי דבלעה קדרה ופירש"י וכיון דספיקא דאו' הוא פסקי' לחומרא ותמה הרשב"א בחי' שם דהא לשיטת רש"י טע"כ לאו דאורייתא, והו"ל למפסק לקולא ולהנ"ל דיהיב טעמא ביתר מס' אבל מ"מ האיסור מיהת א"א לו להתבטל בפחות מס' ושפיר קאמר רש"י כיון דסדא"ו הוא פסקי' לחומרא, אלא דצע"ג לפי"ז על הפוסקים שכ' נפק"מ בין רש"י לר"ת לענין אי טע"כ דאורייתא או דרבנן, בנשפך וא"א למיקם אשיעורו:

ולפי הנ"ל דגם לרש"י בעי' ס' מה"ת, א"כ אין נפק"מ הנ"ל עולה יפה ועכצ"ל דאיה"נ דלשיטת רש"י בעצמו אין נפק"מ ולא כתב כן אלא אליבא דמאן דס"ל לענין טע"כ כרש"י ולענין הלימוד מזרוע בשלה דאסמכתא הוא יש נפק"מ הנ"ל:

ושוב ראיתי בחידושי הח"ס פ' גיה"נ דס"ל נמי בפשיטות דלפירש"י הלימוד מז"ב דרשה גמורה היא, ובעי' ס' מה"ת אפי' למאי דס"ל לרש"י טע"כ לאו דאורייתא, והרגיש נמי במה שכ' הפוסקים נפק"מ בנשפך, ומתוך כך כתב דע"כ ל"ק הכי אלא למאי דפסק רש"י כר"י במב"מ דלא בטל, אלא דבז"ב חידוש הוא דהו"ל היתר הבא מכלל איסור, ועכ"פ הקפידה תורה שיהי' מיהת כמו ביטול דעלמא ונילוף מני' אפי' חולין אך אי קיימ"ל מב"מ חד בתרי בטל, וזרוע בשלה איסור מכלל היתר הוא דהקפידה תורה הכא אמב"מ דבעי' ס', א"כ מנלן למילוף חולין מקדשים, ומשו"ה לרבנן דמב"מ בטל מה"ת ברובא מודה רש"י דלא בעינן ס' מה"ת ויש להקל בנשפך עיי"ש, והנה אם אמת נכון הדבר היה מקום ליישב קושיי' הרא"ש לשיטת רש"י איך קאמר ר"י סמכי' אקפילא,

דהא בפחות מס' לא מהני קפילא, ולמעלה מס' בליכא קפילא נמי שריא א"כ לא שייך לשון סמכי' כיון דלא בעי הקפילא אלא להחמיר, ולהנ"ל יתיישב שפיר ע"נ דע"כ ל"ק רש"י דלא מהני קפילא בפחות מס' אלא למאי דס"ל מב"מ לא בטל מה"ת, א"ש הלימוד מז"ב לימוד גמור היא, למילף מנה דאין איסור בטל בפחות מס' אבל לריו"ח לשיטתו דס"ל מב"מ בטל, א"כ ליכא למילף מז"ב מודה רש"י דמהני קפילא אפי' בפחות מס', משו"ה שפיר קאמר רבא השתא דאמר ר"י סמכי' אקפילא, אבל עיקר דברי הח"ס בזה צ"ע ממנספירש"י ברישׁ סוגי' דז"ב בד"ה בס', וז"ל היכא דבדקניה ולא יהיב טעמא א"נ ליכא למוקם אטעמא כגון מין ומינו, אבל היכא דבדקנו ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטל וכו' והתם קאי רש"י אליבא דמ"ד מב"מ בטל, ואפי"ה ס"ל לרש"י דלימוד גמור הוא ודו"ק, א"וו דאליבא דכו"ע ס"ל לרש"י הכי, ואי משום קושיי' התוס' איך נוכל למילף מין בשא"מ מז"ב, יתבאר לפנינו שפיר בס"ד עכ"פ הא דכתבו הפוסקים נפק"מ בנשפך עכצ"ל דלאו אליבא דרש"י בעצמו כתב כן אלא משום דס"ל בזה דלא כרש"י דזרוע בשלה לימוד גמור הוא וראיתי בח"ס שכתב לתרץ קושיי' הנ"ל איך קאמר רש"י משום דספיקא דאורייתא הוא עסקי' לחומרא הא רש"י ס"ל טע"כ לאו דאורייתא וכתב כיון דעיקר האיסור הוא מה"ת ס"ל לרש"י להחמיר אפי' אי טע"כ לאו דאורייתא, וצע"ג לפי"ז איך כתבו הפוסקים נפק"מ הנ"ל בנשפך, מנ"ל לחלוק בזה הסברא על רש"י, ולא עוד חלא שהרשב"א בעצמו בחי' כתב נפק"מ הנ"ל בין רש"י לר"ת וקשיא דידי' אדידי' וצע"ג, מיהא עיקר האי כללא דכייל הח"ס צלע"ג ממשנה ד' פ"ו דמקואות ספק כשפופרת הנוד ספק אינו כשפ"ה פסולה מפני שהוא מה"ת וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ, ופי' הרע"ב ספק יש בהן כשיעור ס' אין בהם כשיעור ספיקן טמא ואלו הוי שיעורין מדרבנן היינו מטהרין אותו, והוא מוכח ממשמעות לשון המשנה דקתני מפני שהוא מה"ת וע"כ על שיעורו קאי דאלו עיקר הדין זיל קרי בי רב הוא א"כ משמעות לשון המשנה דאי לאו דשיעורו מה"ת אע"ג דעיקר האיסור מה"ת הוי מקילינן בספיקו, וא"כ עכ"פ שפיר כתבו הפוסקים נפק"מ בנשפך להרשב"א, צע"ג:

והשתא דאתית להכי נבא ליישב בס"ד קושיי' התוס' בסוגיא דזרוע בשלה, אהא דפירש"י במימרא דרבא דאמר לא נצרכא אלא לטע"כ דבקדשים אסור ופירש"י דזהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר ילפי' מני' למאה וס' דמדאורייתא ברובא בטל, וילפי' מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה וס' ותמהו בתוס' א"כ עכצ"ל דבקדשים אפי' טעם כל דהו אסור אע"ג דבטל במאה וס' ואין כאן אלא משהו, ובאמת אשכחן בהדיא בכמה דוכתי דאין כ"ש אוסר בקדשים דלא אסר במשהו אלא מב"מ לר"י או עולין לרבנן, והכי

מוכח בכ"ד עיי"ש, ותו הקשו כיון דבז"ב לא מיירא אלא בטעם כ"ש, שנתבטל בס', א"כ מנ"ל לרש"י דרבא ס"ל טע"כ בחולין לאו דאורייתא עיי"ש, ונראה ליישב בס"ד ואקדים הא דפסק הרמ"א בסי' צ"ח דלענין מב"מ ומין בשא"מ אזלי' בתר שמא, והש"ך שם הרעיש על זה כיון דטע"כ דאורייתא מאי איכפת לן אי שוה בשמא או לא, ופלוגתייהו דאביי ורבא איננו אלא באיסורים דל"ב בס' ולא תליא בטעמא כלל, ועיי"ש וכתב בס' חוו"ד ליישב בטוטו"ד דהא במבשא"מ ביבש ביבש ס"ל לאו"ה דמה"ת בעי' ס', ומייתא ראי' מדברי התוס' בפ' א"ע דף מ"ד והש"ך סתר זה בסי' ק"ט וס"ל דהתוס' מיירא בקמח בקמח דדינו כמו לח בלח, אלמא עכ"פ בלח בלח מיהת אפי' בליכא טעמא בעי' ס' מה"ת, וטעמא דמילתא אסברא לה בס' חוו"ד דס"ל להתה"ד הנ"ל כיון דכזית בכא"פ אפי' ע"י תערובות הוא דאורייתא כדמסקינן בפ' א"ע, ועכצ"ל דבמין בשא"מ גילה לנו הלל"מ דבא"מ לא אמרינן אחרי רבים להטות וסובר התה"ד כיון דלא בטל ברוב לעניין מלקות מהלל"מ הנ"ל הה"ד לענין איסור לא בטל ואוסר עד ס' ובס' בטל דגמרי' מז"ב, וכיון דלא תליא בטעמא, ממילא אמרינן שפיר דכל שאינו שוה בשמא, הו"ל מבשא"מ, עיי' שם בחוו"ד ועכ"פ מוכח מיהת דכיון דהלל"מ דמבשא"מ אינו בטל ברוב דהא כזית בכא"פ דאורייתא אי לאו דילפי' מז"ב אפי' בס' לא הו"ל להיות בטל, והנה הרשב"א בחי' הקשה האיך קאמר אביי לא נצרכא אלא כר"י דאמר מב"מ לא בטל, הא רוטב עם בשר הו"ל מבשא"מ וכתב דלמ"ד דאזלי' בתר שמא הוא דהו"ל מבשא"מ אבל מאן דאזל בתר טעמא ה"ל מב"מ ואביי לטעמא דאזיל בתר טעמא, עיי"ש, ולפי"ז ניחא שפיר פירש"י דדייק מרבא דע"כ טע"כ בחולין לאו דאורייתא דהא רבא לטעמי' דאזל בתר שמא א"כ איך מצינו למילף קולא מז"ב דהא אי אמרת טע"כ דאורייתא הו"ל טעמו כעיקרו וכי היכא דממשו במבשא"מ אסור מהלל"מ ואננו בטל ברובו הה"ד נמי טעמו וכיון דאמרי' כל שאינו בטל ברובו אפי' בס' לא בטל אי לאו דילפי' מז"ב איך מצינו למילף קולא מז"ב, אע"כ דרבא ס"ל טעמו אננו כממשו בחולין א"כ גבי טעמו ליכא הלל"מ בכזית בכדי אכי"פ אלא בממשו, אבל טעמו מדאורייתא ברובא בטל ושפיר יליף מז"ב לחומרא דבעי' מיהת ס' והשתא בקדשים דילפי' מחטאת דטע"כ דאורייתא איה"נ דלא מצינו למילף מז"ב וממילא אפי' מאה וס' נמי לא מצינו למיגמר מני' דלענין קדשים קולא הוא דהא בקדשים טע"כ דאורייתא ולהכי קתני בברייתא זה היתר הבא מכלל איסור בז"ב דבשאר קדשים אסור ואפי' בס' ומאה לא בטל דמהיכ"ת כיון דגבי מבשא"מ כזית בכדי אכ"פ הלל"מ דלא בטל ברובא כמבואר בתה"ד הנ"ל ואנן אמרי' דגם הטעם הוא כממשו א"כ גם טעמו לא בטל ובקדשים לית לן שום ילפותא מז"ב, דהא לקולא ליכא למילף

מני' והשתא שוב ל"ק נמי קושיות התוס' מהא דאשכחן בכמה דוכתי גם בקדשים דאננו אוסר במשהו איה"נ במב"מ גם בקדשים ברובא בטל, אבל במבשא"מ בעלמא כיון דלא בטל ברובא מדאורייתא מהלל"מ וטעמו נמי כממשו בקדשים א"כ איה"נ דלא בטל אפי' במאה וס' כסברת החוו"ד הנ"ל אליבא דתה"ד וא"ש בס"ד:

אלא דמ"מ אי קשי' הא קשי' לי מאי פריך בש"ס חולין דף צ"ז ע"ב אהא דאמרי' ביצה בס' ואין ביצה מן המניין למימרא דיהיב טעמא והאמרי אינשי כי מיא דביעי בעלמא הא ודאי אין להכחיש דגם הביצה מפליט מתוכו פליטת טעם אלא כיון דאין טעמו נרגש הו"ל להתירו והא השתא אמרי' דאפי' אם אין בו הרגשת טעם בעי' ס' מן התורה, א"כ גם במיא דביעי לבעי ס' וצע"ג ליישב ודו"ק היטב:

ב) קיימ"ל דאין איסור בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, כמבואר בכל הראשונים ובטושו"ע סי' ק"ה ס"ד עיי"ש ועוד בכמה דוכתי ועיי' בפרמ"ג בפתיחתו לה' תערובות ח"ב פ"ג שנתקשה בזה מנא הא מילתא לדידן דקיימ"ל דלא אמרינן חענ"ן בשאר איסורין דהא כל עיקר מה שהוכיחו כן התוס' בחולין דף צ"ו ע"ב היינו משום דאל"כ נימא בכל מקום דאיסור כ"ק, שהקליפה תחזור ותיאסר קליפה אחרת וכן עד גמירא א"וו דאינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב עיי"ש וכ"ז אי אמרי' חענ"ן אבל למאי דס"ל בשאר איסורין דלא נעשה נבלה בלא"ה לק"מ ועיי"ש שכ' ליישב זה דנהי שאין חענ"ן בשאר איסורין מ"מ הבלוע עצמו ילך ויתפשט מעט אלא ש"מ הבלוע אינו יוצא בפי רוטב וכתב כן שם בכוונת הרשב"א בתוה"ק ודבריו בזה צע"ג חדא דהרואה בתוס' חולין דף צ"ו ע"ב ד"ה קולף יראה בהדיא שכ' דלשיטת רא"פ ניחא מה שאין קליפה אוסרת חברתה ותו דעיקר דבריו תמוהים בזה, דלעולם י"ל דהבלוע עצמו הולך ומתפשט, אלא שאין בו כדי לאסור דקי"ל לרז"ל דבלא רוטב אינו מתפשט כדי לאסור יותר מכדי קליפה, אבל לעולם אימא לך דמשהו מיהת יוצא מחתיכה לחתיכה אפי' בלא רוטב ונפק"מ באיסור משהו כגון חב"ע או דשיל"מ דודאי כל עיקר מה שבאנו לחקור בזה אינו אלא משום איסורי משהו דבכדי נתינת טעם פשיטא דאינו מתפשט יותר מכ"ק דהא הלכה רווחית היא ברותח דצלי ומליחה, וע"כ יציאת הבלועה מחתיכה לחתיכה לא עדיף מזה דאל"כ איך הוכיחו הפוסקים כן ומה שאין הקליפה אוסרת חברתה ועכצ"ל דשקולים הם וא"כ עכ"פ מוכח דבלא רוטב בשום אופן לא מתפשט יותר מכדי קליפה בכדי נתינת טעם וכל עצמנו לא באנו לחקור אלא אם משהו מיהת נפיק גם בלא רוטב ולעניין זה לא הועיל לן הסברתו של הפרמ"ג כלום דודאי לשיטת הסוברים חענ"ן מוכח שפיר דאפי' משהו לא מתפשט בלא רוטב דאל"כ היכא משכחת לה איסור כ"ק א"וו דאפי'

משהו לא נפיק וא"כ אין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו מתפשט ג"כ אבל למאי דקיימ"ל דלא אמרי' חענ"נ אכתי הדר' קושי' לדוכתה מנא הא מילתא, ואחרי העיון נראה דלק"מ דשפיר יש להוכיח כן ממימרא דשמואל דאמר ל"ש אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגור והא שמואל ס"ל מב"מ לא בטל וא"כ תיקשי לן דנהי נמי דל"א חענ"נ מ"מ הבלוע בעצמה תתפשט מעט להלן מכדי קליפה א"ו דבלא רוטב אפי' משהו אינו יוצא ואולי נתכוין לזה הפרמ"ג אלא שקיצר במקום שהי' לו להאריך כדרכו בקודש:

ועיי' במג"א סי' תמ"ז סק"ט ובמחהש"ק שם הביא שיטת הגהמ"יי סוף ה' חו"מ דס"ל אע"ג דבעלמא צלי אינו אוסר אלא כדי קליפה ונטילה היינו משום דאננו מפעפע אלא עד כ"ק בכדי נט' אבל משהו מיהת מפעפע לכן בחב"פ אוסר כלו אף בצלי דמשהו מיהא איכא ולדבריו צ"ע מהא דשמואל ולכאורה י"ל דס"ל לשמואל אין בגידין בנו"ט ואננו אוסר אלא משום שמנו של גיד וס"ל דשומן עם בשר הו"ל מבמשא"מ ואננו אוסר במשהו כמש"כ בשו"ע רס"י צ"ח ובש"ך סק"א עיי"ש אבל אי אפשר לומר כן דהא שמואל אמתני' קאי דהא קאמר לא שנו ותנא דמתני' הא ס"ל יש בגידין בנו"ט עיי"ש מיהא י"ל דס"ל להגהמ"יי דגם גיד ובשר הו"ל מבשא"מ עיי' בזה פלפול הפלתי בסי' צ"ח באריכות, וכן משמע בנקה"כ ופר"ח וא"כ לק"מ על הגהומ"יי ושם בפלתי הוכיח מפירש"י דס"ל גיד עם בשר הו"ל מב"מ ממה דפירש"י במתני' דירך שנתבשל בה גיה"נ אם יש בנו"ט ה"ז אסורא פירש"י ששיעורו חכמים בס' וכל נו"ט בס' ולרש"י הא לא סמכי' אס' בלא קפילא אע"כ דס"ל דהוי מב"מ וכן כתב במהר"ם שיף עיי"ש וא"כ שפיר מוכח מיהת דאף איסור משהו אינו מפעפע יותר מכ"ק בלא רוטב, ועפי"ז נראה ליישב בס"ד הא דפריך בחולין דף צ"ז אהך מימרא דשמואל הנ"ל והאמר ר"ה גדי שצלאו בחלבו אסור לאכל אפי' מראש אזנו ומשני שאני חלב דמפעפע ובחלב אסור והא עובדא הוי בכנישתא דמעון בגדי שצלעו בחלבו ושרי' ר' יוחנן ומשני האי כחוש הוי ונתקשו האחרונים:

דבלא זה הווו"כ על מימרא דר"ה מהך מימרא דריו"ח ועיי' מש"כ הכו"פ בזה בריש סי' צ"ח מיהא כהנ"ל י"ל דבפשיטות לא הו"מ למפרך מריו"ח די"ל דנהי דצלי אינו מפעפע יותר מכדי נטילה מ"מ משהו מיהת מפעפע בכולו מיהא ריו"ח ס"ל מב"מ בס' משו"ה שפיר שרי' ור"ה מתלמידי דרב ס"ל מב"מ לא בטל משו"ה אסור אפי' מראש אזנו משום דמשהו מיהת איכא כשיטת הגהמ"יי אבל השתא דמייתא מימרא דשמואל דקולף ואוכל עד שמגיע לגיד אע"ג דגם שמואל ס"ל מב"מ ל"ב א"כ ש"מ דצלי אינו מפעפע אפי' משהו

יותר מכ"ק, והא דאסר ר"ה היינו משום דחלב מפעפע אפי' בכדי נט' שפיר פריך מריו"ח והוצרך לשנוי דהאי כחוש הוי וא"ש בס"ד:

ובפרמ"ג שם הביא עוד בשם הרשב"א בתוה"ב הארוך שכתב עוד הוכחה דאין הבלוע יוצא בלא רוטב דאל"כ בט"ח שנפלה על החתיכה אפי' בלא ניער יצטרפו השאר לבטל ובסה"ת כתב ג"כ כעין זה דאל"כ בלא ניער אמאי השאר מותרין וכתב ע"ז הפרמ"ג דלפי מש"כ הש"ך בסי' ק"ה סקי"ז דבב"ח הוי גופו של איסור וא"כ ע"כ בלא ניער גם השאר נעשה נבלה ואסורות וא"כ אין ראי' מסוגיא דנו"ח להמעיין שם עכ"ד ומ"מ נראה לפענ"ד דעכ"פ מוכח מהתם דבלא רוטב אפי' משהו נמי אינו מפעפע דהא אמרי' בש"ס ה"ד אי כא ניער כלל ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט ונהי דכתב הש"ך שם בס"ק י"ז דזה קאי אי אמרי' אפשר לסחטו מותר עיי"ש מ"מ הא האי תנא דהתם ס"ל מב"מ לא בטל עיי"ש, ואיס"ד דמשהו מיהת נפק גם מהבלוע אם כן אותו משהו חלב שיוצא הוא מעורב במשהו טעם בשר ושוב יאסר כל החתיכות מפני שהוא מינו אע"כ דאפי' משהו חלב לא נפק רק טעם בשר גרידא ולמ"ד אפל"ס מותר אינו אוסר כלל, ושפיר קאמר מבלע בלע מפלט לא פלט וזה נראה לפענ"ד ראי' שאין עליה תשובה ושיטת הגהמ"יי הנ"ל לע"ג והכי קיי"ל בשו"ע רס"י תמ"ז דהיכא דבשאר איסורים לא צריך רק כ"ק או כדי נטילת מקום גם בחב"פ אינו אוסר יותר עיי"ש וכ"מ מכל הראשונים שכ' הוכחה דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך מדלא אמרי' דקליפה הנאסרת נעשה נבלה וחוזר ואוסר כ"ק ואיס"ד דמשהו מיהא נפק א"כ אכתי הול"ל דנע"נ וחוזר ואוסר דכל עצמו של חחנ"ב ואפל"ס כן הוא דכנגד גופו של איסור יש ס' ומ"מ אוסר ה"נ נימא כן בכדי קליפה וגם הפרמ"ג כתב הוכחה זו מיהא על הגהמ"י הנ"ל י"ל דס"ל בזה כשיטת הרמב"ם והר"ן בשמעתא דט"ח סוף כה"ב דבחצי חתיכה ל"א חענ"נ אבל עכ"פ הפוסקים דס"ל הטעם משום דאין הנאסר יכול לאסור ע"כ כ"ס לי' כשיטת הגהמ"יי הנ"ל וחידש על הפרמ"ג שלא הביא דברי הגהמ"יי כלל:

ג) קיימ"ל בטושו"כ סי' ק"ה דצלי שאין בו דבר המפעפע אננו אוסר אלא כדי נט' ומליחה אינו אוסר אלא כדי קליפה, והא דלא אמרי' דאותו כ"נ או כ"ק נעשה נבלה ואוסרת כ"ק וכ"נ הסמוך לו וכן כולו עד גמורא לשיטות הסוברים חענ"נ גם בשאר איסורין מבואר בדברי התוס' והרא"ש פ' גיה"נ משום דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לתתפשט וכיון דאין האיסור עצמו יכול להתפשט יותר מכ"ק וכן מחתיכ' לחתיכ' בלא רוטב הה"ד הנאסר אע"ג דבעצמו נעשה נבלה מ"מ אננו יכול לאסור מיהא הר"ן בשמעתא דט"ח סוף כה"ב הרבה להשיב על זה וכ' דאינו מחוור דכיון דקיימ"ל

חענ"נ ואפל"ס אסור הרי כל מה שחתיכת היתר פולטת איסור גמור היא דהא אמרי' אפי' היה באפשר להיות נסחט האיסור מן ההיתר אפי' הכי אסור וכיון שהוא כגוף האיסור למה לא תאסור חברתה בפליטתה ובפרמ"ג בפתיחתו לה' תערובות הוסיף לתמוה עוד לפימש"כ השך בסי' ק"ה ס"ק י"ז דבב"ח אפי' נפרד האיסור לגמרי אפי"ה אוסר דחשיב כאו"א גופו של איסור, א"כ לדידן אמאי אין חתיכה הנאסרת אוסרת חברתה בלא רוטב נהי דאין הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב מ"מ היא עצמה תאסר חברתה וכ"כ בכ"מ שאוסר כ"ק הקליפה תאסור חברת' מאי אמרת אין הנאסר יכול לאסור וכו' הא כל עצמו דחענ"נ בשאר איסורין משום לתא דבב"ח כמש"כ הר"ן בב"ח, ובב"ח אף בנפרד לגמרי אסור, ואין טעם לחלק הגזרה לחצאין, בשלמא להמהרש"ל וש"פ דגם בב"ח גופו כל שנפרד לגמרי שרי שפיר י"ל בשאר איסורין נמי הכי הוא משא"כ להש"ך ולאינך, והוא באמת פליאה נשגבה, והנראה לפענ"ד בס"ד די"ל טעמא דהנך פוסקים הא דחענ"נ בשאר איסורין לאו משום לתא דבב"ח הוא אלא משום דקיימ"ל אפשר לסחטו אסור גם בשאר איסורין והא ודאי לאו משום לתא דבב"ח הוא אלא כדאסברא לה בחוו"ד סי' ק"ו עפ"י מה שהקשה המרדכי על הא דיבמה שרקקה דם וכן בש"ז של זב דמטמא משום דלא אפשר בלא צחצוחי זיבה והקשה דליבטל ברובה ותי' היכא דההיתר לא היה ניכר קודם ביטול לא שייך ביטול ברוב ואם האיסור לא היה ניכר וההיתר הי' ניכר אף בדברים שאין מתבטלין בטל כמבואר בסוס"י ק"ב ומשו"ה החתיכה עצמה שבלעה האיסור שהי' על חתיכה עצמה שם איסור דהא כשהיה האיסור בתוכו היתה מצטרפות להלקות משו"ה אף כשהאיסור נסחט ממנה כיון דעכ"פ משהו איסור נשאר בתוכה לא נתבטל בתוכה כיון שקודם הביטול לא הי' ניכר ההיתר דהא היה על ההיתר ג"כ שם איסור לכך לא מבטל להאיסור כסברת המרדכי הנ"ל ודפח"ח וטעמו כצפיחית בדבש ולפי"ז נ"ל דס"ל הא דאמרי' חענ"נ בשאר איסורין וצריך ס' כנגד כל החתיכה הוא משום לתא דאפל"ס כיון דאותה חתיכה נשארת אסורה מדאורייתא מטעמא הנ"ל א"כ אם נימא דגם שאר חתיכות מצטרפת לבטל הבלוע בחתיכה, אתי למטעי ולמשרי גם החתיכה שכבר נאסרה כיון שהטעם כבר התפשט בכל הקדרה, ובאמת החתיכה שנאסרה נשארת באיסורה מחמת טעם משהו שנשאר בתוכה משו"ה אסרו הקדרה עד שיהי' ס' כנגד כל החתיכה וממילא יכירו וידעו דהחתיכה היא כגופו של איסור שאינה חוזרת להתירא, וכ"ז היכא דעכ"פ נפלט מהאיסור עצמו ג"כ משא"כ בלא הוטב דאין הבלוע יוצא מהחתיכה להחתיכה כלל לא שייך הך גזרה דהא דמתירין שאר החתיכות לאו משום דהאיסור נפלט מהחתיכה הנאסרת והתפשט בכל החתיכות אלא משום דלא

יצא ממנה כלל א"כ אדרבא מהיינו גופא נשאר אותה חתיכה באיסורה כן נראה לפענ"ד בס"ד נכון מאוד, וא"כ מתיישב שפיר תמיהת הר"ן וגם קושיי' הפרמ"ג הנ"ל:

מיהא להר"ן דפליג על הך סברא דאין הנאסר יכול לאסור וכו' ס"ל בטעמא דאין קליפה אוסרת חברת' משום דבחצי חתיכה ל"א חענ"נ דלתא דבב"ח ל"ש בחצי חתיכה דדרך בישול אסרה תורה עיי"ש והתוס' בחולין דף צ"ז בסוגיא דירך הביאו ג"כ שיטה זו בשם רא"ם וכתב דאין טעם לחלק בין חצי' לנטולה עיי"ש עכ"פ התוס' והר"ן פליגו בזה בסברות הפוכות להתוס' לא מסתבר כלל לחלק לענין חענ"נ בין חצי חתיכה לכולו ולהר"ן לא מסתבר כלל דלא נימא דאם חענ"נ אין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור עצמו יכול לילך, והנה אם נתפוס סברת התוס' וסברת הר"ן בהדי הדדי איה"נ דלמ"ד חענ"נ קליעה חדא אוסרת חברתי וקשיא לי דבפ' גיה"נ דף צ"ז ע"ב אמרי' הכי אטמהתא דאמליחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא ואסרן רבינא א"ל מר ברי' דרב' מאי דעתך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח והא"ש כ"ש אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד והשתא מאי פריך משמואל הא י"ל היינו טעמא דרבינא משום דלא ס"ל סברת התוס' דאין הנאסר יכול לאסור וגם לא סברת הר"ן דבחצי חתיכה כ"א חענ"נ וא"כ מהיי"ט גופא אסרינהו לכולהי משום דהקליפה אוסרת חברת' מיהא כ"ז למאן דס"ל אפל"ס אסור שפיר י"ל כן אבל שמואל לשיטתו הא ס"ל בחולין דף ק"ח אפל"ס מותר שפיר קאמר קולף ואוכל דלדידי א"א לומר דקליפה אוסרת חברת' ואפשר דמהיי"ט קאמר הש"ס קשיא ולא קאמר תיובתא ואין לומר א"כ היכא אמרי' בפסחים דף ע"ו חם לתוך צונן קולף והוא ברייתא שם ולהנ"ל קליפה לא משכחת לה די"ל התם כיון דאינו בולע אלא רגע ראשונה אדמיקר ליה, בלא"ה א"א לומר דהקליפה תיאסר חברת' אבל במליחה וצלי שפיר קאסר רבונא כולה מטעם הנ"ל ולכאורה י"ל דעכ"פ מוכח חדא מתרתי סברות הנ"ל ממתני' דנטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו והתם בק"פ רותח אמאי אין הקליפ' אוסר' חברת' אע"כ אי מטע' התוס' או מטע' הר"ן אבל אחרי העיון ז"א דהא הרשב"א בתו"ה הוכיח מזה דכל דבר שי"ל פעפיע שנפל למקום ידוע בצלי צריך נטילת מקום אפי' יש בו ס' והוכחתו ממתני' הנ"ל דיטול את מקומו וע"כ מיירא ביש בו ס' דאל"כ לתסר כולו ואפי"ה בעינן שיטול את מקומו וא"כ אין ראי' ממתני' הנ"ל דהתם ע"כ בדבר שיש לו פעפוע מיירא דהטעם מתפשט בכולו ובטל בס' ומ"מ יטול את מקומו כדקאמר הרשב"א והכי קיימ"ל בשו"ע סי' ק"ה וא"כ אכתי מאי פריך הש"ס על רבונא, ולשיטות החולקים על הרשב"א הנ"ל וס"ל דאין צריך נטילת מקום כל דאיכא ס' וע"כ מתני' הנ"ל מיירא ברוטב דאינו מפעפע וכן מוכיח מתוס' בפ'

גיה"נ דף צ"ז ד"ה שאני ניחא דהשתא קשיא במשנה הנ"ל אמאי לא אמרי' דהקליפה תיאסר חברת' אע"כ חדא מתרתי ושפיר פריך על רבינא אבל לשיטת הרשב"א:
הנ"ל קשיא וצ"ל דס"ל לסתמא דהש"ס דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין כשיטת רא"פ וא"כ עכ"פ מוכח מזה חדא מתרתי או דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין ואי כשיטת התוס' דלא כרא"פ א"כ ע"כ צ"ל דלא בעי' נטילת מקום היכא דאיכא ס' וא"ש בס"ד לכו"ע ודו"ק היטב, ולהרמ"א דס"ל נמי כשיטת הרשב"א הנ"ל וסבירא לי' נמי דחענ"נ בשאר איסורין בסי' צ"ב אכתי צ"ע ועכצ"ל דמה דפסק חענ"נ אינו אלא לחומרא בעלמא תדע מדמחלק בין לח בלח ובין מקצתה בתוך הרוטב עיי' בסי' צ"ב ודו"ק:
ד) בהא דהאריך הש"ך בסי' ק"ה ס"ק י"ז דבב"ח מקרי גופו של איסור ואוסר חם בחם אפי' בלא רוטב ודחה ראיות הפוסקים דס"ל גם בב"ח הדין דאינו אוסר בלא רוטב מהא דאמר בש"ס דף ק"ח מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט וכו' דלא קאמר התם הכי אלא מקמי' דהוי קי"ל חענ"נ כדאיתא התם בהדיא אבל לבתר דמסיק אפל"ס אסור וחענ"נ א"כ נחשב הבשר גוף האיסור ואיה"נ דאוסר דנהי דלא פליט חלב מ"מ כיון דע"י חיבורן נאסרו א"כ הבשר שנחשב גוף האיסור אוסר וכ"כ הר"ן שם סוף כה"ב עיי"ש ולפענ"ד יש לתמוה על זה דהא התם קאי הש"ס על הא דאמר רבי נראין דברי ר"י בשלא ניער ושלא כיסה ודברי חכמים בשניער וכיסה וע"ז קאמר התם מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער כלל מבלע בלע מפלט לא פלט אלא לא ניער בתחילה אלא לבסוף ולא כיסה בתחילה אלא לבסוף אמאי הא בלע והא פלט קסבר אפשר לסחטו אסור והשתא אי אמרת דלמ"ד אפל"ס אסור אפי' לא ניער ולא כיסה כלל נחשב הבשר גוף האיסור ואסר אפי' בלא ניעור ולא כיסה וא"כ למ"ל לאסוקי דמיירי בלא ניער בתחילה אלא לבסוף הא שפיר הוי מצי לאוקמי כדס"ל בתחילה דמיירא בלא ניער כלל ולא כיסה כלל אלא קסבר אפשר לסחטו אסור וצע"ג:
ה) בדין אי היתר מפטם לי' לאיסור היכא דהיתר שמן בלע איסור כחוש לענין אי יוצא אח"כ מחתיכה לחתיכה בלא רוטב פליגו הטו"ה עם הטו"ז בס"ק י' שהאריך לבאר דלא אמרי' כן אלא לענין ריחא ולא לענין בלוע ונראה לי בס"ד דיש להביא ראי' לשיטת הטו"ז מדברי התוס' בחולין דף צ"ז ע"א ד"ה שאני חלב דמפעפע שהקשו א"כ ירך שנצלה בה גיה"נ אמאי קולף ואוכל עד שמגיע לגיד נימא דשומן הגיד מפעפע ותי' בשם ריב"ם דכיון דגיד בעצמו איננו מפעפע שומן שנאסר רק מחמת לתא דגיד אינו חמיר מגיד עצמו, והשתא איס"ד דאמרי' בזה דהיתר מפטם לאיסור א"כ הגיד עצמו נהי דאין בו כח לאסור יותר מכדי נטילה אמאי לא נימא דנתפטם ע"י שומן הגיד ושוב אוסר הגיד בעצמו אע"כ

כשי' הטו"ז דלא אמרי' לענין זה סברת פיטום ושוב עיינתי דיש להביא ראי' מדברי התוס' הנ"ל לאידך גיסא דהנה התוס' תירצו שם עוד די"ל שומן הגיד כחוש הוא ואננו מפעפע ולכאורה יש להקשות דהא סברת ריב"ם הנ"ל בלא"ה היא מוכרחת מחמת קושי' אחרת שהקשו בר"פ גיה"נ דבעי הש"ס למידוק ממתני' דירך שנתבשל בה גיה"נ אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה דיש בגידין בנ"ט והקשו בתוס' דילמא האיסור משום שומן הגיד ותי' נמי בשם ריב"ם דאי ס"ד אין בגידין בנו"ט גם השומן אננו אוסר דלא חמיר מגיד עצמו ודחו התם תי' ר"ת דלשומן הגיד לא הוי קרי לי' גיד סתם עיי"ש כיון דבלא"ה סברת ריב"ם מוכרחת מאי דוחקי' לחדש דשומן הגיד כחוש הוא ואננו מפעפע אע"כ דס"ל להתוס' כשיטת הטויה דההיתר מפטם לי' לאיסור וא"כ אין תי' הריב"ם מספיק דעכ"פ הול"ל דשומן מפטם לגיד משו"ה הוצרכו לחדש דשומן הגיד אננו מפעפע ומ"מ מדשתקו התוס' מזה ולא דחו תי' הריב"ם ש"מ דלא ברירו להו האי סברא ועכ"פ לתי' ריב"ם ע"כ שיטת הטו"ז מוכרחת ואין סברא לחלק בין גיד לד"א ולומר דגיד אינו מקבל פיטום דזה לא מסתבר ועיי' בטו"ז דאפי' בדם דמשרק שריק הו"ל למימר דמחמת השומן מפעפע עיי"ש ואפי' לנקה"כ שחולק על סברא זו מ"מ בגיד לא מסתבר כלל לומר דגרע לענין זה מד"א ולומר שאננו מתפטם ע"י שומן דהא קיימי' השתא למאן דס"ל יש בגידין בנו"ט א"וו דשיטת ריב"ם הוא מוכרחת כהטו"ז כן נראה לפענ"ד נכון ודו"ק:

ועוד נ"ל ראי' לשיטת הטו"ז ממש"כ התוס' שם והא דאמרי' בנטף מרוטבו על החרס וכו' יטול את מקומו ותו לא היינו משום דרוטב אננו מפעפע ולכאורה יש לתמוה אכתי לימא דהרוטב מפטם ע"י שמנונית הק"פ ואוסר כלו דע"כ התוס' לא ס"ל כשיטת הרשב"א דאפי' בס' בעי' נטילת מקום דא"כ אין התחלה לקושייתם אע"כ דס"ל כהטו"ז דלא אמרי' סברת פיטום לעניין זה וזה ראי' ברורה ודו"ק:

ו) קיימ"ל בסי' ק"ה ס"ה דכל דבר שיש לו פעפוע שנפל למקום ידוע מחתיכה בצלי אעפ"י שיש בחתיכה ס' לבטל האיסור צריך נטילת מקום והוא מהרשב"א בתוה"א שהוכיח כן ממתני' דפ' כ"צ דתנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו וע"כ ביש ס' מיירא דאל"כ ליתסר כולו ואפי"ה בעי' נטילת מקום דבאותו מקום נחשב האיסו' טפי כאלו הוא בעין עיי"ש ובש"ך ס"ק ט"ו הביא שיטת המהרש"ל ביש"ש דפליג על זה וס"ל דהמחמיר בזה הו"ל כסיל בחושך הולך דהוא כמו תרי חומרי דסתרי אהדדי ולדבריו צריך ליישב מתני' דיטול את מקומו ועיי' פרמ"ג במ"ז ס"ק ז' הביא בשם מהרש"ל דהתם טעמא דבעי' צלי אש וזהו הו"ל כנצלה מחמת ד"א דעד כדי נטילה נצלה מחמת הרוטב והפרמ"ג הקשה על זה וכי עדיף מנגע בחרסו של תנור דיקלוף את מקומו

אלמא דאננו נצלה אלא עד כדי קליפה עיי"ש שהצ"ע ונראה לפענ"ד ליישב בס"ד עפ"י מה שהקשה הפרמ"ג בסי' צ"ד שפ"ד ס"ק ט"ו אמאי סגי בקליפה נימא דקליפה אוסרת קליפה אחרת ובזה לא שייך תי' התוס' בחולין דף צ"ז דאין הנאסר אוסר במקום שאין האיסור עצמו יכול להתפשט דהא הכא אוסר מחמת עצמו הוא וכן הקשה הפלתי בסוף סימן ק"ה אלא דהפלתי קשי' לי' דהו"ל לאסור הכל וזה לק"מ דממנפ"ש באיסור שמן שמתפשט בכולו הרי בטל בס' אבל הפרמ"ג הקשה דהו"ל לאסור מיהת עוד קליפה אחרת והניח ג"כ בקושי' וראיתי בס' לב ארי' בשמעתא דירך כתב ליישב בטו"ט דמיירא שנגע בחרסו של תנור בעודו חם וקאמר יקלוף את מקומו מקמי דטיי לי' ויש להוסיף תבלין עפ"י מש"כ התוס' שם בפסחים סוף פ' כ"ש דצלאו ואח"כ בישלו לא מיתסר אלא במים ולא בשאר משקין ולא בצלי מחמת ד"א א"כ קשה אמאי יקלוף דהא כתבו התוס' בפסחים דף ע"ה דכח האש מתגבר על כח החרס וא"כ נימא כיון דקליפה החיצונה כבר נצלה מקמי דנגע בחרס דהא כח האש שבתנור מתגבר עליו א"כ שוב לא שייך לאסור משום צלי מחמת ד"א אע"כ דמיירא שנגע בחרסו של תנור מבחוץ בעודו חי ושפיר קאמר יקלוף את מקומו והיינו עוד מקמי דטוי לי' וא"כ לק"מ קושיי' הפרמ"ג והכו"פ הנ"ל, מיהא תינח בנגע בחרסו של תנור משא"כ בנטף מרוטבו על חרס וחזר אליו דע"כ מיירא בשעת צליה שהפסח רותח א"כ למש"כ המהרש"ל דטעמי' משום דהו"ל צלי מחמת ד"א והיינו שהפסח עצמו נצלה שם מחמת הרוטב א"כ הדק"ל אמאי סגי בזה לימא דאותו כדי נטילה חוזר ואוסר עכ"פ כדי קליפה והשתא י"ל דקושיא חדא מתורצת בירך חברתי איה"נ דאינו נטוה יותר מכדי קליפה כמו בנגע בחרסו של תנור וכקושיית הפרמ"ג הנ"ל והא דקתני יטול את מקומו היינו משום דאותו קליפה חוזר ואוסר עכ"פ עוד קליפה אחרת ואע"ג דהוי סגי מיהת בב' קליפות והוא פחות מכדי נטילה שהוא כעובי אצבע מ"מ י"ל כולי האי לא דק ולחומרא הוא דלא דק ומ"מ עדיין צע"ק דהו"ל לדקדק ולמתני ב' קליפות דהא איכא הפסד קדשים וי"ל מיהא לפימש"כ בשם התוס' דצלאו ואח"כ בישלו לא מיתסר אלא במים ולא בשאר משקין וכש"כ בצלי מחמת ד"א א"כ תי' המהרש"ל אננו נכון וע"כ הך שיטול את מקומו הוא משום בליעת הרוטב ושוב ראיי' הרשב"א על מקומו יבא בשלום וקשיא לשיטת המהרש"ל וסיעתו, ונראה לפענ"ד דיש ליישב קושיי' זו בלא"ה בפשוט ומתחילה נבא ראי' מדברי התוס' דע"כ ס"ל נמי כשיטת המהרש"ל בזה, והוא ממה שכתבו בחולין דף צ"ז בד"ה שאני חלב, והא דאמרי' בפסחים נטף מרוטבו על החרס יטול את מקומו ותו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע ואיס"ד דס"ל כשיטת הרשב"א א"כ אין מקום לקושייתם דהא י"ל

התם בדאיכא ס' לבטל רוטב שחזר אליו וע"כ צ"ל דס"ל או בדאיכא ס' א"כ אמאי יטול את מקומו וע"כ בדליכא ס' א"כ אמאי סגי בנטילת מקום משו"ה, הוצרכו לומר דרוטב אינו מפעפע ואננו מתפשט יותר מכדי נטילה והשתא דאתית להכי שוב ל"ק ממתני' דהתם למאן דל"ס לי' כשיטת הרשב"א הנ"ל דהתם ברוטב שאננו מפעפע מיירא ואינו מתפשט כלל יותר מכדי נטילה מיהא מאן דס"ל דאזל היתר ומפטם להבלוע אין זה מספיק דעכ"פ נימא דהפסח מפטם לי' להרוטב שחזר אליו דודאי א"א לומר דלא מיירא מתני' אלא בכחוש והשתא מוכח דהתוס' חולקים גם בזה על הטו"ה וס"ל כהטו"ז וכ"ה שיטת המהרש"ל וכ"כ כן לעיל בסי' הקדום ולמאי דס"ל להטו"ה דההיתר מפטם הבלוע א"כ ראי' הרשב"א אין עליה תשובה והשתא הני תרתי דינים תליין זה בזה ודו"ק:

והואיל ואתי לידן אימא מילתא ליישב קושיי' חמורה שהקשה רבנו רע"א בגליון הש"ס שם על התוס' הנ"ל דלמאי דס"ד המקשין דלא ידע לחלק בין דבר כחוש לשמן אדמקשה ארב הונא דאסר לאכל אפי' מראש אזנו משמואל דקולף ואוכל עד שמגיע לגיד עדיפא הו"ל לאקשוי ממשנה דנטף מרוטבו על החרס וחזר אליו אמאי סגי בנטילת מקום עיי"ש שהצע"ג:

ולפענ"ד נראה ליישב בס"ד די"ל דממתני' הנ"ל לא הומ"ל די"ל דודאי אינו בולע בצלי יותר מכדי נטילה, אבל מ"מ משהו מיהת מתפשט בכולו וכדס"ל להגהמי"י שהובא במג"א רס"י תמ"ז עיי"ש, וא"כ י"ל רוטב עם בשר הו"ל מבשא"מ כדמשמע בחולין דף ק"ח ועיי' אריכות הרשב"א בחי' בסוגיא דזרוע בשלה, משא"כ חלב עם בשר דהו"ל מב"מ כמש"כ רוב ראשונים, וא"כ שפיר אסר ר"ה לאכל אפי' מראש אזנו משא"כ משמואל שפיר פריך דהא שמואל נמי ס"ל דמב"מ במשהו ואפ"ה ס"ל דאננו אוסר יותר מכ"ק, משא"כ השתא דמשני הש"ס שאני חלב דמפעפע והש"ס פריך עליו מהאי עיבדא דכנישתא דמעון דאתי לקמי דר"י:

מכלל דמפעפע אפי' כדי נט"ו שפיר הקשו בתוס' א"כ בנטף מרוטבו עה"ח אמאי סגי בנטילת מקום והוצרכו לתרץ משום דרוטב אננו מפעפע ועיי' מש"כ לעיל כעין זה לתרץ ע"ד זה, ודו"ק:

סימן צט

שלוכ"ט לכבוד הרבני החריף ושנון עמר נקי כ"ש מו"ה ישראל הארטשטיין נ"י בק"ק וואלקוי יע"א יקרת מכתבו הגיענו ע"ל:

וע"ד מה שמסתפק ושואל בדבר הלכה, היות כי נוד לנשגב וגם הנסיון מעיד שכל מין משקה ורוטב מדתו מתפשט בכמות יותר כשהוא חם ממה שהוא בשעה שהיא קר וצונן ומחמת זה התעורר מעכ"ת לכנוס לבית הספק באיזה עניינים דנפק"מ המסתעף עי"ז להלכה, חדא בעניין תערובות או"ה, הנה פשיטא ליה דאם נפל כזית רוטב קרה של איסור לתוך ס' זתי רוטב של היתר רותח ובאופן שאם ההיתר יתקרר לא יהי' בו ס' נגד האיסור, זה תליא בפלוגת' הרא"ה והר"ן בפ' גיה"נ והסכמת הפוסקים כהר"ן ורשב"א דלא איכפת לן במה שההיתר יפחות מכמות שהוא עכשיו, או שהאיסור יתוסף בכמות כשיתחמם, מ"מ כל שיעור חכמים כך הוא כל שיש ס' בשעת נפילה בטל, והא נמי פשיטא לי' לאידך גיסא אם בשעת נפילתו יש בו ס' מחמת שהאיסור קר ואין בהיתר אלא שיעור ס' מצומצם באופן אם יחשוב האיסור כפי מה שנתגדל ע"י הרתיחה שוב לא יהי' בו ס' היא בכלל ונשכ' הפ"ת ברס"י צ"ח שאם נפל כזית חלב לתוך קדרה רותחית ותיכף כשנמס נימוח ונמס לשיעור רביעית בודאי סגי בס' זתים בהיתר, אע"ג דאם היה נמחה לשיעור רביעית קודם שנפל לשם הי' פשוט דצריך ס' רביעית נגדו, היינו משום דעכ"פ הי' האיסור ניכר בפ"ע בשיעור הזה, צריך מיהת ס" נגדו מדרבנן, הכי אסברא לה בתשו' ב"א חיור"ד סי' ל"ו כי קמבע"ל למעכ"ת היכא דנפל כזית איסור מרוטב רותח לתוך רוטב צוננית של היתר משהו פחות מס' באופן שאם תתחמם הקדרה ותפיג צינתה תתרבה ותעלה לס' מהו, דבודאי דבר ברור דע"י שנתפחו מחמת הרתיחה אין בו טעם יותר מבעת קרירותו אלא דמ"מ אם היו האיסור ניכר בכמותו לשיעור יותר גדול מחמת החמימות כשהיה בפני עצמו משערינן לי' כמו שבא לפנינו א"כ עכ"פ לחקור מיהת אם נתחמם הקדרה אח"כ באופן שגם ההיתר הגדיל מדתו בערך שהגדיל ונודע בבירור דכמו שהוא לפנינו יש בו ס' מי אמרי' דחוזר להתירו כהא דתנן בסוף פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין וטחנו אם הי' של חופין יפות מותר כמו כן נימא בנ"ד כיון שבאמת נתינת טעם לא הי' גם מקמי הכי רק שלא הי' ס' ועתה שיש ס' לפנינו הדעת נותן שהוא מותר אלו תוכן דברי מעכ"ת, והנה טרם אבא לעניין מה דקמבעי לי' למעכ"ת נבא לבאר בס"ד עיקר פלוגתת הרא"ה והרשב"א ז"ל וממילא רווחא שמעתתא בס"ד, דאחרי העויין נראה לפענ"ד ברור דע"כ לא פליגו אלא בכזית בשר נבלה וכיו"ב שנפל לתוך הרוטב דבכהיי"ג ס"ל לרא"ה דכיון דהאיסור הוא דבר גוש והרוטב היתר הוא דבר צליל, ע"כ צריך לשער הרוטב ג"כ כאלו הוא גוש ומשו"ה בעי' דוקא ס' רביעית של רוטב שאתה יכול לשערו בס' זתים שאם יקרש הרביעות יעמוד על כזית, ובכהיי"ג השיג הרשב"א וכתב דהו"ל חומרא דאתי לידי קולא דאם יפול כזית רוטב נבלה על חתיכת

בשר היתר שיש בו עשרים זתים אתה בא להקל עליו מחמת שהכזית רוטב אין בכמותו אלא גוש של שליש זית אם יקרש ויעשה דבר גוש, והר"ן פליג עליה דהרא"ה מטעמי' כיון דאמרי' משערין ברוטב סתמא משמע דכמות שהוא משערינן אותו שכך שיערו חכז"ל שאין לך שהוא נותן טעם יותר מס' אפי' ברוטב דאל"כ היו צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולעיין באיסור והיתר אם הוא עב או דק, ויש להוסיף עוד על דבריו דמדברי ר"ח דאמר בש"ס שם כשהם משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות, דלכאורה קשה מאי קמ"ל ר"ח מהיכ"ת לא ישערו ברוטב ובקיפה וכו' הא פשיטא דעיקר התפשטות טעמא דאיסורא ברוטב הוא ומהיכ"ת לא יצטרף אע"כ דרוטב וקיפה וחתיכות משערינן הכל בשוה ולא מחלקי' בין אם הוא דבר גוש או צליל או עב או דק, וכ"ז אם האיסור עדיין הוא גוש בשעה שההיתר צליל נאסר על ידו, אבל היכא דנפל כזית חלב לתוך הרוטב ונימוס הכזית לגמרי ונעשה ממנו רביעית בזה נראה דאפי' להרשב"א והר"ן פשוט וברור דבעי' ס' רביעית של רוטב לבטלו, וזהו דלא כתשו' בית אפרים חיור"ד סי' ל"ו הנ"ל דס"ל לאידך גיסא דהרא"ה נמי לא קאמר דצריך ס' רביעית רוטב אלא משום דהחלב נימוס ונעשה ממנו רביעית, והוי ס"ל דהרשב"א והר"ן חולקין עליו גם בזה, ולפענ"ד, א"א לומר כן כיון דהא פשיטא לי' גם להב"א דאם נימוח ונעשה לרביעית מקמי' דנפל לתוכו ע"כ לית דין ולית דיין דא"א לבטלו בפחות מס' רביעית א"כ מהיכ"ת לא יצטרך ס' רביעית אם נעשה ממנו רביעית אחר שכבר נפל וכי אנן דנין על שעת נפילה הלא עיקר מה שבאנו לשערו הוא על שעה שההיתר נאסר על ידו והא דנקט הרא"ה כזית חלב שנפל לתוך הרוטב וחישב הגאון ב"א דהוא נימוח ונמס מיד כשנפל לתוך הרוטב, ולפענ"ד ז"א דלא שייך זה אלא בחלב מהותך כבר שנקרש ושוב נפל לרוטב רותח אבל חלב שאננו כו מהותך אננו נימוס כלל בתוך הרוטב והוא דבר שהחוש והניסיון מעיד עליו, ומזה מיירא הרא"ה ולאו דוקא כזית חלב הה"ד כזית נבלה או בשר בהמה טמאה, ועיקר טעמו אננו אלא משום דהכזית איסור הוא דבר גוש ולכן צריך לשער גם הרוטב כאלו הי' דבר גוש וכן מוכח בהדיא להמעיין בהר"ן פ' גיה"נ ואלו לדברי הב"א הנ"ל לא היה צריך לומר דמשערין לכזית ביצה ומחצה של רוטב אלא איפכא הו"ל למימר דמשערין לכזית חלב שנפל כאלו הוא רביעית כיון שכשימחה ונמס נעשה ממנו רביעית א"וו דמיירא שאותו כזית נשאר כמות שהוא משו"ה אתה צריך לחשוב רוטב הצלול כמה הוא שיעורו כשנעשה ממנו זתים של דבר גוש אבל בחלב שנמס ונעשה רביעית כשנפל לתוך קלחת רותח מודה הרשב"א דצריך לשער ס' רביעית כנגדו:

וראי' שאין עליו תשובה מהאי פלגא זיתא דתרבא דנפל לתוך דיקולא דבישרא וסבר מר בר ר"א לשיעוריה בל' פלגי דזיתא ולפימש"כ הב"א הנ"ל נימא תהוי תיובתא להרא"ה מאי ס"ד דר"א לשיעורי בל' פלגי דזיתא הו"ל לשיעורי בכ' רביעית כיון דהחלב כבר נמס והי' למשקה בשעה שנפל לתוכו ולשיטות המפרשים דיקולא היינו קלחת ואפי' לפירושו של הרא"ה בבד"ה דדיקולא היינו סל שנמלח בו מ"מ גם לדידי' איירא שאח"כ נפל לתוך קלחת עיי"ש פי' של הרא"ה בבד"ה ועכ"פ הו"ל לשער בלי רביעית א"וו דהאי תרבא שאינו מהותך אינו אלא כמו כזית של שאר איסורין ולא באנו לדון עליו אלא משום דההיתר צריכין לשערו בכמותו לדבר גוש לשיטת הרא"ה אבל כזית חלב קרוש באופן שבשעת נפילה לתוך הרוטב נימוס והיה לרביעית לית דין ולית דיין דגם להרשב"א והר"ן צריכין ס' רביעית של רוטב נגדו וגדולה מזו מצאתי בחי' מרן הח"ס ז"ל בחולין פ' גיה"נ דס"ל דהר"ן לא פליג על הרא"ה אלא בכזית בשר איסור שנפל לתוך הרוטב וזורקין אותו לחוץ ולא נמחה לתוכו אלא משום חומרא דלא ידעי' כמה נפק מני' מחמרי' ובעינן כנגד כלו כאלו נמחה אבל באמת לא נמחה א"כ מסתיין לשער הרוטב כמות שהוא כזית בכזית אבל מודה להרא"ה אי ידעי' שנפל כזית חלב ונמחה כלו בודאי צריך לשער הרוטב רביעית בכזית יעוי"ש:

אמנם כן נראה ג"כ דהרא"ה נמי ל"ק אלא בכזית איסור גוש שנפל לתוך רוטב אבל כזית חלב שנימוח ונעשה ממנו רביעית נהי נמי כשנפל לתוך רוטב פשיטא דלכו"ע בעי' לשער כנגדו ס' רביעית רוטב אבל בנפל לתוך ס' חתיכות של היתר שיש בהם ס' זתים כנגדו בכהי"ג מודה הרא"ה להרשב"א והר"ן דמשום דכ' היכא דמכזית חלב נעשה ממנו רביעית ע"י שהתפשט ונתדקה כמו כן אם אתה בא להדק ולפשט את הגושתא של החתיכות היתר נמי נעשה ממנו כמות הזה של התפשטות כזית איסור והיינו דכתב הרשב"א במשמרת הבית דחומרא של הרא"ה אתי לידי קולא כשנפל כזית רוטב איסור על חתיכה של היתר של עשרים זתים, ובזה שפיר כתב הב"א דאין זה קולא דכך הוא שורת הדין נותן ועיי"ש, אמנם הרשב"א נראה דס"ל כל כהיי"ג א"א לשער החתיכות של היתר אלא כמות שהן וגם הרביעית של חלב כפי מה שהיא בא לפנינו, מ"ד על כזית איסור שנתפח דנשתער כפי מה שבא לפנינו כדתנן בפ"ב דעוקצין וכפי מה דמסקי' בש"ס מנחות דף נ"ד היכא דמעיקרו לא הוי בי' והשתא הוי בי' שיעורא, כדהשתא משערינן לי' מדרבנן: וראיתי להגאון בית אפרים בתשובה הנ"ל שהוקשה לו לשיטת הרשב"א והר"ן הנ"ל לפי שיטתו דהוי ס"ל דלהרשב"א והר"ן בכזית חלב שנפל לתוך התבשיל ונימוס לרביעות אין צריך לשער אלא בס' זתים של היתר, ואמאי הרי הכזית

נמחה ונעשה ממנו רביעות, ואסברא לה דודאי כי אזלי' בתר טעמא משערינן כמות שהוא קרוש ולא כמות שהוא נמחהו ונמס שנפחו רב משום דמ"מ לא נתן בה טעמא טפי ממה שהי בעודו כזית ואנן לא בעי' אלא לבטל טעמו ושוב הקשה הא מבואר במנחות דף נ"ד דהיכא דמעיקרו לא הוי ביה שיעורא והשתא הוי שיעורא מיתסר מדרבנן א"כ ה"נ יצטרך מיהת שיעור ס' רביעות מדרבנן ולא ירדתי לסוף דעת קדשו בזה ודאי אלו הוי אמרי' דבעי' ס' אע"ג דבדקנוה ולא יהיב טעמא וכדס"ל לרש"י באמת שפיר הוי מצינו להקשות כן אבל באמת כל הפוסקים ס"ל דבידעי' דליכא טעמא שרי' אפי' בפחות מס' והשתא דאמרת דבשביל שנמחה ונעשה ממנו רביעית לא נתרבה טעמו ממה שהיה בו מעיקרא א"כ מה זו קושיא דמ"מ ליתסרו מדרבנן מהיכ"ת נימא כן כיון דקים לן דלא יהיב טעמא כל שיש בו ס' כנגד מה שהי' שיעורו בעודו קריש ואפי' במב"מ דליכא למיקם אטעמא מ"מ כל עיקר דבעי' ס' במב"מ הוא משום דאלו היה מבשא"מ הוי יהיב טעמא והכא אלו הוי מבשא"מ הוי סלי לבטל הטעם בס' זתים א"כ לא שייך לומר כלל דיהי' אסור מדרבנן עד שיהי' בו ס' כדהשתא וצע"ג:

והנה בב"א שם העלה מחמת קושייתו הנ"ל דהא דאמרי' במנחות היכא דהשתא אית ביה אע"ג דמעיקרא לא הוי בי' משערינן כדהשתא מדרבנן האי לענין טומאה איתמר אבל לענין איסור כיון שלא נהנה גרונו בכזית אין כאן איסור טפי מחמת שנתפח לפענ"ד המעיין בש"ס מנחות שם יראה דא"א לומר כן דאמרי' התם כל היכא דמעיקרו הוה ציה והשתא לית בי' הא לית ביה וכל היכא דמעיקרו לא הוה ביה והשתא אית ביה מדרבנן כי פליגו היכא שהיה ביה כשיעור ונצמק וחזר ונתפח אס' יש דיחוי באיסורא ומס' אין דיחוי באיסורא עיי"ש אלמא בהדיא דלאו לענין טומאה גרידא איתמר אלא דגם לענין איסורא מדרבנן משערין כדהשתא ועפי"ז אתיין דברי הרמב"ם בפי"ד מה" ונ"א ה"ד כפשוטן שכתב שם כזית חלב וכו' שהניחו בחמה ונתמעט האוכלו פטור חזר והניחו בגשמים ונתפח חייבין עליו כרת או מלקות היה פחות מכזית בתחילה ונתפח ועמד על כזית אסור ואין לוקין עליו עכ"ל והקשה בב"א למאי הילכתא אמר דאסור כיון דאין לוקין עליו דמאי ארי' שנתפח אפי' לא נתפח נמי הא כבר כ' לעיל מני' דכ"ש אסור מה"ת ולהנ"ל ניחא שפיר דנפק"מ לענין ביטול דעכ"פ צריך רובא במב"מ ס' במין, בשא"מ כנגד כמותו כפי מה שהוא נתפח ועפי"ז אשכחנא פתרא בס"ד ליישב פירש"י בחולין דף צ"ו ע"ב בהא דאמרי' התם אר"ח כשהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה א"ד בקדרה עצמה וא"ד במאי דבלעה הקדרה, ופירש"י אם ראינוה כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ס' אומדין

כמה בלעה הקדירה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דאיפלגו לישנא דאיסורא דאורייתא הוא ואזלי' לחומרא ולא משערינן בקדרה ועיקר הדבר כמו שבא לפנינו משערינן לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהי' וכדאמרי' לקמן אטו דהתירא בלע דאיסורא לא בלע ועיי' ר"ן שכ' דרש"י מפרש בקדרה עצמה חרסי קדרה ודחי ל"ק משום כ"ב דלחומרא ושוב דחי גם לישנא בתרא משום גמרא דלקמן אלא דהתימא על רש"י דקאמר היכא דראינהו דנפל שם קודם שנתמעט ממנפ"ש אם ראוהו כשנפל ולא נתמעט היכא מצינו למימר אטו התירא בלע איסורא לא בלע הרי קמן דלא בלע וא"כ איך דחי רש"י לישנא בתרא ממאי דאמרי' לקמן, אטו התירא בלע וכו' ומתוך כך קאמר הר"ן דטעות נפל בספרים וצ"ל היכא דלא ראינהו כשנפל אבל אם ראינו כשנפל שם ואנו רואין שהאיסור לא נתמעט וההיתר נתמעט מודה רש"י דמשערין גם במה דבלעה קדרה עיי"ש, אבל בכל הספרים שלפנינו הגירסא ברש"י היכא דראינוה שנפל, וא"כ פירש"י תמוה, וגם על הש"ס יש לתמוה הרבה מאי טעמא דמ"ד במאי דבלעה קדרה הא הדבר פשיט ונראה בעליל דכי היכא דבלע התירא בלע נמי איסורא ואמאי לא דחי הש"ס בפשיטות כי היכא דדחי לקמן:

ע"כ נראה לפענ"ד די"ל שיטת רש"י נמי כפי שיטת הרמב"ם הנ"ל דחצי זית איסור שנתפח מדרבנן משערינן כנגד כלו ובעי' ס' כפי מה דהוה השתא וכדמסקי' במנחות דף הנ"ל וא"כ אתי שפיר דהב"ע כשראינוה כשנפל כמו שהוא הגירסא בכל הספרים ועכשיו אנו רואין שהאיסור לא נתמעט כלל אבל מ"מ הא דלא נראה האיסור מיעט ממה שהי' בתחילה לאו משום דאיסורא לא בלעה קדרה, דודאי איסורא נמי בלעה, אבל מ"מ לא נתמעט האיסור בכמות משום דכי היכא דפלט הדר בלע התירא לגוי ונתפח עי"ז ומשו"ה ס"ל להאי לישנא בתרא דמשערין במאי דבלעה קדרה ואם איכא כ' בהדי בליעת קדרה שרי' אע"ג דאילו משערינן כדהשתא ליכא ס' משום דהאיסור נתפח מ"מ מצטרף הבליעה שבקדרה, ושוב דחה רש"י הך לישנא משום דעיקר הדבר כמות שבא לפנינו משערינן לי' דכיון דהאיסור נתפח לו יהא דהוא ע"י מה שנבלע בגוי' התירא הוא מ"מ בעי' ס' כנגד מה שבא לפנינו, והשתא ליכא להקשות מאי ס"ד דהך לישנא פשיטא דאיסורא נמי בלע, דאיה"נ דבלע איסורא, ואיה"נ דהיה ראוי שיהי' האיסור נראה לפנינו ממועט ממה שהיו מתחילה אלא לפי שחזר ובלע לתוכו מההיתר משו"ה אין נראה בו שום מיעוט ומשו"ה ס"ל אם באת לשער האיסור כדהשתא תצרף ג"כ מה שבלוע בתוך הקדירה מן ההיתר, ורש"י דחה פי' זה דעיקר הדבר כמו שבא לפנינו משערינן לי' וכיון

דהשתא כפי מה שנתפח אין ס' בהיתר מיתסר שפיר וע"ז מייתא שפיר ראי' מלקמן דאמרי' אטו התירא בלע איסורא לא בלע, ואמאי נימא נהי דבלע איסורא מ"מ איה"נ דגם האיסור נתמעט ואי לאו דחזר ובלע התירא לגוי היה ס' כנגדו אע"כ דהאיסור משערינן לי' כמו שהוא נתפח לפנינו, ובמשכ' ממילא נתיישב נמי קושיי' הר"ן והרשב"א ממתני' דתרומות מאה תרומה שנפלו לפחות ממאה חולין וכו' כשם שפיחתו תרומה כך פיחתו חולין ואיך ס"ד לשער במאי דבלעה קדרה ולהנ"ל א"ש בס"ד ויתיישב בזה גם קושיי' התוס' שם בד"ה א"ד בקדרה עצמה שתמהו אם שיעור עובי הקדרה כנ' זתים ונתן בה מים כשיעור י' זתים ובישל באותן מים כזית חלב איך יתבטל אותו כזית חלב במים פשיטא שיש באותן מים טעם ולפימש"כ י"ל דדוקא בכהי"ג דמיירא כשראינו האיסור כשנפל היו בו ס' וכדפירש"י לפימש"כ לעיל אלא דאח"כ נתמעט ההיתר והאיסור לא נתמעט מחמת שנתפח ע"י דאיבלע בגוי' מתבשיל שבקדרה, משו"ה בעינן לשער כמו שהוא נפוח כדהשתא והיי"ט דמיקל האי לישנא לשער גם בחרסי הקדרה אבל באו"א לכו"ע לא משערינן בהדי קדרה וא"ש, מיהא הר"ן והרשב"א דס"ל אם ראינו שהאיסור לא נתמעט וההיתר נתמעט משערינן במאי גם דבלעה קדרה ע"כ צ"ל דס"ל האיסור שנתפח לא משערינן לי' כדהשתא וכדכתב בתשו' בית אפרים הנ"ל דא"כ איך אפשר לאצטרופי מאי דבלעה קדרה, הא אכתי י"ל אטו התירא בלע איסורא לא בלע ומה שאין האיסור נראה לפנינו ממועט ממה שהי' היינו משום דבלע התירא בגוי' א"וו דבכהי"ג משערי' האיסור כדמעיקרו ולא כדהשתא כשיטת הב"א הנ"ל:

ועיי' ביור"ד סי' צ"ט כתב הטור בטעמא דאם נתבשלה חתיכות האיסור עם העצמות ואח"כ נפלה לקדרות היתר עצמות של איסור מצטרפין עם האיסור שמא נתמעט הבשר ונכנס בעצמות, משמע בהדיא דס"ל אלו הוי ידעי' כמה היה בתחילה אין צריך ס' אלא כנגד מה שהיה מעיקרא וכתב שם החוו"ד דהטור לטעמי' דס"ל דלא אמרינן חענ"נ בשאר איסורין אבל לדידן דקיימ"ל חענ"נ גם בשאר איסורין בכל עניין צריך לשער גם נגד העצמות וצע"ג לפי"ז דהא המחבר בשו"ע קפסק ותני דבכל ענין צריך לס' כנגד העצמות ואמאי והא איהו ס"ל בזה כשיטות הטור דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין א"כ הול"ל דהיכא דידעינן כמה הוי הבשר מעיקרא קודם הבישול אי"צ ס' אלא כנגדו מיהא אם נימא דכל שנתפח האיסור משערינן ליה כדהשתא ודלא כשיטת הב"א הנ"ל א"ש דנהי דלא אמרי' חענ"נ בשאר איסורין מ"מ הבשר שנתבשל כיון שנתפח ע"י המים שנכנס לתוכו כדהשתא משערינן לי' וממילא צריך לבטל טעם בשר שנכנס בעצמות בפ"ע וכיון דלא ידעינן כמה בלעו ופלטו העצמות צריך לשער כנגד כולם וזה ברור, ונפק"ל מזה דין

חדש דחתיכה של נבלה שנתבשלה ונפלה אח"כ עם הרוטב לקדרה של היתר לא סגי לשער כנגד החתיכה כמו שהיתה מעיקרא אפי' למ"ד דלא אמרינן חענ"נ בשאר איסורין דמ"מ כיון דצריך לשער כדהשתא:

וא"כ צריך לשער כנגד הבשר וגם הרוטב אמנם לפימש"כ לעיל כיון דקיימ"ל כשיטות רוב הפוסקים דהיכא דליכא טעמא אף בפחות מס' שרי' א"כ אין מקום להצריך ס' נגד האיסור שנתאח אפי' אם האיסור היה ניכר בפ"ע בשיעור הזה א"כ גם בזה אין נפק"מ אלא למ"ד חענ"נ ומ"מ אליבא דרש"י שפיר כתבתי לעיל לפרש כוונתו עפ"י מש"כ דרש"י לשיטתו דס"ל דאפי' ליכא טעמא מ"מ בעינן ס' ולפי מה דמשמע מפירש"י בשמעתא דזרוע בשלה מוכח דס"ל דמדאורייתא בעינן ס' עיי"ש ובחי' חולין לח"ס" א"כ שפיר נפק"מ כהנ"ל אבל למאי דקיימ"ל כרוב הפוסקים לא נפק"מ מידי מזה אי האיסור נתפח או לא דבשביל זה לא יתרבה טעמו ולפי"ז עכצ"ל דמש"כ המחבר בשו"ע דאם נתבשלה חתיכות האיסור עם העצמות ואח"כ נפלה לקדרה מיירא דוקא היכא דלא ידעי' כמה הי' הבשר מעיקרא אבל איה"נ דאי ידע הבשר כמה היה סגי בס' נגד שיעורא דמעיקרא והשתא דאתית להכי שוב אין נפק"מ כלל במאי דקמבעי' לי' למר היכא דנפל כזית מרוטב רותח לתוך רוטב צוננת של היתר באופן שהוא משהו פחות מס' באופן שאם יתחמם הרוטב יתרבה בשיעורו ויתעלה עד ס' מהו כיון דלקושטא דמילתא אין הטעם בעצמו מתרבה או מתמעט כלום ע"י מה שמתכוין או מתפשט בכמותו ואנן לא בעי' ס' היכא דידעי' דלא יהיב טעמא ואפי' האיסור ניכר בשיעורו בפ"ע מ"מ הרי האיסור נתבטל שפיר אפי' מקמי' שירתיח הרוטב ובלאה"נ אפי' אי נימא כדברי הב"א מ"מ אין נפק"מ באיבעי זו דאפי' את"ל דאם האיסור ניכר בפ"ע כשיעור הזה צריך ס' כנגדו מדרבנן היינו היכא דבלעה שאתה בא לדון עליו עדיין שיעורו קיים כמו שהי' אבל הכא דבשעה שאתה דן עליו דהיינו בשעת תערובתו כבר נצטנן ונתכויץ כמדת הרוטב צונן שנופל לתוכו פשיטא דאף לדברי הבית אפרים אין לשערו אלא כמדתו בשעה שמתערב עם הרוטב ואז כבר נתקרר ונתכויץ ומכל מקום מה שכתבתי נראה ברור ודברי הבית אפרים צריך עיון גדול:

תו חקר מעכ"ת כגון זה בענין שיעורי משקים של איסור או מצוה או בשיעור לענין ברכה אחרונה ואננו מבואר בפוסקים שיהי' איזה חילוק בזה בין אם המשקה קר או חם אם כן יש לחקור היכא דהוא משהו פחות מכשיעורו ועל ידי שנתחמם אח"כ בתוך פיו או בתוך מעיו נשלם שיעורו מהו שיהי' חייב ובמשקה יש להסתפק טפי דאע"ג דבמנחות דף כ"ב אמרי' כל היכא דלא הוי בי' שיעור מעיקרו והשתא איתי בי' אננו אלא

מדרבנן, מ"מ י"ל הנ"מ בדבר גוש מטעם שכתב רש"י דמה דנתפח ע"י מיא הוי רק מיא בעלמא משא"כ במשקה דל"ש זה והנה היכא דהשיעור נשלם מחמת חמימות כשעדיין בגרונו נ"ל פשיט דבודאי כשיעור שלם דיינינן לי' ואין שום סברא לפוטרו מחמת שהי' פחות מכשיעור קודם שנתנו לתוך גרונו דעיקר חיובא בא בשעת בליעה ואז כבר נשלם השיעור ועיקר חקירת מעכ"ת תפול היכא דלא נשלם השיעור כ"א כאשר כבר נחה בתוך המעים מהו והיינו אליבא דמ"ד דתליא בהנאת המעים, וכש"כ לפי מה דס"ל להמהר"ם שיק ז"ל דע"כ לא פליגו ר"י ור"ל אלא אי הנאת גרונו בלא הנאת מעיו הוי בכלל אכילה אבל הנאת מעיו בלי הנאת גרונו אף ר"י מודה דאסור מה"ת וא"כ גם אליבא דר"י יש להסתפק בכנ"ל ומ"מ לענין איסורי אכילה אין נפק"מ כ"כ דהא ח"ש אסור מה"ת ולענין מלקות א"א לידע בבירור אם נשלם השיעור בתוך מעיו וכן נפק"מ לענין לצאת י"ח מצוה יש לחקור כנ"ל ולשיטת הני רבוותא דס"ל דבאכילת מצוה בהנאת גרונו משערינן כמ"ש הח"ס באו"ח סי' קכ"ז ובמהר"ם שיק סי' ר"נ ובכתב סופר סי':

אין נפק"מ לעניין מצוה מיהא לפי מה שהעלה במחהש"ק סי' תע"ה דפשיטא לי' לאידך גיסא דבמ"ע בעי' הנאת מעיו וכן בברכה אחרונה הכריח מו"ז הגאון בתשו' פמ"א ח"ב סי' ה' ראי' דתליא בהנאת מעיו מדברי הרא"ש ברכות סי' י"ד כמובא כ"ז בתשו' רבותינו הנ"ל:

ואגב אמינא דלפענ"ד ראי' מוכרחת לשיטת המחהש"ק הנ"ל ממה דלפענ"ד יש לתמוה תמיהא נשגבה על הרי"ף והרא"ש והטור והשו"ע שהשמיטו להביא בהלכותיהם פלוגתא דר"י ור"ל בשלהי פ' גיה"נ כזית שאמרו אם הוא בהדי בין החניכיים או לא עיי"ש דלר"י גם בין החניכיים מצטרף דהרי נהנה גרונו בכזית ולר"ל אינו מצטרף דאכילה במעי' בעינן ונוראות נפלאתי על רבותינו הנ"ל דלא יזכר ולא יפקד ולא יעלה בהלכותיהם הך פלוגתא והלכה כמאן א"וו הדבר ברור משום דאין נפק"מ בזמן הזה דליכא מלקות וח"ש בלא"ה אסור מה"ת ואף דיש נפק"מ רחוקה גם בזה"ז לענין פסול לעדות או לענין חלות שבועה על ח"ש אין דרך הפוסקים הנ"ל להביא מידי דאין נפק"מ אלא בדרך רחוקה אבל איס"ד דלענין מצוה נמי סגי בשיעור הנאת גרונו אכתי הו"ל להביא סוגיא זו משום דנפק"מ לכל שיעורי מצות אכילה א"וו דלענין מצוה אכילה אליבא דכו"ע תליא בהנאת מעיו וכשיטת המחהש"ק הנ"ל והיא ראיה שאין עליה תשובה ומעתה יש נפק"מ בחקירת מעכ"ת גם לענין אכילת מצוה אי סגי באם נשלם השיעור בתוך המעים ונראה לפענ"ד ברור דהתורה לא חייבה אלא שיעור שהוא משתער כמות שהוא לפנינו ואין אני דנין על מה שיושלם אח"כ בתוך מעיו, כדמסתבר לי' גם למעכ"ת ויפה דקדק כן

מפירש"י בחולין ס"פ גיה"נ בד"ה אכילה במעיו, דפירש"י וז"ל כשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהי' בו כשיעור דבא לאפוקי אם נתהוה כן אח"כ בתוך מעיו ומ"מ מה שדימה מע"כ זה לאם הכניס לתוך מעיו שלא בדרך פיו וגרונו אין לו דמיון כלל דהתם אין עליו תורת אכילה כלל משא"כ הכא דודאי אכילה מעליא הוא אלא דהוא פחות מכשיעור והא השתא אנן קיימין דהקפידה תורה אפי' על שיעור שיתהוה אח"כ בתוך מעיו אבל מ"מ נ"ל דע"כ א"א לומר דמה שישתלם אח"כ לשיעור שלם בתוך מעיו יהי' חייב עליו תדע דהא בהנך איסורין דאמרי' בהו היתר מצטרף לאיסור מבואר בש"ס פסחים דף מ"ה ונזיר דף ל"ח דבעי' דוקא שיאכל ההיתר והאיסור בבת אחת ולא בזה, אח"ז ואיס"ד דבנשלם השיעור בתוך מעיו נמי סגי א"כ בזה אח"ז אמאי לא הרי באכילת מעיו איתא לצירופא דהיתר ואיסור בהדי הדדי א"וו דלא איכפת לן מה שהשיעור משתלם אח"כ בתוך מעיו ואפי' את"ל דמהיתר מל"א אין ראי' כיון דע"כ ילפי' כן מקראי מדאיצטרך לימוד על איסורי נזיר שמצטרפין זא"ז השתא היתר ואיסור מצטרפין איסור ואיסור מבעי ועכצ"ל דהחילוק הוא דאיסור ואיסור אפי' בזא"ז והיתר ואיסור בב"א דוקא מ"מ נ"ל ראיה שאין עליה תשובה מדאיצטרך הלל"מ דכל איסורין מצטרפין אם שהה מתחילתו עד סופו בכדי אכ"ע והשתא הילכתא למה לי, ותו דאפי' אם שהה יותר מכא"פ כל שלא נתעכל עדיין האכילה ראשונה בתוך מעיו הו"ל למימר דמצטרפי כיון דעכ"פ בתוך מעיו נשלם השיעור יחד אי"ו דאין אני דנין כלל על מנה שיושלם השיעור אח"כ בתוך המעים ונ"ל דהיינו כוונת רש"י הנ"ל דפירש דכשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהי' בו כשיעור דבא ליישב כי היכא דלא תיקשי לן למ"ד הנאת אכילה במעיו בעי' א"כ אנן נמי נימא דאפי' ביותר מכא"פ מצטרפין וע"ז הוצרך רש"י לפרש דעכ"פ כשיורד לתוך מעיו ליכא שיעורא ומ"מ משכ' התוס' שם בד"ה חלקו מבחוץ על פירש"י שפיר הקשו ואין ענין להנ"ל ודו"ק ונ"ל עוד קצת ראי' לזה ממה דפליגו ר"י ור"ל בבין החניכיים אי מצטרפי לכזית ליפלגו נמי בגוני דידן איפכא היכא דמתחילה לא הוי כשיעור ואח"כ נעשה כשיעור ע"י חימום המעים, א"וו דבזה אין נפק"מ כלל מיהא לפימש"כ המהר"ם שיק דעל אכילת במ"ע בלא הנאת גרונו לכו"ע חייב אין ראיה מזה אבל ראי' הנ"ל היא לפענ"ד ברורה:

תו קמבעי לי' למעכ"ת כל כהי"ג דנתגדל שיעורו ע"י החמימות לעניין מקוה מהו כגון במקוה שחסר קצת משיעור מ' סאה במים קרים מיהא בידו לחמם המקוה באופן שעי"ז יתרבה שיעורה ויעלה לשיעור מ"ס מהו, וזה פשיטא לי' דפסולה כיון דהרי חסרה לפניך אך מספק"ל אם היתה מעיקרא שלמה מחמת חמימותתה ושוב נתקררה וליכא מ"ס

ולשיטת רשב"א בשבת ר"פ המצניע כל כהי"ג גבי כזית שנצטמק היכא דבידו לשלקו ולהחזירו לשיעורו אפי' בעודנו מצטמק נמי חשיב כשיעור שלם א"כ ה"נ נימא כן כיון דבידו לחמם ולהחזירו לשיעור שלם הנה אין לו שום דמיון כלל דאטו מ' סאה כתובו באורייתא את כל בשרו כתיב ודרשי' מני' מים שכל בשרו עולה בהן ושיערו חכמים דבפחות ממ"ס אין כל גופו עולה בהם א"כ מה איכפת לן מה שבידו להחזירו לשיעור מ' סאה ע"י חימום המקוה השתא מיהא אין כל גופו עולה בהם, וכן לענין ג' לוגין מים שאובין דפסלו המקוה ודאי באם נפלו ג' לוגין חסר משהו מים שאובין קרים לתוך מקוה חסרה חמה באופן שהג' לוגין שאובין נעשו תיכף שלמים ע"י שנתחממו פשיט למע"כ דזה דומה למה דאיתא בשו"ע סי' ר"א סעי' ט"ו דבעי' דוקא ג"ל שנפלו הנה משום הא לא אריא דהתם לא אמרו אלא לאפוקי אם נפלו ולא נתערבו כולם עם מי המקוה כגון ספוג שבולעים בו ג"ל וכן דלי שפיו צר ובו ג' לוגין ונפלו למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא שנתערבו עם מי המקוה אבל אם כל המים נתערבו עם מי המקוה לא שמענו מהתם ואיכא למימר השתא מיהת דנתערבו ג' לוגין מים שאובין עם מימי המקוה פסלוה ומ"מ נ"ל דיש לפשוט זה מהא דקיימ"ל בסעי' ל' דאין שאיבה פוסלת בשלג וברד וכפור ואם הריק ג' לוגין שלג מתוך כלי לתוך המקוה חסרה אמאי לא נימא השתא מיהת עשה ג' לוגין מים שאובין א"וו דלא קפדינן אלא אשעת נפילה מיהא גם ע"ז יש להשיב ותו מוכח כן מדקיימ"ל מים שאין מראיהן כמראה יין ונפלו ג' לוגין למקוה לא פסלוה ואמאי לא נימא כל שחזר מראה מים במקוה קודם שנשלם מ' סאה חזר וניער עליהם תורת פסול ג"ל א"וו דלא אזלינן אלא בתר שעת נפילה:

וההד"נ וכש"כ אם הוא איפכא דבשעת נפילה היה בו ג' לוגין וע"י שנתקררו בתוך המקוה קרה נפחת שיעורם דאזלינן בתר שעת נפילה כיון שהיה בתו ג' לוגין נפסלה ונ"ל להביא ראיה דאין חילוק בכל השיעורין ששיערו חכמים במקוה בין מים חמין לקרים אלא הכל כדהשתא משערינן מהא דהביא המרדכי בפ"ב דשבועות בשם ר"ת והובא ביתה יוסף סוס"י ר"א ובשו"ע סעי' ע"ה בשם יש מי שאומר דאסור להטיל יורה של מים חמים לתוך המקוה כדי לחממה וכתב שם הטעם משום גזירת מרחצאות עיי"ש ואיס"ד דיש חילוק לענין שיעור מקוה ולענין פסול ג' לוגין בין מים חמין בקרים א"כ בלא"ה הו"מ למימר טעם יותר פשיט וגזרה יותר קרובה דאפשר דע"י חימום המקוה נפיק מני' חורבה הן לענין ונדידת השיעור מקוה או לענין ג' לוגין שנפלו בכל אפנים שיש להמציא כגון שהמים שנפלו יהי' קרים ויתרבה שיעורם במקוה חמה, או לאידך גיסא א"וו דלהא לא חשו חכמים דהכל ונשתער כפי מה שהוא השתא לפנינו כן נראה לפענ"ד בס"ד,

ומש"כ להביא ראיה דחהר"ל לא הוה רק לכה"ע ממש"כ הח"ס ז"ל בחיור"ד סי' צ"ו ליישב שיטת הרמ"א באו"ח סי' תרע"ג דפסק כתה"ד ולפי דבריו שם מבואר דעכצ"ל כשיטת התוס' דאפי' אם אננו חהר"ל לכה"ע לא בטל יפה כתבו אבל אין לבנות ע"ז יסוד דשערי תירוצים לא ננעלו על קושיי' הטו"ז שם על התה"ד ועיי' מש"כ בתשו' שבו"י סי' ל"ב ביישוב התה"ד הנ"ל והובא בפ"ת שם והרי הנודב"י לא מדעת עצמו חידש כן אלא כן הוא מבואר בר"ן פ' גיה"נ ועוד כמה פוסקים ראשונים ס"ל כן ע"כ אין בידנו להכריע בזה ולגודל הטירדא א"א לי להאריך והשי"ת יחדש כנשר נעירנו ואריכתינו מהרה יצמח ובמהרה בימינו נזכה לביאת צמח כאו"נ דושו"ט בלונפ"ח ע"ע:

סימן ק

החוו"ד בסי' ק"א העלה כלל חדש דלא שייך ביטול ברוב רק במקום שהספק נולד מכח התערובות ואם לא הי' רק אחד לא הי' ספק רק מכח התערובות נולד הספק שייך ביטול ברוב דומיא דסנהדרין שיש רוב מזכין ואלו הי' רק המזכין או המחייבין לא הי' ספק כלל רק לפי ששניהם לפנינו נולד הספק משא"כ בדבר שאפי' לא הי' רק א' ג"כ הי' הספק א"כ כל חד וחד אסור מדאורייתא משום הספק שנולד עליו בפ"ע לא שייך ביטול וראי' מהא דמקשה בחולין דף י"ב ור"מ דחייש למועוטא האיך אכול בישרא ומאי קושיא הא ע"כ ר"מ לא פליג אביטול ברוב וביטול ברוב הוא אפי' א' בסוף העולם וכיון דרובא כשרות נינהו יתבטל הטרפה ברוב אלא ודאי כיון דאפי' לא הי' רק בהמה אחת הי' ספק בה ולא מצד התערובות לא שייך ביטול ברוב ועפ"י דבריו נתיישב קושייתו שהקשה בסי' הנ"ל לשיטת הפוסקים דחתיכה שלמה לא מקרי חתיכה הר"ל מש"ס פסחים דף פ"ח גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם כולן יוצאין לביה"ש ופטורין מלעשות פסח שני וקאמר התם כ"ש אלא שנתערבו לאחר זריקה אבל נתערבו קודם זריקה לא כיון דבשעת זריקה לא חזו לאכילה, ולפי דעה הנ"ל אמאי לא חזו לאכילה הא נתבטל ברוב דמה לי נמצא יבלת או טרפה וא"י איזה מהן דמותר החתיכה באכילה כמבואר בסי' ק"י וא"ל משום דם שנתערב דהא מבואר בזבחים דאם לא נמלך ונתן כשר גם אין לומר משום דאין ראוי להקטיר אימורין דזה אינו דלא יהי' אלא שנטמאו איברים או שנאבדו דמותר הבשר באכילה אלא ודאי מטעם חהר"ל לא בטלי וא"כ מוכח דבהמה שלמה נמי מקרי חהר"ל מיהא לפום האי כללא דכייל לן רבנו בעצמו יש ליישב קושייתו דהתם הפסחים בעצמם לא נתערבו דע"כ בלא"ה אין ראוין לאכילה משום שלא למכויין והעורות הוא שנתערבו ועי"ז ממילא נולד ספק בפסחו של כאו"א אם זהו שהי' בו יבשת אבל על

העורות אין אנו דנין כלל דהא אין נפק"מ בזה נמצא דהספק שיש לכל או"א אם הי' יבלת בפסחו לאו מחמת תערובות הוא דנולד לן דמה לי אם שכח מצד עצמו אם הי' מום בפסחו או שנסתפק לו מחמת העורות שנתערבו כיון דעל העורות לא באנו לדון כלל השתא מיהת הספק הוא בכל פסחו של כל או"א לא מצד תערובות הפסחים וא"כ לפום האי כללא ל"ש בזה ביטול ברוב וזה נכון בס"ד מיהא נראה דהש"ך לא ס"ל להאי כללא דכן מוכח ממאי דכתב בסי' ק"ט ס"ק ח' דמשכחת לה יבש ביבש שנתערב שלא במינו כגון ששחט כמה מינים וידוע שאחד מהם נשחט שלא כהוגן ואינו יודע איזהו ולפום האי כללא של החו"ד התם לא שייך ביטול כיון דאין הספק נולד מחמת התעריבות:

והראי' שהביא החו"ד מה דפריך לר"מ דחייש למיעוטא היכא אכיל בישרא נראה לי דלאו ראי' הוא דהא מוכח בש"ס ר"פ כל הזבחים דפריך אמתניתן דכל הזבחים שנתערבו וליבטלו ברובא וכ"ת חשיבי ולא בטילי הניחא למ"ד את שדרכו למנות עיי"ש אלמא דלר"מ דשמעי' לי' דדבר שבמניין לא בטל וס"ל נמי כתנא דליטרא קציעות עיי"ש א"ה בהמה שלמה נמי לא בטלה וכן הוא באמת שיטת התו"ח שהובא בש"ך סי' ק"א ס"ק ז' דבהמה שלמה נהי דלא שייך בה דין חהר"ל מ"מ מחמת דבר שבמנין לא בטלה עיי"ש וא"כ א"א לומר דהבהמה תתבטל ברוב בהמות כשרות ונהי דחהר"ל ודבר שבמניין מדרבנן הוא דל"ב מ"מ הא ע"כ קושיי' הגמרא הוא גם מחמת איסור דרבנן כמש"כ התוס' שם דהא ר"מ מדרבנן הוא דחייש למיעוטא ועפי"ז יש ליישב כמין חומר קושיי' הפלתי מ"ש דפריך הגמרא לר"מ היכא אכיל בישרא ולא פריך מרע"ק דהוא קדמון יותר ור"מ מתלמידי תלמודיו ולרע"ק נמי שמעי' לי' דס"ל חיישי' למיעוטא ולהנ"ל ניחא דבאמת יש לומר כקושיי' החו"ד הנ"ל דנתבטל ברוב כשרות דעלמא מיהא לר"מ שפיר פריך דהא ס"ל דבר שבמניין לא בטל משא"כ לרע"ק דס"ל אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד איה"נ די"ל כקושיי' הנ"ל דנתבטל ברוב כשרות ושפיר אכיל בישרא וא"ש בס"ד:

סימן קא

להרב הגדול מה"ו אהרן שווארטץ נ"י מו"ץ בק"ק הומנא יע"א:

ע"ד קושיי' מע"כ לפי מ"ש הפ"ת הובא בפרומ"ג יו"ד בסי' ק"ב בש"ד ס"ק א' אם לאחר הביטול נמי לא תהי' ראוי אלא לגוי אינו מקרי חתיכה הראוי' להתכבד והקשה מעלתו לשיטת רש"י וכן הוא שיטת הראב"ד בעכו"ם דף ע"ג דחמץ בפסח אף לאחר הביטול אינו מותר אלא בהנאה אבל איסור אכילה שבו לא נתבטל א"כ מאי פריך הגמר' שם דף ע"ד ע"א וליתני ככרות של בעה"ב לענין חמץ בפסח ולפי דברי פ"ת הנ"ל הלא כל עיקר

החשיבות של ככרות לא מהני אלא לענין הנאה דלאכילה אף לאחר הביטול אסור ולא הוי חהר"ל כלל ונראה לתרץ בס"ד די"ל טעמא דמאן דס"ל לגוי לא מקרי רל"ה היינו כמ"ש בנוב"י מהדו"ק סי' ט"ז משום דמה דיכולין למכור לא מקרי ראוי' להתכבד אלא דוקא מה שראוי ליתן במתנה וקי"ל אסור ליתן להם מתנת חנם וכ"ז להילכתא דקיי"ל כר"י דדברים ככתבן אבל לר"מ דס"ל אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה ומותר ליתן מתנת חינם לגוי אף ראוי' להתכבד לגוי מקרי חהר"ל ושפיר פריך הגמ' דסתם מתני' ר"מ וכש"כ די"ל דממתני' גופא מוכח דבהך כר"מ ס"ל דהא קחשיב חולין שנב"ע מכלל דאסור בהנאה וכפי מסקנת הגמ' בפסחים דף כ"ב דריש לי' מלכלב תשליכון אותו וליכא קרא לכל איה"נ אלא מדגלי רחמנא בנבילה והיינו ע"כ כר"מ דאחד גר ואחד נכרי בין בנתינה בין במכירה ולדידי' שפיר הוי חתה"ל ושפיר פריך הגמ' משא"כ כהילכתא דקי"ל כר"י דאסור ליתן להם מתנת חנם י"ל דל"ה חתיכה הראוי' להתכבד: ועוד נלענ"ד דבלא"ה לק"מ לא מבעי' אם נתפוס סברת הנוב"י הנ"ל דטעמא משום דאסור ליתן מתנת חנם א"כ ל"ש סברא זו אלא אם באנו לדון על החתיכה מצד רנ"ה אבל אם נדון עלי' מצד דבר שבמנין ומבואר ברש"י בכמה מקומות דכל שנמכר במנין תלי' מילתא א"כ אין לחלק בזה בין ישראל לנכרי אלא אפי אם נתפוס אידך סברא דבעי' שיהי' ראוי להתכבד לכל אדם מ"מ אין ענין ראוי' להתכבד לדבר שבמנין דהא ס"ל לכמה פוסקי' דתרנגולת בנוצתה חהר"ל הוא דלא מקרי אבל מ"מ משום דבר שבמנין אינה בטילה ואפי' לשיטת הש"ך בס"ק ז' שחולק בזה על התו"ח מ"מ במה שאינו ראוי אלא לגוי מודה דיש חילוק בין חהר"ל לדבר שבמנין כיון דבדבר שבמנין במנין דמכירה תלי' מילתא ל"ש חילוק זה דנהי דאסור באכילה מ"מ אפשר למוכרו מיהת לישראל וכל שנמכר אפי' לישראל במנין הוא נמכר ומהיכ"ת לא יהי' דבר שבמנין ואף דאסור להשתכר באיסורי אכילו וא"כ אינו נמכר לישראל מ"מ הא מבואר בש"ך סי' קי"ז ס"ק ג' דרשאי לקנות כדי להאכיל לפועליו נכרים וא"כ ל"ש חילוק לענין דבר שבמנין בזה ולשיטת הרמ"א שם דאסור הא לדידי' בלא"ה דבר שבמנין חמיר מחהר"ל, וא"ש קושי' הגמ' בע"ז דהתם מטעם דבר שבמנין פריך ולא משום דבר הראוי' להתכבד ועיי' בחו"ד שהביא בשם הרשב"א בתוה"א דס"ל כפ"ת הנ"ל וכ' דהוא לשיטתו דחהר"ל הוא מטעם חשיבות אבל למ"ש התוס' בזבחים דטעמא דרל"ה משום דאז חשיב דרכו למנות י"ל דגם חתיכת נבילה הר"ל מקרי דבר שבמנין שאין מוכרין אותו לנכרי ג"כ אלא במנין והוא סעד לתמכינו:

והנה יש לחקור לשיטת התוה"א ופ"ת הנ"ל אי נתערבה חתיכה של איסור בחתיכות האסורות לבו ביום, כגון בהמה העומדות לגדל ולדות וכגון מדבריות ששחטן ביו"ט מי

אמרי' כיון דהשתא לא חזי לישראל אין לה דין חהר"ל או דילמא הא חזי' למחר, ומסתבר' דלא בטלה כיון דעכ"פ ראוי' להתכבד בתר הכי והזמן ממילא קאתי ובזה גם קושייתו נסתלקה דנהי דלרש"י לענין איסור אכילה חב"פ לא בטל מ"מ פשיטא דאינו עובר עליו בב"י וממילא משתרי לאחה"פ באכילה והו"ל חהר"ל לאחה"פ משו"ה לא בטילה:

סימן קב

שלוכ"ט לכבוד אהובי בני, אישון עיני, בן יקיר מפנינים אב בחכמה, ורך בשנים, הרב החריף המופלג בתורה וירי"ש מה"ו יעקב יחזקי' נ"י: במכתב יקרתך., שמח לבי ויגל כבודי, והשתעשעתי בהערותיך אשר שדרת לן מטעמים כאשר אהבתי שמחתי לראותך מתחזק במעוזך לשקוד על התורה כי היא חיינו ואורך ימינו ומרוב טירדותי לא נפניתי לשום עין עיוני עליהם עד כעת אשר לאהבתך נפניתי מטרדותי להשתשע עמך ולהשיבך בתשובה מאהבה: ע"ד קושי' הש"ך בסי' ק"ב על מש"כ המחבר בשם יש מי שאומר דכל שאין המתיר עתיד לבא בודאי לא חשיב דשיל"מ למה כתב המחבר דין זה בשם יש מי שאומר כיון דאין מי שיחלוק על הרשב"א ומה גם שמוכח כן מש"ס ערוך ברפ"ק דביצה דפריך אא"א ספק טריפה דבר שאיל"מ, ואמאי לא מוקי לה בכהיי"ג שנולדה מתרנגולת ספק טריפה וע"ז הערות דלכאורה מס"ט בלאה"נ לא הוי דשיל"מ דהא ידוע שיטת מהרש"ל דהא דטרפה א"ח וא"מ אינו אלא עפ"י רוב וא"כ סוף כ"ס לא יהא מותר אלא מחמת רובא א"כ גם כעת נסמוך על ביטול ברוב, מיהא הרשב"א בעצמו לטעמי' דס"ל באמת דהא דטריפה א"ח אפי' מיעוטא כמי אינם חיים, ושפיר הוצרך לומר טעמא משום דאין המתיר עתיד לבוא בודאי אבל לפי שיטת מהרש"ל דמיעוטא דטריפות חיין לא מוכח כלל מש"ס הנ"ל דין הנ"ל דהא י"ל התם טעמא אחרינא וכהנ"ל א"ד: והנה יפה הערות בזה ואם חכם בני ישמח לבי גם אני ומ"מ עדיין אינו מיושב הא דמייתא המחבר בשם יש מי שאומר דעכ"פ לא מצינו מי שחולק על הרשב"א גם מש"כ הרשב"א לשיטתו לא א"ש דמ"מ לענין טריפה אינה יולדת מודה הרשב"א דאינו אלא עפ"י הרוב כמו שהביא הש"ך בסי' נ"ז והכא ע"כ אין הקושי' דימתין על י"ב חודש דהא אסור להמתין שמא יבא לידי תקלה וע"כ אנו דנין על בירור דלידה ובזה גם להרשב"א אינו אלא רובא ומזה צלע"ג על הגהות שבסוף ס' צ"צ סי' ס"ט שרצה להסב דעת הרשב"א הנ"ל דלא הוי דשיל"מ משום דאסור להשהותו י"ב חודש ופלא בעיני הא עכ"פ יכול להמתין כ"א יום ובזה לכו"ע דל"ח לתקלה ויש ליישב עפ"י דבריך די"ל דלגבי בירור דלידה בלא"ה לא הוי דשיל"מ כיון דבזה מודה הרשב"א דאינו אלא מחמת רוב י"ל דבאמת אין זה בגדר

דשיל"מ כיון דבלא"ה נצטרך לסמוך על הרוב ולענין י"ב חודש דלהרשב"א הוי בירור גמור מ"מ לא הוי דשיל"מ משום דאסור להשהותו מחמת חשש תקלה ובעיקר הקושי' כיונת לדעת גדולים ה"ה כתובה בס' עצי לבונה בשם הגאון דק"ק בראדי ז"ל ולענ"ד לק"מ דעד כאן ל"ש לומר בדשיל"מ עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול תאכלנו בהיתר בלא ביטול אלא ברובא דאיתא קמן משום דבאמת צריך להבין כיון דכבר בטיל ברובא מאי עד שתאכלנו באיסור שייך הלא כבר נתבטל ועכצ"ל משום דעכ"פ כבר נקרא עליו שם איסור קודם שנתבטל ומהיי"ט באמת ס"ל להמרדכי כל שאיסור נולד בתערובות דשיל"מ נמי בטיל דמעולם לא נקרא עליו שם איסור לש"ל עד שתאכלנו באיסור וכו' וכן נמי הא דס"ל לכמה אחרונים דל"א כל דפרש מרובא פרש בדשיל"מ ומכללם המג"א בסי' תקי"ג ס"ק י"ג ועיי' בפ"ת סי' ק"ב ס"ק א' שהביא מחלוקת בזה היינו דוקא במה שהאיסור ברור לפנינו ואנן בעינן להתירו משום דכל דפרש וכו', משא"כ ברובא דליתא קמן דמעולם לא כקרא ע"ז שם איסור לכו"ע סמכינ' עליו גם בדשיל"מ והא דמשמע בפ"ק דחולין דרובא דאיתא קמן עדיף מרובא דליתא קמן הנה כבר כ' מרן הח"ס ז"ל באה"ע תשו' ב' דזה דוקא לס"ד דלא אזלינ' בתר רובא אבל למסקנא שוב אמרינ' דרובא דליתא קמן עדיף אבל בלא זה אין אנו צריכין לסברא זו דאפי' אם נימא דלמסקנא נמי רובא דאיתא קמן עדיף מ"מ לענין דשיל"מ ל"ש סברת עד שתאכלנו וכו' ברובא דליתא קמן כיון דמעולם עדיין לא נקרא שם איסור עליו א"כ לא גרע מדין המבואר במרדכי הנ"ל ואולי למאן דפליג אסברת המרדכי הנ"ל ס"ל דגם ברובא דליתא קמן לא אזלינ' בדשיל"מ בתר רובא ועיין מג"א סי' שי"ח שהביא דברי התוס' ב"ק דף ס"ט דפליגו אסברת המרדכי ובזה הי' מקום ליישב קושי' הש"ך הנ"ל במה שהמחבר הביא דין זה בשם יש מי שאומר אבל יותר נראה דרובא דליתא קמן עדיף טפי ולכו"ע אזלינ' בתר רובא בדשיל"מ דמעיקרו לא תיקון רבנן חומרא דדשיל"מ אלא במידי דעכ"פ יש כאן שם איסור ול"ש זה ברובא דליתא קמן תדע דאל"כ בלא"ה דינו של הרשב"א מוכרח דאל"כ אטו מי נימא בכל ביצה שנולדה, או בחלב מבהמה כשרה עד שתאכלנו ע"י סמך דרוב בהמות כשרות ימתינו עד י"ב חודש עד שיתברר שהיא בודאי כשרה א"וו כיון דאזלינ' בתר רובא לש"ל עד שתאכלנו וכו' וא"כ לק"מ קושי' הנ"ל ותו נראה ליישב עפ"י קושי' הצ"צ הא בלא"ה ל"ש כאן דין דשיל"מ דממנפ"ש אם יהי' איסור נתבטל ואם יהי' היתר איגלאי מילתא למפרע דהיתר היא והנכון בזה מש"כ החוו"ד דלפי טעם הר"ן דדשיל"מ כיון דשם היתר עליו הוי מב"מ גמור עיי"ש, א"כ ה"נ בספק טריפה כיון דאפשר שיהי' מותר שם היתר עליו עכשיו ואין לו ביטל משו"ה הוצרך הרשב"א לומר

דכל שאין המתיר עתיד לבא בודאי לאו שם היתר עליו וא"כ גם קושי' הנ"ל לק"מ נהי דאם יתברר עדיין נצטרך לסמוך על הרוב מ"מ עכ"פ עכשיו נימא שלא יתבטל משום דהו"ל שם היתר עליו ושפיר הוצרך הרשב"א לאסוקי משום דאין המתיר עתיד לבא בודאי לא הוי בכלל דשיל"מ ויש ליישב בזה קושי' הש"ך בהא דעכ"פ מוכח כן מש"ס פ"ק דביצה די"ל התם טעמא משום ממנפ"ש הנ"ל מיהא לסברת הר"ן דהוי מב"מ ל"ש זה והא גופא תלי' בשיטת הרי"ף והפוסקים בסוגי' דריחא מילתא א"כ שפיר כ' השו"ע בשם יש מי שאומר:

מיהא כבר כתבתי דעדיין אין קושי' הש"ך מיושב במה שהקשה כיון דאין מי שחולק על הרשב"א נהי דלעניין אי מוכח כן מש"ס הנ"ל תלי' בשיטות וסברות הנ"ל מ"מ הדין מצ"ע לית מאן דפליג אבל מה שנפלאתי נוראות על הש"ך במה דפשיטא לי' דדין זה מוסכם אליבא דכו"ע ולדידי תמוה מי לנו גדול מרבינו הרמב"ם דע"כ פליג על דין דהרשב"א הנ"ל והיא ממש"כ בפ"ז מהע"ז ה"י דבטבעת של ע"ז סגי בב' תערובות והקשה הכ"מ הא בפט"ז מהמ"א גבי רימוני בדן מצריך ג' תערובות ותי' הכ"מ דברימוני בדן כיון שאפשר שיתפצעו וכיון דאפשר שיש לו מתירין חמיר טפי' וסיים עלה הכ"מ אע"ג דלהרשב"א לא חשיב כהייג דשיל"מ כדמשמע בטוי"ד סי' ק"ב לרבינו חשיב, א"כ המחבר לשיטתו בכ"מ הנ"ל:

הרמב"ם חולק על דינו של הרשב"א ושפיר קאמר לה בשם יש מי שאומר והא דלא הביא גם דעת החולק בשו"ע משום דעכ"פ אין הכרח כ"כ די"ל כאידך תי' שב כ"מ עיי"ש:

ועפ"י הנ"ל אשכחנא פתרא לדברי הכ"מ התמוהים בספ"ה מהלכות נדרים שכתב דגדולי תרומה איסורין משום דהו"ל דשיל"מ משו"ה לא שריין מצד זוז"ג עיי"ש ובהשגות הראב"ד וכבר תפסו הלח"מ הא בש"ס נדרים דף נ"ג מבואר דתרומה לא הוי דבר שיל"מ דדוקא נדרים משום דמצוה לאתשולי משא"כ תרומה והוא פלא על מרן הכ"מ ותו דא"כ האיך מצאנו ידיו"ר בכל הש"ס דתרומה בטילה בק"א, ולהכ"מ הול"ל אף באלף לא בטיל והנ"ל בס"ד בזה דהכ"מ אזיל בזה לטעמו הנ"ל דהנה הטו"ז בסי' שכ"ג הקשה וכי לא הוי מצוה לאתשולי מאי הוי סוף סוף כיון דבידו לאתשולי נהוי כשאר דשיל"מ ותורף תירוצו כיון דבעי' שיהי' ההיתר עתיד לבא בודאי א"כ לכאורה מי יימר דימצא פתח או שיהי' לו חרטה דמעיקרא מיהא בנדרים כיון דמצוה לאתשולי מסתמא לא ישקוט ולא יניח עד שימצא פתח והו"ל כאלו המתיר עתיד לבא בודאי משא"כ בתרומה כיון דעכ"פ אין מצוה לאתשולי לא הוי דשיל"מ כיון שאינו עתיד לבא בודאי והשתא הכ"מ לשיטתו דס"ל בה' ע"ז הנ"ל אליבא הרמב"ם דאפי' אין ההיתר עתיד לבא בודאי מיקרי דשיל"מ

איה"נ דל"ב מצוה לאתשולי מיהא כבר מבואר בפלתי סי' ק"ב דדינו של הרשב"א הנ"ל תלי' בב' תירוצים שבש"ס בפ"ק דביצה דלתי' הא' דספק דרבנן שרי' בדשיל"מ שפיר י"ל שיטת הרשב"א אבל לר"א דס"ל בדשיל"מ סד"ר נמי אסור ההד"נ אם הוי ספק אם המתיר עתיד לבא בודאי עיי"ש שמיישב בזה קושי' הש"ך הנ"ל והשתא י"ל הא דקאמר הש"ס דתרומה לא הוי דשיל"מ משום דלאו מצוה לאתשולי היינו עפ"י תירוץ קמא בש"ס פ"ק דביצה אבל הרמב"ם י"ל דפסק כר"א וכדכ' הכ"מ דלדידי' לא בעי' המתיר עתיד לבא בודאי א"כ שפיר הוי תרומה דשיל"מ אפי' לא הוי מצוה לאתשולי אלא דעדיין יקשה מהא דאמרינ' בכל הש"ס דתרומה בטילה בק"א:

ונראה לענ"ד בס"ד דהא באמת הקשה הרא"ש היכא הוי תרומה דשרל"מ הא אי אתי אתשולי הדר' לטבלא מיהא י"ל התם בנדרים לא מצי לשנויי: הכי דהיי"ט דש"ס סובב והולך על בצל של תרומה שנטעו ורבו גדוליו על עיקרו מותר והתם לא איכפת לן אם הדר' לטבל'י דהא קיימ"ל גידולי טבל חולין משו"ה הוצרך הש"ס לטעמא דלאו מצוה לאתשולי משא"כ בעלמא איה"נ לא הוי דשיל"מ משום דהדר לטבלי' ושפיר קיי"ל דתרומה בטילה בק"א משא"כ הכ"מ הנ"ל דקאי על גידולין דבזה ל"ש טעם זה וע"כ צריכין לאסוקי לטעמא משום דלא הוי מצוה לאתשולי א"כ שפיר קאמר להרמב"ם לשיטתו דאפי' אין ההיתר עתיד לבא בודאי נמי הוי דשיל"מ הו"ל גדולי תרומה דשיל"מ ועפ"י הנ"ל נראה ליישב בס"ד עוד דברי הכ"מ התמוהים בפט"ו מהמ"א אמש"כ הרמב"ם יראה לי הא דדשיל"מ לא בטיל דוקא במינו והשיגו הראב"ד דהא משנה שלימה שנינו בנדרים ותי' הכ"מ דאי ממתני' ליכא הוכחה דבירושלמי תלי' לה אי חכם עוקר הנדר מעיקרו וא"כ הומ"ל דמתני' ס"ל נדרים לאו דשיל"מ היא ודברי תימא הן הא מ"מ בש"ס דידן בנדרים דף כ"ח מבואר בהדי' דנדרים הוי דשיל"מ וי"ל עפ"י קושי' הטו"ז בסי' שכ"ג שמא לא ימצא פתח והנה אם נימא דלא בעי' שיהי' ההיתר עתיד לבא בודאי לק"מ וכ"כ בפלתי דתלי' בב' תירוצים בפ"ק דביצה וא"כ אי מש"ס נדרים הנ"ל הו"א דוקא אי לא בעינ' ההיתר עתיד לבא בודאי ולתירוצא דר"א אין זה מוכרע וא"כ שפיר תלי' הרמב"ם ביראה לי וא"ש בס"ד ועיי' ב"מ דף נ"ו דקאמר הש"ס דלחזקי' דס"ל מע"ש שאין בו שו"פ מחללו על מעות הראשונים ופריך הגמ' א"כ הא דתנן תרומה ובכורים עולין באי' ומאה משא"כ במעשר מאי לאו דמעשר בטל ברובא ואם איתא לדחזקי' הו"ל דשיל"מ ובתוס' ד"ה הו"ל דשיל"מ הוקשו וז"ל תרומה נמי להוי דשיל"מ דאיתא בשאלה וי"ל כדאמר התם מי הוי מצוה לאתשילי א"כ בתרומה ביד כהן עכ"ל ודבריהן מרפסין איגרא דקושייתם הוא קושיית הש"ס בנדרים נ"ט ומעיקרא בעי לתריץ דמיירא בתרומה ביד

כהן ופריך עלה מהא דתנן תמכר כולה לכהן חוץ מדמי אותה סאה ומשני משום דלאו מצוה לאתשולי א"כ הן הן קושי' הש"ס ותירוצו ותו דלתי' הב' משמע דס"ל לקושטא דמילתא תרומה שאינה ביד כהן הוי דשיל"מ ובש"ס קאמר להדיא דאין חוליק ולפי מש"כ לעיל יש ליישב שפיר ודוק היטב:

סימן קג

שלוכ"ט לכבוד הרב הגאון הגדול המפורסים ידיו רב לו ידים מוכיחות סיני ועו"ה משיב דברים נכוחות כקש"ת מו"ד יהושיע זאב שליט"א אבדק"ק פאלטישאן ברובאניען יע"א: יקרת מכתבו נכון הגיעני וכהד"ג שליט"א שדר לן קושי' בנדרים דף נ"ח אמש"כ הרא"ש בפירושו דטבל שנתערב בחולין הו"ל דבר שיל"מ שיש לו היתר לעשר עליו מעציץ שאינו נקוב וכתב מר יראה כוונתו דהרא"ש אזיל לשיטתו שסובר דבתערובות איסור נהפך להיות היתר ולהכי אסור לעשר עוד מעציץ נקוב דהו"ל מן החיוב על הפטור וקשה לפי"ז א"כ לא הוי דבר שיל"מ דכל עיקר הטעם דדבר שיל"מ עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וכאן אינו מרויח כלום דהרי מה"ת נתבטל ואין לו תקנה לעשור מעציץ נקוב וע"כ הוא מעשר מעציץ שאינו נקוב דפטור מה"ת וא"כ אכתי אוכל אותו באיסור ע"י ביטל עכ"ד והנה מש"כ דהרא"ש אזיל לשיטתו ע"כ א"א לומר כן דתלי בשיטת הנ"ל אי איסור נהפך להיתר או לא דבאמת מש"כ הרא"ש הוא גמרא מפורשת במנחות דף ל"א אמר ר"ש שזירי פ"א נתערב לי טבל בחולין ושאלתי את ר"ט ואמר לי לך קח מן השוק ועשור עליו וקסבר מדאורייתא ברובא בטיל ורוב ע"ה מעשרין והו"ל כתורם מן הפטור על הפטור יעיי"ש בפירש"י וא"כ ע"כ מש"כ הרא"ש לא תלי' כלל אי האיסור נהפך להיתר דע"כ לא פליגי אלא אי מותר לאדם אחד לאכול כל התערובות יחד משום דלענין זה הו"ל כטומאת משא יעיי"ש ברא"ש גיה"נ והיינו מדרבנן דטומאת משא גופא דלא בטיל היינו מדרבנן כמו שכ' התוס' בכורות כ"ג אבל מדאורייתא ודאי מותר לאדם אחד לאכול התערובות אפי' לשיטת הרשב"א ועיי' משל"מ פ"א מה' מטמא משכב ומושב ולענין עיקר הקושי' נראה כיון דדבר שיל"מ דלא בטיל אינו אלא מדרבנן ומדאורייתא בלא"ה לא איכפת לן בהאי סברא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר א"כ כיון דעכ"פ מצי למאכלי בהיתר שלא ע"י ביטול שפיר הו"ל בכלל דבר שיל"מ ולדידי קשי' לי קושי' חמורה בהאי שמעתתא דנדרים בהא דקאמר התם בשילהי דהאי פירקא אהא דפריך לר"י דאמר גדולי היתר אינם מעלים את האיסור מהא דתני' המנכש עם הכותי וכו' ומשני שאני שביעות הואיל ואיסורו ע"י קרקע בטלתו נמי ע"י קרקע והדר פריך והרי מעשר

דאיסורו ע"י קרקע ואין בטלתו ע"י קרקע דתני' ליטרא מעשר טבל שזרעו מתעשר לפי כילו ואותו ליטרא מעשר עליו ממק"א ויש לתמוה מאי פריך מטבל אשביעות שאני טבל משום דהו"ל דבר שיל"מ משו"ה אין בטלתו ע"י קרקע אע"ג דאיסורו ע"י קרקע וכיו"ב קשי' מהא דפריך על ר"י ליטרא בצלים שתיקנו וכי' מהא דאמר רשב"ג גבי שבועות הגדול בחייב וכו' מאי פרך משביעות אטבל שאני טבל דהו"ל דבר שיל"מ ונ"ל דמכאן ראי' נכונה למש"כ הרמב"ן במלחמת פ"ב דפסחים בשמעתתא דחמץ בזמנו דריו"ח לא ס"ל האי כללא דדבר שיל"מ לא בטיל ולפי"ז ניחא שפיר דהא אליבא דריו"ח קיימינן התם ולשיטתו שפיר פריך אלא דקשי' לי על הרמב"ן מהא דפריך בב"מ דף נ"ג אחזקי' הא הו"ל דבר שיל"מ דילמא חזקי' נמי ל"ל האי כללא וכריו"ח בפרט לפימש"כ ש"כ הרמב"ן דפלוגתא דתנאי הוא ור"ש ורבנן בנדרים דף נ"ח א"כ מאי פריך לחזקי' שוב מצאתי קושי' זו בשיטמ"ק ותיריצו דחוק וצ"ע:

סימן קד

בעניני דבר שיש לו מתירין (א) קיימ"ל דבר שיל"מ אפי' באלף לא בטיל, והטעם מבואר ברש"י ריש ביצה משום דאמרי' עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול תאכלנו בהיתר בלא ביטול, והא דלא אמרי' כן גם באינו מינו, מבואר בתו"ח והובא בטו"ז סי' ק"ב לפי שאין ההיתר אח"כ נקרא על שם האיסור אלא על התערובת שנאסר והוא אינו מינו של האיסור עיי"ש, אמנם הר"ן בנדרים דף נ"ב כתב הטעם דדבר שיל"מ הוי היתר בהיתר ודומה לדם הפר ודם השעיר ומודו רבנן לר"י דבכהי"ג מב"מ לא בטיל דע"כ לא פליגו עליו אלא באיסור והיתר דהוי מבשא"מ באיכות, ומשו"ה באינו מינו בטל עיי"ש, ובטו"ז סי' ק"ב קלסי' לטעמא דהר"ן, ותמה על התו"ח במה שלא כתב טעמא ובאמת המעיין בר"ן פ' גיה"נ בשמעתא דפת שאפאו עם הצלי דס"ל להרי"ף שם דאסור לאכלו עם הכותח אפי' למ"ד ריחא לאו מילתא, משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין, וכתב הר"ן ליישב עפי' סברתו הנ"ל במסכת נדרים עיי"ש:

ושוב תברא לגזוזי' דא"כ דגים שעלו בקערה אמאי שרי לאכלן בכותח התם נמי נימא עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, עיי"ש א"כ משמע לכאורה דהר"ן הדר בי' ומהך סברה שחידש בנדרים, אמנם אחרי העיון י"ל דע"כ לא הדר בי' אלא ממה דחידש דדבר שיל"ל היתר מיד לא בטל לרבנן אפי' מבשאי"מ והיי"ט דס"ל להרי"ף גבי פת שאפאו עם הצלי דהו"ל דבר שיל"מ משום דמצי למיכלי בלא כותח מידו מסברא זו הוא דהדר בי' מחמת קושי' הנ"ל, אבל בעיקר סברתו בטעמא דדבשיל"מ אכתי החזיק במעוזו:

ומ"מ צ"ע דלפי הנראה מדברי הר"ן בנדרים הני תרתי מילי הא בהא תליין, כמבואר למעיין שם, וא"כ שוב לא קשי' תמיהת הטו"ז על התו"ח דלא מייתא טעם הר"ן דהר"ן בעצמו נראה דחזר בו, והא דקיימ"ל בסי' צ"ז דפת שאפאו עם הצלי אסור לאכלו בכותח לאו משום דס"ל כהרי"ף דהו"ל דשיל"מ אלא משום דריחא אסור לכתחילה, עיי"ש בטו"ז וש"ך, ובעיקר קושיי' הר"ן בפ' גיה"נ הנ"ל מה שהקשה על דברי עצמו דנדרים מדגים שעלו בקערה, צע"ג דלכאורה טעמא דהר"ן דדבר שיל"מ הוא משום דהו"ל מב"מ לא שייך אלא אליבא דרבנן דס"ל מב"מ בכמות מדאורייתא ברובא בטל, א"כ טעמא דדם הפר ודם השעיר משום דעולין אין מבטלין וההי"ד דהיתר בהיתר הו"ל מב"מ משום דאזלינן בתר איכות הדבר ולא בתר כמות, אבל לר"י דס"ל מב"מ לא בטל, ל"ש לומר טעם זה, וא"כ מאי קשי' לי' מדגים שעלו בקערה התם מארי דהאי שמעתא רב ושמואל נינהי, ורב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה מב"מ במשהו, עיי' ע"ז דף ע"ד ע"ב א"כ לדידהו ודאי א"א לומר טעם הר"ן גבי דשיל"מ, וכש"כ דא"א לומר דדבר שיש לו היתר מיד גם במבשא"מ לא בטל, וא"כ לק"מ מדגים שעלו בקערה, וצ"ל דקושיי' הר"ן סובבת מיהת על הרי"ף דלטעמו גבי פת שאפאו עם הצלי משום דשיל"מ הו"ל למפסק כן גם גבי דגים שעלו בקערה, אבל לקושטא דמילתא, אפי' אי נימא דהני שני דברים הא בהא תליין דאם נימא טעם דשיל"מ משום מב"מ ע"כ צ"ל כשיטת הרי"ף גבי פת שאפאו עם הצלי, מ"מ לא נסתר טעמו של הר"ן מחמת קושייתו מדגים שעלו בקערה, די"ל שפיר דרב ושמואל לשיטתייהו דס"ל מב"מ לא בטל, אלא דלפי"ז לכל הפוסקים דס"ל דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ע"כ ל"ס להו הך טעמא דהר"ן, אם לא דנימא כמשכ' בחידושי אנשי שם ליישב קושיית הר"ן הנ"ל ע"ש, ודבריו צע"ג, עכ"פ אין כאן תמוה על התו"ח שלא כתב טעם הר"ן אלא טעמו דרש"י, ועיי' פנ"י בחידושיו לביצה דף ל"ט שכתב דדברי הר"ן אינם עולים יפה לפי סוגי' הש"ס בכמה דוכתי ואיהו דידי' אסברא לה בטו"ט מה דמחלקי' בין מינו לאינו מינו כיון דבשאי"מ בטעמא תליא מילתא משו"ה כיון דביותר מס' ליכא נו"ט כלל א"כ הוי כאלו הוכר האיסור ונסתלק מן ההיתר וכמאן דליתא דמי משו"ה ל"ש להחמיר בהן כלל, משא"כ במב"מ דלאו בטעמא תליא מילתא שהרי לעולם טעם האיסור וממשו נרגש כמו בהיתר משו"ה החמירו חכמים אף ביותר מס', ואמרו בדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל דעד שתאכלנו באיסור וכו' עי"ש, מיהא לפימש"כ הש"ך ברס"י ק"ב דבדבר שיל"מ אזלי' בתר שמא ואם שוה בשמא אע"ג דאינו שוה בטעמא הו"ל מב"מ, א"כ לא מצינו למימר טעמו של הפנ"י בזה, וצ"ע שלא הרגיש בזה (ועיי' פמ"ג שפ"ד סי' צ"ח ס"ק ו' שהרגיש בזה) ועיי' פרמ"ג בפתיחתו לה'

תערובות כתב ג' נפק"מ בין טעמו של רש"י לטעמו של הר"ן, ולפנינו יתבארו בס"ד עוד כמה נפק"מ בזה לדינא:

ב כתב בשו"ע יור"ד סי' ק"ב ס"ב יש מי שאומר שלא אמרו דשיל"מ, אלא כשהמתיר עתיד לבא עכ"פ וכו' לפיכך ביצה של ספק טרפה שנתערבה באחרות אינו בדין דשיל"מ לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו, והקשה הש"ך שם ס"ק ז' למה כתב המחבר דין זה בשם יש מי שאומר, שהרי הרשב"א והטור סוברים כן ואין חולק עליהם, והכי מוכח נמי בש"ס רפ"ק דביצה דפריך התם אמ"ד דביצה שנולדה ביו"ט אסורה מדרבנן ממאי דתניא בברייתא וספיקה אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורין אמאי ספיקה אסורה והא ספק דרבנן הוא ומשני דמיירי בספק טריפה ופריך אי הכי אימא סיפא ואם נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו"ט ספק חול הו"ל דשיל"מ דאפי' באלף לא בטל אלא אי אמרת ספק טרפה הוי דבר שאין לו מתירן ותיבטל ברובא וכו', והשתא מאי פריך דילמא הך דספיקה אסורה מיירא בביצה של תרנגולת ספק טרפה, א"וו כל כהי"ג לא הוי דשיל"מ ועיי' משכ' הפלתי דרש"י נשמר מזה, דספק טרפה דהתם היינו דמספק"ל אי נולדה מתרנגולת טרפה או מתרנגולת כשרה, וספק זה לא יתברר לעולם, ואין זה מספיק דעכ"פ שפיר הומ"ל לאוקמי דהכי במאי עסקינן כגון שנולדה מתרנגולת שהוא ספק טרפה, דאפשר להתברר, וכן מוכח לשון הש"ך דאיהו נמי הוי ס"ל דמיירא בכהנ"ל, אלא דקשי' לי' דהו"ל לאוקמי בכהי"ג, והנראה לפענ"ד בס"ד ביישוב קושיי' הש"ך, בהקדים קושיי' הצל"ח שם שהקשה קושי' חמורה לטעמו של הר"ן דדבר שיל"מ לא בטל משום דהו"ל מב"מ אליבא דרבנן דפליגו עלי' דר"י גבי דם הפר ודם השעיר, א"כ קשיא ממנפ"ש, אי ס"ל להש"ס דגם יבש ביבש לר"י מב"מ לא בטל א"כ בלא"ה לק"מ קושיי' הש"ס דהא י"ל לעולם בספק טרפה מיירא ומ"מ אפי' באלף לא בטל דברייתא אתי' כר"י דס"ל מב"מ לא בטל וע"כ צ"ל דע"כ ליק ר"י מב"מ לא בטל אלא בלח בלח דומי' דדם הפר ודם השעיר אבל יבש ביבש מודה ר"י דבטל ברובא כמשכ' התוס' במנחות דף כ"ב ע"ב ובכמה דוכתי: א"כ טעמא דדשיל"מ נמי לא א"ש להר"ן, דהא בודאי לא חמור מב"מ באיכות אליבא דרבנן ממין במינו בכמות אליבא דר' יהוד' ועיי' שהניח קושיי' זו בצ"ע, ויותר יוגדל התימה, דהא השתא נמי דמשני ר"פ האי תנא בליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמניין אפי' מדרבנן לא בטל, ע"כ צריך לאסוקי לאוקמי ברייתא הנ"ל כר"י דאמר הכי אליבא דר' יהושיע וא"כ כש"כ דקשי' טפי דהו"ל לאוקמי בפשיטות כר"י דאמר מב"מ לא בטל, א"וו דביבש ביבש מב"מ בטל לר"י, א"כ גם טעמא דדשיל"מ לא א"ש לטעמו של הר"ן, ומתוך כך נ"ל ברור דע"כ לא הוצרך הר"ן לחדש טעמו דדשיל"מ הו"ל

מב"מ משום מב"מ, ולא ניחא לי' בפשוטו משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כדפירש"י היינו דוקא בתערובות לח בלח, או לח ביבש כיון דכבר נתבטל בששים, ונאבד בעוצם מיעוטו, ל"ש לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כיון דכולו היתר הוא, ואדם א' מותר לאכול כל התערובת, וכהי"ג שכ' הפנ"י הנ"ל לעניין מבשא"מ, ונהי דהפנ"י שם כתב דבמב"מ ל"ש זה, מ"מ אליבא דרבנן דס"ל מב"מ בטל ברובא מה"ת א"כ משכ' דיש לומר היכא דאיכא ס' באופן דאפי' בשא"מ אין הטעם נרגש מהיכ"ת נחמיר במינו טפי מבשא"מ אי לאו דאמרי' דמה שהוא היתר בהיתר משוי לי' אליבא דרבנן כמו מב"מ לר"י, וכ"ז בתערובת לח בלח, משא"כ בתערובת יבש ביבש דלא שייך לומר שהאיסור שבו נאבד במיעוטו וכמאן דליתא דמי, דהא לכמה פוסקים אסור לאדם א' לאכול התערובת כולו מדרבנן מיהת ואפי' להמתירין, מ"מ בודאי אם האיסור יהא ניכר אח"כ פשיטא דעדיין אסור ועומד הוא, בזה לית דין ולית דיין דודאי שייך לומר עד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול תאכלנו בהיתר בלא ביטול, והשתא קושיי' הצל"ח לק"מ דגבי ביצה שנתערבה נהי דטעמא דמב"מ ל"ש, מ"מ התם מודה הר"ן דלא בטל מטעמא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, (ועיי' שו"ת ערוגת הבושם או"ח סי' קנ"ד.) ובזה נבא אל המכוון בס"ד דהנה הקושי' בדין הנ"ל ידוע דבממנפ"ש יתבטל אם הוא אסורא יתבטל, ואם יתברר שהוא היתר א"כ איגלאי מילתא למפרע שאין כאן איסור כלל, וא"כ מהיכ"ת יעלה על הדעת שלא יתבטל עד שהוצרכו לומר דספק טרפה היי"ט דלא מקרי דשיל"מ משום שאין המתיר עתיד לבא בודאי, וכבר עמד בזה בתשו' צמח צדק ושאר אחרונים, והנכון משכ' בזה בשלתי דשפיר הוצרכו לאשמעי' דין זה עפימשכ' הר"ן בטעמו דדשיל"מ משום דהיתר בהיתר הו"ל מב"מ, א"כ שפיר סד"א כיון דעכ"פ אפשר שאם יתברר אפשר שהוא היתר הו"ל ג"כ דשיל"מ דכיון דהוא עכ"פ בספק שיהא היתר שפיר נקרא מב"מ דאין לומר כיון דזה איסור וזה היתר הו"ל מבשא"מ דהא אפשר שגם זה יהא מתברר שהוא היתר וא"כ מה בכך דקמי שמיא גליא שהיא איסור מ"מ בפי העולם שם היתר יקרא לו דעדיין מחכים שיהא מותר ולא בטל לפי הך ס"ד, משו"ה שפיר הוצרכו לאשמעי' כיון דעכ"פ אין ההיתר עתיד לבא בודאי אין זה מב"מ כמו היתר בהיתר, עיי"ש בפלתי ס"ק ד' ולפי"ז יתיישב שפיר קושיית הש"ך דהא תינח אם נימא טעמא דדשיל"מ משום מב"מ שפיר הוי ס"ד כהנ"ל, משא"כ לטעמא דעד שתאכלנו באיסור וכו' אין כאן שום הו"א דיהי' בכלל דשיל"מ דבזה הדרו קושיי' הממנפ"ש הנ"ל לדוכתה, והשתא ניחא שפיר דבש"ס ביצה שם ע"כ הוי ס"ל להש"ס טעמא דדשיל"מ משום עד שתאכלנו באיסור דטעמו דמב"מ לא בטל ל"ש כיון דהוא יבש ביבש, דע"כ

צ"ל דהוי ס"ל דמב"מ ביבש בטל ברובא דאל"כ בלא"ה ל"ק קושיי' המקשן וע"כ צ"ל הטעם משום עד שתאכלנו וא"כ בזה ודאי פשיטא דספק ביצת טרפה לא מקרי דבר שיל"מ דממנפ"ש, וכקושיית הצמח צדק, משא"כ בלח בלח ובדבר המתערב דשפיר איכא למימר טעמא דהר"ן משום מב"מ א"כ אכתי הוי ס"ד דגם זה מקרי מב"מ משו"ה הוצרך המחבר להביא דין זה בשם יש מי שאומר וכיון דעכ"פ אין המתיר עתיד לבא בודאי לא מקרי מב"מ ונפק"מ בביצים טריפות בקערה, כנ"ל נכון מאוד בס"ד ודו"ק:

ג כתב הב"י ביור"ד סי' ס"ט:

בשר ששהה ג"י בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות יראה דבטלה היא ברוב ושרי כולן לבשל ולא אמרינן כיון דמותר לצלי דשיל"מ הוא ולא בטל אפי' באלף משום דכל כהי"ג לא חשיב דשיל"מ דלצלי לא נאסר מעולם ואע"ג דלהרי"ף כהי"ג חשיב דשיל"מ מ"מ התה"ד בשם ראבי"ה לא חשיב לי' עכ"ד הב"י ופסק כן בשו"ע שם סע"י י"ד, ובשעה"מ פט"ו מה' מ"א ה"ו תמה על זה דהר"ן בנדרים דף כ"ב מחלפא שיטתי' מן הקצה אל הקצה, וכתב דבדשיל"מ עכשיו כגון פת שאפאה עם הצלי דכתב הרי"ף דאסור לאוכלו עם כותח כיון דישל"מ לאוכלו עם בשר אפי' שלא במינו אוסרת בכ"ש, והעלה לדינא דיש לחוש לדעת הר"ן והרי"ף דאף בכהי"ג מקרי דשיל"מ, דכן נראה שיטת הרמב"ם ממה ששנינו בפ"ב דביכורים ותערובתן אסור לאכל כ"ש בירושלם, והיינו משום דיכול לאכלן בקדושת מע"ש, עיי"ש שהאריך בזה:

והנה ממה שכתב הר"ן בפ' גיה"נ בהך שמעתא דפת שאפאו עם הצלי עיי"ש:

מוכח דתברי' לגזיזי' כמש"כ לעיל אות א' עיי"ש מחמת קושייתו מדגים שעלו בקערה:

וצ"ע על השעה"מ שלא הרגיש בזה ותו נראה לפענ"ד דבאמת כבר הקשה בתשובת רע"א ז"ל סי' קפ"ט לשיטת הר"ן אליבא דהרי"ף הנ"ל ממשנה ערוכה פ"ט דכלאים צמר רחלים שטרפן עם צמר גמלים אם רוב מן הגמלים מותר ולשיטה הנ"ל אמאי בטל הא הו"ל דשיל"מ, בפשיט לק"מ דהא לדבר אחר חוץ מן הפשתן לא נאסר מעולם, אבל להר"ן אליבא דרי"ף קשיא עיי"ש, ולפענ"ד נראה ליישב שפיר עפ"י מה שכבר ביארתי לעיל דטעמו דהר"ן משום דזה הוי כמו מב"מ זה לא שייך אלא בתערובת לח בלח או לח ביבש:

אבל ביבש ביבש דאפי' לר"י מב"מ בטל ברוב, לא שייך טעמו דהר"ן, וכמש"כ בשם הצל"ח, והכה דבר ברור וכן משמע מדברי הר"ן בנדרים שם, דלטעמא דעד שתאכלנו באיסור וכו', ודאי לא מקרי דשיל"מ אלא היכא דההיתר הוא לאותו דבר שנקרא עליו איסור, ולפי"ז ע"כ לא כתב הרי"ף כן אלא בפת שאפאו עם הצלי דשייך בי' טעמא דמב"מ

אבל יבש ביבש כיון דטעמו דהר"ן ל"ש בזה וע"כ צ"ל לטעמו של רש"י א"כ לכו"ע לא מקרי דשיל"מ אלא אם יהי' לו היתר לאותו דבר שנאסר, ושוב ל"ק ממתני' דצמר גמלים שטרפן עם צמר רחלים:

דהתם ל"ש טעמו דמב"מ, מודה הר"ן דלא מקרי דשיל"מ, והשתא ניחא שפיר גם דין של חתיכה ששהה ג' ימים בלא מליחה, דהתם יבש ביבש הוא, ונהי נמי כשיבשלנה אח"כ עם שאר חתיכות הו"ל לח בלח מ"מ שוב פקע מנה שם דשיל"מ, דלאחר הבישול שוב אין לה תקנה אחרת כן נ"ל נכון בס"ד: עונ"ל טעמא דל"ח המחבר לשיטת הר"ן הנ"ל גבי חתיכה ששהה ג' ימים, דהא ס"ל בסי' צ"ט דבאיסור דרבנן מותר להוסיף עליו לבטלו בס', וה"נ בדשיל"מ שנתערב אם יגרום שיהא נעשה מתערובת זה דבר שאין לו מתירין וכגון שיבשל חתיכה זו באופן שמתבטל ממנה שם דשיל"מ לא חמיר ממה שמוסיף על התערובת, וכיון דבדרבנן מותר להוסיף א"כ ה"נ מותר לבטל שם דשיל"מ ומשו"ה שרי לבשלה, ואינו דומה לפת שאפאה עם הצלי דאף אם ירצה לאוכלו עם כותח לעולם עדיין דשיל"מ הוא, דהא אפשר לו לאכלו בלא כותח משא"כ בחתיכה הנ"ל, וי"ל אפי' לרמ"א דפסק בסי' צ"ט דאסור להוסיף מ"מ בחתיכה ששהה ג"י דאינו אלא מחומרת הגאונים י"ל דמודה הרמ"א ולפי"ז א"ש האי דינא אליבא דכו"ע כן נראה לפענ"ד, ועיי' ברמ"א יור"ד סי' ק"ב ובש"ך ס"ק י"א, ובטו"ז שם סק"י:

סימן קה

שלוכט"ס לכבוד ידידי הרב המאוה"ג המפורסים חו"ב בח"ת צדיק וישר כש"ת מו"ה ישעי' קנעפלער נ"י דומ"ץ דק"ק אוהעל יע"א:

במה שהעיר מעכ"ת על שיטות רבינו יונה מובא בראש"ש פרק כ"מ גבי מוס"ק דשרי כמו נבילה שמתערב בדבש כיון שנתהפך לדבש בתר השתא אזלינן והובא בטור או"ח סי' רט"ז והרא"ש קאמר דאפי' ראייתו צריכה ראי', והעיר כמ"ת נ"י משבת פ' אלו קשרים כל האוכל מעפרו של בבל כאלו אוכל שקצים ורמשים דכתיב וימח את כל היקום ופריך והא וודאי אתמחוי אתמחי' פרש"י ולא נעשה עפר ומשמע לי' למע"כ דאלו הוי נעשה עפר הוי ניחא ואמאי הא אשתני מכפי שהי', ונראה דלק"מ דלטעמא דמאן דאוסר מי ביתא הא מילתא דפשיטא היכא דנעשה עפר לכו"ע משרי שרי כמבואר בתמורה דף ל"א לענין אפרוח של טריפה בעידנא דקא גבל עפרא בעלמא היא וכן מוכח בבכורות דף ו' גבי עור הבא כנגד פניו של חמור עיי"ש, וא"כ אי נמי נעשית עפר מה הוי ועכצ"ל הא דקאמר כאלו אוכל שקצים ורמשים לא בעי למימר דעבר על לאו דלא תאכלם אלא

על לאו דבל תשקצו כי היכא דאמרינן בפ' אלו הן הלוקין האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קעבר משום בל תשקצו והכי קיי"ל בשו"ע סי' קט"ז בהאוכל דבר שנפשו של אדם קצה בהן וע"ז שפיר פריך והא וודאי איתמחו ולא נעשה עפר כלל וליכא בל תשקצו ומשני דמ"מ גזר בו רבנן משום דמילקי, ומכאן נראה ראי' למש"כ בב"י סי' הנ"ל וכן משמע בטו"ז שם סק"ו דהאי לאו דבל תשקצו דהאוכל דברים שאדם קצה בהן דאורייתא היא אלא דקיימ"ל דאין לוקין על לאו שבכללות משו"ה לא לקי (א"נ כמ"ש ב"י דקיימ"ל לרבנן דלא לקי מ"ד אח"ש) וראיתי בקה"י סי' קס"ד שכ' עליו לא ידעתי מי הכריח לזה ולהנ"ל נראה ראי' מש"ס הנ"ל מדמסקינן דגזרי בי' רבנן משום דמלקי מכלל דמעיקרא הוה ס"ל דמדאורייתא היא וע"כ משום בל תשקצו דלאו דלא יאכל ליכא כיון דכבר נעשה עפר לכו"ע ליכא איסורא ועיי' בגו"ו כלל כ"א דמתריץ קושי' המג"א בסי' רט"ז מבכורות דף ה' מדהוי ס"ד דחלב חידוש משום דדם נעכר ונעשה חלב, ואיס"ד דאזלינן בתר השתא לאו חידוש הוא ותי' שם לחלק בין חלב לדבש דבדבש דבר שנופל לתוכו נהפך ע"י דבש כמוהו משא"כ שם דהחלב נהפך מחמת עצמו אפשר דלא דמי לדבש, א"כ ה"נ דכוות' דאי הוה נעשה עפר כיון דמחמת עצמו נעשה כן אסורה ולא דמי לדבש, אבל עיקר דברי הגו"ו הנ"ל תמוהים בעיני א"כ מה ראי' מייתא רבינו יונה מהאי דבש למוס"ק הא נמי מחמת עצמו הוא דנהפך, ולענ"ד נראה ראי' נכונה לשיטות ר"י מדאמרי' בריש גיה"נ ושם דף ק' דלמ"ד אין בגידין בנו"ט לא מחייב באוכל גיה"נ של בהמה טמאה, ובתוס' שם דף צ"א ד"ה אלמא כ' דהיי"ט דהוה ס"ל להגמ' להוכיח מדר"י דאיסור מוקדשין ואיסור טומאה קדום משום דמתחילה הכל הוא בשר ובשר עצמו מתקשה אח"כ ונעשה גיד, והא לכו"ע טעם קליש מיהא איכא כמבואר בחי' הרשב"א ועכ"פ ליפסול מאכילת כלב לא הוי וכיון דמעיקרא הו"ל שם איסור ולעולם לא משתרי עד דמיפסלו מאכילת כלב א"כ אפי' למ"ד אין בגידין בנו"ט אמאי לא יתחייב משים טומאה אע"כ כיון דאישתני מכפי שהי' דמעיקרא בשר והשתא גיד שרי וכשיטות רי"ו הנ"ל: ועיי' במקו"ח סי' תס"ז במש"כ לתרץ קושי' המג"א מהאי דבכורות וכ' דחילי דר"י מפ"ק דכריתות דמצריך קרא ללחם ולא הוה ילפי' לה מכרמל אלמא דצריך קרא יתירא לדבר איסור דאישתני ובכ"מ דאחשבי' באמת ילפי' מלחם דכתיב גבי חדש וברשב"א מבואר בברכות דאחשבי' היינו שדרכן ועומד לכך ולפי"ז בחלב שאני דדרכו בכך וכן אפרוח מביצה משא"כ מבשר אין דרכו בכך לעשותו דבש וכיון דנשתנה מברייתו לדבר שאין דרכו בכך ועומד לכך וליתי' לאיסורא בעינא מותר אלו דבריו, ולא ירדתי לסוף דעת קדשו בזה הא דאיצטריך קרא ללחם היינו לענין מלקות ועיי"ש, אבל מהיכ"ת נימא דיהא מותר משום דאתי ממנו

פת ולדבריו למה הוצרכו לומר בפסחים דף כ"ה טעמא דאין סופגין מ' אלא על היוצא מזתים וענבים משום (דשאר משקין) זיעה בעלמא היא תפ"ל משום דאשתני ובשאר פירות דאין עומדין לכך הו"ל אישתני:

אבל הא דאיצטרך קרא ללחם וקלי נ"ל פשיט דהו"א דלא אסרה תורה חדש אלא במידי דחזי להקרבה מנחת העומר אבל משנעשה לחם דאישתני ואינה ראוי להקרבה הו"א דלא דומי' דאמרי' במנחות דף כ"א לענין דם שבישלו דאינו ראוי לזריקה וכשהיקפיה בחמה עובר דמצי לאחזורי, וה"נ דכוותי' וכ"ז ל"ש אלא גבי חדש אבל בעלמא איכא למימר דלא בעי' כברייתו והא דקאמר הרשב"א שם גבי הקפה את הדם ואכלו דהו"א דלא חייבה התורה אלא כברייתו היינו לאפוקי היכא דנשתנה מאכילה לשתי' או משתי' לאכילה אבל הא פשיטא דלא איצטרך קרא לאפוקי דל"ב דוקא כמו שהוא בתחילת ברייתו וזה נלע"ד ברור בכוונת הרשב"א שם:

ובעיקר קושי' המג"א בסי' רט"ז מחלב חידוש הוא וכן מתמורה דף כ"א אפרוח של ביצה טריפה, נ"ל בס"ד דלכאורה בלא"ה קשה בשיטות רבינו יונה היכא מדמי לי' מוס"ק לדבש התם י"ל מדאורייתא הבשר שבו מתבטל ברוב הדבש כיון שאין טעמא נרגש ומדרבנן הי' צריך להצריך ס' י"ל כיון דלא מינכר לא גזרי בי' משא"כ במוס"ק, וראיתי שכבר נתעורר בזה בגויו עיי"ש, מיהא נלע"ד דהאי מוס"ק בלא"ה אין בו איסורא דאורייתא דלא גרע מדם שבישלו אפי' למאי דאמרינן דף כ"א היכא דהקפהו בחמה עובר עליו היינו משום דאפשר להחזירו לברייתו באופן שראוי לזריקה משא"כ מוס"ק דלעולם לא יחזור לברייתו, אלא דמ"מ שפיר מיתסר דם שבישלו מדרבנן וע"ז שפיר קאמר הרבינו יונה כיון דלא מינכר ונשתנה לד"א לא גזרי בי' רבנן כמו בדבש משא"כ בהאי דבכורות וכן לענין ביצת טריפה דאנו דנין על דאורייתא לא מהני מה שנשתנה מברייתו כנלע"ד בישוב שיטות הרי"ו ודו"ק:

סימן קו

שלוכ"ט לכבוד ידינ"פ הרב הגדול החו"ב בח"ת ירא ושלם כש"ת מו"ה אהרן נ"י שווארטץ דומ"ץ בק"ק מעזילאבריץ יע"א:

ע"ד עובדא שאירע בהדרא דכנתא דטרפה שהומלחה עם חתיכות כשרות באופן דחד מני' נגעה בחתיכה דאיסורא וכולן נגעות זב"ז והורה פלוני אלמוני להתיר אפי' החתיכה שנגעה בחתיכה דאיסורא ע"י קליפה ותו לא מידי, אוי להדור שנתקיים בו המאמר עתידה תורה שתשתכח, והנה מע"כ נ"י חתר לחפש בזכיתו ובראשית ההשקפה נפלאתי

על מע"כ שנזדקק להרהר אחרי הוראה שהוא הלכה רווחת בישראל ומבואר בשו"ע וברמ"א דלא קיימ"ל כהראב"י בזה והרמ"א פסק להלכה דאפי' באיסור כחוש בעי' ס' נגד האיסור וא"ל כל החתיכות אסירות, ורבוא רבבות קושי' ופילפולים לא יזיזו פסק הרמ"א ממקומו אפי' זיז כ"ש ובפרט במקום שהש"ך וטו"ז וכל הפוסקים הבאים אחריהם מודים והשבו"י נמי ל"ק דמצרפי' שיטות הראב"י לספיקא היינו לשוי' ס"ס במקום דבלא"ה אינו אלא ספק איסורא משא"כ היכא דאיכא וודאי איסור מי שמקלו יגיד לו להקל ראוי לגעור בו בנזיפה ואינו כדאי להפך בזכיתו ע"כ מן הראוי הי' שלא להשיב ע"ז כלל אבל היות כי מע"כ נ"י גופי' לא נחית לזה כ"א לשכך מעל המורה הזה תלונות בנ"י ודברי מע"כ נ"י מצד עצמם יקרי לי מאד אמרתי אשתעשע בד"ת, ולא ח"ו לדין אחר הוראת רמ"א ופוסקים האחרונים כ"א ללבן הלכה ברורה ולבינה ולטחון קמחא טחינא הנה הטו"ז בסי' ק"ה ס"ק כ"ב הקשה פסקי השו"ע אהדדי דבסעיף ז' פסק דבאיסור שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ואלו בסעיף ט' שינה את טעמו ופסק דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, ונ"ל דלא משמע לי' כמש"כ הנקה"כ דדוקא לענין צירוף שאר חתיכות ס"ל דאינו מפעפע וטעמא משום דאינו מתחלק בשוה דמלשון המחבר שכ' אם אינו ידוע אם נגע בכולן כולן אסורות ואם ידוע שלא נגע אלא באחת וא"י איזהו כולן מותרות ומדקאמר נגע ול"ק נגעה משמע דל"ק אחתיכה אלא אחלב וכל שלא נגע החלב אפי' נגעה החתיכה מ"מ כולן מותרות משמע דאפי' לאסור אינו מפעפע לחתיכה אחרת, ועוד מדקאמר המחבר ואם ידוע שלא נגע אלא בא' כולן מותרות דחד בתרי בטל והוא תמוה מאי קמ"ל פשיטא דאפי' חתיכה דאיסורא בעצמה שנתערבה חד בתרי בטל, וא"ל דקמ"ל דל"מ חתיכה הר"ל הואיל ולא נאסרה כ"א מחמת בליעה הא דין זה מבואר להדיא בסי' ק"א כי שם מקומו א"וו דמיירי אפי' החתיכה נגעה בכולן אלא דידוע שלא נגע חלב הדבוק בה מ"מ כולן מותרת ושפיר הקשה אמנם הנקה"כ תי' פסקי השו"ע דדוקא לחומרא קאמר דאינו מפעפע והיינו דאינו מחלק הטעם בשוה כרוטב וממילא אין שאר החתיכות חזיין לאצטריפו לביטול בס' ובעי' שהחתיכה בעצמה הי' בה ס' אבל לאסור וודאי מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, וישל"פ דבריו בב' אנפין או כהפמ"ג דס"ל בס"ק ט"ו דלאו ספיקא דדינא מחשבי' לי' דכיון דהרב השו"ע הכריע דמפעפע מחתיכה לחתיכה אין כאן ספיקא דדינא, אמנם מדברי הדג"מ (במש"כ ס"ק ל"א בש"ך) מוכח דמשוי לי' ספיקא דדינא מדכ' דבלאו טעמא דהש"ך אי ליכא בכולם ס' אמרי' לחומרא דחלב מפעפע מחל"ח בלא רוטב ולכאורה דבריו תמוהין א"כ ס' נמי מאי אהני לן הא בעי' שיהי' בהחתיכה עצמה ס' לשיט' המחבר אע"כ דס"ל להדג"מ דלא

מתסרה החתיכה שנגעה בחתיכה כ"א מספיקא וע"כ כל דאיכא ס' בצירוף החתיכות שרי' משום ס"ס שמא אינו מפעפע מחל"ח ואת"ל שמפעפע שמא מתחלק בשוה כצ"ל, ונפלאתי על הפמ"ג דמפשט פשיטא לי' במש"ז ס"ק ט"ו דלהנקה"כ וודאי מפעפע ואלו בשפ"ד ס"ק לי קאמר שלנקה"כ המחבר מספקי לי' אבל לא מהר"ם עיי"ש:

והנה כ"כ מה שיש לתמוה על המחבר דסיפא משנה שא"צ היא ומהיי"ט שפיר הקשה הטו"ז, והשתא אי אמרת בשלמא כשיטת הדג"מ דהמחבר נמי מספק"ל וכל דאיכא ס' בשאר חתיכות שרי' היכא דלא נגעה בחלב עצמה א"כ גם להנקה"כ ניחא דקמ"ל אם לא נגע החלב אף דנגעה החתיכה כולן מותרות אלא א"א כהפמ"ג דוודאי מפעפע וע"כ מיירי שגם החתיכה לא נגעה הדרא קושי' לדוכתא מאי קמ"ל פשיטא, אלא דמ"מ לדברי הדג"מ צע"ג דקפסק ותני דאם ידוע שלא נגע כולן מיתרות ואי מיירי אפי' נגעה החתיכה הו"ל לפרושי דוקא בדאיכא ס' בצירוף שאר החתיכות:

ולזה י"ל דזה לא הוצרך לפרש דהא בלא"ה צריך ס' מטעם המבואר בש"ך ס"ק ל"א דילמא יבשלם ובהא גופא מיושב קושי' הדג"מ דלא כ' השיך טעמא דידי' משום דבלא ס' שאר החתיכות נאסרות ודו"ק, אלא דמ"מ צע"ג להדג"מ אי מיירי שנגעה החתיכה אכתי הו"ל לפרושי דוקא אי איכא ס' בשאר החתיכות דהא נפ"מ לענין אם נתוסף אח"כ חתיכה בשוגג ובאופן דליכא ס' כ"א בצירוף החתיכה הנוספת דשוב ל"ש טעם שמא יבשלם ויתן טעם משא"כ א"נ דמפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ בעי' בחתיכה שנגעה בחתיכה הבלוע שיהי' בעצמן ס' אע"כ כהפמ"ג ומיירי דשאר החתיכות לא נגעי כלל ושפיר קפסיק ותני כולן מותרות וזה ראי' שאין עליה תשובה:

וכ"ז בדעת המחבר תלי' בפי' הפמ"ג והדג"מ בתי' הנקה"כ אבל ברמ"א אין מקום לנטות דס"ל דוודאי הוא הא דמפעפע, ל"מ לדעת הפמ"ג פשיטא אלא לדעת הדג"מ נמי לפימש"כ ע"כ צ"ל לדידי' מיירי המחבר שנגעה החתיכה שחלב דבוק בו בשאר החתיכות ועלה קאי הרמ"א ואוסר כל החתיכות בליכא ס' ולא שרי מטעם ס"ס שמא כראב"י ושמא אינו מפעפע ותחל"ח אע"כ דוודאי מפעפע וכמש"כ הפמ"ג, ושוב התבוננתי דלית דין צריך בשש דהא מבואר בתו"ח דמייתא הש"ך בס"ק ל"ו דאפי' אין החתיכות נוגעין בחלב רק נוגעין בחתיכה שנוגעין בחלב הכל מצטרף אם אין האיסור דבוק כמו בבישול ואיס"ד דספיקא הוא אם הוא מפעפע מחל"ח אין מצטרפין שאר חתיכות אלו להתיר ע"י אפי' החתיכה שנגעה בחלב דדילמא לא התפשט האיסור בכולן אלמא דאפי' לקולא חשבינן לי' כוודאי כש"כ לחומרא וממילא נדחי דברי מע"כ נ"י שר"ל דרמ"א לא מיירא אלא בנוגעין בחלב עצמו אבל שאר חתיכות שרי' מטעם ס"ס

הנ"ל, ומש"כ מע"כ נ"י דאם אינו ידועה איזה חתיכה שנגעה באיסור חד בתרי בטל ובזה א"צ ששים כיון דלא נאסר כ"א מחמת בליעה ובזה אנו בקיאין בין כחוש לשמן כמ"ש הש"ך בס"ק י"ז הוא דבר שכלי' והשתא דקי"ל דהרמ"א מיירא אפי' בחתיכות שנגעי כ"א בחתיכה שנאסרה ע"י הבליעה קושיתא ממילא תיסוב על הרמ"א דהו"ל להתיר אותן חתיכות שלא נגעי באיסור והוא באמת קושי' החוו"ד ס"ק י"ח ותי' בטו"ט דמ"מ כיון דהאיסור בעין בשעת נגיעת חתיכה בחתיכה ומשווין האיסור לשמן נגד חתיכה הנוגעת לאוסרה כולה עכ"צ לשוי' לשמן גם נגד כולם כיון דבשעה אחת הן ואיה"נ אם נגע אחר שנסתלק מן האיסור לחתיכות אין אוסרת אם הי' כחוש דבזה אנו בקיאין ודפח"ח וש"י, והנה מע"כ נ"י רצה לדון עוד לקולא מחמת שיטות הראב"ן שמובא בש"ך רס"י צ"ח דחלב ובשר שמן הו"ל מב"מ א"כ הו"ל ספק דרבנן לשיטות השבו"י דשיטות הראב"י משוי לי' לספיקא דדינא ושוב דחה מע"כ עפי"ד פמ"ג ק"ה ס"ק כ"ט דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן אכתי משו"ה לא ארי' דמ"מ הכא הו"ל ס"ס שמא האיסור כחוש ואת"ל שהוא שמן שמא גם הבשר שמן א"כ הו"ל מב"מ וספיקא דרבנן, מיהא י"ל דאיכא ס"ס לאיסורא חדא שמא מבשא"מ היא ואת"ל מב"מ שמא אין הלכה כראב"י ואף דיש לדחות ספק דמשא"מ דיש ס"ס כנגדו מ"מ י"ל דלאו ס"ס הוא דהו"ל בשני גופין (ועיי' טו"א בספ"ק דר"ה גבי מטומטום אינו מוציא את מינו עיי"ש) ולהילכתא בלא"ה לק"מ דכה"פ דלא כהראב"ן כדמוכח נמי מהמחבר והרמ"א דלא מחלקי בין בשר שמן לכחש:

ואיידי דאיירי אציע למעכ"ת מה שנלע"ד בס"ד בישוב קושי' הש"ך שם ס"ק ל' להמחבר דל"א חענ"נ בשאר איסורים א"כ מ"ש רישא ומ"ש סיפא דברישא נמי כיון דאא"ל דחלב חזר ובלע מן ההיתר ומשו"ה צריך ס' כנגד כולו א"כ היכא דאיכא נ"ט כנגד האיסור דלא נאסר אלא א' מהם ליבטול ברוב עיי"ש ולענ"ד נראה מילתא חדתא והוא בעיני כ"ג לדינא ולא ראיתי מי שהתעורר בזה דנ"ל הא דפליגו הפוסקים אי אמרי' חענ"נ בשאר איסורים הנ"מ היכא דההיתר רבה על האיסור אלא דהאיסור לא נתבטל אבל היכא דהאיסור רבה על ההיתר כיון דההיתר בטל ברוב ונהפך כולו לאיסור לכו"ע בעי' ס' נגד כלו ואף דהמנ"כ ס"ל דהיתר נהפך לאיסור לא אמרינן מ"מ הלא מבואר בפמ"ג בפתיחתו לתערובות דתלי' בפליגתות רש"י ותוס' בזבחים דף ע"ח, ואני בס"ד הרחבתי הדיבור בכלל זה ואין עת האסף פה, ממילא קושי' הש"ך לק"מ וראי' ברורה לזה דאלת"ה אם נפל איסור לפחות מס' וטעמו קפילה והי' בו טעם ושוב נפל לקדירה אחרת לא בעי ששים נגד כלו וכן בשר איסור מבושל בס' מי נימא אם כפל אח"כ להיתר ל"ב ס' כנגד כלו דמשערינן כנגד מה שנכנס בו מן המים וזה וודאי א"א להאמר ועיי' בחוו"ד ס"ק

ט"ז שנתקשה בזה ותירוצו אינו מספיק דנהי דטעם עצמו אינו נסחט לעולם מ"מ עכ"פ היכא דבישלו בשר איסור במים וידעי' כמה נכנס מהמים לתוך הבשר מי נימא לשיטות הסוברים דל"א חענ"נ דלא בעי' ס' כנגד כלו אלא ע"כ דבזה לכו"ע אמרי' חענ"נ דמיעוט ההיתר שבו נהפך לאיסור:

סימן קז

שלוכ"ט לכבוד אהובי תלמידי הרבני האברך המופלג בתורה ויר"ש כש"ת מו"ה צבי גאלדשטיין נ"י בק"ק טיסא פאלגאר יע"א:

יקרת מכתבך הגיעני וע"ד שאלתך אודות עבריין א' שכבר חילל שבת בפרהסיא בפתיחת חנותו וע"י הפצרת ואיומים שמע לסגור חנותו: ושוב נשמע שלקח בשר טרפה מהומקולין ומחמת זה לא רצה הנחתום לקבל מביתו תבשיליו להטמינו בתנור עם הטמנה של שאר בעה"ב שמטמינים אצלו על שבת קודש, והעבריין הנ"ל מגזים שאם ידחו תבשיליו מלהטמינם באופן שאין מחזיקין אותו לישראל שוב יחזור לסורו לפתוח חניתו בשבת ויש לחוש פן עי"ז גם אחרים קלי דעת יעשו כמתכונתו:

ועתה נפשך לשאול הגיע אם להתיר הטמנת קדרותיו עם שאר הקדירות, אם לסמוך על הרמ"א בסי' ק"ח דמתיר ע"י כיסוי בצק, והגם דהש"ך כתב דגם בזה יש לזהר לכתחילה וציוו לדעתך הפרמ"ג מחלק בין כיסוי בצק לכיסוי כלי, וא"כ בכהי"ג דיש לחוש להנ"ל אם לסמוך בזה על הפרמ"ג, והנה לא עיינת יפה בפרמ"ג הלא מבואר בשפ"ד סק"א דהיינו באופן שאין חשש שיעלה רתיחות אבל בהטמנה אפי' שניהם מכוסים ותנור גדול אסור שמא יזיב לחוץ כדאיתא בד"מ אות ג' עיי"ש, ובלא"ה דין הנ"ל שמכיסה בבצק בעלמא מותר הוא תמוה מאוד כמו שהקשה בחי' רע"א ז"ל הא הבצק עצמו הוי מגילה ונאסר מחמת הריח, וממילא התבשיל שבקדירות היתר כיון שהבצק בליע מריח איסור יאסר התבשיל ע"י רוטב שמוציא הבלע מהבצק עיי"ש, ולדעת הרמ"א נראה לפענ"ד דס"ל דענין ריח אינו כטעם הנבלע שיוצא מחתיכה לחתיכה ע"י בישול דהוא דבר שאין בו ממש וא"א להוציאו לחתיכה אחרת ע"י בישל, וא"כ נהי דחתיכה נעשה נבלה ונאסר כל הבצק מ"מ אין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור עצמו יכול לילך לשם, וכיון דמגוף הריח אינו נכנס כלום להתבשיל לא איכפת לן במה שהתבשיל בולע מהבצק, מיהת מחמת חכם הנ"ל שמעלה רתיחות פשיטא שיש לאסור בפרט לפימשכ' המג"א בסי' תמ"ז להחמיר בהטמנה שריחו חזק עיי"ש, א"כ פשוט שאין כאן קולא מצד זה, ולא שייך כאן הא דאמרי' בעירובין דף ל"ב ניחא לי' לחבר למיעבד איסורא זוטא כי

היכא דלא ליעבד ע"ה איסורא רבא דזה דוקא היכא דעביד לי' על ידו כמש"כ התוס' במס' שבת דף ד' עיי"ש, ע"כ לענין מה דקמן אין להקל, ועצה היעוצה בזה לפענ"ד לעשות מחיצה של ברזל בין קדירות אותו עבריין לקדירות של היתר, באופן שלא יהיו חשש שע"י הרתיחות יזיב מקדירתו תחת קדירות היתר, ונהי דאם יזוב לחוץ יהא נאסר קרקעית התנור ומפעפע בכולו מ"מ עד כאן לא פליג הנקה"כ בסי' צ"ז על הטו"ז שם אלא בפשטיד"א הנאפית בעין על התנור, משא"כ הכא דהכל הוא בקדירות א"כ בודאי איתא לטעמו של הטו"ז דהו"ל כמו שתי קדירות שנוגעות זה בזה כמבואר בסי' צ"ב ס"ח עיי"ש, ואין לחוש אלא משום ריחא ובכהי"ג שעשו מחיצה של ברזל דהיינו להעמוד בלע"ך מקרקעות התנור עד למעלה יש להקל כדאיתא במס' פסחים דף ע"ו ע"ב כעין שתי קדירות פירש"י תל גדול של גחלים או אפר באמצע עיי"ש, וה"נ יש לעשות כן כן כראה לפענ"ד:

ולגודל הטרדא אקצר, וכל טוב מעמך לא יבצר, צלח רכב על דבר אמת וענות צדק ותתברך בכל אשר תפנה כאוה"נ ונפש רבך דושו"ט בלונבפ"ח ע"ע חוסט ג' שופטים תרס"ד לפ"ק:

סימן קח

בעניני ריחא מילתא גרסי' בש"ס ע"ז דף ס"ו אמר רבא מנא אמינא לה דריחא ולא כלום הוא, דתנן תנור שהסיקו וכו' עיי"ש, קשי' לי אמאי ל"פ הגמ' אאביי מברייתא דאין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובות ואפי' גדי וטלה כדפריך מנה כרב בפסחים דף ע"ו דפשטא דברייתא מוכח דדוקא מפני תערובות גופים היא דמיתסר אבל מפני תערובות טעמים לא דא"כ מאי אפי' ובפסחים הוצרך ר"י לשנוי כגון שעשאן כעין שתי קרירות וחסורי מחסרא וה"ק, אבל רבא הו"מ למימר שפיר מנא אמינא לה מהך ברייתא דא"צ דהא חד מהני טעמא שהכריע הרי"ף הלכה כלוי משום דלרב קשי' ברייתא הנ"ל והוצרך לשנוי בדוחקא עיי"ש, ונ"ל בס"ד עפי"מ דהקשה הרו"ה על הרי"ף דמודה לוי דלכתחילה אסור א"כ מ"פ ללוי מאין צולין ש"פ התם לכתחילה מיירא והוא כ"כ קושי' התוס' אפרש"י ותי' הראב"ד והרמב"ן במלחמות דהרי"ף לא אמר דללוי לכתחילה אסור כ"א גבי איסור והיתר משום דאין מבטלין איסור לכתחילה משא"כ בהאי דאין צולין ש"פ אכתי תרווייהי דהתירא נינהי, וכוונתו דאע"ג דכל חדא וחדא אסור לחבורה אחרת משום שלא למנוייו מ"מ כיון דברייתא מסתמא לא איירי בע"פ שחל להיות בשבת וא"כ מיירי שצולין את הפסח מבעו"י מקמי דמטי זמן אכילת פסחים ואיסור שלא למנוייו

לא חייל אלא משעה שמצוה לאכול למנוייו וכיון דאכתי ליכא איסורא ליכא איסור דאין מבטלין איסור לכתחילה כצ"ל בביאור דברי הרמב"ן במלחמות והראב"ד בהשגות הבעה"מ, אלא דלפי"ז קשי' לי לאידך גיסא א"כ מ"פ הגמ' ארב ואי אמרת ריחא מילתא מאי אפי' גדי וטלה כיון דאסור מפני תערובות טעמים מה לי גדי וגדי מ"ל גדי וטלה הא לפמש"כ הרי"ף דרב לטעמי' דס"ל מב"מ לא בטל משו"ה ס"ל ריחא מילתא אבל למ"ד מב"מ בטל ריחא לאו מילתא א"כ לפי מה דכ' המרדכי והובא ברמ"א יו"ד סי' ק"ב ובאו"ח סי' ש"ך דהיכא דתחילת ביאתו לעולם ע"י תערובות בטל דשיל"מ א"כ ה"נ איכ"ל דבכהיי"ג מודה רב דמב"מ בטל והכא הו"ל תחילת ביאת איסורו לעולם ע"י תערובות דהא לפימש"כ הרמב"ן והראב"ד ליכא איסורא דשלא למנוייו כ"א משתחשך והי' נ"ל דלא שייך דינו של המרדכי הנ"ל אלא בדשיל"מ דמטעם עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר קאתינן עלה ולכאורה כיון דנתבטל הול"ל דג"ש עד שתאכלנו באיסור וכו' דהא כיון דנתבטל התירא הוא וע"כ צ"ל משום דעכ"פ פ"א נקרא עליו שם איסור וכ"ז אי הי' לו לאיסור מציאות בפ"ע אבל היכא דלעולם לא הי' לאיסור מציאות בפ"ע באמת ל"ש עד שתאכלנו וכו' וכ"ז בדשיל"מ אבל במידי אחרינא ל"ש סברא לחלק בין אם הי' לאיסור מציאות בפ"ע או תחילת ביאתו לעולם עי"ת אלא דראיתי להפמ"ג שם ובסי' ס"ט שכ' דהה"ד לכל דברים החשובים כגון חהר"ל וברי' וכיו"ב נמי אמרי' סברת המרדכי הנ"ל וא"כ הדק"ל, מיהא י"ל דל"ש לומר חילוק הנ"ל כ"א בדבר דמדרבנן ל"ב מחמת חשיבתו וכיו"ב די"ל כיון דמלעולם לא הי' נקרא עליו שם האיסור לא אחמיר רבנן אבל לענין מב"מ דילפי' מגילוי מילתא בעלמא ונדקרי' רחמנא דם הפר ודם השעיר אע"ג דדם הפר מרובה כ"א סברא לחלק אם הי' איסורא עומד בפ"ע או לא, ויתיישב בזה קושי' הצל"ח בביצה דף ל"ז ע"ב בהא דפליגו רב ושמואל גבי שניים שלקחו בהמה וחביות בשותפות רב אמר חביות מותרת ובהמה איסורא דקא ינקי תחומין מהדדי ואמרי לי' ר"כ ור"א לרב לאיסור מקצה לא חששת לאיסור תחומין חששת ופירשו התוס' לאיסור מקצה היינו מה שהבהמה גדלה ונוספת שמנינית ביו"ט וא"כ בהמה ביו"ט היכא שחטינן לרבי והקשה הצל"ח לשיטת המרדכי הנ"ל לא פריך מידי דהא לענין איסור מקצה הו"ל תחילת ביאתו לעולם עי"ת משא"כ לענין איסור תחומין דקיניק מהדדי, ואישתמיטתי' להגאון ז"ל שכבר הקדימו בקושי' זו המג"א בסי' שי"ח עיי"ש, וננשתי' הצל"ח משום דמעיקרו נמי הי' עליו עכ"פ איסור אבמה"ח דחוק דעכ"פ לענין איסור מקצה שבאני לדין עליו הו"ל לבטל, מיהא למאי דפרישית לק"מ דהמרדכי ל"ק הכי אלא לענין דשיל"מ מטעמא דפרישית משא"כ לענין מב"מ דמה"ת ל"ב וא"כ שפיר פריך

הגמ' רב לשיטתו הא ס"ל מב"מ ל"ב וא"כ נהי דמצד חומרא דדשיל"מ שפיר הוי בטל איסור מוקצה שגדל ביו"ט מ"מ מצד חומרא דמב"מ לא הו"ל ליבטול מיהא מדשתיק רב ולא קמהדר להו ולא מידי ולא חזר בו מהאי דבהמה איסורא ועכ"פ קשי' קושי' ר"כ ור"א א"כ בהמה ביו"ט היכא שחטינן ע"כ צ"ל דס"ל באמת החילוק בין איסור מקצה לאיסור תחומין משום דמוקצה הוי תחילת ביאתו עי"ת כקושי' הנ"ל א"כ ע"כ צ"ל דרב ס"ל חילוק המרדכי הנ"ל אף לענין מב"מ ועפי"ז נראה ליישב בס"ד קושי' המרי"ב שהובא במג"א סי' תמ"ז מ"פ הגמ' מנאי ארי' גדי וגדי אפי' גדי וטלה נמי הא י"ל לא מבעי גדי וגדי דהו"ל מב"מ ורב הא ס"ל מב"מ ל"ב ועכ"פ ריחא משהו מיהאאיכא אבל גדי וטלה ה"א כיון דמבשא"מ היא ריחא לאו מילתא כיון דבטל קמ"ל דריחא הוה כטעם גמור מיהא בפשיטות י"ל דלק"מ כיון דהתם מיירא לכתחילה ולכתחילה אין סברא לחלק כלל בין מב"מ למבשא"מ דהא אין מבטלין איסור לכתחילה מיהא להרי"ף לשיטתו ל"ל כן דהרי"ף ס"ל דללוי נמי לכתחילה אסור וא"כ מאי פריך ללוי ועכצ"ל דל"ש בזה אין מבטלין משום דעדיין תרווייהו דהתירא נינהו כמש"כ הראב"ד והרמב"ן וא"כ שוב הדרא קושי' הנ"ל לדוכתא, מיהא למש"כ א"ש דרב לשיטתו דס"ל חבית מותר ובהמה אסורה וקשי' א"כ בהמה ביו"ט היכא שחטינן ועכצ"ל משום דתחילת ביאתו לעולם עי"ת אפי' מב"מ בטל א"כ ל"ש לומר לא מבעי גדי וגדי דהו"ל מב"מ דהא בזה כ"ש חומרא דמב"מ ושפיר פריך הגמ' וכ"ז לרב לשיטתו משא"כ בסוגיין לא הוי מצי רבא להביא סייעתא מהאי ברייתא וכן לא הו"מ הו"מ יפרך מינה לאביי די"ל במב"מ אין חילוק אי ביאתו לעולם עי"ת או לא ושפיר קאמר אפי' גדי וטלה ל"מ גדי וגדי דהו"ל מב"מ ומשהו מיהא איכא אלא אפי' גדי וטלה וא"ש בס"ד, עונ"ל בס"ד ליישב קושי' הנ"ל בהקדים עוד מה שיש לתמוה לשיטות הרי"ף מאי פריך הגמ' מאי אפי' גדי וטלה הא י"ל דלא מבעי' קאמר ל"מ גדי וגדי דהו"ל מב"מ ומשהו מיהא איכא אלא אפי' גדי וטלה דהו"ל מבשא"מ והו"א דלא מיתסר דריחא אינו אלא משהו קמ"ל אפי' גדי וטלה ובפשוט ל"ק דאיכ"ל כיון דמיירא לכתחילה ובלכתחילה לה אין חילוק בין מינו לשא"מ דהא א"מ חיסור לכתחילה אלא דא"כ הדרא אידך קושי' להרי"ף דללוי לכתחילה מיהא אסור א"כ מ"פ הגע' ללוי מא"צ ש"פ כאחד הא י"ל התם לכתחילה דמודה לוי ועכצ"ל כמש"כ הרמב"ן והראב"ד בהשגות הבע"מ דל"ש אין מבטלין משום דהאי שעתא אכתי כלו דהתירא היא, א"כ שוב קשי' ממנ"פ ונ"פ לרב הא שפיר קתני אפי' גדי וטלה ונ"ל בס"ד דל"ש סברת הרמב"ן והראב"ד הנ"ל אלא אי נימא דאין מבטלין א"ל הו"ל איסור דרבנן י"ל דלא גזרי אלא במידי שכבר חל עליו שם איסור אבל אי א"מ איסור לכתחילה

דאורייתא אין סברא לחלק כיון דסוף סוף עומד לכך שיחול עליו איסור שאינו נאכל שלא למנוייו ונראה דוודאי בדין היא דנימא דמדאורייתא א"מ איסור לכתחילה וכ"ה שיטות הראב"ד (ונ"ל טעמא דמילתא דלכאורה מילתא דתמיהו היא היכן רמיזא בדאורייתא ואנהירנא לעינן בס"ד דהיינו ממה דכתבה תורה לא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות והנה מרישא דקרא דרז"ל כמה דרשות אבל פשטא פי' מרן הגאון ח"ס בח"ת דה"ק כשיתווכחו הדיינים, או כל וויכוח שהוא לש"ש לא יהי' דעתו של אחד להטות דעת חבירו לדעתו אלא כ"א מה שהי' בדעתו לפי סברתו ושומע דברי חבירו בסברא אחרת כנגדו יראה בעצמו אם יכול לקיים סברתו שבתחילה ומה לו אם חבירו יודה לו או לח ואחר גמר הויכוח שכל א' שומע סברת חבירו ואעפי"כ עומד כ"א על דעתו ועמדו למנין אז המצוה אחרי רבים להטות שהמיעוטים יבטלו דעתם נגד המרובים והיינו ל"ת על ריב להטות את חברך לדעתך אלא להעמידך על האמת ואז אחרי רבים להטות ודפח"ח וש"י, וזה כנ"ל טעם הסוברים א"מא"ל דאורייתא דהא ביטול איסורין מאחרי רבים להטות נפק"ל והתם קפיד רחמנא לא תענה על ריב לנטות כהנ"ל שלא יתכוון לבטל דעת חבירו בויכיחו ואז אמרי' אחרי רבים להטות וה"נ באיסורים לא יכוון לבטל איסור לכתחילה כנלע"ד בס"ד נכון מאד) ודעת הסוברים דא"מ איס"ל אינו אלא מדרבנן כראה דס"ל דילפי' מזרוע בשילה דרחמנא אמר דמותר לבטל איסור לכתחילה ואע"ג דבז"ב מצוה נמי לבטל ומהיי"ט אמרי' בפ' גיה"נ דז"ב חידוש הוא מ"מ לפי"מ דמבואר בתוס' שם דבכ"ע התיר הכתיב אפי' מקצת מהשומנונית חוץ לרוטב עיי"ש באופן דיהיב טעמא מ"מ שרי' ודבר זה אינו מצד מצוה דהא המצוה אינו אלא שיתבשל עם האיל ואכתי הו"ל להקפיד שעכ"פ לא יהא מקצת שמנונית על האיל שחוץ לרוטב ש"מ דמותר לבטל איסור לכתחילה, מיהא כ"ז למ"ד מב"מ בטל מה"ת אבל למ"ד מב"מ כ"ב א"כ ע"כ התם לאו מטעם ביטול קאתינן עלה וליכא למיגמר מנה א"כ נשאר לימוד הנ"ל דמדאורייתא א"מ איסור לכתחילה, ובזה נבא בס"ד אל המכוון רב לשיטתו דס"ל מב"מ מב"מ ל"ב וכלים למיגמר מז"ב וע"כ א"מ לכתחילה מדאורייתא א"כ שוב אין סברא לחלק בין כבר נקרא עליו שם איסור או לא ושפיר פריך הגמ' מאי אשי' גדי וטלה דאין לומר דרביתא הוא לפי שהוא מבשא"מ דהא לכתחילה אין סברא לחלק ולדידי' גם בזה שייך אין מבטלין איסור לכתחילה משא"כ ללוי שפיר פריך הגמ' מאין צולין דאין לומר משום דאין מבטלין איסור לכתחילה דממנ"פ א"כ עכצ"ל דמשהו מיהא איכא א"כ איס"ד דס"ל מב"מ ל"ב איך מתיר בשר נבילה עם בשר שחיטה ועכצ"ל מב"מ בטל ס"ל א"כ שוב מוכח מז"ב דמותר לבטל איסור לכתחילה מדאורייתא וא"כ שפיר מסתבר דלא

מיתסר כ"א היכא דכבר נקרא עליו שם איסור, כסברת הרמב"ן והראב"ד הנ"ל, וא"ש בס"ד כמין חומר בקודש והגם דהראב"ד ס"ל א"מ איסור לכתחילה דאורייתא ומ"מ ס"ל סברא הנ"ל דברינו נמרוי נכון לשיטות הרי"ף ואין לפקפק דכיון דעכ"פ בזרוע בשילה מצוה כבטל וא"כ שוב הו"ל חידוש וא"א למילף דמיתר לבטל עיי"ש ברש"י ותוס' דל"ס להו האי סברא התם וס"ל דחידוש הוא דמותר לבטל עיי"ש והיינו משום דהסוגי' קאי אליבא דר"י דמב"מ ל"ב עיי"ש בר"ן דפי' כן גם אוקימתא דרבא ולדידי וודאי א"מ לכתחילה דאורייתא וכהנ"ל דו"ק היטב, ובזה מיושב ממילא שפיר קושי' הנ"ל מהא דלא פריך רבא בשמעתין מהא דא"צ ש"פ כא' ואפי' גדי וטלה ואיס"ד ריחא מילתא מאי אפילו כיון דלמאי דקיי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה לאו דאורייתא י"ל שפיר סברת הראב"ד והרמב"ן הנ"ל שוב י"ל שפיר לא מבעי' גדי וגדי דהו"ל מב"מ אלא אפי' גדי וטלה דמבשא"מ הוא נמי וא"ש בס"ד, תו נ"ל בס"ד ע"ד מש"כ בא"א דבאמת מבואר במחהש"ק סי' תמ"ז דזה מקרי אין כוונתו לבטל עיי"ש, מיהו לפי"מ שהעלה בנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' כ"ו הא דדבר שאין כוונתו לבטל ל"ש אין מבטלין איסור לכתחילה היינו דווקא דבר שכבר נתערב אלא שעושה איזה מעשה שעי"ז יתבטל אז אזלינן בתר הכוונה אבל לערב לכתחילה אסור אפי' אין כוונתו לבטל א"כ ה"נ יהא אסור מיהו י"ל דהנ"ל תלי' בדבר שאין מתכוין דאי אמרי' דשא"מ בכה"ת שרי' ה"נ לא יגרע משא"כ למאן דס"ל דשא"מ אסור לא איכפת לן בזה במה דאין כוונתו לבטל ובזה א"ש בס"ד רב לשיטתו שפיר פריך הגמ' מאי אפי' גדי וטלה דאין לומר משום רבותא דאינו מינו דהא עכ"פ לכתחילה אין מבטלין ואי משום דאין כוונתו לבטל הא רב לשיטתו דשא"מ נמי מיתסר [כתובות ו'] משא"כ בשמעתין לא מצי רבא לאותיבי לאביי מהאי ברייתא דהא למאי דקיי"ל כר"ש בדשא"מ אין כוונתו לבטל שרי' ושפיר י"ל דנקט אפי' גדי וטלה משום דהוא אינו מינו דו"ק:

סימן קט

עוד בענין הנ"ל עיי' מ"ש התוס' והר"ן בע"ז ס"ו דלאביי דאוסר בבת תיהא עכצ"ל דריחא הוי כשתי' דאי הנאה בעלמא הוא א"כ מ"פ הגמ' מכמון הא תרומה מותר בהנאה ועי' בר"ן שכ' ג"כ כזה אלא דאיהו לא מייתא ראי' כ"א מרודה ותימא מ"ט שבק הראי' מכמון של תרומה וכן הקשה בח"ס ז"ל, ונ"ל בס"ד דבאמת כ' התוס' בב"ק דף קט"ז עיי"ש די"ל זילוף היי"ט דשרי' בתרומה אפי' לאביי דדוקא גבי יי"נ אוסר משום דמחשב הנאה משא"כ גבי תרומה דשרי' בהנאה והא דפריך הגמ' לאביי מכמון ומרודה י"ל כיון שיכנס

בפת חמור טפי וסברת התוס' משום דבאמת למשקין היוצאין מהן נמי אי לאו קרא ל"ה אסרינן לה וריחא לא עדיף ממשקין, מיהו התוס' בבכורות ו' הקשו ל"ל קרא הטמאים תיפוק לי' ממשרת ותירצו דהו"א דוקא התם משום דכבר נעשה אוכל משא"כ כ"כ דהיא משקה הו"א דלא אסר קמ"ל ולפי"ז א"ש דכ"ז שהוא בעין אינו אלא הנאה אבל כשנכנס למאכל חמיר טפי, וסברא זו כ' כמי הראב"ד בתמים דעים דהנאה המביאה לידי אכילה חמור טפי עיי"ש, ולפי"ז צ"ע באמת על התוס' והר"ן מאי קשי' להו, מיהו נראה דמהרודה שפיר קשי' עפימש"כ הרשב"א בחולין דף ק"כ הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב בשלמא הקפה את הדם אחשובי' אחשבי' אלא המחה את החלב וגמעו אכילה כתיב ומשני נפש לרבות את השותה, והקשה הרשב"א הא קיי"ל שתי' בכלל אכילה ותי' דהנ"מ שותה את המשקין אבל שותה את האוכלין לא דהתורה לא חייבא באיסורין אלא כברייתן ולפי"ז ברודה פת חמה שפיר מייתי ראי' דהתם ל"ל כמ"ש התוס' בב"ק דכשנעשה אוכלין שוב חייבין עליו דתינח ריח היוצא מהאוכלון אבל ריח היוצא ממשקין שוב ליכא למימר אי ריחא אינו אלא הנאה דכשנעשה אוכל חשיב טפי דאדרבה משקה הנעשה אוכל אינו כברייתו אע"כ דחשיב כאיסור ממש וא"כ אינו אלא כמשקה נבלע באוכל ושפיר מייתי ראי' וכ"ז מרודה משא"כ בכמון דמעיקרו אוכל והשתא אוכל שפיר י"ל כסברת התוס' בב"ק וא"כ דברי הר"ן ברורין בס"ד ולפי"ז נ"ל בס"ד דתלי' באשלי רברבו דהנה במנחות דף כ"ד פליגו בגמ' רב ור"י ור"ח ס"ל אין דיחוי באיסורין שמואל ור"ש בר' ור"ל ס"ל יש דיחוי באיסורין ומסקינן שם דהיינו היכא דמעיקרא הוי בי' כשיעור ושוב נצמק וחזר ותפח אי מטמא או לא מ"ס כיון דנדחה נדחה ומ"ס כיון דהשתא מיהא כשיעורו הוא עיי"ש ולפי"ז ה"נ לפימש"כ התוס' בב"ק דהיכא דריחא בפ"ע הוא עומד לכו"ע התירא הוא ודוקא כשנכנס לאוכל הוא דנעשה איסור היינו לקושטא דמילתא דקיי"ל אין דיחוי אבל למ"ד יש דיחוי באיסורין א"כ כיון דבעינא ריחא לאו מילתא היא ה"נ לא מיתסר כשחזר ונכנס לתוך המאכל ולכאורה מ"ק רבא מנא אמינא לה דילמא בבת תיהא כיון דמעיקרא משקה והשתא נמי כשותה חשיב לי' משו"ה קאסר אביי משא"כ בכמון מיהא רבא שפיר קאמר דהא מ"ד יש דיחוי מיפרך, ובזה מדויק דל"ק איתבי' דאביי הו"מ לשנוי דס"ל יש דיחוי אבל מ"מ שפיר קאמר מנא אמינא לה דו"ק, ולפי"ז נ"ל בס"ד ליישב הקושי' על הרי"ף דאף ללוי אסור לכתחילה מהירושלמי דקאמר שמואל בשם לוי דמותר אף לכתחילה דבאמת הקשו מבת תיהא דמתיר רבא אפי' לכתחילה ותי' הר"ן במלחמות דהרי"ף כ"ק אלא בריח הבא לידי מאכל אבל כשעומד בפ"ע מודה הרי"ף דשרי' לכתחילה ולפי"ז תינח למאי דקיי"ל אין דיחוי

באיסורין שפיר י"ל כשנכנס במאכל אסור לכתחילה משא"כ שמואל לשיטתו דס"ל יש דיחוי באיסורין וכיון דכבר הי' מותר לכתחילה שוב א"א לאסרו כלל דוק וז"נ בס"ד, ועפי"ז נ"ל ליישב קושי' התוס' על רש"י בפסחים דללוי לא שרי' כ"א בדיעבד וכ"כ קשי' על הרי"ף מהא דפריך ללוי מאין צולין שני פסחים כא' מפני התערובות הא מיירא לכתחילה ונ"ל בס"ד דהא תינח באיסורין משא"כ התם דעיקר האיסור הוא שלא למנוייו וכיון דלמנויין כהייג ליכא מ"ע דהא מבואר במשל"מ פ"ה מה' יסוה"ת דשלא כדרך אכילתן אינו יוצא ידי מ"ע א"כ בריח ל"ש מ"ע דהא כשהוא בעינא פשיטא דא"י בו דהא השתא אנן קיימינן דבעינא לכו"ע ריחא לאו מילתא א"כ ל"ש לומר דכשחוזר ונבלע יי"ח דהא קיי"ל יש דיחוי אצל מצות ממילא הה"ד לענין איסורא דשלא למנוייו נמי, א"כ שוב ל"ש אין מבטלין איסור לכתחילה ושפיר פריך הגמ', מיהא כ"ז ללוי משא"כ לרב דס"ל ביומא ס"ד בעלי חיים אינן נדחין ומבואר בצל"ח דלדידי' פשיטא דאין דיחוי אצל מצות עיי"ש א"כ שוב הו"ל כשאר איסורין ושייך אין מבטלין איסור לכתחילה, והשתא מיושב קו' המהרי"ל על הרי"ף שהבאתיו לעיל (בסי' הקדים) דלרב שפיר פריך דא"ל דלרבותא קאמר אפי' גדי וטלה דהא לענין לכתחילה אין חילוק, וכ"ז לרב דאין דיחוי אצל מצות משא"כ ללוי שפיר קתני גדי וטלה לרבותא דתעריבות טעמים שרי' בזה אפי' לכתחילה כיון דהכא איכא למימר יש דיחוי אצל מצות ודו"ק היטב כי היא נכון בס"ד, ויתיישב בזה קושי' הנ"ל שהבאתי (בסי' הקדים) מ"ט לא פריך בשמעתין לאביי מהא דאין צולין ש"פ כא' מפני התערובות ואפי' גו"ט כדפריך מנה לרב ולהנ"ל א"ש דדוקא לרב לשיטתו הוא דפריך התם משא"כ לאביי לא מצי פריך מידי די"ל כיון דיש דיחוי אצל מצות הה"ד לענין איסור שלא למנוייו וא"כ שוב י"ל שפיר לא מבעי גדי וגדי דהו"ל מב"מ אלא אפי' גדי וטלה שהוא מבשא"מ נמי, ודו"ק היטב:

סימן קי

שלוכ"ט להרב המופלג ובקי בח"ת מו"ה אברהם חיים איינהארין ני' בעה"מ ס' ברכת הבית בשבת תחכמוני בק"ק אויבער ווישיווע יע"א מה שהקשה מעכ"ת לשיטת הר"ן בפ' גיה"נ דמדאורייתא אפי' פירש לפנינו ממקום קביעתו, נמי אמרינן כל דפריש מרובא פריש משום דקבוע כמעמ"ד חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו, והקשה מעכ"ת מתוספתא שהובא בר"ש פ"ה מ"א דטהרות, תשע שרצים וצפרדע א' ברה"ר ונגע בא" מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספקו טהור פירש א' מהן לרה"י ספיקו טמא לרה"ר ספיקו טהור, ובנמצא הלך אחר הרוב ומבואר שם בר"ש דפירש הייני פירש בפניו, שנולד

הספק במקום קביעות לפיכך לדין כמח' על מחצה, ולשיטת הר"ן הנ"ל אכתי קשיא פירש א' מהם לרה"ר אמאי ספיקו טהור, וקושיי' חמורה היא וצ"ע: ונראה לפענ"ד לתרץ בס"ד, לפי מה דמתבאר בקדושין דף פ" רי"א אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה עיי"ש גב' תינוק שנמצא בצד העיסה דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, א"כ י"ל ברה"ר היי"ט דספיקו טהור משום כיון דאיכא חזקת טהרה אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, והו"ל פלגא ופלגא ומ"מ בסיפא שפיר אמרינן בנמצא הלך אחר הרוב, דמדרבנן מחמרינן ולא סמכינן מיעוטא לחזקה, ואמרינן רובא וחזקה רובא עדיף כחומרא, משא"כ ברישא ליכא להחמיר מדרבנן כיון דפירש בפנינו הו"ל מיהת קבוע מדרבנן, וא"כ י"ל ממנפ"ש מדאורייתא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ומדרבנן הא הו"ל קבוע משא"כ בתשע חניות דליכא חזקה ול"ש לומר סמוך מיעוטא לחזקה כן נראה לי, עוד נ"ל לתרץ דשיטת הר"ן לא שייכא אלא אי נימא קבוע חידש הוא, ואין לך בו אלא חידושו, אבל אי נימא לאידך גיסא דאין צריך קרא לקבוע דכמעמ"ד, דעד כאן לא גלי רחמנא דזיל בתר רובא אלא היכא דאין המיעוט קבוע, א"כ אמרינן להיפוך דכל שהמיעוט קבוע אפי' פירש ממקום קבועתו בפנינו נמי לא מוכח דאזלי' בתר רובא, והו"ל קבוע דאורייתא, והנה בסנהדרין דף ע"ט ובספ"ק דכתובות הקשו בתוס' לר"ש קבוע מנ"ל דלדידי מוארב לו וקם עליו לא מוכח דהא איצטריך לי לנתכווין להרוג את זה והרג את זה פטור:

והניחו הקושי' בצ"ע, ועכצ"ל אליבא דר"ש לאידך גיסא דלא איצטרך קרא לר"ש דמסברא אמרינן קבוע כמעמ"ד דלא גלי רחמנא זיל בתר רובא אלא היכא דאינו קבוע א"כ לדידי' ודאי כל דפריש בפנינו ממקום קביעות נמי הו"ל קבוע מה"ת ולפי"ז לק"מ קושיי' הנ"ל מהתוספתא, דהר"ן שפיר קאמר אליבא דהילכתא דילפינן קבוע מוארב לו וקם עליו, אבל לר"ש יש לומר איפכא, וא"כ התוספתא הנ"ל אתיא כר"ש:

סימן קיא

בדיני ספיקות שאירעו במקום קבוע (א) סי' ק"י ס"א, דבר חשוב אוסר במינו בכ"ש: עיי' ש"ך סק"א, דבאמת אף שלא במינו אוסר בדבר חשיב בכ"ש ומשכחת לה שפיר שנתערב שלא במינו כמ"ש בסי' ק"ט סק"ח עיי"ש, ולפענ"ד נראה די"ל הא דנקט המחבר במינו, עפ"י מש"כ הש"ך לקמן ס"ק כ"א בשם העט"ז שמחלק בדיני קבוע בין מינו למבשא"מ והש"ך השיג עליו עיי"ש, ונ"ל דמ"מ יש נפק"מ בין מינו למבשא"מ עפ"י מש"כ המחבר בסעי' ד' דאם לקח מן הקבוע ונתערב באחרות מותר, ומבואר שם בש"ך ס"ק כ"ב הטעם משום דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו עיי"ש ועיי"ש עוד

בס"ק כ"ג ועוד בס"ק ל"ז דדין קבוע אינו אלא במקום הקביעות ראשון והכל משום דקבוע חידוש הוא, משום דמדאורייתא ברובא בטל ועיי' לעיל סי' צ"ח בחוו"ד על מש"כ הרמ"א דמבשא"מ אזלי' בתר שמא, שהוכיח מאי"ה דמבשא"מ מה"ת בעינן ס' דהא כזית בכא"פ הלל"מ אפי' לא יהיב טעמא וא"כ הה"ד ביבש עיי"ש, ולפי"ז במבשא"מ קבוע אינו חידש כלל לענין מבשא"מ, וממילא כל הני קולות לא שייכי אלא במב"מ, והשתא י"ל דלהכי נקיט המחבר אוסר במינו בכ"ש משום דלקמן בדינים שלפנינו קתני כמה דינים לעניין קבוע דדבר חשיב דמקילינן בהו מחמת טעמא דקבוע חידוש הוא כמש"כ הש"ך והני דיני ליתנייהו אלא לעניין מב"מ, ודו"ק היטב, (ב) שם, ס"ב, בע"ח שנתערבו, בהגה ודוקא בע"ח קטנים שאינם ראוים להתכבד לאח"ש, עיי' טו"ז סק"ב וש"ך ס"ק י"ג שתמהו דהא בסי' ק"א פסק דאפי' תרנגולת בנוצתה לא מקרי חהר"ל, וכ"ש כבש בעורו וצמרו:

ועיי' משכ' בכו"פ דעכ"פ הלב וכבד הו"ל חהר"ל, ואינו מספיק דמלשון הרמ"א נשמע דעל הכל קאי, וראיתי במטה יהונתן שנדפס עה"ג שכ' כיון דמעיקרו הוי בע"ח ולא בטל א"כ יהי' ראוי להתכבד אח"כ אף שאין ראוי עכשיו להתכבד דמחוסר מעשה אפי"ה לא בטל והביא ראי' לסברא זו מהא ד"פ התערובות דף ע"ג דפריך ונכבשינהו דניידי ואימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקרבו א"ל האי מדרבנן אלא מעתה מגיסא אסורא, אלא שמא יבואו עשרה כהנים בב"א ויקחו, והנה לכאורה מ"ק בתחילה שמא יבואו וכו' הא בעודו בחיים ליכא חשש כלל למאי דס"ד השתא וליכא חשש אלא לאח"מ, ואח"מ אמאי לא יהא בטולא אע"כ צ"ל כיון שכבר הי' בע"ח ואחר הפשיט וניתוח יהי' חהר"ל ל"ב יע"ש, ולפיענ"ד דבריו אין להם שחר, דמלבד שאין לזה טעם וסברא כלל, וכי בשביל שהי' מעיקרו בע"ח יהי' לו חשיבות יותר מחמת חהר"ל, כיון שבאמת אזלי' בתר השתא, והשתא אין בו חשיבות דבע"ח, וגם אין בו חשיבות חהר"ל, מהיכ"ת לא יתבטל, והראי' מש"ס דזבחים הנ"ל בטלה, דהתם ע"כ א"א לומר מחמת חהר"ל דהא מבואר בש"ס פ' הערל דחתיכות חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות חטאת טהורה בטלה, ולא הוי חהר"ל בקדשים משום דכהנים לא קפדי אהדדי בחתיכות קדשים א"כ ע"כ התם ליכא למימר טעמא משום חהר"ל, ומה דהקשה מ"ק שמא יבואי עשרה כהנים בבת אחת ויקחו, לאח"מ אמאי לא יהי' בטל לק"מ, דהוי ס"ד דבב"א אסור לאדם א' לאכל התערובות דהו"ל כטומאת משא, משו"ה אסור להקריבם בב"א וז"ב, ובאמת אי נמי הוי בע"ח מעיקרו מ"מ לא מיקרי חהר"ל כל שמחוסר מעשה ולענין הקושיי' מסי' ק"א ע"כ צ"ל כמשכ' הש"ך בס"ק י"ג, (ג) שם:

ס"ג:
בש"ך ס"ק י"ד עיי"ש, מה שהביא בשם הרא"ה והרשב"א בתוה"א, לעניין קבוע למפרע, ומש"כ הר"ן בפרק גיה"נ כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו ולא אמרי' קבוע למפרע, ועיי' לקמן בש"ך ס"ק כ"ב וכ"ג, ומה שיש לתמוה בזה על הרשב"א דהכא ס"ל דאמרי' קבוע גם למפרע ולא אמרי' קבוע חידוש הוא ולקמן לעניין תערובות ס"ל דקבוע חידוש הוא וכל שנתערבו אח"כ אזלי' בתר רוב עיי"ש, ועיי' משכ' לקמן בס"ד ליישב הדברים שפיר, ודע דלפימש"כ בחי' הר"ן בסנהדרין דף ע"ט ליישב הקושיי' לר"ש קבוע מנ"ל, דלר"ש הא דאמר כל קבוע כמע"מ דמי אינו אלא מדרבנן, א"כ ע"כ צ"ל שיש איזה טעם וסברא דלא אזלינן בקבוע בתר רוב, דאל"כ מפני מה ראו חכמים להחמיר בקבוע, וא"כ שוב לא שייך לומר קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו, הא להר"ן הנ"ל ע"כ יש סברא לומר כן, ולפי"ז צ"ע על הר"ן בחולין הנ"ל דס"ל אין קבוע למפרע משום דקבוע חידוש הוא, וי"ל, וכעת צ"ע, (ד) שם, שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, עיי' ש"ך ס"ק ט"ו דהכי ילפי' בש"ס ב"ק דף מ"ד, ובפ"ק דכתובות דף ט"ו מקרא דואהב לו יקם עליו פרט לזורק אבן לגו וכו' ואע"ג דרוב ישראלים מ"מ הו"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי, ועיי' כו"פ ופרמ"ג שהביאו הקושיי' להרמב"ם דס"ל נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור כר"ש ויליף לה מוארב לו וקם עליו עד שיתכוין לו, א"כ קבוע מנ"ל, והתוס' הקשו כן בסנהדרין דף ע"ט לר"ש עיי"ש, ותי' התוס' שם לר"ש אינו מספ"ק ליישב הקושי' להרמב"ם, ונ"ל בס"ד עפי' מה שחקר הפרמ"ג בשפ"ד ס"ק י"ד אי אמרי' חזקה מהני במקום דהו"ל קבוע דהא רובא עדיף מחזקה ואפי"ה אמרי' קבוע כמחצה עמ"ד כ"ש דחזקה לא מהני, ולפיענ"ד נראה דיש לפשוט זה ממקורו דהא דאמרו רבנן זיל בתר חזקה ילפינן מנגע בפ"ק דחולין דילמא אדנפק בציר לי' שיעורא, וא"כ עדיין הנגע עמד בעיניו או"ו דאזלי' בתר חזקה עיי"ש והרי התם הספק הוא במקום קבועת הנגע ואפי"ה סמכינן על החזקה א"כ יש לפשוט ספיקו של הפרמ"ג שפיר ולפי"ז י"ל דכל עיקר דאיצטריך קרא לקבוע כמחצה ע"מ דמי לכאורה לא הוי צריך קרא כלל, כיון דאי לאו דילפינן מקרא או כהלל"מ דאזלינן בתר רובא לא הוי אזלי' בתר רובא כלל והוי אמרי' דהוי כמו כל הספיקות דאזלי' לחומרא במקום דאיקבע איסורא, תדע דהא בפ"ק דחולין קשקלי' וטרינן טובא מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא מכלל דבלא קרא או הלל"מ לא הוי מסתבר כלל דאזלינן בתר רובא וא"כ השתא נמי כיון דלא מוכח אלא היכא דלא הוי קבוע מהיכ"ת נימא דאפי' בקבוע אזלינן בתר רובא, וא"כ י"ל דבאמת לא איצטריך קרא לזה, אלא משום דקיימ"ל רובא עדיף מחזקה, וכבר נתבאר דאזלי' בתר

חזקה אפי' היכא דהוי קבוע כדמוכח מנגע א"כ הו"א כש"כ דאזלי' בתר רובא דרו"ח רובא עדיף משו"ה אצטריך קרא דאמרי' קבוע כמחצה ע"מ דמי וכל זה למאן דיליף חזקה מקרא דנגע אבל לראב"י דמנגע לא מצינו למילף וחזקה ידעי' מהלל"מ, א"כ אפי' נימא נמי דאזלי' בתר חזקה גם במקום קביעות אפי"ה א"א למילף ק"ו מהלכה, ותו דבחזקה גופא לא ידעינן אי מהני בקבוע כיון דמנגע ליכא למילף:

שוב י"ל דבאמת לא איצטרך קרא דקבוע כמחעמ"ד דמהיכית כיון דליכא קרא, ומרובא ליכא למילף, והשתא מיושב קושיי' התוס' שפיר, ומיושב נמי אליבא דהרמב"ם ונפק"מ ממה דכתיבנא אליבא דהילכתא, דהשתא דאתית להכי קבוע ע"כ לאו חידוש הוא:

דהא אדרבא אנן איפכא אמרי' דא"א למילף דאזלי' בתר רובא כיון דבקבוע לא גלי קרא, וא"כ נפק"מ לענין קבוע למפרע ולענין קבוע שנתערב ולענין הדר לקבועות בפעם שנית עיי' ש"ך ס"ק י"ד וס"ק כ"ב וכ"ג וס"ק ל"ז, ודו"ק, (א"ה וע"ע לקמן סי' קי"ט יישוב נכון לשיטת הרמב"ם ז"ל) (ה) ועיי' פרמ"ג, בשפ"ד, אות ט"ו הביא פירש"י בסנהדרין דף ע"ט ד"ה לא שכ' והא ליכא למימר קבוע כרובא דמי ותמה הפרמ"ג מהיכ"ת לומר כן ויותר תמוה ממנ"פ אי כרובא דמי א"כ גם צד השני הוא כרובא, ושוב אכתי כמחצה ע"מ דעמי, ונראה לי בס"ד דלכאורה יש לדין כל היכא דאמרי' קבוע כמחצה ע"מ דמי, אי אמרי' דמחמת הקביעות נגרע חשיבות הרוב או דילמא לאידך גיסא דהמיעוט שהוא קבוע נעשה ג"כ חשיב כמו הרוב, ונפק"מ בזה לדינא אי פריש הרוב ממקום קביעות והמיעוט נשאר קבוע במקומו אי אמרי' איסורא ברובא איתא, דאם נימא דהרוב נגרע מערכו כל זמן שהוא בקביעות, אבל המיעוט כדקאי קאי, א"כ כל כהיי"ג שכבר פריש ממקום קבוע אמרי' איסורא ברובא איתא משא"כ אם נימא דמיעוט שהוא קבוע נעשה חשיב כמו הרוב, ליכא למימר איסורא ברובא איתא כיון שעדיין המיעוט קבוע והוא חשיב כמו הרוב, מיהא מלשון כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ול"ק דבקבוע לא אזלי' בתר רוב משמע דהרוב נגרע מערכו ונעשה כמחצה, אבל המיעוט כדקאי קאי וע"ז פירש"י שפיר דא"ל קבוע כרובא דמי כלומר דהמיעוט יהי' חשיב כמו הרוב ונפק"מ כהנ"ל דהא מהיכ"ת דמפסוק הנ"ל לא מוכח אלא דהרוב אינו חשיב, כן נ"ל נכון בס"ד, ועיי' לקמן בש"ך ס"ק ל"ח ו) ובענין קבוע שאינו ניכר, ממשכ' הש"ך בס"ק י"ד, וכן ממש"כ הב"ח לפרש דברי הטור שם משמע דס"ל כל היכא דאיכא טרפה ודאי בא' מן החניות אפי' שא"י באיזה מהן מ"מ הו"ל קבוע דאורייתא ועיי' מה שהשיג הדג"מ דמתוס' נזיר דף י"ב לא משמע כן ובאמת נראה דהיא מחלוקת הראשונים, דלדעת התוס' שם הא דאיסור בכה"נ שבעולם אינו אלא משום קנסא, משום דמדאורייתא לא הוי קבוע כיון שאינו

ניכר, וכן ס"ל לרוב הראשונים, מוכח דס"ל קבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע דאורייתא ונ"ל דלפי דבריהם מוכח דקבוע מדרבנן נמי לא הוי דאל"כ למה הוצרכו לומר משום קנסא ת"ש משום קבוע דרבנן ובזה צלע"ג על הפרמ"ג בשפ"ד בחקירה ב' עיי"ש שלא כ"כ אולם לדעת הרמב"ן שהובא בחי' רשב"א בגיטין פ' האומר דמדינא אסור בכה"נ שבעולם מוכח דס"ל קבוע שאינו ניכר נמי מדאורייתא כמחצה ע"מ דמי, ועיי' פרמ"ג הנ"ל שכ' ואני תמה על עצמי הא מבואר דאם איכא חד שיודע ומכיר האיסור אף שהוא ספק ללוקח הו"ל קבוע, א"כ בהאי דהאומר לשליחו הנ"ל עכ"פ ניכר לשליח ואפי' מת השליח מ"מ האשה שנתקדשה יודעת, והצ"ע, ובאמת כבר הרגיש בזה בכו"פ, עיי"ש, והנה מה דפשיטא לי' להפרמ"ג וכו"פ דבכהיי"ג ודאי הוי קבוע דאורייתא פשיטא לי' להחוו"ד לאידך גיסא והוכיח כן מקושיי' הנ"ל בהאומר לשליחו, ועוד א"כ אם יאמר אדם שיודע ומכיר איזה טרפה בעולם ואם יבא לידו יכירנו שוב יהי' אסור לכל העולם לשחוט בהמות א"וו כל זמן שאין אצלו בשעת לידת הספק או אח"כ או"ה ידועים במקומם לא הוי קבוע עדי' ביאורים ס"ק ו', ולפענ"ד נראה ליישב קושיי' הפרמ"ג והכו"פ הנ"ל, דאנן בעינן שיהי' האיסור ניכר למאן דאית לי' נפק"מ בידיעת האיסור אבל למאן דלא נפק"מ מידי בידיעתו והסרתו לא איכפת לן דכהיי"ג כתב הש"ך דאם נמצא ביד קטן הו"ל כנמצא ביד נכרי עיי"ש, וטעמא משום דאין אנו דנין דין לוקח מן הקבוע אלא אם לקחו אדם שי"ל נפק"מ מזה אי לקח מהכשרות או מהטריפות וההי"נ לענין ניכר האיסור בעי' שיהי' ניכר לישראל שי"ל נפק"מ מזה, אבל מה שניכר למאן דלית לי' נפק"מ לדידי' הכרתו וידיעתו לא משוי לי' קבוע, ולפי"ז ניחא האי דנזיר דשם אין נפק"מ לאותה אשה שנתקדשה מזה השליח, דהא אין אנו דנין אלא אם האשה שרוצה לקדשה עכשיו אם היא אחת מנהקריבות שכבר נתקדשו ע"י השליח או לא וא"כ האשה שכבר נתקדשה אין נפק"מ מזה כלום, משו"ה לא מהני מה שהאיסור ניכר לדידה, והנה הכו"פ והפרמ"ג והחוו"ד הביאו בשם הר"ש מקינון שהוכיח דלא אמרי' קבוע שאינו כיכר דאל"כ יהי' אסור לזרוע משום ספק דנחל איתן, א"וו כיון דאינו ניכר לא הוי קבוע מדאורייתא, וראיתי להפרמ"ג שכ' דלשיטת הרמב"ם דמפרש נחל איתן היינו נהר שוטף לק"מ קושי' הר"ש ומאוד אני תמה בזה על הפרמ"ג אטו להרמב"ם עקרינן מה שכ' בתורה אשר לא יזרע, והרמב"ם בעצמו כתב כן בפ"י מ"ה רוצח עיי"ש, או"ו להרמב"ם נמי איסור זריעה הוא בשדה שנערף העגלה אלא דמפרש נחל איתן דבעינן שיהי' נהר שיטף באותה שדה, וא"כ גם לדידי' איכא לאקשויי דכל שדה שנהר שוטף עובר בתוכה יהי' אסור לזרוע משום ספק דנחל איתן, והוא תמיה על הפרמ"ג ועיי' בכו"פ שכתב לתרץ הקושיי' דאין

כאן איסור בריר דנהי דלא ימלט ברבות הימים שהיו ישראל שרויין על אדמתן שלא יארע עגלה עריפה מ"מ בנו עליו בנין בית באופן שכל השדות של זריעה מי יימר דאית בהו שום שדה של נחל איתן, ואני תמה גם על תי' זה הא מבואר ברמב"ם פ"י מ"ה רציחה שכל עבודת קרקע אסור בנחל איתן ומהיי"ט כתיב לא יעבד בה ולא יזרע מה זריעה בגופה של קרקע וכו' עיי"ש, וא"כ בניין בית נמי אסור עליו, מיהא בירושלמי פליגו אי כל השדה נאסר, או אינו נאסור אלא ד' אמות עיי"ש, והנה אם נאמר דלא נאסר כ"א ד"א שפיר י"ל כתי' הפלתי שבנו עליו בניין והכניסו כל ד"א בפנים באופן שלא עבדו עבודה בגופה של קרקע אבל למאן דאוסר כל השדה דהיינו חמישים אמה, דבר רחוק לומר שעשו עליו בניין והכניסו כל הנ"ל אמה בפנים באופן דלמ"ד הנ"ל אכתי קושי' הר"ש במקומה, ועיי' בשעה"מ ה' מגילה כתב בשם לשון לימודים דלא אמרי' כל קבוע כמחצה ע"מ דמי אלא דומיא דתשע חניות ולקח מא" מהם, אבל היכא דלא יצא ממקום קביעות וקאי באפי' נפשי' לא, ומתרץ בזה הקושי' על הר"ן בפ"ק דמגילה דבעיירות המוקפת חומה ולא ידעינן אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נין אזלי' בתר רובא, ומקשים הא הו"ל קבוע ותי' עפ"י הנ"ל, ובשעה"מ מיישב בזה קושיי' הר"ש הנ"ל מנחל איתן, ולכאורה הדברים תמוהים היא ממקומו הוא מוכרע ומיפרך דהא ממקום שבאת מוארב לו וקם עליו פרט לזורק אבן לגו מוכח דאף בכהי"ג אמרי' קבוע דהא התם נמי לא פירש ממקום הקבוע, וכיו"ב בפ' בתרא דימא לעניין מפקחין הגל נמי הכי הוא עיי"ש, וראיתי בס' אלי' רבא סי' תרפ"ח דקשי' לי' נמי קושי' הנ"ל על הר"ן דמגילה, ותי' בשם ס' דרך תמים דלא אמרינן קבוע אלא כגון תשע חניות וכו', שנתברר לנו איזה חניות מוכרת בשר שחיטה ואיזה מוכרת בשר נבילה, והשתא איתילד לן ספק על חתיכה אחת שלקחה אם לקחה מחנות המוכרת בשר טרפה או מאותן המוכרת בשר כשרה, משא"כ היכא דמספק"ל בחנות א' אי מוכרת בשר נבילה או בשר טרפה ויש כאן תשע חניות בשר כשר וא' בשר נבילה, בזה לא אמרי' קבוע כמ"ח עמח"ד אלא אזלי' בתר רובא עיי"ש, ואם דבריו צודקים נתיישב גם קושיית הר"ש מקינין, ואולי נתכוין לזה בס' שעה"מ הנ"ל, ולפענ"ד נראה די"ל עוד דעד כאן לא אמרי' כל קבוע כמחצה עמ"ד אלא היכא דהספק נתהוי לן מחמת שיש כאן איסור ויש כ"כ היתר ואנו מסופקין מהיכן הוא זה שאנו דנין עליו, משא"כ היכא דמצד עצמו נמי הי' ראוי להסתפק בו אם הוא כך או כך כגון בעיר המוקף חומה אפי' הי' ברור לן שאין שום עיר מוק"ח מימות יב"נ אפי"ה הי' ראוי להסתפק בעיר זו בעצמה אם היא מוקפת מיב"נ, וכיו"ב בנחל איתן מה שאנו מסופקין אם שדה זה הוא נחל איתן לא נצמח לנו מחמתו של שאר שדות שבעולם, אלא

דמצד עצמה ראוי ג"כ להסתפק בזה לא אמרי' האי כלל דקבוע כמחצה עמ"ד ואמרי' דאזלי' בתר רובא ודו"ק היטב, ועיי' חוו"ד שתמה על הר"ש דמשמע מדבריו דקרקע בקרקע שייך בה ביטול א"כ שדה שנאבד בה קבר דמטמא מדאורייתא כמבואר באהלות אמאי מטמא ניזל בתר רובא, ולא ידעתי להלום קושייתו דאיך נאמר דהקבר נתבטל ברובא של הקרקע, והתם אין אנו דנין על הקרקע אלא על הקבר, וגם אין לומר דאזלי' בתר רובא והאי קרקע שעומד עליו אינו קרקע של קבר כיון דאיקבע טומאה באותה שדה, וגם החוו"ד בעצמו לא הקשה אלא מתורת ביטול כדמוכח מהראי' שהביא מגיטין דף נ"ד גבי נטיעה של ערלה שנתערבה בין הנטיעות עיי"ש, גם ראייתו בזה מנטיעי' של ערלה לא ידעתי מ"ק התם משום דהו"ל דבר חשיב ולא בטל מדרבנן ככל דבר חשיב, וי"ל הר"ש נמי מודה לזה דקרקע אין לה ביטול משום דהו"ל דבר חשיב ולענין נחל איתן ל"ק כיון דלא אפשר לא אחמיר רבנן, וקושייתו הוא אי נימא קבוע אף בלא ניכר האיסור א"כ מדאורייתא יהי' אסור לזרוע, באופן שדברי החוו"ד בזה צע"ג, וראיתי להכו"פ הביא הוכחה מתוס' ב"ב דף כ"ב שהקשו מאי קמ"ל ר"ח דרוב וקרוב הלך אחר הרוב, הא מברייתא דתשע חניות מוכח כן דבנמצא הלך אחר הרוב משמע אע"ג דקרוב לחנות המוכרת בשר טרפה ומאי קושי' דילמא ברייתא מיירא שלא נודע באיזה מהן ישנו לבשר טרפה, אע"כ דכהי"ג לא הוי קבוע ודבריו בזה תמוהים מאוד איך אפשר לאוקמי ברייתא בכהי"ג הא קתני ולקח מא' מהם וא"י מאיזה מהן לקח משמע אלו הוי ידע מאיזה מהן לקח לא הוי שום ספק ואי באינו ידוע איזה מהן מוכרת בשר טרפה אפי' ידע מאיזה מהן לקח איתא להך דינא, תו הוכיח הכו"פ ואחריו נמשך הפרמ"ג ממה דאיתא בסי' קי"ד גבי קורט של חלתית כתב שם הרמ"א דאם ידע נכרי א' בעיר שאינו מערב בו יי"נ אעפ"י ששאר עכו"ם דרכן לערב מותר ליקח מכולן דתלינן לקולא, ואם ידוע שמקצת בודאי נותנין בו ומקצתן בודאי אין נותנין בו יי"נ אזלי' בתר רובא, אבל אסור ליקח מהן בביתם משום דכל קבוע כמחצה עמ"ד והוכיחו מזה דאפי' אין האיסור ניכר אמרי' כל קבוע כמע"מ דמי, ולפימש"כ הטו"ז שם דמיירא שיש כאן ג' מינים דמין א' ידוע שמערבין, ומין א' ידוע שאין מערבין, ומין א' שלא נדע, בזה כתב הרמ"א דאזלי' בתר רובא, ובביתם אסור משום קבוע, וא"כ ליתא להוכחה זו דהתם הו"ל איסור ניכר במקומו, אלא שמספק"ל אם הוא מרובא דהתירא או ממיעוט, ודע דהרמ"א הנ"ל מוכח דל"ס לי' חילוק הנ"ל שכתבתי בשם האלי' רבה דהתם נמי דומה ממש להאי דהר"ן במגילה, ודו"ק, תו הביא הכו"פ הוכחה מש"ס יבמות דף ט"ו נכרי שקידש בזה"ז חוששין לקידושין שמא הוא מעשרת השבטים ופריך נימא כל דפריש מרובא פריש

ומשני בדוכתא דקביעי ופרש"י משום קבוע כמחצה עמח"ד, והנה לפי' התוס' התם לאו ראי' דה"ק דוכתא דקביעי עשרת השבטים התם הו"ל רובא, ולרש"י נמי נ"ל דא"ר דנהי דלא ידוע לן מקום מושבותם של עשרת השבטים מ"מ מינכר איסורא מיקרא דאלו הוי אתו לקמן ודאי הוי מינכרי לן דהן הם מעשרת השבטים, והאי כותי שקידש לאו משום דמספק"ל שמא הוא בעצמו הוא מהם אלא דילמא אביו או אבי אביו קידש נכרית והו"ל ממזר דס"ל ישראל הבא על הנכרית הולד ממזר כדפירש"י התם עיי"ש ועיי' עוד בתשו' ח"ס חלק ששי סי' י"א, שכ' הא דפליגו רבוותא הנ"ל אי קבוע שאינו ניכר הוא קבוע מדאורייתא פליגו בי' אביי ורבא בהנזקין אי סמכינן ארוב ע"ה מעשרים עיי"ש ועיי' מש"כ בזה בחי' פ' גיה"נ ודו"ק היטב ואין כאן מקום להאריך יותר, (ז) שם בשו"ע אבל בשר הנמצא בשוק או ביד עכו"ם מותר כיון שרוב החניות מוכרין בשר שחיטה וכו', יש לחקור היכא דלקח הנכרי בשר בשליחותו של ישראל אי הוי דינא כאלו לקחו ישראל ממקום הקבוע כיון דלצורך ישראל לקחו מכש"כ אם לקחו בממונו של ישראל די"ל דהו"ל כנולד הספק במקום קבוע, ונראה דבכהי"ג אזלינן בתר הרוב, וכ"מ ממש"כ הש"ך בס"ק י"ח בשם רוקח דלקחו קטן דינו כלקחו נכרי ומסתמא הקטן נמי לא לקחו אלא במעותיו ובשליחתו של המשלחו ולא לצורך עצמו, ועפי"ז נתיישב לי קושיי' חמורה שהקשה בכו"פ סק"ח דהא מבואר בראשונים דבמקום שאין מכריזין תיקנו שיהי' אסור לקנות בשר מן הנכרי כדי שיהי' ישראל רשאי למכור לו טרפה שתזדמן לידו ולא יחוש שמא יחזור וימכרנו ובמקום שמכריזין עכ"פ ביום שהכריזו אסור לקנות מן הנכרי א"כ הך דינא בנמצא ביד נכרי אזלי' בתר רובא היכא משכחת לה, ממנפ"ש במקום שאין מכריזין לעולם בשר הנמצא ביד נכרי אסור שמא קנה מישראל שנזדמן לו בשר טרפה, ואי במקום שמכריזין א"כ כש"כ דקשה טפי דהא כיון דבחנות אחת איכא בשר טרפה כש"כ דאסור דהא מסתמא הכריזו ואיך קתני מותר, והנה הפלתי כתב דאין לומר שלא הכריזו אטו ברשיעי עסקינן והא באמת אחת מוכרת בשר נבלה, ולא הוי צריך לוה דאטו בהכרזה תליא מילתא כיון דעכ"פ יש כאן בחנות א' בשר טרפה, א"כ אפי' אירע שלא הכריזו אסור ליקח מכח התקנה דמכריזין כנ"ל, והנה הכו"פ רוצה להביא ראי' מזה לשיטת הרא"ה דאפי' אם נתברר הטרפות אח"כ אמרי' קבוע למפרע וא"כ י"ל דמיירא שלא הכריזו, ולא נודע הטרפות אלא אחר שכבר לקחו, והוא תמוה מאוד דא"כ היכא קתני וא"י מאיזה מהן לקח אפי' ידע מאיזה מהן לקח נמי הדין כן דהא מיירא דא"י באיזה חנות נזדמן הטרפות והקושי' עצימה, ועיי' בס' כ"ב ארי' בחולין דף צ"ה בתוד"ה ובנמצא משכ' בקושי' זו, ולפמש"כ ניחא בס"ד, דודאי מיירא במקום שמכריזין והכריזו ואיה"נ

דאסור ליקח בשר מנכרי מחשש הנ"ל שמא מכרו לו טרפות שנזדמן לישראל, מיהא הכא מיירא בישראל ששלח שליחו נכרי לקח לו בשר מהמנקולין ולקח מא' מהן וא"י מאיזה מהן לקח, בכהי"ג שפיר איתא להך דינא דנמצא ביד נכרי הלך אחר הרוב, עוד נ"ל ליישב בס"ד תמיהת הכו"פ הנ"ל דבלא"ה י"ל למה לי' למינקט מניינח תשע חניות כולן מוכרות בשר שחיטה ואחת מוכרת בשר נבלה, לא הול"ל אלא רובן מוכרין בשר שחיטה ימיעוטן בשר נבלה ונראה עפ"י קושי' הכו"פ הנ"ל, ונראה דמיירא שיש תקנה בעיר שכל טרפות שתזדמן לא ימכרו בשום דוכתא אלא ימכרו למקולין שמוכרין בשר טרפה, וכל מי שרוצה ליקח בשר כשר יקנה במקולין המוכרין בשר כשרה ובמקילון אחרים לעולם אין מוכרין כ"א בשר טרפה, וכל הלוקחין בשר טרפה נפנין לשם' וכמו שהוא המנהג בכמה ההילות, ובזה שוב לא הוצרכו לתקנות מכריזין הנ"ל, ובזה ניחא נמי הקושי' שהקשה הכו"פ עוד לפימש"כ הר"ן דלכך במקום שאין מכריזין אסור ליקח מהנכרי משום דאזלי' מוזלי' הטרפות לגבי' משו"ה לא אזלי' בתר הרוב כשרות וחיישי' שהנכרי לקח מהטרפית, ולהנ"ל ניחא דהכא מיירא שבכל העיר אין מקום ליקח בשר טרפה כ"א באותה מקולין א' המוכרת בשר טרפה, והתם לא מוזלי כלום, וא"כ שפיר הולכין בתר הרוב, וא"ש דקדוק לשון הב ייתא כולן מוכרות בשר שחיטה ואחת מוכרת בשר נבלה:

ויותר תמוה לשון השו"ע דבסעי'" זה נקיט האי לישנא, ובסעי' הסמוך קתני רוב חניות מוכרין בשר שחיטה ומיעוטן בשר נבלה וכו' ונתערבה באחרות עיי"ש, והוא תמוה מאוד, וגם לא הוי צריך כלל לומר רוב חניות וכו' דהא אדלעיל נמי קאי, ולמשכ'" ניחא מאוד דדין שבסעי' ג' הוא דוקא באופן הנ"ל דיש תקנה בעיר שכל החניות ימכרו בשר שחיטה ואחת דוקא בשר נבלה, דאל"כ תיקשי קושיי' הכו"פ משא"כ הדין שבסעי' ד' דאם נתערבה אותה חתיכה הך דינא איתא נמי במקום שמכריזין, דנהי דאסור ליקח מנכרי מחמת תקנתא במקום שמכריזין מ"מ אינו אסור אלא בדין ולא בתערובות, ודו"ק היטב:

ח שם בש"ך ס"ק י"ח בשם הרוקח דבנמצא ביד קטן דינו כביוצא ביד נכרי עיי"ש וצע"ג לפי משכ' הש"ך בסי' א' ס"ק כ"א דקטן מקרי בר זביחה משום דעכ"פ אסור למספי לי' בידים והשיג בזה על הלבוש, ועיי"ש בפרמ"ג א"כ בנמצא ביד קטן אמאי דינו כנמצא ביד נכר, ואי משים דאין נפק"מ לקטן הלוקח דאיסורא דספי לי' בידים לא רמיא עליה כ"א על הגדול א"כ גם לעניין שחיטה נימא הכי, ודוחק לומר דמיירא בקטן שאין בו דעת כלל ולהכי לא הוי כאלו לקחו ממקום קביעות משום ועיי' דאינו יודע להבחין

מאיזה חנות לקח פרמ"ג וצע"ג, (ס) שם בש"ך ס"ק כ"א, הביא בשם העט"ז שכתב לחלק בין מינו לאינו מינו ופשיט היא שחין עניינם לכאן ועיי' במילואים שנדפס עה"ג משכ' ליישב דברי העט"ז, ואינו מספיק כלל דמשכ" במבשא"מ כיון דתלי' בטעמא ולא ברובא לכן קבוע אינו מעלה ומוריד כלל, בורכא היא מאי ענין זה לכל דפריש מרובא פריש, דקיימינן בי' השתא, ותו דגם לעניין ביטול בחהר"ל וכיו"ב בקביע דרבנן, מ"מ במבשא"מ נמי בעי' מיהת שהממש יתבטל ברובא דלא גרע ממב"מ, וא"כ יפה השיג הש"ך על העט"ז וזה פשיט וברור, (י) שם בש"ע דכל דפריש מרובא פריש, בכו"פ מספק"ל לקח מן הקבוע דאסור, אם הוא עומד ובשרו בידו סמוך לחנות המוכרת בשר שחיטה אי שרי' דהא קורבא דאורייתא ורובא דאורייתא אלא דגלי רחמנא דבקבוע לא אזלי' בתר רובא וי"ל ברובא וקורבא דאיכא תרתי מתני גם בקבוע ועיי"ש שרצה לפשוט מהאי דאומר לשליחו לקדש לו אשה וכו' אסור בכל הנשים והטעם משום קבוע דהדרי לניחותא ואמאי דנימא דלא יאסר אלא באותה עיר שהשליח שיכן שם דהם קרובים לשליח יותר משאר נשים דקורבא דאורייתא, וע"כ צ"ל כיון דקבוע דוחה רוב דוחה נמי קרובא וצ"ע דמהתם ליכא למפשט כלל, דודאי אי הוי ידיע לן באיזה מקום קודשה שפיר הוי מצינו לומר דאזלי' בתר קורבא, אבל התם הרי ידענו דהשליח הי' גם במקומות אחרים, וא"כ אנחנו לא נדע איזהו מקים הקורבא, ולשיטת התוס' דעיקר האיסור תם הוא משום קנסא, בלא"ה אין ראי' משם, אבל לפענ"ד נראה ראי' ברורה משס' ספ"ק דכתובות הולכין אחר רוב העיר והיא דאיכא רוב סיעה בהדייהו, ואמרי' טעמא דאין הולכין אחר הרוב מהעיר לחודי' משום דהו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה עמ"ד ופריך אי דאזלו אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש לא צריכא דאזלי איהי לגבייהו, מ"מ ניחזו מאן קרובים אצלה אי כשרים קרובים אצלה הו"ל רובא וגם קורבא, אע"כ דשניהם יחד נמי לא מהני היכא דהו"ל קבוע וע"ש ודו"ק:

יא שם בשו"ע ס"ד, רוב חניות מוכרות בשר שחיטה וכו' ונתערבה באחרות ואינה ניכרת בטלה ברוב משום ס"ס, עיי' טו"ז ס"ק ג' וש"ך ס"ק כ"ב וכ"ג מה שתמהו על דין זה, מ"ש מספק א' בגופו וספק א' בתערובות לקמן ס"ט כיון דהספק הראשון אסור מה"ת לא מהני מה שנעשה ס"ס על ידי תערובות, ותו דאפי' באם הספק הא' מחמת התערובות קיימ"ל לקמן דבעי' ג' תערוות עיי"ש, ועיי' מה שתי' הש"ך דס"ל להמחבר דש"ה כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו כ"ז שהוא בעינא ולא ע"י תערובות, והנה התי' מצד עצמו פלאי סוף כ"ס ספק הראשון אסור מה"ת תיתא מהיכ"ת, ויותר תמוה למה יגרע ספק מקבוע שהוא מה"ת דלא בעינן ג' תערובות ואלו בדבר חשיב שנתערב דמדאורייתא

ברובא בטיל יהי' צריך ג' תערובות ודבר זה הוא מרפס איגרא, תו קשיא לי הא דין זה נובע מהרשב"א בתוה"ב, ואיהו לא ס"ל הך סברא דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו לענין קבוע למפרע עיי' לעיל בש"ך ס"ק י"ד, ורואה אני דלכאורה הדברים ק"ו דלעניין קבוע למפרע, שפיר מסתבר לומר דע"כ לא גלי' רחמנא דין קבוע אלא משעת ידיעת איסורו ואילך ולא למפרע ואפי"ה ס"ל להרשב"א דלא אמרי' כן, כש"כ לענין התעריבות דאין שום סברא לומר דיהא עדיף ספק איסור דאורייתא הבא מחמת קביעות משאר ספיקא דאורייתא דלא אמרי' בו ס"ס מחמת דאיסור ראשון אסור מה"ת, וכש"כ דקשה טפי קושיי' הש"ך בס"ק כ"ג דהא אפי' בתעריבות דבר חשיב דמה"ת ברובא בטל בעי' ג' תערובות, וע"ז תי' הש"ך מקבוע חידוש הוא אינו מובן כלל, והנראה לפענ"ד בס"ד ליישב, ומתחילה ניישב ענין חידוש הוא שכ' הש"ך בכאן אינו דומה לחידוש הוא דאמרי' לעיל לעניין קבוע למפרע, דהכי ה"ק, דכיון דמצד הסברא הי' ראוי לומר כל דפריש מרובא פריש, אלא דגזיה"כ הוא דבקבוע לא אמרי' כן, וכל זה כשהאיסור בפ"ע אבל כל שהאיסור בתערובות דליכא גזיה"כ שוב נשאר לן הסברא דאזלי' בתר רובא ונהי דלא הוי אזלי' בתר רובא כל זמן שהוא בפ"ע לאו משום דבקבוע אין הסברא כל דפריש מרובא פרים אלא מגזיה"כ וכיון דבתערובות לא גלי רחמנא הגזיה"כ שוב הדר' הסברא קמייתא לדוכתא, ואינו כמו ספק טרפה שנתערב דהתם הוי ספק השקול משא"כ הכא הא י"ל כל דפריש מרובא פריש וכל זה בנ"ד משא"כ לעניין קבוע למפרע שפיר ס"ל להרשב"א כיון דעכ"פ גלי רחמנא דבקבוע לא אזלי' בתר רובא אין חילוק בין אי נודע האיסור השתא אז מעיקרו ואמרי' קבוע גם למפרע, וא"ש:

מיהא אכתי צריך ליישב אינך תמיהות הנ"ל ונ"ל בס"ד דהא דבעי' בתערובות דבר חשיב ג' תעירבות, ולא סגי בב' י"ל כיון דתיקון רבנן דדבר חשיב וכיו"ב אין לו ביטול הו"ל כתעריבות חד בחד דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ובדאורייתא בתעריבות חד בחד הא לא שייך לומר כל דפריש מרובא פריש ממילא בתעריבות דבר חשיב דהו"ל מדרבנן כתעריבות חד בחד נמי לא אמרי' כל דפריש מרובא פריש (וכו') ותו דע"כ הוצרכו חכמים לתקן דלא נימא ג"כ כל דפריש מרובא פריש, משום דאי לא הא לא קיימא נמי הך תקנתא שלא יהא בטל, דהא תרווייהו מאחרי רבים להטות נפק"ל, ואם נאמר כל דפריש מרובא פריש מכלל דאזלי' בתר רובא גם בדבר חשיב שוב לא קיימא גם הא דאמור רבנן שלא יתבטל משו"ה שפיר אמרי' בתעריבות דבר חשיב דאפי' אם נתערב אח"כ בתעריבות השני לא מהני ובעי' ג' תערובות, משא"כ לענין קבוע דאורייתא דל"ש זה שפיר מצינו לומר כל שנתערב אח"כ שוב הדר' סברא קמייתא לדוכתא, דמסברא

אמרי' כל דפריש וכו' וכיון דגזיה"כ אין כלן לא מיחשב ספק השקול ושפיר מקרי ס"ס ודו"ק ועיי' בחי' רע"א ז"ל ובחי' בית מאיר שנדפסו עה"ג משכ" לתמוה ג"כ על הש"ך כמשכ' לעיל דהא לקמן בסעי' ח' יותר חידוש דהראשון לא נאסר אלא מכח שפי' לפנינו מקבוע דרבנן ולפי משכ' הדבר מוסבר שפיר ודו"ק, (יב) שם בשוע"ע סעיף ה' מי שלקח בשר מהמקולין ואפי' חהר"ל, ואח"כ נמצאת טרפה במקולין ולא נודעו חתיכת טרפה וא"י מאיזה לקח כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצאת הטרפה מותר שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפירש וכיון שהרוב כשר מותר עכ"ל השו"ע:

הנה לכאורה משמע הטעם משום כל דפריש מרובא פריש:

אלא דצ"ע דא"כ הו"ל לפרש דדוקא מיעוט שפירשו אבל אם פירשו כל כך עד שא"א להתיר מטעם כל דפריש כגון שניים האחרונים ובאופן שנודע מי ומי שלקחו בשר משניים האחרונים אסור ואיך פסק ותני כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנודע הטרפה מותר, ועכצ"ל דלאו מחמת כל דפריש מרובא פריש, אלא משום דין ביטול הוא דנוגע בה, וצ"ל כי היכא דלעניין דין קבוע לא אמרי' כמחצה עמ"ד קודם שנודע האיסור הה"ד דברים החשובים שאינם בטלים היינו דוקא אם כבר נודע האיסור, ומשו"ה אין נפק"מ בשניים האחרונים כלל כיון דכבר נתבטל, ובהכא ניחא לי מה דאיתא בבאר הגולה אות ה' וז"ל פי' והוי כדין תערובות יבש ביבש בחד בתרי בטל עיי"ש, ולכאורה דבריו תמוהים דהול"ל מטעם כל דפריש, דמה עניין תערובות יבש ביבש להכא, דהא בחהר"ל עסקי' ולפימשכ' ניחא אלא דלאחר העיון א"א לומר כן, דא"כ ליקח מכאן ואילך אמאי אסור, כיון שכבר נתבטלו החתיכות הר"ל מקמי הכא, איך נאמר דהדרו לאיסירא קמא: ע"י שנודע וא"כ לא משכחת לה כלל להאי דינא דא"כ נימא הכא גם לעניין החתיכות שכבר לקחו ממקולין לעניין החתיכות דלא אפשר לומר בהו כל דפריש מרובא פריש, ותו תמוה לי דהא לפימסכ' הש"ך בסוף סי' ק"ט כל היכא דלא נודע התערובות ל"ש ביטול כלל עיי"ש, א"כ שוב א"א לומר הטעם משום דחד בתרי בטל, וע"כ אין מקום לנטות אלא לפרש דהשו"ע באמת לא התיר אלא מטעם כל דפריש מרובא פריש ואיה"נ דלא שרי שנים האחרונים וסמוך עצמו על שמבואר כן במק"א, ודבר הבאר הגולה הנ"ל צריך נגר דלפרקינהו ודו"ק, (יג) שם, בשו"ע, אבל לקח מכאן ואילך אסור אפי' חתיכה שאינה ראוי' להתכבד וכו' עיי' טו"ז סק"ה מה שהקשה מש"ס שבת דף קמ"ז אבל עשה בנ"א וכו' ופירש"י הואיל ומרובין הם מדכרי אהדדי ועיי' בנקה"כ ובחרע"א, שדחו קושי' זו, ועיי' מה שהעלה הטו"ז בסוף דבריו לפרש שיטת הטור בזה עד אלא ודאי גם החתיכות שאינן ראויות אסורות כמו הראויות כיון ששניהם מגוף א' ע"כ הקשה הטור

דכולן אסורות מצד הדין מטעם קבוע דרבנן שגזרו עליו להיות כמחצה עיי"ש, וכבר דחה הנקה"כ גם בזה דברי הטו"ז עיי"ש דחהר"ל דלא בטלה הוא מדרבנן והם אמרו והם אמרו עיי"ש, ולא זכיתי להבין בזה דברי רבנו הטו"ז, וגם דברי הנקה"כ שהוצרך לבא לידי מדה זו משום דחהר"ל מדרבנן והם אמרו תמה על עצמך הרי שיש כאן איסור ברור ונחתך קצת מאותו איסור ונתערב באחרים וכי שייך לומר שלא יבטל אותו מקצת מחמת שחלק גדול שלא נתערב עדיין עומד באיסורו וכי מה עניין זה אצל זה, אותי חלק שנתבטל הרי נהפך להיתר מחמת ביטול ואידך כיון שלא נתבטל מהיכ"ת יהי' איסורו סותר ביטול אותו מקצת שנתערב, והשתא למה יגרע מה שעדיין נשארו ממנה חתיכות הרל"ה, מאלו הי' נשאר ממנה חתיכה שלא נתערבה כלל וצע"ג (יד) שם בשו"ע סעי' ו' בהג"ה, והא דאסור אם הפרישו במתכוין היינו שלא פירש רק מעט ונשארו מקצת האיסורין במקומן דאז גזרי' שמא יקח מן הקבוע ג"כ, אבל אם נתפרשו כולן ולא נשארו במקומן ובשעת עקירתן פירשו קצתן אותן שפירשו אז מותרין וכו' עיי' טו"ז ס"ק ז' שהקשה הא מש"ס ר"פ כל הזבחים מוכח דאפי' בכהי"ג גזרי' שמא יקח מן הקבוע דהתם נמי פריך ונכבשינהו לכלהי ומשני גזרה שמא יקח מן הקבוע ועיי' מה שהעלה הטו"ז בתירוצו דאע"ג דר"י מחולק בזה על ר"ת וס"ל דלא מחלקי' בין חולין לקדשים לעניין זה מ"מ בהך גזרה לעניין אם הפרישו כולן מודה ר"י דבקדשים החמירו טפי עיי"ש, ודבריו צע"ג להבין דמלבד דהדבר מצד עצמה אינו מובן, אם אין אנו מחלקין בין חולין לקדשים לעניין גוף הגזרה מ"ש לעניין אם הפרישן כולן דנחלק טפי אבל יותר קשה דהא עיקר הגזרה שמא יקח מן הקבוע לא הוזכר כלל בש"ס בשום דוכתא אלא בהך דכל הזבחים שנתערבו וממנפ"ש כיון דמהתם ע"כ א"א ללמוד לענין חולין דהא בפהי"ג דמיירא התם דהיינו כשנתפזרו כולן ע"כ בחולין לא גזרינן א"כ מנ"ל כלל דגזרינן בחולין שמא יקח מן הקבוע אפי' בלא נתפזרו כולן, והיכא אשכחן הך גזרה כלל וצ"ע, גם משכ"" הש"ך בס"ק ל"ז דדעת הרב דאעפ"י שחזרו ובאו יחד במקום א' כל שנתפזרו כולן ונעקרו מקביעות הראשון שוב לא חשיב קבוע דדין קבוע חידוש הוא כמש"כ לעיל בשם הר"ן ואין לך בו אלא חידושו דהיינו שנשאר במקומו הראשון וצע"ג דלכאורה אין שום טעם וסברא לומר בזה סברא הנ"ל דקבוע חידוש הוא, כיון דסוף סוף הו"ל קבוע מ"ש השתא מדמעיקרו, ויותר קשה קושיי' הדג"מ מנזיר דף י"ב דאמרי' הדר' לניחותא מוכח בהדיא דלא כהש"ך, ומשכ' בזה הדג"מ חולי הש"ך ל"ק אלא בקבוע דרבנן צ"ע דהאי דנזיר נמי הו"ל קבוע דרבנן כמבואר שם בתוס", ונראה לפענ"ד בס"ד ליישב הכל ומתחילה נסביר דברי הש"ך מה טעם לחלק בין קביעות ראשון לשני די"ל הא דגזרו

חז"ל דבעלי חיים ודברים חשובים לא יתבטלו היינו משום גזירה אטו קבוע דהא נמי לקבוע דמיא, וכן כתב בס' בינת אדם עיי"ש, ולפי"ז י"ל דזה לא שייך בבע"ח שנתפזרו כולן דאין כאן שים קביעות במקומן ממילא גם מחמת חשיבות בע"ח לא גזרו והותרו כולן, והנה מבואר במרדכי והובא ברמ"א לעיל סי' ק"ב ובאו"ח סי' ש"ך דבדבר דתחילת ביאת האיסור לעולם היא על ידי תערובת לא אמרי' חומרא דדשיל"מ והה"ד חשיבות שאר דברים שאינם מתבטלין וא"כ י"ל כן גם לעניין קביעות דכיון דבשעה שנתפזרו הותרו כולם נהי דחוזרין אח"כ למקום קביעות מ"מ כבר נקרא שם היתר על כולם, וכיון דקבוע חידוש הוא, אין לך בו אלא חידושו ולא אמרי' כן היכא דביאות האיסור לעולם הוא בתערובות וה"נ להך דמיא, והשתא ממילא לא תיקשי קושיי' הדג"מ הנ"ל מנזייר דהתם ל"ש ענין ביטול כלל באמת אין חילוק בין קביעות הראשון לשני, וממילא יהא מקום להסביר בזה חילוק בין חולין לקדשים, דהנה מבואר בבכורות כ"ג דטומאת משא לא בטל וא"כ הה"ד אם באנו לדין על כל התערובות יחד לענין להנות ממנו בפעם אחת הו"ל כטומאת משא, מיהא בחולין לא שייך זה דכמעט לא משכחת לה שיהא כל התערובות של אלו הבעלי חיים נאכלות בב"א, משו"ה שפיר י"ל כיון שנתפזרו שוב לא נקרא עליהם שם איסור כלל משא"כ בקדשים כיון דאיכא למיחוש שמא יבואו י' בנ"א להקרובן בב"א, ולגבי אכילת מזבח ודאי גזרה קרובה היא נמצא דמעיקרו לא בטל מכל התערובות שם האיסור מיהת לעניין להקרובן בב"א, שוב אי יחזרו למקום קביעותן אין זה כמו איסור נולד בתערובות דהא עדיין לא פקע שם איסור מנייהו לגמרי ושפיר נקרא שם קבוע עליהם אפי' שלא במקום קביעות הראשון, וא"ש בס"ד ודו"ק היטב (טו) שם בשו"ע סעיף ז' דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו וכו' ונאכל א' מהם בשוגג או נפל מעצמו לים בענין שנאבד מן העולם הותרו כל האחרים וכו' הנה כל המפרשים תמהו על דין זה הא בש"ס פ' כל הזבחים פריך על רב דאמר כן בטבעת של ע"ז ונפל א' מהן לים הגדול ממתני' דכל הזבחים שנתערבו ומשני רב דחמר כר"א דאמר חם קרב רחש ח' מהם יקרבו כל הראשים, ואנן לא קיימ"ל כר"א רק כמתני' דכל הזבחים:

כבר תמה כן בהשגת הראב"ד פ"ז מ"ה ע"ז, ובפט"ו מ"ה תרומת, ועיי' בכ"מ שם משכ' בזה, ונ"ל בס"ד דהנה כבר הקשה בכ"מ ה' תרומות בשם מהרי"ק מאי פריך הש"ס הא רב לא התיר אלא בנפלה מעצמה אבל לא בהפילה, והכי קיימ"ל, וא"כ בכל הזבחים שנתערבו אם ימות א' הו"ל כהפילה ועיי"ש בכ"מ שכתב בשם מהרי"ק הנ"ל דבאמת היי"ט דהרמב"ם וכבר השיג על זה זקני בפמ"א עיי"ש, דמ"מ מנ"ל להקשות מאי דוחקי' דש"ס לאוקמי' הך דרב כר"א, ועיי' בבה"ז מה שהקשה על תי' זה, והנה החוו"ד תי'

דהקושי' היא דימתינו עד שימות א' מהם ממילא, אלא דקשה על זה הא מבואר ביומא דף ס"ו כל דבת הקרבה הוא טריד ואתי לידי תקלה, אלמא כל דאפשר לבא לידי (תקלה) לא עבדינן תקנתא ברעי' ועכצ"ל דקושיי' הש"ס שפיר דהא רבא ס"ל התם דבע"ח נדחין וא"כ לא חזי להקרבה אף שימות ואינו עומד לרעות עד שיסתאב וליכא למיחוש לתקלה, משו"ה מקשה שפיר אמאי ימותו ליעבד להו תקנתא עד שיסתאבו, אבל לדידן דקיימ"ל בע"ח אינן נדחין בלא"ה לק"מ קושיי' הש"ס כיון שע"י שימות א" מהם יחזו כולן להקרבה לא עבדינן תקנתא ברעי' משום חשש תקלה, א"ד החוו"ד, ודבריו תמוהים דהא רב הוא מארי דהך שמעתא ורב לשיטתו דס"ל ביומא דבע"ח אינן נדחין, וא"כ הדרא קושי' לדוכתה, מ"פ הש"ס, הא י"ל דלא עבדינן תקנתא ברעיא, משום חשש תקלה מיהא נ"ל דהוי ס"ל להש"ס דמשום הפסד"ק לה"ל למיחוש לתקלה מיהא י"ל דזה תליא אי חשש תקלה הוא דאורייתא או דרבנן, דודאי אי הך חששא שמא יבא לידי תקלה אינו אלא מדרבנן שפיר איכא למימר משום הפסד קדשים ל"ג, אבל אי חשש תקלה דאורייתא א"א לומר כן, וי"ל דזה תליא בפלוגתא דרב ושמואל דפליגו באיברי שעיר המשתלח ביומא דף ס"ז, ואמרי' התם מסתברא כמ"ד מותרין משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה, אלמא דס"ל תקלה דאורייתא, וא"כ ע"כ צ"ל, מאן דס"ל דאסורין בהנאה ס"ל חשש תקלה לאו דאורייתא, ולפי"ז י"ל דקושיי' הש"ס הכי אליבא דרב לשיטתו, נהי דלא מסיימו התם ביומא בפלוגתא דרב ושמואל אי רב ס"ל מותרין או אסורין מ"מ י"ל המקשה הוי ס"ל אליבא דרב, איברי שעיר המשתלח אסורין בהנאה, וא"כ ע"כ חשש תקלה לאו דאורייתא ושפיר הו"ל למימר ירעו, ולא נחוש לתקלה משום הפסד קדשים אבל אנן קיימ"ל איברי שעיר המשתלח מותרין בהנאה, משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה, א"כ ע"כ צ"ל חשש תקלה דאורייתא והה"נ כאן א"א להתיר משום הפסד קדשים משום חשש תקלה כן נ"ל בס"ד, עוד נ"ל לתרץ קושיי' הנ"ל, עפ"י קושיית המהרי"ק שהביא הכ"מ מ"פ הש"ס הא בהפילה מודה רב דאסור ועיי' בה"ז שכ' דבהפילה לא אסרי' אלא משום קנסא, ובקדשים לא שייך קנסא, כיון דאיכא מצוה שלא להפסיד קדשים, מיהא צ"ע נהי דקנסא לא שייך מ"מ איך מותר להמית בידים הא זה הוי כמבטל איסור לכתחילה, ונראה די"ל דזה תליא אי אין מבטלין איסור לכתחילה הוא דאורייתא או דרבנן, דאי אמרת דרבנן שפיר י"ל דמשום קדשים לא מיתסר, אבל אי הוא דאורייתא לא שייך להתיר משום הפסד קדשים, ונ"ל די"ל אי אי"מ איסור לכתחילה דאורייתא או לא תליא בזה דהנה ידוע שיטת הראב"ד ס"ל דאורייתא והכריח כן ממאי דאמרי' בש"ס חולין מזרוע בשלה לא ילפינן דחידוש הוא, ולכאורה הא גופא קשיא אמאי לא

יליף מזרוע בשלה דמותר לבטל איסור לכתחילה, מיהא י"ל התם אין כוונתו לבטל, משו"ה שרי, מיהא תינח אי דבר שאינו מתכוין מותר, אבל אי דשא"מ אסור א"כ למ"ד אין מבטלין איסור לכתחילה דאורייתא אפי' באין כוונתו לבטל אסור ושוב איכא למילף מזרוע בשלה דמותר לבטל איסור לכתחילה, ולפי"ז יש לומר אליבא דרב דס"ל בכתובות ו' כר"י דדשא"מ אסור, א"כ מוכח מזרוע בשלה דמותר לבטל איסור מדאורייתא ולא מיתסר אלא מדרבנן א"כ י"ל משום הפס"ק לא גזרו ושפיר פריך הש"ס משא"כ למאי דקיימ"ל דשא"מ מותר א"כ מזרוע בשלה לא מוכח וי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה דרבנן ושפיר י"ל משום הפסד קדשים ל"ג, ושוב ל"ק קושיית הש"ס די"ל להמית בידים אסור משום אי"מ איסור לכתחילה, ושפיר קיימ"ל כמתני' דכלה"ז, וקיימ"ל נמי כרב דנפלה א' מהם ליה"מ הותרו כולם, וא"ש, מיהא זה אם נימא כשיטת הראב"ד דאי"מ איסור לכתחילה דאורייתא, אבל רוב הפוסקים ל"ס להו כשיטת הראב"ד בזה, ונ"ל ליישב עוד עפי"ד של הבה"ז שאני הכא דאיכא מצוה משום הפסד קדשים, מיהא הא עכ"פ מכוין לבטל איסור לכתחילה דפשיטא דזה ודאי מקרי מתכוין לבטל איסור אלא דמ"מ הו"ל לא אפשר ומבואר בש"ס פ"ב דפסחים דלר"י דס"ל דבר שא"מ אסור ומתכוין כאינו מתכוין שוין א"כ לא אפשר וקמכוין נמי שרי ושפיר פריך הש"ס והיינו אליבא דרב לשיטתו דס"ל כר"י, משא"כ למאי דקיימ"ל כר"ש דבר שאי"מ שרי א"כ לא אפשר וקמכוין אסור שוב ל"ק קושיי' הש"ס, ושפיר פסק הרמב"ם:

ואף דמארי דהאי קושי' הוא רבא ואיהו ס"ל שם דלר"י נמי כא אפשר וקמכוין אסור, מ"מ הנ"מ באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן מודה כדמשמע בהא דמשני שאני היכל דלתוכו עשויותו ופי' רש"י דהו"ל שלא כה"נ אע"ג דשלא כדרך הנאתו אסור מיהת מדרבנן ודו"ק עוד לקמן משכ' תי' נכון עוד בס"ד, ועיי' חוו"ד משכ' לתרץ עוד די"ל הטעם דכל הזבחים שנתערבו ימותו כולם משום דלאדם אי אסור, והמזבח הוא כ"א ולרב פריך שפיר משום דלרב סתמא קאמר כולן מותרין משמע אפי' לאדם א" פלאים דבריו א"כ מנ"ל למפסק בזה דלא כרב הא ליכא מאן דפליג עליו בזה, וצע"ג, (מז) שם: בשו"ע:

ונאכל א' מהם בשוגג עיי' טו"ז סק"ח וש"ך סק"מ שהשיגו על התה"ד בזה, דנהי דל"ח שמא יאכל במזיד אבל מ"מ נחוש שמא יאכיל במזיד לגוי או לכלב, והחוו"ד תי' דשוגג אטו מזיד ל"ק אלא הכא הטעם משום דאתו לאערומי לומר שוגג הייתי, ומייתא ראי' מדאמרי' רב כר"א ס"ל דאם הקריב ראש א" יקרבו כל הראשון הא כתבו התוס' דהפילה הוא אוסר רב' ואם קרב ראש א" הו"ל כהפילה הוא, א"וו דלא אסור אלא משום דאתי

לאערומי ול"ש לומר כן גבי אם קרב ראש אי ועיי"ש, והנה ראייתו יש לדחות דאפי' להטו"ז והש"ך דגזרינן שמא יאכיל במזיד לנכרי או לכלב, ולא משום דילמא אתו לאערומי מ"מ ניחא גבי אם קרב ראש אי מהם דהנה שמא יקריב במזיד ודאי לא חיישינן כי היכא דל"ח שמא יאכל במזיד כיון דלפום מה דתלינן דהיינו דאיסורא א"כ איסור קמקרוב, מיהא הכא מ"מ מיתסר שמא יאכלנו לנכרי או לכלב, אבל התם מהיכ"ת ניחוש לכך, דמה הנאה י"ל לכהן מזה, ואפי' בקדשים הנאכלין הא אמרי' גבי כהנים לא הוי חתיכת קדשים חתיכה ראוי' להתכבד, משום דלא חשיבא לגבייהו דיש להם די והותר ואי דבעלים מאי נפק"ל מזה, הא כיון שכבר זרק הדם הורצה, ומ"מ קושיי' הש"ך והטו"ז מתרצי שפיר עפי"ד החוו"ד, ועיי' לפ"ת הביא בשם ס' תפל"מ דהה"ד אם נתערב באיסור אחר באופן שנאסר מה"ת הו"ל כנאבד והה"ד כשנמכר לנכרי כיון דעכ"פ אין צריך לדין עליו, והכה ונשכ' בנתערב שפיר משכחת לה להבה מעצמה ועיי' לקמן אבל בנמכר לנכרי, נראה דלא משכחת לה האי דינא כלל, כיון דבהפילה קיימ"ל דאסור אפי' הפילה בשוגג, א"כ בנמכר לנכרי נהי מני דאין צריך לדין עליו מ"מ הו"ל מיהת כמו הפילה כיון דא"א להעשות ממילא, ונסתפקתי אי נפל א' מהם לים הגדול קודם שנודע התערובות אם אמרי' נמי שאנו תולין לומר האיסור כנל, ולכאורה נראה לפימשכ' התוס' בזבחים דהיי"ט דתליא משום דמדאורייתא כבר נתבטל וא"כ לפי משכ' הש"ך בסי' ק"ט כל שלא נודע אינו בטל מה"ת, א"כ י"ל דלא תלינן או דילמא נהי כל דעדיין לא נתבטל לא תלינן מ"מ השתא מיהת דנודע א"כ נתבטל מה"ת שוב תלינן גם בדמעיקרו ולא איכפת לן במה שבשעה שנודע עדיין לא נתבטל מה"ת, ולכאורה יש להביא ראי' ממאי דאמרי' בש"ס פ' כל הזבחים השתא דאמר רבנן לא לקרוב אי קריב לא מרצו, והקשו ממתני' דקינין ומשני הא כמ"ד בעלי חיים אין נדחים, ורבא ס"ל כמ"ד בע"ח נדחין, ופריך הש"ס והרי שחוטין דלכו"ע נדחין ותנן ר"א אומר אם קרב ראש א" מהן יקרבו כל הראשון עיי"ש, והקשה בס' ביה מאיר מאי פריך דילמא התם מיירא בלא נודע דעדיין לא נקרא עליו שם דיחוי כלל והיא קושי' חמורה ולהנ"ל לק"מ דאיס"ד דבלא נודע א"כ באור לא תלינן כיון דכל עיקר הטעם משום דכבר נתבטל מדאורייתא ודו"ק מיהא ממשכ'" הרא"ש בתשובה והובא בטו"ז סק"ח דדוקא נאכל קודם שנולד הספק מותר משום דל"ג קודם שנולד אטו לאחר שנולד וכ"ה בש"ך ס"ק מ"ב דקודם שנודע מותר אפי' בהפילה מהיי"ט א"כ מוכח לכאורה דלא כמשכ", אלא דהא גופא קשיא דהא מבואר בתוס' שם וכ"כ הש"ך ס"ק מ"ו בשם הרשב"א דהטעם בכל אלו מפני שכבר נתבטל ברוב מה"ת, ובלא נודע תהא לשיטת הש"ך בסי' ק"ט מדאורייתא לא נתבטל, ואפשר לומר דלאו שלא נודע

כלל קאמר אלא שלא נודע לאותו שאכלו או שהפילו לים: ודו"ק ועיי"ש בזבחים בהא דמקשה הש"ס ממתני' דכל הזבחים שנתערבו ומשני רב דאמר כר"א אם קרב ראש א' מהם והקשו בתוס' הא טעמא דר"א משום דכתיב מום בם לא ירצו הא עי"ת ירצו ותירצו דקרא לא איצטרך אלא בתערובות חד בחד אבל בחד בתרי בלא"ה מותר מדאורייתא, והנה לקמן יתבאר דלכמה פוסקים תערובת חד בחד אינו נקרא עליו שם תערובת כלל, והדרא קושיי' לדוכתה, מיהא י"ל לפימשכ' הש"ך הנ"ל דבלא נודע התערובות לא בטל מדאורייתא א"כ יש ליישב שפיר קושיית התוס' דקרא מיירא היכא דלא נודע התערובות משו"ה איצטריך קרא דמום בם לא ירצו הא עי"ת ירצו, אלא דלפי"ז חוזר וניעור קושיי' הב"מ הנ"ל מ"פ הש"ס על רבא והא שחוטין דלכו"ע נדחין הא י"ל התם מיירא דלא נודע ובאופן דעדיין לא נקרא עליהם שם דיחוי כלל, וי"ל דהש"ס פריך שפיר לרבא לשיטתו דאיהו פריך לרב ממתני' דכל הזבחים איצטריך לשנוי רב דאמר כר"א, וא"כ מוכח דס"ל אליבא דר"א דאפי' לאחר שנודע נמי אמרי' הכי דאל"כ מנ"ל ללמוד מר"א, הא א"א ללמוד מקודם נודע די"ל דוקא התם לא גזרינן כמשכ' הרא"ש אבל לאחר שנודע אסור אפי' ממילא אע"כ דס"ל אליבא דר"א גם לאחר שנודע תלינן ושפיר פריך לרבא והא שחוטין דלכו"ע נדחין, והוצרך לשנוי דר"א ס"ל דשחיטין א"נ כחנן המצרי ודו"ק (י"ז) שם, ונאכל א" מהם, עיי' שיך ס"ק מ"א הביא שיטת הרמב"ם שמצריך שיפלו שניים כן העלה הכ"מ פ"ז מ"ה ע"ז מחמת הקושיי' דהא בתאינה אוסר הרמב"ם ב"ה תרומות, ועיי' חוו"ד שהקשה על הכ"מ א"כ הו"ל להרמב"ם לפרש דבשניים מותר גם בתאינה כמו בטבעת:

ומתוך כך העלה לתרץ דהא בש"ס עביד צריכותא דאי תכא ע"ז הו"א דוקא ע"ז דאין לו מתירין אבל תרומה דהוי דשיל"מ לא עיי"ש, וא"כ אף דמציני דפליג רבה על ר"מ וס"ל דר"ל לא אמר אלא בחבית דמינכר נפילתה, אמרי' דע"כ לא פליג אלא בתרומה דהו"ל דשיל"מ אבל לא בע"ז עיי"ש, ולפענ"ד חי' זה דחיק מאוד דבשלמא לעניין עיקר הדין שייך שפיר לחלק בין דשיל"מ לדבר שאין לו מתירין, ולומר דבדבר שיל"מ כיון שיש לו היתר בלא"ה לא סמכינן אהיתרא דנפל א' מהם לים, אבל אי אמרת דעיקר הדין איתא גם בדשיל"מ מהיכ"ת נימא דמחמרינן בדבר שיש לו מתירין טפי לענין מינכר נפילתו ותו דלקושטא דמילתא תרומה לא מיקרי דשיל"מ כלל כדאיתא בש"ס פ' הנודר מן הירק דף נ"ב, וביבמות פ' הערל, והש"ס ל"ק אלא לצריכותא דעכ"פ איצטרך לאשמעי' משים דהו"א הכי, הן אמת דהכ"מ רוצה לומר אליבא דהרמב"ם דתרומה הוי דשיל"מ עיי' בפ"י מה' תרומות לענין גידולין, ובאמת דבריו תמוהים בזה, וכבר כ' בס"ד ליישב דבריו

בסוגיא דשיל"מ, ועיי' בחי' לסי' ק"ב אבל כאן ל"ש זה, והנראה לפענ"ד בס"ד דנהי דס"ל להרמב"ם דוקא חביות דמינבר נפילתה אבל תאנה לא מ"ונ הא מבואר ברש"י שם בזבחים דטעמא דמ"ד דבעי' מינכר נפילתה היינו משום דבעי' שיהא מוכחא מילתא דבה תליא ולא אתי למימר כלהי שרי בלא נפילה וזה לא שייך אלא בתאינה וכיו"ב דאינו דבר חשיב לענין ביטול, אבל בטבעת וכיו"ב שהוא דבר חשוב מצד עצמו אמרי' שפיר כי היכא דמקרי דבר חשיב לענין שאינו בטל הה"ד נמי דלענין נפל א' לים נמי חשיבותו גורם לו דלהוי כמו מינכר נפילתו דבזה ל"ש טעם הנ"ל דמחמת חשיבותו מידע ידיע שנפל לים והא דקאמר הש"ס צריכותא דאי אשמעי' חבית ה"א דוקא חבית דמינכר נפילתה אבל טבעת לא, ל"ק הכי אלא לצריכותא בעלמא דעכ"פ לא הו"מ למילף דין טבעת מדין דחביות כיון דחבית מינכר נפילתה מחמת הכמות משא"כ טבעת דלא מינכר אלא מחמת האיכות של החשיבות, אבל לקושטא דמילתא גם טבעת מקרי מינכר נפילתה כיון דהוא דבר חשיב שאינו בטל משא"כ תאינה וראי' מוכרחת לזה, דא"כ תיקשי לרבה דאמר אבל תאנה לא מהיכ"ת לעשות מחלוקת בין ר"ל לרב ותו דמשמע בגמרא דליכא מאן דפליג ארב מדלא מייתא הך דר"ל אליבא דרבה לפלוגי אדרב ומייתא כלה למימרא בפ"ע, או"ו דדינא דטבעת של ע"ז איתא אליבא דכו"ע, כן נ"ל בס"ד, והא דהצריך הרמב"ם שנפלו שתי טבעות לים עיי' כ"מ דס"ל להרמב"ם הא דאר"א לא התיר ר"א אלא שתים היינו דבעי' שאם הקריב שני ראשים הוא דתלינן ותוניה לי א"כ גבי חבית נמי הול"ל דוקא בנפלו שני חבית לים ואין לומר דבחבית דמינכר נפילתה סגי בא"ו דראש א' מהם בודאי נמי מינכר נפילתה הוא כינו חבית וצע"ג אבל לפענ"ד נראה בזה טעמא דהרמב"ם משום דאסור להנות משנים האחרונים, משו"ה בעי' שיפלו שנים כי היכא דהנותרים יהיו מותרים כולם כאחד כן כראה לפענ"ד בס"ד וס"ז בע"ז משא"כ בתרומה דבלא"ה צריך להרים משום ממונו של כהן סגי כפל חבית א' ודו"ק, יח) שם בשו"ע:

בעניין שנאבד מן העולם עיי' ש"ך ס"ק מ"ד אבל כל שישנו בעולם וצריך לדין עליה וכו' ובש"ך ס"ק מ"ה אם נחתך או נתרסק נתבאר דיני בסי' ק"א עיי"ש, דמבואר שם דאין תולין לומר האיסור נחתך ומתבטל ויהיו כולן מותרות, ואע"ג דגם התם אין צריך לדין עליה כלל דהא אפי' אם האיסור הוא שנפרש נמי כבר נתבטל מ"מ הא עכ"פ אפשר במציאות שיכירו אותה חתיכה שנתערבה ושוב יהי' צריך לדין עליה משו"ה אינו דומה לנאבדה דאי"צ לדין עליה כלל ומוכח מזה דאפי' אין נפק"מ על אותה חתיכה אלא בדרך רחוקה נמי לא תלינן לומר דהאיסור הלך לו ועפי"ז נ"ל הא דמייתי בפ"ת בשם ס'

תפל"מ דהה"ד אם פי' א' מהם ונתערב עם ד"א בענין שאננו בטל ואסור מדאורייתא דהא אי אתה צריך לדון עליו ולפענ"ד נראה דזה אינו דעכ"פ נפק"מ לעניין אם יוכרו אותה חתיכה שנתערבה יהי' צריך לדון עליה, ותו נ"ל דאפי' אם נתבשלה עם רוב חתיכות של איסור באופן דבודאי כבר נאסרה אותה חתיכה מדאורייתא מ"מ אכתי איכא נפק"מ לענין אם יתוסף אח"כ היתר באופן שיהיו האיסור בטל מדאורייתא אם יצטרך ביטול גם נגד החתיכה שנפלה לשם ואפי' אי חתיכה עצמה נעשה נבלה בשאר איסורין מ"מ נפק"מ מ"מ נפק"מ עכ"פ לעניין איסור דאורייתא וכיון דיש עכ"פ נפק"מ אפי' בדרך רחוקה שוב לא תלינן דחתיכה שהלכה לה היינו דאיסורא כן נ"ל בס"ד:

יט) שם שאנו תולין לומר האיסור הלך לו עיין ש"ך ס"ק מ"ו הטעם לכל אלו מפני שמה"ת כבר נתבטל ברוב וכן מבואר בתוס' פ' כל הזבחים עיי"ש ועיי' בחידושי בית מאיר עה"ג, שכ' הטעם משום דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דהיינו כשיש בודאי שם איסור משא"כ כשלכל אחד דשוב אפשר דהאיסור נפל ואין כאן איסור שוב אף אם הוא שם אינו נדון כקבוע ואזלינן בתר רובא עיי"ש, והרא"ש פ' גיה"נ כתב דהוי הטעם משום ס"ס עיי"ש ונראה דנפק"מ בין הטעמים דאלו לטעם של הרא"ש אסור לאדם א' להנות מכולם אפי' בזה אחר זה כמשכ' הרמ"א דשוב אין כאן ס"ס, משא"כ אם נימא הטעם משום דמה"ת כבר נתבטל, ונהי דמדרבנן נתנו עליו דין קבוע הנ"מ בודאי איסור משא"כ ביש כאן ספק איסור, א"כ שוב הו"ל כאיסור בעלמא שנתבטל דמותר לאדם א' לאכל התערובות בזה אח"ז, ועיי' ש"ך ס"ק מ"ח ודו"ק, מיהא לפימשכ' המחבר לקונן בסמוך ס"ח דבעינן ג' תערובות והוה כשיטת הרמב"ם, ומבואר בחוו"ד ס"ק י"ז הטעם משום כיון דנתנו חכמים על תערובות הראשון דין קבוע הו"ל כתערובות חד בחד דלא מהני אח"כ תערובות השני להתיר עיי"ש משום דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכיון דבקבוע דאורייתא דינא הכי הה"ד בקבוע דרבנן, א"כ שוב ליכא למימר הכא טעמו של הבי"מ הנ"ל דהא בתערובת חד בחד ודאי אם נפל א' לים המלח לא שרי' אידך, ועכצ"ל הכא הטעם משום ס"ס, וממילא אסור לאדם א' לאכל כל התערובת אפי' בזה אח"ז כמשכ' הרמ"א אלא דמ"מ צ"ע לכאורה הא הבי"מ טעמא קאמר דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו היכא דיש כאן ודאי איסור, אבל לא היכא דיש לומר שהאיסור הלך לו, ונ"ל בס"ד די"ל הרמב"ם בזה לשיטתו דאיהו ס"ל כר"ש גבי נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור, וקשה לשיטתו א"כ קבוע מנ"ל, וכ"כ לעיל בס"ד ליישב דלהרמב"ם לשיטתו לא צריך קרא לקבוע דלא אזלי' בתר רובא ות"ל משום דלא מוכח בשום דוכתא דאזלי' בתר רובא גם בקבוע עיי"ש, ולדידי' ע"כ קבוע לאו חידוש הוא ועיי' משכ' לעיל

מזה בטוטו"ד בס"ד, וא"ב שפיר חשוב לי' קבוע אפי' אין כאן איסור ברור ובטבעת של ע"ז שנפל א' לים ע"כ הטעם משים ס"ס ועפי"ז נראה לפענ"ד ליישב קושיית הקדמונים שהקשו על הרמב"ם הא בש"ס מוקי לה להא דרב פר"א, והרמב"ם לא פסק כר"א דאם קרב ראש א' מהם יקרבו כל הראשים, וא"כ קשיא קושיית הש"ס מכל הזבחים שנתערבו אמאי ימותו כולם ועיי' משכ' לעיל בס"ד, ולהנ"ל נראה לתרץ שפיר דלכאורה ל"ק קושיי' הש"ס מכל הזבחים כמו שהקשה גם בחוו"ד דהא י"ל שאני מזבח שהוא כאדם א' ולאדם א' אסור כל התערובות מיהא י"ל הש"ס אזיל אליבא דרבנן דנפק"ל לקבוע מקרא וא"כ קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ושפיר מותר אפי' לאדם א' א"כ הה"ד בכה"ז שנתערבו הול"ל דאם המית א' מהם הותרו כולם למזבח, משא"כ למאי דפסק הרמב"ם כר"ש וקשי' קבוע מנ"ל ועכצ"ל לדידי' קבוע לאו חידוש הוא, וא"כ לא הוי הטעם רק משום ס"ס וע"כ לא שרינן בטבעת של ע"ז אלא לשני ב"א שוב אין כאן קושי' מכל הזבחים די"ל מזבח הו"ל כאדם א', וא"ש בס"ד ומיושב שיטת הרמב"ם על נכון, ודו"ק ומ"מ בעיקר סברתו של הבי"מ ונשכ' טעמא משום דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו יש לפקפק דלענין דין זה ל"ש לומר כן דאדרבא הכא הוי החידוש לקולא דהא אי לאו דנתנו עליו דין קבוע הו"ל למימר כל דפריש מרובא פריש והו"א האי דנפל לים המלח היתרא הוא דנפל ואיסורא עדיין ברובא איתא ודו"ק:

כ) שם בשו"ע ס"ח נפל מתערובות הזאת א' לשנים אחרים ונפל מן השלשה אחד לשניים אחרים הרי אלי האחרי' מותרין, עיי' ש"ך ס"ק נ' דהמחבר אזיל בזה לטעמיה שכ' בב"י שכן הוא גירסת רש"י ותוס' אבל לא שת לבו לעיין היטב בתוס' ופוסקים שאף עפ"י שהם גורסים כגי' הרמב"ם מרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותרים מ"מ הא כ' התוס' שם אמאי דאמרי' בש"ס כוס של ע"ז שנפל לאוצר מלא כוסות ושי' א' מהן לרבוא ומרבוא לרבוא מותרין דלא איצטרך מרבוא לרבוא אלא למימר דמאן דאסר אסר בכלהו א"נ משום דיש חילוק בין רבוא ראשון לרבוא שני דמרובא ראשון אסור להנות מכולם בב"א דקמתהני בחד ספיקא כיון דבב"א מתהני אבל רבוא שני אפי' נהנה מכולן בב"א ס"ס הוא ושרי עיי"ש ולפענ"ד צע"ג על תי' הראשון שבתוס' דתינח בברייתא דרמוני בדין דקתני פלוגתא דר"י ור"ש שפיר י"ל דנקט תערובות ג' לרבותא להודיעך כחו דמאן דאוסר אוסר בכולהו אבל בברייתא דכוס של ע"ז דקתני סתמא בלא שום מחלוקת ומ"מ נקיט לרבוא ומרבוא לרבוא א:

לאו דס"ל דבעינן באמת ג' תערובות לא הו"ל למינקט מרבוא לרבוא גם השכ' התוס' דנקט ג' תערובות משום דבזה אפי' נהנה מכולן בב"א שרי משא"כ ברבוא השני, תיבה

בברייתא דריומני בדו שפיר משכחת כה דנהנה מכולן כאחד אבל בכוס של ע"ז דוחק למצוא גוני דיהא נהנה מכולן כאחד אם לא למכרן כולו ומשמע דברייתא לא מיירא מזה אלא מהנאה של גוף הכוס, ונ"ל בס"ד דהיינו טעמא דהרמב"ם והשו"ע דל"ס להו כסברת התוס' אלא נקט כפשוטן של דברי הברייתא ומשומעותה דבעינן ג' תערובות כן נ"ל בס"ד ועיי' לקמן בסמוך:

כ"א) שם בש"ך ס"ק נ"ב הביא קושיי' הכ"מ בפ"ז מה' ע"ז דבכוס של ע"ז פסק דשרי בב' תערובות וברימוני בדין בפי"ו מה' מ"א פסק דבעי' ג' תערובות ועיי"ש בכ"מ משכ' דרימוני בדן כיון שאפשר שיתפרדו הרמונים הו"ל כדשיל"מ משו"ה החמיר והוא דבר קשה להבין ממנפ"ש:

אי משוית לי' לדשיל"מ אף ג' תערובות לא יהא מהני ותו הא אין המתיר עתיד לבא בודאי וצ"ע והש"ך הביא בשם מהר"ם אשכנז דלעניין איסור אכילה דוקא מחמיר הרמב"ם בג' תערובות משא"כ בכוס של ע"ז דאננו אלא הנאה ובפלתי וחוו"ד הקשו א"כ מ"ק הש"ס שמואל ס"ל כר"י דילמא ע"כ לא אסר ר"י אלא ברימוני בדן אלא לאיסור אכילה משא"כ בכוס של ע"ז מודה ר"י ומנ"ל לשמואל דר"י פליג בכוס של ע"ז ועי' פרמ"ג שתירץ על זה דהא בברייתא קתני מרבוא לרבוא וקשה הא סגי בב' תערובות ועכצ"ל משום רבותא דמאן דאוסר קתני לה א"כ ממילא מוכח דר"י פליג גם בכוס של ע"ז וצ"ע דהוא מערכה על הדרוש דתינח למסקנא דמחלקי' בין איסור אכילה לאיסור הנאה אבל הא גופא קשיא מנ"ל לחלק בזה דילמא בכ"ע בעינן ג' תערובות ור"י ס"ל דלא מהני ס"ס בשום מקום לענין היתר אכילה רק לעניין איסה"נ מודה דמהני ס"ס ובג' תערובות דוקא פדמ"ל לר"ש באמת ועיי' משכ' הפלתי והחוו"ד דדוקא בדבר שאיננו בטל מחמת חשיבותו ס"ל להרמב"ם דבעי' ג' תערובות אבל בע"ז דהוי טעמא דמשום חומרא דע"ז אי"ב סגי בב' תערובות, ועיי' בחוו"ד דקלסי' לתי' זה, ולפענ"ד הוא תמוה מאוד דאטו טבעת של ע"ז וכוס של ע"ז אטו מחמת שיש בו גם חומרא דע"ז בטל ממנו חשיבות שי"ל מצ"ע דודאי נ"פ דהוא כאותן דברים שחשיב במתני' וגם לא מסתבר כלל דטבעת של ע"ז של זהב ושל כסף, וכ"כ כוס של זהב של עז לא יהי' לו דין דבר שבמניין שי"ב מחמת חשיבותו וא"כ למה יגרע לעניין התערובות משום שיש בו גם חומר ע"ז ועיי' בכו"פ שהקשה עוד מהא דעבד צריכותא בש"ס בין חבית של תרומה לטבעת של ע"ז ולהנ"ל הומ"ל צריכותא בין איסור אכילה לאיסה"נ ועוד קושיות רבות קשיין על חילוק הנ"ל עיי"ש ויותר על כן קשה דהרמב"ם הו"ל לפרש בהדיא בהך ברימוני בדן דדוקא באכילה הוא דמיתסרי אבל בהנאה שריין וצע"ג:

סימן קיב

בענין ספק דאווירייתא אי מה"ת לחולה או לחומרא ובסוגי דרוב: (א) שיטת הרמב"ם ידוע משכ' בפ"ט מה' טומאות מת דכל הספיקות מותרין מה"ת ולגירסת הכ"מ שם קאמרינן דבספק כרת ספיקא דאורייתא לחומרא עיי"ש דאל"כ למ"ד דלא בעינן איקבע איסורא אשם תלוי דכיר היכא משכחת לה, וכבר הקשו הראשונים על הרמב"ם מהא דבעי הש"ס למילף בפ"ק דחולין דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ומשבירת עצם בפסח מדלא חיישינן שמא ניקב קרום של מוח ולהרמב"ם לא מוכח מידי דהא י"ל משום דספיקא דאורייתא לקולא:

ועיי' במהרי"ט חיור"ד ס"ז א' והובא בשעה"מ ה' טו"מ דהיכא דאיכא לברורי מודה הרמב"ם דספיקא דאורייתא לחומרא עד שיתברר והתם איכא לברורי ולענ"ד הדברים תמוהים:

דמה לי אי לא מצינו לברורי מחמת דלא אפשר או מחמת איסור דשבירת עצמות או איסור דלא כתחיה לנתחים דהא עיקר ילפותא דילפינן דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה או משבירת עצמות היינו משום דהאיך כתב רחמנא תרתי דסתרי כיון דפסול רחמנא קרבן טרפה איך כתבה תורה ולא נתחיה לנתחים אי נמי גבי פסח איך כתב רחמנא ועצם לא תשברו בו אע"כ דאזלי' בתר רובא וא"כ הכי ב' מילי לאו סתראי נינהו אבל חי ס"ד דספיקא דאורייתא עכ"פ היכא דליכא לברורי מה"ה לקולא א"כ שפיר כתב רחמנא ולא נתחיה לנתחים וכיו"ב גבי פסח דהא כיון דעכ"פ א"א לברורי מחמת איסור יזה שוב אמרי' דכל הספיקות מותרין מה"ת וקושיית הראשונים כראי מוצק וקושיי' הראשונים מעיקרו לא קשיא להו מהיי"ט על הא דפריך הש"ס מנא הא מילתא דאמרו רבנן ז"ל בתר רובא, דבזה ודאי ל"ק תיפוק ליה דאפי' ספק בעלמא נמי לקולא דבזה ודאי מצינו למימר שפיר דקושיית הש"ס מהא דאזלינן בתר רובא אפי' היכא דאיכא לברורי לא מבררינן, ואלו מחמת ספק בעלמא הוי' צריך עכ"פ לברורי אבל מהא דפשיט הש"ס מרישא של עולה ומשבירת עצם שפיר קשי' להו לראשונים (ועיי' לעיל סי' כ"ו) (ב) ומ"מ קושיית הראשונים הנ"ל קשיא, ועני' בחוו"ד בקונטרס בית הספק: בסי' ק' שיצא לחדש דטעמא דהרמב"ם בזה עפ"י האמרי בש"ס סוטה דף כ"ט ריג א"כ רמי כתיב והבשר כל טהור יאכל בשר האם ספק אסור וכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק שרי עיי"ש אלמא מוכח דהתורה בכל מקום לא דיברא אלא מודאי ולא מספיקות ועפי"ז יצא לחלק בין היכא דכ"ר קום ועשה לשב ואל תעשה דודאי בכל הלאוין דכתב רחמנא שוא"ת אמרי' שפיר דוקא ודאי טרפה לא יאכל אבל ספק שרי וכיו"ב אבל היכא דכ"ר

קום ועשה אמרי' לאידך גיסא דבעי שנודע לך בודאי דהכי הוא ועפי"ז מיישב כל קושי' הנ"ל דה"נ כיון דכתיב תמים בעינן שיהי' בודאי תמים וכמו כן בהא דילפי' דטרפה פסול לקרבן מכל אשר יעבר תחת השבט פרט לטורפה שאינה עוברת:

אמרי' דבעי שיהיה ודאי עוברת תחת השבט ולא ספק, וא"כ שפיר יליף הש"ס דאי לאו דאזלינן בתר רובא גם ספק טרפה פסול למזבח עיי"ש ודפח"ח ועפ"י דבריו נראה לי בס"ד ליישב ע"כ הא דקאמר רב אשי בהך שמעתא יליף משחיטה עצמה, דאמר רחמנא שחוט ואכיל, ודילמא במקום נקב קשחט עיי"ש וכבר דקדק בחי' הר"ן שם למה לי' למנקט האי לישנא משחיטה עצמה עיי"ש ויותר יש לדקדק דהוצרך להאריך האמר רחמנא שחוט ואכול והוא לכאורה שפת יתר וע"ז אין תי' הר"ן מספיק כלל עיי"ש ולהנ"ל יובן על נכון דבא לאסוקי דלא נימא דמשחיטה אין הוכחה כיון דהאיסור אינו אלא מחיות לאו דנבלה א"כ י"ל אפי' אי לא אזלי' בתר רובא מ"מ שרי משום דסדא"ו לקולא כיון דהך ספק שמא במקום נקב אי אפשר לברורי מיהא זה אינו דה"נ אי לא הוי אלא רך לאו דנבלה שפיר הומ"ל כן אבל הא איכא נמי איסור שאינו זבוח דקאמר רחמנא וזבחת ואכלת א"כ קאמר רחמנא בלשון קום ועשה וכל כמה דלא ידעינן שנשחט בודאי אכתי אסור וקאי אלא ע"כ משום דאזלינן בתר רובא והיינו דקאמר אתי' משחיטה עצמה כלומר לא מלאו דנבלה הוא דילפינן אלא משחיטה עצמה דקאמר רחמנא שחוט ואכול בלשון קים יעשה מוכח דבעי' שנדע בודאי שהוא זבוח ובלא זה אכתי באיסור שאינו זבות קאי וא"ש בס"ד ובמש"כ יתיישב ע"נ קושיי' המהרש"א על התו"ס בחולין דף כ"ח שהקשו לשיטת הסוברים דלענין דרוסה דוקא אין לושט בדיקה מבחוץ אבל נקב י"ל בדיקה א"כ מאי פריך הש"ס ור"מ היכא אכיל בישרא דהא הומ"ל למבדקי':

ותירצו דיש חולי שמאדים כמו דרוסה ואי חיישי' למיעוטא הו"ל לחוש לכך והקשה המהרש"א דהומ"ל בדריסה עצמה ולמה להו לומר חולי שמאדים וכהנ"ל יש לומר דעיקר קושיי' הש"ס אינו אלא מחמת חיסור שאינו זבוח דבזה סדא"ו לחומרא משו"ה שפיר מוכח דע"כ צריך לחלק בין אפשר ללא אפשר דאי מלאו דנבילה י"ל דר"מ לא חייש למיעוטא כיון דאפי' ספיקו לקולא מה"ת אהני לן רובא דלא נחוש לי' מדרבנן, משו"ה הוצרך להקשות מחולי שמאדים כמו דרוסה, ובכהי"ג הו"ל כמו ניקב הושט דלא מהני בי' שחיטה והו"ל ספק קום ועשה וא"ש בס"ד ואין להשיב על הנ"ל הא בספק נקובה בלא"ה ליכא למימר סדא"ו לקולא דהא איכא חזקת איסור שאננו זבוח דהא מוכח מהתוס" בכורות רפ"ג דל"ש לומר בזה חזקת איסור שאינו זבוח דהא לא הוי בחזקת שאינו ראוי לזביחה ודוקא היכא דהוי ספק במעשה השחיטה אוקמינן בחזקת איסור

שא"ז וכבר האריך בזה הח"ס ז"ל בתשו' וכן בחי' מס' חולין וכבר הלכו נמושות בסברא זו עיי' בתשו' רע"א ז"ל וכן בחוו"ד סי' ק"י עיי"ש והוא סברא ברורה וא"כ ניחא הכל בס"ד ודו"ק ועפ"י הדברים האלו, אשכחנא פתרא ליישב בס"ד מש"ש הרמב"ם ב"פ מ"ה טרפות אעפ"י שכל הטרפות הלל"מ אין לך דבר שמפורש בתורה אלא דרוסה הלכך כל ספק שיסתפק לך בדרוסה אסור ובשאר טרפיות יש ספיקות המותרות, וכבר עמדו בזה הרב"י והטו"ז ביור"ד סי' כ"ט ע"ש ובלא"ה מצד עצמו הדבר קשה מאוד ממנפ"ש אי מדאורייתא קאמר הא באמת ס"ל להרמב"ם סדא"ו מה"ת לקולא אפי' באיסורים המפורשים בתורה דאטו בספק חלב ספק סימן או ספק כשרה או נבלה לכח ס"ל להרמב"ם ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ואי מדרבנן קאמר קשה לאידך גיסא הא באמת אשכחן בהדיא דגם בשאר טרפות מחמרין בספיקן וכן מוכח מכמה דוכתי ותו אטו כל מיני טרפות אין לוקין עליהם משום בשר בשדה טריפה וא"כ אמאי לא נחמיר בספיקן מדרבנן מיהת כמו כל איסורי תורה מיהא למש"כ בשם החוו"ד נלענ"ד ליישב דהנה בטרפות נמי כתיב בלשון קום ועשה דכתיב זאת החיה אשר תאכלו ודרשי' בריש אלו טרפות חיה אכול שאינה חיה לא תאכל א"כ י"ל דוקא אותה שבודאי היא חיה אכול אבל ספיקא אסורה מיהא כיון דס"ל להרמב"ם דמשמעותא דקרא דבשר בשדה טרפה לא מיירא אלא בדרוסה ושאר מיני טרפות אינן מפורשים אלא מהלל"מ משמע לי' דזאת החיה דדרשי' מיני' חיה אכול שאינה חיה לא תאכל אהך לחודה קאי וממילא שמעית מנה דבדרוסה כיון שהוא בפירוש בתורה ספיקא לחומרא אע"ג דבשאר איסורים אפי' במפורש בדאורייתא אמרי' ספיקא דאורייתא לקולא שאני הכא דקאמר רחמנא בלשון זאת החיה וא"ש ועפי"ז נלענ"ד ליישב ע"נ קושיי' הב"ח והפרישה בסי' כ"ט לשיטת הרמב"ם הנ"ל מאי פריך הש"ס בפא"ט אהא דאמר עולא ישב לו קוץ בושט חין חוששין שמא הבריא ופריך ולעולא מ"ש מספק דרוסה ולשיטת הרמב"ם לק"מ דהא דרוסה שאני הואיל ומפורש בקראי מחמרי' בספיקו והנה בתב"ש ובפלתי תי' דגם ספק נקיבת הושט הו"ל מפורש בקרא דהא נקובת הושט נבלה ולא זכיתי לירד לסוף דעתם דאטו כולהי טרפות אינם נכללים בלאו דטרפה לא תאכלו והא לוקין עליהם ועכצ"ל דכוונת הרמב"ם משום דעכ"פ משמעותא דקרא אינו מורה אלא על דרוסה שנטרפה ע"י חית השדה א"כ גם בנקובת הושט איכא למימר הכי דודאי משמעות נבלה דקרא אינו אלא במתה ממש ואין לומר דקושיי' הש"ס משום דספק נקובת הושט הו"ל אתחזק איסורא והו"ל להחמיר דא"כ בלא ספק דריסה הו"מ למפרך ותו דא"כ לא משני מידי ע"ש מיהא למאי דפרישית א"ש בס"ד דהא כל עיקר טעמא דהרמב"ם דמחמרינן בסד"ר הוא משום

דזאת החיה דאמר רחמנא קאי אדרוסה וא"כ אמרי' דוקא ודאי חיה אכול א"כ גם בספק נקובת הושט דהי"ל נמי כהי"ג דהא כ' רחמנא וזבחת ואכלת וכמשכ' לעיל בהא דאמר רב אשי אתי' משחיטה עצמה א"כ גם בכה"ג הול"ל דסדא"ו לחומרא ושפיר פריך הש"ס וא"ש בס"ד וראיתי בהגהות הגרב"פ על החוו"ד שהקשה לפי דבריו מהא דקאמר הש"ס אמאי לא ילפי' ממשקה ישראל, הא י"ל אי מהתם הו"מ למימר דספק שרי' דהא עכ"פ לישראל שרי ספיקא משא"כ מקרא דכל אשר יעבר קאמר רחמנא דאפי' ספיקו נמי אסור ולכאורה צע"ג ואחרי העיון נראה ליישב שפיר בס"ד דהא כבר כתבתי לעיל בשם מהרי"ט דספק דאיכא לברורי מודה כו"ע דאסור מן התורה וא"כ שפיר פריך הש"ס דניליף ממשקה ישראל דאין לומר דמהתם הו"א דספיקא שרי' דהא עכ"פ לא שרי' עד דבדקי' לי' וממילא פסול לגבוה משום הקריבהו נח לפחתיך כדפירש"י בזבחים ר"פ התערובת עיי"ש ומ"מ צ"ע דלכאורה נראה דדוקא היכא דצריך לבדוק אחר כל הטרפות כמו בנפולה הוא דפסלינן לי' משום הקריבהו נא לפחתיך וי"ל:

ג וראיתי בקונטרס הגאון מהר"צ חריף בעל טיב גיטין ז"ל, שנדפס מחדש דבר נחמד ביישוב שיטת הרמב"ם הנ"ל דהרמב"ם מחלק בין הספיקות עפ"י מש"כ הרשב"א לעיל אליבא דרבא דה"ל ספק טומאה ל"צ להילכתא גמורא דס"ל בכל הספיקות דשריין אף בלי חזקה והא דחסר רחמנא ספק חלב ספק שומן הטעם לפי שהספק הוא בתולדה אבל אם הספק הוא במקרה שנתחדש שם מקרה זה כמו ספק טומאה ברה"ר טהור, וצ"ל לפי"ד בספק בחתוכה אם היא מכשרה או מן הטרפה אסור ג"כ מה"ת ואף שהטרפות נתחדש ע"י מקרה מ"מ כיון שעכ"פ כבר היה נתחדש מקרה הלז בחתיכה אחת ואנו דנין אם זו היא החתיכה שנתחדש בה המקרה או אם היא אחרת הו"ל כמו ספק בתולדה ודוקא ספק מגע שאנו דנין אם נתחדש מקרה זה בעולם או לא וז"ב ולפי"ז נראה דהרמב"ם ס"ל דס"ט ברה"ר דטהור לאו מהילכתא וכמו שנראה מדבריו בה' טו"מ אמנם הרמב"ם פסק כרבא כאן דהטהרה ברה"ר ח"צ כהילכתא גמורי ומחלק ג"כ בחילוקו של הרשב"א הנ"ל מה דמחלקינן לשיטת רבא ובזה א"צ לדחוקים שנדחקו כולם בדעת הרמב"ם דלמאן דסובר חתיכה אחת מא"ב חתיכות חייבתן א"ת וכ"ו שדבר זה היא רחוק מאוד דהנהי תנאי יפלגו בהא דכל מחלוקת התנאים איננו אלא לענין אשם תלוי אבל איסורא מה"ת מיהא איכא לכו"ע ולמש"כ ניחא בס"ד עפי"ד הרשב"א הנ"ל והשתא א"ש סוגיא דשמעתין ברווחא טובא דבלא"ה י"ל כיון דבאמת אין ריעותא לפנינו איך ס"ד דש"ס לחוש לטרפות אף אי לא הוי אזלינן בתר רובא כלל הא כללא הוא בכל דוכתא דאחזיקי רעותא לא מחזקינן ולא חשיב לספק כלל (ועיי' בחי' ח"ס ז"ל שנתקשה ג"כ הרבה בזה

עד שלבסוף הניח בצ"ע) וע"כ עיקר קושיי' הש"ס כיון דלח אזלינן בתר רובא והרי איכא מיעוט בעולם והו"ל כאלו אנו יודעין שיש כאן חתיכה אחת שנולד בה טרפות ואין אנו יודעין מי הוא וכיון שכבר נתחדש מקרה הלז רק שאנו מספקין על אחת אם היא היא שנולד בה מקרה זה הרי כבר ביארנו שזה הספק הו"ל כמו ספק חלב ספק שומן דאסור באמת מה"ת לכו"ע דהוי ספק בתולדה שחייבן עליו אשם תלוי אע"ג שעיקרו נתחדש ע"י המקרה כיון שבודאי כבר נתחדש ודו"ק אדפח"ח אלא דמ"מ אי קשיא הא קשיא לי דהנה הש"ס פריך דילמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר דאלת"ה ר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכל בישרא והקשה החוו"ד בס"י ק"א מאי קושי' הא ע"כ ר"מ לא פליג אביטול ברוב וביטול ברוב הוא אפי' אחד בסוף העולם וכיון דרובא כשרות נינהו יתבטל הטרפות ברוב וכתב לתרץ דלא שייך ביטול ברוב רק היכא דהספק נולד מכח התערובות ואלו היה רק אחד לא היה ספק רק מכח התערובות נולד הספק שייך ביטול ברוב דומיא דסנהדרין שיש רוב מזכין ומיעוט מחייבין ואלו היו רק המזכין לחוד לא היה כאן שים ספק רק מפני ששניהם לפנינו נולד הספק משא"כ היכא שאפי' לא היה רק א' היה ג"כ הספק לא שייך ביטול ברוב עי"ש שמיישב בזה קושיי' הכו"פ מש"ס פסחים בחמשה שנתערבו עורות פסחיהם ע"ש מיהא לפי דברי הנ"ל א"כ כל עיקר מה שאנו צריכין לדון על בהמה זו אינו אלא מפני שידוע לנו שיש בעולם בהמות טרפות ומספק"ל אי הך דקמן הוא מהכשרות או מהטרפות א"כ הו"ל ממש כמו חתיכה שנתערבה בין החתיכות והו"ל רובא דאיתא קמן דגם ר"מ מודה דהא אי היתה הבהמה לבדה מצד עצמה לא הוי מספק"ל כלל דהא סדא"ו מה"ת לקולא וא"כ הדק"ל מאי פריך ור"מ היכא אכל בישרא מיהא נלענ"ד בעיקר קושיי' החוו"ד הנ"ל דלק"מ על הא דפריך הש"ס דילמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר דאלת"ה וכו' מאי אמרת התם טעמא משום ביטול ברוב, א"כ האיך מצי למילף משחיטה עצמה דילמא במקום נקב קשחיט, הא התם גופא נמי איכא למימר דמשום רובא דאיתא קמן וביטול ברוב קאתינן עלה וממנפ"ש פריך שפיר אלא דמ"מ מיהת קשיא על רב אשי היכא יליף משחיטה עצמה הא איכא למימר טעא משום ביטול ברוב כקושי' החוו"ד הנ"ל ותירוצי לא א"ש עפ"י הדברים הנ"ל אבל באמת קושי' החוו"ד מעיקרא לק"מ דהא מבואר בסס"י קי"א ס"ד הא דא" בעליה ואחד בבית מצטרפות לביטול היינו דוקא באם עתידין להתערב, ומבואר שם דדוקא אם הם של אדם א' לפי שכל שהן של אדם אחד עתידין להתערב אבל אם של שני בנ"א אינן מצטרפות א"כ קושייתו לק"מ ומן התימא על רבנו החוו"ד שלא נחית לזה:

ד והנלענ"ד בס"ד ביישוב שיטת הרמב"ם בזה, דלכאורה איכא לאקשויי לפימש"כ הריב"ש דכל היכא דכתב רחמנא והבדלתם כגון בהא דכתיב והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה לא סמכינן ארובא ומהיי"ט אמרי' בחולין דף נ"ט היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום וכו' בודק בבשרה וכו' ובלבד שיכיר ערוד והקשה הריב"ש למה לי שיכיר ערוד הא רוב בהמות שבעולם לאו ערוד נינהו ותירץ כיון דכתיב והבדלתם אין סומכין על הרוב דבעינן שיהיה ברור לו בודאי שהיא בהמה טהורה, וכבר כתבתי במק"א מה שיש לדין בזה כיון דאזלינן בתר רובא בכה"ת כולה שפיר קיים מצות והבדלתם כל שנתברר לו שהוא מן הרוב ואפי' לשיטת השמ"ק בפ"ק דב"מ דרוב אינו ודאי אלא ספק והתורה התירתו הייני דוקא רובא דאיתא קמן כיון דגם המיעוט חיתא קמן שפיר י"ל כן משא"כ ברובא דליתא קמן י"ל דהו"ל כמו ודאי מ"מ אפי' אם נימא כן לעניין רובא אבל בספיקא ודאי מסתבר טעמיה דהריב"ש דאפי' אם נימא בכה"ת כולה סדאו"ר מה"ת לקולא מ"מ היכא דכתב רחמנא בהדיא והבדלתם אי אפשר להקל מחמת ספיקו כיון דבעינן הבדלה ולפי"ז לכאורה איכא לאקשויי דהא כתב רחמנא והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו', ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל ופירש"י בחומש והוא מתורת כהנים אצ"ל בין חמור לפרה וכו' אלא בין שנולדו בה סימני טרפה וכשירה לבין שנולדו בה סימני טריפה ופסולה א"כ איך לן למימר דבכל ספק טרפות מה"ת לחומרא ולפי"ז יקשה על הרמב"ם בה' מאכלות אסורות שכ' בהדיא כיון דאין לך מפורש בתורה אלא דריסה ושאר טרפות הלל"מ הלכך כל ספק שיסתפק לך בדרוסה לחומרא ובשאר טרפות מה"ת לקולא ע"ש ואמאי לא נימא כיון דכתיב והבדלתם בעי' שיהי' נודע לך בודאי שהיא כשרה אמנם אחרי העיון נראה דלק"מ דלמאי דקיימ"ל טרפה אינה חיה א"כ ע"כ א"א לפרש קרא דבין החיה הנאכלת וכו' אטרפה קאי דהא טרפה אינה חיה וכבר הקשה הכו"פ בסי' כ"ט על פירש"י הנ"ל דכ' לפרש כן שלא כהלכה דהא קיימ"ל טרפה אינה חיה עיי"ש, ואקדים עוד משכ' בסוגיא דרובא ליישב הא דכ' הרמב"ם בה' עביוה"כ טעמא דשעיר המשתלח בעי' שלא יהי' טרפה מקרא דיעמד חי והקשו עליו נהי דניחא הא דלא יליף ממה דאין הגורל קובע לעזאזל אלא בראוי לשם דנפק"מ אם נטרף לאחר הגרלה מ"מ קשה מ"ט לא מייתא הש"ס מקרא דיעמד חי כמש"כ הרמב"ם וכתבתי בס"ד עפ"י מש"כ המהרש"ל דאפי' למ"ד טרפה אינה חיה אינו אלא רובא אבל מיעוטא מיהא חיות הנה ועפי"ז נראה ברור הא דאיכא למיעוטי מיעמד חי פרט לטרפה היינו לקושטא דמילתא דאזלינן בתר רובא א"כ האי מיעוטא דחיות הנה לאו ממניינא הוא כלל שפיר איכא למיעוטי מיעמד חי פרט לטרפה אבל כל כמה דלא ידעינן דאזלינן

בתר רובא, א"כ גם רובא אינו אלא כמו שאר ספק, וכיון דאיכא מיעוטא דאינן טרפות, ואפי"ה אינן חיות ואיכא נמי מיעוט טרפות דחיות הנה, ליכא למשמע מדרשה דחי' פרט לטרפה וא"כ ניחא קושי' הנ"ל דהרמב"ם שפיר ממעט מיעמד חי פרט לטרפה משום דלקושטא דמילתא אזלינן בתר רובא אבל הש"ס דקאי לפרושי מנא הא מילתא דאזלינן בתר רובא א"כ כל כמה דלא ידעינן דאזלי' בתר רובא א"א למיעוטי מקרא דיעמד חי פרט לטרפה משו"ה הוצרך למיעוטי משום דאין הגורל קובע לעזעזל עד שיהיה ראוי לשם, וא"ש בס"ד:

ועפי"ז נבא אל המכוון בס"ד דודאי אי הו"מ למימר דקרא דבין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל קאי אטרפות כמו שפירש"י בחומש שוב לא הו"מ למימר בספק טרפות סדאו"ר לקולא כיון דכתב רחמנא והבדלתם וכמשכ' לעיל בשם הריב"ש, אלא כיון דאנן קיימ"ל טרפה א"ח א"כ קרא ע"כ לאו בטרפות משתעי' וכ"ז לקושטא דמילתא דאזלי' בתר רובא אבל בס"ד דמהדר למילף מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא וכל כמה דלא אזלינן בתר רובא גם טרפה היא בכלל חיות כמו שאר בהמות ושפיר איכא לפרושי קרא דבין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תיאכל כפירש"י בין שנולדו בה סימני טרפה וכו', וא"כ שוב לא הו"מ למימר בספק טרפה מה"ת לקולא כיון דכתיב ביה והבדלתם וממילא מתיישב קושי' הנ"ל על הרמב"ם כמין חומר בקודש דלא מצינו למימר טעמא ברישא של עולה ובשבירת עצם בפסח משום דסדא"ו לקולא דכל כמה דלא ידעי' דאזלי' בתר רובא א"א לומר בספק"ט ספיקו לקולא וא"ש בס"ד ודו"ק:

ה עונ"ל בס"ד ביישוב שיטת הרמב"ם הנ"ל עפ"י מה שהקשה השואל בתשו' רשב"א סי' רע"ב ורע"ג וכפי מה שביאר הפרמ"ג בפתיחה להי' תערובות הכי קשי' לי' אליבא דמ"ד אפי' בידי אדם א"א לצמצם עיי' חולין דף כ"ח א"כ אשם תלוי דכ"ר היכא משכחת לה למ"ד דבעינן אקבע איסורא דהא איסור ביטל ברוב לא בעינן דוקא חד בתרי אלא אפי' אי חתיכות היתר גדולה קצת מחתיכות האיסור ונתערבו, וא"כ אם האיסור גדול נעשה כולו איסר ואם ההיתר גדול נהפך גם האיסור להיות היתר עכ"פ אין כאן איקבע איסורא אלא אי כולו אסור או כולו מותר ועכ"פ איקבע איסורא לא משכחת לה דהא אין כאן חתיכה משתי חתיכות והנה לפי מש"כ התו"ס בחולין דף כ"ח דכל היכא דלפי מראות עיניני החתיכות שוין יש כאן ס"ס לאיסור ספק דילמא שניהם שוין ואת"ל דחד מני' גדולה דילמא אותה של איסור היא הגדולה ועכ"פ יש כאן ס"ס לאיסורא שפיר הו"ל איקבע איסורא דלעניין איסורא איכא ס"ס משא"כ לענין התירא, דהא אפי' אם שניהם שוין האיסור נשאר באיסורו, מיהא כ"ז לקושטא דמילתא דאזלי' בתר רובא גם ברובא

דליתא קמן שפיר י"ל דהו"ל איקבע איסורא מחמת ס"ס הנ"ל אבל כל כמה דלא שמעינן דאזלי' בתר רובא א"א לומר דאזלי' בתר ס"ס, דהא מבואר בתש"ו רשב"א דכל ס"ס הוא מטעם רובא והיינו כרובא דלית"ק דרוב צדדין נוטין לצד זה ובזה נבא אל המכוון בס"ד דלכאורה קשיא איך אפשר לומר סדא"ו לקולא א"כ אשם תלוי דכ"ר היכא משכחת לה אפי' אי אמרת דבעי' חתיכה א' מב' חתיכות הא גופא לא משכחת לה כקושי' השואל בתשו' רשב"א מיהא למסקנא דאזלי' בתר רובא אתי שפיר דכיון דאזלי' בתר רובא גם ס"ס הו"ל כרובא ושפיר מקרי אקבע איסורא משא"כ כל כמה דלא ידעי' דאזלי' בתר רובא ממילא גם ס"ס לא מהני איה"נ דל"ל סדאו"ר לקולא דא"כ א"ת היכא משכחת לה ודו"ק היטב:

סימן קיג

(נשמט ממקומו) שוכ"ט לכבוד ידינ"פ ורב חביבי הרב הגדול החו"ב בח"ת עוקר דרים וטוחנן בסברא כש"ת מו"ה אהרן שווארץ נ"י דומ"ץ בק"ק מעזילאבריץ יע"א:

ע"ד השאלה בנדון שבעה עופות גסים שקורין פולקע"ס שהיו יושבין בלילה בכלוב שלהם אשר בגבהו יש פרצה קטנה שהיה אפשר לחדא להמלט לחוץ והנה בבוקר מצאו שנפל עוד דף אחד אשר דרך שמה הו"מ כלהו לאשתמיטי בריוח ובכלוב מצאו שנפצע אחד בצוארו ומת וחצי אחד מצאו בפי כלב הבית ואחד מצאו חי מבחוץ רק שניכר ממריטות ניצתו שפגעו בו ואחד אינני שוב נודע פסיעותיו של שועל רחוק מעט מהלול והלכו בעיקבותו ומצאו דרך שם ניצות מתרנגול גם ראו השועל בריחוק מקום משם ומעתה נפשו היפה בשאלתו מה משפט הנותרים אם לאכלם או למוכרם לנכרי או עכ"פ להשהותו:

והנה יש לדון בו להתירא מתלתא טעמא חדא כיון דאיכא כלבא קמן הו"ל ספק כלבא ספק שונרא וקיימ"ל תלינן בכלבא ותו מחמת נקטע ראשו של אחד מהם לשיטות המ"ב שהובא בש"ך ס"ק כ"ח ובטו"ז שם ס"ק כ"ז ט"ז כוותיה ס"ל דה"ה בקטע טובא כמי אמרינן נח רוגזיה ועוד בה שלישיה משום פרצה דנפרץ בכלוב ואיכא למימר דנמלטו על נפשותם לחוץ והו"ל במקום רחב דלא חיישינן לס' דרוסה כדקיימ"ל בשו"ע סעיף ס' אמנם כד דייקת שפיר יתבאר שאין באחד מהם להתיר אלו הנותרים ולא חזי כמי לאיצטרפו ונחזי אנן בס"ד:

מטעמא דספק כלבא ספק שונרא שפיר כתב מכ"ת נ"י דתליא לכאורה בשיטות הרשב"א ורבינו אהרן הלוי אי תלינן במציונו או לא ושוב רצה להכריע לקולא כשיטות הרא"ה

משים דמשמע ליה משיטות הרא"ש והמחבר בשי"ע כוותי' ס"ל גם כי יצא לדון בדבר החדש דהיכא דאנו דנין על הנשארים מודה הרשב"א להרא"ה ולהיות כי לבבי לא כן ידמה הן במה שהסב דעת הרא"ש והמחבר כשיטות הרא"ה הן במה דחידש דהרשב"א מודה בזה ואדרבא נלענ"ד בנ"ד גם הרא"ה מודה להרשב"א ולכו"ע תלינן בשוער ע"כ אדברה וירווח לי בסי"ד הרשב"א בתה"א ובחי' פ' אלו טריפות ס"ל דוקא כי איכא כלבא לקמן אבל אי ליכא שם מידי תלינן לעולם במצוי בין לקולא בין לחומרא והרא"ה בב"ה פליג עליו ובכל ענין תלינן להקל דאל"כ אפילו כששניהם בפניני נמי שונרא עלילה יותר מקניא וכלבא ואפי"ה אזלינן לקולא בדרוסה וחידש בחס"ו סי' ס"ג דפלוגתתם תליא בסברה רשב"א ס"ל אין סברה לתלות יותר בשונרא מבקניא וכלבא ע"כ תלינן להקל בשניהם לפנינו אבל אי לא היה לפנינו הולכין אחר המצוי בבית יותר והרא"ה ס"ל אפילו שניהם לפנינו מ"מ מצוי דהשונרא דורס יותר ומ"מ תלינן לקולא ש"מ דלא אזלינן בתר המצוי להחמיר בדרוסה ועפי"ז המציא שם החס"ו דרשב"א ל"ק אלא בספק כלבא ס' שונרא אבל בס' זאב וס' כלב אפילו כששניהם לפנינו נמי מיתסר דהא זאב מצוי יותר לדרוס ולכאורה נלענ"ד ראיה לזה מהגמרא שם דף נ"ג דכו"ע ספק על ספק לא על אימא לא על ס' כלבא ס' שונרא אימר כלבא על שתק ואיתב בניהו וכו' איהו קמעואי ואינהו קמרקרי ולכאורא יפלא הני שונרא וכלבא מאי עבידתייהו להתם הא בארי שנכנס לבין השורים קשקלינן וטרינן התם גם איהו קמעואי ואינהו קמקרקרי באריות ושורים קמיירי ולא שייך בהו דרוסת שונרא כלל א"כ מה אירי' דנקט ספק כלבא ס' שונרא הו"ל למינקט ספק ארי וס' חי' אחריתא שאינו דורס אלא וודאי כהרשב"א דמיירי ששניהם לפנינו וכמ"ש החס"ו דבספק שונרא וכלבא לחודא הוא דתלינן בכלבא להקל ולא בספק שאר דורסים ועיי"ש בפי' רש"י ד"ה מקרקרי גועות ומפרש לשון צועקת ארי לחוד ולשון צעקת כל בהמה לחוד גיעה לשור וכו' ולכאורה לא ידעני מה בעי בזה לפרשו לכולהו הני בזה ולהנ"ל מדוקדק שפיר דבאמת ראיתי בספר אור ארוע הגדול שכ' וז"ל נכנס שונרא ושתק ולא חזינן אי עבד מידי וכו' איהו קמעוא ואינהו קמקרקרי בעותא דקא מיבעתי משמע דמפרש לכלהו ספיקא בשונרא ולפי"ז אין ראיה מזה להרשב"א משו"ה פי' רש"י דאיהו קמעואי הוא לשון נוהם דלא שייך כי אם שהארי ומקרקרי הוא לשון גועה דלא שייך כ"א בשור א"כ איך היכניס בין הדביקים כלבא ושונרא הו"ל למינקט גם בזה ספק ארי ומזה נידק דדוקא בכלבא ושונרא אמרי' הכא וכמ"ש החס"ו ז"ל אליבא דהרשב"א: אלא דמ"מ דברי החס"ו זל לכאורה תמוהין בזה דהא המחבר בס' נ"ז סעיף י"ג ס"ל כשיטות הרשב"א דהא קאמר דאם בא לפנינו מבעבע דם ולא ידענו במה תולין במצוי בין

לקולא בין לחומרא ומ"מ נקיט כשיש לפנינו כלב וארי תולין בכלב אע"ג דארי ודאי מצוי לדרוס יותר וראיתי מעכ"ת רצה להסב מטעם זה שיטות המחבר כשיטות הרא"ה ורצה לחדש דבתרי מצוי מודה הרא"ה דאזלינן להחמיר דהיינו היכא דמצוי בבית וגם מצוי יותר לדרוס ולדבריו צ"ל דמש"כ תולין במצוי בין להקל בין להחמיר היינו בתרי מצוי מצוי בבית וגם מצוי לדרוס והכה הלשון הזה בעצמו הוא לשון הרשב"א ועכ"ח צריך לפרש דמיירי בחד מצוי דאל"כ לא הוי פליג הרא"ה עליו לפי מה דחידש מע"כ וא"כ האיך נקיט המחבר האי לישנא דהא לדידיה בעי תרי מצוי ותו דמפורש יוצא מהרא"ה בב"ה דבבא לפנינו ולא ידעינן במה נמי תלינן לקולא אע"ג דהו"ל למיחש לשונרא דהו"מ בבית טפי וגם דרס טפי ועיין בחס"ו סי' ס"ד אעכ"ח דבכו"ע תלינין להרא"ה לקולא והמחבר כשיטות הרשב"א ס"ל וכדהעלה הב"י וכמ"ש נמי הש"ך והטו"ז שם ס"ק כ' והדרה קושיה הנ"ל על הח"ס תו קשיא לי דלכאורה מלשון הרשב"א לא משמע כן שכ' דוקא בשניהם קמן אבל אי אינן קמן תלינן במצוי משמע דאי איתנייהו קמן לא תלינן במצוי גם מש"כ בחס"ו תשובה ס"ה עיי"ש דלדעת הרשב"א וסייעתו כל שאין ההיתר מצוי טפי תלינן להחמיר צלע"ג בכלבא ושונרא שניהם לפנינו נהי דס"ל לרשב"א דחתולים שלנו אינן מצויים לדרוס טפי מכלבא אבל עכ"פ פשיטא דלא הוי כלבא עליל לדרוס טפי א"כ מהיכ"ת נימא דההיתר צריך שיהא מצוי טפי דהא אפילו שוה בשוה נמי מקלינן:

אבל האמת יורה דרכו דע"כ לא קאמר הרשב"א דתלינן במצוי וכדפי' החס"ו ז"ל דבמצוי לדרוס נמי תליא מילתא הייני היכא דחזינן דאירע לו פגע אלא דלא ידענו מה היה לו אי כלבא או שונרא בזה שפיר קאמרינן דתליא במצוי אבל היכא דמספק"ל אי על שונרא או כלבא אין חילוק אי הספק הוא בשונרא או בזאב וארי שמצויין לדרוס יותר דכי מצויין מה הוי הא מספק"ל אי על או לא על ובזה דברי המחבר מתחוורין כשמלה חדשה דבסעיף י"ג מיירי דמספק"ל אי ארי נכנס או כלב נכנס בזה וודאי לא איכפת לן במה שארי עלול לדרוס יותר דהא אימא כלב על ואף דנקיט נמי בקנה נגף היינו משום דבאיתא לקנה לפנינו קנה נמי עליל לנגוף כמו ארי ואין הדורס מצוי יותר ובזה מדוקדק לשון הקודש של המחבר שכ' אבל אם הוא ספק אם נכנס או לא או שהוא ספק ארי או כלב או שמא בקנה נגף אין חוששין לו ולא כללינהו ביחד והכי הול"ל או שהוא ספק ארי או שמא ע"י כלב או בקנה נגף אעכ"ח בספק כלב הייני ספק על ארי או כלב ולא חזינן שהוא נגוף ושוב קאמר בבא אחריתא או שמא בקנה נגף דספק זה ל"ש בכלב דארי עליל יותר לינגוף ואין להקשות א"כ לא הוי מקשה הרשב"א מידי בחידושיו ובתה"א

למה ליה לרב אשי ללומר לאו מי אמר רבא ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ה"נ ס' קניא ס' שונרא אימר קניא היינו הך ומחמת קו' זה הוכיח חילוק הנ"ל ולמש"כ לא הוי מקשה מידי דהא י"ל ספק כלבא ס' שונרא היינו דמספקא אי כלבא או שונרא על משו"ה תלינן לקולא משא"כ הכא דאחזינן ממסמס קועי דמי הו"א דחיישינן לשונרא י"ל דמשמע לרשב"א דעכ"ח האי ס' כלבא ס' שונרא מיירא נמי בראינו שנפגע דאל"כ היינו ס' על ספק לא על ותו א"כ מה פשיט ר"א מי לא אמר רבא הא לקושטא שיש לחלק אעכ"ח דגם ספק כלבא ס' שונרא בהכי נמי מיירי וא"ש:

ועפ"י מש"כ מיושב ע"נ קו' הב"י על הטור בד"ה בהמה או עוף שבא לפנינו וצאוורו מלוכלך וכ' הרשב"א דוקא שיש לפנינו כלב וחתול וכו' וכ' חב"י ע"ז דכבר כ' רבינו דין זה למעלה ולא חזר לכותבו לכאן אלא כדי ליכתוב עליו וא"צ בדיקה:

ולמש"כ א"ש כמין חומר לעיל מיירא הטור שהספק אם ארי נכנס או כלב נכנס בזה הוי הדין אף בארי וכלב משא"כ בעוף הבא לפנינו מלוכלך לא שרינין אלא בספיקא דכלבא ושונרא חבל לא בכלבא וארי או זאב וא"ש: והנה לפי"ז בנ"ד דוודאי נפגעו העופות אפילו איכא ספיקא דכלב ושועל פשיטא דלהרשב"א תלינן בשועל כיון דמצוי לדרוס יותר מהכלב וראיתי למעכ"ת שרצה לצדד דע"כ לא קאמר הרשב"א דתלינן במצוי להחמיר אלא היכא דאין אנו דנין כ"א על הנפצע אבל אי דנין על אחרים כיון דלא אותרע חזקה מודה הרשב"א להרא"ה דתלינן להקל ומיישב בזה קו' הב"ח בהגהותיו על הרא"ש שהסב קושייתו מה נפק"מ בין ס"ד לס"נ על הגמרא דהאי בר אוזא דעל לבי' קניא ולא אפירש"י במקומו וכ' מע"כ ליישב דבהש חט י"ל דמיירא בלול דאנו דנין גם על אחרים א"כ שפיר יש נפק"מ בלא"ה בין ספק נקובא לס' דרוסה משא"כ בהאי דפ' א"ט דעל לבי' קניא דהוי מקום רחיק דאין נפק"מ גם בס"ד והוא דבר נחמד להשכיל אלא דדוחק גדול לפרש האי אוזא דהוי בי' רבא דאתא כי מסמס קועי דמי מיירי בלול דלשון כי אתא משמע דהתהלכה ברחבה מ"מ אפילו יהיבנא ליה זה ביושב קו' הנ"ל על הרא"ש מ"מ אי אפשר דהרשב"א ס"ל לחלק בין אי דנין על הנפגע לחודא דא"כ מה פריך על רב אשי דאמר מי לא אמרי' ספק כלבא ספק שונרא ה"נ ס' קניא דוודאי היא היא ולהנ"ל יש חילוק התם גבי ספק כלבא ספק שונרא מיירא דדניין גם על האחירים משו"ה תלינן בכלבא משא"כ הכא בהאי בר איזא דלא דנין כ"א על הנפגע ותו לקושטא דמלתא איך יליף מינה רב אשי אלא עכ"ח דליתא לחילוק זה דמכיון דע"י שנפגע אחד מהם אית לן הוכחה דוודאי הדורס פגע ביה דהא לענין זה שנפגע פשיטא דלא מהני חזקה של שאר העופות כדאמרי' בכתובות דף ע"ו רישא מנה לי בידך סיפא מנה לאבא בידך מבואר

שם בראשונים משום דלא מהני החזקה אלא באם החזקה הוא בזה שבאני לדין עליו וכיון דע"י שנפגע אית לן הוכחה דוודאי זה שמצוי לדרוס פגע בו מה איכפת לן בהחזקה דאחרנייתא עכ"פ הוכחה זו שהיה הדורס כאן לא נגרע בשביל כן וממילא כלהו אסורא: והא דהקשה הב"ח על הרא"ש בפ' השוחט ס' ג' שאחז דרך ארוכה והקשה אהאי בר אוזא דהוי ביה רב אשי אזיל לביה קניא וכי מה נפק"מ במה שאני תלינן בקניא והלא ב"כ וב"כ בעי בדיקה והא בלא האי דאילו טריפות אפירש"י גרידא הו"מ להקשות כן ולענ"ד נראה ליישב דהא התם קאי הרא"ש אליבא דרש"י דושט לעניין נקובה אין לו בדוקה מבחוץ אבל לענין דרוסה יש לו בדיקה גם לאחר שחיטה דמינכר זיהרא ולפי"ז א"ש דבהאי בר חוזא דרבא דפירשו לענין נקיבת הוושט י"ל שפיר נפק"מ לחומרא דאי מטעם דרוסה הו"מ בדיקה לאח"ש דל"א שמא במקום נקב קשחט משא"כ לקמן בהאי דרב אשי דמשמע לקולא תלינן שפיר הקשה מה נפק"מ:

והנה מעכ"ת כ' דהרא"ש עכ"ח דלא כהרשב"א ס"ל מדמוקי האי מעשה דפ' השוחט ברהט חתול אבתריה וראינו כן להרשב"א בלא"ה חוששין לשונרא באין שניהם לפנינו ובס' רבני צדק רצה ליישב זה ומעכ"ת בצדק העיר ומה שיש להשו"ב על תיריצו ולפענ"ד נראה בסי"ד ליישב זאת ע"נ עפי' מה שהקשה הרא"ש בפ' א"ט לשיטות הריב"א דדרוסה אין לו בדיקה מבחוץ א"כ האיך מכשירין לי' ע"י בדוקת פנים דלמא אי הו"מ למיבדק מבחוץ היה מוצאין הארס וסופו לחלחל מבפנים ותו' בעוד שלא נתחלחל הארס ועבר לפנים טיפת דם הארס ניכרת יפה בעודו מונחת על הושט משו"ה כל שנבדק בפנים ואיני ניכר אלו היה דרוסה עכ"ח היה כראה מבחוץ ולפי"ז נ"ל למאי דאמרינן בפ' א"ט נ"ב ע"ב דבחתול יש חילוק בין במקום שיש מצילין למקום שאין מצילין דבמקום שיש מצילין יש לו זיהרא טפי ולפי"ז י"ל דוקא במקום שיש מצילין דאיכא זיהרא טפי יש לסמוך ע"ז דאילו לא נתחלחל היה רושם אדמימות ניכר מבחוץ אבל במקום שאין מצילין דאין כאן אלא זיהרא פורתא אין לסמוך ע"ז וכיון דדרוסה אין לו בדיקה מבחוץ אף בדיקת פכים לא מהני לשיטות הריב"א דבזה הדרה קושיות הרא"ש הנ"ל לדוכתא ולפי"ז א"ש דהא מבורר בגמרא דהפכוהו לוישט ובדקוהו מבפנים וקשה קו' הרא"ש הנ"ל ובעכ"ח צ"ל דמיירי שהיה רודף אחריו והו"ל הצלת עצמו כהצלת אחירים וא"כ כיון דבפנים דבפנים לא ניכר הו"ל למינכר מבחוץ ואף דלקושטא דמילתא לא מצאנו חילוק בזה בפוסקים בין יש מצילין לאין מצילין היינו משים דקיימ"ל כאידך תי' הרא"ש מאחר דאי אפשר בענין אחר מקלינין בס' דרבנן אבל הרא"ש נקיט רהיט אבתריה כי היכא דלהוי א"ש גם בתי' הנ"ל:

עוד יש לומר בפשיטות דבאמת מהרא"ש בפ' א"ט סי מ' משמע דס"ל עיקר כשיטות ספר התרומה דבתרנגולים נמי אין דרוסה לחתול כ"א במקום שיש מצילין עיי"ש וא"כ א"ש דמפרש ברהיט אבתריה כי היכא דתהוי שפיר אליבא דכו"ע ובזה יש ליישב מה שהקשה מע"כ על תי' הא שבס' אבני צדק ואין להאריך ומשכ' בחס"ו ז"ל דרש"י נמי כהרא"ה ס"ל לא ידענא מהיכן משמע ליה כן דהא י"ל דמיירא בשניהם רשניני דמי אלימא מהא דאמרינן ספק כלבא ספק שונרא תלינן בכלבא דמוקי לה הרשב"א בשניהם לפנינו גם בפירש"י י"ל כן וראיתי בס' כנפי יונה דכתב בפשיטות דרש"י כהרשב"א ס"ל אמנם בישש"ש פא"ט מצאתי שכ' בהדיא להלכה כשיטות הרא"ה עיי"יש ודבריו צ"ע במה דקאמר דהו"ל ס"ס ובאמת אין נפק"מ בזה כ"כ כיון דמבואר בטוז"ז וכן משמעות האחרונים דהמחבר בסעיף י"ג כשיטות הרשב"א ס"ל וכן הוא שיטות הטור א"כ מי יעלה על דעתו לפסוק נגד הטור והמחבר אף אם יהא מסייע ליה מכמה שיטות ראשונים ואפילו אלפי ראיות לא יזיזו פסק הטור והשו"ע ממקומו כל שבאנו לדון הלכה למעשה מיהא בלאה"נ נלענ"ד דבנידן דידן לכו"ע ליכא למיתלי בכלבא דלכאורה שיטת הרא"ה תמוה הא גופא קשיא כיון דשינרא מצוי לדרוס יותר אמאי תלינן בכלבא ונ"ל בסי"ד עפ"י סברת הר"נ דנבאר עוד לקמן בס"ד דחזקה שאין הנדרס יכול להציל עצמו מיד הדורס ולפי"ז בהאי דממסמס קועי דמי נהי דאיכא קמן שינרא דעלילה לידרס מ"מ לעומת זה יש לנו הוכחה כנגדו אילו הי' מידי הדורס לא הי' נמלט מידו וכ"ז היכא דליכא קמן פציע אבל היכא דאיתא קמן פצועים כגון האי דקמן דל"ש הוכחה זו מודה הרא"ה דתלינן במצוי ותו נ"ל בשנדקדק לשון הר"נ והרא"ה שכ' טעמא משים דדרוסה מלתא אחריתא הוא ולכאורה צריך פירוש לדבריהם בזה:

ונלענ"ד בכוונתם משום דבספק על ספק לא על וכל דליכא רעיתא אמרינן לא על וס"ל להר"נ והרא"ה כל שלא ראינו ריעתא מצד הדורס אכתי הו"ל ספק שמא מעולם לא פגע בו הדורס ואף דמסמסי קועי דאמא לא איכפת לן בדרוסה מלתא אחריתא הוא ואכתי איכא למימר דהדורס לא פגע ולא נגע והו"ל ספק על משא"כ תכא דוודאו היה כאן הדורס דהא נמצאו ניצת מריטות בעיקבת השועל ונצטרך לומר שהעופות הומתו ע"י כלב ושוב אתא שיעל למהר שלל חיש בז בזה וודאי פשיטא לכו"ע לא תלינן במידי דאינו מצוי כלל ומכ"ז נ"ל פשיט וברור דמשים ספק שועל ספק כלב אין נידנד להקל כלל, ומעתה נשית פנינו להיתר השני דהא קיימ"ל בסי' נ"ז סעי' ט' בקטע רישא דחד מנייהו נח רוגזיה מיהא גם זה שוברו עמו משני טעמים חדא משיטות האו"ה שבש"ך ס"ק כ"ח דדוקא בקטע חד מנייהו אבל הרג יותר מאחד כולם אסורים ול"א נח רוגזיה ואף דהמ"ב

חולק ע"ז והטו"ז כוותיה ס"ל מ"מ דעת הש"ך שם כאו"ה נוטה וכן פסק בדרכי משה ומסתמא גם לשון הרמ"ח אם דרס יותר מתפרשים כך ועיי' פרמ"ג ס"ק כ"א חדא ועוד מטעם המבואר בצ"צ דבעינן שראה הזאב בעינו שמתה הא כל שמתה אח"כ לא נח רוגזיה וכ' דאם מצא למחר מת חיישינן שמא אח"כ מתה ואף דבפרמ"ג ס"ק כ"ה פליג עליו מ"מ בח"ס יו"ד ס"ג פסק כוותיה וכן סוגיא דעלמא ולפענ"ד נראה בזה דע"כ חד מתרי טעמא הוא מוכרח אי כאו"ה אי כצ"צ וח"א לתפוס קולא דהמ"ב וקילא דהפרמ"ג במה שחולק על הצ"צ בזה דלכאורה משיטות המ"ב תמוה דהא ראיות הת"ח מהגמרא לכאורה הוא ראיה אלימתא למה לי' למינקט קטע רישא דחד מנייהו לא הל"ל אלא קטע מנייהו רישא אעכ"ח דדוקא חדא אבל בקטע תרתי לא אמרי' נח מרגזים וכאו"ה הנ"ל, וליישב שיטות המ"ב נלענ"ד עפ"י שיטות הצ"צ הנ"ל דקאמר בתשובה סי' ק"ה דהיי"ט דנקט קטע רישא משים דבנמצא מת לא אמרינן נח רוגזיה דלמא בתר הכי מית ולפי"ז י"ל לרבותא נקיט חד מנייהו דהו"א דווקא בתרי הוא דאמרינן דבעינן קטע משום דבתרי איכא הוכחה דמתו אח"כ דאי בפני הדורס מסתמא הוי נח רוגזיה בחד מנייהו אעכ"ח דמתו אח"כ משו"ה אסורי כלהו משא"כ בחד לא בעינן קטע דאפילו במת ל"ח שמא אח"כ משו"ה נקיט חדא מנייהו ומ"מ דווקא בקטע אמרי' נח רוגזיה אבל במתו חיישינן שמא שלא בפניו מתו חבל לעולם הה"ד אפילו בקטע טובא נמי אמרי' נח רוגזיה כשיטות המ"ב והטו"ז וא"ש נמצינו למידן דאי נימא כדברי המ"ב עכ"ח דברי הצמח צדק מוכרחין וממילא בנ"ד דאיכא גם שניהם דקטל תרי והלת וגם איכא למימר דילמא שלא בפניו מתו א"כ ממנפ"ש אין לסמוך על סברה דנח רוגזיה ותו דהכא כיון דנמצא אחד נפצע ועודנו חי א"כ לית דין ולית דיין למימר נח רוגזיה כמבואר בשו"ע וראיתי למעכ"ת נ"י רצה לחדש בזה דבר שכליי כיון דנמצא פירצא בלול דהו"מ לאשתמוטי א"כ מסתבר טפי לומר בחוץ נדרס זה דבפנים איכא סברת הר"נ כיון דיכול לידרס זה כמו זה בהאי פגע ברישא מסתמא ונח רוגזי' ובחוץ הואיל ומקום רחוב נתעורר רוגזיה מחדש כמ"ש הפרמ"ג במ"ז סי"ד, ואף די"ל סברא להיפך דבחוץ הוא מקום רחוב ל"ח לדרוסה אמרינן מסתמא בפנים נידרס וכיון דאיכא למימר הכי והכי, אמרינן חזקה כאן נמצא וכאן היה כמו שמבואר במג"א סי' תס"ז ודברי טעם הן, אבל לדון יש תשובה דעד כאן ל"ש חזקה כאן נמצא וכאן היה אלא לענין דאין מחזיקין האיסור ממקום למקום כהאי דסי' תס"ז דאמרי' חטה זו מעולם לא היתה בתוך החבית אלא בתוך הקערה נפלה, משא"כ הכא, דע"כ בין עוף הנמרט בין שועל הדורס וודאי אי הו"מ לומר שלא היה בתוך הלול מעולם שפיר הו"מ למימר כ"נ וכאן היה אבל כיון דעכ"ח הוא בתוך הליל אלא דמספק"ל מתי

נדרס אי כשהי' בתוך הלול או בתר שנמלט לחוץ אין זה אלא מזמן לזמן ומבואר שם במג"א דמחזקינן איסור מזמן לזמן וזה ברור, הא למה זה דומה למה ששנינו בסוף פ"ט ממסכת טהרות נמצא בגג המעטן טהור נמצא במעטן הגג טמא ופירוש הרע"ב והר"ש דמקודם שהעלה הזתים לגג היה השרץ במעטן ותמה בתוס' יו"ט מ"ש נמצא במעטן מנמצא בגג ה"נ איכא למימר שלאחר שהעלה הזתים לגג נפל השרץ במעטן ועיי"ש בתו' חדשים דמתרץ לה שפיר דנמצא בגג המעטן טהור דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום ואמרי' כ"נ וכאן היה דלא היה במעטן לעולם משא"כ בנמצא במעטן יש לספק שמא היה שם קודם נטילת הזתים משם והוי ספק מזמן לזמן עיי"ש אלמא אע"ג דהשתא הני זתים שבגג במקום אחר נינהו, מ"מ טמאין ולא מיחשב החזקת טומאה ממקום למקום משים דאין אני דנין אלא אזמן מהי הי' שם השרץ ואמרי' דמקמי דנטלו משם זתים שבגג וה"נ ממש דכוותיה אע"ג דהשתא האי שנפצע מבחוץ הוא מ"מ מחזיקין איסור מזמן לזמן ואמרינן דכבר נפצע בעודו בכלוב ולא אמרי' כח רוגזיה, הן אמת דהרמב"ם בפי"ז מהלכות אה"ט לא ס"ל כהך מתני' אלא כהתוספתא שמובא בתוס' יו"ט ובכ"מ שם וא"כ י"ל באמת משים דס"ל דזה מקרי ממקום למקום מ"מ הא מבואר במקי"ח סי' תס"ז דטעמי' משום דהו"ל דבר שאין בו דעת לישאל יעיי"ש שהעמוק והרחיב בזה ואני הוספתי נופך בסי"ד וא"א להאריך יותר מחמת גרמת הזמן מ"מ נמצינו למידן דבנדון זה ל"ש כאן נמצא וכאן היה וממילא ליכא למימר נח רוגזיה אליבא דכ"ע ואם באני לדון מחמת חזקת כ"כ וכאן היה יותר יש להשתמש בחזקת זו לחומרא והוא ראיה לסתור היתר השלישי והיינו מחמת פירצא שנמצא בה דהו"מ לאישתמוטי בריוח בב"א ואיכא למימר דבשעת כניסת השועל עשה פירצא זו, וא"כ ברחו כולם לבקעה ולהנ"ל לא מצינו למימר הכי כיון דהשתא נמצאו בכלוב אמרי' כ"נ וכאן היה:

ובלא"ה מבואר בחס"ו תשובה ס"ג בגדר נמוך דהוי יכולין לברוח דאין לסמוך ע"ז דמי היחזירן לכאן, וצ"ע דלא יצא לדון משום חזקת כ"נ וכאן היה ואולי נתכוין לזה, ועכ"פ מש"כ מע"כ לחלק בסברא בין תרנגולים לרחילים משים דהוי מיפרחן בקלות לקניהן אם באני לדין מצד הסברא איפכא מסתברא דדרך התרנגולים לצאת לחוץ כשהאיר היום בע"כ שאם היו מבחוץ שלא יחזירי בלי סובה אלא ודחי מחמת בעתותא של הדורס הוא דנשארו בפנים:

כך הסברה נוטה, אבל אנן לגבי סברא כאצבע בקירא, אבל ל"צ לזה מטעם שכתבתי, ומשכ' מעכ"ת נ"י דמשכ' הפרמ"ג בס"ק כ"ה בשם הצ"צ בחצר שאין לו דלתות אלא שסולם גבוה אמה מונחת לפני הפתח ויכולין לקפץ ממעל כאלונות הוי כבקעה ומשמע

אפי' נמצאו אח"כ בחצר, זה אמת, אבל לפימש"כ אין משם ראיה כיון דדרכו לקפץ אנה ואנה ל"ש כאן נמצא וכאן היה ועוד מאידך טעמא שכ' יש לחלק, ושוב עיינתי בתשובות צמח צדק סי' ק' וראיתי שגם הוא לא היתר בזה אלא משים דהחצר בעצמו היה מקום רחוב, אלא דלא ניחא לי' למפסק כהמשאת בנימין וס"ל דבעינן דווקא בקעה וכ' כיון דאיכא פירצא במחיצות וגם דרכן לקפוץ ממעל לאלמות יש כסמוך אמאן דמקיל לומר דזה מקרי מקום רחוב ואפי"ה לא התיר שם אלא אותן כבשים שכבר קנו מחצר ההוא ואסור ליקח מהחצר ההוא מכאן ואילך עד אחר י"ב חודש וא"כ בנידן דידן דליכא לאיצטרפי בהדיה הא:

דמקום רחוב משמע דהוי אסור להו ומכש"כ לפימש"כ דאין ראיה משם, מכל הלין טעמא ל"ל דאין להתיר אלו העופות אפי' למוכרן לנכרי דלא חזינא טעמא להיתירא כלל והו"ל כס' דרוסה דעלמא דאסורא למכרן ואין להם תקנה כ"א להשהותם כ"א יום ולמוקם עלוי' דמלתא אי הדרא נטענה כדקיימ"ל בש"ך ס"ק מ"ז ואף דברבים הנודרסין לא פסיקא מלתא כולי האי וכן משמע לכאורה מהני שרקפא דס"ד דאתי לקוניה דמר שמואל מ"מ מדברי התוס' שם במקומו משמע דברבים נמי ל"ח לתקלה בכ"א יום וכן מסקנת הפרמ"ג ופשיטא לי דשלשה לא מקרי רבים לענין זה אע"ג דמצינו שלשה דאיקרי רבים לענין ש"ד הכא וודאי לענין תקלה לא מקרי רבים אפילו את"ל דברבים חיישינן, והשי"ת יהי' בעוזריו שלא יארע תקלה ע"י ולא נכשל בדבר הלכה מעתה ועע"סל והקב"ה יקבץ נדחי עמו ב"י בב"א תם ונשלם יו"ד חלק ראשון בעזר נוצר עמו כאישון ש"ל"ב"ע מפתחות וקצת הערות והגהות אשר הכינותי בעניי לסיפרא דבי רב זקני גאון ישראל וקדשו זצללה"ה אני הצעיר שמואל בלאאמו"ר הרה"ג מו"ה יקותיאל יהודה שליט"א אבדק"ק יארע יצ"ו א' שו"ב שנחלה וזיקנה קופצת עליו אי מותר להניח לשחוט, פילפול בענין עאכ"ב, ובדין טענת חזקה בשו"ב, ואי בעי' הסכמות הציבור בהבא מכח חזקה, ב' בעלי זעלכווארען פאבריק אשר דרכם לעשות בשר מעושן למרחקים שקבלי להם שו"ב אי יש בכח הקהל לאסור איסור עליהם ואי קהל שאינם יראי השם ג"כ בכחם לאסר ג ע"ד שוחטים שפרצו גדר ושוחטים מתחת לצואר באופן שכששוחטים הבהמה עומדת על רגליה ובשעת שחיטתה מתנענת לכל צד ד ע"ד שו"ב בן ס"ב שנים אשר כ"פ נמצא סכינו שלא כהוגן והשו"ב טוען כי הרב יש לו טינא בלבו עליו ה בשו"ב שהורה היתר לאכול גיד הנשה של צבי ובדין הכלים שבישל בהם ו שו"ב אשר עושה הולכה והבאה קודם השחיטה באויר למעלה מן הצואר ונראה אח"כ כמכה בצואר ושחיטתו זר בעיני כל רואה ז קהל שרוצים לחדש איסור שחיטה חוץ אם יש בכח הרבים לכוף את המיעט ח

בענין הנ"ל והשגת גבול בשו"ב ופילפול בביאור דברי התוס' בכורות דף כ' ד"ה לקולא כ"ח ובענין פטר חמור אי מיקרי ממון בעלים ט בקהל שטאטסקווא אשר נהפך לבבם להתייסד על חוקי הארטהדאקסין והעמידו ג"כ הבימה באמצע ביהכ"נ אולם בהנהגות בתי ת"ת ומנהגי ביה"כ דרכם כבראשונה אי ראוי לזהר משחיטתם ושאר דברים י יושב אשר הפרדו מקהל פלוני ונגד הרב גילוי דעתם שאין להם שים טענה נגדו ויהי' להם רב גם להלאה רק מיחו בהשו"ב שלא יעמוד על נסיון לפני הרב למען שלא להחזיק טענות הקהל והרב הזהיר את השו"ב שיבוא על נסיון לפניו ולא שמע לדבריו אם ראוי לקבל שו"ב זה ביושב פלוני יא בשו"ב אשר בנו נשתתף עם הקצבים ומקצת העם מרננים ע"ז יב בענין שחיטה חוץ אם הרוב יכולין לכוף את המיעט (יעיי' לעיל סי' י') יג בשיטת רשי' דבן פקיע פסיל להקרבה מטעם יוצא דופן וקשה שמעתתא דבן הבקר להוציא את הטריפה עוד שם קושי' נאה בשמעתתא זו יד בהמה שהירגש בה השו"ב בשעת שחיטתה ששוחט דבר זר ואחר שחיטה מצא בוושט מלא תבן נחתך לשניים טו פילפלא חריפתא בביאור כל פרטי דיני שחיטה המבוארים ביו"ד סי' א' (אנ"ה בסעיף ה' העלה בדעת הפרמ"ג דס"ל ג"כ דע"א נאמן כנגד הרוב עפ"י דברי הח"ס עיי"ש ויש לעיי' דבפרמ"ג כללי רובא וחזקה (הנדפס בסוף היו"ד) מבואר בהדי' דע"א א"נ נגד הרוב ומה שהביא בשם הר"ן באמת הר"ן לא כתב כן רק לענין חזקה רק דהפנ"י כתב סברה זו גם לענין רוב כמו שמביאו בעצמו בד"ה בהג"ה הערני ידידי הרה"ח מו"ה שמואל זאב נ"י מפה במשכ' אא"ז ז"ל דלדעת ר"ש ב"ח ניחא דגם לדעת ר"ש ב"ח אכתי קשי' דנהי דמצא לשחוט בעצמו אבל עכ"פ קשי' משאר עבודת דפסילות בזר אמנם לענ"ד קושי' כזו יש להקשות גם אדברי המקנה בריש פ' האיש מקדש במה שכ' שם ליישב קושי' זקיני הפנמ"א דאמאי לא פשיט הש"ס דשליחא דרחמנא נינהו מדמקבלין נדו"נ מנכרים ותי' דשחיטת קדשים ל"ב שליחות ודבריו הם בעיני הפלא"ה דעכ"פ משאר עבודת קשי' דשאר עבודת ודאי פשיט דבעי שליחות כדמוכח מש"ס גופא שם דמבע"ל אי כהנים שליחא דידן עיי"ש, וצל"ע במש"כ אא"ז ז"ל ליישב דהוי"א דהקישא מתקיים במילתא אחריתא עיי"ש ותמוה לי דהא מוכח ממתני' דנדה דף מ"ו דמקבלין הקדישות ממופלא הסל"א עיי"ש וא"כ אכתי קשי' דאמאי לא פשטינן בש"ס ממתני' זו ובגוף הקשי' עיי' בפנ"י ר"פ האיש מקדש שהוקשה כהייי"ג מהא דאדם מביא פסחו על בניו כשהם קטנים עיי"ש) טז פילפולים נחמדים וביאור רחב לכל פרטי דיני שחיטת נכרי המבוארים ביו"ד סי' ב' (אנ"ה מה שהביא בדף י"ח ד"ה הג"ה בשם תפ"י דחזקה דאין אדם חוטא ולא לו לא מהני נגד חזקה ושוב ראיתי כי הובא גם בפת"ש סק"י ואני בער ולא אבין דהלא זה

הוא קושי' הב"י ססי' קי"ט לשיטת הרמב"ם ז"ל והובא בטו"ז ססי' הנ"ל ובפוסקים שם לסעי' ג' ותי' כל אחד כפי דרכו ובגוף הדבר הערותי מש"ס קידושין דף ס"ג בקידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי דנאמן אחד לומר לזה קידשה דחזקה דאא"ח ול"ל ומבואר דמהני אף נגד חזקת א"א ושוב עיינתי בתפ"י וראיתי שהעיר בזה וכ' דש"ה דאינו מתנגד להחזקה דאפשר דבאמת קידשה והנה כסברא זו מבואר שם בר"ן שכ' ליישב קושייתו על רב אסי דאמר נאמן לכנוס והוקשה דהא אין דבר שב"ע פונ"ש ותי' דאינו אלא כמברר החזקה ומשו"ה נאמן אף בדבר שב"ע ועכ"פ מדלא הקשה רק על רב אסי משמע דלרב הוי ניחא לי' ועכ"ח משום דחזקה דאא"ח ול"ל מהני אף נגד חזקה אמנם בפנ"י שם הוקשה באמת גם על רב והביא ראי' מיבמות דף פ"ח דלא מהני נגד חזקה ועיי' עוד בפנ"י שם בקידושין ס"ה שכ' דדבר זה מבעי' לי' להש"ס ביבמות שם ומה דסיים אא"ז ז"ל דלשיטות הראב"ד דס"ס מהני גם בדמאי ע"כ דאיני נאמן בשל אחרים עיי' בראב"ד פי"א מדמאי ופי"ב מה' מעשר שחולק באמת על הרמב"ם וכן בפי"א מה' עדות ואם הוקשה הראב"ד בעצמו ממתני' דדמאי הנ"ל שהוקשה הב"י וי"ל בזה פרפרת דראב"ד לשיטתו והרמב"ם לשיטתו ודו"ק בדף ט"ז ד"ה והנה מה שהביא בשם התוס' סוטה יגעתי ולא מצאתי אי' מקומו אבל באמת מבואר כן להדי' גם בש"ס ב"מ קט"ו גבי לא ירבה לו נשים אליבא דר"י עיי"ש ועיי' סנהדרין כ"א וברש"י קידושין ס"ח ע"ב וצ"ע ברש"י שם כיון דכבר הביא ש"ס דב"מ הנ"ל אמאי הביא אח"כ ש"ס דסנהדרין ומשמע מדברי רש"י ז"ל דדבר זה איני מבואר רק בסנהדרין ובאמת מבואר כן גם בש"ס ב"מ הנ"ל) יז פילפול נחמד בדין שחוטת חולין אין צריך כוונה ובסופו יישב נכון לשיטת הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' פרה דשחט את הפרה ונשחט עמה בהמה אחרת בלי כוונה כשירה אשר הוא לכאורה נגד הש"ס חולין ל"א יח ביאור רחב לדיני השוחט לשם ע"ז המבואר ביו"ד סי' ד' פילפול עומק בסוגי' דרביצה ושאר ענינים המסתעפים לזה (אנ"ה בדף כ"ד (בד"ה אלא דע"ז) העלה כלל חדש דל"ש לומר אין אדם משים עצמו רשע אלא בדבר שנפסל בו לעדות וסיים וצריך שקידה רבה עיי"ש, עיי' מזה בנוב"י מהדו"ת אה"ע סי' קנ"ו (ד"ה ולפי) ועיי' קצוה"ח סי' ל"ה שהביא כן בשם התומים אבל הוא חולק עליו וע"ע בשער המשפט סי' מ"ו ס"ק י"ז ועיי' בפת"ש יו"ד סי' א' סק"ו לענין איסור דרבנן, בדף כ"ז (בד"ה וי"א) במש"כ ליישב סתירת המחבר קשי' לכאורה דהא קיי"ל מודה בקנס פטור והזשא"נ אינו מחיוב לשלם רק מטעם קנס ועיי' לקמן סי' י"ט ד"ה ובשו"ע העיר בזה ועיי"ש מש"כ ולפי דרכו בכאן י"ל לפי דעת הש"ך בחו"מ סי' שפ"ח ס"ק נ"א דבקנס דרבנן מודה בקנס ג"כ חייב והזשא"נ ג"כ ל"ה רק קנסא דרבנן כדי שלא יהא כאו"א הולך ומטמא טהרותיו

של חבירו כמבואר בגיטין דף נ"ג], אלא דלכאורה צ"ע ד"ק דהא בכהיי"ג נאמן לאסור דנימא מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן ג"כ לאסור כמבואר בגיטין דף נ"ד כהיי"ג עיי"ש ויש ליישב עפימש"כ הטו"א ביו"ד סי' קכ"ז דלא שייך לומר כן רק היכא שאינו מעיד נגד החזקה עיי"ש ודו"ק) יט פילפול נחמד בדיני תקרובת עי"ז בענינים הנ"ל כ פילפול נחמד בענינים הנ"ל (בדף ל"א מן ד"ה כ' הרמב"ם מתחיל סי' כ') כא בשיטוה הרמב"ם ז"ל דב"נ אינו נהרג על אבמה"ח של עוף ליישב קושי' הפלתי משס' פסחים ע"ג (משכ"כ מיהא לפימש"כ בסי' הקדים עיי"ל סי' י"ח דף כ"ח ד"ה ועפ"י עיי"ש) כב בדיני השוחט לשם קדשים המבואר ביו"ד סי' ה' (אנ"ה בד"ה עיי' כו"פ העלה דהיכא דאקדשה ע"י מעשה לא מהני שאלה דלא אתי דיבור ומבטל מעשה עיי' ש"ך חו"מ סי' רנ"ה שכ' סברא זו בטעמא דלא מהני שאלה היכא דאתי ליד גיזבר ועיי' קצוה"ח סי' רנ"ה דמהיי"ט הה"ד היכא דקנה לי' חצר של הקדש ועיי' שו"ת מהר"י אסאד ח"א סי' שי"ח לענין שבועה בכתב כג בדינים המבוארין ביו"ד סי' ו' במה שוחטין כד בדין קביעת סכ"ן בגיכגול המבואר ביו"ד סי' ז' כה בענין נבילת עוף טהור אינה מטמאה אלא בבית הבליעה ובענין טומאת נבלת בהמה ובענין מה שהמציאו הרופאים שמכניסין מזון לחולה דרך המעיים אם הוא בכלל איסור אכילה ביוהכ"פ ובקושי' המנ"ח לשיטות הרמב"ם ז"ל דס"ל אעפ"י שלא הזיז את הטומאה מטמאה במשא וקשה מנדה דף כ"ב כו בשמעתתא דרובא חולין י"א (אנ"ה מה שהביא בשם הב"י סי' תל"ז העיר אחי החתן עמרם צבי נ"י דצ"ע דלא משמע כן מהב"י ונראה דאין כוונתו דכ"כ הב"י רק דס"ל כקושי' הב"י לאמת דברוב א"צ לברר ובחזקה צריך לברר, מיהו צ"ע מהא דקיי"ל רוב מצויין אצ"ש מומחין הן ואעפי"כ אי איתי' קמן צריך לשאלו כמבואר בחולין רפ"ק ויו"ד סי' א' ועיי' מג"א ומחהש"ק שם אמנם י"ל דשא"ה דאיכא חזקת איסור דבהמה וכ"כ הראש יוסף בחולין דף י"א משא"כ הכא דאנו דכין לענין איסור טריפה ולשיטות התוס' ביצה כ"ה דאין מחזיקין מאיסור לאיסור ודו"ק) (ובענין זה עיי' עוד סי' ל"ז מ"ד וקי"ב) כז בשו"ב אשר אינו עושה בדיקת חוץ בריאה כח בהא דקאמר רבא בחולין דף ה' מומר לאכול נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו וקשי' מהוריות דף י"א וליישב שיטות הרי"ף שהשמיט מימרא זו (וכבר נדפס בישוב שיטות הרי"ף בסי' ט"ז ס"ב) כט בהמה שנטרפה אי אסורה החלב לב"נ, ופילפול בשמעתתא דחלב מנ"ל דשרי בכורות דף ו' ל בקושי' התוי"ט פ' י"ב דכלים בהא דטבלה שנחלקה לשנים חכמים מטהרין דמ"ש מהא דתנור שנחלקה לשנים דאמרי' א"א לצמצם, ובסופו פילפול בדברי ח"ס שחידש דכל היכא דהל"ת בכרת גם העשה בכרת לא בדיני כיסוי הדם המבואר ביו"ד סי' כ"ח לב פילפולים בענין שמונה מיני טריפות וי"ח

טריפות שנאמרו למשה מסיני לג פילפול נחמד בענין הנ"ל נחלק לד' אותיות (א) בישוב שיטות הרמב"ם דלא חשב רק שמנה מיני טריפות (ב) במש"כ הרמב"ם אעפ"י שכולם הלל"מ אין לך בפי' אלא דריסה (ג) בהא דיליף הרמב"ם דטריפה א"ח מלכלב תשליכון אותו (ד) במש"כ השיך קריעה היינו נקרע רוב בשר וכיו"ב לד בהא דפרש"י בחומש עה"פ להבדיל בין החי' כמ"ד טריפה חי' שלא אליבא דהילכתא ובסופו ישוב לשיטות הרמב"ם ז"ל דספיקא דאורייתא לקולא ותמהו עליו מסוגי' דרוב (ועיי' לקמן סי' קי"ב) לה בדיני מכה בעצם הגילגולת המבואר ביו"ד סי' ל' לו בשיטות בה"ג שבשו"ע סי' ל"א דמטריף גם בניקב קרום העליון של מוח לבד ל"ז חקירה בהא דמטרפינן ניקב קרים של מוח אפי' בקרום א' אם הוא טריפות מחמ"ע ובדברי פמ"ג דטריפות שאינו מחמ"ע בעי' בספיקו שהיי' כ"ד חודש לח בשיטות הרמב"ם דאפי' נברא חסר בא' מאברים הפנימים פסול לקרבן ובסופו לשיטות הב"ח דנשמטה יריכה טריפה אפי' בלא איעוכל ניבי' לט בדיני טריפות הלב המבואר ביו"ד סי' מ' מ בשיטות רשב"א דנטילת הכבד טריפה מחמת חסרה המרה ובשיטות הרוקח דכבד שנימוקה טריפה אפי' נשתיירו ב' זתים ובדברי פמ"ג דלרשב"א הנ"ל ב' כבדים כשרים:

מא בדיני טריפות בנמ"ע המבואר ביו"ד סי' נ"ו מב בדין אם נמצאו בנמ"ע יתירים המבואר ביו"ד סי' מ"ז מג בהא דקאמר עולא בחולין מ"ג ישב לו קץ בוושט א"ח שמא הבריא ופרש"י וקו"ד אין בו בפנים ובפלוגתות טו"ז ובקה"כ בנמצא קץ מונח אי נפ"מ בקו"ד וישוב לשיטות הראב"ן דפוסק כעולא הנ"ל מד במה שהעלה הפמ"ג דניקב זה שלא כנגד זה לא הוה רק ספק טריפה ובדין נקיבת הוושט אי מקרי ספק בשחיטה, וישוב לשיטות הרמב"ם ז"ל דפסק תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו וקשה מש"ס ב"מ ו' (אנ"ה במש"כ לדחות ראי' הכ"ס נראה דחסר איזה תיבות וכצ"ל וכבר הקשה כן בתשו' ח"ס סי' כ"ד אותי' דכל כינה דלא ידעי' דאזלינן בת"ר א"כ החשש הוא על כל הטריפות ע"כ כיון שהתחיל לברר צריך לברר גם המיעוטא דמיעוטא" וכ"ז וכו' [כ"ה גם בתשו' רעק"א מהדו"ת סי' ק"ג] והמעיין בפנים יראה דלזה כוון אא"ז ז"ל עיי"ש היטב בח"ס והביא דברי ח"ס אלו בכ"מ עיי' לקמן סי' כ' וסי' ע"ד אות ו' ד"ה ויתיישב וסי' פ"א אות ה' בד"ה ועפ"י בסוף' מה שהקשה על הפמ"ג דהא היכא דאפשר אפשר והיכא דלא אפשר לא אפשר עיי' בס' משמרת שלום על הפמ"ג שכ' דזה באמת כוונת הפמ"ג דמהיי"ט הקשה אח"כ דעכ"פ ליבדק אחר נקיבת הוושט עיי"ש אבל לענ"ד דבריו תמוהים דממש"כ הפמ"ג "ולא די לנו בצער הזה' וכו' עיי"ש מבואר להדיא דאכתי גם קושי' הראשונה קשי' לי' ועכ"פ קושי' אא"ז ז"ל אכתי תמיהא קיימת הוא (תשובה זו נדפסה שלא במקומה ושייך

אחר תשובה שאחריה) מה במה שהעלה הפמ"ג דוושט שניקב עור א' ועלה בי קרים וניסתם ושוב ניקב העור הב' כשר וחקירה בוושט שניקב ועלה בו קרים וניסתם אי מקרי נבילה וכן דבר שסופה לנקוב אי מקרי נבילה מו ריאה שנמצא על חרוץ הוורדא בועה מים שאינם זכים וכאשר התחילו למעך בבועה כדי להעלות בשר הריאה נתכסה נקרע ולא הספיקו לבדוק אם הי' מעלה בשר הריאה בכולה או לא מז בדין נקודות אדומות בריאה וניכרים בתוכה נקבים קטנים אם צריכין למשמש תחילה היטב בעור הריאה מח ריאה שנמצא עליה בשר בלוי והי' תחתיו מלכד פורתא ומזיעה דם מעט וכאשר קינח השו"ב את הדם לא יצא עוד והריאה לא ביצבצה מט האיך להתנהג בבדיקת פושרין היות כי נגזר מפקידה הממשלה שלא לרוק על הריאה בבדיקה נ ישוב נחמד לקושי' הטו"ז בסתירת הבה"ג שכ' דצריך לאפוקי לריאה ואי לא עביד הכי טריפה נא חמש אווזות שנתערבו אחר שחיטתן ושוב מצאה אשה ריאה של אווז אחד קשה במשמוש היד וקרעה ומצאה ב' ביעות וכאשר הובא לפני המורה לא הי' יכול להכיר אם בשר הריאה הי' שלום וכבר מלכה האווזות יחד וגם שלחה לבעה"ב אחרת (אנ"ה מה שהשיג באמצע התשובה על השואל דא"א לצרף כאן דברי הש"ך להתיר בהפ"מ בלא נודע מעם ס"ס עיי"ש ואני הצעיר אשר דרכי החכמה נעלמי ממני לא זכיתי להבין כוונתו דהרי זה דומה ממש לנדון הש"ך כיון דל"ה רק ספק עיי"ש בקיצור דיני ס"ס דין א' ועיי' בבינ"א שער הקבוע סי' מ"ז ובענין זה עמדתי בשו"ת נוב"י מהדו"ק יו"ד סי' ט"ז עיי"ש בעובדא דידי' שנמצא נקב בטחול אחר שנתערבו הרבה בהמות במקולין ואמאי לא התיר מכח דברי הש"ך הנ"ל כיון דל"ה רק ספק טריפה כמש"כ הוא עצמו שם והי' ג"כ הפ"מ וסעידת מצוה וצ"ע בכ"ז) נב במה דפרש"י במכות ט"ו דלמ"ד קול"ק מיד שבא לב"ד לוקה דאל"כ לעולם הוא יכול לומר מקיים אני נג טרפש הכבד שנסרך לביה"כ אם צריך לבדוק כל הפרש שבכרס או סגי בבדיקת פושרין שבהוי"ב נד איך להתנהג בבדיקת בתרנגולים מסורסים מאחר דאנו רואין כ"פ שמתים תחת יד המסרסן בה עצם רחב כמו אגודל ועוקץ בראשו שנמצא בעוגל של שומן אווז ובדין בהמה שאכלה קאו"י אם מותר למכרו לעכו"ם (אנ"ה לכאורה דבריו צ"ע במש"כ דהטו"ו לא כ' סברתו רק להני שיטות בסי' נ"א דסגי בנמצא ריעותא בדופן משא"כ להלכה דבעי' תחב לא' האברים עיי"ש, הלא הטו"ז סיים שם דלפי תי' זה ל"ה צריך בדיקה רק דמ"מ נכון לבדוק מחמת דאפשר לברר ולהנ"ל תפ"ל דמצד הדין צריך בדיקה לדידן אף לתי' זה תו צ"ע דע"כ סברא זו קיימת גם להלכה ממ"ש הטו"ז בסי' ל"ג ס"ק ט"ו דמנהיי"ט נמצא מחט בוושט ולא תחב בו כשירה עיי"ש ודו"ק ותו דממקומו הוא מוכרח דלפי"ד אא"ז ז"ל א"כ צדיק מה פעל הטו"ז

בתירוצו דאכתי הקושי' במקומה כיון דהמחבר פסק בסי' נ"א דבעי' ניקב לפנינו ואולי אין כוונתו לומר רק דהטו"ז בסי' ל"ט לא ניחא לי' בזה לדינא מטעם שכתב אף דלדברי המחבר ע"כ צ"ל כן (והמעיין בפנים יראא דכן משמע קצת מלשונו) אלא דמ"מ אינך קושי' הנ"ל צ"ע ואף אם כאמר כוונתו דר"ל דהטו"ז בסי' ל"ט הדר בי' מהך דסי' ל"א (וזה ג"כ במשמעות לשונו) אעפי"כ עדיין צ"ע קושי' הב' שהקשתי מסי' כ"ג ודי"ק נו בשיטות האגור דטריפות הכולי' הוא משום שסוף בנמ"ע ללקות וקשה א"כ כולי' שהקטינה הו"ל להכשיר דתרי רואין ל"א וישיב לשיטות הרמב"ם ז"ל דלא חשיב רק שמונה מיני טריפות (ועיי"ל סי' ל"ג) ובשיטות הכלבו דניטל הכליות ע"י חולי טריפה נז קצב א' שחט ז' כבשים ונמכר הבשר ושוב אח"כ נלקחו משם ג' ראשים ונמצאו מים בתוך השלחופית באופן כי הי' וודאי טריפה נח פילפול בדיני שבירת העצמות וצוה"ג המבואר ביו"ד ס' נ"ה ונ"ו (ועיי"ל סי' ל"ח בסופו) נט מי שיש לו פרה אצל ערל שמחזיק אותה למחצית שכר ונולד בה ספק דרוסה אם מותר להשהותה בבית העכו"ם יב"ח ואנ"ה מה שהקשה על הח"ס דהא איכא חששא שימכור החמאה במקום שאוכלין חמאה של עכו"ם לכאורה עדיפה מנה הול"ל דניחוש שמא ימכור החלב לישראל ובישראל עומד ע"ג, (גם מה שהק' מבצים לכאורה הא בעוף בלא"ה כל"ח לתקלה כמבואר בסי' נ"ז בש"ך ס"ק מ"ז א"כ א"צ להרהינה כלל ואולי אזיל בשיטות בה"י הובא בבאה"ט ס"ק כ"ב דגם בעוף אין להשהות או עכ"פ נפ"מ היכא דצריך להמתין זמן מרובה עד שטעון) ובפרה שנגע אש בגופה בשעת שריפה ועשה בה רושם כוי' מבחוץ ויש כחוש לנחמורו בכוו"ע אי מותר החלב ס רועה א' בא ואמר לבעה"ב שבדרך ראה שועל א' מתעסק באווז ולקחו ממני ושאל את הבעה"ב אם אינו שלו ועי"ז אסף בעה"ב כל העופות שבחצר ומצא שא' חסר וג' פצעים ובדק בדיר שלהם ומצא חור שהשועל יכול לכנוס דרך שם (ועיי' עוד סי' קי"ג שאלה ענין דריסה הנשמט ממקומו) סא פרה שצולעת מה דין החלב ואת"ל דאסירה מהו לקיימה מחשש תקלת חלבה ואם מותר למכרה לעכו"ם סב פילפולים נחמדים בענין איסור אבמה"ח סג מש"כ הטור בסי' ס"ד דאיסור חלב אינו נוהג בבהמה טמאה ותמהו עליו דמאי נפ"מ בזה לדידן סד פילפולים נחמדים בענין איסור גיה"נ נחלק לו' אותיות (א) (ב) בשיטות הרמב"ם ז"ל דיעקב הוסיף גיה"נ (ג) בחקירת הפמ"ג אי בגיה"נ מצטרף באכל כזית בכא"פ (ד) בדברי פלתי בשם מנקר א' שהרעיש דגיה"נ היא גיד אחרת (ה) בשיטות הרמב"ם דהאוכל גיה"נ של נבילה לוקה שתים (ו) בשיטות הרמב"ם דגיה"נ מותר בהנאה והקשו חכמי לונ"ל דהא ס"ל אין בגידון בנו"ט (ועיי"ל סי' ס"ו אות ב') (במש"כ באות ד' דמתני' ע"כ איירי בנקבות דקתני במוקדשין והקשה דהא בכור זכר הוא

ואחי הב' החתן החו"ב עמרם צבי נ"י העיר דבלא"ה קשה דהא ריו"ח מוקי לה גם בעולה עיי"ש והרי עולה זכר הוא אמנם במש"כ אא"ז ז"ל ליישב האי דבכור דמתני' נקט האי לישנא על האם ולפי"ז י"ל כ"כ לריו"ח דע"כ בוולדות קדשים איירי ע"כ נקט האי לישנא על האם עיי' היטב בתשו' מהר"י אסאד יו"ד סי' ק"ב ותבין ועיי"ש שהעיר ג"כ מראי' זה ממש"כ רש"י כגון חטאת ושלמים) סה בהא דאמרי' בחולין צ"א פרע להם ביה"ש טול גיה"נ בפניהם כמ"ד גיה"נ נאסר לב"נ והקשו בתוס' דילמא משום שהי' מקיימין כה"ת עד שלא ניתנה ובקושי' מהרש"א אמאי ל"א נמי שישחוט לפניהם סו פילפולים נחמדים בענין דם שבישלו ושמלחו ודם הכבד ודם היוצא ע"י כבישה מעל"ע (אנ"ה מש"כ באות א' לידחות דברי הח"ס נראה דהר"ן בעצמו הרגיש בזה, דכ' משא"כ חלב עובר בין חי בין מבושל, ובאמת כבר תמהו האחרונים ע"ד הר"ן דהא בהדיא מבואר בש"ס פסחים כ"ד דחלב חי פטור ולפי"ד אא"ז ז"ל דברי הר"ן ז"ל נכונים דע"ז ל"ש לומר חומר דהא גם בדם שלכ"א מותר ואם יהי' חלב חי דרך אכילה יהי' אסור באמת ומדברי אא"ז ז"ל נראה שהבין כן בכוונת הר"ן ז"ל דהא העתיק לשונו דחלב בין חי בין מבושל לוקה עיי"ש והח"ס לא העתיק באמת כן לשון הר"ן עיי"ש, ולענ"ד י"ל בישוב תמיהת האחרונים הנ"ל על הר"ן ז"ל עפ"י דעת הפלתי בסי' פ"ג דאי נוטל"פ אסור גם שלכ"א אסור וא"כ לר"מ דס"ל בע"ז דף ס"ז דנוטל"פ אסור גם שלכ"א אסור בכה"ת מעתה שפיר הקשה הר"ן ז"ל דהא סתם משנה ר"מ הוא ולדידי' ע"כ שלכ"א אסור וממילא גם חלב חי אסור וא"כ ליתני חומר בחלב דלדידי' ליכא לתרץ כמש"כ הח"ס כיון דחלב אסור גם חי וא"ש, והגם דראיתי בשו"ת פנ"מ חיו"ד סי' רפ"ו שהאריך דאי אפשר להקשות קושי' מכח סתם משנה ר"מ עיי"ש אבל באמת מצינו בכ"מ דפריך הש"ס קושי' מכח סתם משנה ר"מ עיי' שבועות דף ל"ח ע"א ובשבת דף קל"ד וכן בגיטין דף נ"ד ע"א, ומש"כ אא"ז ז"ל די"ל תנא ושייר אלא שהניח בצ"ע אם גם בכהיי"ג שייך לומר תנא ושייר עיי' בשו"ת עט"ח סי' ז' ולכאורה י"ל בלא"ה כיון דלא נחית למנינא א"כ ל"ק מאי שייר דהאי שייר כמש"כ תוס' בב"ק ר"פ מרובה ד"ה מרובה אלא דלפימש"כ הפנ"י בב"ק דף י' דכוונת התוס' אינו רק משום דל"ק רק חדא מילתא עיי"ש א"כ כאן ל"ש זה אמנם אעפי"כ י"ל בלא"ה עפי"מ שהקשו התוס' במנחות דף ע"ד דליתני חומר בחלב בלאו דזרות א"כ י"ל באמת תני ושייר ודו"ק בד"ה ובחי' ח"ס, העלה בסופו דלבשל דם לכו"ע אסור מה"ת בכש"כ ממש"כ הנוב"י עיי"ש ונפלאתי על ד"ק דלא מיבעי' דלאו כש"כ היא אלא דאין לו שים דמיון לכאורה להתם דזיל בתר טעמא דהרי דברי הנוב"י הם שם במהדו"ת חוו"ד סי' מ"ה וכ' שם טעמא דמילתא משים דיבש ביבש אפשר להכירו ע"י אליהו ועיי"ש אבל

לבשל דם מהיכ"ת יהי' אסור מה"ת וכדי לקיים הדברים נראה דבאמת כדברי הנוב"י מבואר גם בשו"ת ח"ס סי' שי"ט וחו"מ סי' כ"ב וחילי' דמרן הח"ס הוא דאל"כ מפני מה אמרה תורה לכלב תשליכון אותו יבטלנו ברוב אלא ע"כ דיבש ביבש אסור לבטל מה"ת ולפי"ז י"ל דהכרה זה גופי' איכא גם כאן דאל"ה אמאי אמרה תורה על הארץ תשפכנו ואמאי ישפכנו יבשלנו ויהי' מותר אלא ע"כ דבזה אסור לבטל מה"ת הן אמת דקרא דעל הארץ תשפכנו כמים אינו מיותר דאיצטרך לדם קדשים שאינו מכשיר כמבואר בחולין ל"ג ובכ"מ ולחד מ"ד בפסחים כ"ב ילפי' מנה היתר הנאה וכן בחולין דף פ"ד ילפי' מנה דדם בהמה לא בעי כיסוי ועיי' עוד בפמ"ג סי' ע"ג שפ"ד ב' בשם לבוש דמכאן ילפי' שריותא דכבדא מ"מ הלא גם קרא דלכלב תשליכון אינו מיותר עיי' בפסחים כ"ב ע"א ועיי"ש רש"י ותוס' וצ"ע באמת [ובאמת כאן אפי' אי היה כתיב בתורה יבשלנו הוה מוכח ג"כ הני ילפותות כמו ונתשפכנו כדדייקת שפיר רק מש"כ לבוש ל"ה מוכח ודברי לבוש באמת צ"ע דהא קרא איצטרך ועיי' לקמן אות ד' ובס' ת"ל כ' הפמ"ג טעם אחר מנ"ל דכבדא שרי ועיי' ערוה"ב עה"ת פ' ויקרא עה"פ ואת היותרת] באות ב' הקשה דאמאי לא ילפי' היתר הנאה בגיה"נ בק"ו מדם ועיי' פלתי סי' ס"ה ופמ"ג בפתי' לה' מליחה שהקשו ותירצו כן ועיי' פלתי סי' ק' דר"ש דס"ל כ"ש למלקות ע"כ ס"ל דם שבישלו אינו ע"ע מהא דיבמות קי"ד ועפי"ז מיושב ג"כ הרמב"ם ז"ל דהגמ' שפיר קאמר לר"ש גיה"נ אסור בהנאה דר"ש לשיטתו דדם שבישלו אינו ע"ע משא"כ להרמב"ם לשיטתו דדם שבישלו ע"ע שוב איכא ק"ו מדם וא"ש) סז במ"ש רמ"א בסי' ס"ט דאם הכלי חולבת ויש בו ליכלוך אסור הבשר אף לאחר שיעור מליחה וכ' הטו"ז דהה"ד אינו מלוכלך אם הכלי ב"י (אנ"ה דברי אא"ז ז"ל צ"ע דא"כ באמת אמאי התיר רמ"א בסי' ע' ס"ב בנמלחו דלים בכלים של בשר ובטו"ז שם מבואר דהה"ד בשאר איסורים ולהנ"ל בשאר איסורים דהטעם משום טהור מליח וטמא תפל הו"ל לאסור וכן צ"ע מסעיף ג' שם עיי"ש תו צ"ע מהטו"ז סי' ק"ה ס"ק כ"ט עיי"ש ודו"ק, ומש"כ בשם הש"ך משום דהוה טהור מליח וטמא טפל וכן הבין גם בחי' רעק"א שהביא וכן בפת"ש סי' ק"ה ס"ק י"ג אבל בפמ"ג שם בסי' ק"ה שפ"ד ונ"ב לא כ"כ עיי"ש ועיי' בתוס' חולין קי"ג וברא"ש שם אשר משם מקור דבר זה ויש לי מקום להאריך בכ"ז ובאתי רק להעיר) סח בדין בשר ששמוהי בשק קודם שיעור מליחה סט חקירה אי אמרי' תרתי אין אנו בקיאין (אנ"ה מש"כ בסופו ראי' לדברי חי' רעק"א דאכ"ה למאי כפ"וו כ' רמ"א בסי' צ"א דהציר נחשב אינו נאכל מחמת מלחו אף במליחה מועטת עיי"ש וצ"ע דכוונת רמ"א נראה פשיט דנפ"מ בהפיוו דבקיאין אנו כמש"כ הרונ"א שם בסעיף זה בהג"ה ראשונה ועיי' שפ"ד שם סי' צ"א ס"ק

ט"ו (ואולי ומשמע לי' מלשון הרמ"א מדכ' אפי' במקום דהבשר אינו אוסר דלא נחשב רותח ומשמע לי' דאפי' באין הפ"מ קאמר) ע י' בר אווזות שנמלחו עם ב' אינדיקעס ואח"כ נמצא בא' מהם מחט בחלל הגוף עא בונה שהעלה החוו"ד דבשר ששהה ג"י בלא מליחה וצלאו בשפוד ואח"כ רוצים לצלותו בקדירה דדינו כמבשל ובקושי' האחרוני בהא דאסור להשהות ג"י לכתחילה מ"ש מעוף ספק טריפה דל"ח לתקלה ובחקירת החוו"ד אם העצמות מצטרפין לשיעור ס' במליחה ופליאה נשגבה על הח"ס בדין מליחה ע"ג ניצית (מש"כ באמצע התשובה דהכי אשכחן גם בכבוש כמבושל ומ"מ אינו כמבושל ונונש עיי' עוד בסי' ס"ט סעיף ט"ו עיי"ש בש"ך וטו"ז ועיי"כ סי' ס"ו אות ג') עב אם מותר להדיח אווזות שלמים עם עורן תוך ג' ימים ולאברים הפנימים ישפוך מים לחכל שלה ע"י נטילת הוושט עג בנה שהעלה השאג"א דבדם קדשים איכא ב' לאווין וב' כריתות וקשי' עליו מש"ס כריתות י"ד

עד פילפול עמוק וחריף בדיני סימני עופות המבואר ביו"ד סיי פ"ב וסיגי' דנשר (אנ"ה מש"כ באות ח' דמרא דשמעתא הוא ר"י הנה מרא דשמעתא הוא רב אסי אלא דעכ"פ קישייתו שפיר קשי' דרב יהודא קאמר התם מרדא ספיקא עיי"ש ועיי' לקמן סי' ע"ו ד"ה איברא ובלוח הטעות והתיקון שם) עה ע"ד העופות החדשים אשר משונים משאר עופות בחלקת צוארם שאין להם ניצות על הצואר גם צוארה הוא אדום מאד עו אודות בר אווזות דומין לשאר אווזות אלא שבקונתן הם גדולים יותר וכן אבריהם אלומי טפי מנייהו פילפול גדול בסוגי' דנשר ובשיטות הריב"ש דבבדיקת סימני טהרה ל"א בת"ר עז בדיני סימני דגים המבואר ביו"ד סי' פ"ג עח בדיני תולעים ושרצים הנמצאים במים המבואר ביו"ד סי' פ"ד עט כעקווא"ר ואו פאיוויר"ל) הנעשה מפירות פפויוומן ונעשה סתם ע"י ישראלים שאין בודקין יפה מתולעים אם מותר למכרו בחזקת כשרות פ בדיני סימני חגבים המבואר ביו"ד סי' פ"ה פא פילפול נחמד בענין סימני בצים פב בענין איסור בישול בב"ח נחלק כח' אותיות (א) בשיעור איכות הבישול וח"ש וב) חקירה אם החלב כבר נתבשל כמאב"ד אי אסור מה"ת ג) בהא דהרמב"ם ז"ל השמיט הא דבעי' בישול שאחרים אוכלין אותו ודא צלי וטיגון אי אסור מה"ת וה) היכא דהחתיכה נאסרה שלא ע"י רוטב אי אסור מה"ת וו) בקושי' העולם מנ"ל דטע"כ מה"ת דילמא ציותה תורה להגעיל משום בב"ח (ז) בענין טע"כ בב"ח (ח) בבישול ח"ש בב"ח אי אסיר מה"ת (אנ"ה מה שהניח בצ"ע באות ב' אם הבשר עדיין לא נתבשל כמאב"ד אי אסור בהנאה הנה לפי דעת הפמ"ג בפתי' לבב"ח וכן ס"ל לרוב פוסקים דהא דבעי' כמאב"ד היינו דוקא ללקות אבל לענין איסור אסור מה"ת תיכף ומיד בבא לחם כ"ר א"כ אין מקום לספק זה ועיי'

כרתי ס"ק ג' בסי' פ"ז [ומדבריו משמע דלהפר"ח באמת אפי' איסורא ליכא מה"ת] אוונם בריטב"א חולין ק"ח מבואר להדיא דאפי' איסורא ליכא מה"ת בפחות וונמאב"ד ועיי' פלתי סי' צ"ב ס"ק צ' והובא כאן באות א', ומש"כ באות א' בטעמא דבב' אמות ליכא איסור ח"ש עיי' פמ"ג בפתי' כוללת ה' שבת ד"ה שוב ראיתי שכ"כ באות ה' בסופו עיי"ש ועיי' פמ"ג בפתיחה לבב"ח ד"ה והנה משמע דשלא ע"י רוטב ל"ה רק דרבנן (וצ"ע בשפ"ד סי' ע"ז ס"ק א' עיי"ש]) פג עוד בחקירת הפמ"ג אי ח"ש בבישול אסור מה"ת ובישוב דברי רמ"א סי' פ"ז שכ' כל בב"ח שאינו אסור מה"ת ונותר בהנאה ליישב קושי' הפמ"ג פד בדין בישול בשר בה"ט בחלב ומר"ע פה במה שהמציאו חדשות אבק פראש"ק אם מותר להעמיד בו גבינות, ובסופו נדפס הערה ע"ד באה"ט סי' צ' במשכ' דחלב שבקיבה מקרי חלב שחיטה (אנ"ה מה שהעיר מדברי הש"ך ס"ק ל"ב עיי' עוד בש"ך שם סי' פ"ז ס"ק כ"ז וס"ק ל' בהמוסגר כי גם משם מוכח כן עיי"ש ודו"ק) פו במה דקיי"ל בסי' צ"א דאסור להניח בכלי של איסור צונן ומחלק הש"ך בין כלי שטף לה"ח בדבר יבש, ובדברי רמ"א שם ס"ה דהא דטהור מלוח וטמא תפל שרי היינו דוקא שהטמא יבש ובקושי' הצ"צ שם (אנ"ה מדבריו (ממש"כ בראש דבריו) משמע דס"ל להש"ך להלכה גם לדידן לחלק בין כ"ח ובש"ך מבואר להדיא דהטור והמחבר לשיטתם עיי"ש) פז פילפול נחמד בדינים השייכים לסי' צ"ב נחלק לז' אותיות (א) בפלוגתות רש"י ור"י בט"ח שנפלה על החתיכה שמקצתה תוך הרוטב (ב) במה שהעלה הש"ך בדבר גוש אפי' איכא הבל הקדירה אינו אוסר רק כ"נ (ג) בהא דהעלה הפלתי בסי' ס"ד דאף דקיי"ל דחלב בן פקועה אסור אם נפל לקדירה א"צ לשער במה שנתגדל אחר שחיטת אמו (ד) במה דקמיבע"ל להפמ"ג בזית רוטב איסור שנפל להיתר לל' זתים רוטב ול' זתים גוש א"נ דגוש שרי ורוטב אסור (ה) בענין תרי משהו בפסח (ו) במש"כ הטו"ז דעכ"פ ס' בעי' נגדה (ז) במה שהעלה הש"ך דבלא הוברר האיסור ל"א חענ"נ פח פילפול חרוף בשמעתתא דטיפת חלב (אנ"ה באות ב' תי' קושי' פנ"י דא"נ טע"כ אסור משום הנאה א"כ למ"ל קרא לאסור באכילה לשיטות הרמב"ם ז"ל עיי"ש אין להקשות דהא קרא שפיר איצטרך היכא דאיכא גוף האיסור ממש דזה קושי' בפ"ע וקשי' לרש"י גופי' בלא"ה ועיי' בתו"ח מש"כ בזה ועפי"ז גם דברי אא"ז ז"ל נכונים, באות ד' מה שהביא בשם התוס' בטעמא דבב"ח בטל כוונתו לפי"מ דאסברה לה הרא"ש הביאו באות ג' (והובא בש"ך סי' רצ"ט) ובתוס' אינו מבואר כן להדיא הסברא) פט בדין טיפת חלב שנפלה על הקדירה מבחוץ המבואר בסי' צ"ב ס"ה צ בדין אם נפל לתנור פנאדא"ש גבונה, המבואר בסוס"י צ"ד ובסופו הערה על הטו"ז סי' הנ"ל בדין אם בישלו מים בקדירה חולבת ותחבו בה כף חולבת, אג"ה מש"כ בטעם

דכלי אינו אוסר רק כ"ק משים דהוה כחלב כחוש עיי"ש צ"ע דהא אפי' באיסור דל"ש בו שמנינית הדין כן דאוסר עד ס' ורק באיסור דרבנן מקלינן עיי' ש"ך סי' ק"ה ס"ק ט"ז ול"ח מיהו זה יש ליישב דטעמא דמחמרינן אף בכחוש ול"ש בו שמנונית הוא משום לא פליג והמנהג דאין לחלק כמבואר שם בש"ך ס"ק ל"ח, וכ"ז בדבר מאכל דעכ"פ איכא מאכל דשייך בו שמנונית משא"כ בכלי דבכל כלי הדין כן ועיי' כהייי"ג בטו"ז או"ח סי' ער"ה ס"ק א' וב'] א"כ גם באיסור דאורייתא הדין כן וז"פ ואף דלא סמכינן על חילוק זה רק במקום הפסד קצת כמבואר ברמ"א סי' ס"ד סעיף כ' יש לחלק דשם הוה חלב כחוש משא"כ בדבר דלא שייך בו שמנונית כלל דו"ק: אלא דצ"ע בעיני מטעם אחר דהא אפי' לדעת המחבר אוסר כדי נטילה ולא כ"ק כמבואר בסי' ק"ה סעיף ה' עיי"ש וצריך לדחוק דכלי גרע גם לענין זה ואינו אוסר רק כ"ק ודומה לקרים שעל הכליות עיי"ש סעיף ח' ומש"ז ס"ק י"ח) צא פילפול בדיני נ"ט בר נ"ט המבואר בסי' צ"ה, ובסופו תמוהא על הט"ז בענין קליפת הביצה מניקבת הוא צב בדברי התוס' חולין קי"ב שהביא ראי' דנ"ט בר נ"ט שרי גם בבישול מהא דכל יום נעשה גיעול לחבירו ובמש"כ הרב"י דבשר שור ואיל ועז ג' מינים הם ובקושי' הטה"ק, ובמה שהעלה המרש"א דל"א אין שבות במקדש רק באיסורי שבת צג בדין טעימת צנון ליישב ב' קושי' שבחי' רעק"א צד בדין מי לימוני"ס שמביאין העכו"ם בחביות ליישב סתירת המחבר מאו"ח סי' תמ"ז ושאר קושיות, (אנ"ה לא זכיתי להבין החילוק מש"כ לחלק בין דבר גוש לרוטב ואולי כוונתו משום דהוה הפ"מ דמביאין הרבה (ועיי' פלתי ס"ק ו') ובהפ"מ כ"א חענ"ן בלח בלח כמבואר בסי' צ"ב ס"ד וכבר כתב כן הפמ"ג במש"ז ס"ק י"ב ליישב קושי' הטו"ז שם עי"ש, ובאמת לא ידעתי מה הפ"מ שייך כאן כיון דאיירא במה שמביאין העכו"ם, אמנם דברי כ"ק אא"ז ז"ל הם תמוהים מאד בעיני בלא"ה ולא זכיתי להבין דבריו במש"כ ליישב דהמחבר לא התיר רק מי ליומני"ס משום דהוה מים הלא המחבר כ' וכן חתיכת דג מלוח, ועיי' בפרי תואר ס"ק ז' כ' ג"כ דאין להתיר רק המים ולא הלימוני"ס עצמן וחולק באמת על המחבר שכ' וכן חתיכת דג מלוח [ומ"מ בדברי הפר"ת אין אנו מוכרחין לומר דטעמי' משום דהוה לח בלח ול"א הענ"ן דאיהו לטעמי' א"ש בלא"ה דס"ל להלכה כרא"פ דל"א חענ"ן רק בב"ח עיי' פר"ת סי' צ"ב ס"ק י"א ובפמ"ג בסוף הפתיחה לה' מליחה, ואולי יש לקיים דברי כ"ק אא"ז ז"ל דעד כאן לא הוצרכנו לטעם דנתבטל בהאחרים אלא בליומוני"ס משא"כ בדג מלוח דמסתמא נחתכו קודם שנמלחו דכן הוא הדרך ובכהייי"ג איני נאסר עיי' טו"ז ס"ק י"ב ומש"ז ס"ק ט' וכ"כ להדיא הש"ך בס"ק ט"ז, ואפי' את"ל דלאו וודאי הוא אבל עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא דשמא נחתכו קודם מליחה, ובהצטרף עוד ספק דשמא

חתכו בסכין חדש יש להתיר אף בלא טעמא דנתבטל דהא אם בוני לימוני"ס הי' ראוי להתיר מטעם דחתכו בסכין חדש רק דאסרינן מספיקא כמ"ש הש"ך בס"ק כ' ועיי"ש עוד אבל בחתיכת דגים דאיכא עוד ספק שמא נחתכו קודם מליחה שפיר יש להתיר אף בלא טעם דנתבטל וז"ב) צה במש"כ הטו"ז בסי' צ"ז דאם דכו שומים עם מרק במדוכה נאסר המדוכה אף לבשר, ובדברי הש"ך דבלא ראה שזב מאשטיד"א הוה ס"ס צו במה שהעלה החוו"ד דטעם הבלועה בחתיכה אינו מפליט ומבליע בכלי, ובדברי הפלתי דבעי' זב תחתיו בפשטיד"א צז בדין אי היתר נהפך לאיסור שחקר הפמ"ג, צח בדיני תערובות או"ה ואיסור נגיעתן נחלק לו' אותיות (א) בפליגתת רש"י ור"י אי מהני קעילא בלא ס' (ב) בענין אין איסור בליעה יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב (ג) במה דס"ל להט"ו דצלי אוסר כ"נ ומליחה כ"ק ובענין חענ"נ (ד) בענין אי בב"ח אוסר חם בחם בלא רוטב (ה) בענין היתר מפטם לאיסור (ו) בשיטות הרשב"א דבדבר שיש לו פעפוע בצלי אעפ"י שיש ס' צריך נטילה, וישוב לקושי' רעק"א בסוגי' דירך, צט במה שמעיד הנסיון שכל משקה מדתו מרובה ברותח ממה שהוא בהיותו קר איך להתנהג בנפילת איסור לקר שלא הי' ס' אבל אם יתחמם יהי' ס', וכן נפ"מ לענין שיעור משקין של איסור או מצוה ולענין ברכה אחרונה, וכ"כ כפש"מ לענין שיעור מקוה (אנ"ה עיי' בשיטמ"ק לב"מ דף ס"א ד"ה ומצאתי ועיי' בהגהות מהרש"ש שם) ק במה שהעלה החוו"ד כלל חדש בענין ביטול ברוב וישוב נחמד לקושי' הפלתי בסוגי' דרוב (אנ"ה מש"כ בלשון קדשו ור"מ מתלמידי תלמידיו עיי"ש, לכאורה משמע מכ"מ בש"ס דר"מ תלמידו דרע"ק ממש הי' עיי' סנהדרין דף פ"ו ע"א ורש"י מגילה ב' ע"א ד"ה סתימתאה ועירובין דף י"ג ע"א ורש"י ר"ה דף י"ט ד"ה ור"מ עיי"ש, ואולי צ"ל מתלמידיו (ועיי' בפלתי שם סי' ק"י בבית הספק שכא הזכיר שם מזה כלל בקושייתו) קא במה שהעלה הפר"ת דחהר"ל אשר לאחר הביטול נמי לא תהי' ראוי להתכבד רק לגוי לא מקרי חהר"ל קב ישוב לקושי' הש"ך במש"כ המחבר בסי' ק"ב ס"ב יש מי שאומר וכו' (ומה שהביא דברי הכ"מ דפ"ז דעכו"ם כבר הביאו האחרונים דברי הכ"מ הללו) ובענין הקושי' לשיטות רש"ל דמיעוט טריפות חיות עיי' מהר"ם שי"ק יו"ד סי' קכ"א) וישוב לדברי הכ"מ בה' נדרים דגידולי תרומה הוה דשיל"מ, וישוב לדברי הרמב"ם שכ' יראה לי דדשיל"מ בא"מ בטל, ובדברי התוס' ב"מ דף נ"ו דקושייתם הוא לכאורה קושי' הש"ס בנדרים קג במש"כ הרא"ש דטבל שנתערב בחולין הוה דשיל"מ לעשר מעציץ שאינו נקוב, וקושי' בשמעתתא דנדרים פ' הנודר מן הירק קד פילפול נחמד בסוגי' דדשיל"מ קה בשיטות רי"ו דמוס"ק שרי משום דבתר השתא אזלינן ובדברי מקו"ח סי' תס"ז במש"כ בישוב קושי' מג"א בסי' רט"ז וישוב לקושי'

מג"א קו הדרא דכנתא דטריפה שנמלחה עם חתיכות כשירות וחד מנייהו נגע בהאיסור וכולן נוגעת זה בזה, וישוב לקושי' הש"ך בסי' ק"ה ס"ק ל' דמשכחת לה להמחבר דיהא מותר אפי' נגע בכולן (אנ"ה בגוף הענין כבר נשאל בכיו"ב בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' י"ט וגם דעתו לאסור [ומה שהביא בשם השואל דאיכא ס"ס צ"ע דהא הוה ע"י גילגול ואולי איירי בלא נודע הטריפות עד אחר שנתערב ובכהיי"ג יש להתיר (בהפ"מ) כמש"כ הפמ"ג בקיצור דיני ס"ס דין א' ומש"ז סי' פ"א ס"ק ה' ועוד בהרבה מקומות ועיי' לבו"ש בחי' דינים בכ"מ ועיי"ש בס"ק קי"ט] בד"ה ואיידי מה שהביא חקירת הפמ"ג אי אמרי' היתר נהפך לאיסור לכאורה צ"ע דהא עד כאן לא הוצרכנו לחקירת הפמ"ג ומנ"כ רק ביבש ביבש וכהיי"ג דליכא טעמא משא"כ היכא דתלי' בטעמא הלא פלוגתא עתיקה הוא רבינו חיים ור"ת, ועיי"ש במנ"כ, ואולי כיון דהטור פוסק ביו"ד סי' צ"ח כר"ת א"כ הו"א דל"א היתר נהפך לאיסור גם כאן משא"כ לשיטות המנ"כ כאן אמרי' היתר נהפך לאיסור כיון דעכ"פ איכא רוב איסור ודו"ק] קז אם יש להתיר להטמין קדירת עבריין עם שאר קדירות בכיסוי כלי והעבריין אומר כי אם לא יניחו אותו יחזור לסורו לעתות גם חניתו בשבת קח פילפול נחמד בשמעתתא דריחא מילתא [אנ"ה (מש"כ מיהו מדשתיק רב ולא חזר בו עכצ"ל דס"ל החילוק בין מקצה לתחומין אף דבש"ס לא נזכר מזה ונשאר בקושי' מ"מ מצינו כהיי"ג בכ"מ ועיי' בר"ן נדרים דף כ"ז ע"א ד"ה וכי תימא עיי"ש:

בד"ה עונ"כ מש"כ בשם הח"ס עה"ת בפי' קרא דאחרי רבים (ונדפס בטעות בין שני חצאי עיגול) כ"כ גם בשו"ת ח"ס או"ח סי' ר"ח) בד"ה תו מש"כ ליישב קושייתו יש להוסיף לפימש"כ התוס' בשבת דף מ"א דאביי כרבה רבי' ס"ל דדשא"מ מותר ודו"ק ועיי"ש בפנ"י) קט פילפול חרוף בענין הנ"ל (מש"כ בהסבר דברי התוס' דב"ק קט"ו עיי' בח"ס למס':

ע"ז ס"ו והביאו בשו"ת ערוה"ב או"ח סי' קס"ד (ועיי"ל סי' כ"ט קי בשיטות הר"ן דמה"ת אפי' פירוש לפנינו ל"ה קבוע והוא לכאורה נגד התוספתא (אנ"ה מש"כ לתרץ בתי' הב' צ"ע לכאורה דנהי דלשאר פוסקים דס"ל נמי כהר"ן (עיי' ש"ך סי' ק"י) לדידהו שפיר י"ל כן אבל להר"ן בעצמו ע"כ אי אפשר לומר כן דהא הר"ן בחידושיו לסנהדרין דף ע"ט כ' ליישב קושי' התוס' דר"ש ס"ל קבוע רק דרבנן הוא א"כ לדידי' ל"ל כ"ז דו"ק, אמנם אחר העיון נראה דהר"ן כאן בפ' גיה"נ ע"כ לא ס"ל האי תירוצא שכ' בסנהדרין עיי' היטב לקמן סי' קי"א אות ג' ודו"ק) קיא בדיני ספיקות שאירעו במקום קבוע המבואר בסי' ק"י ביאור רחב עפ"י סדר השו"ע בפרטי דינים אלו (אנ"ה באות ד' העיר דלמ"ל קרא לקבוע עיי' מהר"ם שי"ק יו"ד סי' קכ"ט באות ו' כ' וז"ל ובזה צלע"ג על הפמ"ג

שלא כ"כ וכו' עיי"ש ולא מצאתי דברי הפמ"ג בזה ואדרבה בשפ"ד ס"ק י"ד בחלק הב' ד"ה והנה כ' גם הפמ"ג כן בדעת התוס' עיי"ש, באות י"ד מש"כ הה"ד בשאר דברים חשובים שייך סברת המרדכי הוא עפי"ד האו"ה הובא בפמ"ג סי' ק"א וסי' ק"ב וסי' ס"ט מש"ז ס"ק ל"ה ועיי"ל סי' ק"ח, באות ט"ז ד"ה ונסתפקתי במש"כ ואפשר לומר דלאו שנודע ככל וכו', עיי' שפ"ד ס"ק ל"ג (באות ט"ו בסופו מש"כ על דברי החוו"ד דפלאים דבריו דא"כ מנ"ל למפסוק בזה דלא כרב כיון דליכא מאן דפליג עיי"ש לפום ריהטא צ"ע כוונתו דהא מתני' דכל הזבחים ס"ל ע"כ דלאדם א' אסור לדברי החוו"ד), באות כ"א מה שהקשה על הכ"מ דאין המתיר עתיד לבא עכ"פ צ"ע דהא הכ"מ כ' דלהרמב"ם חשיב גם בכהיי"ג דשיל"מ ועיי"ל סי' ק"ב) קי"ב פילפולים נחמדים בענין ספיקא דאורייתא חי מה"ת לקולא ובסוגי' דרוב (אנ"ה מה שתמה באות א' על תירוצם של הפר"ח ומהרי"ט כבר העירו בזה רבים וכן בקונטרס הספיקות לנכד הפלתי דהא אי אפשר לברר ולענ"ד ברור בכוונת הפר"ח ומהרי"ט דהא באמת זה הוא קושי' הש"ס שם בחולין י"א דמסקינן בסוף הסוגי' היכא דאפשר אפשר והיכא דלא אפשר לא אפשר א"כ בהו"א ע"כ הוה ילפי' רוב משום דעכ"פ איך כתבה תורה ועצם לא תשברו בו (וכן בשאר ילפותות) כיון דצריך לבדוק משום איסור טריפה א"כ ל"ה מצי למימר דמטעם ספיקא דאורייתא שרי דעכ"פ איך כתבה תורה ועצם ל"ת כיון דצריך לבדוק משום איסור טריפה ומטעם ספק לא הי' מקלינן כיון דאפשר לברר ואיך כתבה תורה ועצם ל"ת וזה פשיט, ומש"כ באות ד' ליישב דברי הרמב"ם דכ' דשעיר המשתלח פסול בטריפה מויעמד חי כ"כ הרבה אחרונים וכן בישיע"ק יו"ד סי' נ"ז, ומש"כ בסופו בישוב קושי' הפמ"ג דלאיסורא איכא ס"ס: צ"ע דהא גם להיתר איכא ס"ס שמא ההיתר גדול ואת"ל דהאיסור גדול שמא דהתירא אכיל, ושמעתי מאדמו"ר הגה"צ אבדק"ק סאטמאר שליט"א שהעיר כן על ספר א' שתי' ג"כ כדברי אא"ז ז"ל ואולי י"ל דלהיפך ליכא ס"ס דהוה כספק א' בגוף וספק א' בתערובות דהוה בב' גופין ואכתי צ"ע אי נימא דמה"ת בכ"ע הוה ס"ס עיי' פמ"ג בדיני ס"ס דין א' ודין ט') קי"ג ז' עופות שקורין פולקעס או אינדיאנער שהי' בלילה בכלוב שלהם ובגבהו יש פירצה קטנה שהי' אפשר להמלט לחוץ לא' ובבוקר מצאו שנפל עוד דף אחד והו"מ כולהי לאשתמוטי ובכלוב מצאו שא' נפצע בצוארו ומת וחצי א' בפי כלב וא' חי רק שניכר מריטת נצתו וא' איננו ושוב נודע פסיעותיו של השיעול רחוק מעט מהלול והלכו בעקבותיו ומצאו ניצות תרנגול גם ראו השיעול בריחוק מקום משם לנשמט ממקומה) ===: